

שבוע פרשת מצורע

(30 March – 5 April 14)

כ"ח אדר ב' – ה' ניסן תשע"ד

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמוֹךְ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוּהָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלֹום:**

וַיִּשְׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

**וְאַהֲבָתְךָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִיעוּ אֶל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמַלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ
לְבִהֲמֹתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמִרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתֶּם וְעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אִתָּם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אִתָּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַפֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אִתָּם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם זֵנוּם
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקַּבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתְךָ לְרַעְךָ כְּמוֹךְ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְכָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי לשכלל יד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חושב - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מתורו או שקיבל כפרם ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתית "לה'") בציוץ שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדר, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

ק"ב

גם זה חזמזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והוא יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצָן יְהִיָּה זִרְעוֹ דּוֹר
יְשָׁרִים יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד: ד זֶרַח בַּחֲשֵׁךְ אֹר לַיִּשְׁרִים חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹאךָ יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו בִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזָכֹר
עוֹלָם יְהִיָּה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רַעַה לֹא יֵרָא נָכוֹן לָבוּ בָטַח בַּיהוָה: ח סֶמוּךְ לָבוּ לֹא יֵרָא
עַד אֲשֶׁר־יֵרָאָה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוָנִים צִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד קִרְנוֹ תָרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשַׁע יֵרָאָה | וְכַעַם שִׁנּוּי יַחֲרֹק וְנֶמֶס תֹּאזֹת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

ק"ד.

בו מבואר מפני מה זכת יהודה למלכות:

א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מַעַם לַעֲזוֹ: ב הִיתָה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו:
ג הֵימָּה רָאָה וַיִּגַּם הַיִּרְדֵּן יִסָּב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ה מַה־לָּךְ
הֵימָּה כִּי תִגֹּם הַיִּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
חֲוֵלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ח הַהֶפְכִי הַצּוּר אֲנִים־מִיִּם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנוֹ־מִיִּם:

נקודות משיחות קודש – מזמור ק"ב מתוך "תהילות מנחם"

"דור ישרים" – בכוחן של הנשים

ב. י"ל שהטעם שבנ"י נקראים "דור ישרים" הוא מפני שהאבות "אברהם יצחק ויעקב נקראו ישרים"¹⁵, ולכן גם בניהם נקראים "ישרים".

והנה ענין זה שילדי ישראל, ה"דורות", נקראים בשם "ישרים", נפעל על ידי נשי ישראל, וכמ"ש¹⁶ "כ"ק מו"ח אדמו"ר באחד ממכתביו "כל הקדוש בעם אלוקי אברהם ויסוד בית ישראל בהעמדת דור ישרים, וחינוכם בכשרות האוכל . . מסר ונתן ה' הנכבד והנורא על ידי נשי ישראל לשמרם ולעבדם".

ומובן, שלא רק בכל הקשור לכשרות האוכל, ועאכו"כ בטהרת המשפחה נמסר לגמרי לאישה¹⁷, אלא גם כל חינוך הילדים והאווירה בבית, מסר הקב"ה לאישה. ולכן היא קרוי "עקרת הבית"¹⁸, כי היא עיקר הבית, וכל עניני הבית מושפעים ממנה.

וגם אצל האבות מצינו ענין זה שחינוך הילדים נפעל בעיקר ע"י הנשים – האמהות: כאשר שרה אמרה לאברהם "גרש האמה הזאת ואת בנה"¹⁹, וזה הביא ל"וירע הדבר מאד בעיני אברהם", הקב"ה אמר לאברהם "אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר

המשך בעמוד 20

(15) ע"ז כה, א.

(16) אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' תז. נעתק ב"היום יום" כו אדר ב'.

(17) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אשה (כרך ב' ע' רנב ואילך). וש"נ.

(18) ראה במדב"ר פי"ד, ז. ובכ"מ. ראה לקו"ש ח"ל ע' 239 ואילך.

(19) וירא כא, י"ב.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיב, קיד ג
- (ג) מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי
שבת פרשת טהרה, ה' ניסן, ה'תשי"ז ה
- (ד) מכתב כללי ראש חודש ניסן, התשד"מ י
- (ה) שיחת ש"פ טהרה, ה' ניסן, ה'תשי"ז יד
- (ו) לקוטי שיחות – פרשת מצורע
(בלה"ק) כרך יג כד
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כז
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת מצורע כט
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת מצורע ל
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת מצורע נו
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת מצורע נז
- (יב) אמירת הנשיאים לתחילת חודש ניסן סה
- (יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת מצורע סח
- (יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם ע
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת מצורע עג
- (טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת מצורע קז
- (יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת מצורע קיד
- (יח) נביאים וכתובים
מלכים ב פרק ט, תהלים פרק קיח קטז
- (יט) משניות – מסכת מנחות
ביאור קהתי קקיח
- (כ) עין יעקב מסכת יומא קכה
- דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי
- (כא) מסכת סוכה עם ביאורים
מדף נה עד דף נו קכו
- (כב) מסכת ביצה עם ביאורים
מדף ב עד דף ו קלד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן קנד
- (כד) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קנד
- (כה) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קנה
- (כו) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קנח
- (כז) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קנט
- (כח) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קס
- (כט) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב קס
- (ל) ספר המאמרים ה'תרפ"ז
אדמו"ר מוהרי"צ קסב
- (לא) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהרי"צ קסב
- (לב) דברי ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ קסג
- (לג) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ קסה
- (לד) חומש לקריאה בציבור קסז
- (לה) לוח זמנים לשבוע פרשת מצורע קעד
- (לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קעה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

תלויים בו, הוּי לִיה [תפלתו נחשבת] כְּמוֹ רַבִּים.⁵ וְעַל־דֶּרֶךְ
מֵאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶ הגמרא אומרת: "פרנסה בשביל רבים", (שפע
טובה ומחיה לכל העולם אינו בא לעולם בזכות אחד אלא בשביל רבים, שאם
רבים צריכין שובע שתשלח ברכה בתבואה - הקב"ה עושה אם זכו. אבל יחיד

הצריך שיתברכו תבואותיו אין הקב"ה
משנה עבורו דין השנה אלא כפי
ברכותיה. רש"י), מקשה הגמרא: והרי
מצינו שניתנה פרנסה לישראל במדבר
בזכות משה (שהיה, לכאורה, יחיד)?
אלא, עונה הגמרא: שֶׁאֵנִי מֵשֶׁה

[שונה הוא משה] פִּינּוֹן דְּלִרְבִּים
כְּעִי לִיה [כיון שביקש עבור רבים]
[ובגירסת ספרים אחרים:
דְּאֵלִים זְכוּתִיה] כְּרַבִּים דְּמִי
[הרי הוא כרבים], וְהָכָא נָמִי
[כמו הענין המבואר שם לגבי משה
רבינו] גַּם כֵּן דְּדוֹר שֶׁהִיא נִלְחָם
עֲבוֹר הַרְבִּים וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ
תְּלוּיִים בּוֹ, לָכֵן כְּרַבִּים דְּמִי
זכות הרבים עמדה לו. וְהָיוּ כִּי
כְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי, הִכָּח שֶׁל
הַרְבִּים הָיָה עֲמָדִי, שֶׁלֹּכֵן,
הִכָּח שֶׁבַּעֲבוֹר נִמְשָׁךְ לְדוֹד גַּם
בְּיָחִיד, עַל־יְדֵי כִּי כְּרַבִּים הָיוּ
עֲמָדִי.⁷ וְהִינוּ, שֶׁבַּעֲנִין זֶה
לְשֹׁנוֹ הַצָּרוּף דִּיחִיד וְרַבִּים -
צירוף כוח הרבים עם זכותו של
היחיד.

(ב) וְלִהְבִּין מַעֲלַת הָעֲנִין
דְּצִירוּף יָחִיד וְרַבִּים, וְשַׁעֲל־
יְדִיָּה תִּהְיֶה הַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם
דְּוָקָא, יֵשׁ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה מָה
שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁸ לְעֲנִין
הַהִפְרָשׁ בֵּין יָחִיד לְצָבוֹר

(ב) וְלִהְבִּין מַעֲלַת הָעֲנִין דְּצִירוּף יָחִיד וְרַבִּים, וְשַׁעֲל־יְדִיָּה תִּהְיֶה הַפְּדִיָּה
בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא, יֵשׁ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה מָה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁸
לְעֲנִין הַהִפְרָשׁ בֵּין יָחִיד לְצָבוֹר (רַבִּים), דְּכַתִּיב⁹ דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ קְרָאוּהוּ

המאמר שלפנינו נאמר בשבת לפני יום הולדתו של הרבי. הפסוק הפותח
את המאמר "פדה בשלום נפשי", הוא מפרק נ"ה בתהילים, אותו סיים הרבי
לומר בימים אלו, על-פי המנהג לומר בכל יום את המזמור תהילים המתאים
לשנות חייו.

במאמר זה תתבאר מעלת צירוף כוח
הרבים עם תפילת היחיד. מעלה זו היא
שסייעה לדוד ונתנה לו את הכוח לנצח
כל אויביו באופן של שלום. עניין זה
יתבאר על-ידי ביאור המעלה הנפלאה
שבעשרת-ימית-שובה, שנמצאת גם

בכל יום בתפילת הרבים.
פְּדָה¹ בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקָּרֵב לִי
כִּי כְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי.² - פירוש
הפשוט בפסוק: הקדוש-ברוך-הוא
פדה והציל את דוד מהקרב במלחמה
עם שונאיו. בחסידות מבואר: הפדיה
היא בדרך של שלום, ועד שאין צורך
למלחמה כלל (וכמו שהי' בימי שלמה,
שהגויים התבטלו אליו ללא כל
מלחמה וקרב). וְהִינוּ, שֶׁיֵּשׁ פְּדִיָּה
סֶתֶם שֶׁיִּכְוֹלָה לְהִיטִיב גַּם
בְּדֶרֶךְ שֶׁל מִלְחָמָה, וְהָיוּ
הַחֲדוּשׁ שֶׁבַּעֲבוֹר שֶׁהַפְּדִיָּה
היא בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא. וּמִבְּאֵר
הַכְּתוּב הַטֵּעַם לָזֶה שֶׁהַפְּדִיָּה
היא בְּשָׁלוֹם, כִּי כְּרַבִּים הָיוּ
עֲמָדִי, הִינוּ, בְּשִׁבְלֵי הַרְבִּים
שֶׁהָיוּ בְּעֻזְרָתִי לְהַתְּפַלֵּל עָלֵי
(כמו שנאמר: וכל ישראל ויהודה
אוהבים את דוד)³, וְעַד כְּדִי כָּךְ,
שֶׁאֵינֶנּוּ בִּירוּשָׁלַיִם⁴ שֶׁגַּם
אֲנָשִׁי אֲבִשְׁלוֹם הָיוּ מִתְּפַלְלִים
לְשָׁלוֹמוֹ שֶׁל דָּוִד. וְהִינוּ,
שֶׁהַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם הִיא מִצַּד
גָּדֵל מַעֲלַת הַרְבִּים. אֲמָנָם,
מַעֲלַת הַרְבִּים הִיא בְּאֶפֶן
שֶׁהָיוּ עֲמָדִי, עִם דָּוִד, דָּאָף-
עַל־פִּי שֶׁהָיָה יָחִיד, מִכָּל־
מְקוֹם, פִּינּוֹן שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל

(* כן נקראת פרשה זו בכמה ספרים. וראה בשיחה שנאמרה בהתוועדות (תו"מ ח"ט ע' 237. לקו"ש ח"א ע' 239) שכן אדמו"ר מוהרי"צ ה' משתמט בכלל להזכיר שם פרשה זו, וברוב הפעמים ה' מזכיר (בע"פ וכן בכתב) רק היום בחודש וכדומה. וראה גם לקו"ש ח"ז ע' 100 הערה 5 (המו"ל). (1) לכללות המאמר - ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ (ע' רד ואילך). (2) תהלים נה, יט. - הקאפיטל שמסיימים אמירתו ב"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך). (3) פרש"י עה"פ. (4) סוטה פ"א סוף ה"ח. וראה אוה"ת (יהל אור) שם ע' רט. (5) אוה"ת שם. (6) תענית ט, סע"א. (7) אוה"ת שם ע' רח. (8) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א. (9) ישע"י נה, ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (רבים), דְּכֵתִיב⁹ דְּרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרֵאוֹהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב, וְאִימְתִי הוּא קְרוֹב בְּעֶשְׂרֵה זְמַנִּים שְׁבִין רָאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם
2 הַכְּפוּרִים, שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְהֵכֵתִיב [=וְהָרִי כְּתוּב]¹⁰ מִי גֹי גָדוֹל
3 אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרוֹבִים אֵלָיו כֹּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאָנוּ
4 אֵלָיו, מִפְּסוּק זֶה מִשְׁמַע שְׁתִּמִּיד הוּא
5 קְרוֹב אֵלָינוּ ("בְּכָל קְרָאֵנוּ") וְלֹא רַק
6 בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה? עֲוֹנָה הַגִּמְרָא:
7 לֹא קִשְׁיָא כָּאֵן בִּיחִיד כָּאֵן בְּצִבּוֹר, דְּמָה שְׁתּוֹבָה בְּכָל
8 קְרָאָנוּ אֵלָיו הֵינִי לְצִבּוֹר.
9 וְיָמָה שְׁתּוֹבָה דְּרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ גֹי' (בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי
10 תְּשׁוּבָה), הוּא בִּיחִיד. וּמִבְּאֵר
11 בְּזָה כ"ק אֲדָמוֹר ה'צִמְחָה
12 צִדְקִי¹¹, שְׁמָזָה מוֹכַח
13 שְׁהַצְבּוֹר (הָרַבִּים) מִמְּשִׁיכִים
14 בְּכָל יוֹם מִבְּחִינָה הַמְּאִירָה
15 בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה - כּוֹחַ
16 הַצִּבּוֹר לְהַמְשִׁיךְ בְּכָל יוֹם אוֹתָהּ קִירְבָּה
17 הַמְּאִירָה בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה, הַפּוֹעֵלֶת
18 שֶׁהַתַּפְלָה תִּתְקַבֵּל לְרִצּוֹן. וְהֵנָּה,
19 יָדוּעַ בְּאוֹר רַבְּנֵי הַזֶּקֶן¹²
20 בְּמֵאמְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ו"ל הַנ"ל
21 (כָּאֵן בִּיחִיד כָּאֵן בְּצִבּוֹר),
22 כָּאֵן לְצִבּוֹר הֵינִי הַעֲבוּדָה עִם
23 עֶשְׂרֵת כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ - לְכָל אָדָם יֵשׁ
24 עֶשְׂרֵת כַּחוֹת: חֲכָמָה, בִּינָה דַעַת ("מִחוּץ, חֶסֶד, גְּבוּרָה, תַּפְאֶרֶת, נִצּוּחַ,
25 הוֹד, יִסּוֹד וּמַלְכוּת ("מִידוּת). "צִיבּוֹר"
26 נִקְרָא כֹּאשֶׁר מִשְׁקִיעַ כָּל כּוֹחוֹתָיו הֵן
27 שְׁכָלוֹ הֵן מִידוּתָיו בְּהַתְּקַרְבוֹת לָהּ,
28 כָּאֵן לִיחִיד הֵינִי הַעֲבוּדָה
29 דִּיחִידָה שְׁבִנְפֶּשׁ - פְּנִימִיּוֹת
30 הַנִּשְׁמָה, שְׁלִמְעֵלָה מִכּוֹחוֹת הַשְּׁכָל
31 וּמִידוּת. ("חֲז"ל אִמְרוּ: "חֲמִשָּׁה שְׁמוֹת
32 נִקְרָאוּ לָהּ (לְנִשְׁמָה) נֶפֶשׁ, רוּחַ, נִשְׁמָה,
33 חַיָּה, יְחִידָה". עֲבוּדַת הָאָדָם בְּנֶפֶשׁ רוּחַ
34 וְנִשְׁמָה פִּירוּשָׁה עֲבוּדָה עִם שְׁכָל
35 וּמִידוּת. (חַיָּה - עֲבוּדָה שְׁלִמְעֵלָה
36 מִשְׁכָּל, יְחִידָה - גִּילּוֹי עִצְּם הַנִּשְׁמָה).
37 וְהֵינִי, דְּמַעֲלַת עֲבוּדַת עֶשְׂרֵת
38 יָמֵי תְּשׁוּבָה לְגַבִּי עֲבוּדַת כָּל
39 הַשָּׁנָה, שְׂאֵז מְאִיר בְּחִינַת
- 44 יְחִידָה שְׁבִנְפֶּשׁ - בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה הָאָדָם חוֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה מִעוֹמֶק
45 וּפְנִימִיּוֹת הַלֵּב, וּמַעֲוֹרֵר אֶת פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה. לִפִּי בִּיאוֹר זֶה נִמְצָא, שִׁיחִיד
46 (עֲבוּדַת 'עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה') הוּא מִדְּרָגָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר מִ'צִּיבּוֹר'. וְלִפִּי
47 בִּיאוֹר ה'צִמְחָה צִדְקִי הַנ"ל (הַמְּתָאִים יוֹתֵר בְּפִירוּשׁ מֵאִמְרֵי
48 רַז"ל הַנ"ל לִפִּי פְּשׁוּטוֹ)
49 שְׁהַצְבּוֹר מִמְּשִׁיכִים בְּכָל יוֹם
50 מִבְּחִינָה הַנִּמְשָׁכֶת עַל-יְדֵי
51 יְחִיד בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה,
52 נִמְצָא, שְׁעָקֵר עֲבוּדַת הַצְבּוֹר
53 (הָרַבִּים) בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה
54 הוּא לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת יְחִידָה
55 שְׁבִנְפֶּשׁ בְּעֶשְׂרֵת כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ -
56 גַּם כֹּאשֶׁר מִתְּעַסֵּק בְּכוֹחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים,
57 שְׁכָל וּמִידוּת, תֹּאִיר בּוֹ בְּחִינַת 'יְחִידָה'
58 שְׁבִנְפֶּשׁ; וְהִיא נִתְּנָה כֹּחַ מִיּוֹחֶדֶת
59 לְעֲבוּד עֲבוּדָתוֹ בְּשָׁכָל וּמִדוּת. עֲנִין זֶה
60 יִבְאֵר עֲתָה מִכָּאֵן וְעַד סוֹף סֵפֶר ה'.
- 61 (ג) וּבִיאוֹר הָעֲנִין, דְּהֵנָּה,
62 עֲנִינָם שֶׁל עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה
63 לִפִּי פְּשׁוּטוֹ הוּא עֲבוּדַת
64 הַתְּשׁוּבָה. וּבְעֵנִין הַתְּשׁוּבָה
65 מְצִינֵנוּ דְּבַר פְּלֵא, לְכֹאדָּרָה,
66 דְּנוֹסָף לְחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר,
67 צָרִיף לְהִיּוֹת גַּם קְבֵלָה עַל
68 לְהִבָּא - כְּלָשׁוֹן הַרְמַב"ם: "וְיָמָה הִיא
69 הַתְּשׁוּבָה? הוּא, שִׁיעוּב הַחוּטָא חֲטָא
70 וְיִסְיָרָא מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ וְיִגְמֹר בְּלָבוֹ שְׁלֵא
71 יַעֲשֶׂה עוֹד"¹³. דְּהֵנָּה, לִפִּי
72 פְּשׁוּטוֹ טַעַם הַדְּבָר הוּא
73 מְשׁוּם שֶׁהַקְּבֵלָה עַל לְהִבָּא
74 מוֹרָה שֶׁהַחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר
75 הִיא חֶרֶטָה אֲמִתִּית (דָּאֵם אֵין
76 קְבֵלָה עַל לְהִבָּא, הָרִי זֶה
77 מוֹכִיחַ שֶׁהַחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר
78 אֵינָה חֶרֶטָה אֲמִתִּית), אֲבָל
79 בְּפְנִימִיּוֹת הָעֲנִין צָרִיף בְּאוֹר,
80 שֶׁהָרִי תִּכְּן הַתְּשׁוּבָה הוּא
81 לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם הַנַּעֲשֶׂה עַל-
82 יְדֵי הַחֲטָא - בּוֹמֵן הַחֲטָא, הָאָדָם
- 44 יְחִידָה שְׁבִנְפֶּשׁ - בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה הָאָדָם חוֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה מִעוֹמֶק
45 וּפְנִימִיּוֹת הַלֵּב, וּמַעֲוֹרֵר אֶת פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה. לִפִּי בִּיאוֹר זֶה נִמְצָא, שִׁיחִיד
46 (עֲבוּדַת 'עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה') הוּא מִדְּרָגָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר מִ'צִּיבּוֹר'. וְלִפִּי
47 בִּיאוֹר ה'צִמְחָה צִדְקִי הַנ"ל (הַמְּתָאִים יוֹתֵר בְּפִירוּשׁ מֵאִמְרֵי
48 רַז"ל הַנ"ל לִפִּי פְּשׁוּטוֹ)
49 שְׁהַצְבּוֹר מִמְּשִׁיכִים בְּכָל יוֹם
50 מִבְּחִינָה הַנִּמְשָׁכֶת עַל-יְדֵי
51 יְחִיד בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה,
52 נִמְצָא, שְׁעָקֵר עֲבוּדַת הַצְבּוֹר
53 (הָרַבִּים) בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה
54 הוּא לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת יְחִידָה
55 שְׁבִנְפֶּשׁ בְּעֶשְׂרֵת כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ -
56 גַּם כֹּאשֶׁר מִתְּעַסֵּק בְּכוֹחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים,
57 שְׁכָל וּמִידוּת, תֹּאִיר בּוֹ בְּחִינַת 'יְחִידָה'
58 שְׁבִנְפֶּשׁ; וְהִיא נִתְּנָה כֹּחַ מִיּוֹחֶדֶת
59 לְעֲבוּד עֲבוּדָתוֹ בְּשָׁכָל וּמִדוּת. עֲנִין זֶה
60 יִבְאֵר עֲתָה מִכָּאֵן וְעַד סוֹף סֵפֶר ה'.
- 61 (ג) וּבִיאוֹר הָעֲנִין, דְּהֵנָּה,
62 עֲנִינָם שֶׁל עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה
63 לִפִּי פְּשׁוּטוֹ הוּא עֲבוּדַת
64 הַתְּשׁוּבָה. וּבְעֵנִין הַתְּשׁוּבָה
65 מְצִינֵנוּ דְּבַר פְּלֵא, לְכֹאדָּרָה,
66 דְּנוֹסָף לְחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר,
67 צָרִיף לְהִיּוֹת גַּם קְבֵלָה עַל
68 לְהִבָּא - כְּלָשׁוֹן הַרְמַב"ם: "וְיָמָה הִיא
69 הַתְּשׁוּבָה? הוּא, שִׁיעוּב הַחוּטָא חֲטָא
70 וְיִסְיָרָא מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ וְיִגְמֹר בְּלָבוֹ שְׁלֵא
71 יַעֲשֶׂה עוֹד"¹³. דְּהֵנָּה, לִפִּי
72 פְּשׁוּטוֹ טַעַם הַדְּבָר הוּא
73 מְשׁוּם שֶׁהַקְּבֵלָה עַל לְהִבָּא
74 מוֹרָה שֶׁהַחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר
75 הִיא חֶרֶטָה אֲמִתִּית (דָּאֵם אֵין
76 קְבֵלָה עַל לְהִבָּא, הָרִי זֶה
77 מוֹכִיחַ שֶׁהַחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר
78 אֵינָה חֶרֶטָה אֲמִתִּית), אֲבָל
79 בְּפְנִימִיּוֹת הָעֲנִין צָרִיף בְּאוֹר,
80 שֶׁהָרִי תִּכְּן הַתְּשׁוּבָה הוּא
81 לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם הַנַּעֲשֶׂה עַל-
82 יְדֵי הַחֲטָא - בּוֹמֵן הַחֲטָא, הָאָדָם
- 44 יְחִידָה שְׁבִנְפֶּשׁ - בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה הָאָדָם חוֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה מִעוֹמֶק
45 וּפְנִימִיּוֹת הַלֵּב, וּמַעֲוֹרֵר אֶת פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה. לִפִּי בִּיאוֹר זֶה נִמְצָא, שִׁיחִיד
46 (עֲבוּדַת 'עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה') הוּא מִדְּרָגָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר מִ'צִּיבּוֹר'. וְלִפִּי
47 בִּיאוֹר ה'צִמְחָה צִדְקִי הַנ"ל (הַמְּתָאִים יוֹתֵר בְּפִירוּשׁ מֵאִמְרֵי
48 רַז"ל הַנ"ל לִפִּי פְּשׁוּטוֹ)
49 שְׁהַצְבּוֹר מִמְּשִׁיכִים בְּכָל יוֹם
50 מִבְּחִינָה הַנִּמְשָׁכֶת עַל-יְדֵי
51 יְחִיד בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה,
52 נִמְצָא, שְׁעָקֵר עֲבוּדַת הַצְבּוֹר
53 (הָרַבִּים) בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה
54 הוּא לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת יְחִידָה
55 שְׁבִנְפֶּשׁ בְּעֶשְׂרֵת כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ -
56 גַּם כֹּאשֶׁר מִתְּעַסֵּק בְּכוֹחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים,
57 שְׁכָל וּמִידוּת, תֹּאִיר בּוֹ בְּחִינַת 'יְחִידָה'
58 שְׁבִנְפֶּשׁ; וְהִיא נִתְּנָה כֹּחַ מִיּוֹחֶדֶת
59 לְעֲבוּד עֲבוּדָתוֹ בְּשָׁכָל וּמִדוּת. עֲנִין זֶה
60 יִבְאֵר עֲתָה מִכָּאֵן וְעַד סוֹף סֵפֶר ה'.
- 61 (ג) וּבִיאוֹר הָעֲנִין, דְּהֵנָּה,
62 עֲנִינָם שֶׁל עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה
63 לִפִּי פְּשׁוּטוֹ הוּא עֲבוּדַת
64 הַתְּשׁוּבָה. וּבְעֵנִין הַתְּשׁוּבָה
65 מְצִינֵנוּ דְּבַר פְּלֵא, לְכֹאדָּרָה,
66 דְּנוֹסָף לְחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר,
67 צָרִיף לְהִיּוֹת גַּם קְבֵלָה עַל
68 לְהִבָּא - כְּלָשׁוֹן הַרְמַב"ם: "וְיָמָה הִיא
69 הַתְּשׁוּבָה? הוּא, שִׁיעוּב הַחוּטָא חֲטָא
70 וְיִסְיָרָא מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ וְיִגְמֹר בְּלָבוֹ שְׁלֵא
71 יַעֲשֶׂה עוֹד"¹³. דְּהֵנָּה, לִפִּי
72 פְּשׁוּטוֹ טַעַם הַדְּבָר הוּא
73 מְשׁוּם שֶׁהַקְּבֵלָה עַל לְהִבָּא
74 מוֹרָה שֶׁהַחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר
75 הִיא חֶרֶטָה אֲמִתִּית (דָּאֵם אֵין
76 קְבֵלָה עַל לְהִבָּא, הָרִי זֶה
77 מוֹכִיחַ שֶׁהַחֶרֶטָה עַל הָעֵבֶר
78 אֵינָה חֶרֶטָה אֲמִתִּית), אֲבָל
79 בְּפְנִימִיּוֹת הָעֲנִין צָרִיף בְּאוֹר,
80 שֶׁהָרִי תִּכְּן הַתְּשׁוּבָה הוּא
81 לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם הַנַּעֲשֶׂה עַל-
82 יְדֵי הַחֲטָא - בּוֹמֵן הַחֲטָא, הָאָדָם

(10) וְאֵתְחַנֵּן ד, ז. 11) אוֹהֶ"ת שֵׁם ע' רד. ע' רח. 12) לְקוֹרַת תְּבֵא מַג, סַע"ד. וְרֵאָה חֲנָה אֲרִיאֵל (לְהַרְהוֹת ר"א מִהֶאֱמִיל)
הֶאֱזִינוּ מִד, ב. 13) רֵאָה רַמְבַּ"ם ה'ל' תְּשׁוּבָה פ"ב ה"ב. סַה"מ צ' לְהַצִּיחַ, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הוא 'פוגם' בנשמתו, וגם בעולמות שלמעלה, שעי"ז גורם שהמשכת השפע
2 שהיתה צריכה להימשך בעולמות דקדושה, במקום להגיע למקום הראוי, תר
3 ח"ו למקום הטומאה. על-ידי התשובה האדם מוציא את החיות ממקום
4 הטומאה ומתקן את הפגם, שהמשכת השפע תגיע למקום הראוי, ולכאורה
5 למה צריך לזה קבלה על
6 להבא? ועל כן צריך לומר, 1
7 שפשם שבפשוטות, הקבלה 2
8 על להבא נוגעת לחרטה על
9 העבר, כן הוא גם בפנימיות
10 הענין, שבשביל לתקן את
11 פגם החטא (שבפער) צריכה
12 להיות גם קבלה על להבא. 5
13 והענין הוא, דלכאורה אינו מובן איך אפשר
14 מובן איך אפשר שתועיל 7
15 התשובה לתקן את פגם
16 החטא שבפער, שהרי מה
17 שפער עבר? אף הענין הוא, 8
18 דמעות עבודת התשובה היא 9
19 שביקשה להגיע לעורר למעלה
20 לבחינה שלמעלה מהזמן¹⁴, 10
21 ומצד למעלה מהזמן הרי 11
22 עבר הוה ועתיד הם בשוה, 12
23 ואם כן כשם שיש לו בחירה על מעשיו בהוה 13
24 על מעשיו בהוה ובעתיד, כן 14
25 הוא גם בנוגע לעבר. וכזה 15
26 יובן מה שהתשובה היא לא 16
27 רק חרטה על העבר אלא גם 17
28 קבלה על להבא. דאם 18
29 עבודתו היא רק בחרטה על 19
30 העבר (ואינו כולל ב'תשובה' גם את
31 העתיד), הרי זה בגדרי הזמן, 20
32 ומצד זה אינו יכול לתקן את
33 העבר. אבל כאשר עבודתו
34 היא באופן כזה שבבית אחת
35 הוא מתחרט על העבר
36 ומקבל על העתיד, דהינו
37 שפעמיד עצמו במצב
38 שלמעלה מהגבלות וגדרי
39 הזמן נוש לומר דהינו
40 ההתמסרות הקללית (די
- כללות'דיקע איבערגעגעבנקייט) לאלקות שלמעלה מגדרי
הזמן] אזי ביכלתו לתקן גם את העבר.
(ד) והנה פיון שעקר ענין התשובה הוא למעלה מגדרי
הזמן, הרי מובן שבדרגות הנפש, עבודת התשובה היא
מצד יחידה שבנפש שהיא
למעלה מהזמן, לפי שבחינת
יחידה קשורה עם דרגת
האלקות שלמעלה מגדרי
העולם. וזהו מה שאמרו
רבתינו ז"ל¹⁵: שאלו
לחכמה נפש החוטאת מה
תהא עליה כו' שאלו לנבואה
כו' שאלו לתורה כו' שאלו
להקב"ה אמר יעשה תשובה
ויתכפר לו, היינו, שענין
התשובה הוא מצד הקב"ה
כפי שהוא למעלה אפלו
מתורה, כי גם מצד התורה
יש הגבלות, מה שאין כן
הקב"ה הוא למעלה מהזמן
לגמרי. וענין זה קשור עם
יחידה שבנפש, שנקראת
יחידה על שם שמתקשרת
עם בחינת יחיד שלמעלה
- באופן כזה שבבית אחת הוא מתחרט על העבר ומקבל על העתיד, דהינו
שפעמיד עצמו במצב שלמעלה מהגבלות וגדרי הזמן [ויש לומר דהינו
ההתמסרות הקללית (די כללות'דיקע איבערגעגעבנקייט) לאלקות שלמעלה
מגדרי הזמן] אזי ביכלתו לתקן גם את העבר.
(ד) והנה פיון שעקר ענין התשובה הוא למעלה מגדרי הזמן, הרי מובן
שבדרגות הנפש, עבודת התשובה היא מצד יחידה שבנפש שהיא
למעלה מהזמן, לפי שבחינת יחידה קשורה עם דרגת האלקות שלמעלה
מגדרי העולם. וזהו מה שאמרו רבתינו ז"ל¹⁵ שאלו לחכמה נפש החוטאת
מה תהא עליה כו' שאלו לנבואה כו' שאלו לתורה כו' שאלו להקב"ה אמר
יעשה תשובה ויתכפר לו, היינו, שענין התשובה הוא מצד הקב"ה כפי שהוא
למעלה אפלו מתורה, כי גם מצד התורה יש הגבלות, מה שאין כן הקב"ה
הוא למעלה מהזמן לגמרי. וענין זה קשור עם יחידה שבנפש, שנקראת
יחידה על שם שמתקשרת עם בחינת יחיד שלמעלה פנוע¹⁶. וזהו מה

(14) ראה לקו"ת אחרי כו, ג. אוה"ת דברים ח"ה ע' ב'קלו. וראה לקו"ת נצבים מה, ג"ד. סהמ"צ להצ"צ שם ואילך.
(15) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש תהלים רמז תשב. ראה אוה"ת דרושים ליוהכ"פ ע' א'תקנו. סה"מ תרכ"ט ע' שנח
ואילך. תרס"ד ע' רסה ואילך. ד"ה מזמור לדוד תשכ"ד ס"ב ואילך (סה"מ י"א ניסן ח"א ס"ע ק ואילך). (16) לקו"ת ראה
כה, א. סה"מ תרצ"ו ע' 57. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (הקב"ה - "יחידו של עולם") פנוע¹⁶. וזהו מה שאמרו בנוגע
2 לעבודת עשרת ימי תשובה, כאן ביחיד. שהעבודה דעשרת
3 ימי תשובה (עבודת התשובה) היא בבחינת יחידה
4 שבנפש, שעל-ידי-זה אפשר לתקן גם את העבר, כאלו לא
5 היה כלל מעולם, ולא רק
6 כאלו בכ"ף הדמיון בלבד.
7 אלא שכל העבר מתבטל
8 ממש, שלא היה מעולם,
9 הואיל והתשובה היא למעלה
10 מהזמן. ולכן על-ידי עשית
11 התשובה בעשרת ימי תשובה
12 נותנים לו שנה טובה ומתקן
13 בלי הבט על מה שעשה
14 בשנה שעברה, לפי שכל
15 הדברים הבלתי רצויים
16 נתבטלו לגמרי.
17 (ה) והנה עם היות עבודת
18 התשובה בבחינת יחידה
19 שבנפש, הרי הפונה בזה היא
20 שבחינת היחידה תמשך
21 ותאיר גם במוחין ומידות -
22 בבחינות דנפש-רוח-נשמה-
23 חיה, ועד למעשה בפעל.
24 וכמו שנתבאר לעיל שעקר
25 עבודת התשובה היא החרטה
26 על העבר וגם הקבלה על
27 להבא, והינו, שעם היותו
28 בתנועה שלמעלה מהזמן,
29 שזהו מצד בחינת היחידה,
30 מפל-מקום הרי זה באפן
31 שמהו יבוא האדם למעשה
32 בפעל להבא באפן הרצוי.
33 וכדאיתא ב'שלחן ערוך'¹⁷
34 לענין פסולי עדות שאינם
35 חוזרים לכשרותם עד שיעשו
36 תשובה, וענין התשובה
37 פרושו עזיבת החטא במעשה
38 בפעל שחזרו בהם מדרךם
39 הרעה, כמבאר שם בארכה
40 (לדוגמא: "מאימתי חזרת מלוה
41 בריבית? משקיעו שטרותיהם מעצמם
- ויחזרו בהם חזרה גמורה שלא ילוו בריבית אפילו לנכרי" וכו'). וכמו כן
התשובה בעשרת ימי תשובה, שתכליתה הוא שתשפיע על
המעשה בפעל במשך השנה הבאה. ונמצא, שתכלית
מעלת העבודה בבחינת יחידה היא שבחינת היחידה
תמשך בכחות הנפש. ומזה
מובן גם לענין מאמר
רבותינו ז"ל הנ"ל כאן ליחיד
כאן לצבור, שתכלית
השלמות בזה הוא לאחד את
היחיד עם הצבור, דהינו
להמשיך בחינת יחידה
שבנפש בעשר כחות הנפש.
וזהו גם הענין הפנימי
דתפלה בצבור, שהתפלה
היא עם כל עשר כחות הנפש
כפי שהם צבורים יחדיו
ומאחדים עם בחינת היחידה
שבנפש (פידוע הספור¹⁸ עם
זקנו של כ"ק מורי וקמי
אדמו"ר שנקרא על שמו -
אדמו"ר רבי יוסף יצחק מאורוטש, בנו
של אדמו"ר הצמח צדק, שאמר,
שענין תפלה בצבור הוא
לצבור את עשר כחות הנפש).
- שעם היותו בתנועה שלמעלה מהזמן, שזהו מצד בחינת היחידה, מפל-מקום
הרי זה באפן שמהו יבוא האדם למעשה בפעל להבא באפן הרצוי. וכדאיתא
ב'שלחן ערוך'¹⁷ לענין פסולי עדות שאינם חוזרים לכשרותם עד שיעשו
תשובה, וענין התשובה פרושו עזיבת החטא במעשה בפעל שחזרו בהם
מדרךם הרעה, כמבאר שם בארכה. וכמו כן התשובה בעשרת ימי תשובה,
שתכליתה הוא שתשפיע על המעשה בפעל במשך השנה הבאה. ונמצא,
שתכלית מעלת העבודה בבחינת יחידה היא שבחינת היחידה תמשך בכחות
הנפש. ומזה מובן גם לענין מאמר רבותינו ז"ל הנ"ל כאן ליחיד כאן לצבור,
שתכלית השלמות בזה הוא לאחד את היחיד עם הצבור, דהינו להמשיך
בחינת יחידה שבנפש בעשר כחות הנפש. וזהו גם הענין הפנימי דתפלה
בצבור, שהתפלה היא עם כל עשר כחות הנפש כפי שהם צבורים יחדיו
ומאחדים עם בחינת היחידה שבנפש (פידוע הספור¹⁸ עם זקנו של כ"ק מורי
וקמי אדמו"ר שנקרא על שמו, שאמר, שענין תפלה בצבור הוא לצבור את
עשר כחות הנפש).

(17) חו"מ הל' עדות סס"ד. וראה תניא אגה"ת פ"א (צא, רע"א). (18) ראה "התמים" חוברת ב' ס"ע מה ואילך. לקו"ש
ח"ב ע' 477 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ו) וְזֶהוּ פְדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְרֵב לִי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי, 2 דְּהִנֵּה, נִתְבָּאָר לְעִיל (סְעִיף א) שְׁבָרִבִּים הָיוּ עֲמָדִי הוּא 3 צְרוּף הַיָּחִיד וְהַרְבִּים, וְהוּא עֲנִין הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת יָחִידָה 4 (יָחִיד) בְּכַחוֹת הַנֶּפֶשׁ (רַבִּים). וְלָכֵן עַל-יְדֵי עֲבוּדָה זֹ 5 בָּאִים לְפָדְיָה בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא, 6 הֵינִינוּ שֶׁהַפְּדִיָּה אֵינָה בְּדֶרֶךְ 7 שֶׁל מִלְחָמָה, אֲלֹא בְּדֶרֶךְ שֶׁל 8 שְׁלוֹם דְּוָקָא, שְׁמִלְכַתְחֻלָּה 9 אֵין מְקוֹם לְמַצִּיאוֹתוֹ שֶׁל 10 הַמִּנְגֵּד, וְעֲנִין זֶה הוּא 11 בְּעֲבוּדָה שְׁמַצֵּד גְּלוּי בְּחִינַת 12 יָחִידָה שְׁבִנְפֶּשׁ דְּוָקָא, כִּינֹן 13 שְׁמַצֵּד יָחִידָה שְׁבִנְפֶּשׁ אֵין 14 לְמִנְגֵּד תְּפִיסַת מְקוֹם 15 וּמַצִּיאוֹת כָּלֵל. וְטַעַם הַדְּבָר, 16 לְפִי שְׁבִחִינַת יָחִידָה 17 מִתְקַשְּׁרֶת עִם בְּחִינַת יָחִיד, 18 יָחִיד דְּוָקָא, שֶׁהוּא לְמַעְלָה 19 גַּם מִבְּחִינַת אֶחָד, בְּיָדוּעַ הַהִפְרָשׁ בֵּין אֶחָד לְיָחִיד¹⁹, שְׁמַצֵּד בְּחִינַת אֶחָד יֵשׁ 20 הַהִפְרָשׁ בֵּין אֶחָד לְיָחִיד¹⁹ - 21 'אֶחָד' מוֹרֵה שֵׁשׁ אַחֲרָיו שְׁנֵי וְשִׁלְשִׁי 22 וְכו', וּפְירוּשׁ "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל.. ה' אֶחָד" 23 שְׁלֹמֹת שִׁשְׁנָם שְׁבַע רְקִיעִים וְאֶרֶץ 24 ("אֶחָד" שְׁבִ'אֶחָד) וְד' רוּחוֹת הָעוֹלָם 25 ("ד'") הָרִי גַם בְּהֵם שׁוֹרָה וּמִתְגַּלֶּה ה' 26 אֶחָד שְׁכוֹלֵם בְּטָלִים אֱלֹהִים: שְׁמַצֵּד 27 בְּחִינַת אֶחָד יֵשׁ תְּפִיסַת 28 מְקוֹם לְמַצִּיאוֹת הָעוֹלָמוֹת
- אֲלֹא שֶׁהֵם בְּטָלִים, מִה-שְׂאִין-כֵּן מַצֵּד בְּחִינַת יָחִיד אֵין 29 שׁוֹם מַצִּיאוֹת לְעוֹלָם כָּלֵל. וּמַצֵּד הַתְּקַשְּׁרוֹת הַיָּחִידָה עִם 30 יָחִיד, נִמְשָׁךְ זֶה גַּם בְּבְחִינַת יָחִידָה, שְׁמַצֵּדָה אֵין לְמִנְגֵּד 31 מַצִּיאוֹת כָּלֵל, וְלָכֵן נַעֲשִׂית הַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם. וְזֶהוּ גַם מִה 32 שְׁפָסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל-יְדֵי 33 דָּוִד דְּוָקָא, דָּוִד מְלָכָא 34 מְשִׁיחָא, כְּמִבְאָר בְּכֻמָּה 35 מְקוֹמוֹת²⁰ שְׂאֻמְתִּית הַפְּדִיָּה 36 בְּשָׁלוֹם תְּהִיָּה לְעֵתִיד לְבָא, 37 שְׂאֻ יָקִים הַיַּעֲקֹב אֶת רוּחַ 38 הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ²¹, 39 בְּגֻלָּה הָאֻמְתִּית וְהַשְּׁלָמָה 40 עַל-יְדֵי דָּוִד מְלָכָא מְשִׁיחָא, 41 בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ. 42

(19) תו"א וארא נה, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ קכד, א ואילך. (20) ד"ה פדה לאדמו"ר האמצעי פי"א (שערי תשובה ח"א נו, א). ד"ה הנ"ל תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' תשסט). (21) זכרי' יג, ב.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אדר"ר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'

מו"ה מנחם זאב שי' הלוי

... בצער קראתי כתבו ע"ד פי' שהפסיק הנחת תפילין דר"ת. וחלק הצער - מהקור רוח בו כותב עדיז! אף שבודאי יודע שלכמה וכמה דיעות אי"ז כלל ענין של הידור.

ובנדו"ד הרי עאכו"כ - כיון שכמה שנים הניחם. [כתבו בא לידי - לאחר ראותי את פ'].

בטח יודיע מהשינויים לטוב - לאחר כניסת אלה שכתב אודותם.

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א (תרגום מאידיש)

ב"ה, יום ג' שהוכפל בו כי טוב,
ראש חודש ניסן, ה'תשד"מ.
ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בבואנו משבת פרשת החודש ובעמדנו ביום ראש חודש ניסן – עולה מיד ברעיון הפעם הראשונה שבה נאמר ראש־חודש ניסן בתורה, בפרשה זו, כאשר היום הזה נקבע כיום הראשון של החודש הראשון, חודש יציאת מצרים, זמן חרותנו.

התורה מספרת כי באותו יום, שבועיים לפני יציאת מצרים, קיבל עמנו, עם ישראל, את המצוה הראשונה: **קידוש החודש** – לקדש את היום הראשון של כל חודש לפי המולד של הלבנה, יחד עם שאר הפרטים שבלוח היהודי, כולל **עיבור השנים**. לפי הלוח שלנו נקבעים ימי החודש וחדשי השנה לפי מהלך הלבנה, עם "שנה מעוברת" אחת לאחר שנתיים או שלוש שנים, כאשר מתווסף עוד חודש כדי להשוות ולהשלים את מספר הימים ש"הצטברו" בגלל העובדה ששנת הלבנה קצרה משנת החמה. כך חל חודש ניסן תמיד באביב, בהתאם לציווי התורה לחוג את הפסח דוקא ב"חודש האביב", באותו פרק זמן של שנת החמה שבו יצאו בני ישראל ממצרים. וממילא חלים גם שאר חגי השנה במועדיהם הנכונים לפי שנת החמה.

יום ג' שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז. ובאוה"ת (בראשית לג, ב. משפטים ע' א'קנז. ועוד) מקשר זה עם טוב לשמים וטוב לבריות – קידושין מ, א. וראה פיה"מ להרמב"ם פאה בתחילתה. מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בסה"מ ה'תש"ט ע' יח (השנל). מכי ומאמר כ"ק אדמו"ר שם. ובפרש"י שם בסופו – דגם העבר נעשה טוב.

ראש־חודש: הכולל כל ימי החודש, כראש הכולל כל איברי הגוף (לקו"ת ר"ה נח, א. עט"ר בתחלתו). וראה ר"ה (ד, א): באחד בניסן כו' רגל שבו כו'.
ראש־חודש ניסן: אותו היום נטל עשר עטרות – שבת פז, סע"ב (וראה תוד"ה עשר. תו"ש לפקודי מ סק"י"ט. ושי"ט). הובא בפרש"י עה"ת ר"פ שמיני (מסדר עולם (פ"ז)), נשא ז, יב. וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סתכ"ט ס"ט. ובירושלמי שקלים בתחילתה שבו ביום נתרמה התרומה לקרבנות ציבור (כולל – דאותו היום). ע"ד החסידות – ראה דרושי דא"ח עה"פ החודש הזה (אוה"ת, תורת שמואל תרכ"ו. ועוד) ועה"פ ויהי ביום השמיני. וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ר"פ שמיני.

חודש ניסן: שהוא חודש הגאולה – שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש היש"ת. ניסן: ראה ברכות נז, רע"א: נסי נסים.

בבואנו משבת: דמיני' מתברכין כולחו יומין (זח"ב סג, ב. פח, א), שבהם גם ר"ח ניסן. ושבת זו היא גם שבת **מברכים ר"ח ניסן**. וי"ל ד"יחדשו הקב"ה קאי על "חודש" (ניסן), היינו שיחדש כל החודש (ניסן).

פרשת החודש: מגילה כט, א ואילך.

התורה מספרת: בא יב, א ואילך.

שבועיים: פרוס החג. וראה דעת רשב"ג (פסחים ו, א). – וראה שקלים רפ"ג ובירושלמי שם.

מצוה הראשונה: שהיא **מצוה ראשונה** שנצטוו בה ישראל (פרש"י בראשית א, א). וראה תנחומא באבער בראשית יא. יל"ש עה"פ בא שם (רמז קפז). גירסת מדרש לקח טוב ר"פ בראשית. – ולהעיר, שבמדרשים הנ"ל ליתא "שהיא מצוה ראשונה", אבל משמע שזוהי הכוונה. וראה בארוכה לקו"ש חכ"י ע' 59 ואילך, ושי"נ. הראשונה: ועד כדי כך עד ש"לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה" (ראה בהנמקן בהערה הקודמת).

מצוה... קידוש החודש... כולל עיבור השנים: סהמ"צ לרס"ג מ"ע נו. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קנג. אבל הבה"ג (וכ"ה לדעת הסמ"ג מ"ע מו, מז) וכן הרמב"ן (בהשגותיו לשורש האי' דסהמ"צ להרמב"ם) מונים עיבור שנים למצוה בפ"ע. וראה בארוכה ביאור הר"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג שם. תו"ש בא (כרך ג' ע' ד' ואילך).

וחדשי השנה לפי מהלך הלבנה: רמב"ם ריש הל' קידוש החודש.

לאחרי שנתיים או שלוש שנים... להשוות ולהשלים: רמב"ם שם פ"א ה"ב. שם פ"ד ה"א"ב.

ציווי התורה: משפטים כג, טו. תשא לד, יח. ראה טז, א. וראה סנהדרין יג, א"ב. ר"ה כא, א. רמב"ם שם

פ"ד ה"א.

אגרות קודש

בד בבד, באותו יום של ראש־חודש ניסן, ציווה הקב"ה לבני ישראל על קרבן הפסח וחג הפסח, ועל הדרך שבה צריכים בני ישראל לחגוג את חג "זמן חרותנו", לא רק כחרות משעבוד **גופני**, כי אם גם – ובעיקר – "זמן חרותנו" במובן ה**רוחני**, השתחררות מן ההשתעבדות הרוחנית למצרים של אז ול"מצרים" שבכל הזמנים ובכל המקומות.

זו הוראה עיקרית בתורה ("תורה" – מלשון: הוראה) והרי התורה היא נצחית, וכל הוראותיה הן נצחיות ותקיפות בכל הזמנים ובכל מקום שבו נמצאים יהודים, ובמיוחד ההוראות הקשורות בחג הפסח, זמן חרותנו, החג המהווה הכנה למתן־תורה ולקבלת התורה.

כיון שהשנה הנוכחית היא שנה מעוברת, המבטאת **בפועל** את ענין המצוה של קידוש החודש ועיבור השנים, כאמור לעיל, הרי עתה הזמן להתבונן במשמעות הענין של שנה מעוברת, אשר – ככל ענין אצל יהודים – הדבר קשור בראש ובראשונה עם יהדות, תורה ומצוות בחיי יום יום.

במיוחד הדברים אמורים ביום ה**ראשון** של חודש ניסן, **שעד** ליום זה הי' בית־הדין יכול "לעבר" את השנה, לעשות שנה פשוטה – שנה מעוברת.

ראש חודש ה**גאולה** "גואל" אותנו גם מספק זה, ומעניק את הוודאות ואת הכח לנכונות "לקבל" את מצוות הפסח וקרבן הפסח, וכעבור שבועיים לצאת מ"מצרים" על כל משמעויות המושג, וממילא גם את ספירת העומר וכו' – עבודת השם של כל העתיד.

בהתחשב בכך שכבר דובר פעמים מספר בנושא זה של שנת־עיבור, נתעכב כאן רק על נקודה אחת בענין זה ושייכותה המיוחדת לעבודת השם, שהרי עבודת השם היא היסוד לחרות אמיתית, כפי שחכמינו מסבירים שבן־חורין אמיתי, אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וחי על־פי התורה.

* * *

בד בבד . . . ציווה: וראה מכילתא עה"פ וילכו ויעשו (בא שם, כח), הובא בפרש"י שם: מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם וכו'.

בד בבד . . . הפסח: להעיר מפרש"י (מגילה כט, א) ד"ה ברביעית (בנוגע לפרשת החודש) – ששם פרשת הפסח.

ציווה . . . על קרבן הפסח וחג הפסח: בא שם, ג ואילך.

חרותנו במובן הרוחני: ראה ז"ח ר"פ יתרו. זח"ב מ, א. וראה גם תקו"ז תקנ"ו (צז, סע"ב). וראה גם בהנסמן להלן הע' ד"ה כפי שחכמינו מסבירים.
ול"מצרים" שבכל הזמנים: להעיר מב"ר פט"ז. ה: כל המלכיות (הגליות) נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל.

"תורה" – מלשון: הוראה: זח"ג נג, ב.

התורה היא נצחית וכו': רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סוף ה"ג. פיה"מ סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד התשיעי. וראה גם תניא רפ"ז. ובכ"מ.

החג המהווה הכנה למתן־תורה ולקבלת התורה: שמות ג, יב: בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. ולהעיר מפרש"י שם (משמור"ר פ"ג, ד): **זכות** יש לישראל **שיצאו ממצרים** כו' שהרי עתידים **לקבל התורה** על ההר הזה.

השנה הנוכחית היא שנה מעוברת: עיבור ושלימות במספר ימים הכי גדול שאפשר להיות בשנה, **שפ"ה**. וראה ל"ת להאריז"ל ר"פ וארא. קה"י ערך שפה. וש"נ.

להתבונן . . . קשור . . . עם יהדות: ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט (כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות סי' קצז. קכט. וש"נ. "היום יום" ט' אייר). תורת הה"מ (לקו"א – הוצאת קה"ת – סי' ריג).

שעד ליום זה: רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ד הי"ד. ועיי"ש באריכות לשונו.

ואת הכח: וי"ל שהוא ע"ד הגאולה בעתה או אחישנה (סנהדרין צח, א). ובנוגע לקידוש החודש – ע"י בי"ד או שכבר קדשוהו שמים (ר"ה כד, א).

כח: להעיר שגם בשנה מעוברת – בר"ח ניסן דוקא "נוזכרים ונעשים" דברי פי החודש **והפסח**.

לצאת מ"מצרים" על כל משמעויות המושג: ראה בהנסמן להלן הע' ד"ה כפי שמוסבר.

דובר פעמים מספר: ראה מכ' וא"ו תשרי ה'תשל"ח (נדפס בלקו"ש ח"י"ד ע' 478 ואילך), וא"ו תשרי שנה זו, ועוד – בארוכה.

כפי שחכמינו מסבירים: אבות פי"ו מ"ב. וראה גם שמו"ר פמ"א, ז. ויק"ר פי"ח, ג. זח"ב קיג, סע"ב ואילך. ז"ח צז, ב. ועוד.

עוסק בתורה וחי: ראה ב"ח לטווא"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר וד"ה ונוסחא. ט"ז לשו"ע שם סק"א. סה"מ קונטרסים ח"א רנח, א ואילך. תרפ"ח ע' קיב. שם ע' קצז. לקו"ש ח"י"ד ע' 1230 ואילך.

אגרות קודש

כפי שצויין לעיל – קשור ענין עיבור השנים ביחודו של הלוח היהודי שלנו. הבסיס לכך הוא העובדה ש"ישראל מונין ללבנה". הלוח היהודי מבוסס על הלבנה אך מביא בחשבון גם את השמש, דבר המבטיח שחג הפסח ושאר החגים יחולו במועדיהם המדויקים.

שניהם – השמש והלבנה – נבראו כדי "להאיר על הארץ", ולשמש את האדם, שתכליתו ויעודו הם – "אני נבראתי לשמש את קוני".

כשנבונן נראה כי קיים הבדל בין האופנים שבהם מאירים השמש והלבנה את הארץ: השמש זורח ומאיר יום יום באותו אופן, ללא כל שינוי. לעומתו הלבנה מתחדשת מדי חודש (ומכאן גם השם "חודש") בהופעתה, או ב"היוולדה" ("מולד הלבנה"), בראשית החודש, תחילה כרצועה צרה חצי-עגולה, והיא הולכת ומתמלאת ומגביהה אורה מיום ליום עד שהיא מגיעה לשלימותה ושיא אורה, ביום ארבעה-עשר או חמשה-עשר לחודש.

במילים אחרות: השמש והירח מסמלים שני כחות. השמש מייצגת **אחידות ויציבות**, והלבנה – **תמורה והתחדשות**.

שני גורמים אלה קיימים גם בעבודת ה', ולמרות שהם, לכאורה, עניינים הפכיים ומנוגדים, הרי דווקא **שניהם יחד** הכרחיים ודרושים להשגת שלימות בעבודת השם.

ביאור הדבר:

ישנם עניינים בעבודת השם החוזרים ונשנים מדי יום ביומו ללא הבדל. כך – לדוגמא, פותח כל יהודי את יומו, מיד עם הקיצו משנתו, באמירת "מודה אני לפניך", הוא מכיר ומודה לה' "מלך חי וקיים", על שהעניק לו יום, כך גם מצות לימוד תורה, אהבת ישראל וכו', שיהודי חייב לקיימן בכל יום ומדי יום.

אך יחד עם זה חייבת להתווסף מדי יום התלהבות **מחודשת** בכל ענייני היהדות, ובפרט בעניינים החוזרים ונשנים מדי יום, בדיוק כאילו באו **היום** מפי הגבורה.

התלהבות חדשה ושמחה באה בימים של שבת ויום-טוב, וכו', כאשר מתווספות תפילות

כפי שצויין לעיל: בהבא להלן ראה בארוכה מכתב הנ"ל שנה זו. **וש"נ**.
ישראל מונין ללבנה: סוכה כט, א. וראה גם ב"ר פ"ו, ג. וראה ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש גוי תקס"ז (סה"מ תקס"ז ע"י מח ואילך). עם הגהות – באוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. וברמב"ם ריש הל' קידוש החודש: והשנים שאנו מחשבים הם שני החמה, - נתבאר בלקו"ש חכ"ו שם סעיף י"ד ואילך.
שניהם.. נבראו כדי "להאיר על הארץ": בראשית א, טו.
לשמש את האדם: ועד שהשמש **ממתקת** הפירות והלבנה **מבשלת** הפירות (פרש"י ברכה לג, יד). וראה ברכות ו, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א שם. הקדמת פיהמ"ש להרמב"ם ד"ה אח"כ ראה להסתפק.
אני נבראתי לשמש את קוני: משנה וגמרא סוף מסכת קידושין.
ומכאן גם השם "חודש": לקוטי לוי"צ הערות לזח"ב ע"י שלט. וראה אוה"ת לר"ה אישג.
כרצועה צרה חצי-עגולה: ראה פיה"מ להרמב"ם ר"ה פ"ב מ"ט (כן היא החלוקה במשניות ד"כת"י המקור"י דהרמב"ם – הוצאת קאפח). וצ"ע בצפ"ע להראגאצובי (לרמב"ם הל' קדה"ח בתחלתו) דראיית הלבנה בקדה"ח היא דמיונית ולא אמיתית. וראה מפענח צפונות ס"ע רלו ובהוספות שם שהאריך, **וש"נ**.
ביום ארבעה-עשר או חמשה-עשר לחודש: שהרי מילוי ושלימות הלבנה הוא "חצי כ"ט י"ב תשצ"ג (מן המולד)" (רמב"ם שם פ"ו ה"ג. ב"י לטווא"ח סתכ"ו ד"ה ומ"ש רבינו. ב"ח שם ד"ה אר"י וכו') – בין י"ד לט"ו.
אהבת ישראל: שהיא כלל גדול בתורה (תוי"כ הובא בפרש"י עה"פ קדושים יט, יח). ויתירה מזו – זו היא כל התורה כולה ו**איך פירושא הוא** (שבת לא, א). וראה תניא פל"ב. קונטרס אהבת ישראל.
בדיוק כאילו באו היום מפי הגבורה: ובלי חז"ל: בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוו עליהם – פרש"י עה"פ תבוא כו, טז. וראה פרש"י עה"פ עקב יא, יג. – ובפרש"י עה"פ יתרו יט, א – בנוגע **לתורה**. ספרי ופרש"י עה"פ ואתחנן ו, ו. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סא סעיף ב' (וש"נ) – בנוגע **לק"ש**. וראה ד"ה ביום השני תרפ"ב פ"ב ואילך (סה"מ קונטרסים ח"ב תסה, ריש ע"ב ואילך). ד"ה וכל העם רואים היש"ת פ"ה ואילך. ד"ה ואהי אצלו אמון היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 116 ואילך).

אגרות קודש

מיוחדות ומצוות מיוחדות הקשורות רק עם ימים מיוחדים אלה, כגון: הדלקת נרות וקידוש בשבת ובחגים, אכילת מצה בזמן חרותנו וכו' – באופן עד שקדושת השבת מורגשת גם בימי החול, ותוכן כל חג חודר לחיי כל ימי השנה, כפי שמוסבר שענין "יציאת-מצרים" קיים בכל יום – ההשתחררות מכל המיגבלות הפנימיות והחיצוניות המפריעות לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב, חרות אמיתית.

* * *

ויהי רצון שהחל מראש-חודש ניסן, והלוח ומוסיף בימים הבאים, יתבוננו עמוקות כל אחד ואחת בכל האמור, ובכל הענינים הקשורים עם חג המצות, זמן חרותנו, אשר כאמור, כל זה נוגע להתנהגות היום-יומית של כל השנה כולה.

ודבר זה גם יחיש ויקרב את הגאולה האמיתית והשלימה של כל יהודי ושל כל היהודים, ועל-ידי כך גם הגאולה לכל עמי העולם, ויתקיים: "כי אתה תנחל בכל הגוים", "וידעו כי שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ" (שהקב"ה ישלוט בכל העמים, וכל העמים ידעו שהקב"ה לבדו - שמו הוא האלקים, השליט העליון על כל הארץ).

בכבוד ובברכה
לחג פסח כשר ושמח
מנחם שניאורסאהן

קדושת השבת... בימי החול: ראה פע"ח שער השבת פכ"ד: להמשיך אור הסעודות לכל סעודות השבוע, וכנגד התפלות... להמשיך... לכל התפלות של כל השבוע. ולהעיר מדעת הרמב"ן (יתרו כ, ח) בפי' זכור את יום השבת לקדשו, ש"היא מצוה שזכור תמיד בכל יום את השבת". וראה לקו"ש חיי"ט ריש ע' 222 ובהערות שם. **תוכן כל חג חודר לחיי כל ימי השנה:** להעיר מלקו"ת ברכה צח, ב. בפרט בנוגע לחג הפסח – ראה שיחת חגה"פ תשי"ג (סה"ש תשי"ג ע' 75): באמת מאירה הארת כל המועדים בכל יום, **נאר חג הפסח ווערט נמשך שטענדיג** (= אלא שחג הפסח נמשך תמיד). – נתבאר בלקו"ש ח"ה ע' 173 ואילך ובהערות שם. ולהעיר, אשר ענין זכר ליציאת מצרים הוא "ייסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו" – חינוך מצוה כא. **כפי שמוסבר:** תניא פמ"ז. תו"א וירא נו, ב ואילך. בשלח ס"ד, א"ב. יתרו עא, ג ואילך. לקו"ת במדבר ג, א. י, ג. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). סידור שער התפילין (ח, ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרני"ה (סה"מ תרנ"ה ע' עא ואילך). ובכ"מ. **"יציאת מצרים" קיים בכל יום:** ומזכירין יצי"מ בכל יום, ביום ובלילה – רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סז. **הגאולה לכל עמי העולם:** ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א. **כי אתה תנחל בכל הגוים:** תהלים סיום וחותרם מזמור פב. **וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ:** תהלים סיום וחותרם מזמור פג.

אגרות קודש

ב"ה, י"ג אדר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מה ששואל אותי מפני מה לא הזכרתי הספרים חובת הלבבות והכוזרי בהנוגע לחינוך הבנות, הוא מפני כי האמור בספרים הנ"ל, אם מציעים הדברים ככתבם לפני בנות דורנו זה, קשה עליהם להבינם, ותלוי באופן ההסברה, עד שלפעמים קרובות אופן ההסברה הוא העיקר, וזה תלוי במורה יותר מאשר בספרים ממנו לוקח את האמור, כמובן...

בברכה.

בס"ד. שיחת שבת פרשת טהרה, ה' ניסן ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

- 1 א. נתבאר בארוכה מאמר רבותינו ז"ל¹ "כל הנהנה מסעודת חתן² . . . (ו)משמחו . . . זוכה לתורה
- 2 שניתנה בחמשה קולות", כנגד ה"חמשה קולות", "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, קול
- 3 אומרים וגו'³, ש"חמשה קולות" הם ד' הבחינות שבאדם (נפש-רוח-נשמה-חיה) ובסדר ההשתלשלות
- 4 (אצילות-בריאה-יצירה-עשיה, דומם-צומח-חי-מדבר), ובחינה החמישית שלמעלה מכל הגדרים (יחידה),
- 5 ושייכותם ל"תורה", שיש בה גם בחינה החמישית, להיותה קשורה ומאוחדת עם עצמות אור אין-סוף
- 6 ברוך-הוא, וכמו כן ב"חתן" מתגלה כח ההולדה, כח האין-סוף שמופשט ממציאות כל הגדרים - הוגה
- 7 על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ו' עמוד 107 ואילך (להלן נוספו כמה ענינים
- 8 שלא נכללו ב'לקוטי שיחות').
- 9 בסעיף ב, שענין ה"קול" הוא המשכת וגילוי דבר שהיה תחילה בהעלם, בדוגמת קול האדם:
- 10 ובהקדמה - שאף-על-פי שהמדובר הוא אודות קול שלמעלה שהוא ענין רוחני, מכל-מקום, כיון שנקרא
- 11 בתורה בשם "קול", הרי מובן שהקול שלמטה הוא משל שעל-ידו יכולים להבין את הענין הרוחני למעלה
- 12 הנקרא בשם "קול".
- 13 והענין בזה:
- 14 כל המשלים שבתורה אינם באופן שמוצאים איזה דמיון בין המשל להנמשל, אלא פירוש הדברים
- 15 הוא, שהמשל אכן שייך וקשור להנמשל, ובפנימיות יותר - שהמשל נשתלשל ונלקח מהנמשל⁴.
- 16 ולדוגמא: ב"משל למלך" - אין הכוונה שמוצאים סתם איזה-שהוא דמיון בין ענין המלוכה למעלה
- 17 של מלך מלכי המלכים לענין המלוכה למטה של מלך בשר ודם, להבדיל אלף אלפי הבדלות עד אין
- 18 קץ, אלא הפירוש הוא, שענין המלוכה למטה נמשך ונשתלשל מענין המלוכה למעלה, ולכן הרי זה משל
- 19 מכוון על ענין המלוכה למעלה.
- 20 אלא שזהו כמו כל ענין שבא באופן של השתלשלות - שעל-ידי ה"השתלשלות" בא הענין בכמה
- 21 לבושים המעלימים ומסתירים, ובהגשמה כו'. וכמו בענין המלוכה, שכאשר מענין המלוכה למעלה
- 22 משתלשל ענין המלוכה למטה, הרי זה בא בריבוי הגשמה, עד שמ"מלך עליון" נעשה "מלך אביון".
- 23 וכמו כן הוא בענין ה"קול" - שהקול שלמטה נשתלשל מהקול שלמעלה, ולכן הרי זה משל מכוון
- 24 שעל-ידו תהיה לנו קצת השגה בענין הקול שלמעלה.
- 25 כלומר: כיון שהענינים שלמעלה הם ענינים רוחניים, וחושי הנשמה בהיותה מלוכשת בגוף אין להם
- 26 מושג בענינים הרוחניים שלמעלה - הנה בחסד הקב"ה ניתנו לנו משלים מאותם ענינים כפי שנשתלשלו
- 27 למטה בגשמיות, שעל-ידי משלים אלו - שבהם יש לנו הבנה והשגה - תהיה לנו קצת השגה בענינים
- 28 הרוחניים שלמעלה.
- 29 שם, שקול האדם מגלה שכלו או מדותיו:
- 30 וכן הוא בכל ענין שרוצה אדם לגלות לזולתו - שלכל לראש צריך להיות אצלו ידיעת הענין (שכל),
- 31 ואחר כך צריך להתבונן כיצד להביא ידיעה זו אל הזולת, היינו, להכין את הענין שיהיה באופן המתאים
- 32 בשביל ההשפעה אל הזולת (שזהו ענין של מדות).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הרי אין זה שבת מברכים", שבימי
חודש ניסן נותנים ה"נשיאים"... (המו"ז).
(3) ירמ' לג, יא.
(4) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 173. וש"נ.

(1) ברכות ו, ב.
(2) ביום הש"ק זה ה' "שבע ברכות" של החתן הת' דוד
שוחט, ולאחר התפלה פנה אבי החתן, הרה"ח דוב יהודא, אל
כ"ק אדמו"ר שליט"א וביקשו להתוועד, באמרו (במענה לשאלת

- 1 אמנם, כל ענינים אלו נעשים אצלו, ובנוגע להזולת - הרי עדיין אין לו שום דבר מהם, ואינם אלא
2 הכנה להשפעה והגילוי להזולת. ואילו הגילוי להזולת - נעשה על-ידי קול הדיבור דוקא.
- 3 ואופן הגילוי על-ידי קול הדיבור הוא - שעל-ידו יכול לגלות להזולת כל הענינים שלו, היינו, לא רק
4 גילוי השכל, אלא אפילו גילוי פנימיות הנפש, כמו שכתוב⁵ "נפשי יצאה בדברו", היינו, שעל-ידי הדיבור
5 מתגלה פנימיות הנפש.
- 6 וכשם שהוא אצל המדבר - כן הוא אצל השומע, היינו, שהקשר של השומע אל המדבר (שנעשה
7 על-ידי הדיבור) הוא לא רק בחיצוניות נפש השומע, אלא גם בפנימיות נפש השומע.
- 8 והיינו, שבקול הדיבור יש מדריגה נעלית כל כך שפועלת את הקשר של פנימיות נפש השומע עם
9 פנימיות נפש המדבר.
- 10 ולאידך גיסא, יש גם דיבור חיצוני שהוא מן השפה ולחוץ, ובודאי אין בו גילוי פנימיות הנפש, ועד
11 כדי כך, שיש דיבור שגם גילוי השכל אין בו, כיון שלא בדעת ידבר.
- 12 ונמצא, שכללות ענין הקול הוא גילוי אל הזולת, אלא שבקול גופא ישנן כמה מדריגות. ובמדריגה
13 נעלית יותר של קול הדיבור, מתגלית מדריגה נעלית יותר שבנפש.
- 14 בסוף סעיף י, ששורש כח הדיבור הוא מדרגא נעלית בנפש שאין בה שום הגדרה, גם לא זו שמחלקת
15 בינו ובין הזולת:
16 ובפרטיות יותר:
- 17 למרות ה"רוחניות" וה"פשיטות" שמצד השכל - הרי כיון שזהו ענין הקשור עם מציאות האדם, אזי
18 אין להזולת תפיסת מקום, ולכן לא שייך שיהיה הגילוי להזולת.
- 19 ועל-כן צריך לומר, ששורש ענין הדיבור - גילוי להזולת - הוא מצד בחינת החכמה דוקא⁶, ש"היא
20 מקור השכל וההבנה" (אמיתית ופנימית השכל), "כ"ח מ"ה שהוא מה שאינו מושג ומוכן ואינו נתפס
21 בהשגה עדיין"⁷, שענינה ביטול, כמו שכתב אדמו"ר הזקן⁸ בשם מורו הרב המגיד שמדרגת החכמה היא
22 ההרגש "שהוא לבדו הוא ואין זולתו",
- 23 ומצד מדריגה זו יכול להיות הגילוי להזולת - כי כאשר נרגש אצלו אמיתית המציאות, שמאמיתת
24 המצאו נמצאו כל הנמצאים⁹, אזי הוא והזולת שוים, ובמילא, יש נתינת מקום גם להזולת שיוכל להיות
25 הגילוי אליו.
- 26 לאחר סעיף י:
27 וכשם שבנפש האדם ישנן ד' בחינות דומם-צומח-חי-מדבר - כמו כן ישנן ד' בחינות אלו גם בגוף
28 האדם:
- 29 דומם - הוא העקב, כדאיתא באבות דרבי נתן¹⁰ "מלאך המות באדם זה עקיבו של אדם", היינו,
30 שהעקב הוא המקום בגוף האדם שאין בו חיות כלל.
- 31 צומח - הן השערות, שצומחות מקטנות לגדלות, כדאיתא באבות דרבי נתן¹⁰ "ברא חורשים בעולם
32 וברא חורשים באדם זה שערות של אדם".
- 33 חי - הוא החיות שבגוף האדם, ומדבר - הוא פנימיות החיות שבגוף האדם.
- 34 והחילוק שביניהם - שבחיצוניות החיות (בחינת חי) אין הכל שוים, אלא יש חילוקי מדריגות בין
35 אדם לחבירו, מה-שאיין-כן בפנימיות החיות (בחינת מדבר) הכל שוים.

(8) שם פל"ה בהגהה.

(9) ראה רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

(10) ספל"א.

(5) שה"ש ה, ו.

(6) ראה תניא אגה"ק ס"ה. ובכ"מ.

(7) תניא פי"ח.

- 1 - ועל-דרך החילוק שבין חי ומדבר בנפש האדם, שמצד בחינת חי שבנפש האדם הרי הוא נבדל
- 2 מזולתו ואינו מתגלה אליו, מה-שאיין-כן מצד בחינת המדבר שבנפש האדם הרי הוא והזולת שוים.
- 3 ודוגמתו בעבודת האדם - שיש ענינים שבהם יש חילוקים בין קטן לגדול, ואין הכל שוים בהם,
- 4 ובכללות הרי הם הענינים שעל-פי טעם ודעת, והרי ענין השכל הוא בחינת ח'; אבל יש ענינים שבהם
- 5 הכל שוים, וכמו בענין ד"ונקדשתי בתוך בני ישראל"¹¹, עשרה מישראל הקרויים "עדה"¹² - שתשעה
- 6 מישראל שכל אחד מהם הוא גדול שבגדולים כמו משה רבינו, אינם חשובים "עדה" (מנין), ואילו עשרה
- 7 מבני ישראל שהם במדרגת קל שבקלים, חשובים "עדה" - שענין זה הוא מצד בחינת המדבר.
- 8 בסעיף יב, בענין בחינה החמישית, בחינת יחידה:
- 9 ובהקדמה¹³ - שבוהר¹⁴ איתא שיש ד' דרגות: נפש רוח נשמה ונשמתא לנשמתא, אבל במדרש¹⁵ איתא:
- 10 "חמשה שמות נקראו לה נפש רוח נשמה חיה יחידה". והענין בזה - שד' המדרגות נפש-רוח-נשמה-חיה
- 11 הן כנגד ד' בחינות דומם-צומח-חי-מדבר שבנפש האדם, והמדרגה החמישית היא עצם הנפש שלמעלה
- 12 מהתלבושות והתחלקות לענינים פרטיים, למעלה גם מבחינת המדבר, ונקראת בשם "יחידה", כיון
- 13 שקשורה עם בחינת "יחיד".
- 14 וביאור ענינה של בחינת ה'יחידה', יובן על-פי הביאור בענין בחינת "יחיד":
- 15 מבורר בכמה מקומות¹⁶ החילוק שבין "אחד" ל"יחיד" - ש"אחד" רומז¹⁷ שז' הרקיעים והארץ (ח')
- 16 וד' רוחות העולם בטלים להקב"ה אלופו של עולם (א'), והיינו, שישנה מציאות של עולם, אלא שמציאות
- 17 זו בטלה להקב"ה, מה-שאיין-כן בחינת "יחיד" היא למעלה מהעולמות לגמרי, היינו, שמצד דרגא זו הרי
- 18 מלכתחילה אין סברא על איזו מציאות.
- 19 וזהו גם שכתובת "אחד" יש גם כן אחד המנוי, וכמו "יום אחד", שלאחריו יש גם "יום שני" ו"יום
- 20 שלישי" וכו', והיינו, שבדרגא זו ישנה עדיין מציאות העולמות, אלא שמציאותם היא ההתפשטות של
- 21 האל"ף, שהוא ענין התפשטות האלקות שבעולם; מה-שאיין-כן תיבת "יחיד" פירושה ש"אין שני"¹⁸,
- 22 והיינו, שבדרגא זו אין מציאות נוספת כלל.
- 23 ומזה מובן גם בנוגע לבחינת ה'יחידה':
- 24 כיון שהאדם התחתון נשתלשל מ'אדם העליון', לכן כשם שלמעלה ישנו לא רק הענין ד"אחד", אלא
- 25 גם הענין ד"יחיד", כמו כן יש גם באדם התחתון לא רק הביטול שמצד בחינת אחד, אלא גם הביטול
- 26 שמצד בחינת יחיד.
- 27 וזהו ענין בחינת ה'יחידה', שלמעלה מהביטול דבחינת מדבר שהוא הביטול דחכמה, כי הביטול
- 28 שמצד בחינת החכמה הוא באופן שעדיין ישנה מציאות, אלא שמציאות זו בטלה (ועל-דרך האמור לעיל
- 29 שהביטול שמצד החכמה הוא באופן שהוא והזולת שוים, כיון ששניהם נמצאו מאמתת המצאו),
- 30 מה-שאיין-כן הביטול שמצד בחינת 'יחידה' הוא באופן שלמעלה מהמציאות לגמרי.
- 31 בסעיף יג, שבתורה ניתנו כל חמשת הבחינות, כדי שבחינת ה'יחידה' תאיר גם בד' הבחינות
- 32 נפש-רוח-נשמה-חיה:
- 33 ונקודת הענין - שכללות החידוש דמתן תורה הוא המשכת האיין-סוף בנבראים, היינו, שבחינת "יחיד"
- 34 תאיר למטה, כדאיתא במדרש¹⁹ "משל למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו
- 35 לרומי, כך . . גזר (הקב"ה) ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם"²⁰, כשבקש ליתן התורה בטל

להצ"צ שרש מצות התפלה פי"ח (דרמ"צ קכד, א).
 (17) ראה סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א. שו"ע ואדה"ז שם
 ס"ו. לקו"ת תזריע כג, ג.
 (18) קהלת ד, ח.
 (19) שמור"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.
 (20) תהלים קטו, טז.

(11) אמור כב, לב.
 (12) ראה ברכות כא, ב. וש"נ.
 (13) ראה גם סה"מ תרצ"ו ע' 51. וש"נ.
 (14) ח"א עט, ב.
 (15) ב"ר פי"ד, ט.
 (16) ראה תו"א וארא נה, ב. אמ"ב שער הק"ש פ"ח. סהמ"צ

גזירה הראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים". ובהתאם לכך צריכה להיות¹
העבודה באופן שבחינת ה'יחידה' תאיר בד' הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה.²

ועל-דרך-זה בנוגע לחתן:

כאשר חתן וכלה עומדים להתחיל סדר חדש בחיים²¹, להקים בית בישראל, בנין עדי עד, לדורי דורות,⁴
שהוא ענין המשכת כח האין-סוף בנבראים²² - יש צורך בעבודה דהמשכת בחינת ה'יחידה' לקשרה⁵
ולחברה עם ד' הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה.⁶

וזהו גם הענין דשמחת חתן דוקא - דכיון ששמחה פורצת גדר²³, לכן נעשה על-ידה גילוי בחינת⁷
ה'יחידה' (עד כמה ששייך בה ענין הגילוי), אף שמצד עצמה היא בהעלם.⁸

ועל זה נאמר "שמח תשמח" . כשמחך יצירך בגן-עדן מקדם" - "מקדם" דייקא, דקאי על המקור⁹
הראשון שהוא בחינת ה'יחידה'.¹⁰

וזהו גם השייכות דחתן לתורה - כי הפעולה דחיבור בחינת יחידה עם הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה,¹¹
והמשכת האין-סוף בנבראים, היא בכח הענין דמתן תורה שבו היה החיבור דעליונים ותחתונים, כנ"ל.¹²

ב. על-פי-זה יש לבאר הטעם לכך שהזכרת ה"חמשה קולות" היא בברכה השביעית דוקא:¹³
הברכה השביעית היא הגמור של כל הברכות, ולכן ניכרת ומודגשת בה תכלית הכוונה שבנין הנישואין¹⁴
- לחבר בלי גבול (בחינת ה'יחידה') עם גבול (ד' המדריגות דנפש-רוח-נשמה-חיה), שעל-ידי-זה בונים¹⁵
בנין עדי עד ב"דור ישרים יבורך"²⁴.¹⁶

ושלימות הענין תהיה לעתיד לבוא - שזהו שאומרים "מהרה גו' ישמע גו' קול ששון וקול שמחה¹⁷
וגו'" - כיון שלעתיד לבוא תאיר בחינת "יחיד", ואז יהיה גילוי עצמותו יתברך ללא לבושים, כמו¹⁸
שכתוב²⁵ "ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך רואות את מורידך", וגילוי זה יהיה עד למטה מטה, אפילו¹⁹
לעיני בשר, כמו שכתוב²⁶ "ונגלה גו' וראו כל בשר גו'".²⁰

ג. על-פי-זה יש לבאר גם הטעם שבברכה השביעית (שבה נזכרו ה"חמשה קולות") חותמים "משמח²¹
חתן עם הכלה" - דלא כבברכה השישית שבה חותמים "משמח חתן וכלה", וכפי שמבאר רבינו הזקן²⁷
שהלשון "משמח חתן וכלה" (בוא"ו) מורה שהכלה היא רק טפלה להחתן ומקבלת ממנו, מה-שאינ-כן²³
הלשון "משמח חתן עם הכלה" מורה ששניהם שוים, ויתירה מזה, ש"על ידי הכלה הוא משמח את²⁴
החתן", היינו, שהכלה משפיעה שמחה בחתן.²⁵
ויובן בהקדם הידוע²⁸ שהקב"ה וכנסת ישראל נקראים בשם "חתן" ו"כלה":²⁶

כנסת ישראל (כלה) - מקבלת מהקב"ה (חתן), שהרי כל הענינים שבני ישראל זקוקים אליהם מקבלים²⁷
הם מהקב"ה.²⁸

ויתירה מזה: אפילו עניני התורה ומצוות שנעשים על-ידי עבודתם של ישראל - מקבלים הם מהקב"ה,²⁹
שהרי הקב"ה נותן להם את הכח על קיום המצוות, כדאיתא במדרש²⁹ על הפסוק³⁰ "מי הקדימני ואשלם",³⁰
"מי עשה לי מזווה עד שלא נתתי לו בית כו'", היינו, שהקב"ה נתן לו בית, נתן לו ממון לקנות מזווה,³¹
ונתן לו כח שיוכל לקבוע את המזווה.³²

(25) ישע"ל, כ. וראה תניא פל"ז (מו, א).

(26) שם מ, ה.

(27) ראה תו"א ס"פ ויגש. לקו"ת שה"ש מח, ב.

(28) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 213. חל"ד ע' 143. ועוד.

(29) ויק"ר פכ"ז, ב.

(30) איוב מא, ג.

(21) לאחר שמוחלים לו על כל עוונותיו (ירושלמי בכורים
פ"ג ה"ג. מדרש שמואל רפ"ז. הובא בפרש"י עה"ת וישלח לו,
ג).

(22) ראה לקו"ת שה"ש מ, א. ובכ"מ.

(23) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(24) תהלים קיב, ב.

- 1 ואף-על-פי-כן, על-ידי-זה שבני ישראל מקיימים המצוות, פועלים הם נחת רוח למעלה, כמאמר
- 2 רבותינו ז"ל³¹ "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".
- 3 כלומר: אף-על-פי שזה גופא שבני ישראל ממלאים את רצון העליון על-ידי קיום המצוות הוא בכוחו
- 4 של הקב"ה, מכל-מקום, על-ידי-זה שממלאים ומשלימים את רצונו יתברך בפועל, פועלים הם נחת רוח.
- 5 וכידוע שעל-ידי מילוי הרצון נעשה ענין של תענוג, ותענוג זה הוא דוקא כאשר הזולת ממלא
- 6 את הרצון. והיינו, שכאשר ידו או רגלו ממלאים את רצונו, אין בכך חידוש, ואין זה גורם נחת
- 7 רוח. ודוקא כאשר מילוי רצונו נעשה על-ידי זולת, ובפרט כאשר הזולת נרגש למציאות בפני עצמו
- 8 - הרי זה גורם נחת רוח.
- 9 וכמו כן בנוגע לנשמות ישראל, שכאשר יורדים למטה, ומרגישים את עצמם למציאות בפני עצמם,
- 10 ואף-על-פי-כן ממלאים הם רצונו יתברך - הרי זה גורם נחת רוח גדול ביותר.
- 11 וכידוע גם המשל מענין המלוכה - ש"אין מלך בלא עם"³², "עם" דייקא, "מלשון עוממות, שהם
- 12 דברים נפרדים כו"³³.
- 13 והיינו, שעם היות שענין זה גופא (שבהיותם מציאות בפני עצמם ממלאים הם את רצונו יתברך)
- 14 מקבלים הם מלמעלה (כנ"ל), מכל-מקום, הרי זה גורם נחת רוח למעלה.
- 15 ונמצא, שאף שנשמות ישראל הם בבחינת מקבלים (כלה), הרי על-ידי עבודתם הרי הם גם פועלים
- 16 כביכול למעלה (בחינת משפיע), ועל-דרך מאמר רבותינו ז"ל³⁴ "ומתלמידי יותר מכולן" (יותר ממה
- 17 שלמד מעצמו, יותר ממה ש"למדתי מרבותי", ואפילו יותר "מחבירי").
- 18 ד. והנה, ענין זה שנשמות ישראל פועלים למעלה על-ידי עבודתם - יתגלה לעתיד לבוא, והיינו,
- 19 שעכשיו אין רואים בגילוי איך שנשמות ישראל הם בבחינת משפיע כביכול למעלה, אבל לעתיד לבוא,
- 20 כאשר יקויים היעוד "ונגלה כבוד הוי' גו'", אזי יראו בגילוי את גודל התענוג והנחת רוח' שנעשה למעלה
- 21 על-ידי עבודת בני ישראל בקיום המצוות.
- 22 וזהו מה שכתוב³⁵ "ישמח הוי' במעשיו" - שלעתיד לבוא³⁶ ("ישמח" לשון עתיד) יראו את השמחה
- 23 והתענוג שלמעלה, שהקב"ה שמח "במעשיו".
- 24 אמנם, כדי שיהיה הענין ד"ישמח הוי' במעשיו" (שנשמות ישראל פועלים שמחה למעלה), צריכה
- 25 להיות עכשיו עבודת נשמות ישראל בבחינת מקבל, היינו, שמבטלים לגמרי את המציאות שלהם ועומדים
- 26 בתכלית הביטול דמקבל, ובאופן של מסירה ונתינה לגמרי לאלקות, לקיים רצונו יתברך, ועל-ידי-זה
- 27 יתגלה לעתיד לבוא שהביטול וה'קבלת עול' של נשמות ישראל גרם והשפיע שתהיה השמחה למעלה.
- 28 וזהו שבתור הקדמה להענין ד"ישמח הוי' במעשיו" צריך להיות הענין ד"ישמח ישראל בעושיו"³⁷ -
- 29 שזוהי העבודה דישראל בבחינת מקבל, מתוך מסירה ונתינה עד שנעשה בטל לגמרי, שזהו ענין "ישמח
- 30 ישראל בעושיו", ענין השמחה שפורץ גדר³², היינו, שיוצא לגמרי מההגבלות וההגדרות שלו, ומתמסר
- 31 לאלקות, ועל-ידי-זה נעשה הענין ד"ישמח הוי' במעשיו", כיון שעל-ידי עבודתו ("ישמח ישראל
- 32 בעושיו") פועל שמחה למעלה.
- 33 וזהו גם שלעתיד לבוא יהיה הענין ד"נקבה תסובב גבר"³⁸, היינו, שעכשיו כנסת ישראל היא רק
- 34 בבחינת מקבל, אבל לעתיד לבוא תהיה בבחינת משפיע, שזהו ענין ד"נקבה תסובב גבר", שתהיה למעלה
- 35 מהזכר, שזהו פירוש "תסובב", כמו בגשמיות שהדבר המסבב הוא גדול יותר בשטח מהדבר המוקף,
- 36 וכמו כן ברוחניות, שכנסת ישראל היא גדולה יותר כביכול, כיון שהיא בבחינת משפיע למעלה.

(35) תהלים קד, לא.

(36) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פט, א.

(37) שם קמט, ב.

(38) ירמ' לא, כא.

(31) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח.

(32) נסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קמ הערה 86.

(33) תניא שעהיה"א רפ"ז.

(34) תענית ז, א. וש"נ.

ה. והנה, כשם שהדברים אמורים בנוגע לכנסת ישראל והקב"ה, שעכשיו כנסת ישראל היא בבחינת מקבל, ולעתיד לבוא תהיה בבחינת משפיע כביכול - כמו כן גם בנוגע לחתן וכלה למטה, שבתחילה ישנו הענין ד"משמח חתן וכלה", שהחתן הוא המשפיע, אבל אחר כך ישנו הענין ד"משמח חתן עם הכלה", שהכלה משפעת להחתן.

וזהו שאומרים "משמח חתן עם הכלה" בברכה השביעית דוקא, שבה מזכירים את ה"חמשה קולות" - כי הברכה השביעית היא גמר ותכלית כל ענין הנישואין, היינו, שישנם כבר כל ה"חמשה קולות", שענינם הוא המשכת כח האין-סוף בנבראים, שזהו התכלית כנ"ל, ולכן חותמים "משמח חתן עם הכלה", שלשון זה מורה שהכלה משפיעה בהחתן, שזוהי תכלית השלימות שתתגלה לעתיד לבוא.

וענינו בנמשל בנוגע לכנסת ישראל והקב"ה - שבזמן הזה שהוא בבחינת אירוסין בלבד³⁹, חסר עדיין הקירוב הפנימי של המשפיע אל המקבל, ולכן לא ניכרת מעלת כנסת ישראל, מה-שאינ-כן לעתיד לבוא שאז יהיה בחינת נישואין³⁹, שהוא הקירוב היותר פנימי של המשפיע אל המקבל, אזי תהיה ניכרת מעלת כנסת ישראל, שזהו הענין ד"נקבה תסובב גבר".

ו. והנה, בנוגע להקב"ה וכנסת ישראל נתבאר לעיל (סעיף ד) שהענין ד"ישמח הוי' במעשיו" (שכנסת ישראל פועלת ומשפיעה שמחה למעלה) נעשה על-ידי הענין ד"ישמח ישראל בעושיו", שזוהי העבודה דכנסת ישראל בבחינת מקבל שנעשית בזמן הזה שהוא בבחינת אירוסין.

וכמו כן הוא גם בנוגע לחתן וכלה למטה - שאף-על-פי שעכשיו החתן הוא המשפיע והכלה היא בבחינת מקבל, מכל-מקום, צריך להיות ענין של עבודה גם מצד הכלה, אלא שהעבודה היא בבחינת מקבל.

וזהו גם שמצינו שאף שבזמן הזה ישנו רק הענין ד"קול חתן" ולא "קול כלה", שזהו ש"החתן הוא אומר הרי את מקודשת לי, והכלה שותקת"²⁷, מכל-מקום, צריך להיות ענין של עבודה גם מצד הכלה, שהרי הכלה צריכה להסכים ולהודות לאמירת החתן "הרי את מקודשת לי", שזהו ש"הכלה שותקת", שהשתיקה היא ההודאה וההסכמה לאמירת החתן, אלא שה"עבודה" היא בענין ההודאה וההסכמה בלבד, היינו, עבודה בבחינת מקבל⁴⁰.

ועל-ידי-זה יהיה לעתיד לבוא הענין ד"קול כלה", עד כדי כך, שהכלה תשפיע בהחתן, כנ"ל.

ז. וההוראה מזה לנשי ובנות ישראל: אף-על-פי ש"איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש"⁴¹, מכל-מקום, נדרשת גם עבודתן של נשי ובנות ישראל, שגם הן תעסוקנה בענין החינוך, אלא שאופן העבודה שלהן צריך להיות (לא בדרך מלחמה, אלא) בדרך קירוב.

והוראה מיוחדת מזמנים אלו - בעמדנו בימים שבין פורים לפסח:

נס פורים - בא על-ידי אסתר המלכה [ולכן נזכרת במגילה לפני מרדכי, כמו שכתוב⁴² "ותכתוב אסתר המלכה גו' ומרדכי היהודי"], שעבדה עבודתה מתוך מסירת-נפש, שהרי היא עצמה, כיון שהיתה בבית המלך, לא היה חסר לה דבר (כמדובר לעיל⁴³), אלא שמסרה נפשה בשביל בני ישראל, ועבודתה היתה בענין החינוך - שזהו שאמרה "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן"⁴⁴, היינו, לאסוף ולקבץ את כולם, והרי ענין זה נעשה (לא בדרך מלחמה, אלא) בדרך אהבה וקירוב.

ובנוגע לפסח - אמרו חכמינו ז"ל⁴⁵ "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים", שהן אלו שהעמידו דור ש"הם הכירוהו תחילה"⁴⁶, לפני כל בני ישראל, ואפילו לפני משה רבינו ושבת לוי כולו, והיינו, שעם היות ששבת לוי לא היה בשעבוד מצרים⁴⁶, ואילו הילדים נולדו ונתחנכו במצב של קושי השעבוד, מכל-מקום "הם הכירוהו תחילה".

(43) שיחת פורים סל"ט (לעיל ע' 195).

(44) שם ד, טז.

(45) סוטה יא, ב.

(46) שמור"ר פ"ה, טז. הובא בפרש"י עה"ת שמות ה, ד.

(39) שמור"ר ספט"ו. וראה לקו"ת ש"ש מח, א ואילך. ובכ"מ.

(40) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 295.

(41) יבמות סה, ב.

(42) אסתר ט, כט.

- 1 וזוהי ההוראה על כל הגליות - שנקראו על שם מצרים⁴⁷ - שנשי ובנות ישראל צריכות לסייע בעבודת
2 החינוך, לגדל ולחנך דור ש"יכירוהו תחילה", דור שתהיה לו הכרה באלקות, הכרת אלקות במוחש, שענין
3 זה נעשה על-ידי פנימיות התורה דוקא.
- 4 ועל-ידי-זה שנשי ובנות ישראל יעבדו עבודתן עכשיו בבחינת מקבל, אזי נזכה לגאולה העתידה -
5 כשם שגאולת מצרים היתה בזכות נשים צדקניות, כמו שכתוב⁴⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
6 נפלאות" - שאז יהיה הענין ד"נקבה תסובב גבר", בגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו.

* * *

- 7 ח. מאמר (כעין שיחה) 'דיבור המתחיל' פדה בשלום נפשי.

* * *

- 8 ט. ישנו "ביכל" שבו נרשמו מאמרים של אדמו"ר הזקן, והם שמועות ברורות. אבל יש שם גם
9 מאמרים בשם אחר, ומסופקני אם אדמו"ר הזקן אמר תורה זו בשם אחר, או שענין זה כותב הרושם
10 שרשם את ה"ביכל".
- 11 וב"ביכל" הנ"ל ישנה גם ה'תורה' דלקמן⁴⁹:
- 12 "שמעתי בשם הבעל-שם-טוב ז"ל [וכאמור: מסופקני אם הרושם העתיק את דברי אדמו"ר הזקן
13 שאמר "שמעתי בשם הבעל-שם-טוב", או שהרושם כותב בעצמו "שמעתי בשם הבעל-שם-טוב"] על
14 פסוק⁵⁰ מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, פירוש ימלל ישברם ויבטלם, כמו מוללין מלילות⁵¹,
15 והכוונה שיבטל גבורות ה', פירוש דינין. ישמיע כל תהלתו, היינו שיאמרו תהלים שכולו תהלות ד',
16 ועל-ידי-זה יבטל וישבר הדינין⁵² הבאין עליו".
- 17 - הפירוש ד"מי ימלל גבורות ה'" נמצא גם במקום אחר⁵³, אבל הפירוש ש"ישמיע כל תהלתו" קאי
18 על אמירת תהלים, לעת-עתה לא מצאתיו במקום אחר, אלא שמספיק גם מקור זה.
- 19 וענין זה קשור גם עם התקנה דאמירת תהלים שנתפשטה בתפוצות ישראל⁵⁴ - לידע, שמלבד כל
20 המעלות שבאמירת תהלים, יש מעלה נוספת, שאפילו אם ישנם ענינים שיש להם אחיזה בגבורות ודינים
21 שלמעלה, אזי יכולים לבטלם על-ידי אמירת תהלים.
- 22 ויתירה מזה - כהלשון בתורה הנ"ל (אם נאמר שאכן נרשמה בדיוק) שתחילה נאמר הלשון שבירה
23 ואחר כך נאמר הלשון מיתוק⁵⁵, והרי מיתוק הדינים הוא ענין נעלה יותר, שלא זו בלבד ששוברים
24 ומבטלים את מציאות הדינים, אלא יתירה מזה, שמהפכים את הדינים עצמם לטוב, והרי הפיכת הדינים
25 לטוב היא טובה גדולה יותר.

* * *

מיתוק הדינים (וראה לקמן בפנים).
53 ראה ביאורה"ז לאדהאמ"צ ויחי לג, ג ואילך. רשימות
הצ"צ לתהלים (יהל אור) עה"פ (ע' תיב ואילך. ע' תרמט ואילך).
54 ראה "קובץ מכתבים אודות גודל ערך אמירת תהלים"
שבסור"ס תהלים "אהל יוסף יצחק".
55 בהנוסח הנעתק לעיל מביכל הנ"ל - לא נזכר ענין
המיתוק. ולעת-עתה לא מצאנו ה"ביכל" שבה מופיעה תורה הנ"ל
בנוסח זה (המז"ז).

47 ב"ר פט"ז, ד.
48 מיכה ז, טו.
49 נדפסה לאח"ז במאמרי אדה"ז על כתובים ח"א ס"ע צה
— מביכל כת"י 239 סח, ב. ראה גם כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)
בהוספות סע"ב-ג. וש"נ.
50 תהלים קו, ב.
51 ראה גם מכתב ד' אייר שנה זו (אגרות-קודש חט"ו ריש
ע' קיא).
52 באמירת תורה זו הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א גם ענין

- י. יום⁵⁶ השבת קודש זה, ככל שבתות השנה, קשור עם פרשה מסויימת בתורה,
 - כ"ק מו"ח אדמו"ר היה משתמט מלהזכיר את שמה של פרשת היום. בספרים שונים לא נקראת
 פרשה זו בשמה, אלא "פרשת טהרה". אבל כ"ק מו"ח אדמו"ר לא היה חפץ לקרותה בשם כלל, ועל
 הרוב היה כותב או אומר רק את היום בחודש, וכדומה⁵⁷. -
 וכמו כן נמצאים עתה בחודש ניסן, שהוא הזמן של יציאת מצרים.
 וככל הענינים, הרי גם מה שקורין פרשת היום בחודש ניסן הוא בהשגחה פרטית, כיון שיש קשר בין
 שני הענינים.
 יא. אודות יציאת מצרים אמרו רבותינו ז"ל⁵⁸: בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים. והדיוק בזה
 - אמונה דוקא, היינו, לא השגה אלא אמונה.
 מהו החידוש של אמונה, ומהי שייכותה עם יציאת מצרים שדוקא בזכותה נגאלו אבותינו ממצרים?
 גם חסידי אומות העולם מודים במציאות הבורא. אבל אצלם אין זו אמונה, אלא ענין המוכרח מצד
 השכל. כאשר מתבוננים במציאות העולם, הנה מצד הכלל אין דבר עושה את עצמו⁵⁹, באים לידי הכרה,
 שישנו מי שברא את העולם ומנהיג אותו.
 וכיון שבעצם לא מונח אצלם אלקות, אלא שמציאות העולם מביאה אותם לידי הודאה באלקות, הרי
 גם ההודאה שלהם היא רק עד כמה שהעולם מכריח זאת, כלומר, במדה זו שאלקות שייך לעולם ומצומצם
 בלבושי הטבע. על למעלה מהעולם והטבע - אינם מודים.
 אבל האמונה של בני ישראל באה לא מצד העולם. בני ישראל קשורים בעצם עם אלקות, ובמילא
 מונח אצלם האלקות. כשם שאומות העולם ענינם - עולם, כך בני ישראל ענינם הוא אלקות. ובמילא
 אין בזה הגבלות הטבע, ומונח אצלם בפשיטות גם אלקות שלמעלה מהטבע.
 וכמבואר בחסידות⁶⁰ החילוק בין אמונת אומות העולם לאמונת ישראל, שאמונת ישראל היא בשם
 הו', היה הוה ויהיה כאחד⁶¹, למעלה מהטבע. והאמונה של אומות העולם היא בשם אלקים, בגימטריא
 הטבע⁶². וכפי שאמרו פרעה והחרטומים: "לא ידעתי את הו'", "אצבע אלקים היא"⁶³.
 יב. להבהרת הדברים:
 בכל ענין שבעולם - מחפש אינו-יהודי את הטבע שבדבר, מלבד כאשר רואה נס גלוי שאין לו שום
 מקום בטבע, מוכרח הוא להודות שזהו דבר אלקי. וגם אז, עד כמה שיכול - ברצונו להלביש זאת בלבושי
 הטבע. אבל יהודי, להבדיל, בכל דבר שרואה, מחפש מיד את האלקות שבזה.
 וכשם שאינו-יהודי, אפילו בנס גלוי מחפש הוא בכל מיני השתדלות להסביר שזהו מצד הטבע - הרי
 ההיפך הוא אצל יהודי, שאפילו בענין שלכאורה הוא לגמרי מצד הטבע, נעמד הוא בתוקף של "עם
 קשה עורף"⁶⁴ וטוען: אין זה מצד הטבע אלא מצד אלקות.

ב"התמים" ח"ז ע' מא ואילך. סה"מ תשי"א ס"ע 187 ואילך.
 תרפ"ז ע' קיח ואילך).

(61) זח"ג רנז, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז.
 (62) פרדס ש"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל
 - קא, ב). של"ה פט, א. א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיוה"א רפ"ו.
 ובכ"מ.

(63) שמות ה, ב. וארא ח, טו.
 (64) תשא לד, ט. וראה שמו"ר ספמ"ב. נתבאר בתו"א מג"א
 (בהוספות) קכג, ב ואילך. ובכ"מ.

(56) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית),
 ונדפסה בלקו"ש ח"א ע' 239 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד
 איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(57) ראה גם תו"מ ח"א ע' 179. וש"נ.
 (58) יל"ש הושע רמז תקיט (בשינוי לשון). וראה גם מכילתא
 בשלח יד, לא. וראה שהש"ר פ"ד (עה"פ "אתי מלבנון כלה"), ב.
 (59) בארוכה בכ"ז - ראה חובת הלבבות שער היחוד פ"ה.
 (60) ראה סידור (עם דא"ח) ד"ה ששת ימים (הא' - רפד, ג
 ואילך). שער האמונה פ"ד. ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז פ"ט (נדרס

- 1 וכפי שדובר⁶⁵ בפירוש דברי הירושלמי⁶⁶ "מאמין בחי העולמים וזורע": אף-על-פי שהכל יודעים
 2 שעל-פי טבע כאשר זורעים גרעין באדמה אזי נעשית הצמיחה - הרי יהודי לא יסמוך על זה; הוא לא
 3 יטול גרעין ויכניסנו באדמה, לקלקל דבר בידים, בגלל שמצד חוקי הטבע צריך לצמוח; חוקי הטבע
 4 אינם אמינים אצלו דיים שבגללם יקלקל דבר בידים. הטעם לכך שזורע, הוא בגלל שמאמין בחי
 5 העולמים, ובוטח בו שזריעתו תצמיח ותתן פירות.
- 6 יג. כשם שנס, שאין לו מקום כלל בטבע, הוא בודאי מהקב"ה שפעל שינוי הטבע, כך הם גם הענינים
 7 הטבעיים.
- 8 מי שרוצה לרמות את עצמו, אזי אפילו בנס גדול ביותר, יכול להשלות את עצמו שאין זה נס. אפילו
 9 הנס דקריעת ים סוף, אחד הנסים הגדולים, ועד שחכמינו ז"ל אומרים⁶⁷ על זה הלשון "קשה" - גם בו
 10 היתה נתינת מקום לטעות, לומר שאין זה נס.
- 11 איתא במכילתא⁶⁸ שבשעת קריעת ים סוף נבקעו כל מים שבעולם (חוץ מנהר פרת, כדאיתא במאמר
 12 של כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁶⁹). וזהו מה שכתוב⁷⁰ "תפול עליהם אימתה ופחד", שבשעה שהאומות ראו את
 13 בקיעת המימות, שאלו וחקרו לסיבת הדבר, וכשנודע להם שזהו בשביל בני ישראל, אזי נפל עליהם
 14 אימתה ופחד.
- 15 ולאידך גיסא, בקיעת כל המים שבעולם היה בה גם נתינת מקום שיוכלו להטעות את עצמם: אילו
 16 היה נבקע ים סוף בלבד, היו הכל יודעים בבירור שזהו נס של הקב"ה בשביל בני ישראל. אבל כיון
 17 שנבקעו כל מים שבעולם, היה זה נתינת מקום לטעות בשכל, שזהו מצד תהלוכות הטבע וכו', ולא נס
 18 בשביל בני ישראל, והראיה, שנבקעו כל מים שבעולם.
- 19 בכדי שיהיה ענין הבחירה - הרי אופן ההנהגה מלמעלה הוא, שאפילו בנס גדול ביותר, יש מקום
 20 לטעות, וכמאמר רבותינו ז"ל⁷¹: כתוב והרוצה לטעות יטעה.
- 21 יד. וזוהי הכוונה שבזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים:
 22 מצרים הוא מלשון מצרים וגבולים⁷². והם בשני אופנים: (א) מצרים דקדושה, היינו, שנרגש אלקות,
 23 אבל זה מוגבל בטעם ודעת כו' - דוגמת האמונה בשם אלקים. וזהו שרש ונתינת מקום שבירידה
 24 והשתלשלות וכו' יוכל להיות (ב) מצרים דקליפה, ששוכחים חס-ושלום לגמרי על אלקות, ועד - בירידה
 25 למטה מטה - שיקוע במ"ט שערי טומאה⁷³.
- 26 ובזכות האמונה, שבני ישראל לא התחשבו כלל בעניני עולם ותהלוכות הטבע - שלא רק בענינים
 27 רוחניים, אלא גם בענינים גשמיים, שבהם שווים הם לכאורה לאומות העולם, להבדיל, גם בהם היו
 28 ישראל "מזויינים שם"⁷⁴ - הרי זה הביא את הגילוי דשם הוי' שלמעלה מהטבע, ובמילא - יציאה ממצרים,
 29 ולא רק ממצרים דקליפה, אלא גם ממצרים דקדושה.
- 30 טו. וענין זה מרומז גם בפרשתנו - בענין הנגעים:
 31 הרמב"ם כותב⁷⁵ אודות ענין הנגעים - נגעי בגדים ונגעי בתים - ש"אינו ממנהגו של עולם, אלא אות
 32 ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע". וכפי שמבאר באריכות סדר הדברים, שבתחילה "משתנות
 33 קירות ביתו", ואם לא הועיל, "משתנין כלי העור שבביתו", וכן הלאה.

(65) ראה שיחת פורים ס"ח (לקו"ש ח"א ע' 216. לעיל ע' 171). וש"נ.

(66) הובא בתוד"ה אמונת - שבת לא, א.

(67) סוטה ב, א. וש"נ.

(68) הובא בפרש"י - בשלח יד, כא.

(69) המשך מים רבים תרלו פקמ"ז (ע' קסא).

(70) בשלח טו, טז.

(71) ב"ר פ"ח, ח.

(72) ראה תו"א וז"ל, ג ואילך. יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ.

(73) ראה ז"ח ר"פ יתרו.

(74) נוסח הגש"פ.

(75) סוף הל' טומאת צרעת. וראה לקו"ת פ' תזריע ד"ה אדם

כי יהי' (כב, ב).

- וכשם שבענין הנגעים ראו בבירור שאין זה מצד הטבע אלא ענין הבא מלמעלה, כך האמינו בני ישראל שהכל בא מלמעלה בהשגחה פרטית, וכמו בנגעים, כך יש בכל דבר כוונה מיוחדת, כמו להזהירם מן החטא וכו', ובאמת הרי גם זה הוא טוב - טוב נעלם, ועד שהוא גם טוב בגלוי, כמו שהיה בנגעים, כדאיתא במדרש⁷⁶ שעל-ידי "ונתן את הבית"⁷⁷ מצאו מטמוניות (אוצרות) של זהב שהכנענים הטמינו.

(76) ראה ויק"ר פי"ז, ו. הובא בפרש"י פרשתנו יד, לד (נתבאר).
 בלקו"ש חכ"ז ע' 108 ואילך, חל"ב ע' 91 ואילך.
 (77) פרשתנו שם, מה.

אגרות קודש

ב"ה, ח' אדר, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו - מבלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב אודות מדת הזריזות ומדת תוקף הדעת, שכנראה לו אינן אצלו כדבעי למהוי.

הרי בהנוגע למדת הזריזות ילמוד שער היחוד והאמונה לרבנו הזקן הוא חלק השני דתניא קדישא ולאחרי זה כשיתבונן בהאמור בטור אורח חיים בתחלתו, והובא גם ברמ"א שם, שאינו דומה ישיבת אדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כמו שהוא לפני מלך גדול וכו' ואם בחוץ לארץ הדברים אמורים עאכ"כ בארצנו הקדושה תבנה ותכונן ע"י משיח צדקנו, כי אינו דומה אם הוא לפני מלך גדול כשהמלך נמצא בשדה או כשנמצא בהיכל מלכותו, הרי לאחר התבוננות בזה פעם אחת שעה ארוכה, הרי בכל פעם שיהי צריך לחזוק הזריזות, יזכיר את עצמו התבוננות זו ראשי פרקים שלה וכלשון רבנו הזקן בסידורו בתחלתו, ועי"ז יזכור את ה' הנצב עליו ויקום (מרשלנותו) בזריזות.

ובהנוגע לתקיפת הדעת, הנה ילמוד בלקו"ת פרשת ויקרא בתחלתו (דף א' עמוד ג') בהענין דשלוחו של אדם (העליון) כמותו, ויתבונן בזה, ובכבדו את המצות שהן שלוחי, וכשיתבונן בזה יתחזק גם כן בדעת תורה ובדעת מצות.

ובהנוגע לסדר לימוד בתורת החסידות, יפרט הפרטים בזה לפני זקני אנ"ש אשר בסביבתו ובהתאם לזה יורוהו ויעשה כן ויהי בהצלחה.

בטח שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכה.

לקוטי שיחות פרשת מצורע כרך יב

- 22 מטהרין אותו בלילה הוא מ"ביום טהרתו", ובפרט
23 שכן הוא בתו"כ⁴ (וכ"ה משמעות הגמרא⁵)?
24 (ב) לאידך: איך נלמד זה מן התיבות "זאת תהי'
25 תורת המצורע"⁶?
26 (ג) למה דייק רש"י והוסיף "מלמד (שאינ'
27 מטהרין כו')"?
28 ב. והביאור בזה:
29 מה שקשה לרש"י בכתוב הוא: לכאור' תיבות
30 "זאת תהי' תורת המצורע" מיותרות הן⁷, דהרי
31 מובן מעצמו שהמדובר יהי' במצורע, מכיון
32 דפרשה זו באה בהמשך לפרשה הקודמת שנאמרו
33 בה דיני טומאת המצורע, וע"ז קאי - בפרשתנו -
34 "ביום טהרתו"?
35 ולתרץ קושיא זו מעתיק רש"י תיבות "זאת
36 תהי' תורת המצורע וגו'" ומפרש: מלמד שאין
37 מטהרין אותו בלילה. והיינו, שתיבות אלו באו ללמד
38 דין זה (כדלקמן ס"ד).
39 ג. ולמה אינו מוכיח מ"ביום טהרתו" שאין
40 טהרתו בלילה:
41 בפשוטו של מקרא "יום" (כשלא נכתב ביחד -
42 בניגוד ל"לילה") אין מובנו שולל לילה, כי אלא
43 פירושו כל המעל"ע, היום והלילה⁸, כמפורש
44 "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד . . הששי"; וכן
45 נאמר¹⁰ "ששת ימים גו' וביום השביעי תשבות",
46 שפירושו, דכל המעל"ע של השבת אסור במלאכה.
47 ויתירה מזו: מצינו "יום" בנוגע למאורע שהי'

- 1 א. מן הכתוב (בתחלת פרשתנו) "זאת תהי'
2 תורת המצורע ביום טהרתו גו'" מעתיק רש"י את
3 התיבות "זאת תהי' תורת המצורע וגו'" ומפרש:
4 מלמד שאין מטהרין אותו בלילה.
5 ופירושו המפרשים¹ שכוונתו של רש"י² היא:
6 תיבת "ביום (טהרתו)" שבהכתוב - שרש"י מרמזה
7 ב"וגו'" - מיותרת היא, ולכן מפרש שתיבה זו באה
8 "ללמד שאין מטהרין אותו בלילה".
9 אבל קשה לפרש כן: (א) רש"י מעתיק מן
10 הכתוב "זאת תהי' תורת המצורע" שאינן שייכות
11 כלל לפירוש זה². (ב) דוקא תיבת "ביום" (ש(רק)
12 אותה מפרש, מרמזה ב"וגו'"!³
13 ועכצ"ל שלדעתו של רש"י, עיקר הלימוד הוא
14 מן התיבות "זאת תהי' תורת המצורע", אלא שאין
15 בתיבות אלו לבד כדי להכריח פירושו, ולכן מוסיף
16 "וגו'" לרמז גם על סיום הכתוב "ביום טהרתו",
17 והיינו שהתיבות שמעתיקן בצירוף (מש"נ בהמשך
18 הכתוב הנרמז ב)ה"וגו'" מלמדין "שאין מטהרין
19 אותו בלילה".
20 וצלה"ב:
21 (א) למה לא פרש"י בפשטות - שהלימוד דאין

(1) רא"ם, באר מים חיים (על פרש"י), ועוד.
(2) לכאור' אפ"ל שמעתיקן לציין התחלת הסדרה - אבל אינו,
כי

[נוסף לזה שבנדו"ד: (א) לפי פרש"י* שם פרשתנו הוא "זאת תהי'" (פרש"י תוריע יג, ח), ולא הו"ל להעתיק גם "תורת המצורע", (ב) ועיקר: הקושיא במקומה עומדת - למה לא מעתיק תיבת "ביום" שעלי' קאי פירושו?] כמדובר כמ"פ, מזה שבכו"כ פרשיות (כבפ' וארא וקדושים) לא כתב רש"י שם הסדרה בתחלתה מוכח דלא נחית לציין מקום התחלת הסדרות בפירושו עה"ת.
(3) משא"כ בתו"כ כאן שמעתיקה. וכ"ה פשטות כוונת הגמרא במגילה (כא, א) - ומה שמוכח שם גם התחלת הכתוב "זאת תהי' תורת המצורע" (וכן בתו"כ התיבות "תורת המצורע") - י"ל שמרמז גם להגז"ש "תורה - תורה" שבמגילה שם לענין השקית סוטה (כדרך הש"ס בכ"מ להביא יותר מלימוד אחד להלכה אחת).
ולעזיר: עפ"י זה מוכח דגם מילתא דאתא בגז"ש טרח וכתב לה קרא (ראה השקו"ט בזה - הובא בשד"ח כללים מערכת מ"ם כלל כז).

(* וכ"ה להרס"ג והרמב"ם - נסמן בלקו"ש ח"ז שיחה א' לפ' מצורע בתחלתה.

(4) כאן.

(5) מגילה שם - ראה לעיל הערה 3.

(6) ופשוט שאין לומר דכוונת רש"י היא להגז"ש "תורה - תורה" (כנ"ל הערה 3) - כי (נוסף דלפ"ז לא הו"ל להעתיק רק תיבת "תורת", הרי) לא נזכרה כלל בפרש"י.
גם: ע"ד הפשט יתור דתיבת "תורת" - "לרבות הוא בא לומר תורה אחת לכל כו'" (פרש"י ר"פ צו). ועד"ז בנדו"ד "תורת המצורע" פירושה "תורה אחת לכל המצורעין".
(7) ראה גם אלשיך ואוה"ח כאן.
(8) ע"ד ההלכה - להעיר מהפולגתא בשבת (קיו, סע"ב). וראה צפע"נ לכי תשא לא, יד. מלבי"ם צו סק"מ. וש"נ.
(9) בראשית א, ה-לא.
(10) משפטים כג, יב. תשא לד, כא.

(* כבתו"כ עה"פ. ורש"י א"צ להביאו כי טומך על מה שפירש לעיל (ר"פ צו) "שכל תורה לרבות כו".

30 כי ע"ד הפשט אין תיבת ביום שוללת לילה, כנ"ל
31 בארוכה - כ"א) הנאמר¹⁸ "זאת תהי' תורת המצורע
32 (שמזה למדים אשר ה)וגו", "ביום", הוא מדויק -
33 ובמילא "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה".

34 ו. עפ"ז תתורץ בפשטות קושיית המפרשים¹⁹
35 על פרש"י דילן: ל"ל לימוד מיוחד "שאין מטהרין
36 אותו בלילה", הרי אא"פ שמהא טהרתו של מצורע
37 בלילה מכיון שא' מעניני טהרתו הוא הבאת קרבן,
38 ואין הלילה כשר להקרבת קרבן, כהדרשא בתו"כ²⁰
39 עה"פ²¹ "ביום צותו" - למדנו לכל הקרבנות שאין
40 כשרים אלא ביום?

41 אבל עפ"י הנ"ל דבפשש"מ אין תיבת "יום"
42 שוללת לילה, קושייתם מעיקרא ליתא: לפי פרש"י
43 עה"ת - לימוד ע"ד הפשט - אין להוכיח ממש"נ
44 "ביום צותו" דאין מביאים קרבנות אלא ביום²²
45 (נוסף על העיקר - דבפשש"מ הפי' הוא ביום
46 שנצטווה להביא הקרבנות, ולא הבאתם בפועל -
47 ולכן לא הביא רש"י בפירושו דרשת התו"כ הנ"ל)
48 ואיצטריך לימוד מיוחד "שאין מטהרין אותו
49 בלילה".

50 ז. ועפ"ז יתבאר מה שבגמרא²³ (כשלמדו
51 דטהרת המצורע כשרה כל היום דכתיב "זאת תהי'
52 תורת המצורע ביום טהרתו") פרש"י: "לטהרת
53 המצורע - בצפרים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת" -
54 דלכא' א"מ: א) מאי קמ"ל, הרי מפורש בקרא
55 מהי "טהרת המצורע", (ב) למה משמיט הקרבנות
56 שחייב להביא לטהרתו, (ג) הו"ל לרש"י לפרשו
57 תיכף על המשנה שם: כל היום כשר. . ולטהרת
58 המצורע?

59 אלא דבא לתרץ קושיא הנ"ל: לכא' למה צריך
60 לימוד מיוחד ד"ביום טהרתו" ביום דוקא, הרי
61 (ע"ד ההלכה) אין מקריבין קרבן בלילה כמ"ש
62 "ביום צותו"²⁴ - ולכן מפרש ומדייק דהלימוד

1 בלילה, כמ"ש¹¹ "ביום הכותי כל בכור בארמ"צ" -
2 ומכת בכורות הרי היתה "בחצי הלילה"¹²,

3 מוכח מזה דתיבת "יום" [ואפילו במקום
4 שלכא' מיותרת היא - כבנוד"ד, וכבפסוק "ביום
5 הכותי גו", דהול"ל "בהכותי כל בכור גו"] אינה
6 שוללת לילה, כי פירושה כל המעל"ע.

7 ד. אולם (יתור) תיבות "זאת תהי' תורת
8 המצורע" מלמדנו ד"ביום טהרתו" הנאמר לאח"ז
9 מובנו ביום דוקא ולא בלילה:
10 תיבות אלו כולן לשונות של דיוק הן, מדגישות
11 (פרטי) הענין שבו הן מדברות, ושוללות את
12 הפכם:

13 "זאת" (או "זה") - מציין דבר מבורר ומדויק,
14 וכפרש"י עה"פ¹³ "זאת אות הברית": הראהו הקשת;
15 עה"פ¹⁴ "החדש הזה" פרש"י: הראהו לבנה. ועד"ז
16 בכ"מ¹⁵.

17 "תהי'" - משמעותה (כבכ"מ¹⁶) "בהויתה
18 תהא".

19 "תורת" פירושה הוראת דינים - "תורת" הענין
20 והלכותיו, האופן שבו דוקא צריך לקיימו¹⁷,

21 שמזה מובן כי הנאמר לאח"ז - הוא בדיוק
22 ובדוקא, ובמילא גם "ביום טהרתו" מדויק - ביום
23 דוקא - "שאין מטהרין אותו בלילה".

24 ה. עפ"ז מובן דיוקו של רש"י (א) להעתיק
25 התיבות "זאת תהי' תורת המצורע", (ב) לרמז
26 תיבת "ביום" רק ב"וגו", (ג) דיוק לשונו "מלמד
27 שאין מטהרין כו":

28 רש"י מדגיש דהא "שאין מטהרין אותו בלילה"
29 מלמד אותנו (לא הנאמר בכתוב "ביום טהרתו" -

(11) במדבר ג, יג. בהעלותך ח, יז.

(12) בא יב, כט.

(13) נח ט, יז.

(14) בא יב, ב.

(15) ראה פרש"י בשלח טו, ב. שמיני יא, ב. ועוד.

(16) ובענין זה עצמו - ראה מנחות (ה), א. יט, א. כז, א) אבל
ברש"י כאן לא העתיק דרשה זו - וראה רש"י בהר כה (יא"ב)
דמדייק ופי' "תהי'" השני, אבל לא הראשון. ואכ"מ. וראה לקמן
ע' 133 הערה 23.

(17) להעיר ממש"נ (ס"פ שמיני) "זאת תורת הבהמה גו'
להבדיל בין הטמא ובין הטהור" ופרש"י: בין נשחט חציו של
קנה בין נשחט רובו - די"ל אשר לכן מקדים הכתוב "זאת תורת"
כיון שדיני' תלוין בחוט השערה (פרש"י קדושים כ, כה). ולהעיר
מקס"ד דגמרא (מנחות יט, א): כל מקום שנאמרה תורה כו'
לעכב.

(18) ומעתיק גם תיבת "המצורע" - היינו שעניני המצורע
מדויקים.

(19) ש"ח כאן (וכותב ע"ז "מצאתי").

(20) והובא בזבחים צח, א. וש"נ. וכן במגילה כ, ב.

(21) צו ז, לח.

(22) וצע"ק בפרש"י בא יב, ב ד"ה "הזה": וכיצד הראהו
והלא לא הי' נדבר עמו אלא ביום שנאמר ויהי ביום דיבר ה',
ביום צותו, מן היום אשר צוה ה' וכו'.

(23) מגילה כא, א.

(24) ומ"ביום השמיני" (שבת קלב, א). וגם להגירסא בר"נ
גאון שם "קשיא" - ידוע הכלל (ראה בהנסמן שד"ח כללים
מערכת קר"ף כלל ל) שקשיא אינה תיובתא.

25 דתיבת "ביום" עצמה משמעותה כל המעל"ע (גם
26 לילה), אלא שיתור התיבות בהכתוב "מלמד שאין
27 מטהרין אותו בלילה", לכן די למעוטי רק לילה
28 (ולא למעט גם הזמן דביהש"מ).

29 ט. בפנימיות הענינים, הביאור להקדמת
30 התיבות "זאת תהי' תורת המצורע" לפרשת טהרת
31 המצורע:

32 מבואר בלקו"ת²⁶ דמצורע ענינו מוציא שם רע,
33 שמוציא וממשיך שמות (- אותיות וכלים) דקליפה.
34 ולכן תיקונו הוא ע"י עסק התורה, שהיא בחי'
35 שמות דקדושה כמרו"ל²⁷ "כל התורה כולה
36 שמותיו של הקב"ה".

37 וזהו הטעם למש"נ בתחלת פרשת טהרת
38 המצורע "זאת תהי' תורת המצורע", כי עיקר תיקונו
39 של המצורע הוא (לא ע"י "והובא אל הכהן גוי",
40 כ"א) ע"י (עסק ה)תורה ("תורת המצורע"), שהיא
41 היא המהפכת בחי' "שם רע" לבחי' "שם טוב" -
42 שמות ואותיות דקדושה.

43 אלא שבכדי ש"תורת המצורע" תהי' כדבעי
44 למיהוי, שתורתו תהי' מביטול - דדוקא עסק
45 התורה באופן זה פועל תיקון להמצורע - צ"ל
46 "והובא אל הכהן", כי הוא הממשיך "אור אבא" -
47 ענין הביטול.

(משיחת ש"פ מצורע, תשכ"ה)

1 מפסוק דילן דטהרת המצורע ביום, הוא (לא לענין
2 הקרבנות שמביא לטהרתו, אלא) רק לענין ה"צפרים
3 ועץ ארז ואזוב ושני תולעת" שא"א ללמוד מ"ביום
4 צותו".

5 ח. מהענינים מופלאים ע"ד ההלכה שבפרש"י
6 זה:

7 הלימוד דטהרת המצורע צ"ל ביום דוקא, נדרש
8 בגמרא ותו"כ בצד החיובי: "כל היום כשר . .
9 ולטהרת המצורע", "מלמד . . וטהרתו ביום";
10 ואילו רש"י בפרשתנו משנה ומדייק לכתוב בצד
11 השלילי: מלמד שאין מטהרין אותו בלילה.

12 ונפ"מ לדינא, כאשר נמשכה טהרתו (פרט
13 המעכב בה) בזמן שאינו לא יום ולא לילה - בין
14 השמשות²⁵:

15 מפשטות לשון הגמ' והתו"כ משמע שהדיוק
16 הוא שהטהרה צ"ל ביום דוקא, ולכן אם נמשכה
17 טהרתו בזמן שאינו יום, לא עלתה לו טהרה מאחר
18 שלא היתה ביום; לרש"י שכותב "שאיין מטהרין
19 אותו בלילה" אם תימשך טהרתו בזמן ביהש"מ
20 כשירה כיון שלא היתה בלילה.

21 והטעם י"ל: נת"ל דע"ד ההלכה, "יום" בכ"מ
22 - עכ"פ ברובו (כולל נדו"ד) משמעותו יום דוקא
23 (ולא לילה), ולכן ממש"נ "ביום טהרתו" מובן
24 שהטהרה צ"ל ביום דוקא. משא"כ ע"ד הפשט,

ט' ויו"ד. ועוד. וראה לקו"ש ח"ז ע' 71 ואילך בדעת רש"י -
דאזלינן לחומרא מה"ת).

או י"ל ע"פ המבואר בלקו"ת (תזריע כד, א) דבנגעים
"בידיעה תליא מילתא" (ולכן "ספק הקב"ה אומר טהור" (ב"מ
פו, א) - אף דספיקא דאורייתא לחומרא, ע"ש) - את"ל דגם
לאפוקי מטומאתו צ"ל ידיעה דוקא (ויל"ע ברמב"ם הל' טומאת
צרעת ספ"ב. ובנ"כ שם. ובפ"ו ה"ה ואילך. וראה ר"ש ספ"ד
דנגעים. מל"מ פ"ב שם בתחלתו) דכמו דלא אמרינן בזה הכלל
דספיקא לחומרא - כך ל"ג גם ענין דחזקה - הרי כיון שאין ידיעה
שלא עשה כדן טהור.

(26) פרשתנו כד, סע"ד ואילך.

(27) רמב"ן בהקדמתו עה"ת ע"פ זח"ב פ"ז, א.

(25) הנפ"מ שבפנים הוא להסברא דביהש"מ הוא מציאות
בפ"ע - לא יום ולא לילה. ועד"ז להסברא שהוא מורכב משניהם;
לפי הסברא* שהוא ספק יום ספק לילה (ראה בכ"ז לקו"ש ח"ד
ע' 1223 ובהנסמן שם), ה"ז ספיקא דאורייתא ותלוי בהדיעות אם
אזלינן לחומרא מה"ת או מד"ס (נסמנו בשד"ח כללים מ"ע ס כלל

(* ואולי י"ל ג"כ עוד סברא דכולהו איתנהו ב', דביהש"מ יש ג'
ענינים: א) לא יום ולא לילה, ב) יום ולילה, ג) ספק יום ספק לילה.
להעיר מצפנ"ן כללי התורה צ"מ מ"ע ביה"ש וש"נ.

ולהעיר מכי ואנדרוגיטס (בכורים פ"ב שם פ"ד). ואכ"מ.

ילקוט לוי יצחק על התורה

כז

אמה הלעומת דאשל אברהם⁹.

אברהם מסתיים באותיות ה"ם, והמן מתחיל באותיות ה"ם.

אך המ' דאברהם הוא מ' סתומה, בסוד החותם שאין יניקה ללעו"ז, ובהמן הוא מ' פתוחה שאז יש יניקה¹⁰ ללעו"ז, והיינו מה שאח"כ¹¹ הוא נ' העץ דנ' אמה, וד"ל. והע"ה¹² אלף שהרגו בנס דפורים הוא בזכות הע"ה שנה דאברהם כשיצא¹³ מחרן, שחרן¹⁴ הוא מוחין דקטנות ג' פעמים¹⁵ אלקים, והע"ה שנה רומז על המתקת המוחין דקטנות במוחין דגדלות, שהוא מספר האותיות¹⁶ דג' שמות הוי' ואלקים במלואן, ועוד ו' לנגד הוי' שמות דהוי' אלקים, עיין בלקוטי תורה¹⁷ פרשת לך.

חמשים אמה ובבקר אמר למלך ויתלו את מרדכי וגו'".
(9) ראה תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תשח"י עמוד קנט ואילך.
(10) ראה ספר הערכים אותיות ד"ת עמוד קפו. (תורת מנחם התועדויות ה'תשי"ג חלק א' עמוד 45 ואילך. מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פרשת פנחס סימן רעט).
(11) פירוש: מהאות "מ" פתוחה שיש יניקה ללעומת זה, מזה נמשך האות נ' – האות האחרונה ד"המן" – והאות נ' הוא ה"חמשים" אמה דהעץ.
(12) (אסתר ט, טז) "ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם ונוח מאויביהם והרג בשנאיהם חמשה ושבעים אלף וגו'".
(13) בראשית יב, ד.

(14) שחרן הוא מוחין דקטנות, ראה תורת חיים בראשית (פרשת לך לך) צ, א ואילך. קסו, סע"ב. ד"חרן" בגי' "גרין" (עם הכולל), שהוא בחי' מיצר הגרון שמפסיק ומבדיל בין המוחין שבראש – השגה והבנה באלקות, למדות שבלב, וזהו"ע קטנות המוחין, שהתפעלות השכל שבמוח מתכווץ ומתמעט, שאינו פועל בהרגש מדות שבלב ע"ש. ראה אור התורה פרשת וארא עמוד קנח.
(15) אלקים"ם (בגי' 86) ג' פעמים $(86 \times 3) = 258$, הוא מספר "חרן". ומבואר בכמה דרושי חסידות דהג' פעמים "אלקים" הם כנגד ד' עולמות בריאה יצירה עשי' – ג' צמצומים. ועיין גם לקמן סימן ריא, דשם אלקים בחי' דין וגבורה הוא בחי' מוחין דקטנות, משא"כ שם "הוי'" הוא בחי' מוחין דגדלות.

ובלקוטי לוי יצחק שם וז"ל: "וענין זה שייך לפורים שהוא המתקת מוחין דקטנות ע"י מוחין דגדלות, שלכן מספרו ג' כ ג' פעמים הוי' אלקים"ם עכ"ל. (3 × הוי' (26) הוא 78, $3 \times \text{אלקים"ם} (86) = 258$, סך הכל $78 + 258 = 336$, כמנין "פורים").

(16) פירוש: הוי' במילואו הוא "יוד, הא, ואו, הא" שהוא 10 אותיות, וג' פעמים (10×3) הוא מספר 30, ושם "אלקים" במילואו הוא "אלף, למד, הא, יוד, מס" שהוא 13 אותיות, וג' פעמים (13×3) הוא 39, סך הכל $30 + 39 = 69$, $6 + 69 = 75$ (לנגד הששה שמות עצמים – ג' פעמים הוי', וג' פעמים אלקים) = 75, "עה".

(17) להאריז"ל ד"ה "ואברהם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן", ובר"ה "ויאמר ה' אל אברהם לך לך". וז"ל: ואברהם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן שהם ג' אלהים בגרון ובצאתו משם יוצא בחילוף אכדו"ט* שעולה ע"ה, ועוד כשיוצא משם הג' מוחין בסוד הויות במילוי הם י' אותיות הרי הם ל' אותיות ויוצאין מגרון ששם ג' אלהים במילוי ל"כ"ג אותיות הרי הם ט"ל ול' הרי הם ס"ט ועס' כוללים הרי ע"ה דהיינו* ג' הויות וג' אלהים.

(*) ראה הערה 19. 21.

(**) נ"ל הערה 15. 16.

רמז בגי' למאריז"ל (כ"ב צא) אמה דאברהם והמן שוות – זה לעומת זה

אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אמה דאברהם אמתלאי בת כרנבו, אמה דהמן אמתלאי בת עורבתי, וסימנך טמא טמא טהור טהור.

בבא בתרא צא.

כרנבו, כרים מצאן טהורין הן ואברהם טהור, עורב טמא הוא, והמן נמי טמא הי'.

רשב"ם

המן הוא המנגד¹ לאברהם, שלכן שם אמותיהם שוות, אמתלאי.

אך זה טהור בת כרנבו, וזה טמא בת עורבתי.

עור"ב הוא גם כן מספר כרנב"ו.

גם המן הוא הלעומת דאברהם, באברהם הי' עץ כמ"ש² והוא עומד עליהם תחת העץ, וכתיב³ ויטע אשל, ולעומתו עשה המן עץ⁴.

לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל עמוד תכט

פא

רמזים ד"המן ובניו"ה הם הלעומת ד"אברהם ויצחק"

המן ובניו הם הלעומת דאברהם ויצחק, שהוא המאריז"ל⁵ שאימא דאברהם ואימ' דהמן שמותיהן שוות, להורות שהמן הוא הלעומת דאברהם.

אברהם נטע אמונה, ויטע⁶ אשל בבאר שבע כו' בשם ה' אל' עולם, והמן רצה לעקור אמונה, ועשה עץ⁸ גבוה נ'

(1) ראה עוד בזה לקמן סימן פא. קלא.

(2) בראשית יח, ח.

(3) שם כא, לג.

(4) מגילת אסתר ה, יד.

(5) בבא בתרא צא. "ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, אמי' דאברהם אמתלאי בר כרנבו, אמי' דהמן אמתלאי בת עורבתי". ראה לעיל סימן פ. לקמן סימן קלא.

(6) בראשית כא, לג.

(7) ראה סוטה י, א. ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר ריש לקיש אל תקרי ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב, כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם, משל אלקי עולם אכלתם הודו ושבחו וברכו למי שאמר והי' העולם (ופרשי: אלא ויקריא, למד לבריות לקרות שם בשם ה' אל עולם. כיצד לאחר שאכלו ושתו, משלו היו עומדים לברכו לאברהם, והוא אומר להם וכי משלי אכלתם).

(8) אסתר ה, יד. "ותאמר לו זרש אשתו וכל אהביו יעשו עץ גבוה

ילקוט לוי יצחק על התורה

ובכוסות של פסח וד"ל. והוא המתקת המוחין דקטנות ע"י המוחין דגדלות.

והיו להמן ר"ח בנים כמספר ורב חסר ו' 22 כמארז"ל, הם הלעומת דיצחק שמספרו ר"ח, ארב"ה 23 את זרעו ואתן לו את יצחק כמ"ש בכתבי האריז"ל 24.

אך בני המן הם ורב חסר ו', היפך מיצחק שקרא שמות 25 מלא ו', עיין בתורה אור פרשת 26 תולדות, שאות ו' הוא 27 אות אמת, אות חיים, עיין בזהר ר"פ 28 ויקרא ובפרשת במדבר 29 דף ק"כ כמדומה.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שב

גם אסתר היתה בת ע"ד שנה כמנין הדסה כשנלקחה אל בית המלכות, שהוא לנגד הע"ה שנה דאברהם כמ"ש במד"ר 18 פרשת לך ע"ש, והוא המתקת שם אלקים בהאותיות הקודמין לו שמספרם 19 ע"ד, (ולהעיר מהע' ד' רבתי 20 דשמע כו' 21 אחד), ועיין בפרי עץ חיים בכוונת פסח

(18) (בראשית רבה פרשה לט, יג) ואברהם בן שבעים וחמש שנים, הה"ד (אסתר ב, ז) ויהי אומן את הדסה היא אסתר. רבי ברכיה בשם רבנן דתמן אמר, אמר הקב"ה לאברהם אתה יצאת מבית אביך בן שבעים וחמשה שנים חייך אף גואל שאני מעמיד ממך יהיה בן שבעים וחמשה שנים כמנין הדסה.

[פירוש מהרז"ו: כמנין הדסה, הדסה בגימטריא ע"ד שאז נלקחה מבית מרדכי אל בית הגי שומר הנשים. וי"ב חודש היתה בתמורק' הרי ע"ה.]

(19) ענין זה מבואר בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק א' (המצויין כאן) וז"ל: בסוד חילוף שם אלקים, והוא שם אכדט"ם. והענין: כי אלף אינה יכולה להתחלף, כי אין אות אחרת קודמת אלי', אבל למד תתחלף בכ' הקודמת אלי', וכן הה' מתחלף בד' הקודמת אלי', עד אות י' נתחלף בט' הקודם אלי'. אך ש' של אלקים אמת שהיא מתחלפת, כי ש' דאלקים הוא מ"ם סתומה, ומתחלפת במ' פתוחה הקודמת אלי'. אך שלפי שלעולם כל אות ש' אחרונה שבכל תיבה היא סתומה, לכן נכתב שם זה אכדט"ם באות ש' סתומה, ואמנם בערך א' נקרא גם אות מ' מתחלפת, אך בערך שנתחלפה באות ש' שכמותה, אינה נקראת נתחלפת.

והנה שם זה יותר פנימי מן שם אלקים, כי שם זה הוא אותיות קודמת לשם אלקים, ולכן הם יותר רחמים. משא"כ, שאם ה' נתחלף באותיות אחרונות של אחר אותיות אלקים, והוא שם במוכ"ן, כנוצר בוזהר (פרשת פקודי דף רסב), והוא יותר תחתון ודין משם אלקים. ואע"פ שבשם הוי"ה הוא להיפוך, שכל מה שמתחלף הוא דין. והענין הוא, שם הוי"ה הוא רחמים פשוטים, וכאשר יתחלף, מורה על העלם הרחמים, וכן בשם זה, ההתחלפות מורה על העלם הדין, שהוא בסוד בשם אלקים, נמצא כי השם אכדט"ם, עליון ופנימי יותר משם אלקים, ולסבת מציאות שם זה, נקרא בינה אלקים חיים, והוא בסוד שם זה. וכ"מ שתמצא אלקי"ם חיים, הוא רומז לשם זה. עיי"ש. ראה שיחות קודש ה'תשל"ו ש"פ האזינו (שבת תשובה) סעיף מב.

(20) דברים ו, ד.

(21) ראה לקוטי תורה מהאריז"ל שיר השירים א, ב. וז"ל: ר"ת 'כי טובים 'דודיך 'מיין הוא כדט"ם, וחסר מזה השם אות א' להיות חילוף אלקים כנודע, וזה השם נמשך אלי' מן הבינה הנקרא יין משם ס"ג שבה, ועם י' אותיותיו ע"ג כמנין כדט"ם, ועם תוספות א' כנגד השם נעשה אכדט"ם, והא' הזו לוקחת משם אהי"ה ושם זה עולה ע"ד שהם סוד ע' וד' גדולה דשמע. עכ"ל.

פרי עץ חיים שער ספירת העומר פרק ז, וז"ל: שם אכדט"ם שבבינה, שהוא חילוף שם אלהי"ם, ולכן הוא יותר רחמים. ואלו הם סוד ה' גבורות דגדלות, וז"ס [ישע' כד, ו] בטחו בה' עדי עד, הוא שם אכדט"ם גימ' ע"ד להיותו רחמים, לכן תלוי בו הבטחון, ולזה רמזו בוזהר פרשת וארא, על פסוק זה, ושם נאמר כי עדי ע"ד הוא בבינה, ויובן עם מה שאמרנו כאן.

ואמנם מה שנתחלף שם אלהי"ם, הן ג' אותיות אמצעיות שהם כד"ט, כי אותיות א"ם אינן מתחלפות, ואותיות אלו המתחלפות מדין ונעשין רחמים, הם גי' ל"ג, וזהו [בראשית לא, נב] ע"ד הג"ל הזה ביני וביניך, כי שם נקרא ע"ד, וג' אותיות אלו המתחלפות גי' ג"ל, זהו [בראשית לא, מח] הגל הזה ע"ד.

(22) (מגילה טו:) ורב בניו (מגילת אסתר ה, יא), וכמה רוב בניו, רמי בר אבא אמר כולן מאתים ושמונה הוו שנאמר ורב בניו.

(23) (יהושע כד, ג) "אברהם" בגימטריא ר"ח כמנין "יצחק", וכן בגימטריא "ורב".

(24) ראה לקוטי תורה להאריז"ל סוף פרשת וירא. תורת מנחם התוועדות ה'תשמ"ז חלק ב' עמוד 355 הערה 48. ה'תשמ"ח חלק ד' עמוד 106.

(25) בראשית כו, יח "וישב יצחק ויחפור את בארת המים... ויקרא להן כשמות כשמת אשר קרא להן אביו".

(26) (תורה אור פרשת תולדות יז, ג) וז"ל: מדת אברהם הוא הכנסת אורחים... להמשיך גילוי אור אלקותו מלמעלה למטה, שנתן לערביים לאכול ואח"כ אמר להם דעו למי מברכים כו' בכדי להיות גילוי אלקות למטה שגם הערביים יכירו גדולתו כו' כ"ז הוא בחי' אברהם המשכה מלמעלה למטה, ויצחק הי' חופר בארות שהוא בחי' גילוי ממטה למעלה מהעלם לגילוי כמשל הבור אשר המים שם בהעלם ועי' החפירה נגלו המים כו'.

והנה הגם שאברהם הי' ג"כ חופר בארות, אבל כתיב ויסתמום פלשתים כו' ויצחק חפר אותן וקרא להן כשמות כשמת אשר קרא להן אביו הראשון מלא והשני חסר, לפי שע"י חפירה דיצחק לא נפסק עוד נביעתם ונמשכים ונובעים הששה מדות שהן בחי' וי"ו ע"כ הוא שמות מלא בוי"ו. אבל שמת דאברהם חסר וי"ו לפי שסתמום פלשתים ויש לחיצונים ניקה מהם. לכן ע"י חפירה דיצחק הוא שמות בוי"ו.

(27) ראה תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תשח"י עמוד נה.

(28) (דף ב' ע"א) וז"ל: מה כתיב (יהושע ב, יב) ונתתם לי אות אמת, דא אות ו' דדא איקרי אות אמת (זו היא אות ו' שזאת נקראת אות אמת), ואי תימא שאר אתון לאו אינון אמת (ואם תאמר וכי שאר אותיות אינן אמת, ומתקן), אין (ודאי כל האותיות הן אמת), אלא אות דא אות אמת איקרי (אלא עצם אות ו' נקראת אות אמת לפי שהיא אות ו' דשם הוי"ו וכו').

ראה רשימות מכ"ק אדמו"ר זי"ע חוברת קסט. (מובא לעיל סימן מז הערה 5).

(29) (זוהר ח"ג דף ק"ב ע"ב) וז"ל: בעי ליה לבר נש לאחזאה גרמיה בתר דסיים צלותא דעמידה (אחר שגמר האדם תפלת העמידה צריך להראות את עצמו), כאלו אתפטר מן עלמא (כאילו נפטר מן העולם, כי בנפילת אפים מפקיד האדם נפשו ומוסר עצמו למיתה), דהא אתפרש מן אילנא דחיי (כי נפרד מעץ החיים, כלומר שנפרד וירד מן עולם האצילות שעמד שם בתפלת העמידה, ואמר) דהא אודי חטאוי וצלי עלייהו (כי הרי כבר התודה על חטאיו באמירת אשמנו כו', והתפלל עליהם), השתא בעי לאתכנשא לגבי ההוא אילנא דמותא ולמנפל (ועתה צריך להתאסף אל עץ המות ולפול על פניו וכו').

יומא כב) לכן אמר (תהלים כב, ז) ואנכי תולעת ולא איש שהתולעת ברי' שאין לה עצם אינה חי' רק ששה חדשים לבד וכל חיי תולעת אנכי לא איש שהי' חשוב כמת והי' מצורע. ז"ש זאת תהי' לעתיד לבוא המצורע הידוע שהוא משיח, ביום טהרתו, שני ציפרין הם סוד שני משיחין חיות ממש כי תוצא הארץ נפש חי' זה רוח של משיח שבא מאדה"ר.

מגלה עמוקות

יש ד' שמות למשיח, כדאיתא בסנהדרין דצ"ח, דבי ר' שילא אמרי שילה שמו, שנא' עד כי יבוא שילה, דברי ר' ינאי אמרי ינון שמו, שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. דבי ר' חנינה אמרי חנינה שמו שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, וי"א מנחם בן חזקי' שמו שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי.

(ורא' על בן חזקי' י"ל כי ר"ת מנחם משיב נפשי גימט' חזקי' וס"ת גימט' בן).

הרי שיש ד' דעות בשמו איך הוא.

ומה שבמד"ר איכה פסוק (איכה א, טז) כי רחק ממני מנחם משיב נפשי, יש עוד דעות דצמח שמו, והוי' שמו, הנה הדעה דצמח שמו הוא כמו הדעה דמנחם שמו, כדאיתא במד"ר שם, דחושבני' דדין כחושבני' דדין.

והדעה דהוי' שמו הוא ע"ד הדעה דינון שמו, וכמ"ש במהרש"א כאן.

והדעה דרבנן בגמרא דסנהדרין דחיוורא דבי רבי שמו, הפירוש הוא שהוא מעונה בצרעת כמ"ש נגוע מוכה כו', אבל לא שזהו שמו, רק הענין שהוא מוכה בצרעת. והדעה שבמד"ר שם דדוד שמי', הפירוש שהוא אתא מבית דוד.

וכל הדעות אמת הם, ואלו ואלו דא"ת. וכל הד' שמות נרמזו בשם משיח, שהוא ר"ת מנחם, שילה, ינון, חנינה. לקוטי לוי יצחק, פסחים ע' קו, פניני לוי יצחק על התורה

ב. וידבר ה' אל משה ואל אהרן וגו' כי תבאו אל ארץ כנען וגו'. למה נזכר כאן אהרן, בשלמא אם ה' אומר דברו אל בני ישראל כי תבואו וגו' ה' צודק הדבור לבאים שהם ישראל, אבל אומרו אל משה אל אהרן כי תבאו, והם אינם באים לא יצדק בהם כי תבאו, וגם אשר אני נותן לכם לאחוזת ולא נתנה להם ולא לזרעם שהלויים אין להם חלק בארץ, שנאמר לא יהי' לכהנים הלויים חלק ונחלה וגו'.

ואפשר לומר כי תבאו מכאן לתחיית המתים מן התורה שעתידין לבא בזמן התחייה.

שפתי כהן

יד, ב – זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל-הכהן

א. מה שמו [של משיח] דבי רבי שילא אמרי שילה שמו שנאמר (בראשית מט, י) עד כי יבא שילה דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו שנאמר (תהלים עב, יז) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו דבי רבי חנינה אמר חנינה שמו שנאמר (ירמ' טז, יג) אשר לא אתן לכם חנינה ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו שנאמר (איכה א, טז) כי רחק ממני מנחם משיב נפשי.

ורבנן אמרי חיוורא דבי רבי שמו שנאמר (ישעי' נג, ה) אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים ומעונה.

סנהדרין צ, ב

הצרעת הוא היפך והפסד אל האדם והוא נחשב כמת, ומפני כי המשיח מתנגד אליו העולם הגשמי הטבעי, ולכן אמרו ז"ל שהוא יושב בין עניים סובלי חלאים.

וז"ש כאן חיוורא דבי ר' שמו כי הצרעת הוא ההפסד שבא על אשר הוא בבית רבי, אינו בשביל מזגו הרע אשר בשביל זה בא הצרעת, רק בשביל שכל ענינו דבק בתורה השכלית אשר התורה השכלית מתנגד אליו העולם הגשמי עד שיש העדר אל השכל מצד עולם הגשמי.

ולכן רגיל שיהי' הצרעת במי שהוא בבית רבי שדבק בתורה ובחכמה. כי הצרעת הוא העדר והפסד, ושייך זה ביותר אל אשר כל דביקותו בשכל. ואף כי התורה בודאי היא חיים, אבל מצד עה"ז הגשמי יש לשכל התנגדות.

ולכן רבנן שהם בכלי השכל אומרים כי שמו חיוורא דבי ר', כי יהי' למשיח מעלת השכל העליון ובשביל כך מתנגד לו עולם הגשמי הטבעי, ומצד הזה מתיחס אליו הצרעת שהוא הפסד והעדר מצד עה"ז, ולכן רבנן אמרי חיוורא דבי ר' שמו והבן הדברים אלו מאוד.

ועוד יש לך לדעת כי הצרעת הוא דבר חוץ למנהגו של עולם כאשר ידוע מענין הצרעת, ולכן נאמר על אשר בו הצרעת (ויקרא יג) בדד ישב מחוץ למחנה שמזה תראה כי הוא חוצה לגמרי. ולכן מי שהוא בבית דבי ר' אשר כל ענינו דבק בחכמה עליונה שהיא חוץ לעולם הטבע ומנהגו של עולם, לכך דבק בו חיוורא הוא הצרעת אשר הוא ג"כ חוץ לעולם הטבע. וז"ש חיוורא דבי ר' שמו, כי מפני שהמשיח יהי' בו השכל והחכמה העליונה שהוא חוץ לטבע ומנהגו של עולם, לכך נמשך אחר זה חיוורא דבי ר'.

חדושי מהר"ל שם

פתח (ויקרא א, ב) אדם על גלגול א"דם ד"דוד מ"שיח, כי יהי' בעור בשרו שאת (ישעי' נג, ה) אכן חליינו הוא נשא, גם דוד במעשה של בת שבע נצטרע ששה חדשים (עי'

♦ יום ראשון כ"ח אדר ב' ♦

יד (א) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִיָּמָר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ו ע' 100, ע"פ ביאורי החומש)

שמה של הפרשה - מצורע בדורות הראשונים נקראת פ' מצורע - 'פרשת זאת תהיה', ורק בדורות האחרונים התקבל השם 'פרשת מצורע'. וטעם הדבר בפנימיות העניינים: ידוע שלעתידי-לבוא החשף והרע יתפכו לאור וטוב. כך גם בנוגע למצורע, בזמן הגלות מצורע הוא משג שליילי. אבל לעתידי-לבוא התשובה של המצורע תהיה בבחינת 'זדונות נעשות לו פזיות', כך שהמשג מצורע יתפך להיות דבר חיובי. בדורות הראשונים לא קראו בשם מצורע כי לא רצו להשתמש בדבר שליילי, לכן השתמשו בשם 'זאת תהיה' רמז לכך שלעתידי-לבוא יהיה המצורע דבר חיובי. אף בדורות האחרונים, הקרובים לביאת משיח שאז יתפך המצורע לדבר חיובי, קוראים לפרשה מצורע על-שם העתיד הקרוב, שבו המצורע יהיה רק דבר של קדשה ואור.

(ב) זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמִּצְרָע בַּיּוֹם מִתְהַרְגוֹ וְהוֹבֵא אֶל־הַכֹּהֵן:

כ"ח זאת תהיה תורת המצורע וגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בלילה.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעויין לקוטרשיחות חלק יב, עמוד 78 – מתוך 'לקראת שבת'

הלימוד המיוחד שטהרת המצורע נעשית ביום

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו

זאת תהיה תורת המצורע וגו', מלמד שאין מטהרין אותו בלילה (יד, ב. ובפירוש רש"י) והקשו במפרשים: מדוע הצרכנו ללימוד מיוחד שאין מטהרין המצורע בלילה, והרי טהרת המצורע פוללת הבאת קרבן, ואין מקריבים קרבנות בלילה, כדדרשינן ב'תורת כהנים' על הפסוק (צו ז, ח) "ביום צותו" – שכל הקרבנות פשרים רק ביום.

יש לומר שבפשוטות הכתובים, אין תיבת יום שוללת הלילה, וכדחזינו במעשה בראשית "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". ועוד, שעל מפת בכורות שהיתה בלילה, כתוב "ביום הפותי כל בכור". ואם כן בדרך הפשט, שהיא דרכו של רש"י, אין מקום ללימוד מ"ביום צותו", ולכן הוצרך רש"י ללימוד מיוחד בפרשת המצורע. וידינו שפיר מהא שבדבור-המתחיל, מעתיק רש"י התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", ואילו לתיבת "ביום" (שלקאורה ממנה נלמד שאין מטהרין בלילה) רומז רש"י ב"וגו" – כיון שפנ"ל, מתבת "ביום" לבדה אין ללמוד (בפשוטו של מקרא) שאינו בלילה. ורק שפסוק זה נתיחד, שבו נדרשות כל התיבות למשמעותם המיוחדת, ולכן נדרשת גם תיבת "ביום" כאן ל"ביום ולא בלילה". (ועיין בפנים השיחה הדיוקים בשאר התיבות, לעיל כאן ע' כה).

~ נקודות משיחות קודש ~ ע"פ לקוטרשיחות חלק ז, עמוד 100 – מתוך 'לקראת שבת'

גם המנוח ביותר מובא אל הכהן

זאת תהיה תורת המצורע . . והובא אל-הכהן: ויצא הכהן אל-מחוץ למחנה (יד, ב"ג)

ולקאורה צריך ביאור לשון הכתוב "והובא אל הכהן", שהרי נאסר על המצורע להפגס למחנה ישראל, והיאך יבוא אל הכהן, ואכן המשך הכתוב הוא "ויצא הכהן" – שבא אל המצורע "מחוץ למחנה". כן צריך ביאור הלשון "והובא", ולא נכתב "ובא".

והביאור בזה בדרך החסידות:

עונשו של המצורע לישוב בדרך מחוץ למחנה, מגיע מחמת חטאו החמור שדבר לשון-הרע (רש"י תזריע יג, מז), ואם כן

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

יד (ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו. לשון הכתוב 'ביום' טהרתו מלמד שאין מטהרין אותו בלילה, וכל סדר טהרת המצורע האמור להלן אינו נעשה אלא ביום (ספרא, מגילה כא.); תורה ג

הימצאותו מחוץ למחנה היא מחמת שבדרכתו הרוחנית נמצא הוא מחוץ לגבול הקדושה. וגם על יהודי הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והובא אל הכהן" – שמשמעותו שייבא בעל פורחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח ממרום, ודאי שישב אל המחנה.

וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימיותו של המצורע, לכן נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרומקת את המצורע "אל הכהן", הרי שהעבודה אחר-כך היא להמשיך את הקדושה "החוצה", לדרכת האדם כפי שהוא מצד-עצמו, וזהו הרמז בכך שהכהן יוצא אל המצורע.

(ג) ויצא הכהן אל-מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגעי-הצרעת מן-הצרוע:

ה"י א' אל-מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות שנסתלח שם בימי חלוטו.

(ד) וצוה הכהן ולקח למטהר שתי-צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזב:

ה"י א' חיות • (חולין קמא) פרט לטרפות. טהורות • פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע (ערכין טו), שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים, שמפוטטין תמיד בצפצוף קול. ועץ ארז • לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזב • מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב. עץ ארז • מקל של ארז. ושני תולעת • לשון של צמר צבוע זהורית (ב"מ כ"ט).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו ענף 97)

שהנגעים באין על לשון הרע • על גסות הרוח (רש"י יד, ד) לשון הרע, שהוא חטא חיצוני, המתבטא בדבור בלבד (פטופטי דברים) – מביא נגעי עור הבשר, המופיעים בחלקי הגוף החיצוניים והנחותים יותר. גסות הרוח, שמקומה פנימי ועמוק יותר בנפש האדם – מביאה נגעים המופיעים בראש (או בזקן), האבר החשוב ביותר בגוף האדם.

(ה) וצוה הכהן ושחט את-הצפור האחת אל-כלי חרש על-מים חיים:

ה"י א' על-מים חיים • נותן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נפר בהם, וכמה הן? רביעית.

רש"י כפשוטו – מהדרות לשם

ושני תולעת ואזב. התולעת וכן האזב שהוא מין עשב נמוך, הם אות לשפלות רוח, ובאים לרמוז למצורע מה תקנתו ויתרפא מגאותו – ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב, ושוב לא יבוא לידי סיפור לשון-הרע

(תנחומא) (שמירת הלשון ח"ב פט"ו):

עץ ארז. עץ בכל מקום פירושו אילן, אולם כאן אין פירושו אלא מקל יחיד של עץ ארז (רא"ם):

שני תולעת. לשון של צמר צבוע זהורית – חתיכה ארוכה של צמר סרוק ומשוף בעין לשון, הצבוע בצבע אדום עז המופק מן התולעת (רש"י יומא טז: תורה ה

(ה) על מים חיים. לשון הכתוב 'אל כלי חרש על מים חיים' פירושו: על מים חיים שבתוך כלי-חרס, ומלמד

שאינו בשר לטהרת המצורע. ומה נשתנה המצורע מכל שאר הטמאים שדווקא הוא זקוק להביא ציפורים לטהרתו? לפי שהנגעים באין על עון לשון-הרע שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים, שמפוטטין תמיד בצפצוף קול. כלומר, הבאת הציפורים המצפצפים בקול ללא הפסק, באה לרמוז על עון לשון-הרע הנגזר מחמת פטופט דברים בלי הרף (ערכין טו):

ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח – גאות הלב, שאין אדם בא לספר בגנותם של אנשים אחרים אלא מתוך גאנותו עליהם, לפיכך אמרה תורה למצורע שביא מעץ הארז המתנשא לגובה, לרמוז לו בכך על גאנותו (תנחומא) (במדי):

(ג) אל מחוץ למחנה. על אף שנאמר 'מחנה' בלשון יחיד, אין פירושו אלא חוץ לכל שלש המחנות [מחנה שכינה, מחנה לוויה, ומחנה ישראל]. שנסתלח שם המצורע בימי חלוטו – בימים שהיה המצורע טמא מוחלט

(ראה רש"י לעיל יג, מו): תורה ד

(ד) חיות. לא בא הכתוב ללמדנו שהציפורים יהיו חיות ולא מתות, שכן דבר זה אנו יודעים מתוך כך שציפור אחת טעונה שחיטה והשנייה שילוח על פני השדה, אלא בא הכתוב למעט בכך פרט לטרפות – ציפורים שנתהוו בהם אחת מן הטרפיות האוסרות אותן באכילה, שאינן בכלל 'חיות', לפי שטריפה אינה יכולה לחיות זמן

רב (חולין קמ.) (רע"ב):

טהורות. פרט לעוף ממין טמא,

וְיֵת צִפְרָא חִיתָא יִסַּב יְתֵה וְיֵת אַעֲא דְאַרְזָא
וְיֵת צִבְעֵה זְהוּרִי וְיֵת אֲזוּבָא וְיִטְבּוּל יְתֵהוּן
וְיֵת צִפְרָא חִיתָא בְּדָמָא דְצִפְרָא דְנָכִיסָא עַל
מִי מְבֻעֵה:

(ו) אֶת־הַצֹּפֶר הַחִיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז
וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת־הָאֲזוּב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת־
הַצֹּפֶר הַחִיָּה בְּדָם הַצֹּפֶר הַשְּׁחֵטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים:

כ"ח אֶת־הַצֹּפֶר הַחִיָּה יִקַּח אֹתָהּ • מִלְּמַד שְׂאִינוֹ אוֹגְדָה עִמָּהּ, אֲלֵא מִפְּרִיֶשֶׁה לַעֲצָמָה, אֲכַל הָעֵץ וְהָאֲזוּב
כְּרוּכִים יַחַד בַּלְשׁוֹן הַזְּהוּרִית, כַּעֲנִין שְׁנָאֻמֶּר: "וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת־הָאֲזוּב", קִיחָה אַחַת
לְשִׁלְשֶׁתָּן. יְכוּל, כָּשֶׁם שְׂאִינָה בְּכָלֵל אֲגֻדָּה, כֵּן לֹא תֵהֵא בְּכָלֵל טְבִילָה? תִּלְמוּד לֹאֻמֶּר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת
הַצֹּפֶר הַחִיָּה", הִחְזִיר אֶת הַצֹּפֶר לְכָלֵל טְבִילָה.

ז וְיֵדִי עַל דְּמַדְכִּי מִן סְגִירוּתָא שְׂבַע זְמָנִין
וְיִדְכָנָה וְיִשְׁלַח יֵת צִפְרָא חִיתָא עַל אִפִּי
חֲקִלָא:

(ז) וְהָיָה עַל הַמַּטְהֵר מִן־הַצָּרַעַת שֶׁבַע פְּעָמִים
וְטָהֲרוֹ וְיִשְׁלַח אֶת־הַצֹּפֶר הַחִיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה:

ח וְיִצְבַּע דְּמַדְכִּי יֵת לְבוּשׁוֹהִי וְיִגְלַח יֵת כָּל
שַׁעְרָה וְיִסְחִי בְּמֵאָה וְיִדְכִּי וּבִתְרֵי כֵּן יַעֲזוּל
לְמַשְׁרִיתָא וְיִתֵּב מִבְּרָא לְמַשְׁכָּנָה שְׂבַעֲא
יּוֹמִין:

(ח) וְכַכֶּם הַמַּטְהֵר אֶת־בְּגָדָיו וְיִגְלַח אֶת־כָּל־שַׁעְרָו
וְרִחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר וְאַחֵר יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְיֵשֵׁב
מַחוּץ לְאַהֲלוֹ שֶׁבַעַת יָמִים:

כ"ח וְיֵשֵׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ • (ת"כ, חולין קמא) מִלְּמַד שְׂאִסּוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה.

ט וְיֵהִי כְיוּמָא שְׂבִיעָאָה יִגְלַח יֵת כָּל שַׁעְרָה
יֵת רִישָׁה וְיֵת דְּקָנָה וְיֵת גְּבִינֵי עֵינוֹהִי וְיֵת כָּל
שַׁעְרָה יִגְלַח וְיִצְבַּע יֵת לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי יֵת
בְּסָרָה בְּמֵאָה וְיִדְכִּי:

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת־כָּל־שַׁעְרָו אֶת־
רִאשׁוֹ וְאֶת־זָקְנוֹ וְאֶת גִּבְתֵּי עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שַׁעְרָו
יִגְלַח וְכַכֶּם אֶת־בְּגָדָיו וְרִחַץ אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר:

כ"ח אֶת־כָּל־שַׁעְרָו וְגו' • כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל, לְהַבִּיא כָּל מְקוֹם כְּנוּס שְׁעָר וְנִרְאָה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה בְּשֶׁבַעַת יָמֵי הַטְּהָרָה
[וְכִדְוּגָמָתוֹ מִצִּינוֹ שֶׁנֶּקֶט הַכְּתוּב לְשׁוֹן
נִקְיָה זֶה, כַּאֲשֶׁר הוֹתִירוֹ יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹב
אֶל נְשׁוֹתֵיהֶם אַחֲרֵי מֵתָן תּוֹרָה, שְׁנָאֻמֶּר
(דברים ה, כח) 'שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהְלֵיכֶם' –
שׁוּבוּ לְנִשְׁוֹתֵיכֶם שְׁנָאֻסְרוּ עֲלֵיכֶם לִפְנֵי
מֵתָן תּוֹרָה] (ספרא, מו"ק ז) (נ"א): תּוֹרָה ט
(ט) **אֶת כָּל שַׁעְרָו וְגו'.** בְּתַחֲלִילָה נֶאֱמַר
בַּלְשׁוֹן כָּלֵל: 'יִגְלַח אֶת כָּל שַׁעְרָו',
וּמִשְׁמַע שַׁעְרֵיךְ יִגְלַח אֶת כָּל הַשִּׁיעָר,
וּבְהִמְשָׁךְ פִּירֵט הַכְּתוּב 'אֶת רִאשׁוֹ וְאֶת
זָקְנוֹ וְאֶת גִּבְתֵּי עֵינָיו', וּמִכָּף מִשְׁמַע שִׁישׁ
לְגִלַּח רַק אֶת הַשִּׁיעָר בְּמִקּוּמוֹת הַלָּלוּ,
וְשׁוּב חֲזֹר הַכְּתוּב וְכָלֵל 'וְאֶת כָּל שַׁעְרָו
יִגְלַח', שָׂאת כָּל הַשִּׁיעָר יֵשׁ לְגִלַּח, הִרִי
כָּאֵן **כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל.** וּלְפִי שְׁמֵדָה הִיא
בְּתוֹרָה 'כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל' אִי אֵתָה דֵּן
אֲלֵא כַּעֲזִין הַפְּרָט, מִכָּאֵן אֲנוּ לְמַדִּים
שִׁישׁ לְגִלַּח רַק אֶת הַשִּׁיעָר הַדּוּמָה

**הָאֶרֶז וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת
הָאֲזוּב** – הִרִי שְׂאוֹתָם כָּלֵל הַכְּתוּב
יַחַד, וְלֹא נֶאֱמַר לְשׁוֹן 'קִיחָה' עַל כָּל
אֶחָד מֵהֶם בְּנִפְרָד, לְלַמֵּד שֶׁתֵּהֵא קִיחָה
אַחַת לְשִׁלְשֶׁתָּן. וְאִמָּנָם מֵתוּךְ כֶּף **יְכוּל**
הָיִיתִי לֹאֻמֶּר: **כָּשֶׁם שֶׁהַצֹּפֶר אֵינָה**
בְּכָלֵל אֲגוּדָה, כֶּף לֹא תֵהֵא בְּכָלֵל
טְבִילָה – תִּלְמוּד לֹאֻמֶּר בְּהִמְשָׁךְ
הַכְּתוּב 'וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֶר
הַחִיָּה', שֶׁלֹּא נֶאֱמַר 'וְטָבַל אוֹתָם'
בְּלִבָּד אֲלֵא נֶאֱמַר שְׁנִית 'וְאֶת הַצֹּפֶר
הַחִיָּה', בְּכָף הַחֲזִיר הַכְּתוּב **אֶת הַצֹּפֶר**
לְכָלֵל טְבִילָה, שְׂאֵף הִיא זְקוּקָה
לְטְבִילָה כְּמוֹתָם (ספרא) (ר"א): תּוֹרָה ז
(ח) **וְיֵשֵׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ** שְׂבַעַת יָמִים.
אֵין פִּירוּשׁוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ שְׂאִסּוּר לֹא לִיכְנֹס
לְבֵיתוֹ בְּיָמִים הַלָּלוּ, אֲלֵא 'אֶהְלוֹ'
הָאֻמֶּר כָּאֵן הוּא כִּינוֹי לְאִשְׁתּוֹ, וּבַלְשׁוֹן
זֶה מִלְּמַד הַכְּתוּב שֶׁמִּצְוָרַע אִסּוּר

שַׁעְרֵיךְ שִׁיחָה נֹתָן אוֹתָם (אֵת הַמַּיִם)
תַּחֲלָה בְּכָלֵל, כְּדִי (בְּשִׁיעוֹר) **שִׁיחָה**
דָּם הַצֹּפֶר הַנִּשְׁחַטֵּת לְתוֹכוֹ **נִיכָר**
בָּהֶם. וְכֵמָּה הֵם שִׁיעוֹר הַמַּיִם שְׂדָם
צִיפּוֹר נִיכָר בָּהֶם? שִׁיעָרוֹ חֲכָמִים שֶׁהֵם
רְבִיעִית מַיִם, שְׁמִרְאָה מַיִם בְּשִׁיעוֹר זֶה
הַמְעוֹרָב בְּדָם צִיפּוֹר נִהְפֵּךְ לְמִרְאָה דָּם
(סוטה טז) (במ"ח, ש"א): תּוֹרָה ו

(ו) **אֶת הַצֹּפֶר הַחִיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת**
עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת הָאֲזוּב
וְגו'. הַפְּסִיק הַכְּתוּב בֵּין הַצֹּפֶר לְשִׁיעָר
הַדְּבָרִים, וְלֹא כָלֵל יַחַד לֹאֻמֶּר 'וְיִקַּח
אֶת הַצֹּפֶר הַחִיָּה וְאֶת עֵץ הָאֶרֶז וְגו'.'
בְּכָף מִלְּמַד הַכְּתוּב שְׂאִינוֹ **אוֹגְדָה** (אֵת
הַצֹּפֶר) **עִמָּהֶם** יַחַד בְּאֲגוּדָה אַחַת,
אֲלֵא מִפְּרִיֶשֶׁה לַעֲצָמָה, כְּדִי
שִׁתְּקִינִים בִּיה לְקִיחָה נִפְרָדָת. **אֲבָל**
הָעֵץ וְהָאֲזוּב הֵיוּ כְּרוּכִין יַחַד בַּלְשׁוֹן
הַזְּהוּרִית, כַּעֲנִין שְׁנָאֻמֶּר 'וְאֶת עֵץ

יוביומא תמינא יסב תרינ אמרינ שלמין
ואמרתא חדא פת שתא שלמתא ותלתא
עסרונין סלתא מנחתא דפילא במשח ולגא
חד דמשחא:

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כִבְשִׁים תְּמִימִם וּכְבִּשָּׁה
אַחַת בַּת־שָׁנָה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן:

רש"י: וּכְבִּשָּׁה אַחַת • לַחֲטָאת. וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים • לְנֶסֶף שְׁלֹשָׁה כִּבְשִׁים הִלְלוּ, שֶׁחֲטָאתוֹ וְאַשְׁמוֹ שֶׁל מִצְרַע
טְעוּנִין נֶסֶפִים (סוטה יז). וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן • לְהִזוּת עָלָיו שְׂבַע וְלִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּפָה אֲזָנוֹ וּמִתֵּן בְּהוֹנוֹת.

(יא) וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהֵר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהֵר
וְאַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

רש"י: לִפְנֵי ה' • (מנחות צא. כלים פ"א) בִּשְׁעַר נִקְנוֹר וְלֹא בַעֲזָרָה עֲצֻמָּה, לְפִי שֶׁהוּא מַחֲסֵר כְּפוּרִים.

יב ויסב פהנא ית אמרא חדא ויקרב יתה
לאשמא וית לגא דמשחא וארים יתהון
ארמא קדם י:

(יב) וְלִקַּח הַכֹּהֵן אֶת־הַכִּבֵּשׁ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לְאַשֶׁם וְאֶת־לֹג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה:

רש"י: וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם • יְקַרִּיבֵנוּ לְתוֹף הַעֲזָרָה לְשֵׁם אֲשֶׁם. וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טְעוּן תְּנוּפָה חִי. וְהִנִּיף
אֹתָם • אֶת הָאֲשֶׁם וְאֶת הַלֹּג.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שמן נפרד הבא לצורך הדברים
האמורים להלן: **לְהִזוּת עָלָיו** בְּאַצְבַּע
שְׂבַע פְּעָמִים (פסוק יז), **וְלִיתֵּן מִמֶּנּוּ עַל**
תְּנוּפָה אֲזָנוֹ, וְעִבּוֹר מִתֵּן בְּהוֹנוֹת (פסוק יז)

(רא"ם: תורה יא)

(יא) **לִפְנֵי ה'** פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. בְּכָל
מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בו' **לִפְנֵי ה'**, הָרִי שֶׁבְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ הַכּוֹנֵנָה הִיא בְּתוֹף הַעֲזָרָה
שֶׁהִיא לִפְנֵי קוֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, אוֹלָם כָּאֵן
הִי הַמִּצְרָע עוֹמֵד **בִּשְׁעַר נִקְנוֹר**,
שֶׁהוּא שֶׁעַר הַעֲזָרָה, וְלֹא הִי עוֹמֵד
בַּעֲזָרָה עֲצֻמָּה [וכמו כן בַּמִּשְׁכָּן, לֹא
הִי עוֹמֵד אֶלָּא בְּפֶתַח חֹצֵר אוֹהֶל
מוֹעֵד, וְלֹא בְּפֶתַח אוֹהֶל מוֹעֵד עֲצֻמָּה,
כְּפִירוּשׁוֹ שֶׁל 'לִפְנֵי ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד'
בְּכָל מָקוֹם]. **לְפִי שֶׁכָּל זֶמֶן שֶׁלֹּא**
הִקְרִיבוּ אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם הָרִי הוּא מְחֻסֵּר
כְּפוּרִים, וְחִיּוֹב פֶּרֶת עַל הַכְּנִיסָה
לְעִזְרָה. וּמָקוֹם שֶׁעַר נִיקְנוֹר נִחָשׁ
כִּלְפָּנֵי ה' אֶף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ
בְּקִדּוּשַׁת הַעֲזָרָה, לְפִי שֶׁהוּא פֶתַח
הַעֲזָרָה, וּמִכּוּן כְּנֶגֶד קוֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים
(סוטה ח). (גרא, ש"ט): תורה יב

(יב) וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם. 'וְהִקְרִיב'
הָאִישׁ כָּאֵן אֵין פִּירוּשׁוֹ הַקִּרְבָּה עַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁכֵּן הוּא מוֹסֵב גַּם עַל

לְנֶסֶף שְׁלֹשָׁה כִּבְשִׁים הִלְלוּ – עִבּוֹר
מִנְחַת־נֶסֶפִים לְכָל אֶחָד מִשְׁלֹשַׁת
הַכִּבְשִׁים, לְעוֹלָה לַחֲטָאת וְלֶאֱשֶׁם,
עֲשָׂרוֹן לְכָל אֶחָד [שֶׁכֵּן שִׁיעוּר הַסּוּלָת
בְּכָל מִנְחַת־נֶסֶפִים שֶׁל כִּבֵּשׁ הוּא
עֲשָׂרוֹן אֶחָד, כְּאִמּוֹר בְּפֶרֶשׁ הַנֶּסֶפִים
(במדבר טז, ד), וּמִתוֹף שֶׁהוֹצִיָּנוּ כָּאֵן
לְשֹׁלֶשׁ עֶשְׂרֹנִים סוּלָת, הָרִי שֶׁעַם כָּל
קֶרֶבֶן הִיָּתָה בָּהּ מִנְחַת־נֶסֶפִים שֶׁל
עֲשָׂרוֹן]. לְפִי שֶׁחֲטָאתוֹ וְאַשְׁמוֹ שֶׁל
מִצְרַע טְעוּנִין נֶסֶפִים, וְשׁוּנִים הֵם
מִכָּל הַחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת שֶׁאֵין מִקְרִיבִים
עִמָּם מִנְחַת־נֶסֶפִים. כִּי כָּל חֲטָאת
וְאַשֶׁם מִכִּיּוֹן שֶׁהֵם בָּאִים לְכַפֵּר עַל
חֲטָא, לְפִיכָּךְ אֵין מִקְרִיבִים עִמָּם
נֶסֶפִים, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה קֶרְבָּנוֹ שֶׁל חֲטָא
מְהוּדָר, אֲבָל קֶרְבָּנוֹת הַמִּצְרָע אֵינָם
בָּאִים לְכַפֵּר עַל חֲטָא אֶלָּא לְטַהֵר

מִטּוֹמְאָה (מנחות צא). (הכורין):

וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן. 'לֹג שֶׁמֶן' זֶה אֵינוֹ
בְּכָלֵל הַשֶּׁמֶן הָאִמּוֹר לְפָנָיו 'מִנְחָה
בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן', הַמּוּבָא עִבּוֹר מִנְחוֹת
הַנֶּסֶפִים לְשֹׁלֶשַׁת הַקֶּרְבָּנוֹת [שֶׁכֵּן
שִׁיעוּר הַשֶּׁמֶן מִמִּנְחַת־נֶסֶפִים שֶׁל כִּבֵּשׁ
הוּא רְבִיעִית הֵהֵן – שְׁלֹשָׁה לֹגִין
(במדבר טז, ד; ורש"י שְׁמוֹת כט, ט), אֶלָּא זֶהוּ

לְאֵלוֹ שֶׁפִּירָטָם הַכְּתוּב, וּבִכְּךָ בָּא
הַכְּתוּב **לְהִבִּיא (לְרִבּוֹת) כָּל מָקוֹם**
כְּנוּס שֶׁעַר וְנִרְאָה – כָּל שֶׁעַר הַמִּצְרָע
שֶׁהוּא בְּמָקוֹם שֶׁל קִיבוּץ שִׁיעָר רַב,
וְהוּא נִרְאָה לְעֵין, כְּדוּגְמַת הַשִּׁיעָר
בְּאוֹתָם הַמְקוּמוֹת שֶׁפִּירָטָם הַכְּתוּב,
שֶׁמִּקְבוּץ שֶׁם שִׁיעָר רַב וְהֵם נִרְאִים
לְעֵין. וּבִכְּךָ מֵיעֵט הַכְּתוּב אֶת שֶׁעַר בֵּית
הַשְּׁחִי וְהַשִּׁיעָר שֶׁבְּתוֹף הָאֵף, שֶׁאֵין
צָרִיךְ לְגַלְחָם לְפִי שֶׁאֵינָם נִרְאִים, וְאֵת
הַמְקוּמוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם כְּנוּס שִׁיעָר, כְּגוֹן
שֶׁעַר הַיָּדִים וְהַרְגָּלִים (סוטה טז): תורה י

(י) **וּכְבִּשָּׁה אַחַת**. שְׁנֵי כִבְשִׁים (וְכָרִים)
וּכְבִּשָּׁה אַחַת (נִקְבָּה) מִקְרִיב הַמִּצְרָע
לְשֹׁלֶשׁה קֶרְבָּנוֹת אֵלּוּ: אֲשֶׁם, עוֹלָה
וְחֲטָאת; וְהַכִּבֵּשָׁה הִיא זֶה הַנִּקְרָבָת
לַחֲטָאת. כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּתְפָּרַשׁ שֶׁכִּבֵּשׁ
אֶחָד נִקְרָב לְאַשֶׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהִלֵּן
(פסוק יב), וְכֵן מוּכָח שֶׁהַכִּבֵּשׁ הַשְּׁנִי נִקְרָב
לְעוֹלָה, שֶׁכֵּן קֶרֶבֶן עוֹלָה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא
מִן הַזֶּכֶר (ולעיל א, א), הָרִי שֶׁהַכִּבֵּשָׁה הִיָּתָה
קִרְיָה לַחֲטָאת (רא"ם, גר"א):

וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְשֶׁמֶן. אֵין זֶה מִנְחָה אַחַת שֶׁל שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים סוּלָת הַבָּאָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה,
אֶלָּא שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים אֵלּוּ בָּאִים

♦ יום שני כ"ט אדר ב' ♦

יג ויכוס ית אמרא באתר די יכוס ית
חטאתא וית עלתא באתר קדיש ארי
כחטאתא אשמא הוא לכהנא קדש קודשין
הוא :

(יג) וישחט את־הפֶּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־
הַחֲטָאת וְאֶת־הָעֹלָה בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַחֲטָאת
הָאֲשֶׁם הוּא לִפְנֵי קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא :

כ"ט - בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וגו' . על ירך המזבח בצפון, ומה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר בתורת אֲשֶׁם בַּפֶּרֶשֶׁת "צו את אהרן", שְׁהָאֲשֶׁם טֵעוֹן שְׁחִיטָתוֹ בַּצִּפּוֹן? לְפִי שִׁינְאָה זֶה מְכַלל אֲשָׁמוֹת לְדוֹן בְּהַעֲמָדָה. (זבחים)
כ יכול תהא שְׁחִיטָתוֹ בַּמָּקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "וְשִׁחַט... בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וגו'". כִּי כַחֲטָאת .
כִּי כָּל הַחֲטָאוֹת. הָאֲשֶׁם . הִנֵּה. הוּא לִפְנֵי . כָּל עֲבוֹדוֹת הַתְּלוּיוֹת בִּפְנֵי, הַשְׁוֶה אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאת, שְׁלֹא תֵאמַר: הוֹאִיל וְיִצְא דָּמוֹ מִכָּל שְׁאָר אֲשָׁמוֹת לְהִנָּחַן עַל תְּנוּפָה וּבִהּוֹנוֹת, לֹא יֵהָא טֵעוֹן מִתֵּן דָּמִים וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "כִּי כַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִפְנֵי". יָכוֹל יֵהָא דָּמוֹ נִתֵּן לְמַעַלָּה כַחֲטָאת? תִּלְמוּד לומר וכו', בַּתּוֹרָה כִּהְיִים'.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אֲשָׁמוֹת לִינָחַן עַל תְּנוּפָה וּבִהּוֹנוֹת -
לְפִי שִׁינְאָה אֲשֶׁם זֶה מִכָּלל שְׁאָר
הָאֲשָׁמוֹת גַּם לְעִנּוּן נְתִינָה דָּמוֹ עַל
הַתְּנוּפָה וּבִהּוֹנוֹת, שְׁנוּהָג רַק בּוֹ וְאִינוּ
נוֹהָג בְּשְׁאָר אֲשָׁמוֹת, מַעֲתָה לֹא יֵהָא
טֵעוֹן מִתֵּן דָּמִים וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ
- לֹא יִזְרְקוּ אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא
יִקְטִירוּ אֶת אִמּוּרָיו בְּשְׁאָר אֲשָׁמוֹת,
לְפִי שִׁינְאָה מִן הַכָּלל לְגַמְרִי, לְכָךְ
נֶאֱמַר 'כִּי כַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא
לִפְנֵי', לְהַקְשִׁי אֲשֶׁם מְצוּרַע לְכָל
הַחֲטָאוֹת, וְלִלְמַדְנוּ שֶׁנִּשְׁלַח לְזֶרֶק אֶת
דָּמֵיו עַל הַמִּזְבֵּחַ וְלְהַקְטִיר אֶת אִמּוּרָיו,
כְּדִין כָּל הָאֲשָׁמוֹת. וְאִמָּנָם מֵאַחֵר
שֶׁהוֹשִׁיָּהוּ אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאת, יָכוֹל הִיִּיתִי
לוֹמֵר, שִׁיֵּהָא דָּמוֹ שֶׁל אֲשֶׁם הַמְצוּרַע
נִיתֵן לְמַעַלָּה כַחֲטָאת, שֶׁדָּמָה נִיתֵן
בַּחֲלָק הָעֲלִיוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ מֵעַל חוּט
הַסִּיקָרָה הַמְקִיף אֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּאִמְצַע
גְּבוּהוֹ, וְלֹא יֵהָא כָּל הָאֲשָׁמוֹת שֶׁדָּמָם
נִיתֵן לְמַטָּה מִחוּט הַסִּיקָרָה - תִּלְמוּד
לוֹמֵר בַּפֶּרֶשֶׁת קָרְבַּן אֲשֶׁם הָאִמּוּרָה
לְמַעַלָּה (ו. א) 'וְזֹאת תּוֹרַת הָאֲשֶׁם',
שֶׁלִּשׁוֹן זֶה בֹּא לְרִבּוּת כָּל הָאֲשָׁמוֹת
(ראה רש"י לעיל ה, ב), לְלַמֵּד כִּי גַם אֲשֶׁם
הַמְצוּרַע נִיתֵן דָּמוֹ בַּחֲלָק הַתַּחְתּוֹן שֶׁל
הַמִּזְבֵּחַ כָּל הָאֲשָׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁמְבֹאָר
בַּתּוֹרָה כִּהְיִים (רא"ם): תורה יד

יא, ראה רש"י שם), וְאִילוּ בְּשְׁאָר אֲשָׁמוֹת
אֵין דָּבָר זֶה נוֹהָג, הֲרִי זֶה הִיא הַמִּידָה
בַּתּוֹרָה: 'כָּל דָּבָר שֶׁהִיָּה בְּכָלל וְיִצָּא מִן
הַכָּלל לְדוֹן בְּדָבָר הַקֹּדֶשׁ יִצָּא לְגַמְרִי
מִן הַכָּלל', וּמִתּוֹךְ כֵּן יָכוֹל הִיִּיתִי לוֹמֵר
שֶׁתִּהְיֶה שְׁחִיטָתוֹ בַּמָּקוֹם הַעֲמָדָתוֹ
בְּשִׁעַר הָעֲזָרָה, לְכָךְ נֶאֱמַר 'וְשִׁחַט אֶת
הַפֶּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת
הַחֲטָאת וְאֶת הָעֹלָה', כְּדִי לְהַחֲזִירוֹ
לְכָלל וְלוֹמֵר כִּי אִף אֲשֶׁם זֶה טֵעוֹן
שְׁחִיטָה בַּצִּפּוֹן (ספרא) (ריב"א):
כִּי כַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִפְנֵי. אֵין
פִּירוּשׁוֹ כִּי הָאֲשֶׁם הֲרִי הוּא כַחֲטָאת
הַמְצוּרַע הָאִמּוּרָה כֵּאֵן, אֲלֵא פִירוּשׁוֹ:
'כִּי כָּל הַחֲטָאוֹת הָאֲשֶׁם הִנֵּה הוּא
לִפְנֵי', וְמה שֶׁנֶּאֱמַר 'לִפְנֵי' אֵינוֹ בֹּא
לְלַמֵּד שֶׁבְּשֶׁר הָאֲשֶׁם נִיתֵן לִפְנֵי וְאִסּוּר
בְּאִכְלָה לְזֶרִים, שֶׁהֲרִי דָּבָר זֶה כָּבֵר
נִלְמַד מִן הָאִמּוּר 'קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא',
אֲלֵא בֹּא הַכְּתוּב לְלַמֵּד שֶׁבְּכָל עֲבוֹדוֹת
הַתְּלוּיוֹת בִּפְנֵי - כָּל עֲבוֹדוֹת הַקָּרְבָּן
הַנִּעֲשׂוֹת עַל יְדֵי פֶּה, הוֹשִׁיָּהוּ אֲשֶׁם זֶה
לְקָרְבַּן חֲטָאת. וְאִף שֶׁלְעִנּוּן שְׁחִיטָה
כָּבֵר הַחֲזִיר הַכְּתוּב אֶת אֲשֶׁם הַמְצוּרַע
לְכָלל הָאֲשָׁמוֹת, מִכָּל מְקוֹם הוֹצֵרָה
הַכְּתוּב לְהַחֲזִירוֹ לְכָלל גַּם לְעִנּוּן שְׁאָר
הָעֲבוֹדוֹת הַטֵּעוֹנוֹת כְּהוֹנָה, כְּדִי שְׁלֹא
תֵאמַר: הוֹאִיל וְיִצְא דָּמוֹ מִכָּלל שְׁאָר

הַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב 'וְאֵת לֵג הַשֶּׁמֶן', שְׁאִינוּ
מוֹקְרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲלֵא פִירוּשׁוֹ: וְאֵת
הַכֶּבֶשׂ שֶׁהִיָּה עוֹמֵד בְּשִׁעַר הָעֲזָרָה,
יִקְרִיבוּנוּ לְתוֹךְ הָעֲזָרָה לְשֵׁם אֲשֶׁם,
וְהַקְרִיבָה זֶה הִיא כְּדִי לְהַנִּיף אוֹתוֹ
תְּנוּפָה לֹה. לְפִי שֶׁהוּא (אֲשֶׁם
הַמְצוּרַע) טֵעוֹן תְּנוּפָה חֵי - לְפָנֵי
הַשְׁחִיטָה בְּעוֹדוֹ חֵי, וְשׁוֹנָה הוּא מִשְׁאָר
קָרְבָּנוֹת שֶׁהַתְּנוּפָה בָּהֶם הִיא לְאַחֵר
הַשְׁחִיטָה (מנחות טא.) (בא"ם):
וְהִנֵּה אוֹתָם. אֶת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֵּוֹי,
כִּי אֵין 'אוֹתָם' מוֹסֵב אֲלֵא עַל כֶּבֶשׂ
הָאֲשֶׁם וְלֵוִי הַשֶּׁמֶן הַמְּנוֹזְקִים בְּפֶסוּק,
אֲבָל שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת אֵינָם טֵעוֹנִין
תְּנוּפָה (מנחות טא.) (רא"ם): תורה יג
(יג) בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחֲטָאת
וְאֶת הָעֹלָה. כְּלוּמֵר, יִשְׁחַטְנוּ עַל יָרֵךְ
הַמִּזְבֵּחַ בַּצִּפּוֹן, בַּמָּקוֹם שֶׁבּוֹ שׁוֹחֲטִים
כָּל חֲטָאת וְעוֹלָה. וְמה תִּלְמוּד לוֹמֵר
- מִפְּנֵי מָה הוֹצֵרָה הַכְּתוּב לְלַמֵּדְנוּ דָּבָר
זֶה. וְהֵלֵא כָּבֵר נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה אֲשֶׁם
הָאִמּוּרָה בַּפֶּרֶשֶׁת 'צו את אהרן' (לעיל)
ה, ב, שְׁהָאֲשֶׁם טֵעוֹן שְׁחִיטָה בַּצִּפּוֹן,
כָּל עוֹלָה וְחֲטָאת? אֲלֵא לְפִי שִׁינְאָה
אֲשֶׁם זֶה מִכָּלל שְׁאָר הָאֲשָׁמוֹת לִידוֹן
בְּהַעֲמָדָה - הוֹאִיל וְאֲשֶׁם הַמְצוּרַע
נִשְׁתַּנֵּה כְּדִינֵיו, שֶׁהוּא טֵעוֹן הַעֲמָדָה
לְפָנֵי הַשְׁחִיטָה בְּשִׁעַר הָעֲזָרָה (לעיל פסוק

י' ויסב פהנא מדמא דאשמא ויתן פהנא
על רום אודנא דמדכי דמינא ועל אליון
ידה דמינא ועל אליון רגלה דמינא:

(יד) ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על-תנוף
אזן המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן
רגלו הימנית:

כ"י • תנוף • גדר אמצעי שבאזן; ולשון "תנוף" לא נודע לי, והפותרים קורים לו: טנדרו"ס. בהן • גודל.

טו ויסב פהנא מלגא דמשחא ויריק על ידא
דכהנא דשמאלא:

(טו) ולקח הכהן מלג השמן ויצק על-כף הכהן
השמאלית:

טז ויטבול פהנא ית אצבעה דמינא מן
משחא די על ידה דשמאלא וידי מן משחא
באצבעה שבע זמנין קדם יי:

(טז) וטבל הכהן את-אצבעו הימנית מן-השמן אשר
על-כפו השמאלית והזה מן-השמן באצבעו שבע
פעמים לפני יהוה:

כ"י • לפני ה' • (ח"ב) כנגד בית קדשי הקדשים.

יז ומשאר משחא די על ידה יתן פהנא על
רום אודנא דמדכי דמינא ועל אליון ידה
דמינא ועל אליון רגלה דמינא על דמא
דאשמא:

(יז) ומיתר השמן אשר על-כפו יתן הכהן על-תנוף
אזן המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן
רגלו הימנית על דם האשם:

יח ודאשתאר במשחא די על ידא דכהנא
יתן על ריש דמדכי ויכפר עלוהי פהנא קדם
יי:

(יח) והנותר בשמן אשר על-כף הכהן יתן על-ראש
המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה:

יט ויעבד פהנא ית חטאתא ויכפר על דמדכי
מסוכתה ויבחר בן יכוס ית עלתא:

(יט) ועשה הכהן את-החטאת וכפר על-המטהר
משמאתו ואחר ישחט את-העלה:

כ ויסק פהנא ית עלתא וית מנחתא למדבחה
ויכפר עלוהי פהנא וידיכי:

(כ) והעלה הכהן את-העלה ואת-המנחה המזבחה
וכפר עליו הכהן וטהר: ס
כ"י • ואת-המנחה • מנחת נסכים של בהמה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

והעלה הכהן את העלה ואת המנחה
המזבחה משמע שהמנחה היתה
מוקטרת כליל על המזבח, ומכך יש
ללמוד, כי אין זו מנחה רגילה הבאה
בפני עצמה בנפרד מן הקרבנות, שאם
כן היו מקטירים ממנה רק את קומצה,
כדין כל המנחות, אלא זו מנחת-
נסכים של בהמה, הבאה בשביל
העולה, שהיא נקטרת כליל לה' (רש"י
כתי מנחת צא): תורה כא

האמור על מקום העמדת המצורע
(לעיל פסוק יא, ראה רש"י שם), שהוא בשער
העזרה, אלא כאן שהכהן היה עומד
באהל מועד [ובמקדש - בהיכל שלפני
קודש הקדשים] פירוש: כנגד בית
קדשי-הקדשים, ומלמד שצריך
להזות את השמן על הפרוכת שבנגד
קודש הקדשים (ספרא) (רא"ם, וע"פ רש"י ביזמא
כד. ובמנחות עה): תורה יז
(כ) ואת המנחה. מתוך שנאמר

(יד) תנוף. הוא הגדר האמצעי
שבאזן - החלק הקשה המקיף את
הנקב. ומוסיף רש"י: ולשון 'תנוף' לא
נודע לי מהו שרשו, ולמה הוא נקרא
כן. והפותרים (המפרשים את
המקראות ללשון לע"ז) קורים לו
טנדרו"ס (הסחוס) (רש"י שמות כט, כ);
בהן. זה אצבע הגודל (הגודל): תורה
טו
(טז) לפני ה'. אין פירושו ב'לפני ה'

♦ יום שלישי א' ניסן ♦

כא ואם מספן הוא ולית ידה מדבקא ויסב
אמר חד אשמא לארמא לכפרא עלוהי
ועסרונא סלתא חד דפיל במשח למנחא
ולגא דמשחא:

(כא) ואם-ידל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד
אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול
בשמן למנחה ולג שמן:

כ"א ועשרון סלת אחד • לכבש זה שהוא אחד, יביא עשרון אחד לנסכיו. ולג שמן • לתת ממנו על
הבהונות, ושמן של נספי המנחה לא הזקק הפתוב לפרש.

כב ותרינ שפנינין או תרינ בגי יונה די תדבק
ידה ויהי חד חטאתא וחד עלתא:

(כב) ושתי תרים או שני בגי יונה אשר תשוי ידו
והיה אחד חטאת והאחד עלה:

כג וייתי יתהון ביומא תמינא דלפיותה לות
פהנא לתרע משפן זמנא קדם יי:

(כג) והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל-הכהן
אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה:

כ"ג ביום השמיני לטהרתו • שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת.

כד ויסב פהנא ית אמרא דאשמא וית לגא
דמשחא וארים יתהון פהנא ארמא קדם יי:

(כד) ולקח הכהן את-כבש האשם ואת-לג השמן
והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה:

כה ויפוס ית אמרא דאשמא ויסב פהנא
מדמא דאשמא ויתן על רוס אודנא דמדפי
דימינא ועל אליון ידה דמינא ועל אליון
רגלה דימינא:

(כה) ושחט את-כבש האשם ולקח הכהן מדם
האשם ונתן על-תנוף און-המטהר הימנית ועל-פהן
ידו הימנית ועל-פהן רגלו הימנית:

כו וימן משחא וריק פהנא על ידא דכהנא
דשמאלא:

(כו) וימן השמן יצק הכהן על-כף הכהן השמאלית:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שהוא חוזר ומגלח את שערו וטובל.
והאמור כ'אן ביום השמיני לטהרתו
פירושו: ביום השמיני להבאת
הזפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב
ושני תולעת, כלומר, ביום השמיני
לשלב הראשון של טהרתו. שכן גם
אצל מצורע עשיר נאמר בו: 'וביום
השמיני יקח שני כבשים וגו' (פסוק ט),
ופירושו: ביום השמיני להבאת
הזפורים [השלב הראשון של
הטהרה], והוא יום המוקדת לתגלחת
שנייה וטבילה [השלב השני של
הטהרה], שנאמר (פסוק ט) 'והיה ביום
השביעי יגלח את כל שערו וגו' (רא"ם,
ג"א: תורה כד

על הבהונות, ולשאר הדברים
האמורים להלן (כ"בט). ולפיכך שיעורו
שנה בין ליד ובין לעשיר. ושיעור
השמן של נספי המנחה (מנחת
הנסכים) שבא עם הכבש, לא הזקק
הכתוב לפרש, שכן שיעורו מפורש
בפרשת הנסכים (במדבר טו, ד), שהוא
רביעית ההין – שלשה לוגין (ד"א: תורה
כב
(כג) ביום השמיני לטהרתו. שני
שלבים של טהרה קדמו להבאת
הקרבנות, ובכל אחד מהם נאמר
'וטהר': טהרה הראשונה בהבאת
הזפורים וההזאה, ותגלחת וטבילה;
וטהרה שנייה לאחר שבעה ימים

(כא) ועשרון סלת אחד. דקדק
הכתוב והוסיף 'אחד', על אף
שמשמעות 'עשרון' בלבד הוא עשרון
אחד, כדי ללמד שמנחה זו היא מנחת-
נסכים הבאה יחד עם הקרבן, ולפיכך
שיעורו נקבע לפי מידתו של הקרבן:
לכבש זה של מצורע דל שהוא אחד
בלבד, יביא רק עשרון אחד לנסכיו,
כשיעור הסולת במנחת-נסכים של
כבש שהוא עשרון אחד. ואילו מצורע
עשיר, לפי שהוא מביא שלשה
כבשים, צריך להביא שלשה
עשרונים, עשרון לכל כבש (ג"א:
ולוג שמן. שיעור שמן זה אינו עבור
מנחת הנסכים, אלא כדי לתת ממנו

כז וַיְדִי כִהְנֵא בְּאַצְבָּעֵה דִּמְיִנָא מִן מִשְׁחָא דִּי
עַל יְדֵה דְשִׁמְאֵלָא שְׂבַע זְמַנִּין קָדָם יי:

כח וַיִּתֵּן כִּהְנֵא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדֵה עַל רוֹם
אוֹדְנָא דְמַדְפֵּי דִּמְיִנָא וְעַל אֲלִיוֹן יְדֵה
דִּמְיִנָא וְעַל אֲלִיוֹן רִגְלָה דִּמְיִנָא עַל אֲתֵר
דְּמָא דְאַשְׁמָא:

כט וַיִּשְׁתַּאֲר מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדֵה דְכִהְנֵא
וַיִּתֵּן עַל רִישָׁא דְמַדְפֵּי לְכַפְּרָא עֲלוּהֵי קָדָם יי:

ל וַיַּעֲבֹד יֵת חַד מִן שְׁפִינִינָא אוּ מִן בְּנֵי יוֹנָה
מַדִּי מַדְבֵּק יְדֵה:

לא יֵת דִּי מַדְבֵּק יְדֵה יֵת חַד חֲטָאָתָא וַיִּתֵּן חַד
עֲלֵתָא עַל מִנְחָתָא וַיַּכְפֵּר כִּהְנֵא עַל דְּמַדְפֵּי
קָדָם יי:

לב דָּא אוֹרִיתָא דִּי בִּיה מַכְתֵּשׁ סְגִירוּ דִּי לָא
מַדְבֵּק יְדֵה בְּדוֹחֵה:

(כו) וַהֲוֵה הַכְּהֵן בְּאַצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר
עַל־כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית שֶׁבַע פַּעַמִּים לִפְנֵי יְהוָה:

(כח) וַנִּתֵּן הַכְּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ עַל־תִּנּוֹף
אֶזְן הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן
רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דָּם הָאֲשֵׁם:

(כט) וַהֲנוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכְּהֵן וַיִּתֵּן
עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהַר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה:

(ל) וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתָּרִים אוּ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה
מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יְדוֹ:

(לא) אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֹג יְדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאָת וְאֶת־
הָאֶחָד עֲלָה עַל־הַמִּנְחָה וַיַּכֵּר הַכְּהֵן עַל הַמִּטְהַר
לִפְנֵי יְהוָה:

(לב) זֹאת תוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צִרְעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֹג
יְדוֹ בְּמִתְהַרְתּוֹ: פ

♦ יום רביעי ב' ניסן ♦

לג וּמַלִּיל יי עִם מֹשֶׁה וְעִם אֶהֱרֹן לְמִימְרָ:

לד אַרִי תַעֲלוֹן לְאַרְעָא דְכִנְעָן דִּי אָנָּא זִהֲב
לְכוֹן לְאַחַסְנָא וְאַתָּן מַכְתֵּשׁ סְגִירוּ בְּבֵית
אַרְעָא אַחַסְנִיכוֹן:

הט וַיִּתְּנִי נִגַּע צִרְעַת • (ויקרא רבה) בַּשּׁוֹרָה הִיא לָהֶם שְׁהִנְגָּעִים בָּאִים עֲלֵיהֶם, לְפִי שְׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְּמוּנֵיזוֹת
שֶׁל זָהָב בְּקִירוֹת בְּתִיָּהֶם כֹּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, וְעַל־יְדֵי הַנִּגַּע נִתְּנָה הַבֵּית וּמוֹצָאָן.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שְׁהִנְגָּעִים בָּאִים עֲלֵיהֶם בְּבֵית. לְפִי
שְׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְּמוּנֵיזוֹת שֶׁל
זָהָב בְּקִירוֹת בְּתִיָּהֶם כֹּל אַרְבָּעִים
שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, בְּשִׁמְעֵם
שִׁישְׁרָאֵל מִתְקַרְבִּים לְבֹא עֲלֵיהֶם
לְמַלְחָמָה וּלְכַבּוֹשׁ אֶת הָאָרֶץ, כְּדִי
לְהַעֲלִימָם מֵעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִהְיוּ
מֵהֶם. וְכִדִּי שִׁמְצָאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הָאוֹצְרוֹת הַלֵּלוּ, נִתְּנָה הַקִּבְ"ה נִגַּעִים

אותו מקום שהיה בו הדם קודם לכן
(ספרא, מנחות י.) (נח"י): תורה כט
(לד) וַיִּתְּנִי נִגַּע צִרְעַת. לֹא נִאֲמַר
'נִגַּע צִרְעַת כִּי תִהְיֶה בְּבֵית' כִּפִּי
שֶׁנֶּאֱמַר בְּנִגְעֵי אָדָם (וי. ט) 'נִגַּע צִרְעַת כִּי
תִהְיֶה בְּאָדָם', אֲלָא 'וַיִּתְּנִי נִגַּע צִרְעַת'
שֶׁהוּא לְשׁוֹן הָרָאוּי לְבַשׁוֹרָה וְהַבְטָחָה,
וַיֵּשׁ בְּמִשְׁמַעוֹ לְשׁוֹן מִתְּנָה, כִּי אָבִן
בַּשּׁוֹרָה טוֹבָה הִיא לָהֶם (לְיִשְׂרָאֵל)

(כח) עַל מְקוֹם דָּם הָאֲשֵׁם. לְפִי
שֶׁאֲצַל מִצְוַת עֲשִׂיר נֶאֱמַר (פסוק יז) 'עַל
דָּם הָאֲשֵׁם', וּמִתּוֹךְ כִּי הָיָה מְקוֹם לִזְמִיר
שְׁאִינוּ נִתֵּן אֶת הַשֶּׁמֶן אֲלָא אִם הָיָה
קוֹיִם, לְפִיכָף נֶאֱמַר כָּאֵן 'עַל מְקוֹם דָּם
הָאֲשֵׁם', לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאִפִּילוּ נִתְקַנַּח
הָדָם, נִתֵּן אֶת הַשֶּׁמֶן עַל אוֹתוֹ מְקוֹם.
וּבְכֵךְ לְמַד הַכְּתוּב שֶׁאֵין מִצִּיאוֹת הָדָם
גֹּרֵם אֲלָא הַמְּקוֹם גֹּרֵם. וְכַלּוֹמֵר, עַל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת (יד, לד) שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְמוּנוֹת (רש"י) הַנִּגְעִים הוֹפִיעוּ בְּבִתְיָהֶם שֶׁל הָאֲמֹרִיִּים דִּנְקָא, שְׂרוּמִזְו
על דבור רע, שכן הנגעים באים על לשון הרע. אף דנקא בבתים אלו ישנם 'מטמוניות', שהרי נתן להשתמש בכח הדבור
גם בקדשה. וכמו שכתוב **אֲשֶׁר לִקְחָתִי מִיַּד הָאֲמֹרִי בַּחֲרָבִי וּבְקִשְׁתִּי: יֵשׁ לִקְחַת מֵאֲמֹרִי** את כח הדבור ולהשתמש בו
בתורה ובתפלה - **בְּצִלוֹתִי וּבְקַעֲוֹתִי.**

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטי שיחות חלק כב, עמוד 66 – מתוך 'לקראת שבת'

פעולת הדיבור בנפש האדם

כִּי תִבְאֹל אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם לְאֶחָהּ וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם: (יד, לד)
אות ופלא היה בישראל כדי להזהירם מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו . . ואם עמד ברשעו עד
שהותץ הבית – משתנין כלי העור שבביתו . . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנין הבגדים שעליו . . ואם עמד
ברשעו עד שישרפו, משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל ומפרסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים, שהיא הליצנות
ולשון הרע, ועל ענין זה הוא מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת . . זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך,
הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה. (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פט"ז ה"י)
ויש לומר בבאור דברי הרמב"ם, בהקדם הקשיא דלכאורה הלכה זו הנה-ליה להכניס בהלכות דעות פשעוסק בחומר
לשון-הרע ("כאילו כפר בעיקר" וכו'), ומדוע כתב אותה בהלכות צרעת?
ויש לחדש, דתרי גוני לשון הרע איכא. בהלכות דעות (המדבר בענינים בלתי רצויים שבין אדם לחברו) עוסק בלשון-הרע
הבא מחמת מדות רעות שבאדם – שעקר החסרון בזה הוא בהזק שנגרם על-ידו לזולת.
אבל כאן עוסק הרמב"ם בלשון-הרע חיצוני לגמרי, שבא מתוך שיחה סתם ללא כוונה רעה. ועקר הפגם הוא באדם עצמו,
שדיבור רע זה פוגם בנפשו, כבמרים הנביאה שבודאי לא נתפונה לגנותו, ולא היה בדיבורה שום הזק.
ועל-זה אומר: דבתחלה הלשון-הרע הוא חיצוני לגמרי להאדם המדבר, ולכך גם העונש מדה פנגד מדה הוא בביתו, שאינו
חלק מהאדם, והוא הדבר הכי חיצוני – רכושו. אבל אם חסוֹשֶׁלֹם, ממשיך האדם בדבורי לשון-הרע, הרע מתחיל להדור
לטבעו ולמדוּתוֹ, ולכך נענש בכלי תשמישיו שהם קרובים אליו יותר מקורות ביתו. ואם ממשיך לעמוד ברשעו, הרי
שהרע חודר עוד יותר, ומתבטא בצרעת בבגדיו, ועד שהוא עצמו נעשה טמא.

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטי שיחות חלק לב, עמוד 91 – מתוך 'לקראת שבת'

הטמנת האמוריים ארבעים שנה

כִּי תִבְאֹל אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם:
בשורה היא להם . . לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר. (יד, לד.
ובפירוש רש"י)

צריך ביאור מה הכריח את המדרש (שהוא מקורו של רש"י) לפרש שהיו מטמינים "כל ארבעים שנה שהיו ישראל
במדבר", והרי אפשר לפרש בפשטות, שיתכן שההטמנה החלה בעקבות מפלת סיחון ועוג שהיו האומות "בטוחין עליהם"
(רש"י תחילת בלק), שאז נאחזו בפחד והחלו להטמין אוצרותיהם?
ויש לומר הביאור בזה: הטמנת המזון יש בה דבר והיפוכו. מצד אחד, מגלה היא על הפחד שמא יבואו ישראל וינצחום
במלחמה ויקחו את מזונם. אף מאידך, מראה היא גם על תקנה שעוד ישוּבוּ למקומותיהם, שכלך מטמינים האוצרות
בקירות הבתים, שיעמוד להם המזון לכשיחזרו.

ובזה יובנו דברי המדרש שהיו מטמינים כל ארבעים שנה (ולא ממפלת סיחון ועוג). דהטמנתם משך כל הארבעים שנה
היתה משום שפבר ביציאת מצרים ידעו שישראל יחזרו, שהרי תלה הפתוב "דור רביעי ישוּבוּ הנה", ב"שלם עון האמורי"
[ידעו שהגיע זמנם לחזור לארצם]. ומכך הבינו, שישבת עם בארצו תלויה במעשיו, שזה נתן להם התקנה שאולי יבוא
יום ובני ישראל ישלחו גם הם מארצם (אם יתנהגו שלא כדבעי), ואז יוכלו לשוּב וליקח המטמוניות. וזו הסיבה בפשוטו
של מקרא לכך שהטמינו מזונם, מעשה המבטא גם תקנה שישוּבוּ לקחתו.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

בביתיהם, ועל ידי הנגע נותץ את (דברים ו, ייא) 'אשר נשבע לאבותיך הבית ומוצאן, כדי לקיים מה שנאמר לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך כל טוב' (ויקרא רבה ז, יא) (רא"ם, ש"ל): תורה לה

(לח) וּבֹא אֲשֶׁר־לוֹ הַבֵּית וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר בִּנְגַע
נִרְאָה לִי בַּבַּיִת:

רש"י • בִּנְגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת • (נגעים פ"ב, ת"כ) אָפְלוּ תַלְמִיד חֲכָם שֶׁיֹּדַע שֶׁהוּא נֹגַע וְדָאִי, לֹא יִפְסֹק דְּבַר בְּרוּר לומר: 'נֹגַע נִרְאָה לִי', אֲלֵא: "בִּנְגַע נִרְאָה לִי".

(לו) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפָנּוּ אֶת־הַבַּיִת בְּטָרִם יָבֹא הַכֹּהֵן
לִרְאוֹת אֶת־הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמֵא כָּל־אִשֶּׁר בַּבַּיִת וְאַחֵר
בֶּן יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת־הַבַּיִת:

רש"י • בְּטָרִם יָבֹא הַכֹּהֵן וּפָנּוּ • שָׁכַל זְמַן שֶׁאֵין כֹּהֵן נֹזֵק לּוֹ, אֵין תּוֹרַת טְמֵאָה. וְלֹא יִטְמֵא כָּל־אִשֶּׁר בַּבַּיִת • (ט"ז) שָׂאם לֹא יִפְנֶהוּ וְיָבֹא הַכֹּהֵן וְיִרְאֶה הַנֶּגַע, נֹזֵק לְהַסְגֵּר וְכָל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ יִטְמֵא. וְעַל מֵה חֲסֵה תוֹרָה? אִם עַל כָּלִי שֵׁטֶף – יִטְבִּילֵם וְיִטְהַרוּ, וְאִם עַל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין – יֵאָכְלֻם בִּימֵי טְמֵאָתוֹ. הֵא לֹא חֲסֵה תוֹרָה אֲלֵא עַל כָּלִי חֲרָס, שֶׁאֵין לָהֶם טְהָרָה בַּמִּקְוֶה.

(לז) וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת
שֶׁקַּעְרוֹרֹת יִרְקַקֹּת אוֹ אֲדָמָדָמֹת וּמִרְאִיתָן שֶׁפֶל
מִן־הַקִּיר:

רש"י • שֶׁקַּעְרוֹרֹת • (ט"ח) שׁוֹקְעוֹת בַּמִּרְאִיתָן.

(לח) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהַסְגִּיר
אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:

לח וַיִּפּוֹק בִּהְיֹא מִן בֵּיתָא לְתַרַע בֵּיתָא וְיַסְגִּיר
יְת בֵּיתָא שִׁבְעָא יוֹמִין:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שֶׁל כָּל־יִחְרָס שֶׁעֲרָכָם מוֹעֵט, צָרִיךְ
הַכֹּהֵן לְצִוּוֹתוֹ לִפְנוֹת אֶת הַבַּיִת (נגעים פ"ב
מ"ה) (רש"י חולין כה: ר"א"ם): תורה לו
(לז) שֶׁקַּעְרוֹרֹת. פִּירוּשׁוֹ: שׁוֹקְעוֹת
בַּמִּרְאִיתָן [תִּיבַת 'שֶׁקַּעְרוֹרֹת' מוֹרֶכֶת
מִשְׁתֵּי תִיבּוֹת: 'שֶׁקַע'־רִירוֹת, 'רִירוֹת'
הוּא מִלְשׁוֹן 'רְאִיּוֹת', וּלְפִי שֶׁהִמְרָאָה
שֶׁקִיעַ לְגִמְרֵי לֶכֶךְ נִכְפַּלַת הָאוֹת רִי"ש,
כְּמוֹ 'רִקְרִק' שֶׁפִּירוּשׁוֹ יְרוֹק שֶׁבִּירוֹקִים
(ראה רש"י לעיל יג, מט)]. כְּלוּמַר, מִרְאֶה נִגְעֵי
בְּתִים שֶׁקִיעַ עֲמוֹק הָאֲבָנִים, בְּאוֹפֶן
שֶׁמִּרְאֶה הַנֶּגַע יִשָּׂאֵר גַּם בְּאִשֶּׁר יִסִּירוּ
אֶת הַטִּיט. וְהַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב 'וּמִרְאִיתָן'
שֶׁפֶל מִן הַקִּיר' מִלְּמַד כִּי רַק בַּמִּרְאִיתָן
הֵן נִרְאוֹת שֶׁקִיעוֹת וְלֹא בַּמִּשְׁשׁוֹן (ראה
רש"י לעיל יג, כ) (ספרא) (גו"א, מלבי"ם): תורה לח

וְלֹא יִטְמֵא כָּל אִשֶּׁר בַּבַּיִת. כְּלוּמַר,
לְפִיכָךְ צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְצִוּוֹתוֹ לִפְנוֹת אֶת
הַבַּיִת, מִשּׁוּם שֶׁאִם לֹא יִפְנֶהוּ וְיָבֹא
הַכֹּהֵן וְיִרְאֶה אֶת הַנֶּגַע הָרִי מִיַּד נֹזֵק
הַבַּיִת לְהַסְגֵּר, וְכָל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ יִטְמֵא
מִיַּד. וְעַל מֵה חֲסֵה תוֹרָה שֶׁלֹּא יִטְמֵא?
אִם עַל כָּלִי־שֵׁטֶף [=כָּלִים הַנִּטְהָרִים
מִטּוֹמָאָתָם עַל יְדֵי שִׁטְיָה – טְבִילָה
בַּמִּקְוֶה], הָרִי בָּהֶם אֵין לוֹ הִפְסַד כֶּאֱשֶׁר
יִטְמֵאוּ, שֶׁכֵּן יִטְבִּילֵם וְיִטְהַרוּ; וְאִם עַל
אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין, הָרִי גַם בָּהֶם אֵין לוֹ
הִפְסַד, כִּי יֵאָכְלֻם בִּימֵי טְמֵאָתוֹ. הֵא
– הָרִי שֶׁלֹּא חֲסֵה תוֹרָה אֲלֵא עַל
כָּל־יִחְרָס, שֶׁאֵין לָהֶם טְהָרָה בַּמִּקְוֶה,
אֲלֵא שֶׁבִּירְתָּם זֶה הִיא טְהָרָתָם.
לְהוֹדִיעַךְ עַד כְּמֵה חֲסֵה תוֹרָה עַל
מִמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּפְנֵי הִפְסַד קֶטַן

(לח) בִּנְגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת. בְּלִשׁוֹן זֶה
מִלְּמַד הַכְּתוּב, שֶׁאִפִּילוֹ אִם הוּא חֲכָם
וְיֹדַע שֶׁהוּא נֹגַע וְדָאִי, לֹא יִפְסֹק
דְּבַר בְּרוּר לומר לַכֹּהֵן 'נֹגַע נִרְאָה לִי',
אֲלֵא יֵאמֹר לוֹ 'בִּנְגַע נִרְאָה לִי' בְּלִשׁוֹן
סִפֵּק, מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל כֹּהֵן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה
נִרְאָה שֶׁהוּא מוֹרָה לוֹ אִיךְ לִפְסוֹק עַל
הַנֶּגַע מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ סוֹמֵךְ עָלָיו (נגעים פ"ב
מ"ה) (על"ד): תורה לו
(לז) בְּטָרִם יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת
הַנֶּגַע. בְּלִשׁוֹן זֶה מִלְּמַד הַכְּתוּב, שֶׁפֶל
זְמַן שֶׁאֵין כֹּהֵן נֹזֵק לוֹ – כָּל עוֹד
שֶׁהַכֹּהֵן לֹא בָּא לִרְאוֹת אֶת הַנֶּגַע, אֵין
שֵׁם תּוֹרַת טְמֵאָה, אִפִּילוֹ אִם עַל פִּי
תִּיאוֹר הַנֶּגַע הוּא נֹגַע וְדָאִי, וְאֵין הַכֹּהֵן
יָכוֹל לומר עָלָיו 'טְמֵא' מִבְּלִי לִרְאוֹתוֹ
(ר"ד):

(לט) וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה
הִנֵּנֶּה בְּקִרְתַּת הַבַּיִת:

לט ויתוב פהנא ביומא שביעאה ויחזי והא
אסיפת מכתשא בכתלי ביתא:

מ ויפקד פהנא וישלפון ית אבנא די בהן
מכתשא וירמון יתהו למברא למברא לקרמא לאתר
מסאב:

(מ) וַצִּוָּה הַכֹּהֵן וְחָלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הִנֵּנֶּה
וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא:

מ"א וְחָלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים • כְּתִיב: "וְיִשְׁלַפּוּן", וְיִשְׁלַפּוּן מִשָּׁם, כְּמוֹ: "וְחָלְצָה נְעִלּוֹ", לְשׁוֹן הִסְרָה.
אֶל־מָקוֹם טָמֵא • (מ"ח) מָקוֹם שֶׁאֵין טְהוּרֹת מִשְׁתַּמְשׁוֹת שָׁם. לְמַדְּךָ הַכְּתוּב, שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מִטְּמְאוֹת מְקוֹמָן
בְּעוֹדָן בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעויין לקוטרשיחות חלק לג, עמוד 10 ואילך – מתוך 'לקראת שבת'

ב' גדרים בשבניות לרשע

וַצִּוָּה הַכֹּהֵן וְחָלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים (יד, מ)

וְחָלְצוּ – מִלְמַד שֶׁשְּׁנֵיהֶם חוֹלְצִים, מִכַּפֵּן אֲמָרוֹ אוֹי לְרָשָׁע אוֹי לְשָׁכְנוֹ (תורת כהנים על הפסוק)
בְּמִפְרָשִׁים מְצִינוּ כְּמָה פְּרוּשִׁים בְּדִין "שְׁנֵיהֶם חוֹלְצִים":

רש"י כותב (סוף מסכת סוכה דבורהמתחיל אוי לרשע, ועוד) "בתורת כהנים תניא, וְחָלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים, נָגַע בְּאֶבֶן שֶׁבִּמְקוֹצֵעַ,
שְׁנֵיהֶן חוֹלְצִין". וְהִנֵּה, דְּפִירוּשׁ דִּין זֶה לְשִׁיטָתוֹ הוּא, שֶׁאִם נִרְאָה נָגַע בְּאֶבֶן שֶׁבִּמְקוֹצֵעַ, שֶׁהוּא אֶבֶן הַנִּרְאָה בָּב' בְּתִים, חִיבִים
לְחַלּוֹץ אֶת הָאֶבֶן כּוֹלָה, אִף אֶת חֶלֶק הָאֶבֶן שֶׁבִּבֵּית שֶׁלֹּא נִרְאָה בּוֹ הִנֵּנֶה.

אִף יֵשׁ מִפְרָשִׁים (ראה משנה אחרונה לנגעים פרק יב משנה ו, ופרק יג משנה ב) שֶׁגַּם אִם נִרְאָה נָגַע בְּכֶתֶל שֶׁבִּין ב' בְּתִים, חִיבִים גַּם
הַשִּׁכָּן לְחַלּוֹץ אֶת הָאֲבָנִים שֶׁבְּכוֹתֵל בֵּיתוֹ שֶׁכִּנְגַד הִנֵּנֶה, אִף שֶׁבִּבֵּיתוֹ לֹא נִרְאָה הִנֵּנֶה, וְגַם לֹא נָגַע הִנֵּנֶה בְּאֶבְנֵיו.

וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ דְּדָבָר זֶה תִּלּוּי בְּפִירוּשׁ הַפֶּלֶל ד' "אוי לרשע אוי לשכנו", דִּישׁ לומר בָּב' אֲוִפְנִים:

א. רָשָׁע הִגֵּר בְּסִמְכוֹת לְמִישְׁהוּ, פּוֹעֵל שִׁינוּי לְרָעָה בְּמַעֲשֵׂי הַשִּׁכָּן, וְלָכֵן "אוי לשכנו" כִּי הָרָשָׁע יִפְעוֹל עָלָיו לְרָעָה. ב.
הַשְּׁכִינֹת לְרָשָׁע הֵרִי הֵיָא סִימָן שֶׁגַּם הַשִּׁכָּן דּוֹמָה לוֹ, דְּזֶה שֶׁגִּירָם זֶה לִיד זֶה הוּא מִפְּנֵי שְׁדוּמִים הֵם אֶחָד לַשָּׁנִי. וְזֶהוּ "אוי
לשכנו", כִּי הַשְּׁכִינֹת לְרָשָׁע מִרְאָה שֶׁגַּם הַשִּׁכָּן בְּאֻמָּת דּוֹמָה הוּא לְהָרָשָׁע.

וְהוּא הַדָּבָר בְּאֶבֶן הַמְּנוּגָע. לְדַעַת רש"י הָרָשָׁע פּוֹעֵל רַק עַל מַעֲשֵׂי הַשִּׁכָּן. וְאִם־כֵּן רַק אֶבֶן שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ הִנֵּנֶה חִיבִים לְחַלּוֹץ,
דְּאִזְ אֲמִירֵינוּ דְּחֶלֶק הַמְּנוּגָע שֶׁבְּאֶבֶן פּוֹעֵל גַּם עַל חֶלֶק הַשָּׁנִי שִׁיְהִיָּה מְנוּגָע.

מִה־שְּׁאִין־כֵּן אִם מִפְרָשִׁים שֶׁשְּׁכִינֹת הֵיָא סִימָן, שֶׁגַּם אִם לֹא נִרְאִים הָאֲנָשִׁים כְּדוּמִים זֶה לָזֶה, הֵרִי הַשְּׁכִינֹת מוֹכִיחָה
שֶׁבְּאֻמָּת דּוּמִים הֵם, הִנֵּה בְּעִנְיָנֵנוּ, גַּם אִם לֹא נִרְאָה הִנֵּנֶה כָּלֵל בְּאֲבָנִים אֵלּוּ, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִכָּף שֶׁסְּמוּכִים הֵם לְאֶבֶן הַמְּנוּגָע,
שֶׁגַּם אֲבָנִים אֵלּוּ שִׁיכּוֹת לָנֶגַע. וְלָכֵן חִיבִים לְחַלְצֵם.

(מא) וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע מִבֵּית סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר
אֲשֶׁר הִקְצֹו אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא:

מא וְאֶת ביתא יקלפון מגיו סחור סחור
ויירמון ית עפרא די קליפו למברא לקרמא
לאתר מסאב:

מ"א יִקְצַע • (רד"י"ר בלע"ז) וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה. מִבֵּית • (מ"ח) מִבְּפָנִים. סָבִיב • סְבִיבוֹת הִנֵּנֶה. בִּתּוֹרֶת
כְּהָנִים נִדְרָשׁ כֵּן, שֶׁיִּקְלַף הַטִּיחַ שֶׁסָּבִיב אֲבָנֵי הִנֵּנֶה. הִקְצֹו • לְשׁוֹן קָצָה, אֲשֶׁר קָצְעוּ בְּקִצּוֹעַ הִנֵּנֶה סָבִיב.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

אינו מקבל טומאה כלל, אלא פירוש: **מקום שאין טהרות משתמשות שם**
– מקום שאין משתמשים שם בְּדָבָרִים
הַנִּשְׁמָרִים בְּטִהְרָה. וּבְכָךְ לְמַדְּךָ
הַכְּתוּב, שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מִטְּמְאוֹת
אֶת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן בּוֹ – מְקוֹם הָאֲבָנִים
מִטְּמֵא כְּבֵית הַמְּנוּגָע, בְּזִמְנֵן שֶׁהָאֲבָנִים
נִמְצְאוֹת שָׁם, אֲבָל כְּשִׁנְטְלוּ הָאֲבָנִים
מִשָּׁם אֵין הַמְּקוֹם מִטְּמֵא, לְפִי שֶׁקָּרַע

אינו מקבל טומאה כלל, אלא פירוש: **מקום שאין טהרות משתמשות שם**
– מקום שאין משתמשים שם בְּדָבָרִים
הַנִּשְׁמָרִים בְּטִהְרָה. וּבְכָךְ לְמַדְּךָ
הַכְּתוּב, שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מִטְּמְאוֹת
אֶת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן בּוֹ – מְקוֹם הָאֲבָנִים
מִטְּמֵא כְּבֵית הַמְּנוּגָע, בְּזִמְנֵן שֶׁהָאֲבָנִים
נִמְצְאוֹת שָׁם, אֲבָל כְּשִׁנְטְלוּ הָאֲבָנִים
מִשָּׁם אֵין הַמְּקוֹם מִטְּמֵא, לְפִי שֶׁקָּרַע

(מ) וְחָלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים. 'וְחָלְצוּ' הוּא
לְשׁוֹן שְׁלִיפָה [הוצאת דָּבָר מִמְּקוֹמוֹ].
כְּתִיב: "וְיִשְׁלַפּוּן" בְּאֻנְקְלוֹס: "וְיִשְׁלַפּוּן".
כְּלוּמַר, יִשְׁלֹם מִשָּׁם; כְּמוֹ: "וְחָלְצָה
נְעִלּוֹ" (דברים כה, ט) [בְּדִין חֲלִיצַת הַיֵּבָמָה:
תְּשַׁלּוּף הָאִשָּׁה אֶת נְעִלּוֹ שֶׁל הָאִישׁ].
שֶׁהוּא לְשׁוֹן הִסְרָה וְשְׁלִיפָה:
אֶל מְקוֹם טָמֵא. אֵין פִּירוּשׁוֹ אֶל מְקוֹם
שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ טָמֵא, שֶׁכֵּן מְקוֹם הַקָּרַע

(מב) וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרָיו וַהֲבִיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
וַעֲפָר אַחֵר יִקַּח וַיַּח אֶת־הַבֵּית:

מב ויסבון אבנים אחריו ויביאו אל תחת האבנים
ועפר אחר יקח ויח אית הבית:

(מג) וְאִם־יֵשׁוּב הִנֵּנָה וּפָרַח בַּבֵּית אַחֵר חֲלִץ אֶת־
הָאֲבָנִים וְאֶחָרִי הַקְצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאֶחָרִי הַפֹּחַ:

מג ואם ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלץ את
האבנים ואת אחר הקצות את הבית ואת אחר הפוח:

רש"י הקצות • לשון העשות, וכן הטוח. אבל "חלץ את האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלץ, והוא משקל לשון כבד, כמו 'כפר', 'דבר'. ואם ישוב הנגע וגו' • יכול חזר בו ביום, יהא טמא? תלמוד לומר: "ושב הפה", "ואם ישוב". מה 'שיבה' האמורה להלן בסוף שבוע, אף 'שיבה' האמורה כאן בסוף שבוע.

(מד) וְכֹא הִכְהִין וְרָאָה וַהֲנִה פֶּשֶׁה הִנֵּנָה בַּבֵּית צֹרַעַת
מִמֶּאֱרַת הוּא בַּבֵּית טָמֵא הוּא:

מד וייעול פהנא ויחזי והא אוסף מכתשא
בביתא סגירות מחזרא היא בביתא מסאב
הוא:

רש"י וְכֹא הִכְהִין וְרָאָה וַהֲנִה פֶּשֶׁה • יכול לא יחזיר טמא, אלא אם כן פשה? נאמר: "צרעת ממארת" בביתים, ונאמר: "צרעת ממארת" בגדים: מה להלן טמא את החזיר אף על פי שאינו פושע, אף כאן טמא את החזיר אף על פי שאינו פושע. אם כן, מה תלמוד לומר: "והנה פשה"? אין כאן מקומו

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

ועתה התפשט יותר. אולם מן המקראות (פסוקים לט"ז, מ"ח, מ"ט) מובא, כי הכתוב מדבר על נגע שכתב הוטר מן הבית על ידי חילוף האבנים וקילוף הטיח וטיחו מחדש, ולאחר שהוסגר הבית לשבוע שני חזר הנגע ופרח בבית, שאף על פי שלא פשה הנגע אלא שב ונראה כקדמותו, הבית טמא וטענו נתיצה וכפושטות לשון הכתוב בפסוק השני ואם ישוב הנגע ופרח בבית, וכדי ליישב את סתירת המקראות מאריך רש"י לפרש את הדיו האמור בפסוקנו ובשאר המקראות.

(מד) וְכֹא הִכְהִין וְרָאָה וַהֲנִה פֶּשֶׁה הִנֵּנָה בַּבֵּית צֹרַעַת מִמֶּאֱרַת הוּא. מתוך שנאמר 'והנה פשה הנגע בבית', יכול הייתי לפרש כי הכתוב בא ללמד, שלא יהא החזיר טמא אלא אם כן פשה - שנגע החזיר ופורח לאחר שטחו את הבית מחדש, אינו טמא אלא כאשר חזר הנגע והתפשט יותר ממה שהיה בתחילה. אולם אין הדבר כן, לפי שאנו למדים גזירה שוה מנגיע בגדים: נאמר 'צרעת ממארת' בנגיע בגדים, ונאמר 'צרעת ממארת' בנגיע בגדים (לעיל יג, נא), מה להלן - בנגיע בגדים, טמא בהם הכתוב את הנגע החזיר אף על פי שאינו פושע, כמו שנאמר (לעיל יג, נא) 'ואם תראה עוד

הוא נקוד 'חלץ', כמו 'כפר' 'דבר', ואינו נקוד 'חלץ' ככל פועל עבר [כמו 'אמר', 'שמר'] (ש"א):
ואם ישוב הנגע וגו'. מתוך שלא נאמר אימתי שב הנגע, יכול הייתי לומר, שאפילו אם חזר הנגע בו ביום שטחו את הבית, יהא הבית טמא וטענו נתיצה - תלמוד לומר למעלה אחרי ההסגר הראשון (פסוק לט) 'ושב הפה', שהוא שנה ללשון 'שיבה' האמור כאן: 'ואם ישוב', ומכאן אנו למדים גזירה שוה להשוותם בדינם: מה 'שיבה' האמורה להלן (שם) היא בסוף שבוע של הסגר, כמו שנאמר 'ושב הפה' ביום השביעי, אף 'שיבה' האמורה כאן אינה אלא בסוף שבוע של הסגר, ללמד כי לאחר חילוף האבנים וקילוף הטיח, והטיוח מחדש, מסגירים את הבית לשבוע נוסף, ורק כאשר שב ופרח הנגע אחרי ההסגר הזה, הבית טמא וטענו נתיצה, אבל אם לא נראה הנגע בסוף השבוע אין הבית טמא, אף אם במשך השבוע שב הנגע (ספרא) (רא"ם) תורה מד הקדמה לפסוק מד

בפסוקנו נאמר 'וכא הנה וראה והנה פשה הנגע בבית', ובפשוטו לא שייך לשון זה אלא על נגע שכתב היה קיים קודם לכן

הרבה לשון זה [ובכל דבר הוא מתפרש לפי עניינו, וכגון: בעורות - קיצוץ; בעצים - גילוף ושיוף; באבנים - סיתות, ובטיח האמור כאן פירושו קילוף]:

מבית. פירוש: מבפנים. כמו: מבית ומחוץ תצפנו' (שמות כה, יא):

כבי. כלומר, סביבות הנגע. ובתורת פהנים נדרש כן מלשון הכתוב 'סביב', שבא ללמד שלאחר שישלף את האבנים, יקלוף את הטיח שסביב אבני הנגע, ואין צריך לקלוף את כל הבית מבפנים (ש"א):

הקצו. תיבה זו אינה משורש 'קצע' האמור כאן, אלא היא לשון קצה - קץ וגבול. וכלומר, את העפר אשר קצעו (קלפו) בקצות (בגבולות) הנגע סביב (לש"י): תורה מב

(מג) הקצות. הוא לשון 'העשות' (אסתר ט, א) - דבר שנעשית בו פעולה על ידי אחרים - לשון 'נפעל', וכלומר אחרי שהוסרו מן הבית קצות הנגע. וכן 'הטוח' האמור בהמשך הכתוב, הוא לשון 'נפעל' ומוסב על הבית, שהוטח בטיח. אבל 'חלץ את האבנים' האמור לפניו, מוסב הלשון אל האדם שחלץ. ולפי שהוא משקל לשון כבד מבין 'פעל', לכה

ש'ל מקרא זה, אלא "ונתן את-הבית" היה לו לכתב אחר: "ואם-ישוב הנגע... וראה והנה פשה"?! הא לא בא ללמד אלא על גנע העומד בעיניו בשבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו? יכול יתעצנו כמו שסמך לו: "ונתן את-הבית"? תלמוד לומר: "ושב הכהן", "ובא הכהן", נלמד ביאה משיכה; מה שיכה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. ואם חזר, נותן. לא חזר, טהור (ח"ט). ומנין שאם עמד בזה ויבזה, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע? תלמוד לומר: "ואם בא יבא", במה הכתוב מדבר? אם בפושה בראשון, הרי כבר אמור. אם בפושה בשני, הרי כבר אמור. הא אינו אמור: "ואם בא יבא", אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני "וראה והנה לא-פשה", זה העומד מה יעשה לו? יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן: "וטהר הכהן את-הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפואי.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הנגע ולא פשה גם אחרי ההסגר השני, שאף בזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע שלישי של הסגר? תלמוד לומר כאן (פסוק מד) בנגע שעמד בשבוע הראשון ופשה בשבוע השני 'בא הכהן', ולהלן (פסוק מה) נאמר 'ואם בא יבא הכהן', ומלשון 'ביאה' האמור בשניהם אנו למדים גזירה-שנה להשוותם זה לזה [בדלהלן]. ועל כרחיך במקרא זה 'ואם בא יבא הכהן' מדבר הכתוב בנגע שעמד ולא פשה בשני שבועות ההסגר, כי אם לא כן במה הכתוב מדבר, אם בנגע שהיה פושה בשבוע ראשון, הרי דינו כבר אמור (פסוקים לט-מג, מה'מז) אלא בנגע העומד בשבוע ראשון ופושה בשבוע שני, הרי דינו כבר אמור כאן (פסוק מד); הא אינו אמור 'ואם בא יבא' אלא את שבא בסוף שבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני וראה והנה לא פשה - הרי שאין הכתוב מדבר אלא בנגע שעמד בשני השבועות, ולפיכך נאמר בכפל לשון 'ואם בא יבא הכהן וראה והנה לא פשה הנגע בבית', לפי שהכוונה לשתי ביאות, אחרי השבוע הראשון, ואחרי השבוע השני, שבשתייהן בא הכהן וראה כי הנגע לא פשה.

ונגע זה העומד בשני השבועות מה יעשה לו? יכול טהרנו ויפטר וילך, כמו שכתוב כאן (בהמשך פסוק מה) 'וטהר הכהן את הבית' - תלמוד לומר בהמשך הכתוב שם: 'כי נרפא הנגע', ובכתיבת טעם זה על טהרת הנגע בא הכתוב לומר לך, לא טהרתי אלא הרפוי - אין הבית טהור אלא

ההסגר הראשון, כמו שנאמר (פסוק לט) 'ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע', ולא פירש הכתוב מה דינו של נגע שעמד ולא פשה אחרי ההסגר הראשון, ולפיכך בא הכתוב ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בנגע העומד בשבוע הראשון ופשה בשבוע השני, ומתוך כך נמצינו למדים כי נגע שעמד ולא פשה אחרי ההסגר הראשון, טעון הסגר לשבוע שני.

ומה יעשה לו בשפשה הנגע אחרי ההסגר של השבוע השני? יכול יתעצנו מיד, כמו שסמך לו בפסוק הבא (פסוק מה) 'ונתן את הבית', ואינו זקוק להסגר נוסף - תלמוד לומר למעלה (פסוק לט) בענין נגע שפשה בשבוע הראשון 'ושב הכהן', וכאן בענין נגע שעמד בשבוע הראשון ופשה בשבוע השני נאמר 'ובא הכהן' (פסוק מד), ולפי ששני הלשונות שווים במשמעותם [שהכהן בא מביתו אל הבית המנוגע], נלמד גזירה-שנה 'ביאה' מ'שיבה' להשוותם בדינם: מה 'שיבה' האמורה בנגע שפשה בשבוע הראשון, אין נותצים את הבית מיד, אלא חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע נוסף של הסגר בטרם יתעצנו (ראה רש"י בדיבור הקודם), אף 'ביאה' האמורה כאן בנגע שעמד בשבוע הראשון ופשה בשבוע השני, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע נוסף (שלישי) של הסגר, לראות אם נרפא הנגע, ורק אם חזר הנגע בסוף השבוע של ההסגר, נותן את הבית, אבל אם לא חזר הנגע הרי הבית טהור.

ומנין שאם עמד בזה ויבזה - אם עמד

בנגע... פרתת היא באש תשרפנו, אף כאן - בנגעי בתים, טימא את החוץ אף-על-פי שאינו פושה - טימא הכתוב את הנגע שחור ופרח אחרי שחילצו את האבנים וטחו את הבית מחדש, אף בשאין הנגע גדול יותר ממה שהיה בתחילה. אם-כן מה תלמוד לומר 'והנה פשה'? אלא מקרא זה ענין בפני עצמו הוא, ואין כאן מקומו של מקרא זה, אלא את הפסוק הבא (פסוק מה) 'ונתן את הבית' היה לו לכתוב מיד אחר 'ואם ישוב הנגע' (פסוק מג), שכן במקראות הללו (פסוקים לט-מג, מה'מז) הכתוב מדבר בנגע שהתפשט אחרי ההסגר של השבוע הראשון, שבאשר חזר ופרח הנגע לאחר שטחו את הבית מחדש והוסגר לשבוע שני, הבית טמא וטעון נתיצה, ובאופן זה הרי למדנו בגזירה-שנה שהוא אפילו בשחור ונראה באותו שיעור שהיה בתחילה, ולא דווקא אם פשה; ועל כרחיך לומר אם כן, כי מקרא זה שבו תולה הכתוב את טומאת הבית בכך שהנגע 'פשה' דווקא, אינו המשיך למה שאמור לפניו 'ואם ישוב הנגע וגו' (פסוק מג), אלא ענין בפני עצמו הוא, ומקומו אחר גמר ענין זה (לפני פסוק מה), ובמה הכתוב מדבר במקרא זה 'וראה והנה פשה'? הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון, ובא הכהן בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פירש בו הכתוב למעלה כלום מה דין הנגע בעומד בעיניו בשבוע ראשון, שהרי עד כאן לא דיבר הכתוב אלא בנגע שפשה אחרי

מה יעשה לו? 'ביאה' אמונה למעלה ו'ביאה' אמונה למטה: מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה, אף בתחתונה כף וכו' כדאיתא ב'תורת פהנים'. גמרו של דבר: אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה וקצוי וטיחה, ואין החוזר צריך פשוט. וסדר המקראות כף הוא: 'ואם ישוב', 'ונתן', 'והבא אל-הבית', 'והאכל בבית', 'ובא הכהן וראה והנה פשה'. ודבר הכתוב בעומד בראשון, שנותן לו שבוע שני להסגרו, ובסוף שבוע שני להסגרו בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר – נותן, לא חזר – טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות.

מה ויתרע ית ביתא ית אבנוהי וית אעוהי וית כל עפר ביתא ונפק למברא לקרתא לאתר מסאב:

(מה) ונתן את-הבית את-אבנו ואת-עציו ואת כל-עפר הבית והוציא אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לסוף שבוע שני וראה והנה לא פשה הנגע בבית', ומקרא זה בא ללמד בנגע העומד בעיני בראשון ובשני, שכן נאמר 'ואם בא יבא בכפל לשון, והרי שבשתי ביאות הכתוב מדבר, שאחרי שני שבועות ההסגר בא הכהן וראה שהנגע עומד בעיניו. ומה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמנו של מקרא בהמשך הכתוב 'וטהר הכהן את הבית' – תלמוד לומר 'כי נרפא הנגע', לומר לה לא טהרתי אלא את הרפוי, ואין נחשב 'רפוי' אלא הבית שהוקצה (שקולף הטיח) והוטח מחדש ולא חזר בו הנגע, אבל נגע זה שעדיין עומד בעיניו אחרי ההסגר השני, טעון חליצה וקצוי וטיחה והסגר לשבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: 'ואם בא יבא הכהן' בסוף השבוע השני וראה והנה לא פשה' – וטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ אבנים וקצוי. ואחרי הטוח את הבית' – וטהר הכהן את הבית, אם לא חזר לסוף השבוע, 'כי נרפא הנגע' – והמשך הכתוב 'אחרי הטח את הבית וטהר הכהן את הבית כי נרפא הנגע' פירושו: אם לא חזר הנגע בסוף ההסגר השלישי שהוא לאחר חליצת האבנים וקילוף הטיח, וטיחה הבית מחדש, הרי הבית טהור; ואם חזר הנגע כבר פירש הכתוב (בפסוק מג, מה) על הנגע החוזר שהבית טעון נתיצה.

מפרשים: תורה מה

ופשה בשני (פסוק מד), ובין בנגע שעמד בשני השבועות (פסוק מח). ואין נגע החוזר צריך פשוט – אין צריך שהנגע יתפשט יותר ממה שהיה בתחילה, אלא אפילו כשחזר ונראה באותו שיעור שהיה בתחילה צריך לנתוח את הבית. וסדר המקראות כף הוא: בתחילה (פסוקים לט-מג) הכתוב מדבר בנגע שפשה בשבוע הראשון, שהבית טעון חילוף האבנים, קילוף וטיחה, ועל אופן זה מדבר הפסוק 'ואם ישוב' (פסוק מג) – שחזר הנגע לאחר מכן, ואחרי פסוק זה יש לדלג לפסוקים אלו: 'ונתן' (פסוק מה), 'והבא אל הבית' (פסוק מז), 'והאוכל בבית' (פסוק מו), לפי שבפסוקים אלו מבואר דינו של נגע זה, ולאחר פסוקים אלו יש לחזור לפסוק 'ובא הכהן וראה והנה פשה' (פסוק מד), ובפסוק זה דבר הכתוב בנגע העומד בראשון, שדין הנגע באופן זה הוא, שנותן לו שבוע שני להסגרו, ועל כף נאמר 'וראה והנה פשה', שבסוף שבוע שני להסגרו בא הכהן וראה שפשה, ומה יעשה לו – חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע שלישי של הסגר, ואחרי ההסגר הזה, אם חזר הנגע נותן את הבית; אם לא חזר, הבית טהור וטעון צפרים, לפי שאין בנגעים יותר משלשה שבועות. ואחרי פסוק זה (פסוק מז), יש לדלג לפסוק 'ואם בא יבא הכהן וגו' (פסוק מח), ופירושו: 'ואם בא יבא הכהן'

כשנרפא הנגע לגמרי, ואם כן על כרחך אין הכתוב מדבר אלא בנגע שנרפא ולא חזר אחרי שטחו את הבית, כמו שנאמר: 'אחרי הטח את הבית וטהר הכהן את הבית כי נרפא הנגע', אבל כשהנגע עדיין עומד בעיניו אין הבית טהור. אלא מה יעשה לו? הואיל ולשון 'ביאה' אמונה למעלה – 'ובא הכהן' (פסוק מד), ולשון 'ביאה' אמונה למטה – 'ואם בא יבא הכהן' (פסוק מח), מתוך כף יש ללמוד גזירה-שוה להשוותם בדינם: מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע – כשם שבנגע שעמד אחרי הסגר ראשון ופשה אחרי הסגר השני, הבית טעון חילוף האבנים וקילוף הטיח וטיחה מחדש, והסגר שבוע נוסף, דגמר לה 'זהו שיבה זהו ביאה' – שאנו למדים דבר זה מגזירה-שוה 'ביאה' מ'שיבה', לפי שמשמעותן אחת [באמור לעיל]; מכך אנו למדים כי אף בתחתונה כן – אף בנגע שעמד בשני השבועות, הבית טעון חילוף האבנים וקילוף הטיח וטיחה מחדש, והסגר שבוע נוסף, ואם יעמוד הנגע גם אחרי ההסגר השלישי, הבית טעון נתיצה, כדאיתא בתורת-פהנים. גמרו (סיכומו) של דבר, שני כללים מלמדנו הכתוב: אין הבית טעון נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה וקיצוי וטיחה, בין בנגע שפשה בשבוע הראשון (פסוקים לט-מג, מה-מז), בין בנגע שעמד בשבוע ראשון

(מו) **וְהָבֵא אֶל־הַכֹּהֵן כָּל־יְמֵי הַסִּגְיָר אֹתוֹ יִטְמָא** **עַד־הָעֶרֶב:**
 מו ודייעול לבייתא כל יומין דיסגיר יתה יהי
 מסאב עד רמשא :

רש"י **כָּל־יְמֵי הַסִּגְיָר אֹתוֹ** • (ת"כ) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד לומר: "כָּל־יְמֵי". **יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב** • (ת"כ) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס? (עירובין פג) תלמוד לומר: "וְהָאֵכֶל בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת־בְּגָדָיו". אין לי אלא אוכל, שוכב מנין? תלמוד לומר "וְהִשְׁכַּב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יִכָּבֵס", רפה. אם־כן למה נאמר: "אֵכֶל וְשֹׁכֵב"? לתן שעור לשוכב כדי אכילת פרס (ברכות מא).

(מו) **וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת־בְּגָדָיו וְהָאֵכֶל בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת־בְּגָדָיו:**
 מו ודישכוב בביתא יצבע ית לבושהי
 ודייכול בביתא יצבע ית לבושהי :

(מח) **וְאִם־בָּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָיָה לֹא־פֶשֶׁה הִנֵּנִי**
בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַפֶּחַח אֶת־הַכֹּהֵן וְטָהַר אֶת־הַכֹּהֵן
כִּי נִרְפָּא הִנֵּנִי:
 מח ואם מעל ייעול פהנא ויחזי והא לא
 אוסף מקתשא בביתא פתר דישוע ית ביתא
 וידיכי כהנא ית ביתא ארי אתסי מקתשא :

רש"י **וְאִם־בָּא יָבֵא** • לסוף שבוע שני. ורָאָה וְהָיָה לֹא־פֶשֶׁה • מקרא זה בא ללמד בעומד בענינו בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמעו של מקרא: "וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּהֵן" תלמוד לומר: "כִּי נִרְפָּא הִנֵּנִי", לא טהרתי אלא את הרפואי, ואין רפואי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע. אבל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "וְאִם־בָּא יָבֵא", בשני, ורָאָה וְהָיָה לֹא־פֶשֶׁה", ויטחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי; "וְאַחֲרֵי הַטּוֹחַ אֶת־הַכֹּהֵן וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּהֵן", אם לא חזר לסוף השבוע, "כִּי נִרְפָּא הִנֵּנִי", ואם חזר, כבר פירש על החזור שטעון נתיצה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לי אלא אוכל ודוקא, ושוכב ודוקא, לא אוכל ולא שוכב אלא שוהה בעמידה, מנין? תלמוד לומר 'יִכָּבֵס' את בגדיו 'יִכָּבֵס' את בגדיו, פ'עמים, בכך ריבה הכתוב כי אף השוהה בלבד טעון כיבוס בגדים, שכן אילו לא היה טעון כיבוס בגדים רק כשהוא אוכל או שוכב, לא היה הכתוב צריך לומר אלא 'וְהִשְׁכַּב' וְהָאֵכֶל בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת בְּגָדָיו. א"מ פ'ן למה נאמר אוכל ושוכב כלל, מאחר שאף השוהה בלבד בגדיו טמאים? אלא שוכב הרי הוא בכלל שוהה, ולא נקט הכתוב 'וְהָאֵכֶל' אלא כדי ליתן שיעור לשוכב שהוא צריך לשהות כדי אכילת פרס, ולא בא הכתוב אלא ללמד על 'השוהה' בבית כשיעור וכן 'אכילה' שבגדיו טעונים כיבוס (ספרא) (רא"ם, ג"א); תורה

מו

בפסוק הבא, בכך מלמד הכתוב, שאין הבית מטמא את הבגדים שהוא לבוש בהם כשנכנס אל הבית. יכול אפילו שהה בכדי אכילת פרס – שמא תאמר שאין הבית מטמא את בגדיו אפילו כאשר שהה בבית שיעור וכן הנדרש לאכילת חצי כפר לחם [פרס] = חצי כפר, מלשון פרוסה], תלמוד לומר בפסוק הבא: 'וְהָאֵכֶל בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת בְּגָדָיו', ומתוך שהצריך הכתוב בלשונו לומר 'וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת בְּגָדָיו' והאכל בבית יכבס את בגדיו, דרשו חכמים שלא נקט הכתוב 'וְהָאֵכֶל' אלא כדי ללמד על השוהה בבית כשיעור וכן אכילה שבגדיו טעונים כיבוס, וכך אמרו: מתוך שנאמר 'וְהָאֵכֶל בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת בְּגָדָיו', אין לי אלא אוכל ושוכב מנין? תלמוד לומר 'וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יִכָּבֵס אֶת בְּגָדָיו'. אין

(מו) **כָּל יְמֵי הַסִּגְיָר אֹתוֹ**. בלשון זה מלמד הכתוב שאין הבית מטמא בביאה אלא בימי ההסגיר, ולא ימים שקלף את נגעו – ולא באותם הימים שהנגע מקולף והבית מטוהר מחדש, לפי שאין הבית מטמא כשהוסר ממנו הנגע עד שיסגירו אותו. יכול שאני מוציא המוחלט שקלף את נגעו – שמא תאמר בשם שאנו ממעטים את הימים שלפני ההסגיר, לפי שהנגע הוסר מן הבית, כך גם נמעט בנגע שחזר לאחר הסגיר זה, כשהבית מוחלט לטומאה וטעון נתיצה, ונאמר שאם קילף אז את הנגע לא יהא הבית מטמא בימים אלו, תלמוד לומר 'כָּל יְמֵי' – לרבות את הימים הללו אף שהוסר הנגע, לפי שהבית כבר הוחלט לטומאה (ספרא) (רא"ם);

יִטְמָא עַד הָעֶרֶב. מתוך שלא נאמר כאן 'יִכָּבֵס אֶת בְּגָדָיו', כמו שנאמר

מט ויסב לדפאָה ית ביתא תרתין צפרין
ואעא דארזא וצבע זהורי ואזוכא :

נ ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי
מבוע :

נא ויסב ית אעא דארזא וית אזוכא וית צבע
זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא
דצפרא דנכיסא ובמי מבוע וידי לבימא
שבע זמנין :

נב וידידי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבוע
ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזוכא
ובצבע זהורי :

נג וישלח ית צפרא חיתא למפרא לקרמא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידידי :

(מט) וְלָקַח לְחֹטֵא אֶת־הַבֵּית שְׁתֵּי צָפְרִים וְעֵץ אֹרֶז
וּשְ�נֵי תוֹלַעַת יָאֹזֵב:

(נ) וַיִּשְׁחַט אֶת־הַצֹּפֶר הָאֶחָת אֶל־פְּלִי־חֲרָשׁ עַל־מִים
חַיִּים:

(נא) וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֹרֶז וְאֶת־הָאֹזֵב וְאֶת־ שְׁנֵי
הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הַצֹּפֶר הַחַיָּה וַיַּבִּיל אֹתָם בְּרֹם הַצֹּפֶר
הַשְּׁחוּטָה וּבַמִּים הַחַיִּים וְהָיָה אֶל־הַבֵּית שִׁבְעַת
פְּעָמִים:

(נב) וְחֹטֵא אֶת־הַבֵּית בְּרֹם הַצֹּפֹר וּבַמִּים הַחַיִּים
וּבַצֹּפֶר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֹרֶז וּבְאֹזֵב וּבְשְׁנֵי הַתּוֹלַעַת:

(נג) וַיִּשְׁלַח אֶת־הַצֹּפֶר הַחַיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי
הַשָּׂדֶה וּכְפַר עַל־הַבֵּית וַיִּטְהַר:

♦ יום חמישי ג' ניסן ♦

נד דא אורימא לְכָל מַכְתָּשׁ סְגִירוּתָא
וּלְנִתְקָא :
נה וּלְסְגִירוּת לְבוּשָׁא וּלְבִיתָא :

(נד) זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע הַצֹּרַעַת וּלְנִתְקָ:

(נה) וּלְצֹרַעַת הַבֶּגֶד וּלְבֵיתָ:

~ נקודות משיחות קורש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

וּלְצֹרַעַת הַבֶּגֶד וּלְבֵית (יד, נה) כתב הספורנו: "אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתיים, עד שאמרו קצתם ז"ל שלא היו לעולם. ויש לבאר, דהנה מבאר ב'לקוטי תורה' שנגע רומז לאדם שפנימיותו טובה בתכלית, והרע הוא רק בחיצוניותו (בעור בשרו), ולכן פיוס, שאין אנשים כאלה, אין הנגע מצוי. לפי זה מובן, שנגע בבית מסמל רע חיצוני בתכלית; ולכן היה נדיר גם בימים ההם, שפן איש לא הגיע לדרגה זו.

נו וילעמקא וילעדיא וילבהרא :

(נו) וּלְשָׂאת וּלְסַפַּחַת וּלְבַהֲרַת:

נז לאלפא ביומא מסאבא וביומא דכנא דא
אורימא דסגירוּתָא :

(נז) לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהוֹר זֹאת תּוֹרַת
הַצֹּרַעַת: פ

הש"א לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהוֹר. • איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו.

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר :

טו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(נז) לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהוֹר. 'ביום' האמור כאן פירושו 'בדבר יום', כלומר, להורות על כל נגע איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו (רא"ס: תורה א

(ב) דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ
כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׁרוֹ זָכוּ טָמֵא הוּא:

רש"י: כִּי יִהְיֶה זָב • יכול זב מכל מקום? תלמוד לומר: "מִבְּשָׁרוֹ", ולא כל בשרו (ת"כ. נדה מג.). אחר שחלק הפתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה - נדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה, אף הזב ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה חמורה - זיבה. זוכו טמא • (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זב דומה למי בצק של שעורין ודחוי (ס"א דהרי), ודומה ללבן ביצה המוזהרת. שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוזהרת.

(ג) וְזֹאת תִּהְיֶה טִמְאָתוֹ בְּזָכוֹ רַר בְּשָׁרוֹ אֶת־זָכוֹ
אוֹ־הַחֲתִים בְּשָׁרוֹ מְזֻזָּכוֹ טִמְאָתוֹ הוּא:

רש"י: רַר • לשון ריר שזב את בשרו. אֶת־זָכוֹ • כמו ריר שיוצא צלול. אוֹ־הַחֲתִים • שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זכו; זהו פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח' / נדה מ"ג) מנה הכתוב הראשון ראיות שתיים וקראו "טמא", שנגאמר: "זב מבשרו זכו טמא הוא", ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקראו "טמא", שנגאמר: "טמאתו בזכו, רר בשרו את־זוכו אוֹ־הַחֲתִים בשרו מזוכו, טמאתו הוא", הא ביצד? שתיים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרבן.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לשון חתום וסתום, וזהו סוג נוסף של זיבה, שהזב יוצא עב – סמיך מאד, ומתוך כך הוא נדבק וסותם את פי האמה, וכלומר: ונסתם בשרו מטפת זכו. זהו לפי פשוטו של מקרא, שבפסוק זה מוסיף הכתוב לבאר את הסוגים השונים של זיבה, ודינם שנה לנאמר בפסוק הקודם. ואולם לפי מדרשו, הכתוב מדבר כאן בדרגה אחרת של טומאת הזב, השונה בדינה מן הנאמר בפסוק הקודם. וכך דרשו חז"ל: מנה הכתוב הראשון (פסוק א) ראיות שתיים – שתי ראיות של זב, וקראו 'טמא', שנגאמר 'איש איש כי יהיה זב מבשרו זכו טמא הוא', ומתוך שהוזכר בו שתי פעמים לשון 'זיבה', הרי שהכתוב מדבר בזב הרואה שתי ראיות של זב, ועליו נאמר 'טמא הוא'; ומנה הכתוב השני (פסוק א) ראיות שלש – שלש ראיות של זב, וקראו 'טמא', שנגאמר 'זאת תהיה טומאתו בזכו רר בשרו את זכו או החתים בשרו מזוכו טמאתו היא', ומתוך שבמקרא זה הוזכר לשון 'זיבה' שלש פעמים, הרי שהכתוב מדבר בזב הרואה שלש ראיות של זב, ועליו נאמר 'טמאתו היא'. הא כיצד יש לקיים שני כתובים אלו, הלא אם

ובשתייהן זהו דם היוצא ממקורה ראה רש"י להלן פסוק טו), אף הזב, מאותו מקום שמשמא טומאה קלה בשיוצא ממנו קרי, מאותו מקום הוא גם משמא טומאה חמורה, בשיוצאת ממנו זיבה (ספרא) (מפרשים):
זוכו טמא. בלשון זה למד הכתוב על הטפה עצמה של זב שהיא מטמאה, מלבד טומאת האדם שיוצא ממנו הזב (ספרא, נדה נה.). מה בין 'זב' האמור כאן, ל'שכבת זרע' האמורה להלן (פסוק טו)?
'זב' דומה במראהו למי בצק של שעורין, ודחוי – קל הוא להתפרד לטיפות מחמת נוזלותו ודקותו, ודומה ללבן ביצה המוזהרת – המושחתת, שאינה ראויה להולד ממנה אפרוח; ואילו 'שכבת זרע' קשור – דבוק בעצמו ואינו מתפרד מחמת עוביו וסמיכותו, ודומה ללבן ביצה שאינה מוזהרת – שאינה מושחתת וראויה להוליד (נדה לה) (רש"י שם): תורה ג

(ג) רַר בשרו את זכו. 'רר' הוא פועל הנגזר מלשון 'ריר' – רוק, וכלומר, שזב בשרו את זכו כמו ריר שיוצא צלול – שהיה בשרו מוציא זיבה צלולה כמו רוק, שאינו דביק כל כך (בא"ר, במ"ח):
או החתים בשרו מזוכו. 'החתים' הוא

מו (ב) כי יהיה זב. הכתוב אינו מפרש מהיכן יהיה זב, ומתוך כך יכול הייתי לומר שאם יהיה זב מכל מקום בבשרו, כגון מן הפה או מן האף, יהא טמא – תלמוד לומר 'מבשרו', שיש במשמעו ממקום אחד בבשרו, ולא כל בשרו. ואמנם עדיין איני יודע מאיזה מקום בבשרו, אלא אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר זכיתי לדין – אחר שדייקנו מלשון הכתוב שאין כל מקום בבשרו מטמא, אלא רק בשזב ממקום מיוחד בבשרו, מעתה נוכל ללמוד דבר זה ב'מה מצינו: הואיל ובפרשה זו טמא הכתוב בזב וכמו כן טמא בזבה, ושניהם מטמאים הן 'טומאה קלה' והן 'טומאה חמורה' [טומאה קלה: זב – בשיוצאת ממנו שכבת זרע, שהיא טומאת 'קרי' (להלן ט"ח), זבה – בשרואה דם בימי נדתה (להלן י"ב). 'טומאה חמורה': זב – בשיוצאת ממנו זיבה (פסוקים ב"ט), זבה – בשרואה דם שלשה ימים רצופים שלא בימי נדתה (להלן כ"ה)], מכך אנו למדים להשוותם גם בדרך זה: מה מצינו בזבה שממקום שהיא מטמאה 'טומאה קלה', כשהיא רואה דם נדה, מאותו מקום היא גם מטמאה 'טומאה חמורה', כשהיא רואה דם זיבה,

~ נקודות משיחות קורש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 86)

שְׁתִּים לְטִמְאָה וְהַשְׁלִישִׁית מִזְקִיקָתוֹ לְקָרָן (רש"י טו, ג) יש לשאל, מנין לו שההבדל הוא לגבי קרָן, ולא לגבי חֲמֶרֶת הַטִּמְאָה. ויש לומר, דהנה אף שהפסוק הראשון עוסק בשתי ראיות והשני בשלש ראיות, אין בכך כדי להוציא את שני הכתובים מפשוטם, היינו ש"וזאת תהיה טמאתו" בא בהמשך ל"טמא הוא". מובן אם כן, שטמאת שני הזבים שוה; ועל פרחי שחלוקים הם בענין אחר – חובת הקרָן.

(ד) כָּל-הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הֵזֵב יִטְמָא וְכָל-הַפְּלִי אֲשֶׁר-יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא:
ד כל משכבא די ישכוב עלוהי דוכנא יהי מסאב וכל מנא דייתב עלוהי יהי מסאב:

רש"י: כָּל-הַמִּשְׁכָּב • הראוי למשכב. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד לומר: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", אֲשֶׁר שָׁכַב, לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", המיחד תמיד לכך, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אֲשֶׁר-יֵשֵׁב • 'ישב' לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר-יֵשֵׁב עָלָיו" הֵזֵב, במיחד תמיד לכך.

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בַּמִּשְׁכָּבוֹ יִכְבֶּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:
ה וגבר די יקרב במשכבה יצבע לבושהי ויסחי במיאי ויהי מסאב עד רמפא:

רש"י: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בַּמִּשְׁכָּבוֹ • למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא אדם, לטמא בגדים; והמגע שאינו משכב, אינו אלא וולד הטמאה, ואינו מטמא אלא אכלין ומשקין.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

אינו נטמא בישיבת הזב עליו (שבת נט);
תורה ה
(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בַּמִּשְׁכָּבוֹ יִכְבֶּס בְּגָדָיו וגו'. טומאת הזב עצמו נקראת 'אב-הטומאה'. ובדרך כלל דבר הנטמא מאב הטומאה נעשה 'ולד-הטומאה' שאינו מטמא אלא אוכלים ומשקים ולא אדם וכלים, אולם כאן נאמר כי אדם הנוגע במשכב הזב נטמא וצריך לכבס את בגדיו, ובכך **לימוד** הכתוב **על המשכב שחמור מן המגע** – שהכלי ששכב עליו הזב חמור יותר מן הכלי שנגע בו הזב, **שזה נעשה אב-הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים** – משכב הזב, אף-על-פי שנטמא בתולדה מטומאת הזב, הרי הוא נעשה 'אב-הטומאה', ונידון באותה דרגת הטומאה של הזב עצמו, שנטמא את האדם הנוגע בו יחד עם הבגדים שהוא לבוש בהם באותה שעה, **והמגע שאינו משכב** – ואילו דבר שנטמא במגע הזב ולא על ידי משכב, **אינו אלא ולד-הטומאה, ואינו מטמא אדם וכלים, אלא אוכלין ומשקין** בלבד (עין ספרא)

(מפרשים): תורה ו

שמכך היה משמע שאפילו באשר שכב על דבר-מה באופן אקראי הרי הוא מטמאו, אלא **'אֲשֶׁר יִשְׁכַּב'** נאמר, שיש במשמעו שהוא דבר **המיוחד תמיד לכך**, לשמש לשכיבה [לפי שכל דבר הרגיל להיות תמיד, נוקט בו הכתוב לשון עתיד על אף שהוא דבר שאירע בעבר, כדי לציין בכך את היותו 'הונה תמיד' או 'הונה ממושך', כמו: 'ככה יעשה איוב כל הימים' (איוב א, ה), שפירושו: כך היה נוהג איוב לעשות תמיד (ראה רש"י שמות טו, א)], ולפיכך **יצא כלי זה** שנועד לשימושים אחרים, מכלל הדברים הנטמאים במשכב הזב, הואיל ואינו מיוחד לשכיבה, **שהרי אם שוכב עליו אומרים לו: 'עמוד ממנו ונעשה בו את מלאכתנו'**, ואין מניחים לו לשכב עליו (ספרא) (רא"ם):

אֲשֶׁר יֵשֵׁב, אף טומאת מושב הזב אינו נוהג אלא בדרך המיוחד לישב עליו, שכן אף כאן 'אֲשֶׁר יֵשֵׁב' בלשון עבר **לא נאמר, אלא 'אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הֵזֵב'**, שיש במשמעו שהוא דבר העשוי במיוחד לשמש תמיד לכך, אכל דבר שנועד לשימוש אחר, שאין הדרך להניח לאדם לישב עליו לפי שהוא עומד למלאכה שיעדוהו לכך,

בשתי ראיות כבר חלה עליו טומאת זב, לשם מה הוסיף הכתוב לומר כי גם בשלש ראיות הוא טמא? אלא **שתיים לטומאה** – שתי ראיות נאמרו לענין חומר טומאת זב, שכל דיני טומאה זו האמורים להלן (פסוקים ד"ב) חלים על הרואה שתי ראיות של זב; **והשלישית מזקיקתו לקרָן** – ושלש ראיות שמנה הכתוב הוא לפי שראיה שלישית מוסיפה על הזב חיוב קרָן, ועליו נאמר להלן (פסוקים י"ד-טו) שחייב להביא קרבנות לכפרה לאחר שהוא סופר שבִּעָה נקיים וטובל (נדה מג: מגילה ה, בא"ט): תורה ד

(ד) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הֵזֵב, לא נאמר 'כל אשר ישכב עליו הזב', ללמדנו כי רק דבר הראוי למשכב נטמא בשכיבת הזב עליו, אבל דבר שאינו ראוי למשכב גזון מחצלת של קנים העשויה למחיצה או סיבוי ואינה נוחה לשכיבה, אין דין טומאת משכב נוהג בה. ואמנם עדיין **יכול** הייתי לומר שאפילו אם שכב על כלי המיוחד למלאכה אחרת, כגון דלת או מדרג, תהא שכיבתו עליו מטמאתו טומאת מדרס, כיון שהוא ראוי לשכיבה. **תלמוד לומר 'אֲשֶׁר יִשְׁכַּב'**, 'אֲשֶׁר שָׁכַב' בלשון עבר לא נאמר,

(ו) וְהַיּוֹשֵׁב עַל הַבְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו
הָזָב. לֹא נֶאֱמַר וְהַנוֹגֵעַ בַּבְּלִי כְמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בַּפֶּסוּק הַקּוֹדֶם לִגְבִי מִשְׁכָּב,
בְּרִי לְלִמּוֹד שְׁמוּשָׁב הָזָב מִטְמֵא אֶת
הָאֲחֵרִים גַּם בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁהוּא נִטְמָא
מִן הָזָב, וּלְפִיכָךְ הַיִּשְׁיבָה עֲצָמָה
מִטְמָאָה, **אֲפִילוּ לֹא נִגַּע** אֶת הַמּוֹשֵׁב
בַּגּוֹפּוֹ. וְכֵשֶׁם שֶׁהַמּוֹשֵׁב נִטְמָא מִן הָזָב
אֲפִילוּ בַּיִשְׁיבָה שֶׁאֵין בָּהּ נִגְיָעָה,
שְׁאֲפִילוּ אִם הָיוּ מוֹנָחִים **עֲשָׂרָה כְּלִים**
זֶה עַל זֶה וְיֹשֵׁב הָזָב עַל גְּבִיהֶם, **פּוֹלֵץ**
מִטְמָאִין מִשּׁוּם 'מוֹשֵׁב', כִּף גַּם אִם הָיוּ
מוֹנָחִים עֲשָׂרָה כְּלִים עַל מוֹשֵׁב הָזָב,
וְיֵשֵׁב הַסְּהוֹר עַל גְּבִיהֶם הָרִי הוּא טְמֵא
אֶת-עַלְפֵי שְׁלֹא נִגַּע בַּמּוֹשֵׁב עֲצָמוֹ.
וְדִין זֶה אֵינוֹ רַק לִגְבִי מוֹשֵׁב, אֲלֵא **כֵּן**
הוּא הַדִּין גַּם **בַּמִּשְׁכָּב**, אֶת-עַלְפֵי שְׁלֹא
נֶאֱמַר לְשׁוֹן יִשְׁיבָה אֲלֵא לִגְבִי מוֹשֵׁב,
כִּי מִשְׁכָּב וּמוֹשֵׁב הָזָב שְׁוִים הֵם
בְּדִינֵיהֶם, וְכֵל הָאִמּוֹר בְּאֶחָד מֵהֶם נוֹהֵג

טען פבוס בגדים, והוא חמר במשקב במפרקב. והנושא אותם • כל האמור בענין הזב, זובו ורקו ושכבת ורעו ומימי רגליו והמשקב והמפרקב, משאן מטמא אדם לטמא בגדים.

(יא) וְכָל אֲשֶׁר יַגְעֵבֹה הַזֵּב וַיִּדְיוּ לֹא־שִׁטָּף בְּמִים וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרִחַץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יא וכל די יקרב בה דוכנא וידוהי לא שטף במיא ויצבע לבושהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא:

וידיו לא שטף במים • בעוד שלא טבל מטמאתו, ואפלו פסק מזובו וספר שבעה ומחסר טבילה, מטמא בכל טמאותיו. וזה שהוציא הכתוב טבילת גופו של זב בלשון שטיפת ידים, ללמדך שאין בית־הסתרים טעון ביאת מים, אלא איבר הגלוי כמו הידים (ת"כ. נדה טו).

(יב) וְכָל־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יַגְעֵבֹה הַזֵּב יִשְׁבֵּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטָף בְּמִים: יב ומאן דחסף די יקרב בה דוכנא יתבר וכל מאן דאע ישטף במיא:

וְכָל־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יַגְעֵבֹה הַזֵּב • יָכוֹל אֶפְלוּ נָגַע בּוֹ מֵאַחֲרָיו וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים: 'עַד אֵיזְהוּ מַגְעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹל? הֲיֵי אוֹמֵר: זֶה הֶסְטוּ'.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

טומאת כלי־חרס כזב מכל הטומאות האמורות בתורה, כי בכל הטומאות אין כלי־חרס מקבל טומאה אלא כשהיתה הטומאה בתוך אויר הכלי, ואינו נטמא אם נגעה בו הטומאה מבחוץ. אך אין הדבר כן, אלא אם כזב אין כלי־חרס נטמא אלא אם הושיט הזב את ידו לתוך אויר הכלי, כדאיתא בתורת כהנים, שלמדו שם בגיורא־השנה מטמא־מת, שדין כלי־חרס לגבי זב אינו שונה מכל הטומאות, שאין הכלי מקבל טומאה אלא אם היתה הטומאה באויר הכלי. ומסיים שם בתורת־כהנים: מאחר שלמדנו שאין כלי־חרס נטמא על ידי הזב אלא באוירו, אם כן מה תלמוד לומר 'אשר יגע בו', והרי אינו נטמא כלל בנגיעה בו מבחוץ? אלא בא הכתוב ללמד על דרך קבלת טומאה בכלי־חרס מן הזב הנחשבת בנגיעה בכל הכלי, ואיזהו מגעו שהוא ככולו, הוי אומר זה הסטיו – שאם הסטיו וטלטל הזב את הכלי על־ידי מקל ארוך וכדומה, נחשב הדבר כאילו נגע הזב בכל הכלי, והרי הוא טמא אף־על־פי שלא נגע בו ממש. ודבר זה חידשה תורה כזב בלבד, ואינו נוהג בכל הטומאות (רא"ם: תורה יג

הנושא אחד מכל אלו נטמא הוא ובגדיו] ואף שהמפרקב אינו מטמא במגע את בגדי הנוגע (כאמור בדיבור הקודם), אמנם במשא הוא מטמא גם את הבגדים] (עין ספרא (במ"ה): תורה יא) וידיו לא שטף במים. מוסב על הזב ולא על הנוגע בו, ואין פירושו כמשמעו שלא שטף את ידיו בלבד, אלא הפונה היא לטבילת כל גופו, ופירושו, שהזב נגע בו בעוד שלא טבל מטומאתו. והכתוב בא ללמד שאפילו פסק מזובו וכבר ספר שבעה נקיים, ואף שעברו כמה שנים מאז, כל עוד הוא מחוסר טבילה הרי הוא מטמא בכל טומאותיו. וזה שהוציא הכתוב טבילת גופו של זב בלשון 'שטיפת ידים', ללמדך שאין בית־הסתרים טעון ביאת מים – אין צריך שמי הטבילה יבואו לכל המקומות המוסתרים שבגוף, כגון חלל הפה והאוזן והקמטים בגופו, אלא רק לכל אבר הגלוי כמו הידים (ספרא (רא"ם): תורה יב

(יב) וכלי חרש אשר יגע בו הזב. מתוך שנקט הכתוב לשון נגיעה בטומאת כלי־חרס על ידי הזב, יכול הייתי לומר שאפילו אם נגע בו הזב מאחוריו – בצדו החיצוני של הכלי, נטמא הכלי [ולפי זה יהיה שונה דין

תחתיו. 'תחתיו' אינו מוסב על המפרקב, וכלומר, הנוגע בכל אשר יהיה תחת המפרקב, שכן אף הזב עצמו אינו מטמא פלים אלא בנגיעה, כל שכן דבר הנמצא תחת המפרקב שאינו נטמא בלא נגיעה, אלא פירושו: תחתיו של זב, וכלומר, הנוגע במפרקב שהוא תחתיו של זב. ובכך בא הכתוב ולימד על המפרקב שיהא הנוגע בו טמא ואין טעון פבוס בגדים, לפי שאין המפרקב מטמא את בגדי הנוגע, שכן לא נאמר 'יכבס בגדיו'. ודין זה הוא חומר שאנו מוצאים במשקב יותר ממפרקב, שהמשקב והמושב מטמאים גם את בגדי הנוגע שהוא לבוש בהם בשעת הנגיעה, כמו שנאמר (לעיל פסוק ה) 'ואיש אשר יגע במשקבו יכבס בגדיו', ואילו המפרקב אינו מטמא אלא את גופו של הנוגע, אף אינו מטמא את בגדיו (חזקוני מלבי"ם):

והנושא אותם יכבס בגדיו וגו'. נאמר 'אותם' בלשון רבים, לפי שאינו מוסב על המפרקב בלבד האמור בתחילת הכתוב, אלא הוא מוסב על כל האמור למעלה בענין הזב: זובו ורקו ושכבת־זרעו ומימי־רגליו והמשקב והמפרקב, ובא הכתוב ללמד שכל אלו משאן מטמא אדם לטמא בגדים –

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות חלק יו, עמוד 170 ואילך – מותך 'לקראת שבת'

כלי חרס, עץ, ומתכת בעבודת ה'

וְכָל־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יַגַּע־בּוֹ הָזָב יִשְׁבֵּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטֹף בַּמַּיִם: (טו, יב)

יכול אפילו נגע בו מאחוריו כו', תלמוד לומר אשר יגע בו וכו'. (תורת כהנים)

הדין הוא שאין כלי חרש נטמא מאחוריו, מה שאין כן כלי עץ או כלי מתכת, שנטמאים גם אם נגע הטמא "מאחוריו".
ויש לפרש זה בדרך הרמז, בעבודת האדם לקונו:

כלי חרש שעשוי מעפר, רומז על האדם ש"יסודו מעפר". ו"מאחוריו" רומז על גוף האדם, שלגבי נשמתו נקרא "אחוריים". והנה טבע הטביע הקב"ה בעולמו שאין האדם יכול לעסוק בכל זמנו בענינים רוחניים בלבד כגון תורה ועבודה, אלא מוכרח הוא להתעסק גם בעניני "אחוריו", כאכילה ושתיה ופרנסה וכיוצא בזה, בכדי שתוכל הנשמה להשמר בגוף האדם. אמנם, כשהאדם עוסק ב"אחוריו" שהם עניני עולם הזה, ואינו יכול להשאר בדרך נעלית של קדושה וטהרה, עלול הוא לחשוב שעל-ידי זה גם נשמתו "נטמאה" בטומאת עולם הזה.

וזהו "אין כלי חרס נטמא מאחוריו", שהנשמה הטהורה נשארת בקדושתה וטהרתה, ואינה נטמאת על-ידי ההתעסקות בדברים שהם לצורך הגוף.

אף כדי שלא להטמא בטומאת עולם הזה, על האדם להשאר בבחינת "כלי חרס", שירגיש את עצמו בביטול ונפשי קעפר לכל תהיה, מה שאין כן אם הוא בבחינת "כלי עץ", שעץ צומח וגדל, ורומז על מי שמרגיש את עצמו כגדול, או שהוא בבחינת "כלי מתכת", שמקשה את עצמו כברזל, ואינו מתנהג בביטול ובענוה, הרי אז נטמא הוא מאחוריו, ועניני עולם הזה יכולים לטמא אף את נשמתו חס-ושלום.

(יג) וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזּוּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וּבָבֶם בִּגְדָיו וּרְחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמֵי חַיִּים וְטָהַר:

ש"י • וכי-יטהר • שבעת ימים • שבעת ימים טהורים מטמאת זיבה, שלא יראה זוב, וכלן רצופין (נדה סח).

(יד) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תָרִים אֹז שֶׁנִּי בָנִי יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּתֶּנֶם אֶל־הַכֹּהֵן:

(טו) וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוּבּוֹ: ס

שיהיו כולן רצופין בלא הפסק של זיבה ביניהם, כדי שיהא פרק זמן שלם של שבעת ימים נקיים מזיבה. אבל אם ראה זוב באחד הימים סותר את ספירתו ומתחיל לספור מחדש שבעת ימים נקיים (ספרא) (בא"י):
תורה יד

בַּשִּׁפְטוֹק הָזָב מִמֶּנּוּ (ספרא, מגילה ח) (רא"ם):
שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ. דקדק הכתוב בלשון זה ללמד שיהיו 'שבעת ימים של טהרה', כלומר, **שבעת ימים טהורים מטומאת זיבה, שלא יראה בהם זוב, וצריך**

(יג) וְכִי יִטְהַר. אין פירושו 'טהרה' מטומאה, שהרי אינו נטהר מטומאתו אלא אחר ספירת שבעה נקיים וטבילה, כמו שנאמר בהמשך הכתוב: 'ורחץ בשרף במים חיים וטהר', אלא לשון זה של 'טהרה' הוא מלשון נקיות, ופירושו

♦ יום שישי ד' ניסן ♦

טז וגבר ארי תפוק מנה שכבת זרעא ויסחי
במיא ית כל בשורה ויהי מסאב עד
רמשא:

יז וכל לבוש וכל משוף די יהי עלוהי
שכבת זרעא ויצטבע במיא ויהי מסאב
עד רמשא:

יח ואתתא די לשכב גבר יתה שכבת זרעא
ויסחון במיא ויסאבון עד רמשא:

כ"א ורחצו במים • גזרת מלך היא שתטמא האשה בביאה, ואין הטעם משום נוגע בשכבת זרע, שהרי
מגע בית הסתרים הוא.

יט ואתתא ארי תהי דיקא דם יהי דובה
בכשרה שבצא יומין תהי בריחוקה וכל
דיקרב בה יהי מסאב עד רמשא:

(טז) וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְת־זֶרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם
אֶת־כָּל־בְּשָׁרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרְב׃

(יז) וְכָל־בְּגָד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שְׁכַבְת־זֶרַע
וְכַבֵּם בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרְב׃

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שְׁכַבְת־זֶרַע וְרָחֲצוּ
בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרְב׃

(יט) וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹכָה דָּם יִהְיֶה זֹכָה בְּבִשְׂרָהּ
שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא
עַד־הָעֶרְב׃

כ"ב • (ת"כ) יכול מאחד מפל אברהי? תלמוד לומר (ויקרא כ): "והיא גלתה את־מקור דמיה",
אין דם מטמא אלא הבא מן המקור (נדה יז). דם יהיה זכה בכשרה • אין זוכה קרוי זוב לטמא, אלא
אם־פן הוא אדם. בנדתה • כמו (איוב יח יח): "ומתבל ינדהו", שהיא מגדה ממגע כל אדם. תהיה בנדתה •
אפלו לא ראתה אלא ראיה ראשונה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 27)

שבעת ימים תהיה בנדתה (טו, יט) דם נדה היא מן הקללות שנתקלה חנה אחרי חטא עץ הדעת, והינו שהחטא יצר
בה מציאות של רע, המתבטא בדם נדה, דם טמא. ולפי זה ימתק מה שאיתא במדרש תהלים (קמו, ז) שלעתידי לבוא
יתר אסור נדה – כי אז יקים היעוד "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ" ויתברר העולם מן הטמאה והזהמא של חטא
עץ הדעת.

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

בנדתה. 'נדה' הוא לשון נידוי וריחוק,
כמו: 'ומתבל ינדהו' (איוב יח, יח)
[הצרות הבאות על הרשע ירחיקוהו
מן העולם]. ונקראת 'נדה' לפי שהיא
מנודה ממגע כל אדם, מחמת ויבת
דמה (רמב"ן לעיל יב, ד):
תהיה בנדתה. כלומר, אפילו לא
ראתה אלא ראיה ראשונה –
שראתה ראיה אחת בלבד ביום
הראשון, תהא בטומאת נדתה שבעה
ימים (ספרא): תורה כ

(יט) כִּי תִהְיֶה זֹכָה. מלשון זה יכול
הייתי לומר כי אף כשיזוב דם מאחד
מפל איברייה תהא טמאה – תלמוד
לומר (לקמן כ, יח) 'והיא גלתה את מקור
דמיה', ללמד שאין דם מטמא אלא
הבא מן המקור, ואינו מטמא כשהוא
בא משאר מקומות שבגוף (ספרא):
דם יהיה זוכה בכשרה. מלמד שאין
זוכה קרוי 'זוב' לטמא, אלא אם־פן
הוא אדם כדם, ואינו כזיבת האיש
שהוא מראה לזכר (רשב"ם, רבינו בחיי):

(יח) וְרָחֲצוּ בַּמַּיִם. על טומאת האיש
כבר נאמר 'ואיש כי תצא ממנו שכבת
זרע וגו' (פסוק טז), ולא בא הכתוב
ללמדנו אלא על טומאת האשה
ששכבה עמו, וגזרת מלך היא
שתטמא האשה בביאה. ואין הטעם
של טומאת האשה משום נוגע
בשכבת־זרע, שהרי מגע בית
הסתרים הוא, ואין שכבת־זרע מטמא
בנגיעה אלא באבר גלוי שבגוף (ספרא,
נדה מא): תורה יט

(ב) וְכָל אֲשֶׁר תִּשָּׁבַע עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל אֲשֶׁר-תִּשָּׁבַע עָלָיו יִטְמָא:

כֹּלל דִּי תִשָּׁבַע עָלֵהּ בְּרִיחוּקָה יְהִי מִסָּאב וְכָל דִּי תִתֵּב עָלֵהּ יְהִי מִסָּאב:

(כא) וְכָל-הַנִּגָּע בַּמִּשְׁכָּה יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרִחֵן בַּמִּים וְיִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כא וְכָל דִּיקָרַב בַּמִּשְׁכָּה יִצְפַּע לְבוּשֹׁהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מִסָּאב עַד רַמְשָׁא:

(כב) וְכָל-הַנִּגָּע בְּכָל-כְּלִי אֲשֶׁר-תִּשָּׁבַע עָלָיו יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרִחֵן בַּמִּים וְיִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כב וְכָל דִּיקָרַב בְּכָל מִנָּא דִּי תִתֵּב עָלֵהּ יִצְפַּע לְבוּשֹׁהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מִסָּאב עַד רַמְשָׁא:

(כג) וְאִם עַל-הַמִּשְׁכָּה הוּא אָז עַל-הַכְּלִי אֲשֶׁר-הוּא יִשְׁבֹּת-עָלָיו בְּנִגְעוֹ-כּוֹ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כג וְאִם עַל מִשְׁכָּבָה הוּא אָז עַל מִנָּא דִּי הִיא יִתְבָּא עָלֵהּ בַּמִּקְרָבָה בְּהָ יְהִי מִסָּאב עַד רַמְשָׁא:

רש"י וְאִם עַל-הַמִּשְׁכָּה הוּא • (ת"כ) הַשּׁוֹכֵב, אִם הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכָּבָה אוֹ עַל מוֹשְׁבָה, אֶפְלוּ לֹא נִגַּע בָּהּ, אֲףֹ הוּא בְּדַת טְמֵאָה הָאֻמּוּרָה בַּמִּקְרָא הָעֲלִיּוֹן, שֶׁטַּעוֹן כַּבּוֹס בְּגָדִים. עַל-הַכְּלִי • לְרִבּוֹת אֶת הַמִּקְרָב. בְּנִגְעוֹ כּוֹ יִטְמָא • אִינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא עַל הַמִּקְרָב, שֶׁנִּתְרַבָּה מִ"עַל-הַכְּלִי". בְּנִגְעוֹ-כּוֹ יִטְמָא • וְאִינוּ טַעוֹן כַּבּוֹס בְּגָדִים, שֶׁהַמִּקְרָב אֵין מִגְעוֹ מְטַמֵּא אָדָם לְטֵמֵא בְּגָדִים.

(כד) וְאִם שָׁכַב יִשָּׁבַע אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדְתָּהּ עָלָיו וְיִטְמָא שְׁבַע יָמִים וְכָל-הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר-יִשָּׁבַע עָלָיו יִטְמָא: ס

כד וְאִם מִשְׁכָּב יִשָּׁכַב גִּבּוֹר יְתֵה וּתְהִי רַחוּקָה עָלֵהּ וְיִהִי מִסָּאב שְׁבַע יוֹמִין וְכָל מִשְׁכָּבָה דִּי יִשָּׁכַב עָלֵהּ יְהִי מִסָּאב:

רש"י וְתְהִי נִדְתָּהּ עָלָיו • (ת"כ. נדה לג) יָכוֹל יַעֲלֶה לְרִגְלָהּ, שָׁאֵם בָּא עָלֶיהָ בְּחֻמְשֵׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֶלָּא ג'

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

הַכְּתוּב מְדַבֵּר עַל הַנִּגָּע בְּהֵם אֶלָּא עַל הַשּׁוֹכֵב אוֹ הַיּוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם: בְּנִגְעוֹ כּוֹ יִטְמָא. לְפִי שֶׁהוּא מוֹסֵב עַל הַנִּגָּע בַּמִּקְרָב, לְפִיכֹף לֹא נֶאֱמַר בְּאֵן יִכָּבֵס בְּגָדָיו, כִּי הַנִּגָּע לְבִדּוֹ נִטְמָא וְאִינוּ טַעוֹן כַּבּוֹס בְּגָדִים, שֶׁהַמִּקְרָב אֵין מִגְעוֹ מְטַמֵּא אָדָם לְטֵמֵא בְּגָדִים שֶׁהוּא לְבוֹשׁ בְּהֵם, וְאֵין דִּינוֹ בַּמִּשְׁכָּב וּמוֹשֵׁב שֶׁמְטַמֵּאִים בְּמִגְעָם גַּם אֶת בְּגָדֵי הַנִּגָּע (הוֹכְחָה, ב"א:י) תוֹרָה כד (כד) וְתְהִי נִדְתָּהּ עָלָיו. כְּלוּמָר, טוּמְאָתָהּ שֶׁל הַנִּדָּה תַעֲלֶה עַל בּוֹעֵלָהּ וְנִטְמָא כְּמוֹתָהּ. יָכוֹל הֵייתִי לוֹמֵר כִּי הַכּוֹנֵה הִיא שִׁיעֲלָה לְרִגְלָהּ – שִׁיָּהּ זְמַן טוּמְאָתָהּ שְׁנֵה לִימֵי הַטוּמְאָה שְׁנוֹתֶיהָ לְנִדָּה הַנִּבְעֵלֶת, וְתִסְתַּיִם בְּמוֹעֵד סוֹף טוּמְאָתָהּ, וְכַגּוֹן שָׁאֵם בָּא עָלֶיהָ בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי לְנִדְתָּהּ לֹא יִטְמָא אֶלָּא שְׁלֹשָׁה יָמִים כְּמוֹתָהּ – תְּלִמּוֹד לוֹמֵר בְּהַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב: 'וְיִטְמָא

גְּבִי כְּמֹה מִצָּעִים שֶׁהִיוּ מוֹנָחִים עַל מִשְׁכָּבָה (רש"י לעיל פסוק ט), אֲףֹ הוּא בְּדַת טוּמְאָה הָאֻמּוּרָה בַּמִּקְרָא הָעֲלִיּוֹן – אֲףֹ הוּא בְּכָלֵל דִּין הַטוּמְאָה הָאֻמּוּר בַּפְּסוּקִים הַקּוֹדְמִים (כ"א-כ) עַל הַנִּגָּע בַּמִּשְׁכָּה וּמוֹשְׁבָה, שֶׁהוּא טַעוֹן כַּבּוֹס בְּגָדִים, וְגַם הַשּׁוֹכֵב אוֹ הַיּוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם בְּגָדָיו נִטְמָאִים וְטַעוֹנִים כִּיבּוֹס. וְהַכְּתוּב מְתַפָּרֵשׁ בְּהַמִּשְׁךְ לַפְּסוּקִים הַקּוֹדְמִים: 'וְכֵן הָדִין אִם עַל הַמִּשְׁכָּב יְהִי הַטְּהוֹר אוֹ עַל מוֹשְׁבָה אֲשֶׁר הִיא יוֹשֶׁבֶת עָלָיו' (הוֹכְחָה, ב"א:י): עַל הַכְּלִי. יְתוֹר לְשׁוֹן הוּא, וְדִרְשׁוּהוּ הַכְּמִים שֶׁנִּנֵּן אַחֵר הוּא מִן הָאֻמּוֹר בְּתַחֲלִיל הַכְּתוּב, וְכֹא לְרִבּוֹת אֶת הַמִּקְרָב (ר"א רש"י לעיל פסוק ט). וְהָאֻמּוֹר בְּהַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב: 'בְּנִגְעוֹ כּוֹ, אִינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא עַל הַמִּקְרָב, שֶׁנִּתְרַבָּה מִ"עַל הַכְּלִי", וְלֹא עַל מִשְׁכָּבָה וּמוֹשְׁבָה הָאֻמּוֹר בְּתַחֲלִיל הַכְּתוּב, שֶׁכֵּן בְּהֵם אֵין

(כג) וְאִם עַל הַמִּשְׁכָּב הוּא וּגו'. כְּתוּב זֶה אִי אֶפְשָׁר לְפָרְשׁוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ, שֶׁנִּגַּע בַּמִּשְׁכָּבָה וּמוֹשְׁבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב 'בְּנִגְעוֹ כּוֹ', שֶׁדִּרְשׁוֹ דָּבָר זֶה כְּבָר נֶאֱמַר בַּפְּסוּקִים הַקּוֹדְמִים (כ"א-כ) 'וְכָל הַנִּגָּע בַּמִּשְׁכָּבָה יִכָּבֵס בְּגָדָיו וּגו'', 'וְכָל הַנִּגָּע בְּכָל כְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁבַע עָלָיו יִכָּבֵס בְּגָדָיו וּגו'', וּמֵה בָּא כְּתוּב זֶה לְלַמְדָנוּ? וְעוֹד, לָמָּה נֶאֱמַר רַק 'בְּנִגְעוֹ כּוֹ יִטְמָא' וְלֹא נֶאֱמַר 'וְיִכָּבֵס בְּגָדָיו' וְהִלָּא בַּפְּסוּקִים הַקּוֹדְמִים נֶאֱמַר שֶׁהַנִּגָּע בַּמִּשְׁכָּבָה וּמוֹשְׁבָה טַעוֹן כִּיבּוֹס בְּגָדִים? לְפִיכֹף דִּרְשׁוּ חֲכָמִים, כִּי אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר עַל הַנִּגָּע בַּמִּשְׁכָּבָה וּמוֹשְׁבָה 'וְיִכָּבֵס כּוֹ', הָאֻמּוֹר בְּהַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב אֵינוּ מוֹסֵב עַל תַּחֲלִילֵת הַכְּתוּב, כִּי כְּדִלְהִלָן. אֶלָּא הַכְּתוּב בָּא לְלַמֵּד, כִּי גַם הַשּׁוֹכֵב אוֹ הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכָּבָה אוֹ עַל מוֹשְׁבָה, אֶפְלוּ לֹא נִגַּע כּוֹ וְכַגּוֹן שֶׁלֹּא שָׁכַב עַל הַמִּשְׁכָּב עֲצָמוֹ, אֶלָּא עַל

ימים כמותה? תלמוד לומר: "וְטָמֵא שְׂבַעַת יָמִים". ומה תלמוד לומר: "וְתָהִי נִדְתָּה עָלָיו"? מה היא מטמאה אדם וכלי חרס, אף הוא מטמא אדם וכלי חרס.

(כה) וְאִשָּׁה כִּי־זוּב זֹב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּה אוֹ כִּי־זוּב עַל־נִדְתָּה כָּל־יָמֶי זֹב טָמְאָתָה בַּיּוֹם נִדְתָּה תִּהְיֶה טָמְאָה הוּא:

רש"י ימים רבים • שלשה ימים. בלא עת־נִדְתָּה • אחר שיצאו שבעת ימי נִדְתָּה. או כִּי־זוּב • את שלשת הימים הללו. על־נִדְתָּה • (נדה עג) מפלג מנִדְתָּה יום אחד, זו היא זָבָה, ומשפטה חרוץ בפרשה זו. ולא כדת הנדה, שזו טעונה ספירת שבועה נקיים וקרבן, והנדה אינה טעונה ספירת שבועה נקיים, אלא שבעת ימים תהיה בנִדְתָּה, בין רואה בין שאינה רואה; ודרשו בפרשה זו י"א יום שבין סוף נדה לתחלת נדה, שכל שלשה רצופין שתראה באחד עשר יום הללו, תהא זָבָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מראי מקומות והגהות לתניא עמ' יט)

וְאִשָּׁה כִּי זֹב זֹב דָּמָה יָמִים רַבִּים (טו, כה) אחד עשר יום שבין סוף נדה לתחלת נדה (רש"י) שמעתי מאמור"ר הרה"ג והרה"ח שליט"א: תניא – ראשי תבות: תודה נזיר יא. (הפננה למאמר ר"ל (נדה עב, ב): "חצי לג שמן לתודה, ורביעית יין לנזיר, ואחד עשר יום שבין נדה לנדה – הלכה למשה מסיני").

(כו) כָּל־הַמְשַׁכְּבַּ אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יָמֵי זִבָּה בְּמִשְׁכַּב נִדְתָּה יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכֹּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה בְּטָמְאָת נִדְתָּה:

כו כל משכבא די תשכוב עלוהי כל יומי דזבא כמשכב רחוקה יהי לה וכל מנא די תיתב עלוהי מסאב יהי כסואבת רחוקה:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שנאמר (לעיל פסוק ט) 'שבעת ימים תהיה בנִדְתָּה' – שבעה ימים תהא בטומאת נִדְתָּה, בין שהיא רואה דם במשך כל שבעת הימים, בין שאינה רואה אלא ביום הראשון, ולאחר מכן היא נטהרת בטבילה, ואינה מביאה קרבן לכפרה. ודרשו חכמים בפרשה זו, כי אחד־עשר יום יש בין סוף ימי נדה לתחלת ימי נדה – בשאשה רואה דם, שבעת הימים הראשונים הם ימי נדה, ואחד עשר יום שלאחריהם הם ימי נדה, וזבא, שכל שלשת ימים רצופין שתראה באחד־עשר יום הללו, תהא זָבָה. ולאחר שהיא סופרת שבועה ימים נקיים, מתחיל מחדש סדר מחזור זה של שמונה־עשר יום, שמשך־הנדה ראיה ראשונה של דם מתחילה שוב למנות שבועה ימי נדה ואחד־עשר ימי זָבָה (ספרא, נדה עג.) (רש"י ערכין כז): תורה כו

בְּלֹא עֵת נִדְתָּה. כלומר, אחר שיצאו שבעת ימי נִדְתָּה ראתה דם שלשה ימים רצופים; ביום השמיני, התשיעי והעשירי: או כִּי זֹבָה. את שלשת הימים הללו, האמורים בתחילת הכתוב: על נִדְתָּה. כלומר, מופלג מנִדְתָּה יום אחד – מאוחר יום אחד מימי נִדְתָּה, שראתה ביום התשיעי והעשירי והאחד עשר [וכן אם היה מאוחר יותר מיום אחד, כל שראתה שלשה ימים רצופים; בימי זיבתה, כדלהלן]. ופרשה זו באה ללמד כי אשה הרואה דם מחוץ לזמן הרגיל, בשני אופנים אלו, זו היא זָבָה, ומשפטה חרוץ בפרשה זו (פסוקים כה-ל), ולא כדת הנדה האמורה בפרשה הראשונה (פסוקים יט-כד), שזו (הזָבָה) טעונה ספירת שבועה נקיים ומביאה קרבן לכפרה, ואילו הנדה אינה טעונה ספירת נקיים, אלא כמו

שבעת ימים', ללמדנו שלעולם הוא טמא שבעת ימים, אפילו אם בעל אותה בסוף ימי נדוּתָהּ. ומכיון שכן, מה תלמוד לומר 'וְתָהִי נִדְתָּה עָלָיו'? ללמד שאף־על־פי שהבעל נטמא כתוצאה מן הנדה אינו נעשה כ'לד־הטומאה', אלא חומר טומאתו שנה לחומר טומאת הנדה, מה היא מטמאה אדם וכלי־חרס – בשם שטומאת הנדה היא 'אב־הטומאה' ומטמאה אדם במגעו וכלי חרס על ידי היסט (כדלעיל פסוק יב), אף הוא נעשה 'אב־הטומאה', ומטמא אדם במגעו וכלי־חרס בהיסט (ספרא, נדה לג.) (הזכרון): תורה כה (כה) ימים רבים. 'ימים' בלשון רבים הם שני ימים, לפי שכל לשון רבים שאינו מפורש כמה הוא, אנו נוקטים את המספר המועט שברבים, שהוא שנים, ותיבת 'רבים' באה לרבות יום נוסף, הרי שלשה ימים (ספרא):

כז וְכָל דִּיקָרְבַּ בְּהוֹן יִהְיֶה מִסָּאָב וַיִּצְבַּע
לְבוּשׁוֹ וַיִּסְחִי בְּמִזָּא וַיְהִי מִסָּאָב עַד
רַמְשָׁא:

כח וְאִם דְּכִיַּאת מְדוּבָה וְתִמְנִי לָהּ שִׁבְעַת
יוֹמִין וְכֶתֶר בֵּין תִּדְפִי:

(כו) וְכָל־הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכֻבַּם בְּגָדָיו וְרִחֵן בְּמִיּוֹם
וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

(כח) וְאִם־תִּטְהַר מְזוּבָה וְסִפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים
וְאַחֲרֵי תִטְהַר:

♦ שבת קודש ה' ניסן ♦

כט וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה תִּסְבַּח לָהּ תְּרִין שְׁפָנִינִין
אוּ תְּרִין בְּגֵי יוֹגָה וְתִמְתִּי יְתֵהוּן לָוֶת בְּהִנָּא
לְתַרְע מִשְׁפָּן זְמָנָא:

ל וַיַּעֲבֹד בְּהִנָּא יֵת חַד חֲטָאָתָא וְיֵת חַד עֲלָתָא
וַיִּכְפֹּר עֲלֵהּ בְּהִנָּא קָדָם יְיָ מְדוּב סוֹכְתָה:

לא וּתְפָרְשׁוּן יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוּאָבְתְּהוֹן וְלֹא
יָמוּתוּן בְּסוּאָבְתְּהוֹן בְּסָאָבְהוֹן יֵת מִשְׁפָּנִי דִּי
בִּינְיָהוֹן:

מ"א וְהִזְרִיתֶם • אֵין 'נְזִירָה' אֵלָא פְּרִישָׁה, וְכֵן "נְזוּרֵי אַחֲזוּר", וְכֵן (בראשית מח): "נְזִיר אַחֲזוּר". וְלֹא יָמוּתוּ
בְּטִמְאָתָם • הָרִי הַכֶּתֶר שֶׁל מִטְמֵא מְקַדֵּשׁ קְרוּי 'מִיתָה'.

לב דָּא אֲוִרִיתָא דְּדוּבָנָא וְדִי תְּפּוֹק מִנָּה שִׁבְכַת
זְרַעָא לְאַסְתָּאָבָא בָּהּ:

(לב) זֹאת תֹּרַת הַזֵּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְכַת־זֶרַע
לְטִמְאָה־בָּהּ:

מ"ב זֹאת תֹּרַת הַזֵּב • בַּעַל רֵאִיָּה אַחַת. וּמֵהוּ תֹרָתוֹ. וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְכַת־זֶרַע • הָרִי הוּא כְּבַעַל
קָרִי, טָמֵא טָמֵאת עָרֵב.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשים

זוֹב'. מִתּוֹךְ כֶּךָ דְּרָשׁוּ חֲכָמִים, כִּי בִשְׁנֵי
פְּסוּקִים אֵלּוּ מְדַבֵּר הַכְּתוּב עַל שְׁלֹשׁ
דְּרָגוֹת שֶׁל טוֹמְאָת הַזֵּב בְּרֵאִיִּית זוֹב,
וּמִלְכָּד שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּתְפָּרְשׁוּ
בְּפִרְשָׁה זוֹ, שֶׁהֵן: זָב הָרֹאֶה שְׁתֵּי
רֵאִיוֹת, וְזָב הָרֹאֶה שְׁלֹשׁ רֵאִיוֹת (רֵאִה
רש"י לעיל פסוק א), בָּא הַכְּתוּב לְלַמֵּד עַל
דְּרָגַת טוֹמְאָה נוספת בְּרֵאִיִּית זוֹב שֶׁלֹּא
הוֹנְקָה בְּפִרְשָׁה זוֹ. וְכֵן מִתְפָּרֵשׁ
הַכְּתוּב: 'זֹאת תֹּרַת הַזֵּב' - וְהוּ זָב בַּעַל
רֵאִיָּה אַחַת שֶׁל זוֹב, שֶׁלֹּא הוֹנְקָר
בְּפִרְשָׁה זוֹ. וּמֵהוּ תֹרָתוֹ (דִּינוּ)?
תִּלְמוּד לומר בְּהִמְשָׁךְ הַכְּתוּב - וְאֲשֶׁר
בַּעַל רֵאִיָּה אַחַת לְבַעַל־קָרִי שְׂוִיצָא
מִמֶּנּוּ שִׁבְכַת זְרַע, וּלְלַמֵּד שֶׁזָּב בַּעַל

ה' טָמֵא, נִקְטַב כָּאֵן הַכְּתוּב לְשׁוֹן
'מִיתָה, וְהָרִי לָהּ מְכָאן, כִּי הַכְּתִיב שֶׁל
מִטְמֵא מְקַדֵּשׁ קְרוּי גַם 'מִיתָה', לְפִי
שֶׁעִיקְרוֹ שֶׁל עוֹנֵשׁ כֶּתֶר הוּא הַמִּיתָה,
אִף שֶׁלְפִי הָאָמֶת כֶּתֶר חֲמוּר יוֹתֵר
מִמִּיתָה, שֶׁגַם זְרַעו נִכְרָתִים וּמִתִּים
לְפָנֵי זְמָנָם (סְפָרִי בַמִּדְבָּר יט) (רֵאִים): תּוֹרָה לֵב
(לב) זֹאת תֹּרַת הַזֵּב. בְּסִיכּוֹם זֶה
הוֹכִיר הַכְּתוּב אֶת הַזֵּב שְׁתֵּי פְעָמִים:
בַּפְּסוּקִינוּ - 'זֹאת תֹּרַת הַזֵּב', שְׁבוּ
הוֹנְקָר הַזֵּב יַחַד עִם בַּעַל קָרִי; וּבַפְּסוּק
הַבָּא - 'וְהַזֵּב אֶת זוֹב', שְׁבוּ הוֹנְקָר יַחַד
עִם הַנֶּדָּה וְהַזֵּבָה. כְּמוֹ כֵּן, הוֹנְקָר לְשׁוֹן
'זִיבָה' בְּסִיכּוֹם זֶה שֶׁל שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: פְּעַם
אַחַת בַּפְּסוּקִינוּ - זֹאת תֹּרַת הַזֵּב, הַזֵּב;
וּשְׁתֵּי פְעָמִים בַּפְּסוּק הַבָּא - 'וְהַזֵּב' אֶת

(לא) וְהִזְרִיתֶם. אֵינּוּ מְלֻשׁוֹן 'וְהִזְרִיתֶם'
שֶׁשֶּׁרְשָׁה 'וְהִיר', אֵלָא שׁוֹרֵשׁ תִּיבָה זוֹ
הוּא 'נִזֹּר', וְהֵאָתוּ נִזֹּרִין נִשְׁמָטִת מִמֶּנּוּ,
כְּמוֹ הַפְּלִתָם מִשׁוֹרֵשׁ 'נִפְל', וְאֵין
'נְזִירָה' אֵלָא לְשׁוֹן פְּרִישָׁה וְהִרְחָקָה,
וְהָרִי זוֹ אֲזַהֲרָה לְכַהֲנִים לְהַפְרִישׁ אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטוֹמְאָתָם טָרִם וּכְנָסוּ
לְמִקְדָּשׁ. וְכֵן מְצִינוּ בַּמִּקְרָא לְשׁוֹן זֶה:
'נְזוּרֵי אַחֲזוּר' (ישעיה א, ד) [הַתְּרַחֲקוּ
וּפְרָשׁוּ לְאַחֲזוּרֵיהֶם], וְכֵן: 'נְזִיר אַחֲזוּר'
(בראשית מט, כז) [הַפְּרוֹשׁ מֵאֲחִיו] (לשׁוֹח):

וְלֹא יָמוּתוּ בְּטִמְאָתָם בְּטִמְאָם אֶת
מִשְׁפָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם. אִף־עַל־פִּי
שֶׁהִנְכָּס לְמִקְדָּשׁ בְּטוֹמְאָה עָנְשׁוּ
'קָרַת', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר יט, ט) 'וְנִכְרַתָּהּ
הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל כִּי אֶת מִקְדָּשׁ

(לג) וְהָיְתָה בְּנִדְתָּהּ וְהָיָה אֶת־זוֹבּוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּהּ
וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טְמֵאָה:
כִּי־זָכַב אֶת־זוֹבּוֹ • בָּעַל שְׁתֵּי רָאיוֹת וּבָעַל שְׁלֹשׁ רָאיוֹת, שְׁתּוֹרֶתֶן מִפְּרִשְׁתָּ לְמַעַלָּה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 26)

והנה בנדתה (טו, לג) ר"ל אָמרו, שָׁדֵם נָדָה הִיא מִן הַקְלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה בָּהּ אַחֲרֵי חֹטֵא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינּוּ שֶׁהַחֹטֵא יֵצֵר בָּהּ מִצִּיאֹת שֶׁל רָע, הַמִּתְבַּטֵּא בָּדֵם נָדָה, דָּם טְמֵא. וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר טַעַם הַדַּעַת שֶׁאֲסוּר לֵאשֹׁה לַעֲמֹד בְּטִמְאָתָהּ אֲפֹלוּ אֵין בָּעֵלָה בְּעִיר (אף לְפִי מֵאִי דְקִיָּמָא לֵן שֶׁטְבִילָה בְּזִמְנָה לֹא מִצּוּה) – כִּי זֶה מִזְרָה עַל הַטְהָרָה מִהָרַע וְהַזְהָמָא שֶׁל חֹטֵא עֵץ הַדַּעַת.

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

הפטרה לפרשת מצורע לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' קעא

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

רִאִיָּה אַחַת הָרִי הוּא כְּבַעַל־קָרִי
שֶׁהוּא טְמֵא טוֹמֵאת עָרֵב, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַלָּה (פסוק טו) 'וְאִישׁ כִּי תִצָּא
מִמֶּנּוּ שֶׁכֶּבֶת זָרַע וְגו' וְטְמֵא עַד הָעָרֵב,
וְאִף הָיָה בָּעַל הָרִאִיָּה הָאֶחָת נְטֵמָא
בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוּא רוֹאֶה זֹכֵר בְּלִבָּד,
וְבוֹ בַּיּוֹם הוּא טוֹבֵל וְלָעָרֵב הָרִי הוּא
טָהוֹר (ספרא) (מפרשים): תורה לג

(לג) וְהָיָה אֶת זֹבּוֹ. כֵּאֵן הוֹזָכַר לְשׁוֹן
'וַיִּכְדָּה' שְׁתֵּי פְעָמִים, וּמִתּוֹךְ כֶּף דְּרָשׁוּ
הַכְּמִים כִּי כְּתוּב זֶה מְדַבֵּר עַל שְׁתֵּי
דְּרָגוֹת שֶׁל טוֹמֵאת הָזָב: זָב **בָּעַל שְׁתֵּי**
רָאיוֹת, וְזָב בָּעַל שְׁלֹשׁ רָאיוֹת,
שְׁתּוֹרֶתֶן מִפְּרִשְׁתָּ לְמַעַלָּה,
שֶׁמֻטְמָאִים בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׁא וּמִטְמָאִים
מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, וְאֵינָם נִטְהָרִים אֲלָא

לְאַחַר סְפִירַת שְׁבַעַה יָמִים נִקְיִים
וְטְבִילָה בְּמֵי מַעְיָן, וְהוֹרָאָה שֶׁלֹּשׁ
רָאיוֹת נִסְסָף עָלָיו חֵיּוֹב קָרָבָן לְאַחַר
טְהָרָתוֹ. וְכָלֵל הַכְּתוּב אֶת שְׁנֵי הָזָבִים
הַלָּלוּ יַחַד עִם הַנִּדָּה וְהַזָּכָה, לְפִי שְׁדִינָם
שֶׁהָ לַעֲנִיִּין טוֹמֵאת מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב
(מפרשים):
חסלת פרשת מצורע

המשך ביאור למס' סוכה ליום שני עמ' א

- סכיניהן, תהא סְתוּמָה ותאלץ להשתמש בחלונות של משמרות
אחרות:
- גמרא**
- שנינו במשנה, יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין לאחריה היו
כל המשמרות שוות. מבררת הגמרא: מֵאִי מַלְפָּנִיהּ וּמֵאִי מְאַחֲרִיהּ,
אֵילִימָא 'לְפָנֶיהָ' היינו שיום טוב ראשון של חג היה לפני השבת,
כלומר בערב שבת, וְאַחֲרֶיהָ' היינו שיום טוב אחרון – שמיני של
חג היה לאחר השבת, כלומר ביום ראשון, אם כן השבת שסמוכה
להם נִשְׁהִיָּא שבת חול המועד היא בתוך החג עצמו, והרי היינו
שָׁבֶת שְׁבִתוֹף חָג ששנינו במשנה לעיל שחולקות בשוה. אֲלָא,
פירוש המשנה הוא להיפך, 'לְפָנֶיהָ' הכוונה שיום טוב אחרון היה
בערב שבת, ואם כן אין השבת בתוך החג אלא לאחריו. וְאַחֲרֶיהָ'
הכוונה שיום טוב ראשון היה ביום ראשון, ואם כן השבת קדמה
לחג. ועל זאת חידשה משנתנו שאף על פי שאין השבת בתוך החג
אלא רק סמוכה לו, כל המשמרות חולקות בשוה בלחם הפנים.
שואלת הגמרא: מֵאִי טְעָמָא חולקות בשוה, הלא בפסוק שהבאנו
לעיל נחזיר שברגל הן שוות, וכאן אין זה ברגל. מבארת הגמרא:
בְּיוֹן דְּהֵי מִקְדָּמֵי – כיון שכאשר חל יום טוב ביום ראשון חייבים
הכהנים להקדים ביאתם מיום שישי, וְהֵי מֵאַחֲרֵי – וכאשר חל
בערב שבת חייבים הם לעכב חזרתם לביתם עד אחר שבת, לכן
תיקנו להם רַגְלָן מִלְּתָא – דבר זה כִּי הֵיכִי דִּנְכִּילוּ הָרָדִי – כדי
שיאכלו יחד, ולא תתעורר מחלוקת וטרטוניה ביניהם:
שנינו במשנה: חָל יוֹם אֶחָד וכו' רבי יהודה אומר הנכנס נוטל שבע:
- יכולים לשוב לביתם עד לאחר השבת, ואם חל יום טוב הראשון
ביום ראשון הרי צריכים הכהנים להקדים ולבוא מערב שבת
בשביל יום טוב, שבשבת לא יוכלו לבוא, לכך תיקנו שאף בשבת
הסמוכה ליום טוב יחלקו כל הכהנים בשוה בלחם הפנים. אך אם
אין השבת סמוכה ממש ליום טוב, אלא חָל לְהִיּוֹת יוֹם אֶחָד
[לְהַפְסִיק] בִּינְתָיִם – בין יום טוב לשבת, כגון שחל יום טוב הראשון
ביום שני שיכולים הכהנים לבוא לרגל ביום ראשון והם הקדימו
ובאו מערב שבת, או שחל יום טוב האחרון ביום חמישי שיכולים
לחזור לבתיהם ביום שישי, והם התעכבו שם בשבת, אין חולקים
בשוה אלא הַמְשָׁמֵר שְׁנֵימֶנּוּ קְבוֹעַ לעבוד באותו שבוע הֵיךְ נוֹטֵל
עֶשֶׂר חֲלוֹת, וחולקים אותן בין משמר הנכנס למשמר היוצא כדרך
כל שבתות השנה, וְהַמְתַּעֲכֵב נוֹטֵל שְׁתֵּים – שאר המשמרות
שנתעכבו שם אין נוטלות אלא שתי חלות ומתחלקות ביניהן.
וּבְשָׂאֵר יוֹמֹת הַשָּׁנָה, המשמר הַנִּכְנָס נוֹטֵל שֵׁשׁ חֲלוֹת, והמשמר
הַיּוֹצֵא נוֹטֵל שֵׁשׁ חֲלוֹת. רַבִּי יְהוּדָה חולק ואומר, שהמשמר הַנִּכְנָס
נוֹטֵל שֵׁבַע חֲלוֹת, והמשמר הַיּוֹצֵא נוֹטֵל חֲמִשָּׁה, וטעמו יבואר
בגמרא. הַנִּכְנָסִין חולקין ביניהם את המגיע לחלקם בַּצֶּפֶן העזרה,
כדי שיראו כולם שהם הנכנסים, שצד צפון הוא עיקר שהתורה
קבעה שם את שחיטת קודשי קדשים. וְהַיּוֹצֵאִין חולקים ביניהם את
חלקם בְּדָרוֹם העזרה, כדי שיראו שהם יוצאים והולכים להם, לכן
שינו את מקומם לצד שאינו חשוב ועיקר. אמנם את משמרת
'בִּלְיָנָה' קנסו שְׁלֵשׁ עָלָם אף בכניסתה, חוֹלֶקֶת בְּדָרוֹם. וְעוֹד שני קנסות
קנסוה, אמרו שֶׁמִּבְעֵתָה שמכניסים בה את צואר הבהמה בזמן
השחיטה, תהא קְבוּעָה וסגורה ותאלץ להשתמש בשל משמרות
אחרות, וזהו גנאי לה. וְעוֹד, שְׁחֵלְקָה שבו שומרות המשמרות את

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי"הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ח אדר ב' מפרק קלה עד סוף פרק קלט	יום רביעי - ב' ניסן פרק כ, מפרק י עד סוף פרק יז
יום שני - כ"ט אדר ב' מפרק קמ עד סוף פרק קנ	יום חמישי - ג' ניסן פרק כ, מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שלישי - א' ניסן פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט	יום שישי - ד' ניסן פרק כ, מפרק כג עד סוף פרק כח
שבת קודש - ה' ניסן פרק כ, מפרק כט עד סוף פרק לד	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהלים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפני שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ח אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 104, ועולם האצילות... עד עמ' 104, אלקות ממש.

- 1 ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההכנה
2 לשכל נברא, - שכן, גם נברא רוחני, כמו למשל נשמה של
3 "עולם הבריאה", הוא בכל זאת "נברא", ו"עולם האצילות"
4 הוא למעלה גם מהשגתו. טעמו של דבר: כי חכמתו ובינתו
5 ודעתו של אינסוף
6 ברוך-הוא מיוחדות שם
7 בו בתכלית היחוד, 1
8 ביחוד עצום ונפלא, 2
9 ביתר שאת ויתר עז 3
10 לאין קץ מבעולם 4
11 הבריאה. כי שם 5
12 ב"עולם הבריאה", ירדו 6
13 להאיר בבחינת צמצום, 7
14 - חכמה-בינה-דעת של 8
15 "עולם האצילות", 9
16 הנקראות "חכמתו ובינתו 10
17 ודעתו של אין סוף ברוך
18 הוא", מאירות ב"עולם הבריאה", רק אחרי שהצטמצמו במדה
19 כזה, כפי שיוכלו שכלים נבראים - השכל של הנשמות
20 והמלאכים של "עולם הבריאה", לקבל מהן - ענין של
21 חכמה-בינה-דעת, לידע את ה', ולהבין ולהשיג איזו
22 השגה באור אינסוף ברוך-הוא, כפי כח שכלים
- הנבראים, שהם בעלי גבול ותכלית, שלא
במציאותם, ולא יהיו בגדר נבראים כלל רק
בחינת אלהות ממש. - אילו ספירות חכמה-בינה-דעת של
"עולם האצילות", היו
מאירות ב"עולם
הבריאה", בלי צמצום,
והנבראים של "עולם
הבריאה" היו מקבלים
מהן השגה להבין אלקות
כפי שהיא מצד ספירות
"עולם האצילות" כמו
שהן בעצם - היו אז
אותם נבראים בטלים
במציאות, כי אין בכוח
השגתם "לקלוט" אור
נעלה כזה. לכן היה
הצמצום בתהליך ירדת והארת חכמה-בינה-דעת של
"אצילות", ב"עולם הבריאה". ורק על ידי הצמצום, יש בכוח
שכלו של הנברא, לקבל ולקלוט שכל והבנה באור אינסוף
ברוך הוא, עד כמה ששכל של נברא יכול להשיג ולהבין אור
אין-סוף.

יום שני כ"ט אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 104, והנה צמצום זה... עד עמ' נג, זאת עבודתם.

- 45 אך, ב"עולם האצילות", בו ספירות חכמה-בינה-דעת הן, כמו
46 שהן בעצם - אין בכוח שכלם של נבראים לקבל מהן השגה
47 באור אין סוף ברוך הוא - ובלשון רבנו חזקוני: והנה, צמצום
48 זה - מה שספירות חכמה-בינה-דעת של "אצילות" נצטמצמו,
49 כדי להאיר ב"עולם הבריאה", היא סבת ההארה שמאירות
50 שם חכמה-בינה-דעת
51 של אינסוף ברוך-הוא
52 - חכמה-בינה-דעת של
53 "עולם האצילות",
54 לנשמות אלו בעולם
55 הבריאה, - שכן, בגלל
56 שהאור בא על ידי צמצום
57 - יכולות הנשמות לקבל
58 ממנו, שתהיה להן השגה
59 באור אין סוף ברוך הוא.
60 מה-שאין-בן באצילות,
61 שאינם - ספירות חכמה-בינה-דעת שב"אצילות", אינן בבחינת
62 צמצום כל כך - כפי שהדבר ב"עולם הבריאה". שהרי, בכל
- זאת, בהיות ענין של "ספירות", יש כבר בכך משום צמצום
מסויים, אלא לא צמצום כזה כמו שהוא ב"עולם הבריאה", ולכן
אי אפשר לשכלים נבראים לקבל מהן, - מהספירות
שב"אצילות". ולכן לית מחשבתא דילהון תפיסא שם כלל.
- אין ל"מחשבה" של הנבראים "תפיסה" (השגה) שם כלל.
המחשבה וההשגה של
נבראים אינן יכולות כלל
"לקלוט" את האור המאיר
ב"אצילות". לכן הוא -
"עולם האצילות", מדור
לצדיקים הגדולים,
שעבודתם היא למעלה
מעלה אפילו מבחינת
דחילו ורחימו - יראה
ואהבה, הנמשכות מן
הבינה ודעת בגדלתו
יתברך, כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחינת
בינה ודעת לשכל נברא, - כך גם עבודתם היא הרבה למעלה

ליקוטי אמרים

- והנה צמצום זה היא סבת ההארה שמאירות שם
חב"ד של א"ס ב"ה לנשמות אלו בעולם הבריאה.
משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כ"כ א"א
לשכלים נבראים לקבל מהן ולכן לית מחשבתא
דילהון תפיסא שם כלל לכן הוא מדור לצדיקי' הגדולים
שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו
הנמשכות מן הבינה ודעת בגדלתו ית' כמו שעולם
האצילות הוא למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל
נברא, כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחינת
בינה ודעת לשכל נברא, - כך גם עבודתם היא הרבה למעלה

6. ולא שזה (ש"לא יהיו בגדר נבראים כלל") הוא תוצאה (ממה שיתבטלו ממצאותות), (כ"א הוא הוספה על זה, דהיינו שיתבטלו ממצאותות, ויתירה מזו... הם לא יהיו... גדר נבראים), וכדלקמן "וילבטל כו' וליכלל" ע"פ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

12 הִיָּתָה זֹאת עֲבוֹדָתָם. -
13 האבות היו תמיד
14 בהתבטלות של
15 "מרכבה": על ידי קיומם
16 תורה ומצוות, הם
17 יוצרים, על עצמם ועל
18 כל עניניהם את דרגת
19 ההתבטלות העליונה
20 ביותר להקב"ה, כך שאין להם רצון אחר כלל, כי אם רק
21 מה שהוא רצון ה' - ולכן מקומם של צדיקים אלה הוא
22 ב"עולם האצילות", בו מורגש אותו סוג של ביטול.

ליקוטי אמרים

נברא אלא עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ם
ב"ה וליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית' הם
וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצוות ע"ד שאמרו
האבות הן הן המרכבה והיינו לפי שכל ימיהם היתה
זאת עבודתם.
הם וכל אשר להם,
על ידי קיום התורה והמצוות, על־דרך שְׁאֵמְרוּ: -
10 חכמינו ז"ל: "הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמִּרְכָּבָה", וְהֵינּוּ - מה
11 שהאבות מתוארים כ"מרכבה", הוא: לְפִי שָׁכַל יְמֵיהֶם

1 מהאהבה והיראה הבאות
2 מן השכל; אלא
3 עבודתם הִיָּתָה
4 בְּבַחֲנֵית מִרְכָּבָה מִמֶּשׁ
5 לְאִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא,
6 וְלִבְטֹל אֵלָיו בְּמַצִּיאוֹת,
7 וְלִהְיוֹת בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרָה,
8 הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם,
9 עַל יְדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, עַל־דֶּרֶךְ שְׁאֵמְרוּ: -
10 חכמינו ז"ל: "הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמִּרְכָּבָה", וְהֵינּוּ - מה
11 שהאבות מתוארים כ"מרכבה", הוא: לְפִי שָׁכַל יְמֵיהֶם

יום שלישי א' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נג, אך מי ששרש... עד עמ' נג, כידוע ל"ח]:

43 חָשִׁיב קִמְיָה בְּלֹא מִמֶּשׁ, - להיות חשוב לפני הקב"ה, בלא
44 ממש; אִין גַּם בֵּן - כשעומד בבחינת ביטול גמור רק "לפרקים
45 ועתים", כמו למשל בשעת "שמונה עשרה" בכלל,
46 ובהשתחוואות שב"שמונה
47 עשרה" בפרט, עֵקֶר
48 קְבִיעוּת נִשְׁמָתוֹ הוּא
49 בְּעוֹלָם הַפְּרִיָּאָה - שכן,
50 מדובר כאן בקשר לנשמה,
51 ששיכותה היא ל"עולם
52 הבריאה", [רק לפרקים
53 בְּעֵת רִצּוֹן תַּעֲלֶה נִשְׁמָתוֹ
54 לְאִצִּילוֹת בְּבַחֲנֵית "מִיּוֹן
55 נִקְבִּי", בְּדוּעַ לְיִדְעִי
56 ח"ן]: - רק בשעת רצון,
57 תעלה נשמתו ל"עולם

ליקוטי אמרים

אך מי ששרש נשמתו קטן מהכיל
עבודה תמה זו ליבטל וליכלל באורו ית' בעבודתו
בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה
וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט
בהשתחווא' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות
[כמ"ש בפרע"ה בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו
ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש אזי ג"כ עיקר קביעות
נשמתו הוא בעולם הבריאה [רק לפרקים בעת רצון
תעלה נשמתו לאצילות בבחי' מ"נ כידוע ל"ח]:
האצילות", על ידי התעוררות מלמטה, כפי הידוע ללומדי תורת
הקבלה. עד כאן למדנו על שלשה הדברים בקשר למקומן של
הנשמות, בהם הן מקבלות את שר עבודתן. להלן, מסביר רבנו
הזקן, שמהשכר שהנשמות מקבלות עבור עבודתן, נבין את מהות
העבודה עצמה:

23 אִךְ מִי שִׁשְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ קָטָן מִהַכִּיל עֲבוֹדָה תְּמָה זֹו, - של
24 בחינת "מרכבה", לְבִטֹל וְלִכְלֹל בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרָה בְּעֲבוֹדָתוֹ
25 בְּקְבִיעוּת, - לעמוד תמיד בביטול והתכללות באורו יתברך, רק
26 לפרקים ועתים שֶׁהֵם עֵת
27 רִצּוֹן לְמַעֲלָה, וְכֵמוֹ
28 בְּתַפִּלַּת שְׁמוֹנֶה עָשָׂר
29 שֶׁהִיא בְּאִצִּילוֹת, - שכן
30 ארבעת השלבים שבסולם
31 התפילה, הם כנגד ארבעת
32 העולמות: חלק התפילה
33 עד "ברוך שאמר", הוא
34 בבחינת "עולם העשיה";
35 "פסוקי דזמרה" - בבחינת
36 "עולם היצירה"; "קריאת
37 שמע" - בבחינת "עולם
38 הבריאה": "שמונה עשרה" - בבחינת "עולם האצילות", וּבְפֶרֶט
39 בְּהַשְׁתַּחֲוּאוֹת שֶׁבָּהּ, - כשכורעים בשמונה עשרה, שָׁכַל
40 הַשְׁתַּחֲוָּאָה הִיא בְּבַחֲנֵית אִצִּילוֹת [כֵּמוֹ שֶׁכְּתוּב ב'פָּרִי עֵץ
41 תִּיִּים' בְּקִבְלַת שֶׁבֶת - שההשתחוואות הן בבחינת "אצילות"],
42 כִּי הִיא - ההשתחוואה היא, עֵינֵן בְּטוֹל בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרָה, לְהִיּוֹת

יום רביעי ב' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נג, והנה שכר מצוה... עד עמ' 106, קדם ה'.

71 המתגלה לנשמה ב"גן עדן", פְּרוּשׁ שְׁמִשְׁכָּרָה - של המצוה,
72 נִדַּע מְהוּתָהּ וּמִדְּרָגָתָהּ - של המצוה. שלפי אופן השכר
73 וההתגלות שמהמצוה לנשמה - אפשר לדעת מהות ומדרגת
74 המצוה. וְאִין לָנוּ עֵסֶק
75 בְּנִסְתָּרוֹת - להסביר את
76 הענינים הנסתרים, שֶׁהֵם
77 צְדִיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם
78 - שעבודתם היא,

ליקוטי אמרים

והנה שכר מצוה מצוה פי' שמשכרה נדע מהותה
ומדרגתה ואין לנו עסק בנסתרות שהם צדיקי' הגדולים

63 וְהֵנָּה, "שֶׁכֶר מִצְוָה - מִצְוָה", - השכר אינו דבר נפרד ונוסף
64 על המצוה, שהנשמה מקבלת כגמול עבור המצוה - כמו,
65 למשל, כסף שאדם מקבל עבור עבודה מסויימת שביצע - שאז,
66 אין אנו יכולים לדעת
67 מהשכר, את מהות
68 העבודה; אלא שכר
69 המצוה הוא הרי, כאמור,
70 ההארה של המצוה

להידבק, על ידן, עם הקב"ה, רק היא - האהבה, נשארת
מסתרת בלב בתולדתה כמו שחיתתה קדם העבודה -
כשהאהבה להקב"ה מוסתרת לגמרי, ואינה מעוררת ענין
העבודה - הרי עבודה זו - שהוא עובד בלי התעוררות רגשי
אהבה ויראה, נשארת
למטה בעולם הפיזי,
הנקרא "חיצוניות"
העולמות" - "פנימיות"
העולמות" היא
ה"ספירות", שהן האלקות
של העולמות. ואילו
הדרגה שאנו עוסקים בה
עתה היא בקשר למה
שנקרא "חיצוניות"
העולמות, ואין בה -
בעבודה זו, כח לעלות
ולכלל ביחודו ותבניתו,
שהן עשר ספירות
הקדושות, וכמו שכתוב
בתקונים דב"ק דחילו
ורחימו - לא פרחא
לעילא, - וכמו שכתוב
ב"תיקוני זוהר", שבלי יראה ואהבה, אין הן פורחות למעלה.
שכן, כפי שיוסבר להלן, נמשלות אהבה ויראה לכנפיים, בהן
עפה הציפור למעלה - כך גם, על דרך-משל, האהבה והיראה
הן ה"כנפיים", שעל ידן עולות התורה והעבודה למעלה. ואילו,
בעבודה בלי אהבה ויראה, חסרות הרי ה"כנפיים" שיעלו אותה
למעלה, ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'. - ואין עבודה
זו יכולה לעלות ולעמוד לפני הקב"ה. רק כשהעבודה היא
מתוך אהבה ויראה - היא עולה למעלה לפני ה'. להלן, מסביר
רבנו הזקן, שמה שלמדנו שבלי התעוררות אהבה ויראה, אין
בכוח העבודה לעלות למעלה "קדם ה'", אין זה רק אם הוא
עוסק בעבודה לשם פניה עצמית; אלא גם אם הוא עוסק
בעבודה בלי שום פניה, כי אם באופן סתמי, "כמצוות אנשים
מלומדה" - מפני שהוא רגיל מקטנותו לקיים את המצוות - הרי
גם עבודה זו נקראת "שלא לשמה", כי חסר בה ה"לשמה" של
אהבה ויראה.

בכחית מרפכה, - עבודה שלמעלה משכל, ואשר משום כך
היא נקראת "נסתרות", רק הנגלות לנו, שאחריהם כל אדם
ימשך, - רק אל אופני עבודה אלה, בענינים הגלויים, על כל
אחד להימשך ולשאוף ולהגיע אליהם, לידע נאמנה - לדעת
באמת, מהות ומדרגת
עבודת ה' בדחילו
ורחימו - ביראה ואהבה,
בהתגלות לבו,
הנמשכות מן הפניה
ודעת בנדרת אינסוף
פרוהא - הערת כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל
שכרה בעולם הבריאה,
מזה נדע שהעבודה
15 (מצודה) מקומה בי"ס
16 דבריה". כלומר: שבר
17 עבודה זו, הוא, כאמור,
18 ב"עולם הבריאה", הרי
19 שנדע מכך, שהעבודה
20 (המצודה) - מקומה בי"ס
21 ספירות דבריה, -
22 ועבודה בדחילו ורחימו
23 - ביראה ואהבה, הטבעיים שבמחש
24 גלויות ומורגשות בלב, אלא הן בעיקר במוח, שהאדם זוכר
25 ומעורר במוחו אהבה מסתרת. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
26 "שכנ"ל שכרה ביצירה מזה נדע שהעבודה מקומה בי"ס
27 דיצירה". כלומר: שבר עבודה זו, הוא, כאמור, ב"עולם היצירה",
28 הרי שנדע מכך שמקומה של עבודה זו הוא בי"ס ספירות
29 היצירה. אבל עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו - יראה
30 ואהבה, אפילו במחש בכתב גלוי, - שגם במוחו אין האהבה
31 והיראה בהתגלות, דחינו לעורר האהבה הטבעית המסתרת
32 בלב, להוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגלוי, אפילו
33 במחש ותעלומות לבו על-כל-פנים, - כלומר: לא זו בלבד
34 שאין בכוחו לעורר אהבה גלויה ומורגשת בלב, אלא הוא גם
35 אינו יכול לעורר את האהבה הטבעית המסתרת, שתורגש
36 לפחות בהתגלות במוחו, ותהיה בהתעוררות בתעלומות לבו,
37 דבר המביא ליצירת רצון במוחו, לקיים תורה ומצוות, כדי

ליקוטי אמרים

שהם בבחי' מרכבה רק הנגלו' לנו שאחריהם כל אדם
ימשוך לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו
ורחימו בהתגלות לבו הנמשכות מן הבינה ודעת
בגדולת א"ס ב"ה מקומה בי"ס דבריה ובעבודה
בדחילו ורחימו הטבעיים שבמוחו בי"ס דיצירה אבל
עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפי' במוחו בבחי'
גילוי דהיינו לעורר האהבה הטבעית המסתרת בלב
להוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגילוי אפי' במוחו
ותעלומות לבו עכ"פ רק היא נשארת מסתרת בלב
כתולדתה כמו שהיתה קודם העבודה הרי עבודה זו
נשארת למטה בעולם הפיזי חיצוניות העולמות
ואין בה כח לעלות ולכלל ביחודו ית' שהן עשר ספי'
הקדושות וכמ"ש בתיקונים דב"ק דחילו ורחימו לא
פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'.

יום חמישי ג' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 106, והיינו אפילו אם... עד עמ' 106, כמ"ש לקמן.

ליקוטי אמרים

בעבודה מתוך פניה
עצמית, לא זו בלבד
שחסר אז ה"לשמה", אלא
קיים כאן ה"היפך"
מלשמה, שהרי הוא עושה

והיינו

אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה
ח"ו אלא כמ"ש ותהי וראתם אותי מצות אנשי' מלומדה

והיינו אפילו אם אינו
עוסק - בתורה ומצוות,
שלא לשמה ממש,
לשום איזו פניה חס'
ושלום, - כשהוא עוסק

9. "ראה לקמן רפ"מ - שאפ"ל גם בעולם היצירה. וצע"ק שהרי אומר כאן 'נשארה למטה' ועיין בקו"א. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
10. "ע"פ הג"ל מובן 'העולמות' - לשון רבים, עשי' ויצירה". - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

29 וְתִכְרֹךְ בְּאֵמֶת לְמַלְאֵת רְצוֹנוֹ – שֶׁל הַקֶּבֶד, לְבַד בְּלִי זְכוּן
30 וְהַתְעוּרָרוֹת אֲהָבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ בְּלָל בְּמֹחוֹ וּמִחֲשַׁבְתּוֹ
31 וְתַעֲלֻמוֹת לְבֹ עַל-בְּלִפְנֵימִי. – שִׁיזְכוּר לַפְּחוֹת אֶת הָאֲהָבָה
32 בְּמֹחוֹ וְיַעֲרֹרֶה בְּתַעֲלֻמוֹת לְבֹ. אֲךָ, אִם גַּם דָּבָר זֶה הוּא לֹא עוֹרֵר

33 בְּתוֹכּוֹ – אֵין עֲבוּדָתוֹ

34 נַעֲשִׂית כְּדִי לְמַלֵּא רִצּוֹן

35 הַקֶּבֶד, לְמִירוֹת שֶׁאֵין לוֹ

36 שׁוּם פְּנִיָּה עֲצֻמִּית

37 בַּעֲבוּדָתוֹ זֶה, אֲלֵא הוּא

38 עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּגַלֵּל

39 רִגְלִיּוֹת. וְגַם אֲהָבָה

40 לְבָדָה גַּם אִם הוּא מַעֲוֵר

41 וּמַגְלֶה בְּתוֹכּוֹ אֲהָבָה

42 לְהַקְבִּי, אֲךָ אִם זֶה אֲהָבָה

43 בְּלָבָד מִבְּלִי שִׁיעוּרֵר

44 בְּתוֹכּוֹ גַּם יִרְאָה, אֵינָהּ

45 נִקְרָאת בְּשֵׁם "עֲבוּדָה",

46 – אִם הִיא נַעֲשִׂית, בְּלִי

47 יִרְאָה תִּתְּנָה – יִרְאָה

48 תַּחֲתוֹנָה, לְפָחוֹת, שְׁחִיא – הִירְאָה תַּחֲתוֹנָה, מִסְּתֵרֵת בְּלָב

49 בְּלִי יִשְׂרָאֵל, – כְּלוּמֹר: הַעֲבוּדָה שְׁהוּא עוֹשֶׂה מִתּוֹךְ הַתְעוּרָרוֹת

50 אֲהָבָה בְּלָבָד, בְּלִי הֶרְגֵּשׁ הִירְאָה, אֵינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוּדָה;

51 אִמָּנִם יֵשׁ כָּאֵן ה' לְשִׁמְהָ, שְׁחִי הוּא עוֹשֶׂה זֹאת מִתּוֹךְ אֲהָבָת ה',

52 וּבְכָל זֹאת אֵין הִיא יֹכֵלֶה לְהִיחָשֵׁב לְ"עֲבוּדָה". שֶׁכֵּן, עֲבוּדָה

53 מִשְׁמַעָה – כַּעֲבַד הַמִּשְׁרָת אֶת אֲדוֹנֵהּ, שֶׁעֲבוּדָתוֹ בָּאָה בְּעֵיקֶר

54 מִתּוֹךְ יִרְאָתוֹ אֶת אֲדוֹנֵהּ; שֶׁלֹּא כִּמוֹ בֶּן שִׁמְמֵלֵא רִצּוֹן אֲבִיו בְּעֵיקֶר

55 מִתּוֹךְ אֲהָבָתוֹ אֵלָיו. וּמִכֵּין שְׁחִסְרָה הִירְאָה – אֵין זֶה נִחְשָׁב

56 לְ"עֲבוּדָה" כִּמוֹ שִׁיתְּבָאָר לְקַמֵּן. – בִּפְרָק מ"א.

1 זֹאת בְּגַלֵּל הַפְּנִיָּה הַעֲצֻמִּית שֶׁלוֹ; אֲלֵא כִּמוֹ שְׁכַתּוֹב¹¹: "וְתִתֵּי
2 יִרְאָתָם אוֹתִי מִצֻּת אֲנָשִׁים מְלֻמְדָּה", פְּרוּשׁ מִחֲמַת הַרְגֵּל
3 שֶׁהַרְגֵּל מִקְטָנוּתוֹ¹², שֶׁהַרְגֵּלוֹ וְלִמְדוֹ אֲבִיו וְרָבּוֹ לִירְאָה אֶת
4 ה' וְלַעֲבֹדוֹ. וְאֵינוֹ עוֹסֵק – בְּתוֹרָה וּבִמְצוּת, לְשִׁמְהָ מִמֶּשֶׁ, כִּי

5 – לַעֲסוֹק בַּעֲבוּדָה לְשִׁמְהָ

6 מִמֶּשֶׁ אִי אֲפָשֶׁר בְּלֵא

7 הַתְעוּרָרוֹת דְּחִילוֹ

8 וְדְחִימוֹ – יִרְאָה וְאֲהָבָה

9 הַמְּבַעֲיִים עַל-בְּלִפְנֵימִי,

10 לְהוֹצִיאֵן מִהַסְתֵּר הַלֵּב

11 אֶל הַגִּילּוֹי בְּמֶחֱ

12 וְתַעֲלֻמוֹת לְבֹ עַל-בְּלִי

13 פְּנִיָּם, – אִם אֵין בְּכוּחוֹ

14 לְיִצוֹר וְלַעֲוֵר אֲהָבָה

15 גְּלוּיָה בְּלָבּוֹ, שֶׁהֵלֵב יִרְגִּישׁ

16 אֶת הָאֲהָבָה – עֲלֵיהּ,

17 כְּאִמּוֹר, לַעֲוֵר לְכָל

18 הַפְּחוֹת אֶת הָאֲהָבָה

19 הַמְּסוּתֶרֶת, שְׁתוּרְגֵשׁ

20 בְּמֹחוֹ וּבְהַעֲלֵם לְבֹ. גַּם אֲהָבָה כּוֹז מַעֲוֵרֶת בּוֹ רִצּוֹן וּנְכוּנוֹת

21 לְלִמּוּד תּוֹרָה וְלִקְיִים מִצּוּת. הִרִי שֶׁגַּם הַתְעוּרָרוֹתָהּ שֶׁל הָאֲהָבָה

22 הַמְּסוּתֶרֶת, מִהוּוּה סִיבָה לַעֲבוּדָה זֶה, שֶׁכֵּן, הַנְּכוּנוֹת לַעֲסוֹק

23 בַּעֲבוּדָה זֶה, בָּאָה כְּתוּצָאָה מִהָאֲהָבָה הַמְּסוּתֶרֶת. בְּרַם, כִּשְׁהוּא

24 אֵינוֹ מַעֲוֵרֶת אֶת הָאֲהָבָה הַמְּסוּתֶרֶת, לְמִירוֹת שְׁחִיא קִיּוּמָה

25 בְּתַעֲלֻמוֹת לְבֹ, אֵין הִיא מִהוּוּה סִיבָה לַעֲוֵרוֹ לַעֲסוֹק בַּעֲבוּדָה –

26 וּמִמִּילָא חֲסֵר ה' לְשִׁמְהָ" בַּעֲבוּדָה זֶה, וְכָל כֵּךְ לְמַה? – כִּי כִּמוֹ

27 שְׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה דְּבָר בְּשִׁבְלִי חֲבָרוֹ לְמַלְאֵת רְצוֹנוֹ אֲלֵא

28 אִם-כֵּן אֲהָבָה אוֹ יִרְאָה מִמֶּנּוּ, כִּךְ אִי אֲפָשֶׁר לַעֲשׂוֹת לְשִׁמּוֹ

יום שישי ד' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 106, וכשעוסק שלא לשמה... עד עמ' נד, כמ"ש בזהר:

70 לְפִי שְׁעָה, – הַגְּלוּת הִיא רַק לְפִי שְׁעָה, עַד אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
71 תְּשׁוּבָה, שְׁמִיבִיָּה רְפוּאָה לְעוֹלָם, שְׁבִשְׁבוּ אֵל ה' – גַּם

72 תּוֹרָתוֹ – שְׁלֵמֵד מִתּוֹךְ

73 פְּנִיָּה שֶׁל קְלִיפָה, שְׁכָה

74 עֲמוֹ. וְלָכֵן אֲמָרוּ

75 רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵם –

76 לְבִרְכָּתָם: "לְעוֹלָם יַעֲסֹק

77 אָדָם וְכוּ' – בְּתוֹרָה,

78 אֲפִילוֹ שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ,

79 שְׁמִיתוֹךְ שְׁלֵא לְשִׁמְהָ

80 כָּא לְשִׁמְהָ" בּוֹדָאִי,

81 שְׁבּוֹדָאִי סוּפּוֹ לַעֲשׂוֹת

82 תְּשׁוּבָה בְּגִלְגּוֹל זֶה אוֹ

57 וּבְשִׁעוּסָם שְׁלֵא לְשִׁמְהָ מִמֶּשֶׁ, – שֶׁלֹּא זֶה בְּלָבָד שְׁחִסֵּר
58 בַּעֲבוּדָה זֶה ה' לְשִׁמְהָ" שֶׁל אֲהָבָה וְיִרְאָה, אֲלֵא, שֶׁהַעֲבוּדָה

59 נַעֲשִׂית בְּפִירוּשׁ שֶׁלֹּא

60 לְשִׁמְהָ, רַק לְשׁוּם אִיזוֹ

61 פְּנִיָּה לְכַבּוֹד עֲצֻמוֹ,

62 כְּגוֹן לְהִיּוֹת תִּלְמִיד

63 חֶכֶם וְכֹהֵא יוֹנָא –

64 וּבְדוּמָה, אֵין אוֹתָהּ פְּנִיָּה

65 שְׁמִצָּד הַקְּלִיפָה דְּנִגְהָ

66 מִתְּלִבְשֵׁת בְּתוֹרָתָהּ,

67 וְהַתּוֹרָה – שְׁלֵמֵד מִתּוֹךְ

68 אוֹתָהּ פְּנִיָּה, הִיא בְּכַחֲנִית

69 גְּלוּת בְּתוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת

ליקוטי אמרים

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה

לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה

פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה

היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר

יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבשבו אל ה'

גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק

אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי

שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול

11. ישע"י כט, יג. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ באם (מפני שהרגיל עצמו) בגדלותו (כדלעיל פרק ט"ו) - שאז י"ל שהלשמה תתחלת עבודתו מעלה ג"ז, וכמו בתפילה מלוקטת (שבסוף הפ'). וצ"ע. וי"ל דנקט בקטנותו - מפני שזהו נמצא בכאז"א, וצ"ל נמצא ע"פ תורה שציוותה ושנתתם לבניך גו". 13. פסחים נ, ב. נזיר כג, ב.

22 נוגה) היה חסר כאן רק ה"לשמה", לכן זה עולה כעת, כשהוא
23 חוזר על אותו לימוד לשמה. וְלִבְּנֵי "לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בּוֹ".
24 – בתורה, גם כאשר חסרה הכוונה לשמה, כי, מה"שלא
25 לשמה" יגיע הלימוד עצמו ל"לשמה" (ולאו דוקא על ידי
26 תשובה, המעלה את מה
27 שלמד שלא לשמה,
28 אלא) על ידי שילמד
29 מחדש אותו דבר ומתוך
30 לשמה. וְכֵן הָעֵינִי
31 בְּתַפְלָה שְׁלֹא בְּכֹנֶה, –
32 שאם הוא מתפלל לאחר
33 מכן, אותה תפילה מתוך
34 כוונה – עולה גם
35 התפילה הקודמת שהיה חסר בה הכוונה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
36 בְּדָוִד¹⁴: באשר לתפילה, כתוב להלן ב"קונטרס אחרון",
37 שמכיוון שכוונתו (בתפילה) היא לשמים, לכן מספיק הדבר,
38 שבמשך כל השנה, תצטרף, מכל התפילות של כל השנה,
39 תפילה אחת מתוך כוונה (יום אחד הוא התפלל חלק זה
40 בכוונה; יום אחר – חלק אחר, עד שבמשך כל השנה, מצטרפת
41 תפילה אחת שלמה בכוונה) עולות או למעלה כל התפילות
42 שהתפלל במשך כל השנה.

1 כְּגִלְגֹּל אַחֵר, כִּי לֹא יָדָה מִמֶּנּוּ נִדְחָה. – גם מי שהיה בזמן
2 מסויים "נדח" מהקב"ה, לא ישאר נידח, אלא סוף סוף יחזור
3 בתשובה; ובשעה שיעשה תשובה, תחזור לקדושה גם התורה
4 שלמד מתוך פניה – הרי שאז הוא יגיע ל"לשמה". הרי
5 שפירוש המאמר הוא לא
6 שמו"שלא לשמה" הוא
7 יכול להגיע ל"לשמה",
8 אלא שהוא בודאי יגיע
9 ל"לשמה". "ויתירה מזו,
10 גם מה שלמד שלא
11 לשמה – ייעשה למצב
12 (יעלה) כאילו נלמד
13 מלכתחילה לשמה" –
14 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. כל האמור הוא כשהלימוד הוא
15 ממש שלא לשמה, לשם פניה של כבוד עצמי. אֲךְ בְּשִׁעוּשָׁה
16 סָתָם, לֹא לְשָׁמָּה וְלֹא שְׁלֹא לְשָׁמָּה – אֵין הַדְּבָר תְּלוּי
17 בְּתַשׁוּבָה, אֲלָא מִדִּ שְׁחֹזֵר וְלִמּוּד דְּבָר זֶה לְשָׁמָּה, הָרִי
18 גַם מִה שֶׁלִּמַּד בְּסָתָם, מִתַּחֲבֵר וּמִצְטָרֵף לְלִמּוּד זֶה וּפְרָחָא
19 לְעִילָא, – ועולה למעלה, מֵאַחֵר שְׁלֹא נִתְלַבֵּשׁ בּוֹ עֲדֵין
20 שׁוּם קְלָפָה דְּנִגְהָה. – שהרי, הוא לא למד מתוך פניה עצמית
21 (ולכן לימוד התורה הראשון שלו, לא היה בגלות בקליפת

יום שבת קודש ה' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נד, פרק מ. אך כל זמן... עד עמ' נה, כנ"ל באריכות.

64 ולמד "לשמה" את מה שלמד קודם מצד "מצות אנשים
65 מלומדה", וחסר ה"לשמה" באותו לימוד, אֵין לְמוּדוֹ עוֹלָה
66 אֲפִלּוּ בִּי סְפִירוֹת
67 הַמְּאִירוֹת בְּעוֹלָם
68 הַיְצִירָה וְהַעֲשִׂיָה, – לא
69 זו בלבד שאין לימודו
70 עולה בעשר ספירות
71 "עולם הבריאה", אלא גם
72 אינו עולה בעשר ספירות
73 "עולם היצירה" וגם לא
74 בעשר ספירות "עולם
75 העשיה", בִּי הַסְּפִירוֹת הֵן
76 בְּחִינּוֹת אֱלֹהוֹת, וְכֵן – בספירות, מִתְלַבֵּשׁ וּמִתְיַחַד אֹר
77 אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא מְכַשֵּׁ, – ובאם לימודו היה עולה בעשר
78 הספירות, היה זה אומר שלימודו עולה באור אין סוף ברוך הוא,
79 וְכָל דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵימוֹ – בלי יראה ואהבה, לֹא יָכֹל לְסַלְקָא
80 וְלִמְיָקָם קָדָם ה', – אין בכוח לימודו לעלות ולעמוד "קדם ה'",
81 לפני אור אין סוף ברוך הוא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתַקוּנֵינוּ, –
82 ב"תיקוני זוהר". רַק לְמוּדוֹ עוֹלָה לְהִיכָלּוֹת וּמְדוּרֵין שֶׁהֵן
83 חִיצוֹנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת – ה"ספירות" הן הפנימיות והאלקות של
84 העולמות, ואילו ה"היכלות" וה"מדורין" הם חיצוניות העולמות

43 פֶּרֶק מ. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, שעליית התורה והמצוות,
44 שיהיה לומד ומקיים, תלויה בכוונה וברצון המביאים ללימוד תורה
45 ולקיום מצוות: אם כוונתו
46 ורצונו הם באהבה ויראה
47 הבאות מתוך הבנת העמוקה
48 בגדלות ה' – עולות אז תורתו
49 ומצוותיו בעשר ספירות
50 "עולם הבריאה", שהוא עולם
51 ההשגה; אך, אם הן אהבה
52 ויראה טבעיות – עולות
53 התורה והמצוות בעשר
54 ספירות "עולם היצירה",
55 שהוא עולם המדות. ברם, אם בלימודו תורה ובקיומו מצוות, חסר
56 ה"לשמה" של אהבה ויראה, גם אם אינו "שלא לשמה" ממש (בגלל פניה
57 עצמית), אלא מתוך "מצות אנשים מלומדה", מפני שהוא רגיל מקטנתו
58 ללמוד תורה ולקיים מצוות – אין בכוח לימוד התורה וקיום המצוות
59 שלו, לעלות "קדם ה'", (לפני ה'). ואילו – הסביר רבנו הזקן – כשהוא
60 חוזר ולומד אותה תורה "לשמה" – מצטרף הלימוד הקודם שהיה חסר
61 בו ה"לשמה", ללימוד "לשמה" הנוכחי, וגם הוא עולה למעלה יחד עם
62 הלימוד הנוכחי שלמד "לשמה".
63 אֲךְ, כָּל זֶמַן שְׁלֹא חֹזֵר וְלִמַּד דְּבָר זֶה לְשָׁמָּה – שלא חזר

45 בַּזְהַר חֶלֶק ג' דָּף לֹא עָמִיד ב' וְדָף קָבֵא עָמִיד ב', עֵינֵי שָׁם:
46 תְּהִיָּא מִלָּה סִלְקָא וּבִקְעָא רְקִיעִין בּו' – אוֹתָהּ מִלָּה עוֹלָה
47 וְ"בִּקְעָת רְקִיעִים" וְאַתְעָר מַה דְּאַתְעָר – וּמִתְעוֹרֵר מַה
48 שִׁמְתְּעוֹרֵר: אִי טַב טַב בּו', – אִם הַמִּלָּה הִיא טוֹבָה (דִּיבּוּר שֶׁל

תורה וכדומה) – מִתְעוֹרֵר

טוֹב בּו', עֵינֵי שָׁם; וְדָף קָה

עָמִיד א': מִלָּה דְּאוֹרִיָּתָא

אַתְעָבִיד מִנִּיהָ קָלָא

וְסִלִּיק בּו'; – מִדִּיבּוּר שֶׁל

תורה מתהווה קול שעולה

למעלה, וְדָף קָסָה עָמִיד

ב': קָלִין דְּאוֹרִיָּתָא

וְצִלּוֹתָא סִלְקִין לְעִילָא

וּבִקְעִין רְקִיעִין בּו' –

קולות התורה והתפילה

עולים למעלה וְ"בִּקְעִים

רקיעים": מכל הדברים

האמורים שב"זוהר" אנו

רואים, שדיבורי התורה

עולים למעלה וְ"בִּקְעִים

רקיעים". וּבְמִזְוֵי שְׂכָתוֹב

בַּזְהַר עַל פְּסוּקֵי: "מַה

יִתְרוֹן לְאָדָם כָּבֵל עָמְלוֹ

שִׁיעָמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ" –

על פסוק זה אומרים

חכמינו ז"ל, שרק ב"עמל" שחתת השמש, אין לאדם יתרון, ואילו

ב"עמל תורה" יש לאדם יתרון, כי תורה איננה תחת השמש, כי

אם למעלה מהשמש – ואילו ב"זהר" נאמר על פסוק זה: דְּאַפְּלוֹ

עָמְלָא דְּאוֹרִיָּתָא, אִי עָבִיד בְּגִין יְקָרִיָּה בּו'. – שאפילו עמל

תורה, אם הוא נעשה בשביל כבוד, הוא גם כן עמל ש"חתת

השמש", וגם עליו נאמר "מה יתרון". וְזֶה שְׂאֵמָרוֹ: – חכמינו

ז"ל: "אֲשֶׁרִי מִי שֶׁבֵּא לְכָאן וְתִלְמִידוֹ בִּידּוֹ, פְּרוּשׁ שְׁלֵא

נִשְׁאָר לְמִטָּה בְּעוֹלָם הָזֶה. – כלומר: לימודו היה "לשמה"

והתורה שלמד עלתה למעלה; ואילו כשהלימוד הוא "שלא

לשמה" – נשארת אז התורה למטה בעולם הזה. על כל פנים,

למדנו שאם הלימוד הוא מצד "מצות אנשים מלומדה", למרות

שאין הלימוד לשם פניה, אלא שחסר בו ה"לשמה" של אהבה

ויראה – אין אותו לימוד עולה למעלה בספירות העליונות.

מדוע, באמת, אין תורה זו עולה למעלה? – התורה והקב"ה הם

הרי דבר אחד לגמרי, שהרי התורה היא רצונו של הקב"ה,

והרצון העליון הרי הוא למעלה מהספירות העליונות, מדוע,

איפוא, על התורה להזדקק ל"כוונה" כדי להתעלות על ידה

בספירות שבעולמות ה"יצירה" וה"בריאה"? אמנם, הספירות הן

אלקות, אבל התורה היא הרי רצון העליון שהוא למעלה

1 – ענין של "עולם" ולא ענין של "אלקות", שִׁפְתָּן – ב"היכלות"

2 וב"מדורין", עומדים המלאכים; וּבְמִזְוֵי שְׂכָתוֹב תְּרַב חַיִּים

3 וַיִּמָּאֵל וְ"ל בִּשְׁעַר הַנְּבוּאָה פֶּרֶק ב', שְׁמַתְהוּרָה שְׁלֵא בְכוּנָה

4 נִבְרָאִים מִלֵּאכִים בְּעוֹלָם הַיְצִירָה, וּמִתְמַצוֹת בְּלִי בְכוּנָה

5 נִבְרָאִים מִלֵּאכִים בְּעוֹלָם

6 הַעֲשִׂיָּה, – ומכיוון שגם

7 מהתורה והמצוות בלי

8 כוונה, נבראים מלאכים,

9 משמעות הדבר, שאין

10 התורה והמצוות נכללות

11 ב"ספירות" שהן אלקות,

12 כי אם הן ענין שמקומו

13 בחיצוניות העולמות.

14 המלים "שלא בכוונה"

15 ב"שער הנבואה" האמור,

16 אין משמען שלא היתה לו

17 כל כוונה ומחשבה כלל

18 ורק הסתפק בעצם אמירת

19 המלים ועשיית המצוות,

20 שכן – וְכָל הַמִּלֵּאכִים

21 הֵם בְּעָלֵי הַמָּוֶר וְצוּרָה. –

22 דבר המורה, שהדבר

23 שנמנו נבראו (הלימוד או

24 המצוה), היה לו נוסף

25 ל"חומר" (עצם הדיבור

26 והעשיה), גם "צורה" – פירוש המלות, המודעות לעשיית

27 המצוה וכיוצא בזה) – אלא שחסר ה"לשמה". שכן, מ"חומר"

28 המצוה, נברא ה"חומר" של מלאך, ומ"צורת" המצוה, – "צורת"

29 המלאך; והעובדה שב"עולם היצירה" או ב"עולם העשיה",

30 נברא מלאך בעל חומר וצורה, מראה, שלמצוה או ללימוד

31 התורה אודות מדבר רבי חיים וויטאל, יש גם חומר וגם צורה,

32 ומה שנקרא "שלא בכוונה", הוא רק מפני שחסר בהן

33 ה"לשמה"; ובכל זאת עולות תורה זו ומצוות אלו ב"חיצוניות

34 העולמות" בלבד – דרגת המלאכים, ולא בספירות – פנימיות

35 העולמות". האמור לעיל מתייחס כאמור לתורה ולמצוות

36 שחסר בהן הכוונה "לשמה", אך אין הן נלמדות ונעשות

37 במפורש "שלא לשמה". אֲבָל תוֹרָה – שנלמדה, שְׁלֵא לְשִׁמְהָ

38 מִמֶּנּוּ, – אלא לשם דבר אחר, בְּגוֹן – שהוא לומד כדי לְהוֹיֹת

39 תִּלְמִיד חֶכֶם וּבְהֵאֵי גִּוְנָא וכדומה, אִינְהָ עוֹלָה – תורה זו,

40 כִּלְלִי לְמַעֲלָה – היא אינה עולה אֲפִלּוּ לְהִיכְלוֹת וּמִדּוֹר

41 הַמִּלֵּאכִים דִּקְדוּשָׁה, – כי הרי חיצוניות העולמות היא ענין של

42 קדושה. אֲלָא נִשְׁאֲרָת לְמִטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה הַנִּשְׁמִי שֶׁהוּא

43 מִדּוֹר תְּקִלָּפוֹת; במקום זה נשארת התורה שנלמדה מתוך

44 פניה, כי עצם הפניה באה מצד הקליפה. הגהה * (בְּמִזְוֵי שְׂכָתוֹב

ליקוטי אמרים

חיצוניות העולמות שבהן עומדים המלאכים וכמ"ש
הרה"ו ז"ל בשער הנבוא" פ"ב שמהתורה שלא בכוונה
נבראים מלאכים בעולם היצירה ומהמצוות בלי כוונה
נבראים מלאכים בעולם העשייה וכל המלאכים
הם בעלי חומר וצורה אבל תורה שלא לשמה
מושג כגון להיות ת"ח וכה"ג אינה עולה כלל למעלה
אפי' להיכלו' ומדור המלאכים דקדושה אלא נשארת

הגה"ה

(כמ"ש בזהר ח"ג דף ל"א ע"ב
ודף קכ"א עמוד ב' ע"י שם
הוא מלה סלקא ובקעא רקיעין
כו' ואתער מה דאתער אי טב טב
כו' ע"ש ודף ק"ה ע"א מלה
דאורייתא אתעביד מיניה קלא
וסליק כו' וד' קס"ה ע"ב קלין
דאורייתא וצלותא בקעין רקיעין
כו'):

דאורייתא וקב"ה כולא חד

1. הפירוש ב"וכל המלאכים הם בעלי חומר וצורה" הוא מכ"ק אדמו"ר שליט"א בשם אביו הרה"ג הרה"ח ר' לוי יצחק ז"ל, רבה של יקטרינוסלב. 2. "בזהר שם: סלקין לעילא ובקעין רקיעין. ונ"ל שגם כאן צ"ל כן (והוא השמטת המעתיק) ובפרט שבב' חיצוניים שלפ"ז בהגהה זו מדייק דסליק" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 3. קהלת א, ג. 4. פסחים נ, א.

47 ההארה המצומצמת, לבושה בו בלבושים ומסכים רבים, עד
48 שנתלבשה בקלפת נגה להחיות כל דברים המהורים
49 שפעולם הוה, - וכפי שלמדנו בפרקים הקודמים, שכל
50 הדברים הטהורים והמותרים שבעולם הזה, מקבלים חיות

51 מ"קליפת נוגה", ויכולים

52 להיות מנוצלים גם לטוב

53 ולקדושה וגם להיפך

54 מכך, ובכללם הוא -

55 בתוך כל הדברים

56 הטהורים שבעולם הזה,

57 נפש החיונית המדברת

58 שבאדם; ולכן,

59 בשמירת - הנפש

60 החיונית, דברי תורה

61 ותפלה בלא פגמה, אף

62 שחן אותיות קדושות,

63 ואין קלפת נגה שבנפש

64 החיונית מסך מבדיל

65 כלל להסתיר ולכסות

66 על קדושתו ותפלה

67 המלבשת בהן, כמו

68 שהיא מסתרת ומכסה

69 על קדושתו ותפלה

70 שבנפש החיונית

71 בשמירת דברים

72 במלים, - כשמדברים

73 דברים בטלים, מכסה

74 קליפת נוגה ומסתירה על

75 קדושתו של הקב"ה,

76 ושכנפוש החיונית שבשאר פעלי חיים המהורים, - שגם

77 בהם מכסה קליפת נוגה במידה רבה ביותר על קדושת הקב"ה

78 שבהם; ואף דלית אחר פנוי מניה, - למרות שאין מקום

79 פנוי מהקב"ה, הרי שהוא יתברך נמצא בנפש החיונית גם

80 בשעה שהיא מדברת דברים בטלים, או בנפש החיונית של

81 שאר בעלי חיים. כיצד, איפוא, שיך לומר, שקליפת נוגה

82 תכסה שם בכלל על קדושתו של הקב"ה? אומר על כך רבנו

83 הזקן: מכל מקום איזה סתימו דכל סתימין, - הקב"ה הוא

84 ה"מסתתר" מכל המסתתרים, ונקרא "אל מסתתר", - שהוא

85 מסתיר עצמו מהנבראים, וגם ההארה והתפשטות החיות

86 ממנו ותפלה באותיות הקדושות של דברי תורה ותפלה,

87 עד שנתלבשה ונסתתרה בלבוש נגה; - התלבשות

88 והסתתרות זו בלבוש קליפת נוגה היא, בנפש החיונית כשהיא

89 מדברת דברים בטלים, או בנפש החיונית של שאר בעלי חיים,

90 בהם החיות האלקית לבושה בלבושים ומסכים המסתירים;

91 מה שאין כן באותיות הקדושות של דברי תורה ותפלה,

92 דאדברה - להיפך, קלפת נגה מתהפכת לטוב ונקללת

1 מהספירות? ובלשון ה"תניא": ואף דאורייתא וקדשא בריך

2 הוא בלא חר, - התורה והקב"ה הם דבר אחד, שהוא הקב"ה,

3 ורצונו - תורה, אחד - מדוע, איפוא, כשחסרה ה"כוונה" של

4 "לשמה" בתורה שהוא לומר, אין בכוח תורה זו לעלות למעלה

5 בעשר ספירות? - מסביר

6 רבנו הזקן להלן: דיבורו

7 של אדם המדבר דברי

8 התורה, הוא דיבור גשמי,

9 ולכן למרות שמדובר כאן

10 בדברי קדושה, שהחיות

11 האלקית שבהם אינה

12 מכוסה באותם לבושים

13 המכסים את החיות של

14 שאר הדברים הגשמיים

15 שבעולם הזה, אך כיוון

16 שהחיות האלקית המחיה

17 בדרך כלל את הדברים

18 הגשמיים, היא חיות

19 מצומצמת - הרי דבר זה

20 קיים גם בדיבורים

21 הגשמיים של תורה, ולכן

22 אין דיבורים אלה יכולים

23 לעלות בספירות העליונות

24 שהן אלקות. ורק אם יש

25 בהם הכוונה הרוחנית של

26 אהבה ויראה - מעלות אז

27 האהבה והיראה את דברי

28 התורה לספירות ומתבטא

29 בהם הרצון העליון בגילוי

30 - הרי קדשא בריך הוא - הקב"ה, איזה ממלא כל עלמין

31 בשרו, - נמצא בכל העולמות בשווה, ואף על פניו אין

32 העולמות שונים במעלתם; והשנוי - שבין עולם אחד למשנהו,

33 הוא מהמקבלים, - את החיות האלקית, בב' פנינות: - בשתי

34 בחינות מתבטא ההבדל שבין עולם אחד למשנהו: הא',

35 שהעליונים - העולמות והנבראים העליונים, מקבלים הארה

36 יותר גדולה לאין קץ מהתחתונים; הם מקבלים הארה גדולה

37 בהרבה מאשר ההארה שמקבלים העולמות והנבראים

38 התחתונים; והשנית, - הבחינה השניה, בה מתבטא ההבדל

39 שבין עליונים ותחתונים, הוא: שמקבלים - העליונים, בלי

40 לבושים ומסכים רבים כל כך כבתחתונים; - ההארה

41 שמקבלים העליונים, היא בלי כל כך הרבה לבושים ומסכים,

42 כמו שהדבר בקבלת ההארה על ידי התחתונים; ועולם הוה

43 הוא עולם השפל - ושפלותו מתבטאת בב' פנינות: -

44 האמורות: כי ההארה שבו - החיות האלקית המחיה את

45 העולם הזה, מצומצמת מאד עד קצה האחרון, ולכן הוא

46 חמרי וגשמי, וגם זאת, - ונוסף לכך הבחינה השניה, היא -

41 הרי שהכוונה הרוחנית מעלה את אותיות הדיבור, שמצד עצמן
42 הן אותיות גשמיות, בעשר ספירות "עולם היצירה", או "עולם
43 הבריאה"; וְשֵׁם - בעשר הספירות, מאיר ומתגלה אור
44 אֵין־סוף בְּרוֹךְ־הוא, שֶׁהוא רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוֹךְ־הוא,

45 הַמְלִכָּשׁ בְּאוֹתִיּוֹת

46 הַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵךְ וּבְכוּנָתָךְ,

47 - שכן, גם בכוונה קיים

48 הרצון העליון, שהקב"ה

49 רוצה שיהודי ידבק עצמו

50 אתו על ידי אהבה ויראה,

51 או - הרצון העליון

52 המלוכש, בְּתַפְלָה

53 וּבְכוּנָתָהּ, או בְּמִצְוָה -

54 שהוא מקיים, וּבְכוּנָתָהּ,

55 - מאיר הרצון העליון

56 בְּהַאֲרָה גְּדוּלָּה לְאֵין קֵץ,

57 - ומתגלה שם, מִה שֶׁלֹּא

58 יָכוֹל לְהַאֲרִיךְ וּלְהַתְגַּלֵּת

59 כָּלֵל בְּעוֹר הָאוֹתִיּוֹת -

60 של תורה ותפילה,

61 וְהַמִּצְוָה בְּעוֹלָם הַזֶּה

62 הַנִּשְׁמִי, - הארת

63 והתגלות הרצון העליון

64 באותיות התורה והתפילה

65 או במצוה, כשהן עדיין בעולם הזה הגשמי, אינה דומה כלל

66 להארה ולהתגלות הרצון העליון, בשעה שהן עולות למעלה

67 בעשר ספירות עולמות ה"יצירה" וה"בריאה" - לֹא מִיִּנָּה וְלֹא

68 מְקַצֶּתָּהּ, - לא ממנה ואף לא מקצת ממנה - מההארה כפי

69 שהיא מאירה בעשר הספירות (כשאותיות התורה והתפילה

70 והמצוה עולות למעלה) - לא תוכל להתגלות כשאותיות

71 התורה והתפילה הן עדיין בעולם הזה הגשמי - ודבר זה הוא

72 כך, עַד עַתָּה קֵץ הַיָּמִין, - של לעתיד לבוא, שִׁיתְעַלֶּה - אז,

73 הָעוֹלָם מְנַשְּׁמִיתוֹ, "וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְגו'" - וכפי שמסיים

74 הפסוק "וראו כל בשר יחדיו", שכולם יראו כבוד ה', בְּנִזְכָּר

75 לְעִיל¹⁰ בְּאַרְיִכוֹת. - לעתיד לבוא, יאיר הרצון העליון

76 בהתגלות, בתורה ובמצוות כפי שהן למטה בעולם הזה. ברם,

77 עד אז, הרי הארת הרצון העליון המאירה בתורה ובמצוות כפי

78 שהן למטה בעולם הזה, אינה דומה כלל ואינה בערך להארת

79 והתגלות הרצון העליון בשעה שהתורה והמצוות עולות

80 למעלה.

ליקוטי אמרים

לְטוֹב וּנְכַלֵּל בְּקִדּוּשׁ זֶה כִּנ"ל מ"מ הַהֲאֵרָה שְׁבָהָן
מְקִדּוּשְׁתוֹ ית' הַיָּא בְּכַח' צִמְצוּם עַד קֶצֶה הָאֲחֵרוֹן
מֵאַחֵר שֶׁהָקוֹל וְהַדְּבוּר הוּא גִשְׁמִי אֲבָל בְּתַפְלָה בְּכוּנָה
וְתוֹרָה בְּכוּנָה לְשִׁמּוּהָ הִרִי הַכוּנָה מֵתַלְבֶּשֶׁת בְּאוֹתִיּוֹת
הַדְּבוּר הוּאִיל וְהִיא מְקוֹר וְשֵׁרֶשׁ לְהֵן שִׁמְחָתָהּ
וּבְסִיכָתָהּ הוּא מְדַבֵּר אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ לִכֵּן הִיא מַעֲלָה אוֹתָן
עַד מְקוֹמָהּ בִּי"ס דִּיצִירָה אוֹ דְּבִרְיָאָה לְפִי מָה שֶׁהִיא
הַכוּנָה בְּדַחִילוֹ וְרַחֲמֵי שְׂכָלִים אוֹ טַבְעִים כו' כִּנ"ל
וְשֵׁם מֵאִיר וּמֵתַגְלָה אוֹר א"ס ב"ה שֶׁהוּא רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן
בִּי"ה הַמְּלוּכֶשׁ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵךְ וּבְכוּנָתָךְ אוֹ
בְּתַפְלָה וּבְכוּנָתָהּ אוֹ בְּמִצְוָה וּבְכוּנָתָהּ בְּהֲאֵרָה גְּדוּלָּה
לְאֵין קֵץ מָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַאֲרִיךְ וּלְהַתְגַּלֵּת כָּלֵל
בְּעוֹר הָאוֹתִיּוֹת וְהַמִּצְוָה בְּעו"הוֹ הַגִּשְׁמִי לֹא מִיִּנָּה
וְלֹא מְקַצֶּתָּה עַד עַתָּה קֵץ הַיָּמִין שִׁיתְעַלֶּה הָעוֹלָם
מְגִשְׁמִיתוֹ וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְגו' כִּנ"ל בְּאַרְיִכוֹת*

הַגְּהָה

(וְשֵׁם מֵאִיר וּמֵתַגְלָה ג"כ הַיָּחִיד)

1 בְּקִדּוּשׁ זֶה, בְּנִזְכָּר לְעִיל⁸ - הרי, שבדיבורי תורה ותפילה, לא
2 זו בלבד שלא קיימים בהם הלבושים והמסכים של קליפת נוגה,
3 אלא להיפך, קליפת נוגה עצמה נהפכת על ידי דיבורים אלה
4 לקדושה - ובאשר לבחינה השניה, שבגלל הלבושים והמסכים

5 הרבים, העולם הזה הוא

6 עולם השפל, הרי בכך,

7 שונים לגמרי דיבורי

8 התורה והתפילה מאשר

9 שאר עניני העולם הזה;

10 ואילו בנוגע לבחינה

11 הראשונה, שההארה

12 האלקית המחיה את עניני

13 העולם הזה, היא

14 מצומצמת ביותר - שווים

15 דיבורי התורה והתפילה

16 לשאר עניני העולם הזה;

17 שהרי גם הם הינם

18 דיבורים גשמיים - ובלשון

19 ה"תניא": מְכַלֵּי־מְקוֹם

20 תְּהַאֲרָה שֶׁפָּתָן - בדיבורי

21 התורה והתפילה,

22 מְקַדְּשֵׁתוֹ וְתַפְלָה, הִיא

23 בְּכַחֲנִית צִמְצוּם עַד

24 קֶצֶה הָאֲחֵרוֹן, מֵאַחֵר

25 שֶׁתְּקוּל וְהַדְּבוּר הוּא נִשְׁמִי. - ולכן, למרות שאלה הם דיבורי

26 תורה, והרי "אורייתא וקוב"ה כולא חד" (=התורה והקב"ה הם

27 דבר אחד), בכל זאת, אם חסרה בהם ה"כוונה" הרוחנית של

28 אהבה ויראה, אין הם יכולים לעלות למעלה בספירות

29 העליונות שהן אלקות, מאחר שההארה האלקית שבהם -

30 מצומצמת ביותר. אֲכָל בְּתַפְלָה בְּכוּנָה וְתוֹרָה בְּכוּנָה לְשִׁמּוּהָ

31 - שהוא מתפלל ולומד תורה מתוך כוונה "לשמוח", הִרִי תְּכוּנָה

32 מֵתַלְבֶּשֶׁת בְּאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר, הוּאִיל וְהִיא מְקוֹר וְשֵׁרֶשׁ לְהֵן,

33 - לאותיות התורה והתפילה שהוא אומר, שִׁמְחָתָהּ וּבְסִיכָתָהּ

34 הוּא מְדַבֵּר אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ, לִכֵּן הִיא - הכוונה הרוחנית של

35 אהבה ויראה, מַעֲלָה אוֹתָן - את דיבורי התורה והתפילה, עַד

36 מְקוֹמָהּ בִּי סְפִירוֹת דִּיצִירָה או - בעשר ספירות דְּבִרְיָאָה,

37 לְפִי מָה שֶׁהִיא תְּכוּנָה בְּדַחִילוֹ וְרַחֲמֵי שְׂכָלִים - יראה

38 ואהבה שכליות, שאז העליה היא בעשר ספירות "עולם

39 הבריאה", או טַבְעִים כו', - או יראה ואהבה טבעיות, שאז

40 העליה היא בעשר ספירות "עולם היצירה", בְּנִזְכָּר לְעִיל. -

יש לקרוא בכל יום ויום מן ר"ח ניסן עד י"ב בו דבר יום ביומו מ"ב נשיאים. וכיום י"ג זאת חנוכת המזבח. ואחר שקרא הפרשה של אותו יום, יאמר יהי רצון, של אחר הנשיאים, וגם כהנים ולוים אומרים אותו:

יום שלישי, ר"ח ניסן

וַיְהִי בַּיּוֹם בָּלוֹת מִשֶּׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּזְבֵּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשַׁחֵם וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם: וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּפְּתֹת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפָּקָדִים: וַיָּבִיאוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צֹב וּשְׁנֵי עֶשֶׂר בָּקָר עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנָּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּנָה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֶגְלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם: אֵת ׀ שְׁתֵּי הָעֶגְלֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם: וְאֵת ׀ אַרְבַּע הָעֶגְלֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: וְלִבְנֵי קַהַת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּפֶּתַח יִשְׂרָאֵל: וַיִּקְרִיבוּ הַנָּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשַּׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קֶרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לְחֻנֻּכַּת הַמִּזְבֵּחַ: וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קֶרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה: וְקֶרְבָּנוֹ קִעְרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֹּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִמְרַת: כֹּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבֹּחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵי, שְׁתֹּאִיר הַיּוֹם בְּחֶסֶדְךָ הַגָּדוֹל עַל גִּשְׁמַתֵּינוּ קִדִּישֵׁינוּ דְּמִתְחַדְּשֵׁינוּ בְּצַפְרִים וּמִצְפָּצִפִּין וּמִשְׁבָּחִין וּמְצַלָּאִין עַל עַמָּא קִדִּישָׁא יִשְׂרָאֵל. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תְּכַנֵּים וּתְעַלֵּי הַנֶּדָּ צִיִּפְרֵי קִדִּישֵׁינוּ לְאַתֵּר קִדִּישָׁא דְּאִיתְמַר עָלֵיהּ עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹלָתְךָ. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵי, שְׂפָאֵם אֲנִי עֲבָדְךָ מִשְׁכֵּט

ליום שלישי ר"ח ניסן

יהודה

שְׁקִרְאֵתִי בְּתוֹרַתְךָ פִּרְשָׁה שֶׁל הַנְּשִׂיא הַיּוֹם אָזִי יֹאִירוּ נָא עָלַי כָּל נִצּוּצֵינוּ קִדִּישֵׁינוּ וְכָל הָאוֹרוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הַבְּלוּלוֹת בְּקִדְּשֶׁת זֶה הַשְּׁכֵט לְהַבִּין וּלְהַשְׁפִּיל בְּתוֹרַתְךָ וּבִירְאָתְךָ לַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ כָּל יְמֵי חַיִּי אֲנִי וְרַעִי וְרַעֲי וְרַעֲי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם אָמֵן:

יום רביעי, ב' ניסן

ביום השני הקריב נתנאל בן-צוער נשיא יששכר: הקריב את-קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד בבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה בבשים בני-שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן-צוער:

יום חמישי ג' ניסן

ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן-חלן: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד בבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה בבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליאב בן-חלן:

יום שישי, ד' ניסן

ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן-שדיאור: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד בבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה בבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליצור בן-שדיאור:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על גשמתין קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשבחין ומצללין על עמא קדישא ישראל. רבנו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וזילתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום שישי ד' ניסן
ראובן

ליום חמישי ג' ניסן
זבולן

ליום רביעי ב' ניסן
יששכר

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשפיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני ורעי וזרע ורעי מעתה ועד עולם אמן:

יום שבת קודש, ה' ניסן

ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן-צורישדי: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתרים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן-צורישדי:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על גשמתין קדישין דמתחדשין בצפרים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבנו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וולתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום שבת קודש ה' ניסן
שמעון

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הפלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשפיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע ורעי מעתה ועד עולם אמן:

המשך מעמוד ג

אליך שרה שמע בקולה" (שהיתה גדולה מאברהם בנביאות²⁰). ועד"ז בנוגע ליצחק שדוקא בזכות אשתו רבקה נפעל שהברכות יגיעו למקומם הראוי, יעקב²¹. ועד"ז יעקב קודם שעזב את בית לבן "וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה וגו'"²², התייעץ איתן ושמע לעצתן לנסוע לארץ ישראל, ועי"ז זכה "למיטתו שלמה"²³, ולפעול בירור בכל ניצוצות הקדושה²⁴ "צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים"²⁵. ו"מעשה אבות סימן לבנים"²⁶, שכדי לזכות ל"דור ישרים יבורך", על נשי ישראל לעמוד בשורה הראשונה בחינוך ילדיהם, ובכך להעמיד בישראל "בתי כהונה ובתי מלכות"²⁷, שילכו לקראת משיח צדקנו, בעגלא דידן²⁸.

(20) פרש"י שם.

(21) תולדות כו, ה.

(22) ויצא לא, ד.

(23) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מז, לא.

(24) ראה תו"א ויצא כג, ג. ובכ"מ.

(25) ויצא ל, מג.

(26) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.

(27) ראה פרש"י שמות א, כא.

(28) משיחת י"ט כסלו ה'תשכ"א.

יום ראשון

יום ראשון

כח אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קלה־קלט.

תניא: ועולם . . . 104 אלקות ממש.

"הרחמן" דברית מילה – אומרים.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. ונוהגים אצלנו, אז מען גיט דמי קדימה אז דער אינגעל זאל לערנען – (ונתן כ"ק אדמו"ר שליט"א סכום מסוים באמרו): – דאָס איז פאר דער ישיבה.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים, "כשם שנכנס לברית, כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים". ונוהגים אצלנו, שנותנים דמי קדימה שהילד ילמד (ונתן כבוד קדשת אדמו"ר שליט"א [אדמו"ר מהור"צ נשמתו עדין] סכום מסוים באמרו): זה עבור הישיבה.

יום שני

יום שני

כט אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, שני עם פירש"י.
תהלים: קמ"ג.

תניא: והנה צמצום . . . נג עבודתם.

באחת ההתועדות אמר אדמו"ר: הקב"ה ברא את העולם וכל הדברים הגשמיים מאין ליש, און אידען דארפען מאַכען מיש לאין, פון די גשמיות מאַכען רוחניות. די עבודה מאַכען פון גשמיות רוחניות און דעם גשמי מאַכען א כלי פאר רוחניות, דאָס איז א חובת גברא, אין דעם איז מחויב כל אחד ואחד בפרט.

באחת ההתועדויות אמר אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: הקדוש־ברוך־הוא ברא את העולם וכל הדברים הגשמיים מאין ליש, ויהודים צריכים לעשות מ"יש ל"אין", מהגשמיות לעשות רוחניות. העבודה לעשות מגשמיות רוחניות ואת הגשמי לעשות כלי לרוחניות – זוהי מטלה אישית. בזה מחיב כל אחד ואחד בפרט.

יום שלישי

יום שלישי

א ניסן, ר"ח

ה'תש"ג

כל החדש אין אומרים תחנון.

אחר אמירת הנשיא אומרים "יהי רצון" הנדפס בסדור תורה אור, וגם כהנים ולוים אומרים אותו.

שיעורים. חומש: תזריע, שלישי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: אך מי . . . נג לי"ח.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] צוה לגיסו הרב משה הורנשטיין הכהן לאמר ה"יהי רצון" שאחר הנשיא, ואמר לו כי אפלו כהן ולוי צריך לאמרו, כי זה שיך לעבור.

יום רביעי

יום רביעי

ב ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, רביעי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: והנה שכר . . . 106 קדם ה'.

הלולא של כבוד קדשת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]. נסתלק אור ליום א, ב ניסן שנת תר"ף ברוססלב, ושם מנוחתו כבוד.

מאמר הראשון אשר אמרו ברכים, אחרי הסתלקות אביו: ביום השני דחג הסכות תרמ"ג, ומתחיל "כתר יתנו לך כו'". מאמר – ברכים – האחרון בהיותו בעלמא דין – בסעודת פורים תר"ף, ומתחיל "ראשית גוים עמלק גו' קץ שם לחשך".

יום חמישי	ג ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: תזריע, חמישי עם פירש"י. תהלים: יח-כב. תניא: והיינו אפילו . . . 106 כמ"ש לקמן.		

משעורי אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: בכל יום פרשה חמש עם פרוש רש"י. אמירת תנ"ך בעל-פה: פרק אחד מתורה, וכן מנביאים, וכן מכתובים. פרק אחד משניות. שעור גמרא לעיוני – ב' דפים לשבוע, שעור למגס – ג' דפים ליום. שעור בירושלמי. גם שעור – לא בכל יום – בפורקים. במשך השנה היה מסים כל המדרש רבה: לנה בסדרות הארכות ופורה בקצרות.

יום שישי	ד ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: תזריע, ששי עם פירש"י. תהלים: כג-כח. תניא: וכשעוסק . . . כמ"ש בזהר.		

עבודת בעלי עסקים מתחלקת לשני סעיפים עקרים:
(א) העבודה עם עצמו בעת עסקו ממש בשעה הפנויה, בישבו בחנות וכדומה, ילמד משנה משניות, פרק תניא, ויהיה לו איזה דברי תורה, כמו חמש משניות תהלים תניא, שיהיה בקי בהם בעל-פה, למען שיוכל לחזור עליהם בהלכו ברחוב, בשוק וכדומה.
(ב) העבודה עם זולתו בעת הדבור בעניני עסק, יסבב הדבור לספר איזה ספור תכני, ולמצא עלה וסבה לעורר על דבר למוד וכיוצא בזה.

שבת קודש	ה ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: תזריע, שביעי עם פירש"י. תהלים: כט-לד. תניא: פרק מ. אך . . . נה באריכות.		

ברצ'ה דברכת המזון אומרים "בעל הישועות" – בית דגושה, "ובעל הנחמות" – בית רפויה.
אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] אמר במאמר רבותינו זכרונם לברכה "לא מקומו של אדם מכבדו, אלא אדם מכבד את מקומו", כבוד יש בו שני פרושים: לשון כבדא, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה "כבד לב פרעה – נעשה לבו ככבד", ולשון כבוד, גלוי אור מקיף נעלה. וזהו "לא מקומו של אדם מכבדו", כלומר מקורו, אלא "אדם מכבד את מקומו", שנתן לו כח ועז להאיר את מקומו באור תורה ועבודה. כשם דבירידת הנשמה בגוף "משיביעים אותו תהא צדיק", דשכועה זו הוא ענין השבע בכחות נעלים שתוכל להשלים פונת ירידתה, הנה כן הוא בכל אדם ואדם במקום שהוא.

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שלא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

תנאי בגירושין

יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"ד

הוא להימנע ממעשה, כגון שאמר "על מנת שלא תינשא לפלוני" או "שלא תשתי יין" וכד' - מותרת להינשא מיד, כי אין לחשוש שתעבור על התנאי (ר"ן גיטין להב בדפי הרי"ף).

ולדעת הרשב"א והרמב"ן (ראה בית שמואל אבהו"ז סי' קמג סק"ד) מותרת להינשא רק כאשר התנאי הוא ב'שב ואל תעשה' ובנוסף לכך בידה לקיימו, אבל אם היא תלויה בדעת אחרים אף שהתנאי ב'שב ואל תעשה', או שהדבר בידה אלא שהוא ב'קום ועשה' - חוששים שמא למעשה לא תוכל לקיים את התנאי ואסורה להינשא.

ויש הסוברים שאם הוא תנאי שבידה לקיימו (אפילו אם הוא ב'קום ועשה') כגון "על מנת שתשתי יין" - מותרת להנשא, כי אין חשש שתעבור על התנאי, אך כאשר הדבר תלוי ביד אחרים, יש לחשוש שהתנאי לא יתקיים ואסורה להנשא (ר"ן שם בשם אחרים המקילין).

וכתב הר"ן (סו) שזו היא גם דעת הרמב"ם, המתיר לה להנשא גם קודם קיום התנאי - שזהו רק אם בידה לקיימו, אבל אם זה תלוי בדעת אחרים אסורה להנשא.

הלכות גירושין פרק ח, הלכה א: אם אמר לה: הרי את מגרשת מעכשיו או מהיום על תנאי כך וכך... כשיתקיים התנאי, תהיה מגרשת משעת נתינת הנט לידה... ויש לה להנשא לבתחלה אף על פי שעדיין לא נתקיים התנאי.

הרמב"ם למד הלכה זו מדברי הגמרא (גיטין פג, א) שהמגרש את אשתו על תנאי, באופן שאם יתקיים התנאי תהיה מגורשת למפרע, הרי האשה מותרת האשה להינשא מיד אף שעדיין לא נתקיים התנאי (מגיד משנה).

אמנם לשיטת רש"י (גיטין פד, א ד"ה אין חוששין) אם הבעל גירש את אשתו בתנאי, אסור לה להינשא קודם שנתקיים התנאי, כי חוששים שמא לא יתקיים התנאי "ונמצא גט בטל ובניה ממזרים". ולדעה זו, אם נשאת צריך בעלה לפרוש ממנה עד שיתקיים התנאי (ש"ע אהע"ז סי' קמג ס"ב).

ולדעת כמה ראשונים יש לחלק בין תנאי של 'קום ועשה' לתנאי של 'שב ואל תעשה': אם הבעל התנה את הגירושין בעשיית מעשה, כגון "על מנת שתתני לי מאתים זוז", אסורה האשה להינשא עד שיתקיים התנאי כי חוששים שמא לא יתקיים התנאי, אבל אם התנאי

נישואין אזרחיים

יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"ד

בערכאותיהם הוא כאומר בפירוש שאינו רוצה לקדשה כדת משה וישראל ובה אין חשש קידושין. והרדב"ז (ח"א סי' שנא) הוסיף שהמוחזק לעבור על איסורי כרת בשאט נפש אין לומר בו שאינו עושה בעילתו בעילת זנות.

וה'שאגת אריה' (ק"א ס"א) כתב שהחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות היא רק בדורות הראשונים שהיו מקדשים בביאה, אך בזמננו לא ידוע לכל שאפשר לקדש בביאה אלא רק לחכמים הבקיאם בהלכות קידושין, ובוודאי לא התכוון בבעילתו לשם קידושין.

וכתב ה'אור שמח' שבמי שאינו שומר מצוות שגירש את אשתו ואחר כך התייחד עמה, דווקא לדעת הרמב"ם יש להחמיר, כי לדעתו אין החזקה מבוססת על כך שהאדם אינו רוצה לעבור על איסור, אלא שמאחר והיתה אשתו ושב ומתייחד עמה, מן הסתם כוונתו בביאה זו לקדשה מחדש, ולכן יש לומר זאת גם באדם שאינו שומר מצוות.

אך מפשטות לשון הרמב"ם לא משמע כך, שהרי כתב (בהל' יו): "שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו באשתו בעילת זנות והרי בידו לעשותה בעילת מצוה", ואם כן מסתבר שבמי שאינו שומר מצוות כלל אין חזקה זו.

הלכות גירושין פרק י, הלכה יט: הורו מקצת הגאונים, שכל אשה שתבעל בפני עדים - צריכה גמ; חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות... וכל הדברים האלה רחוקים הם בעיני עד מאד מדרבי ההוראה... שלא אמרו חכמים חזקה זו אלא באשתו שגרשה בלבד.

דין נישואין אזרחיים תלוי במחלוקת הראשונים: לדעת הגאונים 'חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות' אלא מתכוון לשם קידושין, אמורה בכל אדם הבא על אשה פנויה, אך לדעת הרמב"ם הדבר אמור רק במי שגירש את אשתו ובא עליה, שחזקה שהתכוון לחזור בו מהגירושין ולקדשה, אך בכל מקרה אחר הרי זו ביאת זנות עד שיפרש שכוונתו לשם קידושין.

והריב"ש (ס' ו) דן בבני זוג מהאנוסים שנישאו על ידי כומר, וכתב שיש סוברים כי במקרה זה גם לדעת הרמב"ם יש לחשוש לקידושין, כי רק בפנוי הבא על הפנויה דרך מקרה סובר הרמב"ם שאין זו ביאת קידושין אלא ביאת זנות, אך הנושא אשה באופן רשמי בערכאותיהם כוונתו לשם קידושין.

אך הריב"ש עצמו סובר שאדרכה במקרה זה גם לדעת הגאונים אין חשש קידושין כלל, כי הנושא אשה

'בת קול' שאינה מן השמים

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ד

משיאין את אשתו.

הלכה זו הובאה במשנה (יבמות קכב, א), שם נאמר גם: "משיאין על פי בת קול. מעשה באחד שעמד על ראש ההר

הלכות גירושין פרק יג, הלכה כג: ראו אחד עומד מרחוק, ואמר שהוא פלוני בן פלוני... והרי הוא מת, והלכו ומצאוהו שגשגתה ולא הפירוהו - הרי אלו

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עא

הדמות שהשמיעה את הקול, אפשר לקבוע שזה האדם שהשמיע את הקול, כי לשדים אין 'בבואה דבבואה'. וכיוון שבזמננו אין אנו בקיאים בקביעת הדמות הנשקפת כ'בבואה דבבואה' הביא הרמב"ם הלכה זו, כי אין סומכים על שמיעת קול כאשר לא רואים את הדמות שהשמיעה את הקול.

אך ה'כסף משנה' קובע, שמסקנת הגמרא היא כדעה הסוברת שיש לסמוך על שמיעת הקול גם כאשר לא רואים אף את צל צילה של הדמות, כי כדי "שלא ישארו בנות ישראל עגונות" אין חוששים שמא היה זה קולו של שד. והרמב"ם לא הביא הלכה זו כאן, כיוון שפסק כבר (לעיל פ"ב הי"ג) הלכה דומה: "מי שהיה מושלך לבור ואמר 'כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי' הרי אלו יכתבו ויתנו לה" אף שאין מכירים את מי שהשמיע את הקול, כי "אם לא תאמין לזה – לא תמצא אחר ותשב עגונה" (רש"י).

ואמר 'איש פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת', הלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו".

ומפרש ה'תוספות' יום טוב' (שם פט"ז מ"ו) שאין הכוונה ל'בת קול' מן השמים שיצאה ואמרה 'פלוני מת', שהרי "תורה לא בשמים היא", וכיון ש"אין משגיחין בבת קול" (כ"מ נט, א) אין להשיא אישה על סמך זה. אלא ששמעו קול אדם צועק 'פלוני מת', ויש להניח בוודאות שהיה שם אדם והלך לו, ועל פי 'בת קול' כזו משיאין, כי עד אחד נאמן להשיא את האישה משום תקנת עגונות (להלן הל' כ"ט). ו'בת קול' היא שם המושאל על שם שבעל השמועה אינו לפנינו. וה'מגיד משנה' תמה מדוע לא הביא הרמב"ם הלכה זו שמשיאין את האשה על סמך שמיעת בת קול ש'פלוני מת'. וכתב ה'כסף משנה' כי יתכן והטעם לכך הוא כיון שלמסקנת הגמרא (שם) יש לחשוש שמא הקול שנשמע היה קולו של שד, ורק אם ראו 'בבואה דבבואה' (צל צילה) של

חליצה ברגל שמאל יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ד

כן מדוע המתין וכתב דין זה רק שם), אלא משום שחליצה צריכה להיות בעמידה (הל' ז) שהיא בעיקר על רגל ימין, ואי אפשר לעמוד ברגל ימנית חתוכה. ואף שבדיעבד החליצה כשרה גם בישיבה (מגיד משנה שם) צריך שיהיה ראוי לעמידה (על דרך "כל שאינו ראוי לבלילה, בילה מעכבת" - נדרים עג, א), וכאן כתב הרמב"ם שיחלוץ בימין, כי לכל הדעות זו חליצה כשרה, אבל אין לפסול בדיעבד, כיון שבגמרא (יבמות שם) אין הכרעה האם הלכה שחליצה בשמאל פסולה.

אך יש שכתבו (בית אפרים מהדור"ת ח"ב סי' ה. חתם סופר אה"ע ח"ב סי' עא) כי מאחר שבפירוש המשנה כתב שאין הלכה כרבי אלעזר המכשיר בשמאל, אין לומר שבדיעבד מכשיר, וכן אין לומר שעמידה מעכבת בחליצה, כי "ועמד ואמר" אין הכוונה שמצוה לעמוד, אלא לשלול חליצה בישיבה. ואם עמידה על רגל שמאל אינה 'עמידה' - הרי גם 'ישיבה' אינה, ובהכרח לומר שחליצה בשמאל כשרגל ימין חתוכה פסולה משום שזו חליצה בשמאל. וכן כתב הריטב"א (חולין צב, ב) שחליצה בימין היא מן התורה.

הלכות יבום וחליצה פרק ד, הלכה ו: **בַּיָּצֵר חוֹלְצִין? מִבְּיָאִין לוֹ מִנְעָל שֶׁל עוֹר... וְלֹבֶשׁוֹ בְּיָמִין.**

לדעת רבנן חליצה צריכה להיות בימין ואם היתה בשמאל פסולה, ואילו לרבי אלעזר כשרה (יבמות קד, א). וכתב הרמב"ם בפירוש המשנה (יבמות פ"ב מ"ב) שאין הלכה כרבי אלעזר, וכן כתב כאן "ולובשו בימין".

אמנם, כתב ה'נודע ביהודה' (מהדור"ת אבה"ע סי' קנו) שאין להוכיח מלשון הרמב"ם כאן לפסול חליצה בשמאל, שהרי לא כתב כלשון המשנה "חליצה בשמאל - פסולה" ואת דבריו "ולובשו בימין" יש לפרש (כמו שכתב גם ה'מגיד משנה') שמונה גם פרטים במעשה החליצה שלכתחילה יש לעשותם אך אינם מעכבים בדיעבד, וגם את חליצת הנעל יש לעשות לכתחילה בימין, אך גם בשמאל כשרה.

ומה שכתב הרמב"ם להלן (בהל' יז) "יבם שרגלו הימנית חתוכה אינו חולץ בשמאל, ואם חלצה מעל שמאלו חליצתה פסולה", אין הפסול משום שחולץ בשמאל (כי אם

עשה, לא תעשה, ואיסור עשה יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ד

(מעשה שבעשייתו אין עוברים על 'לא תעשה' אלא על מצות-עשה, כגון האיסור לישא בת גרים מצרית או אדומית בתוך שלושה דורות, שנלמד מהכתוב "דור שלישי יבוא להם בקהל ה'") ומכאן שדור ראשון ושני לא יבוא, וכלל הוא שלא הבא מכלל עשה – עשה):

מדברי הרמב"ם מבואר שדינו כ'לא תעשה' הנדחה מפני עשה, שכן כתב "היתה היבמה אסורה על יבמה איסור לאו או איסור עשה... מן הדין היה שיתייבמו, שהיבום מצות-עשה, וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה – יבא עשה וידחה את לא תעשה", הרי שכלל זה נאמר גם לגבי 'איסור עשה'. אך לדעת התוספות (יבמות מד,

הלכות יבום וחליצה פרק ו, הלכה י: **הִיְתָה הַיְבָמָה אֲסוּרָה עַל יְבָמָה אֲסוּר לֹאוֹ אוֹ אֲסוּר עֲשֵׂה... מִן הַדִּין הָיָה שִׁיתִּיבְמָה, שֶׁהַיְבֹּם מִצְוֵת עֲשֵׂה, וְכָל מְקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה – יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדְחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה.**

כאשר קיום מצות-עשה כרוך בעבירה על מצות 'לא תעשה', מצות העשה דוחה את ה'לא תעשה'. מאידך, כאשר קיום מצות-עשה אחת לגירום לביטולה של מצות עשה אחרת אין לקיימה, כי אין עדיפות למצוה אחת על חברתה ואין לנקוט בפעולה שתגרום לביטול מצוה אחרת אלא 'שב ואל תעשה'.

ונחלקו ראשונים האם מצות-עשה דוחה 'איסור עשה'

א ד"ה אלמה) איסור עשה הוא ככל מצות-עשה ואינו נדחה מפני מצות עשה אחרת.

ובטעמו של הרמב"ם יש לבאר, כי מצד תוקף האיסור 'איסור עשה' שוה למצות עשה, אך לגבי דיני דחייה אין חשיבות לתוקף האיסור, אלא מאחר והוא איסור (פעולה שלילית) ולא מצוה (פעולה חיובית), הרי הוא נדחה לצורך

מצוה (חיובית), כדברי הרמב"ם המבאר שעשה דוחה לא תעשה משום שהמקיים פעולה חיובית עושה את רצון אדוניו יותר ממי שנשמר לעשות הרע בעיניו, ואם כן הוא הדין באיסור עשה שבדרגתו שוה לעשה אבל אין בו פעולה חיובית (כת"ס אור"ח קיד . וראה אגה"ת פ"א, שעשה דוחה ל"ת כי ע"י עשה ממשיך אור ושפע, וזה מתאים לנתבאר לעיל במעלה פעולה חיובית).

קידושין בעל כרחו

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ד

כרחו? כי האיש בידו לגרש בעל כורחה ואינו זקוק להפקעת הקידושין, משא"כ האשה שאין בכוחה להפקיע עצמה ממנו אלא ברצון הבעל, הרי אם קידשה בעל כורחה – עקרו חכמים את הקידושין.

אך הרי"ף ובעל העיטור סוברים שהאיש שקידש בעל כרחו אין קידושו קידושין (בית יוסף אהע"ז סי' מב, והביא דעה זו בשו"ע (שם ס"א) בשם 'יש אומרים'). והקשה ה'אבני מילואים' (סי' מ"ב ס"ק א) : לדעה זו איך יתכן הלכה זו שכוּפּים את האונס לשאת את האנוסה, והרי אי אפשר לקדש בכפייה? ומיישב על פי המבואר בגמרא (ב"ב שם, א) שכאשר ההלכה מחייבת את הבעל לגרש את אשתו כופין אותו עד שיאמר 'רוצה אני'. ולכאורה, הרי נתינת הגט צריכה להיות ברצונו ואיך הגא כשר? אלא ש"מצוה לשמוע בדברי חכמים", וכיון שחכמים חייבוהו לגרש את אשתו הרי הוא מתרצה בלב שלם. וכך גם באנוסה ש"כופין אותו וכונס", כיון שהתורה ציותה "ולו תהיה לאשה", הרי הוא מקדשה ברצון.

הלכות נערה בתולה פרק א, הלכה ג: רָצָתָהּ הָיָה וְאִכָּתָהּ וְלֹא רָצָה הוּא – בּוֹפִין אוֹתָהּ וְכוּנְסִים וְנוֹתֵן קֶנֶס; שְׁנֵאמַר: וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה – הֲרֵי זֶה מִצְוַת עֲשֵׂה. אִפְּלוּ הִיא חֲגֵרָת... בּוֹפִין אוֹתָהּ לְכֶנֶס.

מקור ההלכה במשנה (כתובות לט, א) "האונס שותה בעציצו", ופירש רש"י: "בכלי שבחר לו לשתות בו, כלומר, על כרחו ישאנה".

והנה, לדעת הרמב"ם (הל' אישות פ"ד ה"א) אם אנסו את האיש עד שקידש בעל כרחו הרי זו מקודשת, אבל האשה אינה מתקדשת אלא לרצונה "והמקדש אשה בעל כרחו אינה מקודשת".

וכתב ה'מגיד משנה' (שם) : בגמרא (בבא בתרא מח, ב) מבואר שמעיקר הדין גם אישה מתקדשת בעל כרחו כי אף שבתחילה כפו עליה, לבסוף היא מסכימה לקבל את הקידושין, אלא שחכמים הפקיעו קידושין אלה לפי שהמקדש עשה שלא כהוגן כשקידשה בעל כורחה. ומדוע לא הפקיעו חכמים את הקידושין כשהאיש קידש בעל

להתנהג בדרך הישר זו זכות

שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"ד

אפשרות לקנא על-ידי שליח ורק לבית דין נתנה התורה כח לקנא.

אך ה'כלי חמדה' (במדבר עמ' כ) השיג עליו:

בהכרח לומר שהקיניו של בית דין אינו בתורת שליחות של הבעל, כי אם כן איך יכולים בית דין לקנא לאשה כאשר הבעל נשתטה (לעיל ה"י), הרי המשלח (הבעל) אינו בר דעת לקנא, וכל דבר שאינו יכול לעשותו אינו יכול למנות עליו שליח (מורי יב, ב)? אלא שהתורה נתנה כח לבית דין לקנא לאשה כאשר הבעל אינו יכול לעשות זאת, ואינם שלוחי הבעל אלא ממונים להשגיח על טהרת בנות ישראל.

וגם עצם חידושו של ה'נודע ביהודה' שאין קינוי על ידי שליחות כיון שהוא חוב לאשה - אינו מובן, כי אדרבה זכות הוא לה, שהרי תכלית הקינוי היא שתתנהג בדרך הישר ולא תעבור על איסור תורה ותתייחד עם אנשים. ואף שיתכן שבעקבות הקינוי יתגלגל עליה חוב (אם תעבור ותתייחד), עצם הקינוי אינו חוב אלא זכות.

הלכות סוטה פרק א, הלכה יא: שָׁמְעוּ בֵּית דִּין שֶׁהָעַם מְרַנְּנִין אַחֲרֶיהָ – קוֹרְאִין אוֹתָהּ וְאוֹמְרִין לָהּ: אַל תִּסְתְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי. בָּאוּ עֲרִים אַחֵר בֶּךָ שְׁנֵסְתֶּרְהָ עִמּוֹ... אוֹסְרִין אוֹתָהּ עַל בְּעֻלָּה לְעוֹלָם, וְקוֹרְעִין בְּתַבְּתָּהּ.

ה'נודע ביהודה' (מהדו"ת, אהע"ז סי' קנט) מחדש שאי אפשר 'לקנא' (אמירת הבעל לאשתו: "אל תסתרי עם פלוני") על ידי שליח, כי כבר כתב הרא"ש (גיטין פ"א ס"א) שאי אפשר למנות שליח במקום שחב לאחרים, והרי הקינוי הוא חובה לאשה, שבגללו יכולה להיאסר על בעלה ולהפסיד כתובתה. ואם כן מדוע נאמר בהלכה זו שבית דין – שלוחי הבעל - "קוראין לה ואומרים לה: אל תסתרי עם פלוני"?

משום שיש לימוד מיוחד (סוטה כז, ב) מהפסוק 'איש איש כי תשטה אשתו' שבית דין מקנאים לאשה זו ואוסרים אותה על בעלה אם נסתרה.

ומדויק לשון הרמב"ם שבית דין "קוראין לה ואומרים לה אל תסתרי עם פלוני", שבית דין עצמם מתרים באשה ואינם יכולים לשלוח שליח להתרות בה, כי אכן אין

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ח אדר ב' ה' ניסן ה'תשע"ד

יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"ד

הלכות גירושין

פרק ז

א. שליח שהביא גט ממקום למקום בארץ ישראל - אף על פי שלא ראה כתיבת הגט ולא ידע מי הן עריו, אלא נתן לו הבעל גט ואמר לו: 'תן גט זה לאשתי' - הרי זה נותנו לה בפני שנים, ואף על פי שאין עריו [עדי החתימה] ידועין [מוכרים] אצלנו, ותהיה מגרשת, ותנשא בו.

ב. בא הבעל וערער ואמר: 'לא גרשתי מעולם, וגט זה שהובא לה מזנף הוא' - יתקנים בחותמיו [יעידו העדים על נכונות חתימתם]. ואם לא נתקנים, או לא נודעו עריו כלל - תצא, והולך ממזר, שהרי אינה מגרשת. אבד הגט, הרי זו ספק מגרשת. לפיכך נשים שחזקתן שהן שונאות זו את זו, אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו - שמא מזנף הוא, ותחפון לקלקל אותה, כדי שתנשא ותאסר על בעלה.

ג. ואלו הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו: חמותה; ובת חמותה; וצרתה [אשתו השנייה של בעלה], אפלו היתה הצרה נשואה [כעת] לאחר; ויבמתה [אשת אחי בעלה], אפלו היתה אחותה; ובת בעלה. אכל שאר כל הנשים כשרות.

ד. המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל, וחלה או נאנס - משלחו ביד אחר; וכן השני, אם חלה - משלחו ביד אחר; אפלו מאה. ואינו צריך עדים לעשות שליח בפניהם. והאחרון שגזע הגט לידו נותנו לה בפני שנים ותתגרש בו, אף על פי שמת השליח הראשון.

ה. שליח שהביא גט ממקום למקום בחוצה לארץ, או מארץ ישראל לחוצה לארץ, או מחוצה לארץ לארץ ישראל - אם היה השליח עומד שם בשעת כתיבת הגט וחתמתו, הרי זה אומר בפני שנים 'בפני נכתב ובפני נתם', ואחר כך יתן לה בפניהם, ותתגרש בו; ואף על פי שאין עריו ידועין [מוכרים] אצלנו, ואפלו היו עריו כשמות הגויים, אין חוששין להן.

ו. בא הבעל וערער, אין משגיחין בו; לפיכך אף הנשים ששונאות זו את זו, נאמנות להביא גט זה ולומר 'בפני נכתב ובפני נתם'.

ז. וכן שליח שהביא גט בארץ ישראל ואמר: 'בפני נכתב ובפני נתם', אף על פי שאינו צריך - אם יבוא הבעל וערער, אין משגיחין בו. ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתמה, לא יתן לה אלא אם כן נתקנים בחותמיו [יעידו עדים על כשרות החתימה]; ויש [מותר] לשליח

להיות מכלל השלשה שקנימו אותו בחותמיו. ואם לא נתקנים ונתן לה - הרי זה פסול עד שיתקנים; ואם בא הבעל וערער ולא נתקנים - אינה מגרשת. אבד הגט, הרי זו ספק מגרשת.

ח. ומפני מה הצריכו לומר 'בפני נכתב ובפני נתם' בחוצה לארץ? כדי שלא תהיה האשה צריכה לקנימו אם יבוא הבעל וערער, מפני שאין העדים מצויין לקנימו ממקום למקום בחוצה לארץ.

ט. בעל שהביא ראיה ברורה, שגט זה שנאמר בו 'בפני נכתב ובפני נתם' מזנף [הוכיח שהשליח שיקר] - הרי זה בטל; שלא האמינו דבריו של אחד שאמר 'בפני נכתב ובפני נתם', אלא לדחות ערעור הבעל שאין עמו ראיה; אבל במקום עדים שמכחישים אותו, לא האמינוהו.

י. הנהרות שבארץ ישראל, והננסין [אייס] שבבים הגדול שבתוך התחום של ארץ ישראל, הרי הן בארץ ישראל; ושחוצי התחום, בחוצה לארץ. ובהלכות תרומות יתבאר תחומי ארץ ישראל; ובכל ארץ ישראל לגשין.

יא. גט שכתבו בארץ וחתמו בחוצה לארץ - צריך שיאמר 'בפני נכתב ובפני נתם'; כתבו בחוצה לארץ וחתמו בארץ - אינו צריך לומר 'בפני נכתב ובפני נתם'.

יב. נכתב מקצת הגט לפניו, ונתתם בלוי בפניו - אם מקצתו הראשון הוא, הרי זה אומר 'בפני נכתב ובפני נתם'; אפלו לא נכתב בו אלא שטה אחת בפניו, ואפלו שמע קן הקולמוס כותב, וחתמו העדים בפניו - הרי זה אומר 'בפני נכתב ובפני נתם'. וכן אם יצא הסופר לשוק וחזר והשלים את הגט - אינו חושש שמא אחר מצאו ואמר לו ולשם איש אחר כתבו, אלא אומר 'בפני נכתב ובפני נתם'.

יג. אמר 'בפני נכתב אכל לא בפני נתם', 'בפני נתם אכל לא בפני נכתב', 'בפני נכתב ונתתם עד אחד אכל לא העד השני', אפלו היה הוא העד השני - הרי זה יתקנים בחותמיו ואחר כך יתן לה. ואם העדי הוא ואחר על העד השני שלא חתם בפניו, הרי זה פשוט ונתן לה; ואין צריך לומר, אם העידו שנים אחרים על כתב ידי העד השני, שזה פשוט.

יד. שנים שהביאו גט בחוצה לארץ - אף על פי שלא נכתב ונתתם בפניהם, הואיל ונתנו להם הבעל לתנו לאשתו, הרי אלו נותנין לה, ותהיה מגרשת; שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה, אף על פי שאינו מקנים שהרי שלוחיו הן עריו, שאלו אמרו השנים 'בפנינו נתגרשה', הרי זה מגרשת, אף על פי שאין שם גט.

טו. במה דברים אמורים? בזמן שהגט יוצא [נמצא] מתחת ידי שניהם [שניהם שלוחים]; אכל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם [רק אחד שלוח], צריכין לומר 'בפנינו נכתב

מתוך מהדורת חזק

נאמנת לומר בפניהן 'בפני נכתב ובפני נחתם', והן נוטלין
 אותו ונותנין אותו לשליח לתנו לה, כמאמר הבעל.
כד. במה דברים אמורים? בשהתנה עליה הבעל תנאי
 זה; אבל אם לא התנה עליה, אלא נתן לה גט, והרי
 הגט יוצא מתחת ידה - אינה צריכה לומר כלום; והרי
 היא בחזקת מגרשת, הואיל וגט שבידה כתוב בהלכתו
 והעדים חותמין עליו. ואף על פי שאין אנו מכירין כתב
 העדים, ולא נתקנים - אין חוששין לה שמה זיפה אותו,
 שהרי אינה מקלקלת על עצמה; ועוד, שהעדים החותמין
 על הגט, הרי הן כמי שחוקקה עדותן בבית דין, עד
 שיהיה שם מערער. לפיכך נעמיד הגט בחזקתו ותנשא בו,
 ואין חוששין שמה ימצא מזיף, כמו שנעמיד הגט בחזקת
 כשר, כשיביא אותו השליח - עד שיערער הבעל, או עד
 שביא ראיה שהוא מזיף או בטל. שאם תבוא לחש
 לדברים אלו וכיוצא בהן, כך היה לנו לחש לגט שחתן
 אותו הבעל בפנינו, שמה בטלו ואחר כך נתנו, או שמה
 עדים פסולין חתמו בו והרי הוא כמזיף מתוכו, או שמה
 שלא לשמה נכתב. וכשם שאין חוששין לזה וכיוצא בו,
 אלא נעמידו על חזקתו עד שיודע שהוא בטל, כך לא
 נחוש לא לשליח ולא לאשה עצמה שהגט יוצא מתחת
 ידה, שאין דיני האסורין כדיני הממונות.

פרק ח

א. המקרש על תנאי - אם נתקנים התנאי, הרי זו מגרשת;
 ואם לא נתקנים התנאי, אינה מגרשת. וכבר בארנו בפרק
 ששי מהלכות אישות, משפטי התנאים בלן; ושם נתבאר,
 שהמגרש על תנאי - כשיתקנים התנאי - תהיה מגרשת
 בשעצה שיתקנים, לא בשעצה נתינת הגט לידה; לפיכך יש
 לבעל לבטל הגט, או להוסיף על תנאו, או להתנות תנאי
 אחר - כל זמן שלא נתקנים התנאי הראשון, אף על פי
 שהגיע הגט לידה. ואם מת הבעל, או אבד הגט, או
 נשרף, קדם שיתקנים התנאי - אינה מגרשת. ולכתחלה לא
 תנשא עד שיתקנים התנאי; ואם נשאת - לא תצא אלא אם
 כן לא נשאר בידיה לקנימו, שהרי בטל הגט. ושם נתבאר,
 שאם אמר לה: 'הרי את מגרשת מעכשיו', או 'מהיום',
 'על תנאי כך וכך', או שאמר לה: 'הרי את מגרשת על
 מנת כך וכך' - כשיתקנים התנאי, תהיה מגרשת משעצה
 נתינת הגט לידה; לפיכך אינו יכול לבטל הגט ולא
 להוסיף על תנאו משהגיע הגט לידה. ואם אבד או נשרף,
 אפלו מת הבעל, קדם שיתקנים התנאי - הרי זו מקימת
 התנאי אחרי מותו, וכבר נתקשה משעצה נתינת הגט
 לידה. ויש לה להנשא לכתחלה, אף על פי שעדיין לא
 נתקנים התנאי; ואין חוששין שמה לא יתקנים, הואיל והיה
 התנאי ב'מעכשיו' או ב'על מנת'.
ב. כל המקרש על תנאי - בין שאמר 'מעכשיו', בין שאמר
 'אם יהיה ואם לא יהיה' - הרי זה לא יתחד עם אשתו

ונחתם. לפיכך אם אמר אחד 'בפני נכתב' והאחד אומר
 'בפני נחתם', אפלו שנים אומרים 'בפנינו נכתב' ואחד
 אומר 'בפני נחתם' - הואיל ואינו יוצא מתחת יד שניהן,
 לא ינתן לה, עד שיתקנים בחותמיו.
טז. אמר אחד 'בפני נכתב', ושנים אומרים 'בפנינו נחתם'
 - כשר, אף על פי שאינו יוצא מתחת ידם; שהרי נתקנים
 בחותמיו.
יז. שליח שהביא גט בחוצה לארץ, ונתנו לה בינו לבינה
 [ללא עדים], או שנתנו בפני שנים ולא אמר 'בפני נכתב'
 ובפני נחתם' - אף על פי שנשאת, נוטלו ממנה וחזר
 ונתנו לה בפני שנים ואומר בפניהן 'בפני נכתב ובפני
 נחתם'; ואם לא נוטלו ממנה - הרי זה פסול, עד שיתקנים
 בחותמיו.
יח. נתנו לה ולא הספיק לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם'
 עד שנשמתם - הרי זה יתקנים בחותמיו, ואחר כך ינתן
 לה.
יט. הסומה אינו יכול להביא גט זה של חוצה לארץ,
 מפני שאינו יכול לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם'; לפיכך
 אם נכתב ונחתם לפניו כשהיה פתח [כשהיה רואה],
 ונסתמא [נתעוויר] - הרי זה אומר בפני שלשה 'בפני נכתב'
 ובפני נחתם', ונתנו לה. וכן האשה שהביאה גט זה של
 חוצה לארץ, צריכה שלשה לומר בפניהם 'בפני נכתב'
 ובפני נחתם' - שלא אמרו 'בפני שנים' אלא בזמן
 שהשליח כשר לעדות, שהרי הוא מצטרף עם השנים,
 ונמצא מכלל השלשה שקנימו גט זה בדבריו; שהעד
 נעשה דין בדבר שהוא מדבריהם [מדובבן].
כ. חלה השליח או נאנס - בא לבית דין ואומר להן: 'גט
 זה בפני נכתב ובפני נחתם', והן משליחין אותו ביד שליח
 אחר; ואין האחרון צריך לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם',
 אלא אומר 'שליח בית דין אני', ונותנו לה בפני עדים.
כא. חלה השני או נאנס - עושה שליח אחר בבית דין,
 אפלו מאה; והאחרון אומר: 'שליח בית דין אני', ונותנו
 לה, אף על פי שמת השליח הראשון. ומפני מה צריך בית
 דין? מפני שהוא צריך לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם';
 אבל אם נתקנים הגט בחותמיו - אף על פי שנתנו שליח
 לשליח, ואפלו מאה בינן לבין עצמן, עד שהגיע הגט
 לידה - הרי זה כשר. ואף על פי שלא פרש הבעל ולא
 אמר לו 'שלחו ביד אחר', אם חלה או נאנס - הרי זה
 משלחו.
כב. כל העושה שליח, אינו צריך שיהיה השליח עמו
 בבית דין, אלא אומר להן: 'הרי פלוני שלוחי', ואפלו
 שלא בפניו. וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו,
 אפלו הן מאה.
כג. האיש שנתן גט לאשתו, ונכתב ונחתם בפניה, ואמר
 לה: 'הרי את שלוחה להולכה עד בית דין פלוני, והם
 יעמידו שליח ויתנו ליה גט זה ותתגרשי בו' - הרי זו

47 - הרי זו מגרשת; שהאנשים שהתנה בהן, התיירם ובטל
48 התנאי.
49 ח. אמר לה: 'הרי את מתרת לראובן' - הרי זו אינה
50 מגרשת, שהרי לא בטל תנאו של שמעון. אמר לה: 'הרי
51 את מתרת לשמעון', או 'הרי את מתרת אף לשמעון' -
52 הרי זה ספק גרושין; שמא לא התיירא אלא לשמעון,
53 וראובן באסורו עומד, וזה שאמר 'לשמעון', כלומר לכל
54 אדם אף לשמעון, או שמא התיירא לכל, וזה שאמר 'אף
55 לשמעון' והוא הדין לראובן, ששמעון סמוך היה לראובן
56 בתנאו.
57 ט. התנה עליה ואמר: 'היום אין את אשתי, ולמחר את
58 אשתי' - אינה מגרשת, ואף על פי שפירט בינו לבינה
59 היום; לפיכך כותבין בגטין 'מן היום ולעולם'.
60 י. 'הרי זה גט' על מנת שלא תשתי יין כל ימי חייך' -
61 אינו גט, שאין זה כריתות [ניתוק מוחלט]; 'כל ימי חיי',
62 או 'כל ימי חיי פלוני' - הרי זה גט, שהרי פירט בינו
63 לבינה, ולא ישאר לו עליה רשות כשימזג אותו פלוני.
64 יא. 'הרי זה גט' על מנת שלא תלכי לבית אביך עד
65 שלשים יום' - הרי זה גט; 'שלא תלכי לבית אביך לעולם'
66 - אינו גט, שאין זה כריתות. לפיכך האומר לאשה: 'הרי
67 זה גט' על מנת שלא תאכלי בשר זה לעולם, 'על מנת
68 שלא תשתי יין זה לעולם' - אינו גט, שאין זה כריתות;
69 'עד שלשים יום', הרי זה גט.
70 יב. 'הרי זה גט' על מנת שלא תנשא לפלוני' - אינו
71 גט; הא למה זה דומה? לאומר לה: 'על מנת שלא תשתי
72 יין זה לעולם', או 'שלא תלכי לבית אביך לעולם', או 'כל
73 ימי חייך'. אבל אם אמר לה: 'על מנת שלא תנשאי
74 לפלוני עד חמשים שנה' - הרי זה גט, ולא תנשא לו כל
75 זמן שהתנה; ואם נשאת, בטל הגט למפרע. ונת עמו -
76 הולך ממנו בשר, והגט בשר; שלא התנה עמה אלא על
77 הנשואין.
78 יג. 'הרי זה גט' על מנת שתנשאי לפלוני' - אם נשאת
79 לו, הרי זה גט כשאר כל התנאים; אבל אמרו חכמים:
80 לא תנשא לא לאותו פלוני ולא לאחר. לאותו פלוני לא
81 תנשא, שמא יאמרו נשיהן נותנין זה לזה במתנה; ולאחר
82 לא תנשא, שאינו גט אלא בקיום התנאי. עברה ונשאת
83 לאותו פלוני, לא תצא. נשאת לאחר, קדם שתנשא לו -
84 בטל הגט, ותצא והולך ממנו; וצריכה גט משני.
85 יד. 'הרי זה גט', והניר שלי' - אינה מגרשת, שאין זה
86 כריתות; 'על מנת שתתני לי את הניר', הרי זה גט ותתן.
87 טו. חקק הגט על טס של זהב, ונתנו לה ואמר לה: 'הרי
88 זה גט' וכתבתך [דמי כתובתך] - בשר, ונתקבלה כתבתה
89 אם יש בשט כד כתבתה; ואם אין בו, ישרים לה כתבתה.
90 טז. כל המגרש על תנאי שמבטל את הגט, כגון שהתנה
91 עליה שלא תשתי יין כל ימי חייך, או שתהיה מתרת לכל
92 אדם חוץ מפלוני, או שהתנה שאר תנאים קדם כתיבת

1 כל זמן שלא נחקים התנאי אלא בפני עד, אפלו עבר אפלו
2 שפחה, חוץ משפחה או בנה הקטן, מפני שאינה בשה
3 מלשמש בפניהם. והדבר ידוע שאם נתיחד עמה לבדה
4 בפני שני עדים באחד, אפלו לאחר שנתקיים התנאי - הרי
5 זו ספק מגרשת, שמא נבעלה ובטל הגט, כמו שיכתבאר
6 בהלכות אלו.
7 ג. ביצד מגרש אדם על תנאי? לא שיאמר 'כתבו גט
8 לאשתי על תנאי', או 'כתבו ותנו לה על תנאי', ואין צורך
9 לומר שלא יכתב בתוך הגט 'על תנאי זה גרש פלוני את
10 פלונית', אלא ביצד עושה? אומר לסופר לכתב ולעדים
11 לחתם, וכותבין גט כשר בלא שם תנאי בעולם; ואחר כך
12 נותן לה הגט ואומר לה: 'הרי זה גט', או 'הרי את
13 מגרשת בזה על מנת כך וכך', או יאמר להם, או לשלוח:
14 'תנו לה גט זה על מנת כך וכך'.
15 ד. כתב התנאי בגט אחר שאמר לכתב תוך הגט [עיקר
16 הגט; הפרטים האישיים של האיש והאשה] - הרי זה כשר,
17 בין שכתבו קדם חתימת העדים, בין שכתבו אחר חתימת
18 העדים. אבל אם כתבו קדם התוך, אפלו כתב 'על מנת
19 כך וכך' - הרי זה ספק גרושין, שהרי נשאר לו זכות בגופו
20 של גט; וכן אם התנה בפה קדם כתיבת התוך, הרי זה
21 ספק גרושין.
22 ה. המגרש את אשתו, והתנה עליה, בין בכתב אחר
23 התוך, בין על פה אחר התוך, ואמר לה: 'הרי את מתרת
24 לכל אדם חוץ מאיש פלוני', או 'אלא לאיש פלוני', ונתן
25 לה הגט על תנאי זה - אם היה אותו האיש גוי או עבר,
26 או אסור עליה משום ערוה, כגון אביה ואחיה או אביו
27 ואחיו - הרי זה גט כשר. ואם היה אותו האיש יש לו פה
28 [חלים ביניהם] קדושין - אף על פי שהוא מחייב לאוין,
29 ואף על פי שהוא קטן - אינו גט; שהרי שיר בגט, ואין
30 זה כריתות. היה בעל אחותה, שאף על פי שהוא היום
31 אסור עליה משום ערוה, אם תמות אחותה יהיה מתר לה
32 - הרי זו ספק מגרשת.
33 ו. אמר לה: 'הרי את מתרת לכל אדם חוץ ממי שיוצא
34 שאינו עתה בעולם', או 'חוץ מזנותך', כלומר תהיה מתרת
35 להנשא לכל אדם, אבל לזנות הרי את באסור אשת איש,
36 או 'הרי את מתרת לכל מי שיבוא עליך בדרך כל הארץ,
37 אבל שלא בדרךך הרי את באסורה', או 'הרי את מתרת
38 לכל אדם חוץ ממקדש בשטר', כלומר שהיא מתרת
39 להתקדש בכסף ובביאה, אבל בשטר הרי את באסור אשת
40 איש, או 'הרי את מתרת לכל אדם חוץ מהפרת נדרך',
41 כלומר שלא נשאר לי עליך שום אישות כלל חוץ מהפרת
42 נדריך, שאף אשתי לענין הפרת נדרים, או לענין אכילת
43 תרומה, או לענין ירשה, שאם מתה יירשנה - בכל אחד
44 מאלו, הרי זו ספק מגרשת.
45 ז. אמר לה: 'הרי את מתרת לכל אדם חוץ מראובן
46 ושמעון', וחזר ואמר לה: 'הרי את מתרת לראובן ושמעון'

מתוך מהדורת חזק

48 אָלף בְּדַמְיוֹ - אֵינוֹ גֵּט, עַד שֶׁתֵּתֵן אוֹתוֹ כְּלִי עֲצָמוֹ, אוֹ עַד
49 שִׁבְטָל הַתְּנָאִי.

50 כד. מִי שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה עַל תְּנָאִי, וְקִדְּשָׁה אַחֵר קֹדֶם שִׁיתְקַנֵּם
51 הַתְּנָאִי - אִם נִתְקַנֵּם הַתְּנָאִי הָרִי זֶה מְקַדְּשָׁה; וְאִם לֹא נִתְקַנֵּם
52 הַתְּנָאִי, וּבִטֹּל הַגֵּט - אֵינָה צְרִיכָה גֵּט מִשְׁנִי, שֶׁהָרִי אֵין
53 קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. אָבָל אִם נִשְׁאָת, וְלֹא נִתְקַנֵּם הַתְּנָאִי
54 וּבִטֹּל הַגֵּט - צְרִיכָה גֵּט מִשְׁנִי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

פָּרָק ט

55 א. הַמְּגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ לְאַחֵר זָמַן קְבוּעַ "[הָרִי גִיטָךְ
56 וְתִתְגַּרְשִׁי לְאַחֵר ל' יוֹם]", הָרִי זֶה מְגַרֵּשֶׁת כְּשִׁיגִיעַ הַזָּמַן
57 שֶׁקָּבַע. וְהָרִי זֶה דּוֹמֶה לְתְּנָאִי, וְאֵינוֹ תְּנָאִי: דּוֹמֶה לְתְּנָאִי -
58 שֶׁהִיא מִתְגַּרֵּשֶׁת כְּשִׁיגִיעַ הַזָּמַן שֶׁקָּבַע; וְאֵינוֹ תְּנָאִי -
59 שֶׁהַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי, הָרִי גֵרֵשׁ [נִתֵּן לָהּ בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין], וְזֶה
60 עֲדֵין לֹא גֵרֵשׁ עַד שִׁיגִיעַ אוֹתוֹ זָמַן. לְפִיכָךְ: הַמְּגַרֵּשׁ עַל
61 תְּנָאִי - צְרִיף לְכַפֵּל תְּנָאִי [שִׁיחִיו בּוֹ כָּל דִּינֵי הַתְּנָאִי]; וְזֶה
62 - אֵינוֹ צְרִיף לְכַפֵּל דְּבָרוֹ, וְלֹא לְשַׁאֵר מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין
63 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

64 ב. כִּיצַד? הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ: 'הָרִי זֶה גִטָּךְ, וְלֹא תִתְגַּרְשִׁי בּוֹ
65 אֲלֹא לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם' - אֵינָה מִתְגַּרֵּשֶׁת אֲלֹא לְאַחֵר
66 שְׁלֹשִׁים יוֹם; וְאִם מֵת הַבַּעַל, אוֹ אֶבֶד הַגֵּט אוֹ נִשְׂרָף, בְּתוֹךְ
67 שְׁלֹשִׁים, אֵינָה מְגַרֵּשֶׁת.

68 ג. הֲלָכָה וְהִנִּיחֵתוּ בְּצִדֵּי רִשּׁוֹת הָרָבִים, וְנִגְנַב אוֹ אֶבֶד מִשֵּׁם
69 לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם - הָרִי זֶה מְגַרֵּשֶׁת, הוֹאִיל וְהִנֵּה הַגֵּט קָיָם
70 בְּיוֹם שֶׁהִיא מִתְגַּרֵּשֶׁת בּוֹ, וְיִתְּדָה אוֹתוֹ [הַקְצָתָה לּוֹ מִקּוֹם]
71 בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ רִשּׁוֹת הָרָבִים, שֶׁצִּדֵּי רִשּׁוֹת הָרָבִים אֵינֶן
72 כְּרִשּׁוֹת הָרָבִים.

73 ד. וְכֵן אִם תִּלָּה הַגִּירוּשִׁין בְּמַעֲשָׂה, דִּינוֹ בְּדִין מְגַרֵּשׁ אַחֵר
74 זָמַן. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁאָמַר לְאִשָּׁה: 'הָרִי זֶה גִטָּךְ, וְלֹא
75 תִתְגַּרְשִׁי בּוֹ עַד שֶׁתֵּתֵנִי לִי מֵאֲתִים זֶז' - הָרִי זֶה מִתְגַּרֵּשֶׁת
76 אַחֵר שֶׁתֵּתֵן; וְאֵינוֹ צְרִיף לְכַפֵּל תְּנָאִי, וְלֹא לְשַׁאֵר מִשְׁפָּטֵי
77 הַתְּנָאִין שֶׁבִּאֲרָנוּ - שֶׁהָרִי לֹא גֵרֵשׁ עַל תְּנָאִי, אֲלֹא עֲדֵין לֹא
78 גֵרֵשׁ זֶה, אֲלֹא תִלָּה הַגִּירוּשִׁין בְּעִשְׂתִּי כָּךְ וְכָךְ, וְאַחֵר כָּךְ
79 תִתְגַּרֵּשׁ.

80 ה. וְמֵה בֵּין הַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי, לְזֶה שֶׁקָּבַע זָמַן לְגִירוּשִׁין
81 אוֹ תִלָּן בְּמַעֲשָׂה? שֶׁהַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי - יֵשׁ שֵׁם גִּירוּשִׁין,
82 וְאֵינֶן גְּמוּרִין עַד שִׁיתְקַנֵּם הַתְּנָאִי. לְפִיכָךְ, כְּשִׁיתְקַנֵּם
83 הַתְּנָאִי, נִתְגַּרְשָׁה אִם הָיָה הַגֵּט קָיָם, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ
84 בְּרִשּׁוּתָהּ; וְאֵינָה צְרִיכָה לְחֹזֵר וּלְטֹלוֹ אוֹ לְהִיחֹת בְּרִשּׁוּתָהּ
85 אַחֵר שֶׁנִּתְקַנֵּם הַתְּנָאִי, שֶׁהָרִי הִגִּיעַ לִידָה תְּחִלָּה בְּתוֹרַת
86 גִּירוּשִׁין. וְאִם נִשְׁאָת קֹדֶם שִׁיתְקַנֵּם הַתְּנָאִי - לֹא תִצָּא, כְּמוֹ
87 שֶׁבִּאֲרָנוּ. אָבָל הַתּוֹלָה גִּירוּשִׁיו בְּזָמַן אוֹ בְּמַעֲשָׂה - לֹא
88 הִגִּיעַ גֵּט לִידָה בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין, אֲלֹא בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן עַד
89 הַזָּמַן שֶׁקָּבַע אוֹ עַד שֶׁמַּעֲשָׂה הַמַּעֲשָׂה. לְפִיכָךְ, כְּשִׁיגִיעַ
90 הַזָּמַן, צְרִיכָה לְהִיחֹת הַגֵּט בְּרִשּׁוּתָהּ, אוֹ תִחֲזֹר וְתִטְלֹנָה, אוֹ
91 שִׁיחִיָּה בְּמָקוֹם שִׁיחִדָּה אוֹתוֹ בּוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רִשּׁוּתָהּ,
92 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; וְאַחֵר כָּךְ תִתְגַּרֵּשׁ בּוֹ. וְאִם נִשְׁאָת קֹדֶם

1 הַתְּרֵף - אִם הָיָה הַתְּנָאִי כְּתוּב בְּגֵט, וְחֹזֵר וּמִחֲקוֹ וְנִתְּנוֹ לָהּ
2 - הָרִי זֶה סָפֵק מְגַרֵּשֶׁת; וְאִם הָיָה הַתְּנָאִי עַל פֶּה - הָרִי זֶה
3 נוֹטֵל הַגֵּט מִמֶּנָּה, וְחֹזֵר וְנִתְּנוֹ לָהּ בְּתְּנָאִי כְּשֵׁר, אוֹ בְּלֹא
4 תְּנָאִי כָּלֵל.

5 יז. כִּיצַד? הָרִי שֶׁנִּתֵּן הַגֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת
6 מְגַרֵּשֶׁת בָּךְ וּמִתְרַת לְכָל אֶדָם חוּץ מִפְּלוֹנִי' - אִם נִטְלוּ
7 מִמֶּנָּה וְחֹזֵר וְנִתְּנוֹ לָהּ וְאָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מִתְרַת בּוֹ לְכָל
8 אֶדָם', אוֹ 'הָרִי זֶה גִטָּךְ' - הָרִי זֶה מְגַרֵּשֶׁת. וְכֵן כָּל כִּיצַא
9 בָּךְ.

10 יח. הַנּוֹתֵן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ עַל מִנַּת שִׁתְתָּן לּוֹ מֵאֲתִים זֶז, וְחֹזֵר
11 וְהִתְנָה עָלֶיהָ תְּנָאִי אַחֵר בְּפָנֵי עֲדִים, שֶׁשִּׁשְׁמֹשׁ אָבִיו שְׁתִּי
12 שְׁנִים - לֹא בִטֹּלוֹ דְּבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים אֶת הָרִאשׁוֹנִים, אֲלֹא
13 הָרִי זֶה כְּאוֹמֵר לָהּ: 'עֲשִׂי אֶחָד מִשְׁנֵי הַתְּנָאִים'; רִצָּת
14 מִשְׁמֶשֶׁת רִצָּת נִוְתָּנָה, וְאֵין אֶחָד מִן [הַעֲדִים] הָרִאשׁוֹנִים
15 [עַל הַתְּנָאִי הָרִאשׁוֹן] וְאֶחָד מִן הָאֲחֵרוֹנִים [הַעֲדִים] עַל
16 הַתְּנָאִי הַשֵּׁנִי] מִצְטָרְפִין [לַהֲעִיד שִׁחִיהָ כְּאֵן תְּנָאִי]. אָבָל אִם
17 הִתְנָה עָלֶיהָ שִׁתְתָּן לּוֹ מֵאֲתִים זֶז, וְחֹזֵר וְהִתְנָה בְּפָנֵי שְׁנִים
18 שִׁתְתָּן לּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זֶז - כְּכָר בִּטֹּל תְּנָאִי שֶׁל מֵאֲתִים,
19 וְצְרִיכָה לִתֵּן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת. וְכֵן כָּל כִּיצַא בָּךְ.

20 יט. הִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁתַּעֲשֶׂה דְּבָר זֶה סֶתֶם, הָרִי זֶה כְּמַפְרֵשׁ
21 יוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וְלֹא פֶרֶשׁ כְּמֵה זָמַן תַּעֲשֶׂה. כִּיצַד? אָמַר
22 לָהּ: 'הָרִי זֶה גִטָּךְ עַל מִנַּת שִׁתְתָּנִי עִמִּי מִלְּאֲכָה', עַל מִנַּת
23 שִׁתְתָּמִשִּׁי אֶת אֲבָא', עַל מִנַּת שִׁתְתָּנִי אֶת בְּנִי' - אִם עָשָׂת
24 עִמּוֹ מִלְּאֲכָה יוֹם אֶחָד, אוֹ שִׁמְשָׁה אֶת אָבִיו יוֹם אֶחָד, אוֹ
25 שֶׁהִנִּיקָה אֶת בְּנִי יוֹם אֶחָד בְּתוֹךְ הַזָּמַן שֶׁהָבֵן יוֹנֵק בּוֹ וְהוּא
26 בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה וָעֶשְׂרִים חֳדָשׁ - הָרִי זֶה גֵּט. מֵת הָבֵן אוֹ הָאֵב
27 קֹדֶם שֶׁתֵּתֵן אוֹ תַשְׁמֵשׁ - אֵינוֹ גֵּט.

28 כ. אָמַר לָהּ: 'עַל מִנַּת שִׁתְתָּנִי אֶת בְּנִי', אוֹ 'תַשְׁמִשִּׁי אֶת
29 אֲבָא', 'שְׁתִּי שְׁנִים' - הָרִי זֶה מִשְׁלֵמַת הַזָּמַן שֶׁפֶרֶשׁ; מֵת הָבֵן
30 אוֹ הָאֵב בְּתוֹךְ הַזָּמַן, אוֹ שֶׁאָמַר הָאֵב אֵין רִצּוֹנִי שֶׁתַּשְׁמִשִּׁנִּי
31 - אֵינוֹ גֵּט, שֶׁהָרִי לֹא נִתְקַנֵּם הַתְּנָאִי. וְכֵן כָּל כִּיצַא בָּךְ.

32 כא. 'הָרִי זֶה גִטָּךְ עַל מִנַּת שִׁתְתָּנִי לִי מֵאֲתִים זֶז מִכָּאֵן
33 וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם' - נִתְנָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִדַּעֲתוֹ
34 [בַּהֲסַכְמָתוֹ], הָרִי זֶה מְגַרֵּשֶׁת; לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵינָה
35 מְגַרֵּשֶׁת. נִתְנָה לּוֹ בַּעַל כְּרָחוּ, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל - הָרִי
36 זֶה גֵּט פְּסוּל, עַד שֶׁתֵּתֵן מִדַּעֲתוֹ. חֹזֵר וְאָמַר לָהּ בְּתוֹךְ
37 הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם: 'הָרִי הֵן מִחוּלִין לָךְ', אֵינָה מְגַרֵּשֶׁת, שֶׁהָרִי
38 לֹא נַעֲשֶׂה הַתְּנָאִי; מֵת בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם, הוֹאִיל וְשִׁלְמוּ
39 הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא נִתְּנָה - {אֵינָה} מְגַרֵּשֶׁת.

40 כב. אָמַר לָהּ: 'הָרִי זֶה גִטָּךְ עַל מִנַּת שִׁתְתָּנִי לִי מֵאֲתִים
41 זֶז', וְלֹא קָבַע זָמַן, וּמֵת קֹדֶם שֶׁתֵּתֵן - אֵינָה יְכוּלָה לִתֵּן
42 לְיוֹרְשֵׁיו, שֶׁלֹּא הִתְנָה עָלֶיהָ אֲלֹא שִׁתְתָּן לּוֹ; וְלֹא בִטֹּל הַגֵּט,
43 שֶׁהָרִי לֹא קָבַע זָמַן. לְפִיכָךְ, אֵף עַל פִּי שֶׁאֶבֶד הַגֵּט אוֹ נִקְרַע
44 קֹדֶם שִׁמּוּת - הָרִי זֶה מְגַרֵּשֶׁת, וְלֹא תִנָּשָׂא לְזֹר עַד שֶׁתִּחַלֵּץ
45 [לְיִבְמָה].

46 כג. 'הָרִי זֶה גִטָּךְ עַל מִנַּת שִׁתְתָּנִי לִי כְּלִי פְלוֹנִי אוֹ בְּגָד
47 פְלוֹנִי', וְאֶבֶד אוֹתוֹ כְּלִי אוֹ נִגְנַב - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנָה לּוֹ

לפניך אם אמר 'אם מתי', הרי זה כאומר 'לאחר מותי' -
 ואין גט לאחר מיתה.
 יג. אמר לה: 'הרי זה גטף מעכשיו אם מתי', או 'מהיום
 אם מתי' - הרי זה גט, וכשימות תהיה מגרשת.
 יד. אמר לה: 'הרי זה גטף מעכשיו', או 'מהיום', 'לאחר
 מיתתי', ומת - הרי זה ספק מגרשת; שמה אחר שאמר
 'מעכשיו' חזר בו, וסמכה דעתו על לאחר מיתה - שאין
 גט לאחר מיתה.
 טו. 'הרי זה גטף לכשתצא חמה', ומת בלילה - אינו גט;
 'על מנת שתזרח חמה', ומת בלילה - הרי זה מגרשת,
 וכשתזרח חמה יתקיים התנאי. התנה עליה שאם יזרח
 חמה יתנה גט ואם לא יזרח לא יתנה גט, ומת בלילה -
 אינו גט; שהרי לא נתקיים התנאי עד שמת, ואין גט לאחר
 מיתה.
 טז. שכיב מרע [חולה הנוטה למות] שכתב גט לאשתו
 וגרשה, ועמד [הבריא] - אינו יכול לחזור בו, שאין גטו
 כמתנתו [שמתנתו חוזרת בכזה מקרה]; שאם תאמר יחזר
 בו, יאמרו [בטעות]: 'גטו לאחר מיתה יגרש' - כמו
 מתנתו, שאינה קונה אלא לאחר מיתה.
 יז. 'הרי זה גטף מהיום, אם מתי מחלי זה', ונפל עליו
 בית או נשכו נחש או טרפו ארי וכיוצא בזה, ומת - אינו
 גט.
 יח. אמר לה: 'אם לא יעמד מחלי זה', ונפל עליו בית
 או נשכו נחש או טרפו ארי - הרי זה ספק מגרשת. 'הרי
 זה גטף מעכשיו, אם מתי מחלי זה', ועמד והלך בשוק,
 וחלה ומת - אומדין אותו: אם מחמת חלי הראשון מת,
 הרי זה גט; ואם לאו, אינו גט. ואם נתק [עבר] מחלי
 לחלי ולא עמד [התהלך] בשוק - הרי זה גט, ואינו צריך
 אמר [ודאי מחולי ראשון מת].
 יט. ובכל אלו התנאים, כל הימים שמנתינת הגט עד
 שימות ויתקיים התנאי - הרי היא מגרשת לכל דבר,
 ובכלד שלא יתחד עמה, כמו שבארנו.
 כ. חולה שרצה לגרש אשתו על תנאי כשימות, כדי שלא
 תפל לפני יבם, ואם עמד לא תהיה מגרשת, ולא רצה
 לגרשה מעכשיו, כדי שלא תטרף דעתו - כך הוא כותב
 בגט אחר שכותב התרף [עיקר הגט], או אומר לה כשנותן
 הגט: 'אם לא מתי לא יתנה גט, ואם מתי יתנה גט, ואם
 לא מתי לא יתנה גט'; כדי שיהיה תנאי כפול, והן "אם
 מתי" קודם ללאו "אם לא מתי", ולא יפתח פיו תחלה
 לפרענות "אם מתי". ואם מת, תהיה מגרשת כשימות -
 והוא שייגיע הגט לידה קדם מיתה.
 כא. בעל שנתן גט לאחד ואמר לו: 'זכה בגט זה לאשתי
 כדי שלא תפל לפני יבם' [שלא תזדקק לייבום], ומת
 הבעל קדם שייגיע הגט לידה - הרי זה ספק מגרשת; שרוב
 הנשים, זכות היא להן שלא יפלו לפני יבם; ולפיכך תהיה
 ספק מגרשת, אף על פי שלא הגיע גט לידה, הואיל וזכה
 לה בו אחר.

שיגיע הזמן שקבע, או קדם שפעשה המעשה שתלה בו
 הגירושין - תצא, והולך ממזר; שעדין היא אשת איש
 גמורה, ואין כאן שם [שום] גירושין.
 ו. הנותן גט ביד אשתו ואמר לה: 'אם לא תתני לי
 מאתים זוז, אין זה גט', או 'אין את מגרשת' - הרי זה
 לא גרש כלל, ואין כאן גט לא על תנאי ולא תלוי
 במעשה. וכן כל כיוצא בזה.
 ז. הרוצה לגרש על תנאי, ויהיה ענין תנאו שלא תתגרש
 עד זמן פלוני - הרי זה מוציא ענין זה בלשון תנאי, ויתנה
 התנאי בביאתו בזמן קבוע או בקליקתו. כיצד? כגון
 שיאמר לה: 'אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום, הרי
 זה גט, ואם באתי בתוך שלשים יום, לא יתנה גט', ונותן
 הגט בידה; או יאמר לה: 'הרי זה גטף מעכשיו, אם לא
 באתי מכאן ועד שלשים יום', או 'הרי זה גטף, על מנת
 שלא אבוא למדינה זו עד שלשים יום', וכן כל כיוצא
 בזה.
 ח. התנה עליה שיהיה גט אם לא בא עד שלשים יום
 למדינה זו, והיה בא בדרך בתוך שלשים יום, וחלה או
 עקבו נהר ולא בא עד אחר שלשים יום - הרי זה גט,
 אפילו עומד וצוח 'הריני אנוס'; שאין אנוס בגטין, ואף
 על פי שגלה דעתו שאין רצונו לגרש.
 ט. התנה עליה שתתגרש כשיעבר מנגד פניה [שלא
 ידאנה] שלשים יום, והיה הולך ובא [ורואה אותה] הולך
 ובא ולא נתיחד עמה - כשילך וישקה שלשים יום, תהיה
 מגרשת; ואף על פי שהיה הולך ובא בתוך שלשים יום,
 הואיל ולא נתיחד עמה, הרי הגט כשר. במה דברים
 אמורים? בשהתנה ואמר: 'הרי היא נאמנת עלי לומר
 שלא פסיתי אותה'. אבל אם לא האמינה, חוששין שמה
 פיס אותה כשהיה הולך ובא, ומחלה לו התנאי, ובטל
 הגט כשפסיה; ומפני חשש זה, יהיה הגט פסול אחר
 השלשים יום. וכן האומר לאשה: 'הרי זה גטף לאחר
 שנים עשר חדש', והיה עמה במדינה - חוששין שמה פיס
 אותה, עד שיאמר: 'נאמנת עלי שלא פסיתי'.
 י. וכן כל התנאים שהן תלויין ברצונה, ואם רצת ובטלה
 אותן, בטל הגט - חוששין לו שמה פיס, עד שיאמר
 'נאמנת עלי'. במה דברים אמורים? במתגרשת מן
 הנשואין, שלבו גס [מורגל] בה [אינו מתבייש בפניה];
 אבל המתגרשת מן הארוסין, אין חוששין לו שמה פיס.
 יא. 'הרי זה גטף מעכשיו, אם לא באתי מכאן [מהיום]
 ועד שנים עשר חדש' - אין חוששין שמה בא בסתר,
 שאין דרך בני אדם לבוא בצנעה; ואם תם הזמן שקבע
 ולא בא, הרי זה מגרשת. מת בתוך שנים עשר חדש - אף
 על פי שאי אפשר שיבוא, והרי היא מגרשת, לא תנשא
 במקום יבם עד אחר שנים עשר חדש, כשיתקיים התנאי.
 יב. בריא שהתנה שיהיה זה גט אם מת, או חולה שהתנה
 שיהיה זה גט אם מת מחלי זה - לא אמר כלום;
 שמשמות 'אם מתי', לאחר מיתה; ומשמעו [גם], מעתה.

מתוך מהדורת חזק

48 אחד מקם יוליד; ואם לחתימה - יאמר להם: 'כל שנים
49 מקם יחתמו בגט זה ונתנו לאשתי'.
50 כט. ולמה אמרו חכמים 'עדי הגט אין חותמין אלא זה
51 בפני זה'? גזירה, שמא יאמר לרבים 'כלכם יחתמו'; אם
52 תאמר חותמין זה שלא בפני זה - שמא יעידו שנים, ותטל
53 הגט בידה, ותחשב שפכר העידו בו, ועדין לא נתקנים
54 התנאי.
55 ל. אמר לשלשה: 'שנים מקם יכתבו גט לאשתי ויחתמו
56 וינתנו לה', והיה בהן אב וכלו, בין שחתם האב עם האחר,
57 בין שחתם הבן עם האחר - הרי זה פשר, שהאדם עושה
58 הבן שליח במקום האב.
59 לא. אמר לשנים: 'כתבו וחתמו ונתנו לפלוני שיוליך
60 לאשתי', או 'נתנו לשליח שיוליך לה' - אחד מהן כותב,
61 וישניהן חותמין ונותנין לשליח; ואם הוליקו הן בעצמן
62 ונתנו לה - אינו גט, שלא עשה אותן שליח לגרושין.
63 כיצד יעשו? יטלו אותו ממנה, וינתנוהו לשליח, וחזור
64 ונתנו לה בפניהם, או בפני אחרים. ורבותי הורו בגט זה
65 בדבר שאינו נראה, מפני שבזש שהיה בנסחאות שלחן.
66 לב. אמר לסופר: 'כתב לי גט לאשתי', כתבו ונתנו לבצל
67 בלא עדים, ונטלווהו ונתנו לשליח ואמר לו: 'תן גט
68 זה לאשתי בפני עדים', והלך השליח ונתנו לה בפני עדים
69 - הרי זה ספק מגרשת; שאין השליח נאמן להחזיר הערוה,
70 אף על פי שהוא עד אחד, אלא מפני כתב העדים שחתמו
71 על הגט, שהן כמי שנתקרה עדותן, עד שיהיה שם
72 מערער, כמו שבארנו. ואם היו שם שני עדים שיעידו
73 שגט זה הפעל נתנו לשליח לגרשה בו - הרי זה מגרשת.
74 לג. האומר לשליח: 'תן גט זה לאשתי במקום פלוני',
75 ונתנו לה במקום אחר - אינו גט; 'הרי היא במקום פלוני',
76 ונתנו לה במקום אחר - פשר, מפני שמראה מקום הוא לו
77 [מציין מקום הימצאה לידיעה, ואינו מקפיד לגרשה דווקא
78 שם]. אמר לו: 'אל תתנהו לה אלא בבית', ונתנו לה
79 בעליה, 'אל תתנהו לה אלא בגימין', ונתנו לה בשמאל,
80 'תנהו לה ביום פלוני', ונתנו לה בתוך [לפני] הזמן - אינו
81 גט; 'אל תתנהו לה אלא ביום פלוני', ונתנו לה מלפניו או
82 מאחרי - אינו גט, שהרי הקפיד על עצמו של יום. וכן כל
83 כיוצא בזה.
84 לד. וכן האשה שאמרה לשלוחה: 'התקבל [קבל] לי גטי
85 במקום פלוני', וקבלו לה במקום אחר - אינו גט; 'הבא לי
86 גטי למקום פלוני', והביאו לה למקום אחר - פשר.
87 לה. האומר לשלוחו: 'הולך גט זה לאשתי', בין שאמר לו
88 'הולך', בין שאמר לו 'את [אתה] הולך', וחתה או נאנס -
89 משלחו ביד אחר. ואם אמר לו: 'טל ממנה חפץ פלוני, ותן
90 לה גט זה' - הרי זה לא ישלחו ביד אחר; ואם שלחו ביד
91 אחר, ויצאת האשה לקראת השליח ונתנה החפץ בתחלה,
92 ואחר כך נתן לה הגט - הרי זה מגרשת.
93 לו. נתן לה הגט, ואחר כך נתנה החפץ - אפלו מיד
94 השליח הראשון, אינו גט; שהרי עבר על דברי הפעל

1 כב. אמר לעדים: 'לאחר שנים עשר חדש כתבו גט ונתנו
2 לאשתי', או שאמר להם: 'כתבו ונתנו גט לאשתי לאחר
3 שנים עשר חדש' - הרי אלו כותבין אחר הזמן שקבע,
4 ונותנין לה; ואם כתבוהו בתוך הזמן, אף על פי שנתנהו
5 לאחר זמן שאמר - אינו גט. כתבוהו אחר הזמן כשאמר,
6 ומת קדם שניתן לה - אינו גט; ואם לא נודע אם מיתה
7 קדמה לנתינת הגט, או נתינת הגט קדמה למיתה - הרי
8 זו ספק מגרשת.
9 כג. אמר להם: 'כתבו ונתנו לה אחר השבוע' [שמיטה זו]
10 - אין כותבין אלא אחר שנה מאחר השבוע [בשנה
11 שמינית]; אמר להן 'לאחר השנה' - כותבין לאחר חדש
12 משנה שניה; אמר להן 'לאחר החדש' - כותבין לאחר
13 השבוע מחדש שני; אמר להן 'לאחר השבוע' - כותבין
14 מאחר יום השבוע עד סוף יום שלישי; אמר להן: 'כתבו
15 ונתנו לה קדם השבוע' - כותבין מיום רביעי ועד סוף יום
16 ששי, ונותנין לה.
17 כד. הרי שאחרו אחר הזמן שאמר, ואחר כך כתבו ונתנו
18 לה, כגון שאמר להם 'לאחר החדש', וכתבו ונתנו לה
19 לאחר שתי שבועות מחדש שני - הרי זה פסול.
20 כה. נתיחד עמה אחר שאמר להם לכתב ולחתם ולתן
21 לה, הרי אלו לא יכתבו; וקל וחמר הדברים: אם הגט
22 שנתן לה לידה כשנתיחד עמה, נפסל הגט שמא בעל; קל
23 וחמר לזה, שלא נכתב. ואם כתבו ונתנו לה אחר שנתחדש
24 עמה, אינו גט.
25 כו. אמר לעשרה: 'כתבו גט לאשתי' - אחד כותב על ידי
26 [בשביל] פלן; 'כלכם כתבו' - כותב אחד מהן במעמד
27 [בנוכחות] פלן. 'הוליקו גט זה לאשתי' - מוליקו אחד
28 מהן על ידי פלן; 'כלכם הוליקו גט זה לאשתי' - מוליקו
29 אחד מהן במעמד פלן.
30 כז. אמר לעשרה: 'כתבו גט וחתמו ונתנו לאשתי' - אחד
31 מהן כותב, ושנים מהן חותמין, ואחד מהן נותנו לה;
32 ואפלו היה הפותב הוא אחד משני העדים שחתמו בו,
33 והוא השליח שנתנו לה - הרי זה פשר. אמר להם: 'כלכם
34 כתבו' - כלן חותמין; ואם מנאן, בין שמנה כלן בין
35 שמנה מקצתן, ואמר להן 'כתבו' - הרי זה פאומר
36 'כלכם', ושנים שחותמין בתחלה, הן משום עדים;
37 והשאר, משום תנאי. לפיכך אם היו השאר פסולין, או
38 חתמו זה היום וזה למחר, אפלו לימים הרבה - הרי זה
39 פשר. מת אחד מהן קדם חתימה, הרי זה גט בטל. היה
40 אחד משנים הראשונים פסול, הרי זה גט פסול - שמא
41 יאמרו: 'עד פסול פשר בעדות שאר שטרות, בעת שיהיו
42 העדים רבים'; ולא הכשירוהו בגט שעדיו רבים, אלא
43 מפני שעדי מסירה [שדוברים מסירת הגט לאשה] הם
44 העקר.
45 כח. תקנו חכמים שהאומר לרבים לכתב גט, או לחתם,
46 או להוליך גט לאשתי, אם לכתובה - אומר להם: 'כל
47 אחד מקם יכתב גט לאשתי'; וכן להולכה - יאמר: 'כל

תחת בעלה [השני]. ואם אי אפשר לכתב אחר, והיה הבעל
[השני] ותיק [ישר ובעל מידות] וגרש מעצמו - הרי זה
משבח, אם אין לו בנים; אבל אם יש לו בנים - לא יוציא
מפני פסול הגט, שמא יוציא לעז [שם רע] על בניו [שהם
ממזרים].

ג. וכל מקום שאמרנו בחבור זה 'הרי זה ספק גרושין', או
שהיא ספק מגרשת - לא תנשא. ואם נשאת, תצא; והולד
ספק ממזר, מפני שהיא ספק ערוה. ובין שגרש את אשתו
בגט פסול, או שהיתה ספק מגרשת ורצה להחזירה - הרי
זו מתרת לבעלה; ואינו צריך לחדש הנשואין ולברך שבע
ברכות ולכתב כתובה, עד שתתגרש גרושין גמורין.

ד. כל מי שנשאת בגט בטל, הרי זו צריכה גט מבעל שני
מדבריהן - כדי שלא יאמרו: 'אשת איש יוצאה בלא גט';
וצריכה גט מן הראשון להחזירה לשאר העם. ונאסרה על
שניהם לעולם אף על פי שנבעלה בשגגה, כדי שלא
יאמרו: 'החזיר זה גרושתו אחר שנשאת'; ואם עבר אחד
משניהן והחזירה, יוציא.

ה. וכן הדין באשה שבאו לה עדים שמת בעלה ונשאת,
ואחר כך בא בעלה, בין שהיה בעלה פקח, בין שהיה חרש,
בין שנשאת לפקח, בין שנשאת לחרש שאין קדושיו
קדושין גמורין - תצא משניהן, וצריכה גט משניהן,
ונאסרה על שניהן עולם.

ו. הרי שנתקדשה, ואחר כך בא בעלה, או נמצא הגט בטל
- הרי זו מתרת לבעלה, ואינה צריכה גט משני, שאין
קדושין תופסין בעריות; ואין חוששין שמא יאמרו 'אשת
איש יוצאה בלא גט' - כיון שלא נשאת [אלא], יאמרו:
'תנאי היה בקדושין ולא נתקיים'.

ז. האשה שנשאת, ואחר כך נמצא הגט בטל, או בא בעלה
אחר ששקעה שמת - אין הבעל הראשון והשני זכאין לא
במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפר נדריה. וכל פרות
[מנכסיה] שאכלו שניהן אחר שנשאת, אין מוציאין מהן;
ואין לה כתובה, ולא תנאי מתנאי כתובה, ולא מזונות - לא
על זה ולא על זה. ואם נטלה מזה או מזה - תחזיר. וכל
מה שבעלה [ונשח] או אבר מנכסיה, אפלו מנכסי צאן ברזל
[נכסי האשה שהבעל מקבל עליהן אחריות] - אין מוציאין
אותן לא מזה ולא מזה. והולד מן השני ממזר; ואם בא
עליה הראשון קדם שיגרש השני, הרי הולד ממזר
מדבריהם. גרשה השני ונטלה ממנו כתובה, ואחר כך בא
בעלה או נמצא הגט בטל - אין מוציאין מידה מה שנטלה,
לא מן המזונות ולא מן הכתובה.

ח. וכן הדין באחי שקדש אשה והלך, ושמע בו שמת,
ויבם אשתו, ואחר כך בא - תצא מזה ומזה, וצריכה גט
מזה ומזה; וכל הדרכים [הדינים] האלו בה. וכן אם קדש
אשה, והלכה למדינה אחרת, ושמע שמתה, ונשא אחותה,
ואחר כך נודע שלא מתה - צריכות גט ממנו שתיקה, וכל
הדרכים האלו בהן.

ט. אבל אם הלכה אשתו הנשואה למדינה אחרת, ושמע

בדבר שסתם בני אדם מקפידין עליו, שהרי הבעל אמר לו:
'טל החפץ נתן לה', והוא נתן ואחר כך נטל.

לז. אמר לו: 'נתן לה הגט, וטל ממנה חפץ פלוני' - הרי
זה לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהיה פקדונו ביד
אחר; ואם שלחו ביד אחר - הרי זה גט, בין שנתנה החפץ
תחלה, בין שלא נתנה אלא בסוף.

לח. נתן הגט לשליח ואמר לו: 'אל יתנהו לה אלא אתה',
ונתנו לאחר, ונתנו לה - אינו גט; וכן אם אמר לו: 'אל
תתנהו לה אתה, אלא תנהו לפלוני', והוא יתנהו לה, ונתנו
לה השליח הראשון - אינו גט, לפי שלא עשהו שליח
לגרושין.

לט. נתן לו הגט ואמר לו: 'הולך גט זה לאשתי', אמר לו
השליח: 'איני מכירה', אמר לו הבעל: 'תנהו לפלוני, הוא
מכירה' - הרי זה שליח שלא נתן [לו ייפוי כוח] לגרושין,
ואינו נותן הגט אלא לפלוני שאמר הבעל; ואותו הפלוני
הוא שליח הגרושין, והוא שמוליכו לה, או משלחו ביד
אחר אם חלה או נאנס.

מ. נתן הגט לשליח ואמר לו: 'לא תתנהו לה עד שלשים
יום', וחלה או נאנס בתוך השלשים - משלחו ביד אחר;
שאף על פי שאינו עכשו שליח לגרושין, הואיל ולאחר
השלשים יום יהיה שליח גרושין, עושה שליח אחר בתוך
השלשים.

מא. במה דברים אמורים? בשלא היה בעלה עמה
במדינה, או שהיתה מתגרשת מן הארוסין. אבל מתגרשת
מן הנשואין ובעלה עמה במדינה, חוששין לו שמא פס
[אוחה], ואינו עושה שליח בתוך השלשים אלא אם כן
אמר 'נאמנת עלי שלא פיסתי'; אבל נותן הגט לה לאחר
השלשים - וחוששין לה כמו שבארנו, עד שיאמר 'נאמנת
עלי שלא פיסתי'.

יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"ד

פרק י

א. כל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט בטל, או אינו גט,
או אינה מגרשת - הרי זה גט בטל מן התורה, ועדין היא
אשת איש גמורה; ואם נשאת, תצא והולד [מהנישואין
השניים] ממזר. ואם היה בעלה כהן, לא נאסרה עליו משום
גרושה - חוץ מן המגרש את אשתו ואמר לה 'הרי את
מגרשת ממני, ואין את מתרת לכל אדם'; שאף על פי שאין
זה גט, הרי זו פסולה לכהנה מדבריהן, שנאמר: 'ואשה
גרושה מאישה'; אמרו חכמים: אפלו לא נתגרשה אלא
מאישה ולא התרה לכל, נאסרה לכהנה - וזהו ריח הגט,
שפוסל לכהנה מדבריהן.

ב. וכל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט פסול - הרי זה
פסול מדברי סופרים בלבד; ונפסלה בו מן הכהנה מדברי
תורה. ולכתחלה לא תנשא, ואם נשאת לא תצא והולד
פשוט. וכותבין לה גט אחר פשוט, ונותנין לה והיא [בעודה]

מתוך מהדורת חזק

לכתחלה; וכן אם הלכו נשים אלו ונשארו לאחרים, 48
ונתאלמנו או נתגרשו [מנישואיהן השניים] - הרי אלו 49
מתרות להנשא להן לכתחלה. 50
טז. וכל אחת מהן מתרת להנשא לכן העד שהעיד לה, 51
או לכן החכם שאסרה על בעלה, או לכן הנטען עליה, 52
או לשאר קרוביה - שאין אדם חוטא כדי שיהנה אחר; 53
ומתרת האשה להנשא לאחד מעדי גרושיה, או מעדי 54
מאונקה [קטנה שהשיאו אחיה שדי לה במיאון לבטל 55
נישואיה], או לאחד מן הדברים שחלצה בפניהם [היבמה] 56
- שאין חוששין אלא לעדות אחד. ולעולם יתרחק אדם 57
מעדות מאן [שמא תתחרט על מיאונה], ויתקרב לחליצה. 58
יז. המגרש את אשתו, וחזר ובעלה בפני עדים קדם 59
שתנשא לאחר, בין שגרשה מן הנשואין, בין מן הארוסין 60
- הואיל ואשתו היתה, הרי זו בחזקת שהחזירה, ולשם 61
קדושין בעל, לא לשם זנות, ואפלו ראו אותו שנתן לה 62
מעוט; שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו באשתו 63
בעילת זנות, והרי בידו לעשותה בעילת מצוה. לפיכך 64
הרי זו בחזקת מקדשת קדושי ודאי, וצריכה ממנו גט 65
שני. 66
יח. נתיחד עמה בפני עדים - אם היתה מגרשת מן 67
הנשואין, חוששין לה שמה נבעלה, והן הן עדי יחוד, הן 68
הן עדי ביאה; שכל המקדש בביאה, אינו צריך לבעל 69
בפני עדים, אלא יתיחד בפניהן ויבעל, כמו שבאנו. 70
לפיכך צריכה גט מספק, והרי היא ספק מקדשת. ואם 71
היתה מגרשת מן הארוסין - אין חוששין לה, שהרי אין 72
לבו גס [ומורגל] בה. 73
יט. הורו מקצת הגאונים, שכל אשה שתבעל בפני עדים, 74
צריכה גט - חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. 75
והגדילו והוסיפו בדבר זה שעלה על דעתם, עד שהורו 76
שמי שיש לו בן משפחתו, חוששין לו, ולא תתייבם 77
אשתו [אם ימות בלא בנים] - שמה שחרר שפחתו ואחר 78
כך בא עליה; וגש מהן שהורה שונאי שחרר, שאין אדם 79
עושה בעילתו בעילת זנות. וכל הדברים האלו - רחוקים 80
הם בעיני עד מאד מדרכי ההוראה, ואין ראוי לסמוך 81
עליהן; שלא אמרו חכמים חזקה זו, אלא באשתו 82
שגרשה בלבד, או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי 83
אשתו היא, ובאשתו הוא שחזקה שאינו עושה בעילתו 84
בעילת זנות, עד שיפרש שהיא בעילת זנות, או יפרש 85
שעל תנאי הוא בועל. אבל בשאר הנשים - הרי כל זונה 86
בחזקת שבעל לשם זנות, עד שיפרש שהוא לשם קדושין. 87
ואין צריך לומר בשפחה או גויה שאינה בת קדושין, 88
שאין חוששין להן כלל, והרי הן בחזקת גוי ועבד, 89
עד שיודע בודאי שנסתחררה אמו או נתגררה. 90
כ. מי שהחזקה אשת איש, בין מן הנשואין בין מן 91
הארוסין, ויצא שמה בעיר מגרשת, אפלו רב העיר או 92
פלן מעבירין קול שנתגרשה - אין חוששין לה, והרי זו 93
בחזקתה; אבל אם יצא שמה בעיר מקדשת, והחזק הקול 94

שמתה, ונשא אחותה, ונמצאת אשתו קימת - אין אחותה 1
צריכה ממנו גט, ואשתו מתרת לו; וכן שאר העריות 2
שנשאן בחזקת הטר, ונמצאו ערוה - אינן צריכות גט, 3
שאין קדושין תופסין בעריות. 4
י. ומפני מה הצריכו אחות ארוסתו גט - שמה יאמרו: 5
תנאי הנה בארוסין, ובדת נשא אחותה; והואיל ויצאה 6
אחותה בגט, אחותה שהיא ארוסתה הראשונה אסורה, כדי 7
שלא יאמרו: 'נשא אחות גרושתה'. 8
יא. כתב הסופר, וטעה ונתן גט לאיש ושובר [שטר פרעון 9
הכתובה] לאשה, או שטעו הן ונטל הבעל הגט, ונטלה היא 10
השובר, וכמדומה להם שנתגרשה, ולאחר זמן והרי הגט 11
יוצא מתחת ידי האיש - אם לא נשאת, הרי זו אינה 12
מגרשת, ונתגלה הדבר שעדין לא נתגרשה, ויתן לה הגט 13
בפניה, ותהיה מגרשת משעת נתינתו. ואם נשאת, ואחר כך 14
הוציא הבעל את הגט ואמר: 'עדין לא נתגרשה', שהרי 15
הגט בידו ולא הגיע לידה - אין שומעין לו לאסרה על 16
בעלה, אלא הרי זו בחזקת גרושה, ונפל הגט מידה ומצאו 17
זה, והרי בא לאסרה על בעלה השני. 18
יב. המוציא את אשתו משום שם רע [שם שזינתה], או 19
משום שהיא פרוצה בנדרים [נודות הרבה] - אומרין לו: 20
'הודיעה שמפני זה אתה מוציאה, כדי ליסרה; ודע שאין 21
אתה מחזיר אותה לעולם'. ומפני מה המוציא את זו לא 22
יחזירה לעולם? גורה, שמה תנשא לאחר, ותעשה תשובה 23
ותהיה צנועה תחתיו, ויאמר הראשון: 'אלו הייתי יודע 24
שכן הוא, לא הייתי מגרשה', ונמצא כמגרש על תנאי ולא 25
נתקיים, שנמצא הגט בטל למפרע. לפיכך אומרין לו: 'אמר 26
בלבך לגרשה, שאין זו חוזרת לך לעולם'; ואם עבר 27
והחזיר, לא יוציא. 28
יג. וכן המוציא את אשתו משום אילונית [עקרה], או 29
משום שרואה דם בכל עת תשמיש - הרי זה לא יחזיר 30
לעולם; שמה תנשא לאחר, ותלד האילונית ותתרפא 31
הנדה, ויאמר: 'אלו הייתי יודע שכן הוא, לא הייתי 32
מגרש' - ונמצא הגט בטל והבנים ממזרים; ואם עבר 33
והחזיר, לא יוציא. 34
יד. שליח שהביא גט בחוצה לארץ ואמר 'בפני נכתב 35
ובפני נחתם' - הרי זה לא ישאנה, שאנו חוששין שמה 36
עניו נתן בה ולפיכך העיד לה; וכן עד אחד שהעיד 37
לאשה שמת בעלה, ונשאת על פיו - הרי זה לא ישאנה; 38
וכן החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה - הרי זה 39
לא ישאנה; וכן הנטען על השפחה [יצא קול שבא עליה] 40
ונשתחררה, על הנכרית ונתגררה - הרי זה לא ישאנה; 41
וכן גוי ועבד הבא על בת ישראל, אף על פי שחזר הגוי 42
ונתגר, העבד ונשתחרר - הרי זה לא ישאנה. וכלן, אם 43
עברו ונשארו - אין מוציאין מידם. 44
טו. וכלם [דלעיל בהלכה הקודמת] שהיו להן נשים, 45
ומתו נשותיהן, או שנתגרשו והיו הנשים הן שהרגילו 46
[גרמו] את בעליהן לגרשן - הרי אלו מתרות להנשא להם 47

צריכה בדיקה למאון [אם הביאה ב' שערות], שחזקתה
 שהביאה סימנין.
 ה. הרי שנבדקה ולא נמצא לה סימנין - הואיל ונבדלה
 אחר שהגיעה לזמן הראוי לסימנין, הרי זו חוששין לה
 שמא הביאה ונשרו; ולפיכך צריכה גט מספק. ואם מאנה
 אחר שנבדקה, ונתקדשה לאחר - צריכה ממנו גט מספק;
 ואם נשאת - תצא מזה ומזה, והולד ספק ממזר משניהם.
 ו. קטנה שלא מאנה והגדילה - ואף על פי שלא בעלה
 בעלה משנעשית בת שתיים עשרה שנה ויום אחד - הרי
 זו אינה ממאנת, שהרי הגדילה, וצריכה גט מדברי
 סופרים; שהרי לא בא עליה אחר שהגיעה לשני נערוה,
 עד שנחוש לה שמא הביאה סימנין ותהיה ספק מקדשת,
 ולא בא עליה אחר שגדלה, כדי שתהיה אשת איש
 גמורה; ונמצאת שאינה צריכה גט אלא מנשואי קטנות,
 שהם מדברי סופרים. לפיכך, אם עמדה ונתקדשה אחר
 שגדלה, תופסין בה קדושי שני; ואם גרש הראשון, יכנס
 השני. אבל אם גרש שני, לא יכנס ראשון - שמא יאמרו:
 'החזיר גרושתו מאחר שנתאסרה'. ואם בא עליה שני קדם
 שיגרש ראשון - תצא מזה ומזה, מפני שהיא דומה לאשה
 ששקמה שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה. ואין
 הולד מן השני ממזר; ואם בא עליה ראשון קדם שיגרש
 השני, הולד ממזר.
 ז. איזו היא קטנה שצריכה למאן? מבת שש עד בת עשר,
 בודקין אותה לפי יפי דעתה: אם יודעת לשמר [כסך]
 קדושיה ושהן קדושין, לא שתשמר אותם כמו שמשמרת
 האגוז והתמרה וכיוצא בהן - הרי זו צריכה מאן; ואם
 אינה יודעת לשמר קדושיה - אינה צריכה למאן, אלא
 הולכת לבית אמה פאלו לא נתקדשה מעולם. ופחותה
 מבת שש - אפלו יודעת לשמר, אינה צריכה מאן; ויתרה
 על בת עשר - אפלו סכלה [טיפשה] ביותר, צריכה מאן.
 וכל מי שהשיאה אחיה או אמה או קרובה, שלא לדעתה
 - אינה צריכה למאן.
 ח. כיצד ממאנת? אומרת בפני שנים: 'אין רצוני בפלוני
 בעלי', או 'אין רצוני בקדושין שקדשוני אמי או אחי',
 וכיוצא בדברים אלו; ואפלו היו אורחין מסבין בבית
 בעלה, והיא עומדת ומשקה עליהן, ואמרה: 'אני רוצה
 בפלוני בעלי' - הרי זה מאן.
 ט. השנים שממאנת הקטנה בפניהן, כותבין לה: 'ביום
 פלוני מאנה פלונית בת פלוני בפלוני בעלה',
 וחותמין ונותנין לה; וזה הוא גופו [עיקרו] של גט מאן.
 וגט מאן - אינו כגט הגרושין שנתניתו מגרשת, ואינו
 צריך פתיכה לשמה, ולא מסירה, ולא דבר ממשפטי
 [מדיני] גט הגרושין; ואין כותבין בו טפסי [נוסח] הגט,
 שמא יראה כגט גרושין, לפי שאינו אלא כמעשה בית דין
 [תיעוד המיאון].

בבית דין, שהרי היא מקדשת בספק כמו שבארנו, ואחר
 כך יצא עליה קול שנתגרשה מאותן הקדושין - הרי זו
 מגרשת, שקול אסרה וקול התיירה.
 כא. לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה; ולא תהיה
 יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה. ולא יגרש אדם
 אשתו ראשונה, אלא אם כן מצא בה ערות דבר, שנאמר:
 "פי מצא בה ערות דבר" וגו'. ואין ראוי לו למהר לשלח
 אשתו ראשונה; אבל שניה, אם שנאה ישלחה.
 כב. אשה רעה בדיעותיה [מדעותיה], ושאניה צנועה
 פכנות ישראל הפשרות - מצוה לגרשה, שנאמר: "גרש
 לך, ויצא מדוך". ואשה שנתגרשה משום פריצות - אין
 ראוי לאדם כשר שישאנה, שאין זה מוציא רשעה מביתו
 וזה מכניסה לתוך ביתו.
 כג. מי שנתגרשה אשתו - הרי זה מגרשה בגט, ותהיה
 מגרשת. אבל אם נשתת - אינו מוציאה עד שתכריא;
 ודבר זה תקנת חכמים הוא, כדי שלא תהיה הפקר
 לפרוצים, שהרי אינה יכולה לשמר עצמה. לפיכך מניחה
 ונושא אחרת, ומאכילה ומשקה משלה [על חשבונה].
 ואין מחיבין אותו בשאר כסות ועונה, שאין כח בכך דעת
 לדור עם השוטים בבית אחד; ואינו חייב לרפותה, ולא
 לפדותה. ואם גרשה, הרי זו מגרשת; ומוציאה מביתו,
 ואינו חייב לחזר ולהטפל בה.

פרק יא

א. אין נושאין קטנה. והנושא קטנה יתומה, ולא רצת
 בפעל - הרי זו ממאנת והולכת, ואינה צריכה ממנו גט;
 שאין קדושי קטנה קדושין גמורין, כמו שבארנו. וכן
 קטנה שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה כשהיא
 קטנה - הרי היא כיתומה בחיי אביה; ואם נשאת כשהיא
 קטנה, הרי זו ממאנת.
 ב. החרשת - אף על פי שנשואיה מדברי סופרים כנשואי
 קטנה - לא תקנו לה למאן, כדי שלא ימנעו מלנשאה.
 ג. ממאנת היא הקטנה - בין מן הארסין, בין מן
 הנשואין, בין בפני בעלה, בין שלא בפניו; וכשם
 שממאנת בפעל, כך ממאנת בדיבור. וממאנת בבעל זה,
 ונשאת לאחר; וממאנת בשני, וכן בשלישי - אפלו כמה
 פעמים; כל זמן שהיא קטנה, יש לה למאן. וקטנה שלא
 מאנה, אף על פי שהיא נשואה, והלכה ונתקדשה לאחר,
 כשהיא קטנה - קדושיה הן הן מאוניה.
 ד. ועד מתי הבת ממאנת? כל זמן שהיא קטנה, עד
 שתהיה נערה, או עד שיעדע שהיא אילנית [עקרה], שאין
 לה ימי נערוה. כמה דברים אמורים? בשלא בא עליה
 הפעל אחר שנעשית בת שתיים עשרה שנה ויום אחד.
 אבל אם הגיעה לזמן הזה ונבעלה - הואיל והבעילה קונה
 מן התורה כמו שבארנו, הרי זו אינה ממאנת; ואינה

מתוך מהדורת חזק

47 מת. וכן אסורה לאבי הראשון, ולבנו, ולאחיו, כשאר
48 הגרושות - אף על פי שישצאת מן האחרון במאון.
49 יז. הממאנת ביכם - אסורה לאביו, מפני שגוראת ככלתו
50 בעת שמת בנו; אבל לשאר קרוביו, מתרת. לפיכך אם
51 מאנה באחד מן הדיקמין, מתרת לאחיו.
52 יח. כל אשה שנתגרשה או שנתאלמנה - הרי זו לא
53 תנשא ולא תתאגרס, עד שתמתין תשעים יום, חוץ מיום
54 שנתגרשה בו או שמת בעלה בו, וחוץ מיום שנתאגרסה
55 בו [עם השני]; כדי שיודע אם היא מעברת או אינה
56 מעברת, להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של אחרון.
57 יט. ומיום כתיבת הגט מוזין למגרשת; ואפלו היה על
58 תנאי, או שלא הגיע לידיה אלא אחר כמה שנים - מיום
59 הפתיכה מוזין, שהרי אינו מתחדד עמה משכתבו לה.
60 כ. וגזרת חכמים היא שאפלו אשה שאינה ראויה לולד,
61 ואפלו נתגרשה או נתאלמנה מן הארוסין - צריכה
62 להמתין תשעים יום; אפלו קטנה, או זקנה, או עקרה, או
63 אלולנית [עקרה מלידה, שאין לה סימני נערו], ואפלו
64 בעלה במדינת הים, או חולה, או חבוש בבית האסורין,
65 אפלו בתולה מן הארוסין - צריכות להמתין תשעים יום.
66 כא. שפחה שנשתחררה וגיוורת שנתגררה - ממתינין
67 תשעים יום; אפלו גר ואשתו שנתגררה, מפרישין אותן
68 תשעים יום, כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדשה לזרע
69 שלא נזרע בקדשה. וכן יפת תאר [שבית מלחמה גויה] -
70 אף על פי שנתנה לה תורה שלשים יום לתקנת עצמה [עד
71 שתחפץ ליכנס תחת כנפי השכינה], צריכה להמתין
72 תשעים יום לתקנת הולד; והשלשים, מכלל התשעים.
73 כב. הממאנת, אינה צריכה להמתין תשעים יום; לא גזרו
74 אלא בגרושה. וכן המזנה [תחת בעלה], אינה צריכה
75 להמתין, מפני שהיא משמרת עצמה שלא תתעבר; וכן
76 אנוסה ומפטה אינן צריכות להמתין.
77 כג. מי שנשאת בטעות, ונודע שהיא אסורה לבעלה,
78 והוציאה בית דין מתחתיו - אם היתה קטנה שאינה
79 ראויה לולד, אינה צריכה להמתין; שנה דבר שאינו מצוי
80 הוא, וכל דבר שאינו מצוי ברב, לא גזרו בו.
81 כד. המאגרס בתוך תשעים יום, מנדין אותו; ארס וברח,
82 אין מנדין אותו. כנס בתוך תשעים יום - מפרישין אותו
83 עד אחר הזמן, ויזמזם עם אשתו.
84 כה. וכן גזרו חכמים, שלא ישא אדם מעברת חבירו,
85 ומניקת חבירו [שמניקה את בנה], ואף על פי שהזרע ידוע
86 למי הוא; מעברת - שמא יזיק הולד בשעת תשמיש,
87 שאינו מקפיד על בן חבירו; ומניקה - שמא יתעבר
88 [יזדחם] החלב, והוא אינו מקפיד לרפאת החלב בדיכורים
89 המועילין לחלב כשיתעבר.
90 כו. כמה הוא זמן הנניקה - ארבעה ושישים חדש, חוץ
91 מיום שנולד בו ומיום שתתאגרס בו.
92 כז. כשם שאסור לשא, כך אסור לארס עד אחר זמן זה;

1 י. השנים שממאנת בפניהן, צריכין שיהיו מכירין אותה
2 ואת בעלה שמאנה בו; לפיכך כל מי שראה אותה
3 שמאנה, ושמע מאוניה - יש לו לכתב לה גט מאון, אף
4 על פי שאינן מכירין. וכבר נהגו ישראל לכתב גט מאון
5 בנסח זה:
6 יא. 'בכך בשבת כך וכך יום לחדש פלוני שנת כך וכך
7 למנין פלוני, מאנה פלונית בת פלוני בפנינו, ואמרה
8 שאמי או אחי הטעוני והשיאני או קדשוני ואני קטנה
9 [השיאני] - לפלוני בר פלוני. והשתא [כעת] גליתי דעתי
10 קדמיכון [לפניכם] דלא צבינא ביה ולא קיימנא עמיה
11 [שאיני רוצה בו ואיני עומדת עימו]. ובקנין פלונית דא
12 [ובדקנו אותה] ואתברר לנא [והוברר לנו] דעדין קטנה
13 היא, וכתבנא וחתמנא ויהבנא לה לזכו [וכתבנו וחתמנו
14 ונתנו לה לזכות] ולרצאה ברוחה'.
15 יב. המגרש את אשתו, ונתקדשה לאחר - אף על פי שלא
16 בעלה, נאסרה על הראשון; ואם החזירה הראשון ובעלה
17 - לזקה, וכופין אותו להוציא, שנאמר: "לא יוכל בעלה
18 הראשון" וגו'.
19 יג. ונת עם אחר כשהיא גרושה - מתרת לחזר לבעלה,
20 שנאמר: "ויצאה מביתו, והלכה והיתה לאיש אחר" -
21 היתה לאיש אחר שהיא הקדושין, היא שאוסרת אותה
22 לחזר לו.
23 יד. ובכלל לאו זה, שכל אשה שנתת תחת בעלה, נאסרה
24 על בעלה ולזקה עליה - שנאמר: "אחרי אשר הטמאה",
25 והרי נטמאה; אלא אם בן היתה אשת ישראל שנאנסה.
26 לפיכך כל אשה שנאסרה על בעלה על ידי קנוי וסתירה
27 [שהתרה בה: אל תסתרי עם איש פלוני ונסתרה עימו] - אם
28 בעל אותה, מכין אותו מכת מרדות; ואם עבר והחזירה
29 אחר שגרשה, יוציא בגט.
30 טו. חרש שגרש ברמיזה כמו שבארנו, והלכה ונתקדשה
31 לחרש אחר, ואין צריך לומר לפקח - אסורה לחזר לבעלה
32 החרש; אבל אשתו של פקח שנתגרשה, והלכה ונשאת
33 לחרש, ונתגרשה - מתרת לחזר לבעלה הפקח.
34 טז. הממאנת באיש, אינה מגרשת ממנו [אין דינה
35 כ"גרושה"]; ודינה עם בעלה שמאנה בו, כדינה עם מי
36 שלא קדשה מעולם: היא מתרת [להינשא] בקרוביו, והוא
37 מתר בקרובותיה; ולא פסלה מן הפקנה. ואם נשאת
38 לאחר, וגרשה האחר, או מת, או מאנה בו - מתרת לחזר
39 לראשון. ולא עוד, אלא אפלו גרשה הראשון [בגט]
40 והחזירה ומאנה בו, ונשאת לאחר אחר שמאנה בו,
41 וגרשה האחר - מתרת לחזר לראשון: שכל היוצאה
42 במאון, אף על פי שקדמו גט - הרי זו כמי שלא נתגרשה
43 ממנו בגט מעולם, ומתרת לחזר לו. אבל המגרש את
44 הקטנה בגט, ונשאת לאחר, ומאנה באחר - אסורה לחזר
45 לראשון, מפני שישצאת ממנו בגט, אף על פי שישצאת מן
46 האחרון במאון; ואין צריך לומר, אם גרשה האחרון, או

מפני העדים שסומכין אותה, אפשר שתעזי פניה. לפיכך
אם נשאת, תצא והולד ממזר.

ז. במה דברים אמורים? בשאמרו: 'עכשו נתגרשה',
שהרי אומרים לה: 'אם אמת הדבר, הוציאי גט'; אבל
אם אמרו העדים: 'מכמה ימים נתגרשה', יש לומר אבד
הגט. והואיל והיא אומרת 'גרשה אני בודאי', ושני עדים
מעידים לה - אף על פי שהרי שנים מכחישים אותן - אם
נשאת לאחר מעדיה, לא תצא; שהרי היא ובעלה יודעין
בודאי שהיא מתרת, וחזקה היא שאין מקלקלין עצמן.
אבל אם נשאת לאחר, הואיל והדבר אצלו ספק, וכן אם
אמרה היא 'איני יודעת', אפלו נשאת לאחר מעדיה - הרי
זו תצא, והולד ספק ממזר.

ח. אמרו שנים 'ראינוה שנתגרשה', ושנים אומרים 'לא
ראינוה' - אם היו כלן שרונים בחצר אחת, הרי זו לא
תנשא; ואם נשאת - לא תצא והולד פשר, שבגין אדם
עשויון לגרש בצנעה.

ט. האשה שלא התזקה אשת איש, ובא עד אחד ואמר:
'אשת איש היתה ונתגרשה', ובא עד אחד ואמר: 'לא
נתגרשה' - הרי שניהן מעידים שהיא אשת איש, ואחד
מעיד שהיא גרושה, ואין דבריו של אחד מועיל במקום
שנים, ולפיכך לא תנשא; ואם נשאת, תצא.

י. אשה ושני אנשים שבאו ממדינה אחרת, זה אומר: 'זו
אשתי וזה עבדי', וזה אומר: 'זו אשתי וזה עבדי', והאשה
אומרת: 'שניהן עבדי' - הרי היא מתרת לכל; ואף על פי
ששניהן התזיקה אשת איש - הואיל וכל אחד מהן
לעצמו העיד, אינן נאמנים.

יא. שלית קבלה [של האשה] שהוציא גט מתחת ידו,
והבעל אומר: 'מזגף הוא' - 'תקנים בחותמיו או בעדי
מסירה, כמו שבאנו; אמר הבעל: 'פקדון נתתו לו',
והשלית אומר: 'לגרושין נתנו לי' - השלית נאמן. וכן אם
היה הגט יוצא [נמצא] מתחת ידי האשה, והיא אומרת:
'שלית זה נתנו לי', והשלית אומר: 'כן היה, ולגרושין
נתנו לי', והבעל אומר: 'לא נתתו אלא לפקדון' - השלית
נאמן, והיא מגרשת.

יב. אבד הגט - אף על פי שהבעל אומר 'לגרושין נתתי
הגט לשלית', והשלית אומר 'נתתו לי' - הרי זו ספק
מגרשת; שהרי התזקה אשת איש, ואין כאן אלא עד אחד
ובעל. ואפלו אמרה האשה: 'בפני נתנו לו לגרושין, ונתנו
לי השלית' - הואיל והבעל והשלית מעידים אותה, אפשר
שתעזי פניה, ושמה לא נתגרשה.

יג. שלית קבלה שקבל גט לאשה, ושלחו לה ביד שני
עדים, והגיע הגט לידה ונטלתו, והרי הגט יוצא מתחת
ידה, והיא אינה יודעת אם בעלה שלחו לה, או שלית
קבלה שלה, או שלחוה של בעלה - הרי זו מגרשת, כמו
שבארנו.

יד. בא הבעל וצרער שלא כתבו, או שהוא גט בטל -

1 ואפלו נתנה בנה למניקה, או שגמלתהו בתוך ארבעה
2 ועשרים חדש - לא תנשא; מת בנה - מתרת לנשא, ואין
3 חוששין שמא תהרגנו [כדי להנשא מיד].
4 כח. עבר ונשא מעברת או מניקה בתוך זמן זה - יוציא
5 בגט, ואפלו היה כהן; ואם היה ישראל, יחזירה אחר
6 עשרים וארבעה חדש של מניקה. נשאה וברח, ולאחר זמן
7 בא וישב עם אשתו - אין בכך כלום. ארס מעברת או
8 מניקה, אין כופין אותו להוציא; ולא יכנס עד אחר זמן
9 המניקה, או עד שימות הולד.

פרק יב

11 א. האשה שבאה ואמרה: 'אשת איש הייתי, וגרושה אני'
12 - נאמנת, שהפה שאסר [אשת איש הייתי] הוא הפה
13 שהתיר [גרושה אני]. התזקה אשת איש, ובאה ואמרה:
14 'גרשני בעלי' - אינה נאמנת להתיר עצמה; אבל פסלה
15 עצמה לפהנה [כגרושה] לעולם. ואם מת בעלה, וחוששין
16 לדבריה, וחולצת [לאחי בעלה אם מת בלא בנים] ולא
17 מתיבמת [שמה גרושה היא].

18 ב. היו לה שני עדים שהיא גרושה - אף על פי שאין שם
19 גט, הרי זו תנשא לכתחלה. הוציאה גט מתחת ידה
20 ואמרה: 'גרשני בעלי בזה' - הרי זו נאמנת; ותנשא בו
21 אף על פי שאינו מקנים [לא זוהו חתימותיו], כמו שבארנו.
22 ג. בא הבעל וצרער - אם אומר: 'לא נתתו לי אלא נפל
23 ממני ומצאה אותו', אינו נאמן; שהרי הודה שכתבו לה,
24 והרי הוא יוצא [נמצא] מתחת ידה. אבל אם אמר הבעל:
25 'על תנאי היה', [או] 'פקדון היה', [או] 'מעולם לא
26 כתבתיו ומזגף הוא' - 'תקנים בחותמיו [אם יזוהו
27 החתימות] או בעדי מסירה [עדים שראו מסירת הגט], כמו
28 שבארנו. ואם לא נתקנים, אינה מגרשת להייתה מתרת
29 לאחרים; אבל נפסלה מן הפהנה, כמו שבארנו, שהרי
30 פסלה עצמה בהודאת פיה, ועשתה עצמה כחתיכה של
31 אסור.

32 ד. באה היא ובעלה, היא אומרת 'גרשתי ואבד גטי',
33 והוא אומר 'לא גרשתי' - אף על פי שהתזקה אשתו,
34 הרי זו נאמנת; תזקה שאין אשה מעזה פניה בפני בעלה.
35 ה. אמר הבעל: 'גרשתי את אשתי' - אינו נאמן, וחוששין
36 לדבריו ותהיה ספק מגרשת; ואפלו הודת לו שגרשה,
37 אינו נאמן - שמא יתפון לקלקל אותה [להכשילה];
38 שתינשא לאחר ותצטרך להתגרש משניהם], או בגט בטל
39 גרשה והיא אינה יודעת, או שמא תעזי פניה בו מפני
40 שהוא מאמינה, והיא אינה יודעת כבוד האסור שלה.
41 לפיכך אומרים לו: 'אם אמת הדבר, הרי אתם קיימין,
42 גרשה עתה בפנינו'.

43 ו. שנים אומרים 'נתגרשה', ושנים מכחישים אותן ואומרים
44 'לא נתגרשה' - אפלו הבעל עומד והיא אומרת לו
45 'גרשתי' - הרי זו בתוקף אשת איש גמורה כשהיתה;

47 **כא.** אשה אומרת 'מת', או היא שאמרה 'מת בעלי',
48 ואחר כך בא עד כשר ואמר 'לא מת' - הרי זו לא תנשא;
49 ואם נשאת, תצא.

50 **כב.** אשה אומרת 'לא מת', ושתי נשים אומרות 'מת' -
51 הרי זו תנשא; וכן אם אמרו עשר נשים 'לא מת', ואחת
52 עשרה אומרות 'מת' - הרי זו תנשא; שאין אומרים 'שנים
53 כמאה' אלא בעדים כשרים, אבל בפסולין - הולך אחר
54 הרב, בין להקל בין להחמיר.

55 **כג.** שני עדים אומרים 'מת', ושנים אומרים 'לא מת' -
56 הרי זו לא תנשא; ואם נשאת, תצא, מפני שהיא ספק.
57 ואם נשאת לאחד מעדיה, והיא אומרת 'כריא לי שמת' -
58 הרי זו לא תצא.

59 **כד.** מי שיש לו שתי נשים, ובאה אחת מהן ואמרה 'מת
60 בעלי' - הרי זו תנשא על פי עצמה, כמו שבארנו; וצרתה
61 אסורה, שאין צרה מעידה לחברתה. ואפלו נשאת זו
62 תחלה, אין אומרים 'אלו לא מת בעלה לא היתה אסרת
63 עצמה עלי' - שמא משנאמה בצרתה, רוצה היא שיאסרו
64 שתייהן עליו. זאת אומרת 'מת בעלי', וצרתה מכחשת
65 אותה ואומרת לה 'לא מת' - הרי זו תנשא; כשם שאינה
66 מעידה לה להתייה, כך לא תעיד לה לאסרה. זו אומרת
67 'מת', וצרתה אומרת 'נהרג' - הואיל ושתייהן אומרות
68 שאינו קים, הרי אלו ינשאו.

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ד

פרק יג

71 **א.** האשה שאמרה לבעלה: 'גרשתי בפני פלוני ופלוגי',
72 ובאו אותם העדים והכחישוה, ואחר כך הלכה היא
73 ובעלה, ושלום [אין מלחמה] בעולם, ובאה ואמרה: 'מת
74 בעלי' - אינה נאמנת; שזו החזקה שקרנית, ורוצה להשמיט
75 מתחת בעלה. בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה - לא
76 תנשא, שמא היא שכרה אותו; ואם נשאת, לא תצא, שהרי
77 יש לה עד.

78 **ב.** וכן אם היתה מלחמה בעולם, ובאה ואמרה: 'מת בעלי
79 במלחמה' - אינה נאמנת, ואף על פי שהיה שלום בינו
80 לבינה; שמא תסמוך דעתה על דברים שרבין למיתה ותאמר
81 'מת' - כגון שנהרגו הראשונים והאחרונים שהיה באמצען,
82 שהרי היא אומרת: 'מאחר שנהרגו אלו ואלו, נהרג
83 בכללן'. לפיכך אינה נאמנת, ואפלו אמרה: 'מת במלחמה
84 וקברתי'; אבל אם אמרה: 'מת על מטותי' [לא במלחמה]
85 - נאמנת.

86 **ג.** לא החזקה מלחמה בעולם, ובאה ואמרה: 'מלחמה
87 היתה במקום פלוני, ומת במלחמה' - לא תנשא לכתחלה;
88 ואם נשאת, לא תצא.

89 **ד.** וכן האשה שאמרה: 'מת בעלי תחת המפלת' - אינה
90 נאמנת. וכן אם היה שלוח [מכת שמים של -] נחשים

1 יתקנים בחותמיו, שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה
2 יצא מתחת ידי שלוחה שידו כנדה, ואף על פי שהיא אינה
3 יודעת [ומי נשלח אליה], הרי העדים ידעו; ואם לא
4 נתקנים, אינה מגרשת.

5 **טו.** מי שהחזקה אשת איש, והלכה היא ובעלה, ושלום
6 בינו לבינה ושלום בעולם, ובאה ואמרה: 'מת בעלי' -
7 נאמנת, ותנשא או תתניבם [לא אחיו אם מת בלא בנין];
8 חזקה שאינה מקלקלת עצמה, ותאסר עצמה על זה ועל
9 זה, ותפסיד כתבתה מזה ומזה, ותוציא בניה ממזרים,
10 בדבר העשוי להגלות לכל; ואי אפשר להכחיש ולא לטעון
11 [אין] טענה, שאם הוא חי, סופו לבוא או יודע שהוא חי.
12 וכן אם בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה - תנשא על
13 פיו, שהדבר עשוי להגלות; אפלו עבד, או אשה, או
14 שפחה, ועד מפי עד, מפי עבד, מפי שפחה, מפי קרובין
15 - נאמנים לומר מת פלוני, ותנשא אשתו או תתניבם על
16 פיהם.

17 **טז.** והכל נאמנים להעיד לה עדות זו, חוץ מחמש נשים
18 שחזקתן שונאות זו את זו, שאין מעידות זו לזו במיתת
19 בעלה, שמא יתפנונו לאסרה על בעלה, ועדין הוא קים;
20 ואלו הן: חמותה, וכת חמותה, וצרתה [אשתו השניה],
21 ויבמתה [אשת אחי בעלה], וכת בעלה. אפלו גוי המסיח
22 לפי תמו [משוחח שלא בכוונה] נאמן, ומשיאין על פיו,
23 כמו שיתבאר; ואם נתפנו להעיד, אינו נאמן.

24 **יז.** וכן הפסול בעברה מן התורה - אם בא להעיד לאשה
25 שמת בעלה, אינו נאמן; ואם היה מסיח לפי תמו, נאמן;
26 אין זה פחות מן הגוי. אבל פסול מדבריהם, נאמן לעדות
27 אשה.

28 **יח.** בא עד אחד והעיד שמת בעלה, והתירוה להנשא על
29 פיו, ואחר כך בא אחר והכחיש את הראשון ואמר 'לא
30 מת' - הרי זו לא תצא מהתרה, ותנשא; שעד אחד בעדות
31 אשה [העד הראשון], כשני עדים בשאר עדיות, ואין דבריו
32 של אחד [העד השני] במקום שנים.

33 **יט.** באו שניהן כאחד, זה אומר 'מת' וזה אומר 'לא מת',
34 אשה אומרת 'מת' ואשה אומרת 'לא מת' - הרי זו לא
35 תנשא; ואם נשאת, תצא, מפני שהיא ספק. ואם נשאת
36 לעד שהעיד לה, והיא אומרת 'כריא לי שמת' - הרי זו
37 לא תצא; באו שנים ואמרו 'לא מת' - אף על פי שנשאת,
38 תצא.

39 **כ.** במה דברים אמורים? בשהיה האחד שנשאת על פיו
40 כמו השנים שבאו והכחישו אותו - כגון שנשאת על פי
41 איש, ובאו שנים ואמרו 'לא מת', או שנשאת על פי אשה
42 או על פי עצמה, ובאו שתי נשים או שני פסולין של
43 דבריהן ואמרו 'לא מת'. אבל עד כשר אומר 'מת', ונשים
44 רבות או פסולין אומרים 'לא מת' - הרי זה כמחצה
45 למחצה, ואם נשאת לאחד מעדיה והיא אומרת 'ידיא מת'
46 - הרי זו לא תצא.

ומשיאין על פיו. אבל אם אמר העד או האשה או העבד, 48
'מת פלוני ואני ראיתי שמת' - שואלין אותו: 'היאך ראית, 49
ובמה ידעת שמת' ? אם העיד בדבר ברור, נאמן; ואם העיד 50
בדברים שרובן למיתה, אין משיאין את אשתו; שאין 51
מעידין על האדם שמת אלא בשאווהו שמת ודאי ואין בו 52
ספק. 53
טז. כיצד? ראווה שנפל לים, אפלו טבע בים הגדול - אין 54
מעידין עליו שמת, שמא יצא במקום אחר; ואם נפל למים 55
מקבצים בגון בור או מערה, שעומד ורואה כל סביביו 56
[גדותיו], ושהה כדי שתצא נפשו, ולא עלה - מעיד עליו 57
שמת, ומשיאין את אשתו. וכן אם השליכוהו בים, 58
והשליכו מצודה [רשת] אתריו, והעלו ממנו אבר שאי 59
אפשר שינטל מן החי, ויחיה - הרי זה מעיד עליו שמת, 60
ומשיאין את אשתו. 61
יז. ראווה שנפל לגב אריות ונמרים וכיוצא בהן - אין 62
מעידין עליו; אפשר שלא יאכלוהו. נפל לחפירת נחשים 63
ועקרבים, או לתוף בכשן האש, או לתוף יורה ורתחת 64
מלאה יין או שמן, או ששחטו שני סימנין או רב שני 65
הסימנין [קנה ודשט] - אפלו עמד וברח, מעידין עליו 66
שמת; שודאי סופו למות. וכן כל פיוצא בזה מדברים שאי 67
אפשר שיחיה, אלא ימות מיד בזמן קרוב - הרי אלו 68
מעידין עליו. 69
יח. ראווה צלוב [תלוי] והעוף אוכל בו - אף על פי 70
שדקרוהו או גרו בו חצים, אינו מעיד עליו שמת; ואם ראו 71
העוף אוכל במקום שהנפש יוצאה בנטילתו, כגון מחו או 72
לבו או בגי מעי - הרי זה מעידין עליו שמת. 73
יט. עד אחד שאמר: 'ראיתי שמת במלחמה', או 74
'במפלת', או 'שטבע בים הגדול ומת', וכיוצא בדברים 75
אלו שרובן למיתה - אם אומר 'קברתי', נאמן, ותנשא על 76
פיו; ואם לא אמר 'קברתי', לא תנשא; ואם נשאת, לא 77
תצא. 78
כ. וכן האשה שהעיד לה עד אחד שטבע בעלה במים 79
שאין להם סוף, ולא עלה [בשיעור זמן שיוכל לחיות], 80
ואבד זכרו, ונשתקע שמו - הרי זו לא תנשא על עדות זו, 81
כמו שבארנו; ואם נשאת, לא תצא. ואפלו היה הגוי הוא 82
שהסיח לפי תמו ואמר: 'טבע פלוני בים', ונשאת על פיו 83
- הרי זו לא תצא; וחקם שהורה להשיא אותה לכתחלה 84
- מנדין אותו. 85
כא. מצאווה הרוג או מת - אם פדחתו [מצחו] וחתמו 86
ופרצוהו פניו קימין, והפירוהו בהן שהוא פלוני - מעידין 87
עליו; ואם נטל אחד מאלו - אף על פי שיש להן סימנין 88
בגופו ובכליו [בגדיו], ואפלו שומא [יבלת] - אין מעידין, 89
שמא אחר הוא. במה דברים אמורים? שראווה בתוף 90
שלשה ימים אחר הריגתו או מיתתו; אבל אחר שלשה, 91
אין מעידין עליו, מפני שפרצוהו פניו משתנה. 92
כב. טבע בים, והשליכו הים ליבשה, אפלו אחר כמה 93
ימים - אם הפירו פניו וחתמו, מעידין עליו, שאינו 94

ועקרבים, ואמר: 'נשכו נחש או עקרב, ומת' - אינה 1
נאמנת, שמא תסמך דעתה על רב אנשים שמתו כך 2
בנשיכה. 3
ה. אמרה: 'עשנו עלינו בית' [הציתוהו באש ונתמלא עשן], 4
או 'מערה', הוא מת, ואני נצלת' - אינה נאמנת; כשם 5
שנעשה לה גס, כך נעשה לו גס. היתה שנת רעבון ואמרה 6
'מת בעלי' - אינה נאמנת; 'מת וקברתי' - נאמנת. 7
ו. אמרה: 'נפלו עלינו גויים', או 'לסטים', הוא נהרג, ואני 8
נצלת' - נאמנת; שאין דרכן להרג הנשים, כדי שנאמר: 9
כשם שנצולה היא, כך נצול הוא. 10
ז. היה דבר [מגיפה] בעולם, ובאה ואמרה: 'מת בעלי' - 11
נאמנת; שהדבר פשוט בפי כל אדם, שבשנת הדבר זה 12
חיה וזה מת, ואפשר שימותו בדבר נערים חזקים, וינצלו 13
הזקנים החולים; ולפי זה אין חוששין לה, שמא סמכה 14
דעתה על רב המתים. 15
ח. כבר אמרנו שעד מפי עד כשר לעדות אשה; במה 16
דברים אמורים? ששמע מפי בן דעת שמת פלוני, כגון עבד 17
או שפחה. אבל אם שמע מפי שוטה או קטן, אינו מעיד 18
ואין סומכין על דבריהם. 19
ט. שמע מן התינוקות שהם אומרים: 'עכשו באנו מהסוד 20
פלוני, כך וכך ספדינן היו שם, ופלוני החכם, ופלוני עלה 21
[הלך] אחר מטתו, כך וכך עשו במטתו' - הרי זה מעיד 22
מפיהם על פי הדברים האלו וכיוצא בהן, ומשיאין את 23
אשתו. 24
י. ישראל שאמר: 'הרגתי פלוני' - הרי זו תנשא על פיו; 25
שאין אדם משים עצמו רשע [ואין נאמן שהוא הרגו], והרי 26
העיד שמת [ונאמן שמת]. 27
יא. כבר אמרנו שהגוי שהסיח לפי תמו משיאין על פיו. 28
כיצד? היה הגוי מסיח ואומר: 'אוי לפלוני שמת, במה היה 29
נאה וכמה טובה עשה עמי'; או שהיה מסיח ואומר: 30
'בשתייתי בא בדרך נפל פלוני שהיה מהלך עמנו ומת, 31
ותמהנו לדבר זה כיצד מת פתאום', וכיוצא בדברים אלו, 32
שהן מראין שאין פונתו להעיד - הרי זה נאמן. 33
יב. וישראל ששמע מגוי המסיח לפי תמו, מעיד ששמע 34
ממנו, ותנשא על פיו. במה דברים אמורים? שלא היתה 35
שם אמתלא [טיבה] בשיחת הגוי - שמא לא נתפון אלא 36
לדבר אחר: כגון שאמר לאחד: 'עשה לי כך וכך שלא 37
אנהרג אותך בדרך שהרגתי פלוני' - אין זה מסיח לפי תמו, 38
שפונתו להטיל אימה על זה. 39
יג. וכן אם שמע מערפאות [בתי משפט] של גויים שאמרו: 40
'הרגנו פלוני' - אין נאמנין, שהן מסדקינן ידי עצמן בכזב 41
כדי להטיל אימה. וכן כל פיוצא בדברים אלו. 42
יד. גוי שהתחיל להסיח לפי תמו תחלה - אף על פי 43
ששאלו אותו אחר כן, ובדקוהו עד שפרש כל המאמר - 44
הרי זה נאמן, ומשיאין על פיו. 45
טו. כבר אמרנו שהעד שאמר: 'שמעתי שמת פלוני', אפלו 46
שמע מאשה ששמעה מעבד - הרי זה כשר לעדות אשה, 47

מתוך מהדורת חזק

47 עד אָחד, מפי שפּחה, ומן הכּתב, ובלא דרישה וחקירה -
48 כּדי שלא ישארו בנות ישראל עגונות.
49 בריף רחמנא דסינען

הלכות יבום וחליצה

51 יש בכללן שלש מצוות - שתי מצוות עשה, ואחת
52 מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרשן: (א) ליבם;
53 (ב) לחלץ; (ג) שלא תנשא יבמה לאיש זר עד שתסור
54 רשות היבם מעליה. והאשה שהיא ראויה ליבום נקראת
55 'זקוקה ליבום'; ורשות היבם נקראת 'זקוה'. ובאור
56 מצוות אלו בפרקים אלו.

פרק א

58 א. מצוות עשה מן התורה, שייבם אדם [יישא לאשה את]
59 אשת אחיו מאביו, בין [אם הייתה אשת אחיו] מן הנשואין
60 בין מן הארוסין, אם מת בלא זרע - שנאמר: "ובן אין לו
61 יבמה יבא עליה". ומן התורה אינו צריך לקדש ובמותו,
62 שזו אשתו היא שהקנו לו מן השמים, אלא יבוא עליה;
63 וכתבתה על נכסי בעלה שמת.

64 ב. לא רצה ליבם, או שלא רצת היא - הרי זה חולץ לה
65 [חולצת נעלה], ואחר כך תהיה מתרת להנשא לאחר;
66 ומצוות עשה מן התורה לחלץ אם לא רצה ליבם -
67 שנאמר: "וחלצה נעלה". ומצוות יבום קודמת למצוות
68 חליצה.

69 ג. זה שנאמר בתורה "ובן אין לו" - אחד הבן ואחד
70 הבת, או זרע הבן או זרע הבת [ונכדים]; הואיל ויש לו
71 זרע מכל מקום, בין מאשה זו בין מאשה אחרת - הרי זה
72 פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום. אפלו היה לו
73 זרע ממזר או עובד עבודה זרה - הרי זה פוטר את אשתו
74 מן החליצה ומן היבום.

75 ד. אבל בנו מן השפחה ומן הנכרית - אינו פוטר; שזרע
76 הבא מן השפחה - עבדים, והבא מן הגויה - גויים, וכאלו
77 אינם. הרי הוא אומר בשפחה: "האשה וילדיה תהיה
78 לאדניה", מלמד שולדה כמותה; ובגויה הוא אומר: "כי
79 יסיר את בנה מאחרי", מסיר אותו מלחשב בקהל. ואף
80 על פי שנשתחרר בנו מן השפחה, או נתגרר בנו מן הגויה
81 - הרי הן פשאר הגרים והמשחררין, ואינן פוטרין את
82 אשתו. הרי שהיה לו בן מן השפחה שלו, ושחררו,
83 ושחררה, ונשאה, ומת בלא זרע - הרי זה תתיבם לאחיו,
84 ואף על פי שבנה ממנו קים, שפכר שחררו.

85 ה. מי שמת והניח אשתו מעוברת - אם הפילה [ולד מת]
86 אחר מותו [של בעלה], הרי זה תתיבם; ואם ילדה ויצא
87 הילד חי לאויר העולם - אפלו מת בשעה שנולד - אמו
88 פטורה מן החליצה ומן היבום. אבל מדברי סופרים, עד
89 שיתדע בודאי שקלו לו חדשיו [תמו ימי עיבורו], ונולד
90 לתשעה חודשים גמורים. אבל אם לא נודע לכמה נולד -

1 משתנה במים אלא אחר זמן מרבה; ואם שהה ביבשה
2 אחר שהשילך מן הים שעות, ונתפח - אין מעידין עליו,
3 שהרי נשתנה. כשמתפלגין בצורתו כדי להפירו להעיד
4 עליו, בודקין אותו ורואין אותו אפלו בליה לאור הגר
5 או לאור הלכנה.

6 כג. ראו אחד עומד מרחוק ואומר [על עצמו] שהוא פלוני
7 בן פלוני או פלוני ממקום פלוני, והרי נשכו נחש והרי הוא
8 מת, והלכו ומצאוהו שנשתנה, ולא הפירוהו - הרי אלו
9 משיאין את אשתו.

10 כד. בא אחד ואמר: 'אמרו לי בית דין, או אנשים, כשתלך
11 למקום פלוני, אמר להם שמת יצחק בן מיכאל', וכא
12 השליח ואמר לנו, והשליח אינו יודע מי הוא זה - הואיל
13 ואנו יודעין פלוני הידוע בשם זה, הרי אשתו מתרת, ואין
14 אומרים: 'שמה יצחק בן מיכאל אחר הוא שמת'.

15 כה. יצא ישראל וגוי מעמנו למקום אחד, וכא הגוי והסיח
16 לפי תמו ואמר: 'איש שיצא עמי מכאן מת' - משיאין את
17 אשתו, ואף על פי שאין הגוי יודע [מכיר] אותו האיש;
18 והוא שיאמר: 'קברתי'.

19 כו. וכן אם יצאו עשרה בני אדם כאחד ממקום למקום,
20 והן אסורין בקולר [שרשרת], או נושאים גמלים, וכיוצא
21 בדברים אלו, והסיח הגוי לפי תמו ואמר, שעשרה אנשים
22 שהלכו ממקום פלוני למקום פלוני, והם נושאים כף וכף,
23 מתו כלם, וקברנום - משיאין את נשותיהן.

24 כז. ישראל שאמר: 'מת איש יהודי עמנו במקום פלוני,
25 כף וכף צורתו, וכף וכף היו סימניו' - אין אומרים באמדם
26 הדעת 'הוא פלוני', עד שיעיד העד שהוא פלוני, ויפיר
27 שמו ושם עירו. אבל אם אמר: 'אחד יצא עמנו מעיר
28 פלונית ומת' - מחפשים באותה העיר: אם לא יצא משם
29 אלא הוא, תנשא אשתו.

30 כח. מצאו כתוב בשטר: 'מת איש פלוני בן פלוני, או
31 נהרג איש פלוני', ונודע כי זה כתב ישראל - הרי זה תנשא
32 אשתו. וכן מי שנשתתק [נתאלם], ובדקו אותו בדרך
33 שבדקין לגטין, ונמצאת דעתו מכוננת, וכתב שמת פלוני
34 בן פלוני - סומכין על כתיבתו, ותנשא. ואין בודקין עדי
35 אשה בדישה וחקירה, שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר
36 אלא להקל משום התרת עגונה.

37 כט. אל יקשה בעיניך שהתירו חכמים הערוה החמורה
38 בעדות אשה, אפלו שפחה, ועד מפי עד, ומפי הכתב,
39 ובלא דרישה וחקירה - כמו שבארנו; שלא הקפידה תורה
40 על העדת שני עדים ושאר משפטי העדות, אלא בדבר
41 שאין אתה יכול לעמד על בריו [בירודו] אלא מפי העדים
42 ובעדותן, כגון שהעידו שזה הרג זה או הלזה את זה. אבל
43 דבר שאפשר לעמד על בריו שלא מפי העד הזה, ואין העד
44 יכול להשמיט אם אין הדבר אמת, כגון זה שהעיד שמת
45 פלוני - לא הקפידה תורה עליו; שדבר רחוק הוא שיעיד
46 בו העד בשקר. לפיכך הקלו חכמים בדבר זה, והאמינו בו

48 שגרושה. וכן אם מתה יבמתו וצדין היא זקוקה לו [יש לה
49 זיקה אליו כי לא נתייבמה ולא נחלצה, ולכן] - אסור
50 בקרובותיה, כאלו היתה אשתו ומתה תחתיו. וכל
51 האסורין האלו - מדבריהן. ומתיר אדם לשא אחות צרת
52 חלוצתו ושאר קרובותיה.
53 יד. אסור ליבם לשא קרובת זקוקתו [שלא נתייבמה ולא
54 נחלצה], כגון אמה או בתה, עד שייבם אחד מאחיו לה,
55 או יחלץ ותסור זקתו מעליה; וישא אמה או בתה או שאר
56 קרובותיה, אף על פי שהן בלן אסורות על אחיו שחלץ
57 או יבם, כמו שבארנו.
58 טו. הכונס את יבמתו וגרושה - אם רצה להחזיר, יחזיר;
59 מפני שהיא אשתו לכל דבר, ולא נשאר עליה שם [שום]
60 אסור מפני אחיו כלל - לא מדברי תורה, ולא מדברי
61 סופרים.
62 טז. כבר בארנו בהלכות אישות, שכן תשע שנים ויום
63 אחד, ביאתו ביאה; ודבר זה, הלכה כפי הקבלה [מסורת
64 ממרע"ה]. לפיכך, יבם קטן שרצה ליבם אשת אחיו - אם
65 היה בן תשע שנים ויום אחד, מיבם; אבל אינו חולץ עד
66 שיגדיל ויבדק [אם הביא סימני גדלות], שהרי "איש"
67 פתוח בפדשה לענין חליצה; ואם היה פחות מזה, אין
68 ביאתו ביאה. וביאת בן תשע, אינה קונה קנין גמור;
69 לפיכך אין יבמתו נותרת לזר [בגט], עד שיבוא עליה אחר
70 שיגדיל, או עד שתחלץ, כמו שיתבאר.
71 יז. וכן היבמה הקטנה - אם רצה היבם ליבם אותה,
72 מיבם; אבל אינה חולצת עד שתגדיל ותבדק; ואפלו
73 נבעלה אחר שתים עשרה שנה, אינה חולצת עד שתבדק
74 וימצאו בה סימני.
75 יח. כשם שאין היבם חולץ עד שיעשה איש - כף היבמה
76 לא תחלץ עד שתעשה אשה גדולה; ויבם קטן שבא על
77 יבמה קטנה, יגדלו זה עם זה [אינו יכול לגרשה].
78 יט. היבמה לא תתיבם ולא תחלץ, עד שתמתין תשעים
79 יום, חוץ מיום המיתה ויום היבום או יום החליצה - כשאר
80 כל הנשים. ומפני מה לא תחלץ בתוך תשעים יום? מפני
81 שאינה ראויה ליבום, ונאמר: "ואם לא יחפץ האיש
82 ...וחליצה נעלו"; בעת שהיא עולה ליבום, עולה לחליצה;
83 וכל זמן שאינה עולה ליבום, אינה עולה לחליצה. ואם יבם
84 אותה או חלץ בתוך השלושה חדשים - הואיל ואינה
85 מעברת - הרי זו נפטרה, ואינה צריכה כלום.
86 כ. החולץ ליבמתו, ונמצאת מעברת וילדה - אם היה ולד
87 של קנא, הרי זו כמי שלא נחלצה לו מעולם; ומתרת
88 לכהנה, ומתיר בקרובותיה. אם הפילה, או שלא שהה
89 שלשים יום אחר שנולד - חוזר וחולץ לה הוא או אחד
90 מאחיו; שחליצת המעברת אינה חליצה, וביאת המעברת
91 אינה יבום.
92 כא. לפיכך, הכונס או החולץ ליבמתו המעברת - לא
93 תנשא צרתה עד שתלד זו, שאין הולד מתיר עד שיצא
94 לאויר העולם.

1 אם שהה שלשים יום - הרי זה ולד קנא, ופטר את נשי
2 אביו מן החליצה ומן היבום; ואם מת בתוך השלושים,
3 אפלו ביום שלשים - בין שמת מחלי, בין שנפל מן הגג
4 או אכלו ארי - הרי זה ספק גפיל, ספק בן קנא; ולפיכך
5 אמו חולצת מדברי סופרים, ולא מתיבמת.
6 ו. מי שיש לו אח מכל מקום - אפלו ממזר או עובד
7 עבודה זרה, בין קטן בין גדול - משיצא ראשו ורבו לאויר
8 העולם קדם שיעמות אחיו, הרי זה זוקק את אשתו ליבום.
9 ואם היה לו אח מן השפחה או מן הנקרת - אינו אחיו
10 לדבר מן הדברים, ואינו זוקק את אשתו; ואף על פי
11 שהיתה לדתו בקדשה, הואיל והיתה הורתו [עיבורו] שלא
12 בקדשה, אינו אחיו.
13 ז. אחים מן האם - אינן חשובין אחים אלא לאבלות
14 ולעדות; אבל לענין גרושה או ליבום וחליצה - הרי הן
15 כמי שאינן, שאין אחיה אלא מאב.
16 ח. גרים שנתגירו ועבדים שנסתחררו - אין להן אחיה
17 כלל, והרי הן כגרים זה לזה. ואפלו אחד מהן הורתו שלא
18 בקדשה ולדתו בקדשה, והשני הורתו ולדתו בקדשה -
19 הרי הן כגרים; ואפלו תאומים ונולדו בקדשה, אין ביניהן
20 אחיה - עד שתהיה הורתן ולדתן בקדשה.
21 ט. מי שהיו לו נשים רבות ומת - ביאתה או חליצתה
22 של אחת מהן, פוטרת את השאר; ואינו מיבם לשתיים,
23 שנאמר: "אשר לא יבנה את בית אחיו" - בית אחד הוא
24 בונה, ואינו בונה שני בתים. וכן אם היו לו אחים רבים
25 - אחד מהן חולץ או מיבם לאחת מן היבמות, ויתרו שאר
26 הצרות [שאר נשי המת].
27 י. היו ביבמות אלו כשרות לכהנה ופסולות - אם היה
28 מיבם - מיבם לאיזו שירצה; ואם היה חולץ - יחלץ
29 לפסולה, כדי שלא יפסל את הפשרה לכהנה בחליצה.
30 יא. מתו לו אחים רבים, ונפלו נשותיהן לפניו - אם
31 אפשר לו ליבם את בלן, מיבם; ואם לאו, חולץ לכלן, או
32 חולץ למי שירצה מהן ומיבם למי שירצה, אחת מכל בית
33 ובית.
34 יב. הכונס את יבמתו - נאסרו צרותיה עליו ועל שאר
35 האחים. ואם בא הוא או אחד מאחיו על צרתה, הרי זה
36 עובר בעשה - שנאמר: "יבמה יבוא עליה", לא עליה ועל
37 צרתה; ולאו [איסור] הבא [היוצא] מכלל [מצות] עשה,
38 [הרי הוא מצות] עשה. וכן החולץ ליבמתו - נאסרה
39 החלוצה היא וכל צרותיה, על החולץ ועל שאר האחים.
40 וכלן אסורות עליהן מדברי סופרים בשניות [עניות]
41 שאיסורן מדרבנן, שמאחר שמת אחיו בלא ולד, נסתלק
42 אסור ערוה מעל כל נשיו; לפיכך תופסין בהן הקדושין
43 בשניות.
44 יג. החולץ ליבמתו - כשם שהיא אסורה עליו, כך
45 קרובותיה, כגון אמה ובתה; וכן היא אסורה לבנו ולאחיו.
46 ואפלו השניות שלה אסורות, כגון בת בתה; וכן היא
47 אסורה לבן בן בנו. כללו של דבר, הרי היא כאשתו

מתוך מהדורת חזק

למדו, שאינו מדבר אלא בבכור של אחים, כלומר: גדול
האחים יקום על שם אחיו המת; וזה שנאמר: "אשר תלד"
- משמעו 'אשר ילדה האם', עם משמע - כולל גם את
המשמעות של המילה בלשון עתיד: 'אשר תלד היבמה'.
ז. לא רצה הגדול ליבם, מחזרין על כל האחים; לא רצו
- חוזרין אצל הגדול ואומרים לו: 'עליך מצוה, או חליץ
או יבם'. ואין כופין את היבם ליבם, אכל כופין אותו
לחליץ.

ח. אמר הגדול: 'המתינו עד שיגדיל [האח] הקטן, או
'עד שיבוא ההולץ' [האח שהלך למדינת הים], או 'עד
שיבארי [האח] החרש, ונמלך בו, ואם לא ירצה, אני איבם
או אחליץ' - אין שומעין לו; אלא אומרים לו: 'עליך מצוה,
או יבם או חליץ'.

ט. וכן אם היה הגדול במדינה אחרת - אין אחיו הקטן
יכול לומר: 'על אחי הגדול היא המצוה, המתינו לו עד
שיבוא'; אלא אומרים לזה שהוא כאן: 'או יבם או חליץ'.
י. יבמה הראויה ליבום [מותרת ליבם] שלא רצת להתיבם
- דינה כדין מורדת על בעלה, וכופין את יבמה לחליץ לה,
ותצא בלא כתובה. הניח אחיו נשים רבות - כל מי שתבע
היבם מהן ליבום ולא רצת - היא המורדת, וחולץ לה
ותצא בלא כתובה. ושאר צרותיה שלא נתבעו, נוטלות
כתובתן כשאר האלמנות.

יא. היו היבמין רבים, ותבע אותה הגדול ליבום, והיא
אינה רוצה בו, ורוצה באחיו - אין שומעין לה, שמצוה
בגדול.

יב. אמר הגדול: 'איני רוצה לא לחליץ ולא ליבם, הרי
אחי לפניך', ותבע אותה אחד מן האחים ליבום, והיא אינה
רוצה בו, ורצת באח אחר, והוא רוצה בה - אין זו מורדת;
מאחר שנסתלק הגדול שמצוה בו, הרי כלן ראויין [שוין];
והואיל והיא רוצה באחד מהן, והוא רוצה בה - הרי זו
לא מורדת. ולא עוד, אלא אם היה אחד מהן במדינה
אחרת, ואמרה: 'הריני ממתינת עד שיבוא ויבם אותי,
אכל זה איני רוצה בו' - אין זו מורדת. ואומרים לזה
שאינו הגדול שתובע אותה: 'אם תרצה לחליץ לה ולתן
לה כתובה, חליץ; ואם לאו, הרי רצת שתשכב עד שיבוא
אחיה - הואיל ואין לך דין קדימה עליי'.

יג. בא זה שפלת בו, ולא רצה בה - חוזרין אצל זה
שתבע אותה ליבום, והיא אינה רוצה בו. ואומרים לה:
'אין כאן מי שרוצה ליבם אלא זה, ומצות יבום קודמת'
- או תתיבם לו, או תצא בלא כתובה כדין כל מורדת.
יד. כל יבמה שאמרנו שדינה שתחליץ ולא תתיבם - הרי
זו נוטלת כתובתה, אם יש לה כתובה, כשאר כל האלמנות.
וכן אם היה יבמה מכה שחין, או שיש בו שאר מומי
אנשים - חולץ לה, ונוטלת כתובתה. נולדו בה מומין
כשהיא שומרת יבם [כשממתינה להתייבם] - נסתפקה
[נתקלקלה] שדהו [כלומר: מזלו גרם]; ואם לא רצה ליבם,
יחליץ ויתן כתובה.

כב. הכונס את יבמתו ונמצאת מעברה - מפרישין אותה,
וממתינין לה: אם הפילה, יחזר ויקנס; ואם ילדה, אפלו
מת ביום שנולד - הרי זה מוציאה בגט וחולץ לה, ואחר
כך תהיה מתרת לאחרים. ואם נתקנס הולד שלשים יום
אחר שנולד, הרי זה ולד של קימא; ואינה צריכה ממנו גט,
מפני שהיא ערוה עליו [אשת אחיו].
כג. ילדה לאחר ששה חדשים משנתיבמה, ולד של קימא
- הרי תולד ספק אם בן תשעה לראשון, או בן שבועה
לאחרון; לפיכך יוציא בגט, והולד פשר. ואם בא עליה
אחר שילדה, הבנים שיבואו אחרי ספק ממזרים [שנאמן בו
הראשון הוא].

פרק ב

א. מדברי סופרים, שלא יבוא היבם על יבמתו, עד
שיקדש אותה בפני שני עדים בפרוטה או בשנה פרוטה;
וזה הוא הנקרא 'מאמר'. ואין המאמר קונה ביבמה קנן
גמור, כמו שיחבאר; והעושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה
- לא עשה כלום, שאין האשה מתקדשת אלא ברצונה.
וקטנה מן הארוסין [שנאמרה ומת ארוסה], אין עושין בה
מאמר אלא מדעת אביה.

ב. וכשם שהוא מקדש את יבמתו, כך הוא מברך ברכת
נשואין בעשרה, וכותב כתובה, כדין כל נושא אשה. ואם
בא על יבמתו ולא עשה מאמר - קנה קנן גמור, ואינו
צריך לחזר ולקדש אחר הבעילה; ומכין אותו מכת מרדות
[מלקות מדרבנן]. וכותב לה כתובה.

ג. הפא על יבמתו - בין בשוגג בין במזיד, בין באנס בין
ברצון, בין שהיה הוא מזיד והיא שוגגת או אנוסה, בין
שהיתה היא מזידה והוא שוגג או אנוס, בין שהיתה לשנה
בין שהיתה ערה, בין שבא עליה בדרך אסור, בין שלא בדרך אסור,
אחד המערה [תחילת ביאה] ואחד הגומר [גמר ביאה] -
קנה.

ד. במה דברים אמורים? שנתפון לבעל; אכל אם נפל
ונתקע בה, או שבא עליה שפור שאינו מפיך כלום, או ששן
- לא קנה. נתפון להטיח בכתל, והטיח [בעל] ביבמתו -
לא קנה; להטיח בכהמה, והטיח ביבמתו - קנה, שהרי
נתפון לשם בעילה מכל מקום.

ה. יבמה שנתתיבמה [ונתגרשה], ואמרה בתוך שלשים יום:
'לא נבעלתי' - ואף על פי שהוא אומר: 'בעלתי' - כופין
אותו שיחליץ לה, הואיל וקדם וגרשה בגט; ואם עדין לא
גרש, כופין אותו שבעל, או יחליץ ויוציא בגט. גרשה
לאחר שלשים יום, והיא אומרת: 'לא נבעלתי' - מביקשין
ממנו שיחליץ לה; ואם היה מודה שלא בעל, כופין אותו
לחליץ. היא אומרת: 'נבעלתי', והוא אומר: 'לא בעלתי' -
אינה צריכה חליצה; שאין זה נאמן לאסרה על כל אדם
אחר ששכסה.

ו. מי שמת והניח אחים רבים - מצוה על הגדול ליבם או
לחליץ, שנאמר: "והיה הבכור אשר תלד"; מפי השמועה

48 אוסרין על זה אשתו, מספק מדבריהם. גרשה הכהן או
49 מת - הרי זו חולצת, ואחר כך תנשא לאחרים לכתחלה.

יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ד

פרק ג

52 א. האומר: 'זה בני', או שאמר: 'יש לי בנים' - הרי זה
53 נאמן, ופטר את אשתו מן החליצה ומן היבום [כשיחות].
54 ב. אומר: 'זה אחי', או שאמר: 'יש לי אחים' - אינו נאמן
55 לאסר את אשתו ולהניחה זקוקה לזכר; שהרי זה מתבונן
56 לאסרה לאחר מותו.

57 ג. היה מחזק שיש לו אחים, ואמר בשעת מיתתו: 'אין
58 לי אחים' - אינו נאמן; וכן אם אמר על מי שהחזק אחיו:
59 'אין זה אחי' - אינו נאמן. לא היה מחזק באחים, ויצא
60 עליה קול שיש שם עדים שיעידו שיש לבעלה אחים,
61 והעדים במדינה אחרת - אפלו אמר הוא בשעת מיתתו:
62 'אין לי אח' - הרי זו חוששת, ותמתין עד שיבואו העדים
63 שאמרו [עליהם שהם יודעים] וישאלו [יחקרו אותם].

64 ד. מי שזנה עם אשה, בין פנויה בין אשת איש, ונתעברה,
65 ואמר: 'זה העבר ממני הוא', ואפלו היא מודה לו - אף
66 על פי שהוא בנו לענין ירשה - הרי זה ספק לענין יבום;
67 כשם שזנת עמו, כך זנת עם אחר, ומאין יודע הדבר שזה
68 בנו ודאי, והרי אין לו חזקה? אלא לעולם ספק הוא,
69 ולהחמיר דנין בו - וחולצת, ולא מתבכמת.

70 ה. נאמן עד אחד להעיד ליבמה שמת בעלה, ומתבכמת
71 על פיו; או שמת יבמה, או שנתן לבעלה בן, להתירה
72 לזר. ואפלו עבד, או אשה, או גוי מסית לפי תמו [ללא
73 כוונת עדות] - מעיד במיתת היבם, כמו שמעיד לאשת
74 איש להתירה, כמו שבארנו בהלכות גרושין.

75 ו. וקמש הנשים שאין מעידות זו לזו שמת בעלה, כך אין
76 מעידין לה שמת יבמה; ודין עדות זו כדין אותה עדות,
77 לענין עדים שמכחישים זה את זה במיתת היבם, ולכל דבר.
78 ז. שתי יבמות [הנשואות לשני אחים] שבאו ממדינת הים,
79 זו אומרת: 'מת בעלי', וזו אומרת: 'מת בעלי' - זו אסורה
80 [לזר] מפני בעלה של זו [שהיא זקוקתו], וזו אסורה
81 מפני בעלה של זו; שאין יבמתה נאמנת להעיד לה שמת
82 יבמה, כמו שבארנו.

83 ח. היה לאחת מהן עד שמת בעלה - זו שיש לה העד,
84 עומדת באסורה; שאינה אסורה מפני בעלה, אלא מפני
85 יבמה. וזו שאין לה עד, מתרת; שהרי העד העיד שמת
86 יבמה, והיא נאמנת לומר 'מת בעלי'.

87 ט. לזו בנים ולזו אין בנים - זו שיש לה בנים, מתרת;
88 ושאין לה בנים, אסורה. היה להן יבם אחר פאן, הרי
89 זה יבם לשתייהן.

90 י. מת זה היבם שיבם אותן - אסורות להנשא לזר,
91 כשהיו בתחלה. נתבכמו ונתגרשו, הרי אלו מותרות לזר.
92 יא. אף על פי שהאשה נאמנת לומר 'מת בעלי', ותנשא

1 יבמה שנדרה הנזה מיבמה בחיי בעלה, או שנדרה
2 הנזה מפל היהודים - כופין אותו שיחליץ לה, ותטל
3 כתובתה. ואם נדרה לאחר מיתת בעלה [כדי להיפטר
4 מיבום], מבקשין ממנו שיחליץ לה; ואם לא רצה, הרי זו
5 מורדת. וכן אם נתכונה בנדרה, אפלו בחיי בעלה, כדי
6 שלא יבם אותה - אין כופין אותו לחליץ, אלא אם כן
7 מרדה, ותצא בלא כתובה.

8 טז. יבמה שתבעה היבם לחליצה, והיא אומרת: 'איני
9 חולצת ולא נוטלת כתובה, אלא אשב בבית בעלי כשאר
10 האלמנות' - אין שומעין לה; שהרי הקנו אותה לזה מן
11 השמים; ורצה מיבם, רצה חולץ ונותן כתובה. ולא עוד,
12 אלא אפלו אמרה: 'אני נזנת משלי, ואשב עגונה כל ימי'
13 - אין שומעין לה; שהרי היבם אומר לה: 'כל זמן שאת
14 זקוקה בי, אין נזנתי לי אשה'; ואפלו היה נשוי, אפשר
15 שישא אשה אחרת, או תהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני
16 היבמה [שאשתו תחשוש שמא ייבם].

17 יז. יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיתה
18 אסורה עליו, והרי היא מתרת ליבם, כמו שיכתבאר - אם
19 רצה היבם ליבם, מיבם; ואין לה עליו כתובה, כדרך שלא
20 היה לה על בעלה. ודינה עם יבמה בתוספת [תוספת
21 כתובה], כמו שהיה עם בעלה [שחייב בתוספת]; אבל אם
22 לא כתב לה בעלה כתובה, או שמכרה לו כתובה או
23 מחלה אותה - צריך היבם לכתב לה כתובה כשאר
24 האלמנות.

25 יח. היבמה - קדם שיבאו עליה יבמה, או קדם שיחליץ
26 לה - הרי היא אסורה להנשא לזר, שנאמר: "לא תהיה
27 אשת המת החוצה, לאיש זר". ואם נשאת לאחר ובעלה
28 - לוקה הוא והיא, ומוציאה בגט, ואפלו היו לה כמה
29 בנים, ונאסרה עליו ועל יבמה; ויבמה חולץ לה, ואחר כך
30 תהיה מתרת לאחרים.

31 יט. נתקדשה לאחר, לא נאסרה על יבמה; אלא נותן לה
32 הור שנקדשה גט, ויבמה מיבם או חולץ. ואם היה יבמה
33 כהן, שאינו יכול לשא גרושה - תצא מן הור בגט, כדי
34 שלא יהיה החוטא נשפר, ויחליץ לה יבמה.

35 כ. חזר הור שגרשה מן הארוסין, ונשאה אחר שחליץ לה
36 יבמה - אין מוציאין אותה מידו. אבל אם גרשה מן
37 הנשואין, וחזר ונשאה אחר שחלצה - מוציאין אותה;
38 מפני שהיא דומה לאשת איש שנשאת ובא בעלה, שהיא
39 אסורה על זה ועל זה, כמו שבארנו. והיבמה שזנת והיא
40 [- בעודה] זקוקה [שלא התייבמה ולא נחלצה] - לא
41 נאסרה על יבמה; אלא רצה חולץ, רצה מיבם.

42 כא. כל יבמה שהיא ספק מדבריהם אם יש עליה זקת
43 יבם או אין עליה זקת יבם - כגון יבמה שילדה ולד שלא
44 פלו לו חדשיו ומת בתוך שלשים יום, שדינה שתחליץ
45 מספק מדבריהם כמו שבארנו - אם הלכה ונתקדשה
46 לאחר קדם חליצה, חולץ לה יבמה ותשב עם בעלה; ואם
47 נתקדשה לכהן שהוא אסור בחלוצה, אינו חולץ לה, שאין

מתוך מהדורת חזק

48 על פי בית דין. לפיכך אם היתה אסורה לכהנה מתחלתה
49 - הרי זו חולצת לאחר תשעה, ותנשא לזר. אבל זו הצרה
50 שהיתה עם בעלה כשמת - תמתינ תשעים יום כשאר
51 היבמות, ותחליץ או תתייבם; ולא תחוש לצרתה
52 שבמדינה האחרת, הואיל ולא היה בעלה עמה במדינה.
53 יז. האשה שמת בעלה, והיתה לה חמות במדינת הים -
54 אינה חוששת שמא ילדה חמותה וכבר נתן [נולד] לה יבם
55 במדינה אחרת; שלא גזרו בדבר זה, אלא נעמיד אותה
56 על חזקתה, והרי היא מתרת. והוא הדין לאשה שמת
57 בעלה, והיה לו בן במדינה אחרת - הרי זו מתרת לזר;
58 ואין חוששין שמא מת הבן, אלא העמד אותה על
59 חזקתה.
60 יח. יצאת חמותה מעברת - הרי זו חוששת, ולא תנשא
61 לזר עד שתדע מה היה סוף עבור חמותה, שמא נולד
62 לה יבם קדם מיתת הבעל.
63 יט. האשה שהלך בעלה ויבנה למדינת הים, וכאו ואמרו
64 לה: 'מת בעלך ואחר כך מת בנך', ונשאת, ואחר כך
65 נודע שחלופ היו הדברים - תצא, והולד פשר; אמרו
66 לה: 'מת בנך ואחר כך מת בעלך', ונתייבמה, ואחר כך
67 נודע שחלופ היו הדברים - תצא, והולד שגולד לפני
68 השמועה או לאחר השמועה ממזר.

פרק ד

70 א. כיצד מצות חליצה? היבמה חולקת אחר יבמה למקום
71 שהוא שם, ובאה לדינין, והם קוראין לו, ונותנין לו עצה
72 ההוגנת [ראויה] לו וְלָהּ. אם עצה טובה ליבם [שמתאימים
73 הם זל"ת], יועצין אותו ליבם; ואם עצה טובה לחליץ -
74 כגון שהיתה היא ילדה והוא זקן, או היא זקנה והוא ילד
75 - יועצין אותו לחליץ.
76 ב. וצריכין הדינין לקבוע מקום שישבו בו, ואחר כך
77 תחליץ שם בפניהם, שנאמר: "ועלתה יבמתו השערה אל
78 הזקנים" וגו'. לא נזכרו [סיכמו ביניהם] ולא קבעו מקום,
79 אלא נקראו נקרה [קרה מקרה], ונקרית היא והוא לפנייהם,
80 ויחליצו - חליצתה כשירה.
81 ג. ומלמדין אותה ואת היבם לקרות, עד שהיו רגילין;
82 ונתנה יכולה לקרות "לא אבה" בנשימה אחת, ואחר כך
83 תאמר "יבמי" - כדי שלא יהיה משמע דבריה: 'אבה
84 יבמי'.
85 ד. ומאחר שתהיה רגילה לקרות, אף על פי שלא קראת
86 בנשימה אחת, אין מקפדין על זה; אבל אם אינה יכולה,
87 מרגילין אותה עד שתדע.
88 ה. והחליצה ביום, ולא בלילה, ובפני שלשה שיועצין
89 להקרות בשורה. ואם אחד מן השלשה גר - פסול, ואפלו
90 היה אביו גר ואמו ישראלית; עד שהיה אביו ואמו
91 מישראל. ומצותה [לכתחילה] בחמשה, כדי לפרסם
92 הדבר; ואותן השנים, אפלו היו עמי הארץ.
93 ו. כיצד חולצין? מביאין לו מנעל של עור שיש לו עקב,

1 או תתייבם - אין היבמה נאמנת לומר 'מת יבמי', שתנשא
2 לזר; הואיל והוא אסור לאו, שמא יהיה קל בעיניה. וכן
3 אין היבם נאמן לומר 'מת אחי', שייבם את אשתו - שמא
4 עיניו נתן בה. ואין האשה נאמנת לומר 'מתה אחותי',
5 שתפנס לביתה, ואין האיש נאמן לומר 'מתה אשתי',
6 שישא את אחותה - עד שיעידו שני עדים שמתה אחותה,
7 ואחר כך תפנס לביתה; שלא האמינו עד אחד אלא משום
8 התרת עגונה, כמו שבארנו.
9 יב. לפיכך, האשה שהלכה היא ובעלה ויבמה למדינת
10 הים, ובאה ואמרה: 'מת בעלי ואחר כך מת יבמי', או
11 שאמרה: 'מת יבמי ואחר כך מת בעלי' - הרי זו אינה
12 נאמנת. אבל אם הלכה היא ובעלה בלבד, ובאה ואמרה:
13 'נתן לי יבם' [נולד לבעלי אח] במדינת הים ומת - בין
14 שאמרה 'מת היבם ואחר כך מת בעלי', בין שאמרה 'מת
15 בעלי ואחר כך מת היבם' שנתן לי' - הרי זו נאמנת,
16 שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.
17 יג. האשה שהלכה היא ובעלה ויבנה למדינת הים, ובאה
18 ואמרה: 'מת בעלי ואחר כך מת בני' - נאמנת, שהרי
19 היתה בחזקת התר לזר [שהרי יש לו בן]. אמרה: 'מת
20 בני ואחר כך מת בעלי' - אינה נאמנת להתייבם;
21 וחוששין לדבריה, וחולצת ולא מתייבמת.
22 יד. הלכה היא ובעלה בלבד, ובאה ואמרה: 'נתן
23 לי בן במדינת הים ומת, ואחר כך מת בעלי' - נאמנת
24 ומתייבמת, שהרי היתה בחזקת התר ליבמה בעת שהלכה.
25 אמרה: 'מת בעלי ואחר כך מת הבן שנתן לי' - אינה
26 נאמנת לפטר עצמה מן היבום ומן החליצה; וחוששין
27 לדבריה, וחולצת ולא מתייבמת.
28 טו. במה דברים אמורים? בשהיתה פסולה לכהנה
29 מתחלתה, כגון שהיתה גרושה או חללה [פסולה
30 לכהונה], או שאמרה: 'במערה היינו כשמתו' [ולא ידוע
31 מי מת ראשון]. אבל אם אין הדבר כן, אינה חולצת -
32 שמא תחליץ, ויבואו עדים ויעידו שהדבר כמו שאמרה
33 והבעל מת תחלה, ונמצאת חליצה זו אינה כלום, ותנשא
34 לכהן, ויראה הוואה אותה שחלצה ונשאת לכהן, וידמה
35 שהחלוצה מתרת לכהנה, והוא אינו יודע בעדים שבאו;
36 לפיכך לא תחליץ ולא תתייבם, אלא תשאר בחזקת זקוקה
37 כשנצאת, עד שיבואו עדים.
38 טז. וכן אשה שהלך בעלה וצרתה [אשתו השניה]
39 למדינת הים, וכאו ואמרו לה: 'מת בעלך' - הרי זו לא
40 תחליץ ולא תתייבם לעולם, עד שידע אם ילדה צרתה
41 או לא ילדה. ולמה לא תחליץ אחר תשעה חדשים
42 ממימת הבעל, ונתנה מתרת לזר על כל פנים, שאם
43 ילדה צרתה, הרי נפטרה זו, ואם לא ילדה, הרי נחלצה?
44 גזירה, שמא ידע אחר החליצה שילדה צרתה ולד של
45 קימא, ונמצאת זו שאינה חליצה, ותנשא לכהן אחר
46 שנחלצה, ויאמר הוואה שלא ידע בעדים שבאו,
47 שהחלוצה מתרת לכהן, ויעיד שראה אותה נשאת לכהנה

טז. חלצה בלילה, או שחלצה בפני שנים, או בפני שלשה
 ונמצא אחד מהן קרוב או פסול [לדון דיני ממונות], או
 שהיה המנעל קשור למעלה מן הארפה, או שהתיר הוא
 ושמיטה היא, או שהתירה היא ושמיטה היא, או שנתכונה
 היא ולא נתכונן הוא, או שנתכונן הוא ולא נתכונה היא, וכן
 קטנה שחלצה לגדול - חליצתה פסולה. וכן אם חלצה
 בפני יחיד, ואפלו בינו לביתה, ובלילה - הרי זו חליצה
 פסולה; אבל חרש שוטה וקטן שחלצו, וכן החולץ למי
 שהיא פטורה מן החליצה ומן היבום - אינה חליצה.
 יז. יבם שרגלו הימנית חתוכה, אינו חולץ בשמאל; ואם
 חלצה מעל שמאלו, חליצתה פסולה. היתה רגלו עקומה
 לאחור, או הפוכה על צדה, או שהיה מהלך על ראשי
 אצבעות רגליו - הרי זה אינו חולץ, שהחולץ צריך לנעץ
 עקבו בארץ, וזה אינו יכול; ואם חלצה למי שרגלו כף,
 חליצתה פסולה.
 יח. ויבמה שידיה חתוכות - חולצת לכתחלה ואפלו
 בשניה, שלא נאמר 'וחלצה בידה'. חלצה במנעל של בגד
 [בד], אינה חליצה; אבל אם חלצה במנעל שאין לו עקב,
 או שהיה תפור בפשתן, או שהיה מנעל של שער או של
 סיב [חוטם מהצומח] או של שעם [עץ אלון] או של עץ,
 או שהיה מנעל גדול שאינו יכול להלך בו, או קטן שאינו
 חופה רב רגלו, או מנעל פרום [קרוע] שאינו חופה רב
 הרגל, או נפתח [נקרעה סולית] שאין מקבל רב הרגל -
 חליצתה פסולה.
 יט. חלצה בסנדל של עץ וימחה עור, או שהיתה
 קרקעיתו עור ולחתי [צדדי] של שער, או שחלצה סנדל
 של שמאל מעל רגלו הימנית, או שלא היה המנעל שלו,
 או שהיה המנעל גדול שיכול להלך בו, או קטן שחופה
 רב רגלו, או נפרס שחופה רב הרגל, או נפתח שמקבל
 רב הרגל - חליצתה פסולה.
 כ. סנדל המסגר [פרחה בו צרעת והוסגר ע"י הכהן
 לבדוק] והמחלט [נשמא ע"י הכהן], ושל עבודה זרה
 שמינית אותו ברגלי הצורה [פסל] - לא תחלץ בו; ואם
 חלצה - חליצתה פסולה, ואף על פי שהוא אסור בהניה.
 אבל סנדל של תרבות עבודה זרה [נעור בהמה שהוקרבה
 לע"ז], ושל עיר הנדחת, או שנעשה למת שיקבר בו - אם
 חלצה בו, חליצתה פסולה; שהרי אינו עומד להלך בו.
 כא. קרעה המנעל מעל רגלו, או ששרפתה, או שהיה
 לבוש שני מנעלין וחלצה העליון - אף על פי שקרעה
 התחתון עד שנתגלתה רגלו, הרי זו חליצה פסולה.
 כב. יבמה שאכלה שום ונגריר [חדל] וכיוצא בהן
 מדברים שמזיכין [מדרבם] את הרק, והיה הרק זב מפייה
 - אינו פלוס, עד שהיה הרק מעצמו [ויורקה].
 כג. רקקה דם, או שהיה שותת מפייה - אינו פלוס; אבל
 אם מצצה ורקקה - פשר, שאי אפשר לדם שנמצא בלא
 צחצוחי [טיפות] רק. רקקה וקלטתו [אחותו] הרוח קדם
 שיגיע לכנגד פניו, כגון שהיתה [היבמה] ארקה [גבוהה]

ואינו תפור בפשתן; ולובשו בימין, וקושר רצועותיו על
 רגלו; ועומד הוא והיא בבית דין, ומקרינ ליהם בלשון
 הקדש: "מאן יבמי וגו'", ואחר כך מקרינ ליהם: "לא
 חפצתי לקחתה"; ונועץ רגלו בארץ, והיא יושבת ופושטת
 ידה בבית דין, ומתרת רצועות המנעל מעל רגלו, וחולצת
 המנעל ומשלכת אותו לארץ; ומשישמיט רב העקב, התרה
 היבמה לזר.
 ז. ואחר כך עומדת ויורקת בארץ כנגד פניו, רק הנראה
 לדנין - שמצות חליצה שיהיו שניהן עומדין בשעת
 קריאה ובשעת רקיקה; וצריכין הדנין לראות הרק יוצא
 מפייה. ואחר כך מקרינ לה: "ככה יעשה לאיש אשר לא
 יבנה את בית אחיו, ונקרא שמו בישראל בית חלוץ
 הנעל".
 ח. הכל בלשון הקדש, שנגמר: "ככה" - בלשון הזה;
 וכל היושבינ שם עונין אחריה: 'חלוץ הנעל, חלוץ הנעל,
 חלוץ הנעל', שלשה פעמים. וצריך שתתכונן היבמה
 שתחלץ לו, ויתכונן הוא שיחלץ לה; ויעשו מעשים אלו
 לשמן [לשם מצוות חליצה]. והסומה אינו חולץ, שנגמר:
 "וירקה בפניו"; ואין זה רואה הרק.
 ט. נמצא סדר חליצה כך הוא: קוראה היא תחלה: "מאן
 יבמי להקים לאחיו שם בישראל, לא אבה יבמי"; ואחר כך
 קורא הוא: "לא חפצתי לקחתה"; ואחר כך תחלץ, ואחר
 כך תרק; ואחר כך תקרא: "ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה
 את בית אחיו, ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל".
 י. ואין הסדר מעכב, אלא אם לא קראה בתחלה לא היא
 ולא הוא, או שרקקה ואחר כך חלצה, או שקראה ואחר
 כך רקקה - חליצתה פסולה.
 יא. ולמה לא תחזר ותרק על הסדר? שמה יאמרו:
 'רקיקה לבדה אינה פלוס, ואינה פוסלת מן האחין' [והרי
 היא פוסלת, כדלהלן].
 יב. חלצה בלבד, ולא קראה ולא רקקה - חליצתה
 פסולה; ואין צריך לומר, שחלצה וקראה ולא רקקה, או
 שחלצה ורקקה ולא קראה - שחליצתה פסולה.
 יג. במה דברים אמורים? בששה יכולין לדבר, ובתרי הם
 ראויין לקרות. אבל אלמא או אלם, אינן חולצין; ואם
 חלצו, חליצתן פסולה; ואינן חרש או חרשת שחלצו,
 שלא עשו פלוס - לפי שהחרש והחרשת אינן בני דעת.
 יד. רקקה בלבד, או שרקקה וקראה ולא חלצה - הרי זו
 פסולה פסולה. קראה היא והוא, ולא חלצה ולא רקקה
 - לא עשה פלוס, שנגמר: "ככה יעשה לאיש" - המעשה
 שהוא החליצה והרקיקה, היא שמועיל; אבל הקריאה
 אינה מעצבת ואינה מועלת.
 טו. חלצה ורקקה וקראת, והן יושבין או משין על צדיהן,
 או שהיה שרוף הנעל קשור על שוקו מן הארפה [הברך]
 ולמטה, או שחלצה בפני שלשה עמי הארץ שאינן יודעין
 להקרות, וכן [יבם] הסומה שחלצה [לו היבמה] - חליצתו
 פסולה.

מתוך מהדורת חזק

[ז]: 'פלוני בר פלוני דנא [זח] אחוהי דפלוני מאבוי הוא
 דהוינא נסיבנא ליה, ושכיב [נאחיו של פלוני מאבא,
 שהייתי נשואה לו ומת], וחי לרבנן ולכל ישראל שבק
 [השאר], ובר וברת גרית ומחסין ומקיים שמא בישראל לא
 לא שבק [ובן ובת יורש ומנחיל ומקיים שם בישראל לא
 השאר], והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי [זח פלוני
 אחיו ראוי לייבם אותי]. כען רבנן, אמרו ליה, אי צבי
 ליבומי יתי [כעת חכמים אימרו לו: אם רוצה היבם לייבם
 אותי] - ייבם, ואי לא - יטלע לי קדמיכון רגליה דמינא
 ואשרי סיניה מעל רגליה וארוך באנפיה [ואם לא, יצדד
 לעברי לפניכם את רגלו הימנית ואתיר נעלו מעל רגלו,
 וארוך בפניו]. ואשתמודענהי לפלוני דנא, דאחיה דפלוני
 מיתנא מאבוי הוא [ונתברר לנו שפלוני זה אחיו של פלוני
 המת מאביו הוא], ואמרנא ליה: 'אי צבית ליבומי יתה -
 יבם, ואי לא - אטלע לה קדמנא רגלך דמינא ותשרי סינה
 מעל רגלך ותרוך באנפך' [ואמרנו לו אם רצונך לייבם
 אותה - ייבם, ואם לא צדד לה לפנינו את רגלך הימנית
 ותתיר נעלך מעל רגלך ותירוק בפניך]. ועני ואמר: 'לית
 אנא צבי ליבומי יתה' [וענה ואמר לנו אין אני רוצה לייבם
 אותה]. מיד אקרינהא לפלונית דא [מיד הקרינו לפלונית
 זו]: 'מאן יכמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יכמי'.
 ואף להאי פלוני אקרינא ליה [וגם לפלוני זה הקרינו לו]:
 'לא חפצתי לקחתה', ואטלע לה רגליה דמינא וישרת
 סיניה מעל רגליה, ורקת באנפיה וקא דאיתחזי לנא
 מפומה על ארעא [וצידד לה את רגלו הימנית, והתירה
 נעלו מעל רגלו, ורקקה בפניו וק הנראה לנו, מפיה על
 הארץ]. ותוב אקרינהא [ושוב הקרינו לה]: 'ככה יעשה
 לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו, ונקרא שמו בישראל
 בית חלוץ הנעל'. ואנחנא דגני וכל דהו' יתבין קדמנא
 ענינא בתרה [ואנו הדיינים, וכל אלה שהיו יושבים לפנינו,
 ענינו אחריה]: 'חלוץ הנעל, חלוץ הנעל, חלוץ הנעל'.
 תלתא זמני [שלוש פעמים]. ומדאיתעביד עובדא דא
 קדמנא, שרינהא לפלונית דא למקה להתנסבא לכל מאן
 דתצבי, ואנש לא ימחא בידה מן יומא דנן וילעלם
 [ומשנעשה מעשה זה בפנינו, התרונה לפלונית זו לילך
 ולהינשא לכל מי שתדע, ואיש לא ימחה בידה מיום זה
 ועד עולם]. ובצית מננא פלונית דא גטא דחליצותא דא,
 וכתבנא ויהבנא לה לזכו [וביקשה מאיתנו פלונית זו גט
 חליצה זה, וכתבנו ונתנו לה לזכות] כדת משה וישראל".
 לא. ומעדין עליו שלשה, או שנים מן השלשה, או שנים
 שראו החליצה אף על פי שאינן הדיינים שחלצה בפניהם,
 כמו שבארנו. ואפלו אשה, ואפלו עבד, או קטן שהוא
 מפיר ונכון - נאמנין לומר: 'זה הוא פלוני וזה היא
 יבמתו', וחולצין על פיהן; וכן בשאר עדיות של תורה,
 בין לעדות קומן בין לעדות אסור - שזה דבר העשוי
 להגלות הוא; ואפשר לידע אמתת הדבר שלא מפיהן,
 כענין שבארנו בסוף הלכות גרושין. ואם רצה היבם ליבם

1 והוא [היבם] קצר [נמוך] - אינו כלום; ואם אחר שהגיע
 2 לנגד פניו - אף על פי שלא הגיע לארץ, כשר. וכן אם
 3 לא ראו הדיינים הריק כשיצא מפיה, כשר.
 4 כד. חליצה מטעית, פסולה. כיצד? כגון שאמרו לו:
 5 'חלץ לה ובכך אתה כונסה', או שאמרו לו: 'חלץ לה,
 6 שזו מצוה היא ואינה מפסדת עליך כלום, ואם רצית אחר
 7 כך ליבם תיבם', וכיוצא בדברים אלו. אבל אם הטעוהו
 8 ואמרו לו: 'חלץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז', או
 9 על תנאי כך וכך - אף על פי שלא נתנה ולא נתקיים
 10 התנאי, חליצתה כשרה; והרי נתפסן לחלץ לה.
 11 כה. המוסר מודעא על החליצה [הצהיר לפני החליצה
 12 שהוא אנוס], חליצתו פסולה; לפיכך ראוי לדיינים לומר לו
 13 לבטל המודעא, כדרך שעושין בגט. לחצוהו ישראל
 14 והכוהו עד שחלץ - אם פדין עשו, חליצתו כשרה; ואם
 15 שלא פדין, כגון שטעו או שהיו הדיוטות - חליצתו
 16 פסולה. ואם הגויים אנסוהו מעצמן - אם היה הדין נותן
 17 שישחלץ, חליצתו פסולה; ואם שלא פדין, אינה חליצה.
 18 כו. כל מקום שאמרנו 'אינה חליצה', או 'לא עשה כלום',
 19 או 'אינה כלום' - הרי היא כאלו לא נחלצה לו, ולא
 20 נאסרו עליו קרובותיה, ולא נפסלה מן הכהנה, ומתרת
 21 להתיבם. וכל מקום שאמרנו 'חליצתה פסולה' - נאסרו
 22 עליו קרובותיה, ונפסלה מן הכהנה, ונאסרה על האחין,
 23 ואינה מתקבצת; ואינה מתרת להנשא לזר עד שתחלץ
 24 חליצה כשרה.
 25 כז. עברה ונשאת - הרי זה חולץ לה חליצה כשרה, והיא
 26 תחת בעלה; ואין מוציאין אותה מידו.
 27 כח. יבמה שגולה בין האחים, הרי זו מתרת להתיבם;
 28 ואין חוששין לה שמא חלצה לאחד מהן בינו לבניה
 29 ונפסלה עליהן. אבל אם ראינה שחלצה נעלו של אחד
 30 מהן - נפסלה, שמא נתפונה לחליצה; וצריכה חליצה
 31 כשרה להתירה לזר.
 32 כט. גט חליצה שאנו כותבין - אינו אלא [תיעוד של]
 33 מעשה בית דין, כדי שיהיה בידה ראיה שנגלצה. ואין
 34 הדיינים חולצין אלא אם כן מפירין [שזו יבימתו]. לפיכך מי
 35 שראו זאת שנגלצה - כותבין לה גט חליצה, אף על פי
 36 שאינן מפירין שזו היא אשת פלוני ושזה שחלץ לה אחיו;
 37 שהרי הדיינים שחלצה בפניהם הכירו זה, ואחר כך חלצה.
 38 וזה הוא גסח גט חליצה שנהגו בו העם:
 39 ל. "ביום פלוני, כך וכך לירח פלוני, שנת כך וכך למנין
 40 פלוני למנאנא די רגילנא לממני ביה [למנין שאנו רגילים
 41 למנות בו] במקום פלוני, אנחנא דיגני דמקצמנא חתימין
 42 לתתא [אנו הדיינים שמקצתינו חתומים למטה], במותב
 43 תלתא פחדא הוינא יתבין בבי דינא [במושב שלוש כאחד
 44 היינו יושבים בבית דין], וסליקת לקדמנא [ועלתה לפנינו]
 45 פלונית בת פלוני ארמלת [אלמנת] פלוני, ואקריבת
 46 לקדמנא גוברא חד די שמיה [והביאה לפנינו אדם אחד
 47 ששמו] פלוני בן פלוני, וכן אמרה לנא [לנו] פלונית דא

47 ותוספת עם שאר תנאי כתבה, קבלית עלי ועל יתאי
48 בתראי [קבלתי עלי ועל יורשי אחרי] ועל כל שפר ארג
49 [כל הנראה נחמד] נכסין וקנינין דאית לי תחות [תחת] כל
50 שמיא, דקניתי ודעתי אגא למקני, מקרקעי ומטלטלי,
51 מטלטלי אגב מקרקעי, בלהן יהון אתראין וערבאין
52 לכתבה דא בלה עקר ונדונא ותוספת [עיקר כתובה
53 והתוספת והנדונה, כולם יוכלו] לאתפרעא מנהון בחיי
54 ובתר מותי ואפלו מגלימא דאכתפאי' [מגלימה שעל
55 כתפי]. קנינו מפלוני דנן [נעשה קנין] על כל מאי דכתיב
56 ומפרש לעיל קנן שלם דלא באסקמקא [הבטחה שתמית]
57 ודלא בטפסי דשטרי ולא כסופס מצוי חסר משמעות], אלא
58 כחמר חזק כל שטרי כתבות הנזכרות בישראל וכהגן
59 וכתקון רבותינו ז"ל. וכתמנו על שטר כתבה דא בנמן
60 הנזכר למעלה, והכל שריר ובריר וקנים.
61 לד. ואם היתה כתבת אלמנה, כותב פלונית ארמלתא'
62 [אלמנה פלונית]; ואם היתה כתבת גרושה, כותב פלונית
63 הגרושה - כדי שלא יכשל בה כהן. וכותב: 'ויהבנא ליכי
64 מזהרבי כסף וזוי מאה דאינון מזוזי כספא טבא תריסר
65 וזוי ופלג וזוא דחאזו ליכי'.
66 לה. כשפותבין גט יבמין או כתבת יבמין - משרטט
67 [בקלף קוים ישרים ל-] מקום הפסוקים; שאסור לכתב
68 שלש תבות בלא שרטוט. ויבמה שחלצה, מתרת להנשא
69 ביום חליצתה, שהרי אינה חולצת עד שתשלים תשעים
70 יום [ממות בעלה].

פרק ה

71 א. היבמה שנתן לה היבם גט כריתות - פסלה
72 [מלהתייבם לו] ופסל את צרותיה, עליו ועל שאר האחין;
73 שהרי נעשה כמי שחלץ לה. ואין הגט מועיל ביבמה אלא
74 מדבריהן, הואיל והגט מגרש אשת איש. וכל גט שפוסל
75 אשתו מן הפהנה, פוסל את יבמתו; ואינה נותרת לזר עד
76 שיחלץ לה.
77 ב. המאמר [קידושי היבם בכסף ובאמירת "הרי את וכו'"]
78 - על פי מאמר חכמים] - אף על פי שאינו קונה ביבמה
79 קנן גמור [מהתורה], ואינה נעשית בו אשת איש גמורה
80 [אלא בביאה, אעפ"כ] - צריכה ממנו גט, ואינה נותרת לזר
81 אלא בחליצה.
82 ג. כיצד? העושה מאמר ביבמתו ולא רצה לבצל [אלא
83 להוציאה] - צריך לכתב לה גט, שהרי נתקדשה לו, וצריך
84 לחלץ לה, כדי להתיירא לאחרים; שאין היבמה נותרת לזר
85 אלא אחר בעילת היבם או אחר חליצה; אבל הגט פוסלה
86 ליבום ואינו מתירא לזר, והמאמר אינו קונה בה קנן גמור
87 כבעילה.
88 ד. נתן מאמר ליבמתו, וחזר ונתן גט למאמרו - מה
89 שעשה [המאמר], הרי בשלו, והתרה. והראה לי, שלא
90 התרה אלא לאחיו; אבל זה שנתן הגט, נאסרה עליו.

1 - מקדש ומיבם וכותב לה כתבה, כמו שהודענו. וזה הוא
2 גסח כתבת יבמין שנהגו בו העם:
3 לב. "ביום פלוני, כך וכך לירח פלוני, שנת כך וכך למנן
4 פלוני למנאנא די רגילנא לממני ביה [בתאריך פלוני
5 לחודש פלוני למנין השנים שבו רגילים למנות], איך פלוני
6 בן פלוני אתא לקדמנא [פלוני בא לפנינו], וכן אמר לנא
7 [וכך אמר לנו]: 'דפלוני בן פלוני אחי דמן אבא שכיב,
8 וחי' לרבנן ולכל ישראל [אחי מאב מת והותיר חיים'
9 לרבנן ולכל ישראל], ובר וברת ומורית ומחסין ומוקים
10 שמא בישראל לא שבק [לא הותיר אחיו בן ובת יורש
11 ונוחל ומקים שם בישראל], ושבק אתתא ההיא די שמה
12 פלונית בת פלוני [השאיר אשה ושמה פלונית בת פלוני],
13 וחאני לי מן אורייתא ליבומי תה [ואני ראוי ליבם אותה
14 מדין תורה], כדכתיב בספר אורייתא דמשה יבמה ובא
15 עליה'. וצביאת פלונית דא ואתיבמת לפלוני בר פלוני
16 יבמה לאוקומי שמא בישראל [והסכימה פלונית זו
17 להתייבם ליבם פלוני בן פלוני כדי להקים שם בישראל],
18 כדכתיב ויהיה הכבוד אשר תלד קיום על שם אחי המת
19 ולא ימחה שמו מישראל'. וכתב לה פלוני יבמה לפלונית
20 יבמתיה כסף וזוי מאתן דחאזו לה [מאתיים זוז הראויים
21 לה] דהוה כתיבין לה בכתבתה דכתב לה בעלה קדמאה,
22 ואוסיף לה מדיליה כך וכך. ודא נדונא דהנעלת ליה'
23 [והוה הנדונה שהכניסה לו] וכו', כשאר טפסי כתבות.
24 טפס הכתבה:
25 לג. ביום פלוני לירח פלוני, שנת כך וכך למנאנא די
26 רגילנא לממני ביה במאתא פלונית דעל נהרא פלוני
27 מותבה, איך פלוני בן פלוני אמר לה לפלונית בת פלוני
28 בתולתא פלמא: 'הרי לי לאנתו [היי לי לאשה] כדת משה
29 וישראל, ואנא במימרא דשמיא [במאמר ובעזרת השם]
30 אפלה ואיך [אעבוד ואכבד] ואסובר [ואכלכל] ואזיון
31 ואפרנס ואכסי יתיכי [אלבישה] כהלכת גוברין יהודאין
32 דפלחין ומייקריין ומסוברין וניין ומפרנסין ומכסין ית
33 נשיהון בקשוט [כמנהג יהודים שמוקרים ומפרנסים
34 ומלבישים נשותיהם באמונה], ויהבנא ליכי מזהרי
35 בתוליכי כסף וזוי מאתן דאינון מזוזי כספא טבא עשרין
36 וזוין ותמשה וזוי [ואביא לך מזהר מאתיים זוז כסף,
37 ששוים לעשרים וחמשה זוזים מכסף טהור] דחאזו ליכי
38 [הראויים לך], ומזוניכי וכסותיכי וסיפוקי ומעל עליכי
39 כאורח כל ארעא [ומזונותיך ומלבושך וסיפוקיך ולבוא
40 עלייך כדרך כל הארץ]. וצביאת פלמא פלונית דא, והות
41 ליה לאנתו [ורצתה כלה פלונית להיות לו לאשה]. ורצה
42 והוסיף לה תוספת על עקר כתבתה עד משלם כך וכך.
43 ודא נדונא דהנעלת ליה כך וכך [וזה סכום הנדונה
44 שהכניסה לו], הכל נתקבל חתן זה ובה לידו ונעשה
45 ברשותו, וזקף הכל על עצמו במלוג ורשו [והוב]. וכך
46 אמר לנא חתנא דנן: 'אתריות כתבה דא בלה עקר ונדונא

48 אחר שבעל בעילה כשרה, בין הוא בין אחיו - הרי זו
49 צריכה גט, שהרי נעשית אשת איש בבעילה. וכן כל יבמה
50 שנתן לה מאמר, בין מאמר כשר בין מאמר פסול - הרי
51 זו צריכה גט מפני המאמר, כמו שבארנו; ואחר כך יסור
52 אסור המאמר.
53 יד. כבר בארנו, שהגט אינו דוחה היבמה דחיה גמורה
54 [להתירה לזר], וכן המאמר אינו קונה בה קנן גמור; אבל
55 הבעילה קונה קנן גמור, והחליצה דוחה אותה דחיה
56 גמורה. לפיכך גט אחר גט ביבמה, או מאמר אחר מאמר
57 [כדלהלן] - מועיל; אבל בעילה אחר בעילה, וחליצה
58 אחר חליצה - אין האחרונה מועלת כלום. וכן גט או
59 חליצה אחר הבעילה אינם כלום.
60 טו. ביצד? יבם שנתן גט ליבמתו, וחזר ונתן גט לצרתה -
61 הרי זה אסור בקרובות שתיקה. וכן שני יבמין שנתנו שני
62 גטין ליבמה אחת זה אחר זה - הרי זה כגרושה לשניהן,
63 ושניהן אסורין בקרובותיה; ואחד מהן חולץ. וכן אם נתן
64 גט ליבמתו, ונתן אחיו גט לצרתה - כל אחד אסור
65 בקרובות זו שנתן לה הגט; וכן אם נתנו מאמר אחר מאמר,
66 כמו שבארנו. אבל היבם שחלץ ליבמתו, וחזר וחלץ
67 לצרתה בין הוא בין אחיו, וכן שני יבמין שחלצו זה אחר
68 זה ליבמה אחת - אין חליצה אחרונה כלום, ואין החולץ
69 אותה אסור בקרובותיה, שזה כחולץ לשאר הנשים שאין
70 לו עליה זקה.
71 טז. וכן הבועל יבמתו, וחזר בין הוא בין אחיו וחלץ לה
72 או לצרתה - אין חליצה זו כלום; וכן אם חזר אחיו ונתן
73 גט לה או לצרתה, אינו כלום. חזר אחיו ונתן לה מאמר,
74 או בעל - לא עשה כלום; מאחר שבעל אחיו תחלה, קנה
75 קנן גמור, ואין הקדושין תופסין באשת איש. אבל אם נתן
76 מאמר לצרתה, או בעל צרתה - צריכה גט, כמו שבארנו.
77 יז. שני יבמין שיבמו שתי יבמות הבאות מבית אחד [נשי
78 אח אחת], ולא נודע מי יבם תחלה - שניהן יוציאו בגט
79 ויתרו לזרים, ואסורות ליבמין. לפיכך, ראובן שהיה
80 בירושלים, ולו שתי נשים, אחת בעכו ואחת בצור,
81 ושמעון אחיו בעכו ולוי אחיו בצור, ושמעון שמת ראובן
82 - הדין נותן שלא ייבם אחד מהן עד שיודע מה עשה אחיו,
83 שמא קדם ויבם. קדם אחד מהן ויבם - אין מוציאין מידו,
84 עד שיודע שאחיו יבם תחלה. רצה האחד לחלץ קדם
85 שיודע מה עשה אחיו - אין מונעין אותו.
86 יח. יבם קטן בן תשע שנים ויום אחד - ביאתו כמאמר
87 מן הגדול, שאינו קנן גמור. ומאמר בן תשע שנים ויום
88 אחד - אם נתנו תחלה מועיל, והרי הוא פוסל בו על
89 הגדול [מלייבמה]; אבל אם נתנו בסוף, אינו כלום. וגטו
90 וחליצתו אינם כלום, בין בתחלה בין בסוף.
91 יט. ביצד? בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, או
92 שנתן לה מאמר תחלה - פסלה על שאר האחים. אבל אם
93 עשה הגדול מאמר ביבמתו, וחזר בן תשע שנים ויום אחד
94 ונתן לה או לצרתה מאמר - לא עשה כלום, ולא פסלה

1 ה. נתן גט לזקתו ולא למאמרו - פסלה עליו ועל שאר
2 האחין, כמו שבארנו; וצריכה גט למאמרו [להפקיע
3 קידושין], וחליצה להתירה לזר.
4 ו. המאמר שנתן ליבמה תחלה, ולא קדמו דבר אחר, ולא
5 נעשה אחריו דבר אחר, אלא אם בעל אותה זה שנתן לה
6 המאמר - הוא הנקרא 'מאמר כשר'. ואם קדמו גט או
7 חליצה, בין מיבם זה בין מיבם אחר, בין בה בין בצרתה,
8 וכן אם קדמתו בעילה בצרתה, בין ממנו בין מאחיו, או
9 שנעשה אחריו גט או חליצה, בין בה בין בצרתה, בין
10 ממנו בין מאחיו, או שבעל או נתן מאמר אחר לצרתה,
11 בין הוא בין אחיו, או שנתן לה אחיו מאמר אחר או
12 בעלה - הרי זה נקרא 'מאמר פסול'; בין המאמר
13 שקדמוהו המעשים האלו, בין המאמר שנתאחרו אחריו.
14 ז. ביצד? נתן גט או חלץ ליבמתו, וחזר ונתן מאמר לה
15 או לצרתה, בין הוא בין אחיו, או שבא על יבמתו או נתן
16 לה מאמר, וחזר ונתן מאמר אחר לצרתה, בין הוא בין
17 אחיו, או שנתן מאמר ליבמתו, וחזר אחיו ונתן לה מאמר
18 אחר או בעלה - הרי זה מאמר פסול, בין המאמר
19 הראשון בין המאמר האחרון.
20 ח. נמצאת למד, שהמאמר - בין שקדמו מאמר אחר, או
21 גט, או חליצה, או בעילה, בין שקדם המאמר לאחד
22 מאלו - הרי זה מאמר פסול; חוץ מן הנותן מאמר ובעל
23 לבעלת המאמר - שזו היא כהלכתה.
24 ט. הבעילה שבוועל היבם את יבמתו תחלה, או אחר
25 מאמרו בה, ולא קדמה דבר אחר - נקראת 'בעילה
26 כשרה'. ואם קדמה מאמר מאחיו, או גט בין ממנו בין
27 מאחיו, בין בה בין בצרתה, או אם קדמה מאמר בצרתה,
28 בין ממנו בין מאחיו - הרי זה נקראת 'בעילה פסולה'.
29 י. החליצה שחולץ היבם ליבמתו תחלה, אם לא קדמה
30 דבר אחר - נקראת 'חליצה מעלה'. ואם קדמה גט או
31 מאמר, בין מיבם זה בין מאחיו, בין בה בין בצרתה -
32 הרי זה נקראת 'חליצה פחותה'.
33 יא. יבמות רבות הבאות מבית אחד [שהניח המת נשים
34 רבות], כיון שנובעלה אחת מהן בעילה כשרה, או נחלצה
35 חליצה מעלה - התרו הכל, ונסתלקה זקת היבום [קשר
36 היבום] מעליהן. ואם נבעלה אחת מהן בעילה פסולה, או
37 נתן לה מאמר פסול - נאסרו כלן ליבום; וצריכה גט זו
38 שנובעלה או שנתן לה המאמר, וצריכה אחת מהן חליצה
39 להתירן לזר, שאין זקת היבום מסתלקת בבעילה פסולה.
40 יב. נחלצה אחת מהן חליצה פחותה - התרה להנשא
41 לזר, זו שנובעלה. אבל צרתה אסורה עד שתחלץ גם היא,
42 או עד שיחלצו כל האחין לראשונה שנובעלה החליצה
43 הפחותה, שאין חליצה פחותה מסלקת זקת היבום מבית
44 זה עד שתחזר על כל האחין, או עד שתחלץ כל אחת מהן.
45 יג. כל יבמה שנובעלה ליבמה, בין בעילה כשרה בין
46 בעילה פסולה, ואפלו בעלה אחר שחלץ לה, בין הוא בין
47 אחיו, בין לשם אישות בין לשם יבמות, ואפלו בעל צרתה

48 וְחֹרֵר וְכֹא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֲרָשֶׁת - לֹא פָסַל אֶת
49 הַפְּקֻחָה, וְהַחֲרָשֶׁת צְרִיכָה גֹט. כֹּא הֵיכֶם עַל הַחֲרָשֶׁת, וְחֹרֵר
50 הוּא אוֹ אָחִיו וְכֹא עַל הַפְּקֻחָה - פָּסַל אֶת הַחֲרָשֶׁת,
51 וְהַחֲרָשֶׁת יוֹצֵאָה בְּגֹט, וְהַפְּקֻחָה בְּגֹט וְחֲלִיצָה.
52 ל. הִיוּ גְדוּלָה וְקֻטְנָה, כֹּא עַל הַגְּדוּלָה, וְחֹרֵר הוּא אוֹ אָחִיו
53 וְכֹא עַל הַקֻּטְנָה - לֹא פָסַל אֶת הַגְּדוּלָה; וּמִלְמַדִּין אֶת
54 הַקֻּטְנָה שֶׁתִּמָּאן. כֹּא עַל הַקֻּטְנָה, וְחֹרֵר וְכֹא הוּא אוֹ אָחִיו
55 עַל הַגְּדוּלָה - מִלְמַדִּין אֶת הַקֻּטְנָה שֶׁתִּמָּאן; וְיָקִים הַגְּדוּלָה,
56 שֶׁבְּעִילָתָה קוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר.

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ד

פָּרָק ו

59 א. יֵשׁ אַחִים שֶׁהֵן רְאוּיִין לִיבּוּם אוֹ לְחִלְצָה; וְיֵשׁ אַחִים
60 שֶׁאֵינֶן רְאוּיִין, לֹא לִיבּוּם וְלֹא לְחִלְצָה, וְאֵין לָהֶן זָקָה
61 [קֶשֶׁר לִיבּוּמָה] כָּלֵל, אֲלֹא יִבְמְתוּ מִתַּרְתּ לִזְרָה. וְיֵשׁ אַחִים
62 שֶׁהֵן רְאוּיִין לְחִלְצָה, וְאֵינֶן רְאוּיִין לִיבּוּם; וְיֵשׁ אַחִים שֶׁהֵן
63 רְאוּיִין לִיבּוּם, וְאֵינֶן רְאוּיִין לְחִלְצָה.
64 ב. וְאֵלוּ שֶׁאֵין לָהֶן זָקָה כָּלֵל: סְרִיס [מִיּוֹן עֶקֶר] חֲמָה
65 [מִלִּידָה] וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס [יֵשׁ בּוֹ סִימְנֵי זְכוּרוֹת וְנִקְבוֹת] - מִפְּנֵי
66 שֶׁאֵינֶן רְאוּיִין לְזָלֵד [לְהוֹלִיד], וְלֹא הֵיחָה לָהֶן שְׁעֵת הַכֶּשֶׁר.
67 ג. וְאֵלוּ מִיבְּמִין וְלֹא חוֹלְצִין: הַחֲרָשׁ וְהַשּׁוֹטָה וְהַקֻּטָּן,
68 מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לְחֻלְצִין. וְכַשִּׁיבֶם הַחֲרָשׁ, אֵינּוּ מוֹצִיא
69 לְעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁבְּעִילָתוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ אִשָּׁה גָּמוּרָה,
70 וְאֵין גְּרוּשִׁיו גְּרוּשִׁין גָּמוּרִין; וְכֵן תִּשְׁעֵ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד
71 שִׁיבֶם, אֵינּוּ יָכוֹל לָגֵרֶשׁ עַד שֶׁיִּגְדִּיל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
72 ד. וְאֵלוּ חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְּמִין: הַסְּפָקוֹת - כְּגוֹן שֶׁהֵיחָה
73 סֶפֶק עֲרוּהָ - וּפְצוּעָה דְּכֹא [נִפְצְעוּ בִּיצִיּוֹן] וְכִרּוֹת שֶׁפָּכָה
74 [נִכְרַת גִּידוֹ] וְכִיּוּצָא בָּהֶן מִמִּינֵי הַסְּרִיס, וְהִזְקָן בִּיּוֹתֵר
75 שֶׁתִּשְׁשׁ כְּחוֹ וְכֶשֶׁל; וְאִם בְּעַל סְרִיס [שֶׁנִּסְתַּרס בִּידֵי -] אָדָם
76 - קָנָה, שֶׁהִרְיָה הֵיחָה לָהֶן שְׁעֵת הַכֶּשֶׁר, וּמוֹצִיא בְּגֹט, מִפְּנֵי
77 שֶׁהוּא אֶסוּר לְבוֹא בְּקַהֲלָה. וְהַסְּמִיטוֹם [שֶׁאֵין בּוֹ לֹא סִימְנֵי
78 זְכוּרוֹת וְלֹא נִקְבוֹת] חוֹלְצִין וְלֹא מִיבֶם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק;
79 וְאִם נִקְרַע [וְנוֹתָן] וְנִמְצָא זָכָר - רָצָה חוֹלְצִין, רָצָה מִיבֶם.
80 וְשֶׁאֵר הָאֲחִים - אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מִיבְּמִין.
81 ח. יֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיּוֹת לְחִלְצָה אוֹ לִיבּוּם; וְיֵשׁ יְבָמוֹת
82 שֶׁהֵן רְאוּיּוֹת לִיבּוּם, לֹא לְחִלְצָה; וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיּוֹת
83 לְחִלְצָה, לֹא לִיבּוּם; וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁאֵינֶן רְאוּיּוֹת לֹא
84 לְחִלְצָה וְלֹא לִיבּוּם, וְאֵין עֲלֵיהֶן זָקָה כָּלֵל, וּמִתְרוֹת
85 לְהַנְשֵׂא לִזְרָה.
86 ו. וְאֵלוּ שֶׁמִּתְיַבְּמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת: הַחֲרָשֶׁת וְהַשּׁוֹטָה
87 וְהַקֻּטְנָה, לְפִי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לְקִרְוֹת וּלְהִכִּין; וְאִם רָצָה הֵיכֶם
88 לָגֵרֶשׁ אֶת הַחֲרָשֶׁת בְּגֹט אַחֵר שֶׁיִּבְעֵל אוֹתָהּ, הִרְיָה זֶה מִגְרָשׁ.
89 ז. וְאֵלוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת - אֶסְרוּרֵי לֵארוּן, וְהַשְּׁנִיּוֹת,
90 וְאֶסְרוּרֵי עֶשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וְכֹל אִשָּׁה שֶׁהִיא סֶפֶק
91 מִגְרָשֶׁת, חוֹלְצָה וְלֹא מִתְיַבְּמָה - שֶׁמָּא יִפְגַּע [יִכְשַׁל]
92 בְּעֲרוּהָ, שֶׁאִשָּׁת אָחִיו שֶׁגִּרְשָׁה אֶסְרוּרָה עָלָיו מִשּׁוּם עֲרוּהָ.

1 עַל אָחִיו הַגְּדוּל; חֹרֵר בֶּן תִּשְׁעֵ וְכֹא עָלָיָה אוֹ עַל צָרָתָהּ
2 אַחֵר מֵאֶמֶר אָחִיו הַגְּדוּל - פָּסַלָה עַל הַגְּדוּל, כְּשֶׁנִּי גְדוּלִים
3 שֶׁעָשׂוּ מֵאֶמֶר אַחֵר מֵאֶמֶר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
4 כ. בֶּן תִּשְׁעֵ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד שֶׁכֹּא עַל יְבָמָתוֹ, וְחֹרֵר אָחִיו
5 הַגְּדוּל וְכֹא עָלָיָה, אוֹ חֲלִץ, אוֹ נָתַן גֹּט לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ -
6 הִרְיָה זֶה פָּסַלָה עַל הַקֻּטָּן; וְכֵן אִם חֹרֵר הַקֻּטָּן וְכֹא עַל
7 צָרָתָהּ, אוֹ כֹּא אָחִיו הָאֶחָד שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעֵ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד
8 עָלָיָה אוֹ עַל צָרָתָהּ - נִפְסָלָה עָלָיו, כְּדִין מֵאֶמֶר וּמֵאֶמֶר.
9 כא. בֶּן תִּשְׁעֵ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד שֶׁכֹּא עַל יְבָמָתוֹ, וְהַגְּדִיל
10 וְלֹא כֹא עָלָיָה מִשֶּׁהַגְּדִיל - צְרִיכָה גֹט, וְחֲלִיצָה; גֹּט - מִפְּנֵי
11 בִּיאָתוֹ שֶׁהִיא כְּמֵאֶמֶר; וְחֲלִיצָה - לְהַתִּירָה לִזְרָה, שֶׁהִרְיָה לֹא
12 נִבְעָלָה בְּעִילָה שְׁקוּנָה קִנְיָן גָּמוּר. וְאִם כֹּא עָלָיָה מִשֶּׁהַגְּדִיל,
13 הִרְיָה זֶה צְרִיכָה גֹט בְּלִבָּהּ.
14 כב. וְאֶחָד בֶּן תִּשְׁעֵ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד, וְאֶחָד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
15 שֶׁלֹּא הִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעִרוֹת [שְׂדִינּוּ כִקְסוֹן] וְלֹא נוֹלְדוּ בּוֹ סִימְנֵי
16 סְרִיס [מִיּוֹן עֶקֶר], כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּתַחֲלַת הַסֶּפֶר.
17 כג. קֻטְנָה [נִתּוּמָה מִהַשִּׁיאוּהָ] שֶׁרְאוּיָהּ לְמָאן [דִּידָהּ בְּמִיאוֹן
18 בְּבַעֲלָה כְּדִי לְבַטֵּל נִשְׁוֹאִיָּה], וְהַחֲרָשֶׁת - אָף עַל פִּי
19 שֶׁקְדוּשִׁי שֶׁתִּיָּהֵן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ - שְׁנֵי מִינֵי
20 קְדוּשִׁין הֵן: קֻטְנָה - יֵשׁ לָהּ קְדוּשִׁין כְּדִי שֶׁלֹּא יִנְהַגּוּ בָּהּ
21 מִנְהַג הַפֶּקֶר, וְקְדוּשִׁיָּהּ תְּלוּיָהּ [בַּסֶּפֶר] עַד שֶׁתִּגְדִּיל. וְחֲרָשֶׁת
22 - תִּקְנוּ לָהּ נִשְׁוֹאִין כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׁאָר פְּנוּיָה לְעוֹלָם
23 [וְקִידוּשִׁיהָ מִדְּבַר בְּלִבָּהּ], לְפִיכָף אִם הִיוּ כָּל הַיְבָמוֹת
24 הַבָּאוֹת מִבֵּית אֶחָד קֻטְנוֹת אוֹ חֲרָשׁוֹת - בִּיאָתָהּ שֶׁל אַחַת
25 מֵהֶן פּוֹטְרָת אֶת כָּלֵן.
26 כד. הֵיחָה אַחַת חֲרָשֶׁת וְאַחַת קֻטְנָה - אֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן
27 פּוֹטְרָת צָרָתָהּ. וְכִיצַד תִּקְנֶנָּה? מִלְמַדִּין אֶת הַקֻּטְנָה שֶׁתִּמָּאן,
28 וְכֹנֶס אֶת הַחֲרָשֶׁת; וְאִם רָצָה לָגֵרֶשׁ - כּוֹתֵב לָהּ גֹּט אַחֵר
29 שֶׁיּוֹבֵא עָלָיָה, וְתַתֵּר לִזְרָה.
30 כה. הֵיחָה אַחַת פְּקֻחָה וְאַחַת חֲרָשֶׁת - בִּיאַת הַפְּקֻחָה אוֹ
31 חֲלִיצָתָהּ, פּוֹטְרָת אֶת הַחֲרָשֶׁת; וְאֵין בִּיאַת הַחֲרָשֶׁת פּוֹטְרָת
32 אֶת הַפְּקֻחָה, שֶׁאֵין קְדוּשִׁיָּהּ אֲלֹא מִדְּבָרֵיהֶן. וְכֵן גְּדוּלָה
33 וְקֻטְנָה - בִּיאַת הַגְּדוּלָה אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטְרָת אֶת הַקֻּטְנָה,
34 וְאֵין בִּיאַת הַקֻּטְנָה פּוֹטְרָת אֶת הַגְּדוּלָה.
35 כו. הִיוּ שְׁתֵּיהֶן קֻטְנוֹת הָרְאוּיּוֹת לְמָאן, וְכֹא הֵיכֶם עַל אַחַת
36 מֵהֶן, וְחֹרֵר וְכֹא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַשְּׁנִיָּה - לֹא פָסַל אֶת
37 הָרְאוּשׁוֹנָה; אֲבָל מִלְמַדִּין אֶת הַשְּׁנִיָּה שֶׁתִּמָּאן, וְיָקִים זֶה אֶת
38 יְבָמָתוֹ הַקֻּטְנָה שֶׁנִּבְעָלָה תַּחֲלָה.
39 כז. וְכֵן הִדִּין בְּקֻטְנָה וְחֲרָשֶׁת, שֶׁכֹּא הֵיכֶם תַּחֲלָה עַל
40 הַקֻּטְנָה, וְחֹרֵר וְכֹא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֲרָשֶׁת - לֹא פָסַל אֶת
41 הַקֻּטְנָה, וְהַחֲרָשֶׁת צְרִיכָה גֹט; שֶׁבִּיאַת הַקֻּטְנָה מַעֲלָה מִבֵּיאַת
42 הַחֲרָשֶׁת, שֶׁהַקֻּטְנָה רְאוּיָה לְאַחֵר זָמַן [כְּשֶׁתִּגְדֵּל תַּהִיָּה
43 מִקְדוּשָׁת מִדְּאוּרִיּוֹתָא]; לְפִיכָף יָקִים הַקֻּטְנָה שֶׁנִּבְעָלָה תַּחֲלָה.
44 כח. כֹּא הֵיכֶם תַּחֲלָה עַל הַחֲרָשֶׁת, וְחֹרֵר וְכֹא הוּא אוֹ אָחִיו
45 עַל הַקֻּטְנָה - פָּסַל אֶת הַחֲרָשֶׁת; וּמִלְמַדִּין אֶת הַקֻּטְנָה
46 שֶׁתִּמָּאן, וְהַחֲרָשֶׁת יוֹצֵאָה בְּגֹט.
47 כט. הִיוּ אַחַת פְּקֻחָה וְאַחַת חֲרָשֶׁת, כֹּא הֵיכֶם עַל הַפְּקֻחָה,

מצד מאלו הצדדים - הרי זו מתרת ליבם; חוץ ממחזיר
גרשותו משנשאת ונת - שהיא חולצת ולא מתיבמת. וכן
יבמה שהיא ספק ערוה על היבם, או ספק ערוה על בעלה
- הרי זו חולצת ולא מתיבמת. לפיכך, מי שקדש אשה
בספק קדושין, ואחר כך מת אחיו שהיה נושא אחותה,
ונפלה לו ליבום שהיא ספק אחות אשתו - הרי זו חולצת
ולא מתיבמת; ומוציא את אשתו בגט מספק. ושתייהן
אסורות עליו: יבמתו, מפני שהיא ספק ערוה; וארסותו,
מפני שהיא ספק קרובת חלוצתו, שהיא כשניה, כמו
שבארנו.

יד. מי שמת אחיו והניח שתי נשים, האחת אסורה עליו
משום ערוה, והשניה אינה ערוה - כשם שהערוה פטורה
מן החליצה ומן היבום, כך צרתה פטורה; ולא נפלה לו
זקה על בית זה כלל, שנאמר: "אשר לא יבנה את בית
אחיו" - בית שיש לו לקוחין באינו מהן שניצח, הוא
שיש לו עליו זקה; ובית שמקצתו אינו יכול לבנותו,
שהרי אין לו בו לקוחין - אינו בונה אפלו מקצתו שהוא
מת. ונמצאת צרת הערוה ערוה עליו משום אשת אחיו
- שהרי אין לו עליה זקה.

טו. לפיכך ראובן שמת והניח שתי נשים, האחת ערוה
על שמעון ושתייהן ראיות ללוי - אין לשמעון זקה על
בית זה, והרי שתייהן תחת זקת לוי; יבם לוי האחת מהן
שהיא צרת ערוה של שמעון, והיתה לו אשה אחרת, ונת
לוי ונפלו שתייהן לפני שמעון - שתייהן פטורות מן
החליצה ומן היבום משמעון: האחת, מפני שהיתה צרת
ערוה; והשניה, מפני שהיא צרתה. וכן הדין בצרת צרתה
עד סוף העולם - שכל אשה שאין לו עליה זקה, באסור
אשת אח עומדת לעולם.

טז. וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו [שנולד אחר שמת],
הואיל ואין לו עליה זקה - שנאמר: "כי ישובו אחים
יחדיו", עד שישבו שניהן בעולם. ואם לא היתה ביניהן
ישיבה בעולם - הרי זו ערוה עליו לעולם משום אשת
אח, ופטורת צרתה.

יז. כיצד? ראובן שמת והניח אשה, ונפלה לפני שמעון,
ואחר שמת ראובן נולד לוי, בין שנולד קדם שיבם שמעון
אשת ראובן בין שנולד אחר שיבמה - הרי אשת ראובן
ערוה על לוי לעולם; לפיכך אם מת שמעון ונפלה זו
וצרתה לפני לוי - שתייהן פטורות מן החליצה ומן היבום.

יח. עשה שמעון מאמר [קידושי כסף כתקנת חכמים קודם
יבום] ביבמתו אשת ראובן, ומת קדם שיבס אותה - הרי
לוי חולץ לצרתה, ולא מיבם; שאין המאמר קונה ביבמה
קנן גמור, כמו שבארנו.

יט. אשה שזנת תחת בעלה ברצון ובעדים, ומת קדם
שיגרשנה, ונפלה לפני יבם - הרי היא פטורה מן החליצה
ומן היבום וכן צרתה, כאלו היתה ערוה על היבם; מפני
ששמא כתובה בה כפרייות, שנאמר: "והיא נטמאה".
אבל שוטה [שקינא לה בעלה שלא תיטתר עם פלוני

אכל מי שהיא מקדשת לאחיו בספק קדושין - הרי היא
כשאר כל היבמות, וחולצת או מתיבמת; שאין כאן דבר
לחוש לו. וכן אשת החרש וזקנה ועקרה, הרי הן כשאר
כל היבמות - רצה חולץ, רצה מיבם; שזקנה ועקרה היתה
להן שעת הכשר.

ח. ואלו הן שהן פטורות מן החליצה ומן היבום: אשת
סריס חמה ואנדרוגינוס, ואשת השוטה, ואשת הקטן,
ואילונית [עקרה], ומי שהיא ערוה [קרובה], שנאמר:
"ולא ימחה שמו מישראל" - פרט לסריס חמה
ואנדרוגינוס, ששם מחוי, הואיל ואין ראויין לולד
מתחלת בריתן, הרי הן כמיין בפני עצמו. "והיה הבכור
אשר תלד" - פרט לאילונית, שאינה ראויה לולד מתחלת
בריתה. "לא תהיה אשת המת" - פרט לאשת שוטה וקטן,
מפני שאין להן אישות כלל. "ולקחה לו לאשה" - פרט
לערוה, שאין לו בה לקוחין.

ט. כיצד? יבמה שהיא ערוה על יבמה נ - יבם שלה, כגון
שהיתה אחות אשתו, או אמה, או בתה - הרי זו פטורה
מן החליצה ומן היבום, ואין לו עליה זקה כלל, שנאמר:
"ולקחה לו לאשה ויבמה" - מי שראויה ללקוחין וקדושין
תופסין בה, היא שהיא זקוקה ליבם.

י. היתה היבמה אסורה על יבמה אסור לאו, או אסור
עשה, או שהיתה שניה - הרי זו חולצת ולא מתיבמת.
ומפני מה צריכה חליצה? מפני שיש בה לקוחין; הואיל
וקדושין תופסין בהן, הרי הן זקוקות ליבם. ומן הדין היה
שיתבמו, שהיבום מצות עשה, וכל מקום שאתה מוצא
עשה ולא תעשה, יבוא עשה וידחה את לא תעשה; אבל
תבמים גזרו, שלא יתיבמו חבי לאין ולא שניות - גזרה
שלא יבוא עליה ביאה שניה, והרי ביאתה אסורה ואין
שם מצוה, שאין מצות עשה אלא ביאה ראשונה בלבד.
לפיכך, אם עבר ובעל יבמתו האסורה משום לאו או
משום עשה, ואין צריך לומר שניה [היינו ערוה מדרבנן]
- הרי זה קנה קנן גמור, ומוציאה בגט; והיא וכל צרותיה
מתרות לזר, שהרי נפטרו.

יא. ויבמה שהיא אלמנה מן הנשואין, ובא עליה כהן
גדול - לא נפטרה צרתה, שאין עשה [מצות יבום] דוחה
את לא תעשה ועשה [איסור אלמנה לכה"ג], והואיל ולא
קנה מן התורה קנן גמור, לא התרה צרתה לזר עד
שתחליץ.

יב. היתה היבמה ערוה על בעלה, כגון שעבר או טעה
ולקח אחותו מאביו, ונפלה לפני אחיו - אין זו [נחשבת]
אשתו [של המת], שאין קדושין תופסין בה, ואינה לא בת
יבום ולא בת חליצה; ואם היתה לה צרה, חולצת או
מתיבמת. ואם היתה זו שהיא ערוה על הבעל מתרת
ליבם, ורצה היבם לשא אותה וליבם צרתה - הרשות
בידו.

יג. היתה היבמה אסורה על בעלה משום לאו, או משום
עשה, או שהיתה שניה לבעל, ולא היתה אסורה על היבם

צרת ערוה בזקה אינו ידוע לכל, ובאין להתיר הצרה
 ונאפלו לא נתגדשה הערוה.
כז. שלשה אחים נשואין לשל נשים נכריות, ומת אחד
 מהן, ועשה השני מאמר [קידושי כסף] ביבמתו, ומת קדם
 שניבנס, ונפלו שתייהן לפני היבם - הרי אלו חולצות ולא
 מתבבמות; מפני שבפלת המאמר עליה זקת שני יבמין,
 ונמצאת כאלו היא אשת שני מתים; ודרשו חכמים
 ואמרו: "אשת המת", לא אשת שני מתים. לפיכך, כל
 אשה שעליה זקת שני יבמין, חולצת ולא מתבבמת, וכן
 צרתה; ואסורין מדברי סופרים.
כח. ומפני מה לא יחלץ לבפלת המאמר שעליה זקת שני
 יבמין, ויבבם צרתה? גזירה, שלא יאמרו: 'שתי יבמות
 הבאות מבית אחד, אחת חולצת ואחת מתבבמת'; ולפיכך
 אסרו אף צרתה.
כט. עשה מאמר ביבמתו, ונתן גט למאמרו, ומת - חזרה
 להתרה, שהמאמר שאסרה הרי בטלו [ע"י הגט]; ורצה
 חולץ לה, רצה מיבם.
ל. בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, ומת כשהוא
 קטן, ונפלה פעם שניה לפני אחיו הגדול - הרי זו חולצת
 ולא מתבבמת; שביאת בן תשע כמאמר מן הגדול, כמו
 שבארנו, ונמצא עליה זקת שני יבמין.
לא. מי שתציה שפחה וסציה בת חורין, שנתקדשה
 לראובן ונשתחררה, וחזרה ונתקדשה לשמעון, ומתו
 שניהם - מתבבמת ללוי, ואינה אשת שני מתים; אם קדושי
 ראובן קדושין, אין קדושי שמעון כלום; ואם קדושי
 שמעון קדושין, אין קדושי ראובן כלום.
פרק ז
א. שנים מן האחים נשואין לשתי אחיות, ומתו שניהן, ולא
 נודע איזה מהן מת ראשון - הואיל ואי אפשר ליבם
 שתייהן, והרי זקה [רשות וקשר היבם] נפלה על שתייהן -
 שתייהן חולצות ולא מתבבמות; ונאפלו היתה אחת מהן
 אסורה על היבם משום שניה [ערוה מדברנן], או מחיבי
 עשה, או מחיבי לאוין - הרי אלו חולצות ולא מתבבמות.
 אבל אם היתה אחת מהן ערוה עליו, כגון שהיתה אם
 אשתו, או בתה - הרי אחותה מתרת לו, ורצה חולץ רצה
 מיבם; שהרי לא נפלה זקתו על שתייהן, שאין זקה על
 הערוה.
ב. היתה אחת מהן אסורה על יבם זה משום ערוה,
 והאחרת אסורה על היבם השני משום ערוה - האסורה
 לזה מתרת לאחיו, והאסורה לזה מתרת לאחיו, שהרי
 נפלה זקת כל אח מהן על המתרת לו בלבד; ורצה חולץ
 לזו המתרת לו, רצה מיבם.
ג. מת אחד מן האחים, ונפלה אשתו ליבום, ואחר כך מת
 שני, ונפלה אשתו שהיא אחות הראשונה ליבום, והרי
 שתייהן קימות - שתייהן חולצות ולא מתבבמות, כמו
 שבארנו.

1 ונסתרה עימו] שמת בעלה קדם שישקנה מי המרים
 2 [הבודקים אם זינתה], או שאינה בת שתייה [כגון ארוסה]
 3 אלא בת גרושין - הרי זו חולצת ולא מתבבמת; ואם היתה
 4 לה צרה - הרי צרתה מתרת, וחולצת או מתבבמת.
 5 **כ.** וכן שתי יבמות הבאות מבית אחד, שהיתה האחת
 6 מהן שניה על היבם, או מחיבי לאוין, או מחיבי עשה,
 7 או אילוניית [עקרה] - הרי צרתה מתרת, וחולצת או
 8 מתבבמת. אבל החולץ ליבמתו, והלכה אחות חלוצתו, או
 9 אמה, וכיוצא בהן ונשאת לאחיו, ולו אשה אחרת, ומת
 10 ונפלו שתייהן לפניו - כשם שקרובת חלוצתו אסורה עליו,
 11 כך צרתה אסורה; והרי שתייהן כשניות לו, וחולצות ולא
 12 מתבבמות. ומפני מה אסרו צרת קרובת חלוצתו? מפני
 13 שמתחלפת בצרת חלוצתו [ויאמרו צרת חלוצתו נשא].
 14 **כא.** שתי יבמות הבאות מבית אחד, שהאחת מהן ערוה
 15 על היבם, והרי הערוה אילוניית - צרתה מתרת, וחולצת
 16 או מתבבמת: הואיל והאילוניית אינה בת יבום - הרי זו
 17 כמו שאינה, ונפלה זקתו על צרתה בלבד. וכן אם גרש
 18 אחיו את הערוה או מאנה בו [שהיתה קטנה, שדי לה
 19 במיאון לבטל נישואיה] קדם שימות, או שמתה בחי
 20 בפלה, ואחר כך מת אחיו - הרי צרתה מתרת, וחולצת
 21 או מתבבמת; ואין אומרים: 'הואיל ונעשית צרה לערוה
 22 שעשה אחת, תאסר לעולם', שאין הצרה אסורה, עד
 23 שתהיה צרת ערוה בשעת נפילה ליבום.
 24 **כב.** היתה זו שהיא ערוה על היבם מקדשת לאחיו שמת
 25 בספק, או מגרשת ממנו בספק, או שהיתה [הערוה] קטנה
 26 הראויה למאן ולא מאנה באחיו בחייו, אף על פי שמאנה
 27 ביבם - צרתה חולצת ולא מתבבמת.
 28 **כג.** הלכה צרת הערוה ונשאת לאחר, ואחר כך נמצאת
 29 הערוה אילוניית - תצא הצרה מבפלה ומיבמה; וצריכה
 30 גט מבפלה וחליצה מיבמה כדי להתירה לשוק [לכל
 31 העולם].
 32 **כד.** יבם שייבם הצרה מפני שדמו שהערוה אילוניית,
 33 ונמצאת הערוה שאינה אילוניית - תצא מיבמה בגט,
 34 והולך ממזר.
 35 **כה.** שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, ואחד
 36 נשוי נכרית - מת הנשוי נכרית, ואחר כך מת אחד מבפלי
 37 אחיות - הרי הנכרית חולצת ולא מתבבמת, מפני שהיא
 38 צרת אחות אשתו, בזקת אחיו שמת אחרון. ולא עוד, אלא
 39 אפלו גרש האחד מבפלי אחיות את אשתו אחר שמת
 40 הנשוי נכרית, ומת המגרש - הרי הנכרית חולצת ולא
 41 מתבבמת, הואיל ונעשית צרת אחות אשתו בזקה שעשה
 42 אחת; שאם תתיבם, שמה יבואו ליבם אותה ונאפלו לא
 43 גרש זה שמת אחרון את אשתו.
 44 **כו.** ומפני מה לא גזרו דבר זה בנשואין, שהרי צרת ערוה
 45 בנשואין, אם גרש את הערוה ומת - צרתה מתרת ליבם,
 46 כמו שבארנו? מפני שאסור צרת הערוה בנשואין ידוע
 47 לכל, ואין באין להתיר הצרה אם לא גרש הערוה; ואסור

מתוך מהדורת חזק

הנשוי נכרית את אשתו, ואחר כך מתה אשתו של שני, 48
ואחר כך מת השלישי, ונפלו שתי נשיו לפני השני שאין 49
לו אשה - הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום: 50
האחת, מפני שהיתה אחות אשתו בשעה שמת אחיו 51
הראשון, ואסרה עליו לעולם משום אשת אח, כדן אשת 52
אחיו שלא היה בעולמו; והנכרית, משום צרתה. 53
יב. וכן שני אחים נשואין לשתי אחיות, ומת אחד מהן, 54
ואחר כך מתה אשתו של שני - הרי זו אסורה עולמית, 55
הואיל ונאסרה עליו שעת נפילה. אבל המגרש את אשתו 56
והחזירה ומת - הרי זו מתרת ליבם; ואף על פי שהרי 57
נאסרה עליו בחיי אחיו בשעה שגרשה, הרי חזרה 58
להתרה, וכשמת אחיו - בהתרה היתה עומדת. 59
יג. קטנה שהשיאה אביה, וגרשה בעלה, והחזירה ומת, 60
ועדין היא קטנה - הרי זו אסורה ליבם; מפני שגרשה 61
גרושין גמורין, שהרי אביה השיאה; ואין חזרתה 62
[שנישאת בשנית] חזרה גמורה, שאין קדושי קטנה גמורין, 63
כמו שבארנו. 64
יד. והוא הדין למגרש פקחת, ונתחרשה, והחזירה ומת, 65
והניחה חרשת - שהיא אסורה ליבם, ואינה חולצת ולא 66
מתבכמת. וצרת קטנה זו, או חרשת זו - חולצת או 67
מתבכמת. ואם החזירה כשהיא קטנה וגדלה או חרשת 68
ונתפקחה אצלו, ואחר כך מת - הרי זו מתרת ליבמה. 69
טו. שני אחים נשואין לשתי אחיות, היו שתיהן קטנות 70
הראויות למאן [שדי במיאונן לבטל נישואיהן] או חרשות, 71
ומת אחד מהן - תצא משום אחות אשה, ופטורה מן 72
החליצה ומן היבום. היו אחת גדולה ואחת קטנה, ומת 73
בעל הקטנה - תצא משום אחות אשה; מת בעל הגדולה 74
- מלמדין את הקטנה שתמאן בבעלה, ותהיה גדולה זו 75
מתרת ליבמה. 76
טז. שני אחים חרשין נשואין לשתי אחיות פקחות, או 77
חרשות, או אחת פקחת ואחת חרשת, וכן שתי אחיות 78
חרשות נשואות לשני אחים פקחין, או חרשין, או אחד 79
פקח ואחד חרש, ומת אחד מהן - אשתו פטורה מן 80
החליצה ומן היבום, משום אחות אשה; שהרי אין נשואי 81
אחד משניהן נשואין גמורין. 82
יז. שני אחים אחד פקח ואחד חרש, נשואין לשתי אחיות 83
פקחות, או אחת חרשת ואחת פקחת, והרי הפקחת היא 84
אשת הפקח - מת החרש - תצא אשתו, משום אחות אשה. 85
מת הפקח - הואיל ונשואי הפקח שמת נשואין גמורין וזקת 86
זה החרש גמורה [מן התורה], ונשואי החרש אינם נשואין 87
גמורין - הרי זה מוציא את אשתו בגט, מפני שאחותה 88
זקוקה לו; ואשת אחיו הפקח אסורה לעולם, שאינו יכול 89
לכנס מפני אחותה, ולא יחליץ, מפני שהוא חרש. 90
יח. ולמה נזרז חכמים שיוציא זה החרש אשתו החרשת, 91
והם אינן בני חיוב, אלא הרי הן כקטן אוכל נבלות, שאין 92
בית דין מצוין להפרישו? אמרו חכמים: אם תשב אשתו 93
עמו, נמצאת אחותה נשאת לזר, ויאמרו: 'נפטרה משום 94

ד. מתה האחרונה - חזרה הראשונה להתרה, וחולצת או 1
מתבכמת. מתה הראשונה - הרי האחרונה באסורה 2
עומדת, וחולצת ולא מתבכמת: שהרי לא היתה ראויה 3
ליבום בשעת נפילה. וכן אם קדם אחד מן האחים וחליץ 4
לאחרונה - התרה הראשונה לשאר האחים; שהרי הזקה 5
שאסרה אותה, הסירה אחיו בחליצתו. 6
ה. וכן אם היתה הראשונה ערוה על אחד מהן, וקדם 7
ויבם את האחרונה שהיא מתרת לו - התרה הראשונה 8
לשאר האחים; שהרי האחרונה שאסרה אותה עליהם, 9
נתיבמה למתור לה. אבל אם היתה האחרונה היא שאסרה 10
על אחד מהן בלבד משום ערוה, הרי הוא מיבם 11
לראשונה. ושאר האחים אסורין בשתייהן, וחולצין ולא 12
מיבמין כמו שבארנו; ואם קדמו וכןסו כל אחד אחת מן 13
האחיות, מוציאין מידן. 14
ו. שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, מת 15
אחד מבצלי אחיות, ועשה השלישי ביבמתו מאמר 16
[קידשה בכסף כתקנת חכמים לפני היבום], ואחר כך מת 17
בעל האחות השני, ונפלה האחות השנייה לפני האח 18
השלישי - הרי זה נותן גט לבעלת המאמר וחולץ לה, 19
וחולץ לאחותה האחרונה, כדי להתירן לזר. 20
ז. מת זה שעשה המאמר, והיתה לו אשה אחרת, ונפלו 21
שתיהן לפני בעל האחות - בעלת המאמר פטורה מן 22
החליצה ומן היבום, שהרי היא אחות אשתו; והאשה 23
האחרת, חולצת ולא מתבכמת, שאין המאמר קונה קנן 24
גמור עד שיפטר את הצרה. 25
ח. אחד מן היבמין שקדש אחות יבמתו - אומרין לו: 26
'המתן ואל תגרשנה ואל תשאנה עד שייבם אחיה, או 27
יחליץ, ליבמה זו הזקוקה לכלכם'. חליץ לה אחיו, או 28
יבמה, או שמתה היבמה - הרי זה יכנס ארוסתו; מתו 29
אחיו כלם - מוציא את ארוסתו בגט, ויבמתו בחליצה. 30
ואם מתה ארוסתו, בין שמתה קדם מיתת האחים בין 31
שמתה לאחר מיתתן - חזרה היבמה להתרה, ורצה מיבם 32
רצה חולץ. 33
ט. שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, ויש 34
לכל אחת משתיהן צרה, ומתו הנשואין את האחיות, 35
ונפלו האחיות וצרותיהן ליבום - אם חליץ לצרות, נפטרו 36
אחיות; אבל אם חליץ לאחיות, לא נפטרו צרותיהן עד 37
שיחלצו הצרות; מפני שחליצת אחיות חליצה שאינה 38
מעלה [כי אינו ראויות להתייבם], וחליצה שאינה מעלה 39
אינה פוטרת את הצרה, כמו שבארנו. 40
י. ויגרעה לי, שכך הדין בשתי יבמות הבאות מבית אחד, 41
והאחת מהן אסורה על יבמה משום שניה וכיוצא בה, או 42
מחבי לאוין, או מחבי עשה - שאם חליץ לאסורה 43
[שחליצתה פחותה], לא התרה צרתה; חליץ לצרה, התרה 44
האסורה. 45
יא. שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, 46
והשלישי נשוי נכרית, מת אחד מבצלי אחיות, ויבם 47

ונתעברו שני הילדים, והגדילו התעורבות ונשאו נשים
ומתו - ביצד הן נותרות? בני הפלה חולצין לשתייהן
תחלה, ולא מיבמין - שכל אחת משתייהן ספק שהיא
אשת אחיו ותהיה מתרת לו, ספק שהיא אשת אחי אביו
והיא ערוה עליו. אבל בני הזקנה, או חולצין או מיבמין:
שאם היא זו אשת אחיו, הרי יבמה; ואם היא אשת בן
אחיו, מתרת היא לו - שפכר נחלצה.
ה. מתו הבנים הידועים [הוודאיים] של זקנה ושל פלטה,
והרי בני התעורבות מיבמין - בני התעורבות לנשי בני
הזקנה, חולצין ולא מיבמין; שהיא ספק אשת אחי אביו,
שהיא ערוה עליו. ולנשי בני הפלה - אחד חולץ בתחלה,
ואחד מיבם על כל פנים: אם בן הפלה הוא זה שחלץ
תחלה, הרי חלץ אשת אחיו, והשני מן התעורבות הוא
בן הזקנה, ומתיר לו לשא אשת בן אחיו אחר שגחלצה
מיבמה; ואם זה שחלץ תחלה הוא בן הזקנה, הרי חלץ
לאשת בן אחיו ולא עשה כלום, והשני מן התעורבות הוא
בן הפלה, והרי יבם אשת אחיו.
ו. מי שלא שטה אחר בעלה שלשה חדשים, ונשאת
וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבועה
לאחרון, והיו לה בנים מן הראשון ומן השני - אם מת
זה הבן הספק - בני הראשון ובני האחרון חולצין לאשתו,
ולא מיבמין; שכל אחד מהן שביבא ליבם, שמא אינו
אחיו מאביו; והרי הוא אחיו מאמו בודאי, ואשת אחיו
מאמו אסורה על האדם לעולם משום ערוה. ובן זה הבן
הספק - חולץ לנשותיהן [של הוודאיים] ולא מיבם.
ז. היה בן לראשון ובן לשני, שלא מאשה זו שנשאת
בתוך זמן [ג' חודשים], ומת אחד מהן - הרי זה הבן הספק
חולץ לאשת זה שמת או מיבם; שאם אחיו מאביו הוא,
הרי יבם את אשתו; ואם אינו אחיו מאביו - הרי אין
ביניהן אמה [קשר אחים] כלל, לפיכך מתיר לו לשא את
אשתו.
ח. מת הבן הספק - אחד משני הבנים הנדאין חולץ
לאשתו תחלה, והשני מיבם על כל פנים: אם אחיו הוא,
הרי יבם את אשתו; ואם אינו אחיו וכן האב האחר הוא,
הרי נחלצה מאחי בעלה.
ט. מי שהלך בעלה למדינה אחרת ושמעה שמת ונשאת,
ואחר כך בא הבעל הראשון, ומתו שניהן, לזה אחים ולזה
אחים - אחיו של זה ואחיו של זה, חולצין ולא מיבמין.
י. חמש נשים שהיה לכל אחת מהן בן ידוע, ונתעברו
חמשותף וילדו כאחת במחבואה, ונתעברו הילדות והגדילו
התעורבת, ונשאו נשים ומתו חמשה האנשים, ונפלו
חמש הנשים לפני החמשה הבנים הנדאין, שאין אחד מהן
ידוע איזו היא אשת אחיו - ביצד תקנתן? ארבעה מהן
חולצין לאחת תחלה, והחמישי ישא זו שגחלצה ארבע
תלצות על כל פנים.
יא. ביצד? אם אשת אחיו היא, הרי יבם אותה; ואם
אינה אשת אחיו - הרי היא אשת אח אחד מהארבעה,

אחות אשה; לפיכך מוציא החרש אשתו בגט, כדי
שתיקה אחותה אסורה לעולם.
יט. וכן שני אחים פקחין נשואין לשתי אחיות, אחת
פקחת ואחת חרשת - מת בעל החרשת, תצא משום אחות
אשה. מת בעל הפקחת, מוציא את אשתו החרשת בגט,
ואת אשת אחיו בחליצה, מפני שהוא פקח ויכול לחלץ.
כ. שני אחים, אחד פקח ואחד חרש, והחרש נשוי שתי
נשים פקחות, אחת מהן ערוה על הפקח, ומת החרש -
שתייהן פטורות על כל פנים: אם נשואי הערוה נשואין,
הרי השניה צרתה ופטורה; ואם אין נשואי הערוה
נשואין, כך לא יהיו נשואי צרתה נשואין.
כא. היתה בתו וכיוצא בה חרשת, ונשואה לאחיו הפקח
- צרתה חולצת ולא מתבכמת; שאין נשואי החרשת
גמורין.
כב. כל מקום שאמרנו בתלכות אלו 'שתי אחיות' - אחד
שתי אחיות, או אשה ובתה, או אשה ובת בנה, וכיוצא
בה; ענין הדברים - שהן שתי נשים שהאחת מהן ערוה
עם האחרת, ואי אפשר לשא שתייהן משום ערוה. וכן כל
מקום שנאמר 'אחות אשתו', או 'אחות יבמתו' - אחד
אחותה, או אמה, או בתה; ענין הדברים - אחת
מקורבותיה שהן ערוה עמה.

פרק ח

א. מי שקדש אחת משתי אחיות, ואין ידוע איזו מהן
קדש, ומת, ולו אח אחד - חולץ לשתייהן, כדי להתייבן
לאחרים. היו לו שני אחין - אחד חולץ לאחת מהן
בתחלה, והשני מיבם לשניה על כל פנים: אם זו היא
שקדש אחיו, הרי יבם אותה; ואם אינה אשת אחיו, הרי
נשא אשה משאר הנשים, ואחותה שהיתה אשת אחיו,
כבר נחלצה. אבל לא יבם האחת תחלה - שמא האחרת
היא אשת אחיו, ונמצא שנשא קרובת זקוקתו; קדמו שני
האחים וכנסו שתי היבמות - אין מוציאין מידם.
ב. שנים שקדשו שתי אחיות, זה אינו ידוע איזו קדש, וזה
אינו ידוע איזו קדש, ומתו שניהן - לזה אח ולזה אח - זה
חולץ לשתייהן, וזה חולץ לשתייהן. לזה אח אחד ולזה שנים -
היחיד, חולץ לשתייהן בתחלה; והשנים, אחד חולץ ראשון,
והשני מיבם. ואם קדמו וכנסו - אין מוציאין מידם, ואפלו
היו כהנים; שהחליצה שחלץ היחיד, מספק חלץ; והחלוצה
אסורה לכהן מדברי סופרים, ובספק חלוצה לא נזרו.
ג. היו לזה שני אחים ולזה שני אחים - אחיו של זה
חולץ לאחת, ואחיו של זה חולץ לאחת; ואחר כך האח
השני של זה מיבם חלוצתו של זה, והאח השני של זה
מיבם חלוצתו של זה. קדמו שני אחים וחלצו לשתייהן -
לא יבמו שני האחים האחרים; אלא אחד חולץ בתחלה,
ואחיו מיבם לשניה. ואם קדמו וכנסו, אין מוציאין מידן.
ד. האשה שהיו לה בנים, והיו לכלתה בנים, ונתעברה
האשה ונתעברה פלטה, וילדו שתייהן במחבואה אחת,

44 אותו לָכֵס. וְאִינוּ מוֹצִיא לְרִצּוֹנוֹ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יוּכַל
45 שְׁלַחָה כָּל יָמֶיהָ" - הָרִי זֶה מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.
46 ד. וְאֵין לָהּ כְּתֻבָּה - שֶׁלֹּא תִקְנוּ חֲכָמִים כְּתֻבָּה לְאִשָּׁה אֲלֵא כָּרִי
47 שֶׁלֹּא תִהְיֶה קָלָה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, וְזֶה אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ.
48 ה. הֵיטָה אֲנוּסָה זֶה אֲסוּרָה עָלָיו - אֲפִלּוּ מִחֻבֵּי עֲשָׂה,
49 וְאֲפִלּוּ שְׂנֵינָה [אֲסוּרָה עָלָיו מִדְּרַבָּנ] - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה;
50 וְכֵן אִם נִמְצָא בָּהּ דְּבַר זִמָּה [שְׁזֻנְתָּה] אַחֵר שֶׁכִּנְסָהּ, הָרִי זֶה
51 יִגְרָשֶׁנָּה - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה", אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ.
52 ו. כִּהֵן גְּדוֹל שָׂאֵנס בְּתוּלָה אוֹ שִׁפְתָּה אוֹתָהּ - הָרִי זֶה לֹא
53 יִכְנֵס, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוָה לִשָּׂא אֶת הַבְּתוּלָה, וּבִשְׂעָה שִׁישָׂא
54 זֶה, אֵינָה בְּתוּלָה; וְאִם כֵּנִס, יוֹצֵא בְּגָט.
55 ז. אִף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בְּאוֹנוֹס: "לֹא יוּכַל שְׁלַחָה" - בֵּינוֹן
56 שֶׁקָּדְמוֹ [מִצּוֹת -] עֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלוֹ תִהְיֶה", הָרִי נִתְקַן
57 לַעֲשֶׂה [נִתְּנָה הַתּוֹרָה אֲפֻשְׁרוֹת לְתַקֵּן הַלֵּאָה]; וְנִמְצָאָת זֶה
58 מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁנִּתְקַה לַעֲשֶׂה, שָׂאֵין לוֹקִין עָלֶיהָ אֲלֵא אִם
59 לֹא קָיָם עֲשֶׂה שְׂבָהּ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבָאֵר בְּהַלְכוֹת סְנֵהֲדִין. לְפִיכָף
60 אוֹנוֹס שֶׁעָבַר וְגָרַשׁ - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַחְזִיר, וְאֵינוּ לוֹקָה; מִתָּה
61 גְּרוּשָׁתוֹ קֹדֶם שִׁחְזִירָנָהּ, אוֹ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, אוֹ שֶׁהָיָה
62 כִּהֵן שֶׁאֲסוּר בְּגִרוּשָׁה - הָרִי זֶה לוֹקָה; שֶׁהָרִי עָבַר עַל לֹא
63 תַעֲשֶׂה, וְאֵינוּ יָכוֹל לְקַנֵּס עֲשֶׂה שְׂבָהּ.
64 ח. אֵין הָאוֹנוֹס אוֹ הַמִּפְתָּה חֵיב בְּקִנְס, עַד שִׁיבֹאוּ עָלֶיהָ
65 כְּדִרְכָּהּ, וּבְעֵדִים; וְאֵינוּ צָרִיד הַתְּרָאָה. וּמֵאִמְתִּי הָיָה לְבַת
66 קִנְס? מֵאַחֵר שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים גְּמוּרוֹת, עַד שֶׁתִּכְבֵּר. נִבְעֲלָה בְּתוֹךְ
67 שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים, אֵין בִּיאָתָה בִּיאָה; כֹּא עָלֶיהָ מִשְׁבִּגְרָה, אֵין לָהּ
68 קִנְס - שֶׁנֶּאֱמַר: "נַעֲרָה בְּתוּלָה", לֹא הַבּוֹגֶרֶת.
69 ט. וְאַחַת שִׁישׁ לָהּ אֲב, אוֹ שָׂאֵין לָהּ אֲב - יֵשׁ לָהּ קִנְס. וְאִלּוּ
70 שָׂאֵין לָהּ קִנְס: הַבּוֹגֶרֶת, וְהַמְּמַאֲנֶת [קִטְנָה יְתוּמָה שְׁמִיאָנָה
71 בְּנִישׁוּאִין שֶׁהִשְׁיִאוּהָ], וְהַאֲלוּנִית [עַקְרָה], וְהַשּׁוֹטָה,
72 וְהַחֲרָשֶׁת, וְיָמִי שִׁינָּא עָלֶיהָ שֵׁם רַע בְּיָלִידוּתָהּ וּבְאֵן שָׁנִים
73 וְהַעֲדִידוּ שֶׁתִּכְבֵּה אוֹתָן לְזִנוּת עֲמָה, וְהַמְּתַגְרָשֶׁת מִן הַנּוֹשְׂאִין
74 וְעֵדִין הִיא נַעֲרָה בְּתוּלָה. אֲבָל הַמְּתַגְרָשֶׁת מִן הָאֲרוּסִין - אִם
75 נֶאֱנוּסָה, יֵשׁ לָהּ קִנְס; וְאִם נִתְפַּתֶּתָה, אֵין לָהּ קִנְס.
76 י. הַגְּיוּרָת, וְהַשְּׁבוּיָה, וְהַמְּשַׁחֲרֶרֶת [שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית
77 שֶׁנִּשְׁתַּחֲרָה] - אִם נִתְּגִירָה וְנִפְדִּית וְנִשְׁתַּחֲרָה וְהִיא בֵּת
78 שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים אוֹ פָּחוֹת - יֵשׁ לָהּ קִנְס. וְאִם הֵיטָה בֵּת שֶׁלֹּשׁ
79 שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כִּשְׁנִיתָגִירָה אוֹ כִּשְׁנִפְדִּית אוֹ כִּשְׁנִשְׁתַּחֲרָה,
80 אֵין לָהּ קִנְס; הוּאִיל וּבִיאָתָה בִּיאָה, הָרִי הֵן כְּבָעִילוֹת.
81 יא. הֵיטָה בְּתוּלָה זֶה אֲסוּרָה עַל הָאוֹנוֹס אוֹ הַמִּפְתָּה - אִם
82 הֵיטָה מִחֻבֵּי כְּתוּבָה, כְּגוֹן אֲחוֹתוֹ וְדוֹדָתוֹ וְהַנִּזְדָּה וְכִינִיאָה
83 בִּהְיוֹתָ, אוֹ שֶׁהֵיטָה מִחֻבֵּי לְאוּיָן - אִם הִתְרוּ בּוֹ, הָרִי זֶה לוֹקָה
84 וְאֵינוּ מְשַׁלֵּם קִנְס; שָׂאֵין אֲדָם לוֹקָה וּמְשַׁלֵּם. וְאִם לֹא הֵיטָה
85 שֵׁם הַתְּרָאָה - הוּאִיל וְאֵינוּ חֵיב מִלְּקוֹת, הָרִי זֶה מְשַׁלֵּם קִנְס.
86 יב. הֵיטָה מִחֻבֵּי עֲשֶׂה אוֹ שְׂנֵינָה וְכִינִיאָה בָּהּ שֶׁאֲסוּרָה
87 מִדְּבַרֵּי סוֹפְרִים - בֵּין הִתְרוּ בּוֹ בֵּין לֹא הִתְרוּ בּוֹ, חֵיב בְּקִנְס;
88 שָׂאֵין כָּאֵן מִלְּקוֹת.
89 יג. הֵיטָה מִחֻבֵּי מִיתַת בֵּית דִּין, כְּגוֹן בְּתוֹ וְאִשָּׁה בְּנוֹ

1 וְהָרִי חֲלָצוֹ לָהּ אֲרַבְעָתָן תַּחֲלָה. וְכֵן הַשְּׂנֵינָה - חוֹלְצִין לָהּ
2 אֲרַבְעָה, וְהָאֶחָד מִן הָאֲרַבְעָה זֶה שֶׁנֶּשֶׂא הָרִאשׁוֹנָה,
3 וְהַחֲמִישִׁי יִשְׁאַנָּה. עַד שֶׁנִּמְצָאוּ הַבָּנִים הַחֲמִשָּׁה נִשְׂאוּ
4 הַחֲמִשָּׁה נָשִׁים, אַחֵר שֶׁנִּחְלָצָה כָּל אַחַת מֵהֶן אֲרַבַּע חֲלִיצוֹת.
5 יב. וְלְעוֹלָם הִזְהָר בְּכָל הַסְּפָקוֹת בְּעַקְרִים אֵלּוּ; שֶׁכָּל מִי
6 שֶׁנִּסְתַּפֵּק לָךְ שֶׁמָּא בֵּת חֲלִיצָה הִיא לְאִישׁ זֶה אוֹ אֵינָה
7 צָרִיכָה לְחֲלִיצָה מִמֶּנּוּ - אֵינָה נִתְּרָת לְהִנָּשֵׂא לָזֶר, עַד
8 שִׁיחְלִץ לָהּ אוֹתוֹ הָאִישׁ; וְכָל מִי שִׁסְתַּפֵּק לָךְ שֶׁמָּא בִּיאָתָה
9 אֲסוּרָה עַל אִישׁ זֶה, בֵּין מִדְּבַרֵּי תוֹרָה בֵּין מִדְּבַרֵּי סוֹפְרִים
10 - אֵינָה מִתְּיַבֶּמֶת לוֹ. וְכָל שֶׁנִּחְלָצָה חֲלִיצָה מְעַלָּה אוֹ
11 נִבְעֲלָה בְּעִילָה כְּשֶׁרָה - הִתְרָה צְרָתָה לָזֶר.
12 יג. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה תִּבִּין וְתוֹרָה בְּכָל הַסְּפָקוֹת שִׁיִּאֲרָעוּ לְעִנְיָן
13 יְבוּם וְחֲלִיצָה, שֶׁהָרִי בְּאֲרָנוּ כָּל הַעֲקָרִין שֶׁעָלִיָּהֶן תִּסְמָךְ.
14 וְתַדַּע מִי הוּא שְׁחוֹלֵץ, וְיָמִי הוּא שֶׁמִּיבֹם, וְיָמִי הִיא הַפְּטוּרָה
15 מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבוּם, וְיָמִי הִיא הָרְאוּיָה לְיְבוּם.
16 בְּרִיד רַחֲמָנָא דְּסִינְעִין

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ד

הלכות נערה בתולה

19 יֵשׁ בְּכָלֵלָן חֲמֵשׁ מִצְוֹת - שֶׁלֹּשׁ מִצְוֹת עֲשֶׂה, וּשְׁתֵּי
20 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטָן: (א) לְקַנֵּס הַמִּפְתָּה;
21 (ב) שִׁישָׂא הָאוֹנוֹס אֲנוּסָתוֹ; (ג) שֶׁלֹּא יִגְרַשׁ הָאוֹנוֹס;
22 (ד) שֶׁתִּשָּׁב אִשָּׁת מוֹצִיאָה שֵׁם רַע תַּחַת בְּעִלָּה לְעוֹלָם;
23 (ה) שֶׁלֹּא יִגְרַשׁ מוֹצִיאָה שֵׁם רַע אֶת אִשָּׁתוֹ. וּבְאִוָּר מִצְוֹת
24 אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

פרק א

26 א. מִי שִׁפְתָּה בְּתוּלָה, קוֹנְסִין אוֹתוֹ מִשְׁקַל חֲמִשִּׁים סָלְעִים
27 שֶׁל כֶּסֶף מְזוּקָן [שְׂטוּר]; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'קִנְס'. וְכֵן אִם אֲנוֹס
28 אוֹתָהּ. וְקִנְס זֶה - מִצְוֹת עֲשֶׂה שֶׁל תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתַן
29 הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאִבֵּי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף".
30 ב. וְאֵיזָה הוּא מִפְתָּה וְאֵיזָה הוּא אוֹנוֹס? מִפְתָּה - לְרִצּוֹנָהּ;
31 וְאוֹנוֹס - שֶׁבָּא עָלֶיהָ בְּעַל כְּרָהָה. כָּל הַנִּבְעֲלָת בִּשְׂדֵּה - הָרִי
32 זֶה בְּחֻזְקַת אֲנוּסָה, וְדִין בּוֹ דִּין אוֹנוֹס, עַד שִׁיעֲדִידוֹ הַעֲדִים
33 שֶׁבְּרִצּוֹנָהּ נִבְעֲלָה. וְכָל הַנִּבְעֲלָת בְּעֵיר - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת
34 מִפְתָּה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִעְקָה, עַד שִׁיעֲדִידוֹ עֲדִים שֶׁהִיא אֲנוּסָה,
35 כְּגוֹן שֶׁשָּׁלַף חֶרֶב וְאָמַר לָהּ: 'אִם תִּזְעָקִי, אֶהְרַג אוֹתָךְ'.
36 ג. הַמִּפְתָּה שֶׁלֹּא רָצָת לְהִנָּשֵׂא לְמִפְתָּה, אוֹ שֶׁלֹּא רָצָה אֲבִיהָ
37 לְתַנָּה לוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא רָצָה הוּא לְכַנֵּס - הָרִי זֶה נֹתֵן קִנְסָהּ,
38 וְהוֹלֵךְ; וְאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְכַנֵּס. וְאִם רָצוּ וּכְנָסָה - אֵינוּ
39 מְשַׁלֵּם קִנְס, אֲלֵא כּוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה כְּשֶׁאֵר הַבְּתוּלוֹת. אֲבָל
40 הָאֲנוּסָה שֶׁלֹּא רָצָת הִיא אוֹ אֲבִיהָ לְהִנָּשֵׂא לְאוֹנוֹס - הָרִשּׁוֹת
41 בִּידָם, וְנֹתֵן קִנְס. רָצָת הִיא וְאֲבִיהָ וְלֹא רָצָה הוּא - כּוֹפִין
42 אוֹתוֹ וְכוֹנֵס וְנֹתֵן קִנְס, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה", הָרִי זֶה
43 מִצְוֹת עֲשֶׂה - אֲפִלּוּ הִיא חֲגֵרָת אוֹ סוּמָה אוֹ מִצְרַעַת, כּוֹפִין

47 ח. באו עליה שנים, אחד בדרבה ואחד שלא בדרבה: זה
48 שבא עליה שלא בדרבה - אם הוא ראשון, חייב בבשת
49 ופגם; ואם הוא אחרון, חייב בבשת בלבד, שפכר נפגמה.
50 וזה שבא עליה בדרבה - בין ראשון בין אחרון, חייב בקנס
51 ובשאר הדברים; אבל אין בשת ופגם של בת שלא נבעלה
52 כלל, בבשת ופגם זו שנבעלה שלא בדרבה.
53 ט. כבר הודענו הפנות שאין להן קנס, ונעשר הן: הבוגרת,
54 והמקאנת (קטנה יתומה שמיאנה בנישואין שהשיאה),
55 והמתגרשת, והאלונית [עקרה], והשוטה, והתגרשת,
56 והגוררת, והשבויה, והמשחררת [שפחה כנענית
57 שנשתחררה], והיוצא עליה שם רע [שם זנות]; ושאר
58 הפנות, יש להן קנס.
59 י. כל בת שיש לה קנס - יש לה בשת ופגם; ואם היתה
60 אנוסה - צער. וכל בת שאין לה קנס - כך אין לה לא
61 בשת ולא פגם, אם נתפתתה, וכן אם נאנסה, חוץ מבוגרת
62 ומקאנת ושוטה וחרשת.
63 יא. כיצד? האונס את הבוגרת ואת המקאנת - אף על פי
64 שאין להן קנס, יש להן בשת ופגם וצער; והאונס שוטה או
65 חרשת, משלם צער בלבד. אבל המפתה את בלן, פטור
66 מכלום.
67 יב. אין אדם משלם קנס בכל מקום בהודאת פיו, אלא
68 על פי עדים. לפיכך, האומר: 'אנסתי' או 'פתיתי' בתו של
69 פלוני - אינו משלם קנס; אבל משלם בשת ופגם בהודאת
70 פיו. וכן בפתבועה איש בדין ואמרה לו: 'אנסתה' או
71 'פתיתתה אותי', והוא אומר: 'לא היו דברים מעולם' - הרי
72 זה נשבע שבועת הסת [שבועה מדרבנן]; שאילו הודה, היה
73 משלם לה בשת ופגם וצער על פי עצמו.
74 יג. אמרה לו: 'אנסת אותי', והוא אומר: 'לא כי אלא
75 פתיתי' - הרי זה נשבע שבועת התורה על דמי הצער,
76 ומשלם בשת ופגם; שהרי הודה במקצת הטענה, כמו
77 שיתבאר במקומו.
78 יד. שלשה דברים של מפתה וארבעה של אונס - הרי הן
79 של אב, שכל שבח נעורים לאב; ואם אין לה אב, הרי הן
80 של עצמה.
81 טו. מפתה או אנוסה שלא תבעה [המגיע לה] עד
82 שבגרה, או עד שנשאת, או עד שמת האב - הארבעה
83 דברים [לאנוסה] או השלשה [למפותה], שלה. עמדה בדין
84 ותבעה אותו [כשהיא נערה], ואחר כך בגרה או נשאת -
85 הרי הן של אב; ואם מת האב אחר עמידתה בדין - הרי
86 הן של אחים, שהן יורשי האב; מצת שעמדה בדין, וזכה
87 בהן האב.
88 טז. הבת שנתארסה ונתגרשה, קנסה לבדו לעצמה;
89 נאנסה או נתפתתה ואחר כך נתקדשה לאחר, קנסה ושאר
90 הדברים לאביה - שאין הארוסין מוציאין מנשות האב.
91 יז. אני אומר, שזה שנאמר בתורה: "אל תחלל את בתך
92 להזנותה" - שלא יאמר האב: 'הואיל ולא חייבה תורה
93 מפתה ואונס אלא שיתן ממון לאב, הריני שוכר בתי

1 וכיוצא בהן - בין התרו בו, בין לא התרו בו - פטור מן
2 הקנס, שנאמר [גבי נוגף אשה הרה ומת עוברת]: "ולא
3 יהיה אסון - ענוש יענוש", הא אם היה שם אסון [שמתה
4 האשה], אין שם ענוש [אינו משלם דמי הולד]; ואף על פי
5 שהריגת האשה בשנגה, שהרי לא נתפנונו לה, שנאמר: "כי
6 ינצו אנשים, ונגפו אשה הרה" - הא למדת שלא חלק
7 באסון בין שוגג למזיד לפטור מן התשלומין. והרי הוא
8 אומר: "מכה נפש בהמה ישלמנה, ומכה אדם יומת" - מה
9 מכה נפש בהמה, לא חלק בו בין שוגג למזיד לחיבו
10 בתשלומין, אף מכה נפש אדם, לא חלק בו בין שוגג
11 למזיד לפטור מן התשלומין.
12 יד. והוא הדין לכל עברה שיש בה מיתת בית דין, שאין
13 בה תשלומין.
14 טו. בא עליה ומתה - הרי זה פטור מן הקנס, שנאמר:
15 "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה", לא לאבי המתה;
16 והוא שתמות קדם שתעמד בדין.

פרק ב

17
18 א. חמשים כסף של קנס, הם דמי הנאת שכיבה בלבד.
19 וחיוב המפתה לתן בשת ופגם, יתר על הקנס הקצוב
20 בתורה; יתר עליו האונס, שהוא נותן את הצער;
21 שהנבעלת ברצונה אין לה צער, ואנוסה יש לה צער; וכן
22 הוא אומר באנוסה: "תחת אשר ענה".
23 ב. נמצא המפתה משלם שלשה דברים: קנס, ובשת,
24 ופגם; והאונס, ארבעה: קנס, ובשת, ופגם, וצער.
25 ג. קנס, שזה כפל; אחד הבא על בת פהן גדול, ואחד הבא
26 על בת גר או ממזרת - קנסה חמשים כסף. אבל הבשת
27 והפגם והצער - אינן שוין כפל, וצריכין שומא [הערכה].
28 ד. כיצד שמין הבשת? הכל לפי המביש והמתביש -
29 שאינו דומה המביש נערה חשוכה וממשפחה מיחסה,
30 למביש קטנה עניה בזויה; ואינו דומה המתביש מאדם
31 חשוב וגדול, למי שבישו אחד מן הנכלים וקל מן הקלים.
32 ה. ולפי זה, רואין הדינין מעלתה ומעלתו; ושמין כמה
33 ממון ראוי לאביה ולמשפחתה לתן [כמה היו מוכנים לתת
34 כדי ש-] ולא יאירע להן דבר זה מאדם זה, וכמוהו [כסכום
35 הזה] חייב לשלם.
36 ו. פגם, לפי זניה - רואין אותה כאלו היא שפחה נמכרת
37 בשוק, כמה היא שוה בעולה וכמה היתה שוה בתולה,
38 כשאדם רוצה לקנות שפחה בתולה לתנה לעבדו שהוא
39 רוצה בהנחתו וטובתו; ורואין כמה פחתה, ושלם. צער -
40 לפי קטנותה ובגין גופה ולפי שניו וגופו; אומדין כמה
41 האב רוצה לתן ולא תצטער זו מזה, ויתן.
42 ז. המפתה - נותן בשת ופגם מיד, ואינו נותן את הקנס
43 אלא אם כן לא נשאה, שנאמר: "ואם מאן ימאן אביה
44 לתתה לו, כסף ישקל כמהר הבתולות". אבל האונס -
45 נותן ארבעה דברים מיד, וכונס; לפיכך כשתרצה
46 להתגרש, או אם מת - אין לה כלום [דמי כתובה].

מתוך מהדורת חזק

נערה זו בעלתי אותה ולא מצאתי לה בתולים, 47
 וכשבבשתי [חקרת] על הדבר, נודע לי שזנחתה תחתי 48
 אחר שארסתי, ואילו הן עדי שזנחתה בפניהן; ובית דין 49
 שומעין דברי העדים, וחוקרין עדותן: אם נמצא הדבר 50
 אמת, נסקלת; ואם הביא האב עדים והוזמו העדים 51
 שהביא הבעל, ונמצא שהעידו שקר - יסקלו, וילקה הוא, 52
 ויתן מאה סלע. ועל זה נאמר: "ואלה בתולי בתי", אלו 53
 העדים שזמו עדי הבעל. חזר הבעל והביא עדים אחרים, 54
 והזים עדי האב - הרי הנערה ועדי אביה נסקלין; על זה 55
 נאמר: "ואם אמת היה הדבר הזה", מפי השמועה 56
 [מסורת ממש רבינו ע"ה] למדו שפרשה זו, יש בה עדים 57
 וזוממין וזוממי וזוממין.

ז. הוציא עליה שם רע והיא בוגרת - אף על פי שהביא 59
 עדים שזנת תחתיו כשהייתה נערה, הרי זה פטור מן 60
 המלקות ומן הקנס; ואם נמצא הדבר אמת - הרי זה 61
 תסקל, אף על פי שהיא בוגרת, הואיל ובעת שזנחתה נערה 62
 היתה.

ח. כל נערה שאין לה קנס אם נאנסה או נתפתתה 64
 [כמפורט לעיל] - כף המוציא עליה שם רע פטור מן 65
 המלקות ומן התשלומין. וכן הנכרית שנתגירה והשפחה 66
 [הכנוענית] שנשתחררה, פחותה מבת שלש שנים - אפלו 67
 היתה הורחה [הריון אמה ממנה] שלא בקדשה [בהיותה 68
 גויה או שפחה] ולדתה בקדשה - המוציא עליה שם רע 69
 פטור מן הקנס ומן המלקות, שנאמר: "כי הוציא שם רע 70
 על בתולת ישראל", עד שתהיה הורחה ולדתה בקדשה. 71
 ט. קדש נערה וגרשה, וחזר וקדשה והוציא עליה שם רע, 72
 והביא עדים שזנחתה תחתיו בקדושתין הראשונים, ונמצאו 73
 זוממין - הרי זה פטור. וכן אם היתה יבמתו שפנסה, 74
 והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנחתה תחת קדושי 75
 אחיו, ונמצאו זוממין - הרי זה פטור מן המלקות ומן 76
 התשלומין. וכל הפטור - אם רצה לגרש, יגרש.

י. אינו חייב עד שייבעל אותה כדרכה, ויוציא שם רע 78
 [שנבעלה לזר] - כדרכה. בעלה שלא כדרכה, ואמר: 'לא 79
 מצאתיה בתולה' - פטור; ומפני אותו מפת מרדות 80
 [מלקות מדרבנן].

יא. וכן אם אמר: 'לא מצאתיה בתולה', ולא אמר שזנחתה 82
 תחתיו, או שאמר 'זנחתה תחתיו', ולא הביא עדים אלא באו 83
 מאליהן - הרי זה פטור, אף על פי שהעדים נהרגים אם 84
 הוזמו.

יב. זה שנאמר בתורה: "ופרשו השמלה" - לשון כבוד, 86
 [כשהכוונה היא] שנושאים ונותנים בסתרי הדבר; וכן זה 87
 שניאמר האב: "ואלה בתולי בתי", הם זוממי עדי הבעל. 88
 וזה שנאמר: "ואם אמת היה הדבר" תהרג, בשזנת אחר 89
 הארוסין בעדים, שנאמר: "לזנות בית אביה"; אבל קדם 90
 הארוסין, כבר דנה תורה בה שהיא פטורה מכלום, 91
 ובועלה חייב בתשלומי ממון בלבד, בין פתה בין אנס.

בריש רחמנא דסייען

הבתולה לזה לבוא עליה בכל ממון שארצה, או אנית זה 1
 לבוא עליה בחנם, שיש לאדם למחל ולתן ממון לכל מי 2
 שירצה; לכך נאמר: "אל תחלל את בתך להזנותה". שזה 3
 שחיתה תורה לאונס ולמפתה ממון, לא מלקות - בשארע 4
 הדבר מקרה, שלא מדעת אביה, ולא הכינה [זימנה] עצמה 5
 לכך, שדבר זה אינו הוזה תמיד, ואינו מצוי; אבל אם 6
 הניח זה בתו הבתולה מוכנת [מזומנת ומיועדת] לכל מי 7
 שיבוא עליה, גורם שתמלא הארץ זמה, ונמצא האב נושא 8
 בתו והאח נושא אחותו, שאם תתעבר ותלד לא יודע בן 9
 מי הוא. והמכין בתו לכך, הרי היא קדשה, ולוקה הבעל 10
 והנבעלת משום "לא תהיה קדשה"; ואין קונסין אותו, 11
 שלא חיתה תורה קנס אלא לאונס ומפתה, אבל זו 12
 שהכינה עצמה לכך, בין מדעתה בין מדעת אביה - הרי 13
 זו קדשה; ואסור קדשה אחר הוא, בין בבתולה בין 14
 בבעולה. ולפיכך אמרו חכמים, שהיוציא עליה שם רע 15
 בילדותה, אין לה קנס, כמו שבארנו - שהרי זו בחזקת 16
 שהפקירה עצמה לדבר זה ברצונה.

פרק ג

א. המוציא שם רע על בת ישראל, ונמצא הדבר שקר - 19
 לוקה, שנאמר: "ויסרו אותו"; ואזהרה שלו מ"לא תלך 20
 רכיל בעמך"; ונותן לאביה משקל מאה סלעים כסף 21
 מוקק [טהור]; ואם היתה יתומה, הרי הן של עצמה. 22
 ב. והמוציא שם רע על הקטנה או על הבוגרת - פטור 23
 מן הקנס ומן המלקות; ואינו חייב עד שיוציא על הנערה, 24
 שנאמר: "והוציאו את בתולי הנערה", "נערה" מלא דבר 25
 הכתוב.

ג. אין דנין דין זה אלא בפני הבית [בית המקדש], ובבית 27
 דין של עשרים ושלשה - מפני שיש בדין מוציא שם רע 28
 דיני נפשות, שאם נמצא הדבר כמו שאמר, הרי זו נהרגת. 29
 אבל האונס והמפתה, דנין בהן בכל זמן בשלשה, כמו 30
 שיתבאר בהלכות סנהדרין.

ד. ומצות עשה של תורה, שתשב אשת מוציא שם רע 32
 תחתיו [נשואה לו] לעולם, שנאמר: "ולו תהיה לאשה", 33
 אפלו עזרת או מפת [חולת] שחין. ואם גרשה - עבר על 34
 'לא תעשה', שנאמר: "לא יוכל לשלחה כל ימיו". וכופין 35
 אותו ומחזיר, ואינו לוקה, כמו שבארנו באונס; ואם קדם 36
 אחד וקדשה, או שמתה, או שהיה כהן שאסור בגרושה 37
 - לוקה על גרושה.

ה. נמצא בה דבר זמה [שזינתה תחתיו], או שנמצאת 39
 אסורה עליו מחיבי לאוין, או מחיבי עשה, ואפלו שניה 40
 [אסורה לו מדרבנן] - הרי זה יגרשנה בגט; שנאמר: "ולו 41
 תהיה לאשה", אשה הראויה לו. ולמה לא יבוא עשה 42
 וינדה לא תעשה, בין במוציא שם רע בין באונס, וישא 43
 זו האסורה לו? שהרי אפשר שלא תרצה היא לישוב, 44
 ונמצא עשה ולא תעשה קמין.

ו. כיצד הוצאת שם רע? הוא שיבוא לבית דין ויאמר:

הלכות שוטה

יש בכללן שלש מצוות - אחת מצות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לעשות לשוטה כתורת הקנאות הסדורה בתורה; (ב) שלא לתן שמן על קרבנה; (ג) שלא לתן עליו לבונה. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

פרק א

א. קנוי [התראה] האמור בתורה: "וקנא את אשתו" - הוא שיאמר לה בפני עדים: 'אל תסתרי עם פלוני'; אפלו ה'ה [זה שעליו אמר "אל תסתרי עימו"] אביה, או אחיה, או גוי, או עבד, או שחוף, והוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד.

ב. הסתירה האמורה בתורה: "ונסתרה" - היא שתסתור עם אותו האיש שאמר לה 'אל תסתרי עמו' בפני שני עדים. אם שקה עמו כדי טמאה, שהוא כדי לצלות [על האש] ביצה [של תרנגולת] ולקמעה [לשתותה] - הרי זו אסורה על בעלה עד שתשתה מי המרים ויבדק הדבר; ובזמן שאין שם מי שוטה - תאסר עליו לעולם, ותצא בלא כתבה.

ג. קנא לה עם [על] שנים כאחד ואמר לה: 'אל תסתרי עם פלוני ופלוני', ונסתרה עם שניהן כאחד, ושהת כדי טמאה - אפלו הן שני אחיה, או אביה ואחיה - הרי זו אסורה עד שתשתה.

ד. אמר לה בפני שנים: 'אל תדברי עם פלוני' - אין זה קנוי; ואף על פי שנסתרה עמו בעדים ושהת כדי טמאה - לא נאסרה עליו, ואינה שותה בקנוי זה.

ה. וכן אם אמר לה: 'אל תסתרי עמו', וראוה מדברת עמו - אין זו סתירה, ולא נאסרה ולא שותה; וכן אם לא קדם קנוי, ובאו שנים והעידו שנסתרה עם זה ושהת כדי טמאה - לא נאסרה על בעלה, ואינה שותה.

ו. אמר לה: 'אל תסתרי עם פלוני', והיה קטן פחות מכן תשע שנים ויום אחד, או שאמר לה: 'אל תסתרי עם ביהמה זו' - אין זה קנוי, שנאמר: "ושכב איש אותה" - פרט לקטן ולבימה, שאינן אוסרין אותה עליו.

ז. בעל שמחל על קנויו קדם שתסתור - קנויו מחול, ובאלו לא קנא לה; אבל אחר שתסתור אינו יכול למחל. גרשה - הרי זה כמי שמחל; ואם החזירה - צריך לקנות קנוי אחר.

ח. קנא לה בפני שנים, וראה אותה שנסתרה עם זה שקנא לה עליו, ושהת כדי טמאה - הרי זו אסורה עליו, ויוציא ויתן כתבה; שאינו יכול להשקותה על פי עצמו. וכן אם שמע העם מרגנין אחריה אחר הקנוי, עד ששמע מהנשים הטויות [צמר] לאור הלכנה נושאות ונותנות בה,

שזנת עם האיש שקנא לה עליו - הרי זה אסור לו לקנאה, ויוציא ויתן כתבה.

ט. בא עד אחד והעיד לו שנסתרה עמו אחר קנוי ושהת כדי טמאה - אם הוא נאמן לו ודעתו סומכת עליו, יוציא ויתן כתבה; ואם לאו, הרי אשתו מתרת לו.

י. ואלו שבית דין מקנין להן: מי שנתחרש בעלה, או נשתטה, או שהיה במדינה אחרת, או שהיה חבוש בבית האסורין; לא להשקותה, אלא לפסלה מכתבה.

יא. כיצד? שמעו בית דין שהעם מרגנין אחריה, קוראין לה ואומרין לה: 'אל תסתרי עם פלוני'. באו עדים אחר כך שנסתרה עמו ושהת כדי טמאה - בית דין אוסרין אותה על בעלה לעולם, וקורעין כתבה; וכשיבוא בעלה, או יבירא, או יצא מבית האסורין - נותן לה גט; ואינו יכול להשקותה, מפני שלא קנא לה.

יב. שמת מי המרים ונקתה מהן [לא מתה מהם], וחזר וקנא לה מהאיש שהשקה על ידו, ונסתרה עמו - אינו משקה אותה על ידו פעם שניה, אלא תאסר עליו לעולם, ותצא בלא כתבה. אבל אם קנא לה עם אחר, ונסתרה עם האחר בעדים - משקה אותה פעם שניה, ואפלו במה פעמים; והוא שישקה אותה כל פעם בגלל איש אחר.

יג. השקה אותה, וגרשה, ונשאת לאחר, וקנא לה עם האיש שהשקה אותה הפעם הראשון בגללו, ונסתרה עמו בעדים - הרי הפעם השני משקה אותה על ידו, מפני שהוא בעל שני; ואפלו מאה ונשאת לזה אחר זה, משקין אותה על ידי איש אחד; ואין אומרין: 'ודאי שהחזקה לזה וטמאה', עד שיהיה שם עד.

יד. האשה שקנא לה בעלה, ונסתרה אחר הקנוי עמו בעדים, והרי היא עומדת לשתות [כדי להבדק], ובא עד אחד והעיד עליה שנבעלה בפניו עם זה שקנא לה עמו - הרי זו אסורה על בעלה לעולם, ואינה שותה, ויוצאה בלא כתבה; ואפלו היה עד טמאה זה אחד מעדי הסתירה, שנאמר: "ועד אין בה", והרי עד.

טו. אפלו אשה, ועבד, ושפחה, ופסול לעדות בעברה מדברי סופרים, ואפלו קרוב - נאמן לעדות שוטה להעיד עליה שזנת, ותאסר על בעלה לעולם, ואינה שותה, ותצא בלא כתבה; הואיל וקדם הקנוי והסתירה בעדים כשרים, והתורה האמינה עד אחד בטמאה - הרי כלן כשרין לעדות טמאה. אף חמש נשים ששונאות זו את זו [המנויות בהלכות גירושין יב, טז], מעידות זו על זו שנטמאת, ונאמנת עליה לאסרה על בעלה, ושלא להשקותה; אבל לא לפסלה מכתבה, אלא נוטלת כתבה ויוצאה.

טז. בא עד אחד כשר ואומר 'נטמאת' - הרי זו אינה שותה, כמו שבארנו; בא עד אחד והכחישו ואמר 'לא נטמאת' - אין שומעין לו; שעד אחד בטמאת שוטה כשנים; ואין דבריו של אחרון דוחין דברי הראשון, שהוא כשנים.

מתוך מהדורת חזק

47 דבר שמעכב אותה מלשנות, מעכב את בעלה
 48 מלהשקותה; וכל המעכב את הבעל מלהשקותה, מום
 49 כמזהו מעכב אותה מלשנות.
 50 ד. קטנה שהשיאה אביה - אם זנת ברצונה, נאסרה על
 51 בעלה; לפיכך מקנין לה - לא להשקותה, אלא לפסלה
 52 מכתבתה, כמו שאמרנו. אבל קטנה בת מאן [קטנה יתומה
 53 שהשיאה ומבטלת נישואיה במיאונה בנישואין אלו] - אין
 54 מקנין לה, שאין לה רצון להאסר על בעלה; ואפלו היה
 55 כהן, לא נאסרה עליו.
 56 ה. קנא לארוסתו או לזקוקתו [יבימתו קודם שיבמה],
 57 ונסתרה אחר שנשא - הרי זו שותה, כשאר כל הנשים.
 58 נשואה שקנא לה, ונסתרה קדם שיבעל אותה בעלה -
 59 אינה שותה, ויוצאה בלא כתבה, ואסורה עליו לעולם,
 60 שנאמר: "ויתן איש בך את שכבתו, מבלעדי אישך",
 61 שקדמה שכיבת בעל לשכיבת בועל.
 62 ו. הגירות, והמשחרת, ואשת הגר, ואשת עבד משחרר,
 63 וממזרת, ואשת ממזר, ואשת הסרים [עקר], בין סרים
 64 חמה [מלידה] בין סרים [בידי] אדם [כגון שותה כוס
 65 עיקרון], המותרות לבעליהן - הרי הן ככל הנשים ושותות.
 66 ז. מעברת ומניקה - מקנא לה ומשקה אותה כמות שהיא.
 67 אשה העומדת לשתות, ומת בעלה קדם שתשתה - אינה
 68 שותה, ולא נוטלת כתבה.
 69 ח. כל איש שבא ביאה אסורה ממנו אחר שהגדיל - אין
 70 המים המאריים בודקין את אשתו; אפלו בא על ארוסתו
 71 בבית חמיו, שאסורה מדברי סופרים - אין המים בודקין
 72 את אשתו, שנאמר: "ונקה האיש מעון, והאשה ההיא תשא
 73 את עונה" - בזמן שהאיש מנקה מעון, האשה תשא את
 74 עונה.
 75 ט. לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחיבי לאוין או
 76 מחיבי עשה, אפלו שניה [אסורה מדרבנן], וקנא לה
 77 ונסתרה - אינה שותה, אלא תצא בלא כתבה, ותהיה
 78 אסורה עליו אף משם זה. עבר ונשא מעברת חבירו ומינתק
 79 חבירו [אחר מיתה או גירושין] - הרי זו שותה, שאין כאן
 80 עברה.
 81 י. מי שאין לו אשה הראויה לולד ולא בנים, ונשא עקרה
 82 או זקנה או אילנית [עקרה מלידה] - אינה שותה, ולא
 83 נוטלת כתבה; היו לו בנים, או אשה אחרת ראויה לולד
 84 - הרי זה משקה אותה, אף על פי שהיא זקנה או עקרה
 85 או אילנית ואינה ראויה לולד; שלא נאמר בתורה
 86 "ונרעה ורע" אלא בראויה לולד - שאם היתה יולדת
 87 בצער, תלד ברוח; היה וירפה לילד נקבות, תלד זכרים.
 88 יא. היו לו אשה ובנים, ומתו בין קנוי לסתירה - כבר
 89 נראית [העקרה] לשתות, ומשקה אותה. לא היה לו בנים,
 90 ולא אשה הראויה לולד, אלא זו האילנית וכיוצא בה,
 91 ונולד לו בן מגורשתו בין קנוי לסתירה - כבר נדחת
 92 האילנית מלשתות.
 93 יב. כל אשה שהיה לה קנוי וסתירה, ולא שתת מי המרים

1 יז. באו שניהן כאחד, זה אומר 'נטמאת', וזה אומר 'לא
 2 נטמאת', או שאמר אחד 'נטמאת', ובאו שנים אחריו
 3 ואמרו 'לא נטמאת' - הרי זו שותה.
 4 יח. בא עד אחד בשר, ונשים רבות, או פסולין רבים,
 5 כאחד - העד אומר 'נטמאת', והנשים והפסולין אומרים
 6 'לא נטמאת' - הרי זו שותה; שעד אחד ופסולין רבים,
 7 כמחצה על מחצה הם.
 8 יט. היו כלן פסולין, הולכין אחר הרב. ביצד? שתי נשים
 9 אומרות 'נטמאת', ושלש אומרות 'לא נטמאת' - הרי זו
 10 שותה; שלש אומרות 'לא נטמאת', וארבע אומרות
 11 'נטמאת' - הרי זו אינה שותה. היו מחצה למחצה, הרי
 12 זו שותה.
 13 כ. כל שוטה שאינה שותה מפני עדי טמאה - הרי זו
 14 אסורה על בעלה לעולם, ותצא בלא כתבה; שהרי נאסרה
 15 בקנוי וסתירה, והשתיה שתתירה נמנעה [אינה נבדקת
 16 בשתייה] - שהרי יש בה עד [שנטמאה], כמו שבארנו.

פרק ב

17
 18 א. אשה שקנא לה בעלה, ונסתרה - אין כופין אותה
 19 לשתות; אלא אם רצת, ואמרה: 'הן נטמאתי' - תצא בלא
 20 כתבה, ונאסרה על בעלה לעולם; ואינה שותה. וכן אם
 21 אמרה: 'איני טמאה, ואיני שותה' - אין כופין אותה
 22 לשתות, ותצא בלא כתבה. וכן אם אמר בעלה: 'איני
 23 רוצה להשקותה', או שבעלה בעלה אחר שנסתרה - הרי
 24 זו אינה שותה, ונוטלת כתבה ויוצאה; והיא אסורה עליו
 25 לעולם.
 26 ב. ואלו הן הנשים שאינן ראויות לשתות, אף על פי שהיא
 27 רוצה לשתות ובעלה רוצה להשקותה, אלא יוצאות בלא
 28 כתבה, משביחו עדי סתירה אחר עדי קנוי, ויאסרו על
 29 בעליהן לעולם; וחמש עשרה נשים הן, ואלו הן: ארוסה,
 30 ושומרת יבם [מת בעלה בלא בנים וממתינה שאחיו
 31 ייבמה], וקטנה אשת הגדול, וגדולה אשת הקטן, ואשת
 32 אנדרוגינוס [יש בו איבר זכרות ואיבר נקבות], ואשת
 33 הסומא, או החגר, או האלם, או מי שאינו שומע, או
 34 שהוא פרוי יד, וכן החגרת, והאלמת, והסומא, וכורות
 35 כף, ושאונה שומעת - כל אחת מאלו אינה ראויה לשתות.
 36 ג. ומנין שאינן ראויות לשתות? שנאמר: "אשר תשטה
 37 אשה תחת אישה" - פרט לארוסה ושומרת יבם, שאינה
 38 תחת אישה; "אשה" - פרט לקטנה; "אישה" - פרט
 39 לאשת קטן ואשת אנדרוגינוס שאינו איש; "ונעלם מעיני
 40 אישה" - פרט לאשת סומא; "והעמיד הפה את האשה"
 41 - פרט לחגרת; "ונתן על פיה" - פרט למי שאין לה כף,
 42 או שהיתה עקמה, או יבשה שאינה יכולה לקח בה,
 43 ואפלו כפה אחת, שנאמר: "כפיה"; "ואמרה האשה" -
 44 פרט לאלמת; "ואמר אל האשה" - פרט למי שאינה
 45 שומעת. והרי הוא אומר: "אשה תחת אישה", עד שתהיה
 46 היא שלמה כמזהו והוא שלם כמותה; הא למדת, שכל

קדמוך [בעבירה זו] ונשפטו [מן העולם], ואנשים גדולים
 ויקרים תקף יצרן עליהן ונכשלו; ומגידין לה מעשה
 יהודה ותמר פלתו, ומעשה ראובן בפילגש אביו על
 פשטו, ומעשה אמן ואחוזו, כדי להקל עליה עד
 שתודה. אם אמרה: 'הן נטמאתי', או 'איני שותה' -
 יוצאה בלא כתבה, והולכת לה.
 ג. עמדה בדבורה שהיא טהורה - מביאין אותה לשער
 מזרחי של עזרה, שהוא כנגד קדש הקדשים; ומעלין
 אותה ממקום למקום, ומקיפין בה, כדי ליגעה עד שתקצר
 נפשה - אולי תודה.
 ד. אם עמדה בדבורה - מביאין אותה כנגד שער המזרח
 מבחוץ, ומעמידין אותה שם. היתה מתפסה בלבנים,
 מכסה בשחורין; ואם היו השחורין גאין לה, מתפסה
 בכגרים שאין לה בהן נואי. ומסירין כל חלי [תכשיטין]
 כסף וזהב שעליה.
 ה. ומקבצין עליה קבוץ גדול של נשים, שכל הנשים
 הנמצאות שם חייבות לראותה, שנאמר: "ונספדו כל
 הנשים, ולא תעשינה כזמתכנה"; וכל איש שיחפץ לבוא
 ולראותה, יבוא ויראה. והיא עומדת ביניהן, בלא רדיד
 [צעיף-גוף] ולא מטפחת, אלא בכגדיה וכפח שעל ראשה,
 כמו שהאשה בתוך ביתה.
 ו. ואין מניחין שם לא עבדיה ולא שפוחתיה, מפני שהיא
 מכרת אותן, ודעתה מתישבת בהן.
 ז. ואחר כך משיבצה הכלה בלשון שהיא מכרת, ומודיעה
 בלשונה שלא גרם לה אלא קנאי וסתירה שקנא לה בעלה
 ונסתרה; ואומר לה בלשון שהיא מכרת: "אם לא שכב
 איש אותך, ואם לא שטית טמאה תחת אישך - הנקי ממי
 המרים המארים האלה. ואת, כי שטית תחת אישך וכי
 נטמאת, ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך יתן ה'
 אותך לאלה ולשבוצה בתוך עמך בבת ה' את ירכך נוֹפֶלֶת
 ואת בטנך צבה. ובאו המים המארים האלה במעיך,
 לצבות בטן ולנפיל גרף"; והיא אומרת: "אמן אמן"
 בלשון שהיא מכרת. ומודיעה שהבטן תלקה תחלה והגרף
 בסוף, כדי שלא להוציא לעז על המים [שיאמרו לא עשו
 המים כסדר המפורש בתורה].
 ח. ואחר כך מביא מגלה של עור טהור [מבהמה טהורה],
 כמו ספר תורה, וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו
 קלקלתו [חומצת נחושת], לשמה של אשה כמו הגט;
 כותב כל הדברים שהשביע אותה בהם, אות באות ומלה
 במלה, וכותב את השם בכתבו, ואינו כותב "אמן אמן".
 ט. ואחר כך מביא כלי חרס שלא נעשה בו מלאכה מעולם,
 ולא יראה ככלי בולה מארץ הזמן; ואם התזירו לכפושן עד
 שנתחדש, כשר. ונותן לתוכו חצי לג מים מן הכיור, ובחצי
 לג שהיה במקדש היה מודדו; ונקנס בו להיכל.
 י. ומקום היה שם אמה על אמה לימין הנכנס, ובו טבלה
 של שיש וטבעת קבוצה בה; מגביה הטבלה, ולוקח עפר
 מקרקע המשפן, ונותנו על פני המים, כדי שיראה [יהיה]

1 - בין שלא רצה בעלה להשקותה, בין שלא רצת היא, בין
 2 שבא לה עד טמאה, או הודת, או היתה מאלו הנשים
 3 שאינן ראויין לשמות, או שקנאו לה בית דין - הואיל
 4 ונאסרה על בעלה מכל מקום, הרי היא אסורה על זה
 5 שנתחדה עמו לעולם, כדרך שהיא אסורה על בעלה. ואם
 6 עבר ונשאה - מוציאין אותה מתחתיו בגט, אפלו היו לה
 7 ממנו בנים; מפני השמועה [מסורת ממשה רבינו ע"ה]
 8 למדו - פשם שטמאה לבעל, כך טמאה לבועל.
 9 יג. אבל אם לא קדם קנאי, ובאו עליה שני עדים שנסתרה
 10 עם איש זה, וראו דבר מלצר, כגון שנכנסו אחריו ומצאוה
 11 חוגרת חגורה או מצאו רק למעלה מן הפילה [וילון שעל
 12 המיטה] וכיוצא בזה - אם הוציאה בעלה בדרך מלצר זה
 13 - הרי זו לא תנשא לנטען, אלא אסורה עליו. ואם עבר
 14 ונשאה, והיו לה בנים ממנו - לא תצא; ואם לא היו לה
 15 בנים, תצא.
 16 יד. במה דברים אמורים? שנבוכה [רעשה] העיר עליה
 17 ועל זה הנטען יום ומחצה או יותר, ואמרו: 'פלוני וזה
 18 עם פלונית', ולא פסק הקול - והוא שלא היו לה או לו
 19 אויבים שמעבידין קול. אבל אם לא היתה שם רנה
 20 לדבר זה בעיר, או פסק הקול שלא מחמת יראה - אם
 21 נשאת לנטען לא תצא, אף על פי שאין לה בנים; אפלו
 22 בא עד אחד שזנת עמו, לא תצא.
 23 טו. מי שהוציאה בעלה בעדי דבר מלצר, ונשאת לאחר
 24 וגרשה - הרי זו אסורה להנשא לנטען שיצאת מתחת
 25 בעלה בגללו; ואם נשאת - לא תצא, אף על פי שאין לה
 26 בנים.
 27 טז. כל אשה שבאו שני עדים והעידו שזנת עם זה
 28 כשהיתה תחת בעלה הראשון - הרי זו תצא מזה, ואף על
 29 פי שיש לה ממנו במה בנים. וכל שאמרנו 'תצא', תצא
 30 בלא כתבה.

פרק ג

32 א. כיצד סדר השקאת שוטה? הבעל בא לבית דין
 33 שבעירו, ואומר להן: 'אשתי זו קנאתי לה בפני פלוני
 34 ופלוני שלא תסתור עם פלוני, ונסתרה עמו, ואלו עדי,
 35 והיא אומרת שהיא טהורה, ואני רוצה להשקותה לבדק
 36 הדבר'. ובית דין שומעין דברי העדים, ומוסרין לו שני
 37 תלמידי חכמים לשמרו שמה יבוא עליה קדם שתייה,
 38 שהרי נאסרה עליו עד שתשתה; ומשלחין אותו
 39 לירושלים, שאין משקין את השוטה אלא בית דין הגדול
 40 של שבעים זקנים במקדש.
 41 ב. הגיעו לירושלים, בית דין הגדול מושיבין אותה
 42 ביניהן, ומאמין עליה שלא בפני בעלה, ומפחידין אותה
 43 פחד גדול שלא תשתה. ואמרין לה: 'בתי, הרבה יין
 44 עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה
 45 שכנים הרעים עושים; אל תגרמי לשם הגדול שנקתב
 46 בקדשה, שימחה על המים'. ואמרין לה: 'בתי, הרבה

מתוך מהדורת חזק

39 חטא הפעל מעולם; אבל אם פעל בעילה של אסור - אין
40 המים בודקין את אשתו, כמו שבארנו.
41 יח. ואם עבר והשקה את אשתו [אחד שבא עליה] - הרי זה
42 מוסיף על חטאתו פשע: שגורם לשם המפרש שימחה במים
43 לבטלה, ומוציא לעז על מי שוטה - שאשתו אומרת
44 לאחרות שזנת ולא בדקו בה, והיא לא תדע שמעשי הפעל
45 גרמו.
46 יט. לפיכך, משרבו המנאפין בגלוי בבית שני, בטלו
47 הסנהדרין את מי המרים, וסמכו על הפתוב בפקלה: "לא
48 אפקד על בנותיכם כי תזנינה, ועל פלותיכם כי תנאפנה".
49 כ. שוטה שהיה לה זכות תלמוד תורה - אף על פי שאינה
50 מצוה על תלמוד תורה - הרי זו תולה לה [מאריך את
51 חייה], ואינה מתה לשעצמה [מיד]; אלא נמוקת [מתנוונת]
52 והולכת, וחלאים בדים באין עליה, עד שתמות אחר שנה
53 או שנים או שלש, לפי זכותה; והיא מתה בצבית בטן
54 ובנפילת איברין.
55 כא. שוטה ששטת מי המרים ולא מתה מיד - הרי היא
56 מתרת לבעלה, ואפלו היה כהן; ואף על פי שהתחילו
57 החלאים לבוא עליה, וחלו שאר אבריה, הואיל ולא צבתה
58 בטנה והתחיל ירכה לנפל, הרי זו מתרת. אבל משתחיל
59 בטנה לצבות וירכה לנפל - הרי זו אסורה ודאית.
60 כב. שוטה ששטת והיתה טהורה - הרי זו מתחזקת,
61 ופניה מזהירות; ואם היה בה חלי, יסור; ותעצור ותלד
62 זכר; ואם היה דרפה לילד בקשי, תלד במהרה; היה דרפה
63 לילד נקבות, תלד זכרים.
64 כג. באו עדי טמאה אחר ששטת - הרי זו תצא בלא כתבה,
65 ואסורה לבעלה, ואפלו לא ארע לה דבר מדברים האלו;
66 מפני שאין המים בודקין אלא מי שאין לה עדים שמודיעין
67 ונותה; ועוד, שמא בעלה אינו מנקה מעון, ולפיכך לא
68 בדקו המים את אשתו. אבל אם בא עד אחד והעיד שהיא
69 טמאה - הרי זו תשב תחת בעלה, שהרי שטת.
70 כד. אשה שזנת באנס או בשגגה, או שבא עליה זה
71 שקנא לה עמו דרך איברין [שכב עמה בקירוב בשר] - אין
72 המים בודקין אותה, שנאמר: "והיא לא נתפשה" - פרט
73 לאנוסה, שהרי נתפשה בחזקה; "ותמעל מעל באישה" -
74 פרט לשוגגת; "ושכב איש אותה שכבת זרע" - פרט לבא
75 עליה דרך איברין.

1 ניכר] על פני המים. ונותן לתוכן דבר מר, כגון לענה
2 [צמח שעליו מרים] וכיוצא בה, שנאמר: "מי המרים".
3 ומוחק לתוכן המגלה, לשמה; וימחק יפה יפה, עד שלא
4 ישאר במגלה רשם הנפר.
5 יא. ואחר כך כהן אחר בא אליה, מכהני העזרה, ואוחז
6 בכגיה מנגד פניה, וקורע עד שהוא מגלה את לבה;
7 ומגלה שער, וסותר מחלפות [שערות] ראשה כדי לגולה.
8 ומביא חבל מצרי [שעשוי מסיב מיוחד], כדי להזפירה
9 מעשה מצריים [זנות] שעשת, ואם לא מצאו מצרי, מביא
10 חבל מכל מקום; וקושרו למעלה מדיה, כדי שלא יפלו
11 הבגדים ונמצאת ערמה, שהרי נקרעו.
12 יב. ואחר כך מביא עשרון קמח שעורים משל בעל [על
13 חשבון הבעל], ונותנו בקפיפה מצרית [סל], והחבל
14 והקפיפה באין משרי הלשפה [ממותר הכסף בלשכת
15 התרומות]; ונותנו על גדיה, כדי ליגעה.
16 יג. ואחר כך לוקח המנחה מן הקפיפה, ונותנה לכלי
17 שרת, ואינו נותן עליה שמן ולא לבונה; ואם נתן - לוקח
18 על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה, שנאמר:
19 "לא יצק עליו שמן, ולא יתן עליו לבונה".
20 יד. ובכל הזמן שפורע ראשה ונותן העשרון על גדיה -
21 יהיו המים בפלי ביד הכהן, ויראה אותה את המים,
22 שנאמר: "ויביד הכהן יהיו מי המרים המאריים".
23 טו. ואחר כך משקה אותה. ואחר שתשטה, לוקח כלי
24 השרת שיש בו המנחה ונותנו על גדיה, וכהן מניח ידו
25 תחתיה, ומניפה במזרח בשאר כל התנופות, מוליך ומביא
26 ומעלה ומוריד; ואחר שמניף, מגיש המנחה לקרן דרומית
27 מערבית של מזבח, בשאר מנחות של יחיד. וקומץ,
28 ומקטיר הקמץ; והשאר נאכל לכהנים.
29 טז. אם טהורה היא - יוצאה והולכת לה, והרי היא
30 מתרת לבעלה. ואם טמאה היא - מיד פניה מוריקות,
31 ועיניה בולטות, והיא מתמלאה [ונראית] גידים גידים. והן
32 אומרים: 'הוציאוה! הוציאוה!' כדי שלא תפרש נדה,
33 והנדות מטמאות עזרת נשים; והן מוציאים אותה מעזרת
34 הנשים שהיא עומדת בה. ובטנה צבה [מתנפחת] בתחלה,
35 ואחר כך תפל ירכה ותמות.
36 יז. באותה השעה שתמות היא, ימות הנואף שהשקה על
37 ידו בכל מקום שהוא; ויארע לו מארעות שארעו לה,
38 "לצבות בטן ולנפיל גוף". וכל הדברים האלו - בשלא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ח אדר ב"ה' ניסן ה'תשע"ד

בהנניה, ונקננה מתר משום אבדה; ואם בא ישראל ונתן
סימניה, מתרת בשחיה לזה שמצאה.
ט. עוף שחטף בשר והשליכו בחצר אחרת - אף על פי
שרב העיר ישראל - הרי זה מתר משום אבדה, שהרי
נתיאשו הבעלים ממנו.
י. המוצא אבדה בזוטו [התפשותות] של ים, ובשלוליתו
של נהר שאינו פוסק [שעלה על גדותיו] - אף על פי שיש
בה סימן, הרי זה של מוצאה, שנאמר: "אשר תאבד ממנו,
ומצאתה", מי שאבדה ממנו ומצואה אצל כל אדם;
יצאת זה שאבדה ממנו ומכל אדם, שנה ודאי נתיאש
ממנה.
יא. המאבד ממנו לדעת [במודעות], אין נזקקין לו.
פיצד? הניח פרתו ברפת שאין לה דלת ולא קשרה והלך
לו, השליך כיסו [ארנקו] ברשות הרבים והלך לו, וכל
פיוצא בזה - הרי זה אבד ממנו לדעתו. ואף על פי
שאסור לרואה דבר זה לטל לעצמו, אינו זקוק להחזיר -
שנאמר: "אשר תאבד ממנו ומצאתה", פרט למאבד
לדעתו.
יב. אבדה שאין בה שוה פרוטה - אינו חייב להטפל בה,
ולא להחזירה.
יג. מצא שק או קפה [סל גדול] - אם היה חכם או זקן
מכבד שאין דרכו לטל כלים אלו בידו, אינו חייב להטפל
בהן; ואומד את דעתו: אלו היו שלו - אם היה מחזירן
לעצמו, כך היה חייב להחזיר של חברו; ואם לא היה
מוחל על כבודו אפלו היו שלו - כך בשל חברו אינו חייב
להחזיר. היה דרכו להחזיר כלים האלו בשדה, ואין דרכו
להחזירן בעיר, מצאן בעיר - אינו חייב להחזיר; מצאן
בשדה - חייב להחזירן עד שיגיעו לרשות הבעלים, ואף
על פי שהרי נכנס בהן לעיר ואין דרכו בכך.
יד. וכן אם מצא בהמה והפשיה - נתחייב להטפל בה
 ולהחזירה, אף על פי שאינה לפי כבודו; שהרי התחיל
 במצוה. החזירה וברחה, אפלו מאה פעמים - חייב
 להחזיר, שנאמר: "השוב תשיבם" - "השוב", אפלו מאה
 פעמים משמעו. לעולם הוא חייב להטפל בה, עד
 שיחזירה לרשות בעליה למקום המשתמר; אבל אם
 החזירה למקום שאין משתמר, כגון גנה וחרבה, ואבדה
 משם - חייב באחריותה.
טו. החזיר את האבדה בשחיתות למקום שהבעלים נכנסין
 ויוצאין שם בשחירת - אינו חייב להטפל בה, שהרי
 הבעלים רואין אותה, אף על פי שהוא מקום שאינו
 משתמר. במה דברים אמורים? בדבר שאין בו רוח חיים;
 אבל בבעלי חיים - לעולם חייב להטפל בה עד שיכניסה
 לרשות הבעלים המשתמרת; ואינו צריך דעת בעלים.

יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"ד

הלכות גזילה ואבדה

פרק יא

א. השוב אבדה לישראל - מצות עשה, שנאמר: "השוב
תשיבם לאחיד". והרואה אבדת ישראל, ונתעלם ממנה
והניחה - עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תראה את שור
אחיד"; ובטל מצות עשה. ואם השיבה, קיים מצות עשה.
ב. לקח את האבדה ולא השיבה - בטל מצות עשה, ועבר
על שני לאוין: על "לא תוכל להתעלם", ועל "לא תגזל".
אפלו היה בעל האבדה רשע ואוכל נבלה לתאבון
[לתאוותו] וכיוצא בו - מצוה להשיב אבדתו. אבל אוכל
נבלה להכעיס [את הקב"ה], הרי הוא מין; והמינים
מישראל, והאפיקורסין, ועובדי עבודה זרה, ומחללי שבת
בפרהסייה - אסור להחזיר להם אבדה, כגוי.
ג. אבדת הגוי - מתרת, שנאמר: "אבדת אחיד".
והמחזירה - הרי זה עובר עברה, מפני שהוא מחזיק ידי
רשעי עולם. ואם החזירה לקדש את השם, כדי שיפארו
את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה - הרי זה משבח.
ובמקום שיש חלול השם - אבדתו אסורה, וחייב
להחזירה. ובכל מקום מכניסין פליהם [לתוך הבית] מפני
הגנבים ככלי ישראל, מפני דרכי שלום.
ד. טעות הגוי [בחשבון כסו] - באבדתו, ומתרת; והוא
שטעה מעצמו, אבל להטעותו - אסור.
ה. פיצד? כגון שפעה הגוי חשבון, וטעה מאליו. וצריך
שיאמר לו ישראל: 'ראה, שעל חשבונך אני סומך, ואני
יודע, אלא מה שאתה אומר אני נותן לך', כגון זה מתר.
אבל אם לא אמר לו כן - אסור, שמה יתפון הנכרי לבדקו,
ונמצא שם שמים מתחלל.
ו. עיר שיששראל וגויים דרין בה, ומחצה גויים ומחצה
ישראל, ומצא בה אבדה - נוטל ומכריז; ואם בא ישראל
ונתן סימניה, חייב להחזיר.
ז. היה רב העיר גויים - אם מצא במקום מן העיר שורב
המצויים שם ישראל, חייב להכריז. אבל אם מצא בסרטיה
[דרך גדולה] ופלטיה [רחבה] גדולים כבתי כנסיות וכבתי
מדרשות שהגויים מצויין שם תמיד [כשומרים], ובכל
מקום שהרבים מצויין שם - הרי המציאה שלו, ואפלו
בא ישראל ונתן סימניה; שהרי נתיאש ממנה כשנפלה,
מפני שהוא אומר: 'גוי מצאה'. אף על פי שהיא שלו -
הרואה לילך בדרך הטוב והישר, ועושה לפנים משורת
הדין - מחזיר את האבדה לישראל כשימתן את סימניה.
ח. מצא בעיר זו שרבה גויים חבית של יין - יינה אסור

החבית - אין לו אלא שְכָרוּ הָרָאוּ לוֹ [על טרחתו]; ואם
אמר: 'אציל את שלך, ואתה נותן לי דמי שלי', או
שהתנה בפני בית דין - הרי זה חֵיב לַתֵּן לוֹ. ואם נשפך
הדבש לַאֲרֶץ - הרי זה הפקר; וכל המציל, לעצמו מציל.
ו. הִיָּה זֶה בֶּאֱכָד שֶׁל דָּבֵשׁ וְזֶה בֶּאֱכָנְקָנִים רִיקָנִים,
וְנִסְדָּקָה כֹּד הַדָּבֵשׁ, וְאָמַר לוֹ בַּעַל הַקִּנְיָנִים: 'אֲנִי מִצִּיל
לְךָ דָּבֵשׁ זֶה בְּקִנְיָנִי עַד שֶׁתֵּתֵן לִי חֲצִי אוֹ שְׁלִישׁ אוֹ כֹּף
וְכֹף דִּינָרִין', וְקָבַל עָלָיו בַּעַל הַדָּבֵשׁ וְאָמַר לוֹ 'הֵן' - הרי
זֶה צָחֵק בּוֹ [הערים עליו], וְאִינוֹ נֹתֵן לוֹ אֶלָּא שְכָרוֹ הָרָאוּ
לוֹ; שֶׁהָרִי לֹא הִפְסִידוּ כְּלוּם.

ז. וְכֵן מִי שֶׁבָּרַח מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְהִתְחַהּ מַעֲבָרָת
[וּפְתוּחָה] לְפָנָיו, וְאָמַר לוֹ: 'הֲעֵבִירֵנִי, וְאֲנִי נֹתֵן לְךָ דִּינָר',
וְהֵעֲבִירוּ - אֵין לוֹ אֶלָּא שְכָרוֹ הָרָאוּ לוֹ. ואם הָיָה צִיד,
וְאָמַר לוֹ: 'בָּטַל מִצְוַתְּךָ וְהֵעֲבִירֵנִי' - נֹתֵן לוֹ מֵה שֶׁהִתְחַהּ
עִמּוֹ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

ח. שִׁירָה שֶׁהִתְחַהּ מִהֲלָכַת בַּמִּדְבָּר, וְעָבַר עָלֶיהָ גִּיס [צבא]
וּטְרָפָה [שדחה] - אִם אֵינָם יְכוּלִים לְהַצִּיל מִיָּדָם, וְעָמַד
אֶחָד מֵהֶם וְהִצִּיל - הִצִּיל לְעַצְמוֹ; וְאִם יְכוּלִין הֵם לְהַצִּיל
מִיָּדָם, וְקָדַם אֶחָד מֵהֶם וְהִצִּיל - אֵף עַל פִּי שְׁאֵמֶר 'לְעַצְמִי
אֲנִי מִצִּיל', הִצִּיל לְאֶמְצַע [לכל אחד את שלו].

ט. הָיָה יְכוּלִין לְהַצִּיל עַל יְדֵי הַדָּחֵק - כָּל הַמִּצִּיל, מִצִּיל
לְאֶמְצַע; אֶלָּא אִם כֵּן אָמַר 'לְעַצְמִי אֲנִי מִצִּיל', הָרִי זֶה
מִצִּיל לְעַצְמוֹ; שֶׁכֵּינֵן שֶׁשְּׁמַעוּהוּ אָמַר 'לְעַצְמִי אֲנִי מִצִּיל',
הָיָה לָהֶם לְדָחֵק עֲצָמָם וְלִהְיוֹת, וְכֵינֵן שִׁישְׁבוּ וְלֹא הִצִּילוּ
- הָרִי נִתְּאָשׁוּ מִן הַכָּל.

י. הָיָה שְׁנֵי שֹׁתֵפִין, וְהִצִּיל אֶחָד מֵהֶם - הִצִּיל לְאֶמְצַע
[לשניהם]; ואם אָמַר: 'לְעַצְמִי אֲנִי מִצִּיל' - הָרִי זֶה חֵלֶק
מִחֲבֵרוֹ, וְהִצִּיל לְעַצְמוֹ. וְכֵן הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהַצִּיל -
כָּל שִׁיִּצִּיל, הָרִי הוּא לַמְשָׁכִיר; ואם אָמַר: 'לְעַצְמִי אֲנִי
מִצִּיל' - הָרִי חֲזַר בּוֹ מִן הַשְּׁכִירוֹת, וְכָל שִׁיִּצִּיל אַחֵר שְׁאֵמֶר
כֵּן, הָרִי הוּא שְׁלוֹ.

יא. שִׁירָה שֶׁחָנַת בַּמִּדְבָּר, וְעָמַד עָלֶיהָ גִּיס לְטְרָפָה, וּפְסָקוֹ
עִם הַגִּיס מִמּוֹן, וְנִתְּנוּ לוֹ - מִחֲשָׁבִין לְפִי מִמּוֹנָם, וְאֵין
מִחֲשָׁבִין לְפִי נַפְשוֹת. ואם שְכָרוּ תֵּיִר לְפָנֵיהֶם לְהוֹדִיעֵם
הַדֶּרֶךְ, מִחֲשָׁבִין שְכָרוֹ לְפִי מִמּוֹן וּלְפִי נַפְשוֹת. וְאֵל יִשְׁנֵנו
מִמְּנֶה הַחֲמָרִים.

יב. וְשִׁאֵין הַחֲמָרִים לְהִתְנוֹת בִּיגִיָּה: 'כָּל מִי שֶׁתֵּאבֹד
מִמֶּנּוּ חֲמֹר מִבְּנֵי הַשִּׁירָה, מַעֲמִידִין לוֹ חֲמֹר אַחֶרָת'; ואם
פָּשַׁע בָּהּ הוּא וְאֶבְדָּה, אֵינָן חֲבִיבִין לְהַעֲמִיד לוֹ.

יג. אֶבְדָּה חֲמֹרוֹ, וְאָמַר: 'תָּנוּ לִי דָמִיָּה, וְאֲנִי רוֹצֵה לָקַח
חֲמֹר, וְהָרִינִי שׁוֹמֵר עִמָּכֶם' - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא
מַעֲמִידִין לוֹ חֲמֹר אַחֶרָת כְּדִי שִׁיִּנְדֹּעַ עֲצָמוֹ וְיִשְׁמַר בְּהִמָּתוֹ.
וְאִפְלוּ הִתְחַהּ לוֹ בְּהִמָּה אַחֶרָת בְּשִׁירָה, אֵינוֹ דּוֹמֶה שׁוֹמֵר
אַחַת לְשׁוֹמֵר שְׁתֵּים.

יד. סְפִינָה שֶׁהִתְחַהּ מִהֲלָכַת בָּיִם, וְעָמַד עָלֶיהָ נַחֲשׁוֹל [גל]
לְטַבְעָה, וְהִקְלוּ מִמֶּשָׁאָה - מִחֲשָׁבִין לְפִי מִשְׁאוֹ, וְאֵין
מִחֲשָׁבִין לְפִי מִמּוֹן. וְאֵל יִשְׁנֵנו מִמְּנֶה הַסְּפִינִים.

טז. רָאָה בְּהִמָּה שֶׁבָּרַחָה מִן הַדִּיר, וְהִתְחַיְרָה לְמִקְוֵה -
הָרִי קָיָם הַמִּצְוָה, וְאִינוֹ צָרִיךְ דַּעַת הַבְּעָלִים.

יז. הַחֹלֶף בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר, וְעוֹשֶׂה לְפָנִים מִשּׁוֹרֵת
הַדִּין - מַחְזִיר אֶת הָאֶבְדָּה בְּכָל מָקוֹם, וְאֵף עַל פִּי שְׁאִינָה
לְפִי כְבוֹדוֹ.

יח. כֵּהֵן שֶׁרָאָה הָאֶבְדָּה בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת - אֵינוֹ מִטְמֵא
לְהִתְחַיְרָה; שֶׁבַּעַת שְׁמָקָם מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁל הַשֵּׁב אֶבְדָּה,
מִבְּטֵל עֲשֵׂה שֶׁל "קֹדְשִׁים יִהְיוּ", וְעוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁל
"לֹא יִטְמֵא בַּעַל בְּעַמִּי", וְאֵין עֲשֵׂה דוּחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה
וְעֲשֵׂה.

יט. רָאָה אֶת הָאֶבְדָּה, וְאָמַר לוֹ אָבִיו: 'אֵל תַּחְזִירָה' -
יַחְזִיר, וְאֵל יִקְבַּל מִמֶּנּוּ; שְׁאֵם יִקְבַּל מֵאָבִיו, נִמְצָא בַּעַת
שְׁמָקָם מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁל "כְּבֹד אֶת אָבִיךָ", בָּטַל מִצּוֹת עֲשֵׂה
שֶׁל "הַשֵּׁב תְּשִׁיבָם", וְעוֹבֵר עַל "לֹא תוֹכַל לְהִתְעַלֵּם".
כ. הָרוּאָה מִים שׁוֹטְפִין וְבֹאֵין לְהַשְׁחִית בְּגֵזֶן חֲבֵרוֹ, אוֹ
לְהַשְׁחִית שְׂדֵהוּ - חֵיב לְגַדֵּר בְּפָנֵיהֶן וּלְמַנְעָם, שְׁנֹאמֶר:
"לְכָל אֶבְדָּת אַחִיד", לְרִבּוֹת אֶבְדָּת קֶרְקַעוֹ.

יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"ד

פרק יב

א. מִי שֶׁאֶבְדָּה לוֹ אֶבְדָּה, וּפָגַע בְּאֶבְדָּתוֹ וְאֶבְדָּת חֲבֵרוֹ -
אִם יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת שְׁתֵּיהֶן, חֵיב לְהַחְזִיר שְׁתֵּיהֶן. ואם
אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶלָּא אַחַת מֵהֶן - אֶבְדָּתוֹ קוֹדֶמֶת, וְאִפְלוּ
לְאֶבְדָּת אָבִיו אוֹ רֵבּוֹ; שְׁלוֹ קוֹדֶם לְכָל אֲדָם.

ב. פָּגַע בְּאֶבְדָּת רֵבּוֹ עִם אֶבְדָּת אָבִיו - אִם הָיָה אָבִיו שְׁקוּל
[בַּתּוֹרָתוֹ] כְּגֵד רֵבּוֹ, שֶׁל אָבִיו קוֹדֶמֶת; ואם לֹא, שֶׁל רֵבּוֹ
קוֹדֶמֶת; וְהוּא שִׁיָּהִיָּה רֵבּוֹ מִבְּהֵקָה, שֶׁרֵב חֲקָמָתוֹ שֶׁל תּוֹרָה
מִמֶּנּוּ.

ג. הֵנִיחַ אֶבְדָּתוֹ, וְהִתְחַיְרָה אֶבְדָּת חֲבֵרוֹ - אֵין לוֹ אֶלָּא שְכָרוֹ
הָרָאוּ לוֹ [על טרחתו]. בִּיצֵד? שִׁטֵּף נִהָר חֲמֹרוֹ וְחֲמֹר
חֲבֵרוֹ, שְׁלוֹ יָפָה מִנֶּה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ מֵאֵתִים - הֵנִיחַ אֶת שְׁלוֹ,
וְהִצִּיל אֶת שֶׁל חֲבֵרוֹ - אֵין לוֹ אֶלָּא שְכָרוֹ הָרָאוּ לוֹ. ואם
אָמַר לוֹ: 'אֲצִיל אֶת שְׁלֶךְ, וְאִתָּה נֹתֵן לִי דָמִי שְׁלִי', אוֹ
שֶׁהִתְחַהּ בְּפָנֵי בֵּית דִּין - חֵיב לַתֵּן לוֹ דָּמִי שְׁלוֹ. וְאֵף עַל פִּי
שֶׁעָלָה חֲמֹר שְׁלוֹ מֵאֵלָיו - הוֹאִיל וְלֹא נִתְּעַסַּק בּוֹ, זָכָה
בָּמָה שֶׁהִתְחַהּ עִמּוֹ.

ד. יָרַד לְהַצִּיל וְלֹא הִצִּיל - אֵין לוֹ אֶלָּא שְכָרוֹ הָרָאוּ לוֹ.
וְכֵן אִם הָיָה עוֹסֵק בְּמִלְאָכָה, וּבָטַל מִמִּלְאָכָתוֹ שֶׁשְׁוֶה דִּינָר,
וְהִתְחַיְרָה אֶבְדָּה שֶׁשְׁוֶה מֵאָה דִּינָרִין - לֹא יֵאמַר לוֹ: 'תֵּן לִי
דִּינָר שֶׁהִפְסַדְתִּי', אֶלָּא נֹתֵן לוֹ שְכָרוֹ כְּפּוֹעֵל בָּטַל שֶׁיִּבְטַל
מֵאוֹתָהּ מִלְאָכָה שֶׁהָיָה עוֹסֵק בָּהּ. ואם הִתְחַהּ עִם הַבְּעָלִים
אוֹ בְּפָנֵי בֵּית דִּין שִׁיִּטַּל מֵה שֶׁהִפְסִיד, וְהִרְשׁוּהוּ - הָרִי זֶה
נוֹטֵל. ואם אֵין שֵׁם בְּעָלִים וְלֹא בֵּית דִּין, שְׁלוֹ קוֹדֶם.

ה. וְכֵן שְׁנֵים שֶׁהָיוּ בָּאִים בְּדֶרֶךְ, זֶה בְּחִבָּתוֹ שֶׁל יֵין וְזֶה
בְּכֹד שֶׁל דָּבֵשׁ, וְנִסְדָּקָה הַכֹּד שֶׁל דָּבֵשׁ, וְקָדַם שִׁישְׁפֹּף
הַדָּבֵשׁ לַאֲרֶץ, שִׁפֹּף זֶה אֶת יֵינוֹ וְהִצִּיל אֶת הַדָּבֵשׁ לְתוֹךְ

בשלישי. ואחר רגל האחרון בשבעת ימים מכריז פעם
רביעית, כדי שילך השומע לביתו בשלשה ימים וימשש
[יבדוק] את כליו, ויחזר בשלשה הימים, וימצא זה
המכריז מכריז בשביעי.

ט. משחרב בית המקדש, התקינו שיהו מכריזין בבתי
כנסיות ובבתי מדרשות; משרבו האנסין [גנבים] ואמרו
'המציאה של מלך היא', התקינו שיהא מודיע לשכניו
ולמדיעיו, ודיו.

י. הכריז או הודיע, ולא באו הבעלים - תהיה המציאה
מנחת אצלו, עד שיבוא אליהו. וכל זמן שהאבדה אצלו
- אם נגנבה או אבדה, חייב באחריותה; ואם נאנסה,
פטור; ששומר אבדה כשומר שכר הוא, מפני שהוא עוסק
במצוה, ונפטר מכל מצות עשה כל זמן שהוא עוסק
בשמיירתה.

יא. וצריך לבקר את האבדה ולבדקה, כדי שלא תפסד
ותאבד מאליה - שנאמר: "והשבתו לו", ראה היאך
תשיבנו לו. כיצד? מצא כסות של צמר, מנערה אחת
לשלושים יום; ולא ינערה במקל, ולא בשני בני אדם.
ושוטחה על גבי מטה לצרכה בלבד, אבל לא לצרכה
ולצרכו [לתשמישו]. נדמנו לו אורחים - לא ישטחנה
בפניהם ואפלו לצרכה, שמא תגנב.

יב. מצא כלי עץ - משתמש בהן, כדי שלא ירקבו. כלי
נחשת - משתמש בהן בחמין, אבל לא על ידי האור,
מפני שמשתמשים. כלי כסף - משתמש בהן בצונן, אבל
לא בחמין, מפני שמשתמשים. מצא מגרפות וקדרמות -
ישתמש בהם ברך, אבל לא בקשה, מפני שמפחיתם
[פוגמם]. מצא כלי זהב וכלי זכוכית וכסות של פשתן -
הרי זה לא יגע בהם עד שיבוא אליהו. וכדרך שאמרו
באבדה, כך אמרו בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים.

יג. מצא ספרים, קורא בהם אחת לשלשים יום; ואם
אינו יודע לקרות, גוללם כל שלשים יום. ולעולם לא
ללמד בהן לכתחלה [לימוד ראשון], ולא יקרא פרושה
וישנה, ולא יקרא פרושה ויתרגם, ולא יפתח בו יתר על
שלשה דפין. ולא יהיו שנים קוראין בשני ענינות, שמא
ימשך זה וימשך זה ויבילה הספר; אבל קוראין הן בענין
אחד. ולא יקראו שלשה בדרך אחד, ואפלו בענין אחד.
יד. מצא תפלין - שם [מעורר] דמיהם ומניחם עליו;
שדבר מצוי הוא ביד הכל, ואין עשויין אלא למצוה
בלבד.

טו. מצא דבר שיש בו רוח חיים, שהרי צריך להאכילו
- אם היה דבר שעושה ואוכל, כגון פרה וחמור - מטפל
בהם שנים עשר חדש מיום המציאה, ושוכרן ולוקח
שכרן ומאכילן; ואם היה שכרן יתר על אכילתם, הרי
היתר לבעלים. וכן התרגולין - מוכר ביציהן, ומאכילן
כל שנים עשר חדש; מכאן ואילך - שם דמיהם עליו,
והרי הן שלו ושל בעלים בשתפות, כדין כל השם בהמה
מחברו.

טו. ושאין הספנים להתנות ביניהם: 'כל מי שתאבד לו
ספינה, מצמידים לו ספינה אחרת'; פשע בה ואבדה, או
שפרש למקום שאין הספינות הולכות בו באותו הזמן -
אין חייבין להצמיד לו.

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ד

פרק יג

א. המוצא אבדה שהוא חייב להחזירה - חייב להכריז
עליה ולהודיעה ולומר: 'מי שאבד לו מין פלוני, יבוא
ויתן סימניו, ויטל'. אפלו היתה שוה פרוטה בעת
המציאה, והחזלה - חייב להכריז עליה. ואכן גבוהה היתה
חוץ לירושלים, ששעליה היו מכריזין.

ב. כיצד מכריז? אם מצא מעות, מכריז: 'מי שאבד לו
מטבע; וכן מכריז: 'מי שאבד לו כסות', או 'בהמה', או
'שטרות' - 'יבוא ויתן סימנים, ויטל'. ואינו חושש מפני
שהודיע מין האבדה, לפי שאינו מחזירה עד שיתן סימניו
מבהקין.

ג. בא בעל האבדה, ונתן סימניו שאין מבהקין - אין
מחזירין לו; עד שיאמר סימנים מבהקין. והרמאי, אף על
פי שאמר סימניו מבהקין - אין מחזירין לו, עד שיביא
עדים שהיא שלו. אמרו חכמים: "והיה עמך עד דרש
אחיד" - עד שתחקר אחר אחיד, אם רמאי הוא אם לא.
ד. בראשונה, כל מי שאבדה לו אבדה, ובא ונתן את
סימניה - מחזירין אותה לו, אלא אם כן מחזק רמאי.
משברו הרמאי, התקינו בית דין שיהו אומרים לו: 'הבא
עדים שאין אתה רמאי, וטל'.

ה. הסימניו המבהקין - סומכין עליהם ודנין על פיהם
בכל מקום, דין תורה. והמדה או המשקל או המנזן או
מקום האבדה, סימניו מבהקין הן.

ו. באו שנים, זה נתן סימני האבדה, וזה נתן סימניה כמו
שנתן האחר - לא יתן לא לזה ולא לזה; אלא תהיה מנחת
עד שיודה האחד לחברו, או יעשו פשרה ביניהן. נתן
האחד את הסימנים, והשני הביא עדים - יתן לבעל
העדים; זה נתן סימנים, וזה נתן סימנים ועד אחד - הרי
העד האחד כמו שאינו, ויניח.

ז. מצא שמלה וכיוצא בה, וזה הביא עדי אריגה שארגו
אותה לו, וזה הביא עדים שגפלה ממנו - יתן לעדי
נפילה. זה נתן מדת ארפה, וזה נתן מדת רחבה - יתן למי
שנתן מדת ארפה; שאפשר שישער הרמאי מדת רחבה
כשהיה בעלה מתבסס בה. זה נתן מדת ארפה ורחבה,
וזה כון משקלותיה - יתן למי שפון משקלה. זה נתן מדת
ארפה ורחבה, וזה נתן מדת האמירות [קצות הבגד] שבה
- יתן למי שנתן מדת ארפה ורחבה.

ח. בראשונה, כל מי שמצא אבדה היה מכריז עליה
שלשה רגלים: רגל ראשון אומר 'ראשון', שני אומר
'שני', שלישי מכריז סתם - כדי שלא יתחלף לו שני

46 אותם אומרים: 'וי' [אוי] לחסרון הכיס, וכיוצא בדברים
47 אלו שמראין שנתיאשו - הרי אותה האבדה של מוצאא.
48 ד. וכן אם מצא דבר שיש בו סימן בים או בנהר וכיוצא
49 בהן, או במקום שרבו גוים - הרי זה בחזקת שנתיאשו
50 ממנו בעליו משעה שנפל; ולפיכך הרי הוא של מוצאו,
51 ואף על פי שלא שמעו הבעלים שנתיאשו ממנו.
52 ה. יאוש שלא מדעת [כשאינו מודע לאבדה], אפלו בדבר
53 שאין בו סימן - אינו יאוש. ביצר? נפל ממנו דינר, ולא
54 ידע בו שנפל - אף על פי ששמידע בו שנפל, יתיאש -
55 הרי זה אינו יאוש עתה, עד שידעו הבעלים שנפל. אבל
56 אם עדין אומרים הבעלים: 'שמא נתתיו לפלוני', או
57 'שמא במגדל [בארון] הוא מנח', או 'שמא טעיתי
58 בחדש'בון', וכיוצא בדברים אלו - אין זה יאוש.
59 ו. הרוגה חבירו שנפל ממנו דינר על הארץ, ולא ידע בו,
60 ונטל הדינר קדם יאוש - עובר על עשה ["השב תשיבם"]
61 ועל שני לאוין ["לא תוכל להתעלם" ו"לא תגזול"], כמו
62 שבארנו. ואפלו החזיר לו דינר לאחר שנתיאש - זו מתנה
63 היא, וכבר עבר על האסורין.
64 ז. נטל הדינר לפני יאוש על מנת להחזירו, ולאחר יאוש
65 נתפון לגזל אותו - עובר משום "השב תשיבם". המתין
66 לו, ולא הודיע לבעלים, ולא נטל הדינר עד שידעו שנפל,
67 שהרי נתיאשו כמו שבארנו, ואחר כך נטל הדינר מעל
68 הארץ - אינו עובר אלא משום "לא תוכל להתעלם". וכן
69 כל פיוצא בזה.
70 ח. ראה סלע או מטבע שנפל אפלו משלשה בני אדם,
71 ואף על פי שאין בו שוה פרוטה לכל אחד ואחד - חייב
72 להחזיר; שמא שתפין הם, ומחל אחד מהם חלקו לחבירו,
73 ונמצאת אבדתו של זה שוה פרוטה.
74 ט. ראה חבירו שנפל ממנו דינר בתוף החול או בתוף
75 העפר, ונתעלם ממנו - הרי זה כנופל לים או לנהר, והרי
76 הוא של מוצאו, שהרי נתיאש ממנו, מפני שאין בו סימן.
77 ואפלו ראה אותו הביא בכה [נפח] לחפשי אחריו - בודעת
78 רעועה [לא בטוחה] הוא מחפש, כדרך שמחפשים בעפר
79 שאר הבלשין שלא נפל מהם כלום, שמא ימצאו מה
80 שנפל לאחרים; כך הוא זה מחפש, לא מפני שלא נתיאש.
81 י. המוצא סלע בשוק, מצאו חבירו ואמר לו: 'שלי היא,
82 וחדשה היא, ושל מדינה פלונית היא, ושל מלך פלוני
83 היא', אפלו אמר 'שמי כתוב עליה' - לא אמר כלום, ואינו
84 חייב להחזיר; שאין סימני המטבע סימן, מפני שחזקתו
85 להוצאה [לשימוש]; אומרים אנו: 'שלו היתה, והוציאה
86 מידו, ונפלה מיד אחר'; והואיל ואינו סימן שסומכין עליו
87 - משעת נפילה נתיאש, והרי הוא של מוצאה.
88 יא. המוצא דבר שאין בו סימן, בצד דבר שיש בו סימן
89 - חייב להכריזו. בא בעל הסימן, ונטל את שלו, ואמר שזה
90 בלבד נפל ממנו - וזה המוצא בדבר שאין בו סימן.
91 יב. המוצא כלי חרש וכיוצא בהן מפלים שצורת פלן
92 שוה - אם כלים חדשים הם, הרי אלו שלו; שהרי הן כמו

1 טז. מצא עגלים וסימנין של רעי [מרעה], מטפל בהם
2 שלשה חדשים; ושל בריאה [מפוטמים] - שצריך להאכילם
3 - שלשים יום. אונים ותרנגולין גדולים, מטפל בהן
4 שלשים יום. מצא קטנים וכל דבר שטפולו מרבה משכרו,
5 מטפל בהם שלשה ימים; מכאן ואילך, מוכרן בבית דין.
6 וכן פרות שהתחילו להרקיב וכיוצא בהן, מוכרן בבית
7 דין.
8 יז. מה יעשו בדמים? ינתנו למוצא, ויש לו רשות
9 להשתמש בהן; לפיכך, אם נאנסו - כגון שטרפם גיס או
10 טבעו בים - חייב לשלם, ואף על פי שלא נשתמש בהם;
11 שפיון שיש לו רשות להשתמש בהם, הרי הם אצלו
12 כשאלה.
13 יח. במה דברים אמורים? בדמי האבדה הואיל ונטפל
14 בה; אבל מעות אבדה, לא ישתמש בהן. לפיכך אם אבדו
15 באנס פטור, שהרי הוא שומר שכר, כמו שבארנו.
16 יט. כל אותם הימים שמטפל באבדה קדם שימכנה
17 בבית דין - אם האכילם משלו, נוטל מן הבעלים; ויראה
18 לי שהוא נוטל בלא שבועה, מפני תקון העולם.
19 כ. המוצא מציאה - לא ישבע, מפני תקון העולם; שאם
20 אתה אומר ישבע, מניח המציאה והולך כדי שלא ישבע.
21 אפלו מצא כס, וטען בעל המציאה ששני כסים קשורים
22 היו, ואי אפשר שימצא האחד אלא אם נמצא האחר
23 הקשור עמו - הרי זה לא ישבע.
24 יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ד
25 פרק יד
26 א. השמלה - בכלל "כל אבדת אחיד" היתה, וכן השור
27 והשה והחמור. ולמה פרט הפתוב חמור? להחזירו
28 בסימני מרדעת; אף על פי שהסימן בדבר הטפל לו,
29 יחזיר. ולמה פרט שור ושה? להחזיר אפלו גזות השה,
30 או גז זנב השור, אף על פי שהוא דבר מועט. ולמה פרט
31 השמלה? ללמד ממנה: מה השמלה מיוחדת שיש לה
32 סימנין, וחזקתה שיש לה תובעין [הבעלים], וחייב להחזיר
33 - אף כל דבר שיש לו סימנין, הרי הוא בחזקת שיש לו
34 תובעין, וחייב להחזיר. אבל דבר שאין לו תובעין, אלא
35 נתיאשו הבעלים ממנו - הרי הוא של מוצאו, אף על פי
36 שיש בו סימן.
37 ב. זה הכלל באבדה: כל דבר שאין בו סימן - פיון שאבד
38 וידעו בו הבעלים שאבד, הרי זה בחזקת שנתיאשו ממנו
39 בעליו, כגון מסמר אחד או מחט אחת או מטבע אחד,
40 שהרי אינן יכולין לתן סימן להחזירו להן; ולפיכך הרי
41 הוא לזה שמצאו.
42 ג. וכל דבר שיש בו סימן, כגון שמלה ובהמה - הרי זה
43 בחזקת שלא נתיאשו ממנו בעליו; שהרי דעתן תלויה לתן
44 סימנין שיש בו, ויחזרו להן. לפיכך, המוצא אותו חייב
45 להכריזו, אלא אם כן ידע שנתיאשו הבעלים, כגון ששמע

45 כְּשִׁימְצָאָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִפְסִידָהּ הַכֶּרֶם - הָרִי זֶה אֲבֵדָה, וְנוֹטֵל
46 וּמִכְרִיו.
47 ה. מִצָּא פָּרָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - אִם עֹמֶדֶת חוּץ לַתְּחוּם
48 [העיר, אלפיים אמה], חֵיב לְהַחְזִיר. הִיתָה רוּעָה בְּעֶשְׂבִּים,
49 אוֹ שֶׁהִיתָה בְּרִפְתָּ שְׂאִינָה מִשְׁמֶרֶת וְאִינָה מֵאֲבֵדָת - לֹא יָגַע
50 בָּהּ, שְׂאִין זֶה אֲבֵדָה. מִצָּא קָרְדִּים אוֹ טְלִית בְּצֵד הַגָּדֵר, הָרִי
51 זֶה לֹא יָגַע בָּהֶן; בְּסִרְטָנָה [דָּרָג גְּדוּלָה] - הָרִי זֶה אֲבֵדָה,
52 וְנוֹטֵל וּמִכְרִיו. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָּזָה.
53 ו. מִצָּא גֹזְלוֹת מִקְשָׁרִין בְּכִנְפֵיהֶן, וּמִדִּדִּין אַחֵר הַגָּדֵר, אוֹ
54 אַחֵר הַגֶּפֶה [קִיר מִקְנִיִּים], אוֹ בְּשִׁבְלִין שֶׁבְּשָׂדוֹת - הָרִי לֹא
55 יָגַע בָּהֶן, שְׂמָא בְּעֲלִיָּהֶן הַנִּיחוּם שָׁם. וְאִם נָטְלָן, הָרִי אֵלּוּ
56 שָׁלוֹ; וְאִם הָיוּ קְשׁוּרִין קָשֶׁר שֶׁהוּא סִימָן, חֵיב לְהַחְזִיר. וְכֵן
57 אִם מִצָּאָן קְבוּעִים בְּמִקְוֶה - חֵיב לְהַחְזִיר, שֶׁהִמְקוּם סִימָן.
58 ז. מִצָּא בֹאֶשְׁפָּה כְּלִי מִכֶּסֶה, הָרִי זֶה לֹא יָגַע בּוֹ, כִּמּוֹ
59 שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְאִם אֲשָׁפָה שְׂאִין עֲשׂוּיָה לְהַתְּפֹנוֹת הִיא, וְנִמְלָךְ
60 עָלֶיהָ לְפִנוּתָהּ - אָף עַל פִּי שְׂמִצָּאוֹ מִכֶּסֶה, נוֹטֵל וּמִכְרִיו.
61 וְכֵן אִם הָיוּ כְּלִים קֻטְנִים, כְּגוֹן סִכִּין וְשֹׁפָד וְכוּיָצָא בָּהֶם
62 - אֲפִלּוּ הָיוּ מְכֻסִּין בֹּאֶשְׁפָּה הַקְּבוּעָה, נוֹטֵל וּמִכְרִיו.
63 ח. מִצָּא פִּרוֹת מִפְּזָרִין - דֶּרֶךְ הַנֶּחֱתָה, לֹא יָגַע בָּהֶן; דֶּרֶךְ
64 נְפִילָה - הָרִי הֵם שָׁלוֹ. וְכֵן אִם מִצָּא פְּרִיכוֹת קֻטְנוֹת שֶׁל
65 שִׁבְלִים בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, שֶׁהָרִי אֵין בָּהֶן סִימָן, אוֹ שְׂמִצָּא
66 עֲגוּלֵי דְבִלָּה [תֵּאֲנִים], וְכִכְרוֹת שֶׁל נִתְּחוּם, וּמִחְרוֹזוֹת שֶׁל
67 דָּגִים, וְנִתְּחִיכוֹת שֶׁל בֶּשֶׂר, וְגַזִּי צֶמֶר הַבָּאוֹת מִמִּדְיָנָה [לְלֹא
68 צוּרָה מִיּוֹחֲדָתָה, וְאֲנִיצִי [חִבְלִית] פֶּשֶׁתָּן, וְלִשְׁנוֹת שֶׁל
69 אֲרֻגָּמָן - הָרִי אֵלּוּ שָׁלוֹ, מִפְּנֵי שְׂאִין בָּהֶן סִימָן. וְאִם יָשׁ
70 בָּהֶן סִימָן - נוֹטֵל וּמִכְרִיו; שִׁסִּימָן הַעֲשׂוּי לְדָרֶס [לְהַעֲלֹם],
71 הָרִי הוּא סִימָן.
72 ט. אֲבָל אִם מִצָּא כִכְרוֹת [בִּיתִּיּוֹת] שֶׁל בַּעַל הַבֵּית, וְגַזִּי
73 צֶמֶר הַלְּקוּחוֹת מִבֵּית הָאֵמָן, כִּדִּי יֵין וְכִדִּי שֶׁמֶן - חֵיב
74 לְהַחְזִיר; שֶׁכָּל אֵלּוּ יֵשׁ לָהֶם סִימָנִין מִבְּהֶקֶן. וְאִם נִתְּחָחוּ
75 הָאוֹצְרוֹת שֶׁל יֵין וְשֶׁל שֶׁמֶן - הָרִי אֵלּוּ שָׁלוֹ, וְאָף עַל פִּי
76 שֶׁהֵן רְשׁוּמִין [חֲתוּמִין בְּטִיט]; שֶׁכָּל הַכִּדִּין כֶּף הָיוּ רְשׁוּמוֹת,
77 וְנִמְצְאוּ אֵלּוּ הַכִּדִּין כִּכְרוֹת שֶׁל נִתְּחוּם, שֶׁיֵּשׁ צוּרָה אַחַת
78 לְכָלֵן וּמִשְׁקָל אֶחָד לְכָלֵן.
79 י. מִצָּא פְּרִיכוֹת בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד - אִם דֶּרֶךְ נְפִילָה, הָרִי אֵלּוּ
80 שָׁלוֹ; וְאִם דֶּרֶךְ הַנֶּחֱתָה, חֵיב לְהַחְזִיר; שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִין
81 לָהֶם סִימָן - הִמְקוּם סִימָן, אָף עַל פִּי שְׂאִינוֹ סִימָן מִבְּהֶקֶן.
82 מִצָּא אֲלָמוֹת [כְּרִיכוֹת גְּדוּלוֹת], בֵּין בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד בֵּין
83 בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - נוֹטֵל וּמִכְרִיו.
84 יא. מִצָּא עֲגוּל [שֶׁל תֵּאֲנִים] וּבְתוֹכוֹ [חֲתִיכָת] חֶרֶשׁ, כֶּכֶר
85 וּבְתוֹכוֹ מַעוֹת, חֲתִיכָה שֶׁל בֶּשֶׂר שֶׁהִיא מִשְׁנֵה בְּחִתִּיקָתָה,
86 דָּג נִשּׁוּף, וְכָל פְּיוּצָא בְּאֵלּוּ - הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶם שְׁנוּי - חֵיב
87 לְהַחְזִיר; שֶׁלֹּא עֲשָׂאוֹם בְּעֲלִיָּהֶן אֲלֹא לְסִימָן.
88 יב. מִצָּא פִּרוֹת מִפְּזָרִין בְּמִקְוֶה הַגָּדֵר - אִם הָיוּ כִּמּוֹ קֶב
89 בְּתוֹף אֲרָבַע אֲמוֹת אוֹ בְּתֵרַע אֲרָבַע אֲמוֹת - הָרִי אֵלּוּ
90 שָׁלוֹ, מִפְּנֵי שְׂאִין הַבְּעָלִים מִטְּפָלִים [טוֹרְחִים] בְּאַסְפָּתָן. הָיוּ

1 דִּינָר מִשְׁאָר דִּינָרִים, שְׂאִין לוֹ סִימָן וְאֵין הַבְּעָלִים מְכִירִים
2 אוֹתָן, שֶׁהָרִי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם פָּךְ זֶה אוֹ צְלוּחִית זֶה שָׁלוֹ אוֹ
3 שֶׁל אַחֵר. וְאִם הָיוּ כְּלִים יִשְׁנִים שֶׁשְׂבָעָתָם הָעֵין [וְשִׁהֲעִין
4 הוֹדְגָלָה בָּהֶם], חֵיב לְהַחְזִיר; שְׂאֵם יָבוֹא תִּלְמִיד חֲכָמִים
5 וְיֹאמַר: אָף עַל פִּי שְׂאִינוֹ יָכוֹל לָתֵן בְּכָלִי כָּזֶה סִימָן, יֵשׁ
6 לוֹ בּוֹ טְבִיעוֹת עֵין [מְכִירוֹ בְּמִדְרָאחוֹ] - חֵיב לְהַחְזִירוֹ לוֹ;
7 אִם הִפִּירוֹ וְאָמַר: 'שְׁלִי הוּא', מִחְזִירִין לוֹ.
8 יג. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּתִלְמִיד וְתִיק שְׂאִינוֹ מִשְׁנֵה
9 בְּדִבּוּרוֹ כָּלֵל - אֲלֹא בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם, אוֹ בְּמִסְכָּתָא, אוֹ בְּמִשְׁתָּה,
10 אוֹ בְּבֵית שֶׁהוּא מִתְאַרְחָ בּוֹ. כִּיצַד? הִיָּה עוֹסֵק בְּמִסְכָּת גָּדָה
11 וְאָמַר 'בְּמִקְוֹת אֲנִי שׁוֹנֵה', כִּדִּי שָׁלֹא וְשָׁאֵלוּ אוֹתוֹ שְׂאֵלוֹת
12 בְּעֵינֵי גָדָה, אוֹ שִׁישֵׁן בְּמִשְׁתָּה זֶה וְאָמַר: 'כִּזּוֹ אֲנִי יֹשֵׁן', שְׂמָא
13 יִמְצָא שָׁם קָרִי, אוֹ שֶׁנִּתְאַרְחָ אֲצֵל שְׁמַעוֹן וְאָמַר: 'אֲצֵל
14 רֵאיוֹבֵן אֲנִי מִתְאַרְחָ', כִּדִּי שֶׁלֹּא יִטְרִיחוּ עַל זֶה שֶׁנִּתְאַרְחָ
15 אֲצֵלוֹ, אוֹ שֶׁהִבִּיא שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ וְהוֹסִיף וְגִרָה כִּדִּי
16 לְחִבְכֵּן זֶה לָזֶה - הָרִי זֶה מִתָּר; אֲבָל אִם בָּאוּ עֲדִים שֶׁשְׁנֵיהֶם
17 בְּדִבּוּרוֹ חוּץ מִדְּכָרִים אֵלּוּ, אֵין מִחְזִירִין לוֹ בְּטְבִיעוֹת עֵין.

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ד

פרק טו

20 א. כָּל הַמוּצָא אֲבֵדָה - בֵּין שִׁישׁ בָּהּ סִימָן, בֵּין שְׂאִין בָּהּ
21 סִימָן - אִם מִצָּאָהּ דֶּרֶךְ הַנֶּחֱתָה, אֲסוּר לָגַע בָּהּ; שְׂמָא בְּעֲלִיָּה
22 הַנִּיחוּתָה שָׁם עַד שֶׁיִּחְזְרוּ לָהּ, וְאִם יָבוֹא לְטַל אוֹתָהּ, וְהִיָּה
23 דְּכָר שְׂאִין בּוֹ סִימָן - הָרִי אֲבָד מִמּוֹן חִבְרוֹ כִּידּוֹ, שֶׁהָרִי אֵין
24 לוֹ בָּהּ סִימָן לְהַחְזִירוֹהָ בּוֹ. וְאִם הִיָּה דְּכָר שִׁישׁ לוֹ בּוֹ סִימָן
25 - הָרִי זֶה הִטְרִיחַן לְרִדְף אַחֲרֶיהָ, וְלָתֵן סִימָנֶיהָ. וְלִפְיָכֶךָ
26 אֲסוּר לוֹ שִׁיגַע בָּהּ, עַד שִׁימְצָא אוֹתָהּ דֶּרֶךְ נְפִילָה. אֲפִלּוּ
27 נִסְתַּפֵּק לוֹ הַדְּכָר, וְלֹא יוֹדֵעַ אִם דְּכָר זֶה אֲבִיד אוֹ מִנֵּחַ - הָרִי
28 זֶה לֹא יָגַע בּוֹ; וְאִם עֶבֶר וְנִטְלוֹ, אֲסוּר לוֹ לְהַחְזִירוֹ לְשָׁם;
29 הִיָּה דְּכָר שְׂאִין בּוֹ סִימָן - זָכָה בּוֹ, וְאֵינוֹ חֵיב לְהַחְזִירוֹ.
30 ב. וְכָל דְּכָר שִׁישׁ בּוֹ סִימָן - בֵּין דֶּרֶךְ הַנֶּחֱתָה בֵּין דֶּרֶךְ
31 נְפִילָה, בֵּין בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד בֵּין בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - חֵיב
32 לְהַחְזִירוֹ. כִּיצַד דֶּרֶךְ הַנֶּחֱתָה? כְּגוֹן שְׂמִצָּא חֲמוּר אוֹ פָּרָה
33 רוּעִים בְּדֶרֶךְ בָּיוֹם, אוֹ שְׂמִצָּא כְּלִי מִכֶּסֶה בֹּאֶשְׁפָּה - הָרִי
34 זֶה לֹא יָגַע בָּהֶן, שְׁנֹאָמַר: "נִדְחִים". אֲבָל אִם מִצָּא חֲמוּר
35 וְכִלְיוֹ הַפּוֹכִינִין, וּפְרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים, אוֹ כְּלִי מִגְלָה
36 בֹּאֶשְׁפָּה - הָרִי זֶה אֲבֵדָה, וְנוֹטֵל וּמִכְרִיו.
37 ג. רָאָה חֲמוּר אוֹ פָּרָה רוּעִים בְּדֶרֶךְ בְּלִילָה, הָרִי זֶה אֲבֵדָה.
38 בְּפִנוֹת הַיּוֹם וּבְנִשְׁפָּה [קוּדֵם עֲלוֹת הַשַּׁחַר] - אִם רָאָה אוֹתָן
39 שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחֵר זֶה - הָרִי זֶה אֲבֵדָה, וְנוֹטֵל וּמִכְרִיו.
40 רָאָה פָּרָה רָצָה בְּדֶרֶךְ - אִם פָּנִיָּה כְּלָפִי הָעִיר, אֵין זֶה
41 אֲבֵדָה; הָיוּ פָּנִיָּה לְשָׂדֶה, הָרִי זֶה אֲבֵדָה.
42 ד. מִצָּאָהּ רוּעָה בֵּין הַכְּרָמִים - חֵיב לְהַחְזִיר, מִשּׁוּם אֲבִדָת
43 הַקְּרָקַע. לְפִיכָּךְ, אִם הָיוּ הַכְּרָמִים שֶׁל גוֹי - אִינָה אֲבֵדָה,
44 וְאֵינוֹ חֵיב לְהַחְזִיר; וְאִם חֶשֶׁשׁ שְׂמָא יִהְיֶה אוֹתָהּ הַגּוֹי

מִפְּזָרִין בַּפְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת - לֹא יֵגַע בָּהֶן, שְׁמָא
הַבְּעָלִים הַנִּיחִיּוֹם שָׁם. הָיָה כְּמוֹ חֲצִי קָב בַּשָּׂתִי אַמּוֹת, אוֹ
קָבִים בַּשְּׁמוֹנֶה אַמּוֹת, אוֹ שֶׁהָיָה הַקָּב מֵשָׁנִים שְׁלֹשָׁה מִיָּנִין,
כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁמִין תְּמָרִים וְרִמּוֹנִים - כָּל אֶלּוֹ סֶפֶק; לִפְיֵךְ לֹא
יִטַּל, וְאִם נָטַל - אֵינּוּ חַיִּב לְהַכְרִיז.
יג. הַמוֹצָא צְבֹרֵי פְרוֹת, אוֹ פְרוֹת בְּכָלִי, אוֹ כָּלִי כְּמוֹת
שֶׁהוּא - חַיִּב לְהַכְרִיז. מִצָּא כָּלִי וּלְפָנָיו פְּרוֹת - הָרִי אֵלּוֹ
שְׁלוֹ הַפְּרוֹת, וְהַכָּלִי נוֹטֵל וּמַכְרִיז; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: 'הַפְּרוֹת
שֶׁל אֶחָד, וְהַכָּלִי שֶׁל אֶחָד; וְהָרִי אֵין בּוֹ סִימָן'. וְאִם מֵרָאִין
הַדְּבָרִים שֶׁהֵן שֶׁל אֶדָם אֶחָד, חַיִּב לְהַכְרִיז.
יד. פִּיעֵד? הָיָה אַחֲרָיו [תַּחְתִּיתִּין] הַכָּלִי לִפְנֵי הַפְּרוֹת, הָרִי
אֵלּוֹ שְׁלוֹ; הָיָה פָּנֵי הַכָּלִי לִפְנֵי הַפְּרוֹת, חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא מִן
הַכָּלִי נִשְׁפָּכוּ. וְאִם הָיָה לְכָלִי אֲגָנִים [שִׁפּוּחַ כַּפּוּפָה פְּנִימָה] -
אֵף עַל פִּי שֶׁפָּנָיו כָּלִפִּי הַפְּרוֹת, הָרִי אֵלּוֹ שְׁלוֹ, שְׁאֵלּוֹ
נִשְׁפָּכוּ מִן הַכָּלִי, הִיָּה נִשְׁאָר מֵהֶם בְּתוֹכּוֹ מִפְּנֵי הָאֲגָנִים.
הָיָה מִקְצַת הַפְּרוֹת בְּכָלִי וּמִקְצַתָּן בְּאַרְצָן - חַיִּב לְהַכְרִיז.
טו. הַמוֹצָא קְצִיצוֹת [תַּאנִּים מִיּוֹבָשִׁים] בְּדֶרֶךְ, וְאִפְלוּ בְּצַד
שְׂדֵה קְצִיצוֹת - הָרִי אֵלּוֹ שְׁלוֹ. וְכֵן תֵּאָנֶה שֶׁהָיָה נוֹטֵה
לְדֶרֶךְ, וְנִמְצְאוּ תַּאנִּים תַּחְתִּיהָ - מִתְּרוֹת מִשּׁוּם גִּזְלָה,
שֶׁהִתְאָנֶה וְכִיּוֹצָא בָּהֶם עִם נְפִילְתָהּ נִמְאָסָת; וּפְטוּרוֹת מִשּׁוּם
מַעֲשֵׂר. אֲבָל זֵיתִים וְחֲרוֹבִין וְכִיּוֹצָא בָּהֶן, אֲסוּרִין.
טז. תְּמָרִים שֶׁמִּשְׁעִיר אוֹתָן הָרוּחַ - מִתְּרוֹת, שֶׁהַבְּעָלִים
מִחְלוֹ אוֹתָם לְכָל אֶדָם; וְזוֹ הִיא חֲזָקָתָן. וְאִם הָיָה שֶׁל
יְתוּמִים, שְׁאֵינֶם בְּנֵי מַחִילָה - אֲסוּרִין; וְכֵן אִם הִקְפִּיד בְּעַל
הַשְּׂדֵה, וְהִקְיָף מְקוֹם הָאֵילָנוֹת, אוֹ תֵּקֵן מְקוֹם שֶׁיִּפְּלוּ בּוֹ
הַנּוֹבְלוֹת [הַנוֹפְלוֹת] עַד שֶׁיִּלְקֹט אוֹתָן - הָרִי אֵלּוֹ אֲסוּרוֹת,
שֶׁהָרִי גִלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁלֹּא מַחֵל.
יז. חֲתוּל רַע שֶׁהוּרָג אֶת הַקֶּטְנִים, אֲסוּר לְקַיְּמוֹ; וְאֵין בּוֹ
מִשּׁוּם גִּזְלָה, וְלֹא מִשּׁוּם הִשָּׁב אֲבֻדָּה, אֵף עַל פִּי שֶׁעוּרוֹ
מוֹעִיל; אֲלָא כָּל הַמוֹצָאוֹ - זוֹכֵה בּוֹ, וְהוֹרְגוֹ וְהָעוֹר שְׁלוֹ.
יח. גִּזְלָה הִנְמָצָא קְרוֹב לְשׁוֹכֵף - בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה, הָרִי
הוּא שֶׁל בְּעַל הַשּׁוֹכֵף; חוּץ לְחֲמִשִּׁים אַמָּה, הָרִי הוּא שֶׁל
מוֹצָאוֹ, שְׁאֵין הַגִּזְלָה מִדְּדָה יָתֵר עַל חֲמִשִּׁים אַמָּה. נִמְצָא
בֵּין שְׁנֵי שׁוֹכְכוֹת, הָרִי הוּא שֶׁל קְרוֹב; מִחֲצָה לְמִחֲצָה,
יִחְלְקוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה יוֹגֵי שְׁנֵי הַשּׁוֹכְכוֹת
שׁוֹיִם בְּמִגְנָנָן; אֲבָל אִם הָיָה יוֹגֵי הָאֶחָד רַבִּים - הִלָּךְ אַחֵר
הָרֵב, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא רְחוֹק.
יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ד

פֶּרֶק טז

א. הַמוֹצָא מִחֲטִין וְצִנּוּרוֹת וּמִסְמָרִין וְכִיּוֹצָא בָּהֶן - אִם
מִצָּאֵן אַחַת אַחַת, הָרִי אֵלּוֹ שְׁלוֹ; מִצָּא שְׁנַיִם שְׁנַיִם אוֹ יָתֵר
- חַיִּב לְהַכְרִיז; שֶׁהִמְנִיחַ סִימָן.
ב. וְכֵן הַמוֹצָא מֵעוֹת מִפְּזָרִין, הָרִי אֵלּוֹ שְׁלוֹ; אִפְלוּ הָיָה
מִקְצַת מִטְבַּע זֶה עַל גִּבִּי זֶה, הָרִי הֵם כְּמִפְּזָרִין. אֲבָל אִם

המוסרה, קנה ממנה מה שאחז בידו. ושאר המוסרה, לא
 קנהו אחד מהן.
 ח. תצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו; ואם נפלה בה
 מציאה, הרי היא של בעל החצר. במה דברים אמורים?
 בחצר המשתמרת. אבל בשדה וגנה וכיוצא בהן – אם היה
 עומד בצד שדהו ואמר 'זכת לי שדי', זכה בה; ואם אינו
 עומד שם, או שהיה עומד ולא אמר 'זכת לי שדי' – כל
 הקודם זכה. וכן ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדו,
 הרי אלו קונין לו; ואם הגיעה המציאה לתוך ארבע אמות
 שלו, זכה בה.
 ט. חכמים תקנו דבר זה [קנין ארבע אמות], כדי שלא
 ינצו המוצאים זה עם זה. במה דברים אמורים? בסמטא
 [פינה ברשות הרבים] או בצדי רשות הרבים, שאין הרבים
 דוחקים בהם, או בשדה שאין לה בעלים. אבל העומד
 ברשות הרבים, או בתוך שדה חבירו – אין ארבע אמות
 קונות לו, ואינו קונה שם עד שתגיע מציאה לידו.
 י. קטנה – יש לה חצר, ויש לה ארבע אמות; וקטן – אין
 לו חצר, ואין לו ארבע אמות. מפני שחצר של קטנה,
 מידה למדונה – שפדרף שהיא מתגרשת בגט המגיע
 לידה, כך מתגרשת בגט המגיע לחצרה; וכשם שיש לה
 חצר לענין הגט, כך יש לה לענין מציאה. וארבע אמות
 של אדם, פחצרו לענין מציאה. אבל האיש, למדנו שחצרו
 קונה לו משלוחו – פדרף שקונה לו שלוחו, כך תקנה לו
 חצרו. והקטן – הואיל ואינו עושה שליח, כך אין חצרו
 ולא ארבע אמות שלו קונין לו, עד שתגיע מציאה לידו.
 יא. מי שראה אחרים רצין אחר המציאה, והרי הוא צבי
 שבור [פצו] או גוזלות שלא פרחו – אם היה עומד בצד
 שדהו שהן בתוכה, ואילו רץ היה מגיען, ואמר: 'זכת לי
 שדי' – זכת לו שדהו. ואם אינו יכול להגיען – הרי אלו
 כצבי שהוא רץ פדרכו וכוזלות המפריחין, ולא אמר
 כלום; אלא כל הקודם בהן, זכה. ואם במתנה נתנו לו –
 הואיל ואחר הקנה אותן לו, והרי הן מתגלגלין [עוברים]
 בתוך שדהו, קנת לו שדהו; ואם היה צבי רץ פדרכו
 וגוזלות מפריחין, לא קנת לו שדהו.
 יב. מציאת חרש שוטה וקטן – יש בה גזל, מפני דרכי
 שלום. לפיכך, אם בא אחר וגזלה מידו, אינה יוצאה
 בדינין; ואם כפר בה ונשבע, אינו חייב בחמש.
 יג. מציאת בנו ובתו הסמוכין על שלחנו, אף על פי שהם
 גדולים, ומציאת בתו הנערה, אף על פי שאינה סומכת
 על שלחנו, ואפלו היתה מכורה אמה [כשפחה], ומציאת
 אשתו, ומציאת עבדו ושפחתו הנכנעניים – הרי אלו שלו.
 אבל מציאת בנו שאינו סומך על שלחנו, אף על פי שהוא
 קטן, ומציאת עבדו ושפחתו העבריים, ומציאת אשתו
 שהיא מגרשת ואינה מגרשת [ספק מגורשת] – כל אלו
 המציאות אינן שלו.

1 מן השוק, הרי הוא של מוצאו. כיצד? הספין, הרי הנצב
 2 [הקת] שלו מוכיח; והפס, פיו מוכיח. ואם נמצא תוף
 3 הכתל מלא מהן, חולקין.
 4 י. היו בתוף הכתל מעות או לשונות של זהב, שאין שם
 5 מוכיח – מחציו ולחוץ, של מוצא; מחציו ולפנים, של
 6 בעל הבית.
 7 יא. ויראה לי, שאין הדברים אמורים, אלא בשטען בעל
 8 הבית שהמטמון שלו, או שהיה יורש, שאנו טוענין לו
 9 שמא של אביו הן; אבל אם הודה שהן מציאה, הרי הן
 10 של מוצאן. לפיכך, אם היה משכיר הבית לאחרים – הרי
 11 הם של שוכר האחרון; ואם השכירו לשלשה גוים כאחת
 12 – הרי עשאהו פנדק [אכסניה], וכל הנמצא בו אפלו בתוך
 13 הבית, הרי הוא של מוצאו; מפני שאין אחד יכול לטען
 14 שהם שלו או שהוא טמן, שהרי עשאהו פנדק.

יום שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"ד

פרק יז

17 א. כל מציאה שאמרנו בה שהיא של מוצאה – אינו זוכה
 18 בה עד שתגיע לידו או לרשותו; אבל אם ראה את
 19 המציאה, אפלו נפל עליה, ובא אחר והחזיק בה – זה
 20 שהחזיק בה זכה בה.
 21 ב. היה רוכב על גבי בהמה, וראה את המציאה, ואמר
 22 לחברו: 'זכה לי בה' – פיון שהגביהה לו – קנה הרוכב, ואף
 23 על פי שלא הגיעה לידו. ואם אמר לו: 'תנה לי', ונטלה
 24 ואמר: 'אני זכיתי בה' – זכה בה הנוטל; ואם משנתנה
 25 לרוכב אמר: 'אני זכיתי בה תחלה', לא אמר כלום.
 26 ג. המגביה מציאה לחברו – קנה חברו, ואף על פי שלא
 27 אמר לו [=חברו לא ביקש] כלום. הגביהו את המציאה
 28 שנים, קנאוה שניהם.
 29 ד. הגביהה לו חרש או שוטה או קטן – לא קנה הפקח,
 30 לפי שאין להן דעת. הגביהה חרש ופקח כאחד – מתוך
 31 שלא קנה פקח, לא קנה חרש. היו שניהן חרשין, קנו
 32 שניהם; תקנו להן חכמים שיקנו, כדי שלא יבואו להנצות
 33 [לדיב עם הלוקחים מהם].
 34 ה. שנים שראו גמל או חמור של מציאה, וקדמו שניהם
 35 והנהיגוהו, או משכוהו, או שהיה אחד מנהיג ואחד מושף
 36 {קנו שניהם}. במה דברים אמורים? בחמור. אבל בגמל
 37 – אם היה אחד מנהיג ואחד מושף – המושף קנה, אבל
 38 לא המנהיג.
 39 ו. בהמת מציאה שקדם אחד ואחז במוסרה [חבל] – לא
 40 קנה, עד שימשוף או ינהיג; וכן בנכסי הגר. אבל קנה
 41 המוסרה לבדה.
 42 ז. היה אחד רוכב, ואחד אוחז במוסרה – הרוכב קנה
 43 בהמה, והמוסרה ששל לחי בהמה בלבד; וזה שאחז

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ח אדר ב'ה' ניסן ה'תשע"ד

36 יום שישי ד' ניסן ה'תשע"ד

37 מצות עשה רכ. ריח. מצות לא תעשה שנה.

38 מצות עשה ריט. מצות לא תעשה שנט.

39 המצוה ה"כ — הצווי שנוצטוינו בדין המפלה (לזנות),
40 והוא אמרו: "וכי־יפתה איש בתולה" (שמות כב,
41 טו). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ג' ופרק ד'
42 מכתבות.

43 המצוה הרי"ח — הצווי שנוצטוה האונס (הבועל בתולה
44 בעל־כרח) לשא את־אנוסתו, והוא אמרו: "ולו־
45 תהיה לאשה תחת אשר ענה לא־יוכל לשלחה כל־ימיו"
46 (דברים כב, כט), וכבר נתבאר בגמרא מכות (טו). שלא זו
47 של אונס, שהיא לא יוכל לשלחה, הוא לא־תעשה
48 שקדמו עשה. וכך אמרו: "ואמאי, לא־תעשה שקדמו
49 עשה עשה הוא". הנה נתבאר שזה שנאמר: "ולו־
50 תהיה לאשה" — מצות עשה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
51 בפרק ג' (לט) ופרק ד' מכתבות (מב.).

52 המצוה השנ"ח — האזהרה שהזהר האונס מלגרש
53 אנוסתו, והוא אמרו: "ולו־תהיה לאשה [וגו'] לא־יוכל
54 שלחה כל־ימיו" (שם) ולא זו קדמו עשה, והוא אמרו:
55 "ולו־תהיה לאשה" וכך באר בגמרא מכות (טו). שזה
56 לאו שקדמו עשה, ושם אמרו: "אונס שגרש, אם ישאל
57 הוא (שבידו להחזיר ולקיים הציווי "ולא תהיה לאשה") —
58 מחזיר ואינו לוקה: ואם פהן הוא (שהגרשה אסורה עליו)
59 — לוקה ואינו מחזיר". ודע שאפלו היה ישאל וגרש
60 אנוסתו ומתה קדם שיחזירה, או נשאת לאחר — לוקה,
61 שהרי לא קים עשה שבה, כפי הכלל שאצלנו: קדמו ולא
62 קימו (כלומר חיוב במלקות או פטור מהם, תלוי במבחן אחד:
63 אם ניתן במצב זה, לקיים את העשה ה"מתקן", את הלאו —
64 שאז פטור ממלקות, או שלא ניתן במצב זה לקיים את העשה
65 — שאז מתחייב במלקות). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
66 בפרק ג' ופרק ד' מכתבות.

67 המצוה הרי"ט — היא דין המוציא שם רע (נשא בתולה
68 והעליל עליה כי לא מצא לה בתולים), כלומר: הצווי
69 שנוצטוינו להלקותו ושתשאר אשתו עמו, לפי שגם בו
70 נאמר: "ולו־תהיה לאשה לא־יוכל לשלחה כל־ימיו"
71 (שם ט). ונתבאר בגמרא מכות (שם) גם בלאו זה, כמו
72 שנתבאר באונס, כלומר: שזה לאו שקדמו עשה (הרי לנו
73 שיש כאן עשה). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ג' ופרק
74 ד' מכתבות (מה:).

2 יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"ד

3 יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"ד

4 מצות לא תעשה שנו.

5 המצוה השנ"ו — האזהרה שהזהר האדם מלהחזיר
6 גרושתו אחר שנשאת לאחר, והוא אמרו: "ולא־
7 יוכל בעלה הראשון אשר־שלחה לשוב לקחתה" (דברים
8 כד, ד). והעובר על לאו זה — לוקה. וכבר נתבאר דיני
9 מצוה זו בכמה מקומות ביבמות.

10 יום שלישי א' ניסן ה'תשע"ד

11 מצות לא תעשה שנו.

12 מצות עשה רטז.

13 המצוה השנ"ו נדפסה ביום הקודם

14 המצוה הרי"ז — הצווי שנוצטוינו שישא היבם (הגיס)
15 אשת אחיו אם מת ולא הניח זרע, והוא אמרו: "ולא־
16 יבמה יבא עליה" (דברים כה, ה). וכבר נתבאר דיני
17 מצוה זו במסכתא המיוחדת לה, כלומר מסכת יבמות.

18 יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"ד

19 מצות עשה ריז.

20 המצוה הרי"ז — הצווי שנוצטוינו שתתלוץ היבמה
21 (אשת האח שמת) ליבמה אם לא ישאנה, והוא אמרו
22 "ותעלה": "ותעלה נעלו מעל רגלו" (דברים כה, ט) וכבר
23 נתבאר דיני מצוה זו במסכתא המיוחדת לכהן, והיא
24 מסכת יבמות. וכבר ידעת לשונם (ברכות יג. יבמות לט):
25 "מצות יבום (שאח המת ישאנה) קודמת למצות תליצה",
26 ולפיכך קראו למסכתא "יבמות", אף־על־פי שהיא
27 כוללת דיני היבום והתליצה כאחד.

28 יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"ד

29 מצות לא תעשה שנו.

30 המצוה השנ"ז — האזהרה שהזהרו שאר בני אדם
31 מלבוא על היבמה (אשת אח שמת ולא הניח זרע) כשהיא
32 תחת זקת (קשר, שחובה על אח המת — היבם — לישאנה)
33 יבמה, והוא אמרו: "לא־תהיה אשת־המת החוצה לאיש
34 זר" (דברים כה, ה). והעובר על לאו זה — לוקה, היא
35 והוא. וכבר נתבאר דיני מצוה זו ביבמות.

11 אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשָּׁטֵה אֶשְׁתּוֹ" (במדבר ה',
12 יב), וּכְבֹר נִתְבָּאֲרוּ כָל־דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בִּיצֵד מִשְׁקִין אוֹתָהּ
13 וּבִיצֵד תִּקְרִיב קִרְבָּנָהּ וּשְׂאֵר תְּנַאֲיָהּ, בְּמִסְכָּתָא הַמִּיחָדָת
14 לְכָךְ, כְּלוּמַר מִסְכַּת סוּטָה.
15 הַמִּצְוָה הַק"ד — הָאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְבָּלֵל (לערבב)
16 מִנַּחַת סוּטָה בְּשִׁמְן, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וְהִבִּיא אֶת־
17 קִרְבָּנָהּ עָלֶיהָ וְגו' לֹא יֵצֵק עָלֶיהָ שִׁמְן" (שם טו) וְאִם
18 הַקְרִיבָה בְּשִׁמְן — לֹאִקָּה.

1 הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיט — הָאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַר מוֹצִיא שֵׁם רַע
2 מִלְגָּשׁ אֶת־אֶשְׁתּוֹ, וְהוּא אָמְרוּ גַם בּוֹ: "לֹא־יֻכַּל לְשַׁלְּחָהּ
3 כָּל־יָמָיו" (שם). וְגַם לֹא זֶה קִדְמוֹ עָשָׂה וְהוּא אָמְרוּ:
4 "וְלֹא־תִהְיֶה לְאִשָּׁה" (שם) וְדִינוֹ בְּגֵרוּשִׁין לְעֵנִין הַמְּלָקוֹת
5 כְּדִין הָאוֹנֵס, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסוֹף מִכּוֹת. וְשֵׁם (מכות טו).
6 וּבִפְרָק ג' וּבִפְרָק ד' מִכְּתוּבוֹת נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ.

יום שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"ד

מצות עשה רכג. מצות לא תעשה קד.

9 הַמִּצְוָה הָרַכ"ג — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ כְּדִין סוּטָה (אשה
10 שֶׁהִזְהִירָה בַּעֲלָה שֶׁלֹא תִּיחָד עִם אָדָם זֶר וְלֹא נִשְׁמַעָה) וְהוּא

אגרות קודש

ב"ה, י"ז אדר ב', ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יצחק ש"י קורן

שלום וברכה!

אחרי ההפסק הארוך, נתקבל מכתבו מיום ב' אדר ב'. כן קבלתי פ"ש מהשיחה שהיתה לו עם משלחת הסתדרות הרבנים, ופ"ש ג"כ על ידי הרב יעקב יהודה ש"י העכט.

ותקותי שהשיחות יהי' להן המשך בכיוון הרצוי בענינים של פועל.

מובן שמה שכי' כותב בסיום מכתבו שהמתיחות תגבר עם התקרב מועד הבחירות - מבלי להוסיף אפילו איזה בטוי של חבל על תופעה מצערת זו - הרי זה מוסיף מכאוב על מכאוב, כי מלבד עצם הענין המדאיב של פירוד הלבבות, אשר, כדבריו, עוד עלול להגביר, הרי נוסף על זה גם היחס האדיש כאילו הדבר הוא תופעה טבעית.

ועכשו שבאים אנו מחג הפורים, כשבקש המן להשמיד את כל היהודים, בלי חילוק והבדל, שמתוך כך באה התגובה אצל היהודים ג"כ לך כנוס את כל היהודים, בלי חילוק, עם הסיסמא של וצומו עלי, זאת אומרת לשוב אל השי"ת בלבב שלם, ובפרט אשר ענין גזרת המן שבדורנו ג"כ הי' עם הדיוק להשמיד את כל היהודים בלי חילוקים, יהי רצון שנזכה להתעוררות של כנוס את כל היהודים בהתקשרות להקב"ה כמו בימי מרדכי ואסתר.

כיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, וכי' הוא יו"ר עולי בסרבי' באה"ק ת"ו, רצוני להביא לתשומת לבו, אף שבטח יודע בלאו הכי, כי עולי רומני' ובסרבי' העמידו ישיבה בקרית גת ובעזרת צאצאי חב"ד ואנשי חב"ד הנמצאים שם במספר חשוב היתה הישיבה לסניף ישיבת תומכי תמימים דלוד. ואף שתקותי שבתור יו"ר עושה כל מה שבידו למלוי צרכיהם של עולים חדשים אלה, ובפרט בנוגע לישיבה, לא באתי אלא להעדפה, שבדאי יש לכי' השפעה ואפשרות יתרה ותקותי שינצל במדה המקסימלית למלוי צרכיהם המרובים הגשמיים והרוחניים גם יחד. ויהי רצון שיבשר טוב בזה ג"כ.

בכבוד ובברכה.

מלכים ב ט כט-לז

כט ובשנת אחת עשרה שנה לְיֹרָם בֶּן־אֲחָאָב מֶלֶךְ אֲחֻזִּיהַּ עַל־יְהוּדָה: ל וַיָּבֹא יְהוָה וַיִּרְעָאֵלָהּ וַאֲיֹבֵל שְׁמֵעָה וְתָשֶׁם בְּפוֹךְ עֵינֶיהָ וַתִּיטֹב אֶת־רֹאשָׁהּ וַתִּשְׁקֶף בְּעַד הַחֲלוֹן: לא וַיְהִי־אָּ כֹּה בִשְׁעָרַי וַתֹּאמֶר הַשְׁלֹם זְמַרְי הֶרֶג אֲדֹנָיו: לב וַיֵּשֶׁא פָּנָיו אֶל־הַחֲלוֹן וַיֹּאמֶר מִי אֲתִי מִי וַיִּשְׁקִיפוּ אֵלָיו שְׁנֵים שְׁלֹשָׁה סָרִיסִים: לג וַיֹּאמֶר שְׁמַטְהוּ (שְׁמַטְהוּ קרי) וַיִּשְׁמַטְהוּ וַיֹּז מִדְּמָהּ אֶל־הַקִּיר וְאֶל־הַפּוֹסִים וַיִּרְמְסֶנָּה: לד וַיָּבֹא וַיֹּאכַל וַיֵּשֶׁת וַיֹּאמֶר פְּקֹדֵי־נָא אֶת־הָאֲרוּרָה הַזֹּאת וְקִבְרוּהָ כִּי בַת־מֶלֶךְ הִיא: לה וַיֵּלְכוּ לְקַבְּרָהּ וְלֹא־מָצְאוּ כֹּה כִּי אִם־הִגְלָגְלַת וְהִרְגָּלִים וְכַפּוֹת הַיָּדִים: לו וַיִּשְׁבּוּ וַיַּגִּידוּ לוֹ וַיֹּאמֶר דְּבַר־יְהוָה הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עֲבָדָיו אֵלֶיהָ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר בַּחֲלֶק יִרְעָאֵל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים אֶת־בֶּשֶׂר אֲיֹבֵל: לו וְהִיתָ (וְהִיתָ קרי) נִבְלַת אֲיֹבֵל בְּדָמָן עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלֶק יִרְעָאֵל אֲשֶׁר לֹא־יֹאמְרוּ זֹאת אֲיֹבֵל: פ

רש"י

שנויה בסדר עולם, ובתוספתא דסוטה (יב ג). אך בכל המקרא לא מצינו שנשא יהושפט את בת עמרי, אך מצאתי בדברי הימים (ב יח א) ויתחתן לאחאב, ושמה זו היא אחותו שנשא, ובשנת שלושים ואחת לאסא נשאה, שנאמר (מלכים א טז כג): בשנת שלושים ואחת לאסא מלך עמרי. ושנינו בסדר עולם, שמלך מלכות שלימה, שהרי שש שנים קודם לכן מלך על חצי העם, וכשנשא אסא את בתו ליהושפט, נתעלה עמרי והרגו את תבני, צא וחשוב משנת שלושים ואחת לאסא עד מות אחזיהו, ותמצאם ארבעים ושנים: (ל) ותיטב את ראשה. (תרגום: י) ותקנת ית רישה, כדי שתהא לחן בעיני יהוא, וישאנה: (לא) ותאמר השלום. תרצה להיות עמו בשלום: זמרי הרג אדניו. אם הרגת את אדוניך אין זה דבר חדש, שהרי זמרי גם הוא הרג את אלה בן בעשא: (לב) מי אתי. מי בכס לעזרתי: (לג) שמטוה. מן החלון ארצה: (לה) הגלגולת והרגלים. אמרו רבותינו (פרקי דרבי אליעזר פרק יז): שהיתה מרקדת לפני חתנים בידיה וברגליה ומכשכשת בראשה: (לז) כדומן. תרגומו: כזבל:

מצודת ציון

(ל) בּוֹךְ. הוא כחול שחור, וכן (ירמיהו ד ל): כי תקרעי בּוֹךְ עֵינֶיךָ: ותיטב. ענין תקון, כמו (שם ב לג): מה יטיבי דרךך: ותשקף. ראתה והביטה: (לב) סריסים. שרים: (לג) שמטוה. ענין הזזה מן המקום, כמו (שמואל ב ו י): שמוטו הבקר: ויז. מלשון הזיה ונטיפה: (לה) הגלגלת. הראש: (לו) כדומן. כזבל, כמו (ירמיהו ח ב): לדומן על פני האדמה:

(כט) ובשנת אחת עשרה. רוצה לומר: אחר שעבר שנת י"א, כי ב"ב מלך, וכמו שנאמר למעלה (ח כח): בשנת שנים עשרה וכו', כי יהורם אביו מלך בה' לְיֹרָם בֶּן־אֲחָאָב, וימי מלכותו ח' שנים מקוטעות, וכלו אם כן ב"ב לְיֹרָם בֶּן־אֲחָאָב, ואז מלך אחזיה: (ל) ותשם בּוֹךְ עֵינֶיהָ. כמו ותשם פוֹךְ בעיניה, וכן (תהלים עד ז): שלחו באש מקדשך, ומשפטו: שלחו אש במקדשך: ותיטב את ראשה. תקנה צעיף ראשה וקשטה עצמה, למצוא חן בעיני יהוא, לכל יְהוֹרָם: (לא) השלום. האם תרצה להיות עמי בשלום: זמרי הורג אדניו. לפי שגם זמרי הרג את המלך אלה בן בעשא, לזה קראה אותו בשם זמרי, וכאילו באה להקל אשמתו, לומר שכבר היה לעולמים, וכדי להחניפו אמרה כן: (לב) מי אתי מי. מי בעזרתי: וישקיפו אֵלָיו. כאומרם הננו למצותיך: (לג) שמטוה. הזיוז אותה מן החלון, להפילה לארץ: וירמסנה. יהוא רמסה ברגליו: (לד) פקדו נא. זכרו את הארורה הזאת וקברוה, כי בת מלך היא, ואין מדרך המוסר לנהוג בה בזיון אחר המיתה: (לה) כי אם הגולגולת וכו'. ושאר כל הגוף אכלו הכלבים, כדבר ה'. ואמרו רבותינו ז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק יז): בזכות שהיתה מרקדת ברגליה, ומטפחת בידיה, ומרכנת בראשה, לפני הכלה לשמחה, לזה נשארו ולא אכלוה הכלבים: (לו) דבר ה' הוא. ולא במקרה בא: (לז) כדומן. כזבל המפוזר בארץ, כן היו אבריה מפוזרים: זאת אֲיֹבֵל. כי רוב הגוף אכלו הכלבים, והנשאר לא היה שמה עליה:

מצודת דוד

(כט) ובשנת אחת עשרה. רוצה לומר: אחר שעבר שנת י"א, כי ב"ב מלך, וכמו שנאמר למעלה (ח כח): בשנת שנים עשרה וכו', כי יהורם אביו מלך בה' לְיֹרָם בֶּן־אֲחָאָב, וימי מלכותו ח' שנים מקוטעות, וכלו אם כן ב"ב לְיֹרָם בֶּן־אֲחָאָב, ואז מלך אחזיה: (ל) ותשם בּוֹךְ עֵינֶיהָ. כמו ותשם פוֹךְ בעיניה, וכן (תהלים עד ז): שלחו באש מקדשך, ומשפטו: שלחו אש במקדשך: ותיטב את ראשה. תקנה צעיף ראשה וקשטה עצמה, למצוא חן בעיני יהוא, לכל יְהוֹרָם: (לא) השלום. האם תרצה להיות עמי בשלום: זמרי הורג אדניו. לפי שגם זמרי הרג את המלך אלה בן בעשא, לזה קראה אותו בשם זמרי, וכאילו באה להקל אשמתו, לומר שכבר היה לעולמים, וכדי להחניפו אמרה כן: (לב) מי אתי מי. מי בעזרתי: וישקיפו אֵלָיו. כאומרם הננו למצותיך: (לג) שמטוה. הזיוז אותה מן החלון, להפילה לארץ: וירמסנה. יהוא רמסה ברגליו: (לד) פקדו נא. זכרו את הארורה הזאת וקברוה, כי בת מלך היא, ואין מדרך המוסר לנהוג בה בזיון אחר המיתה: (לה) כי אם הגולגולת וכו'. ושאר כל הגוף אכלו הכלבים, כדבר ה'. ואמרו רבותינו ז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק יז): בזכות שהיתה מרקדת ברגליה, ומטפחת בידיה, ומרכנת בראשה, לפני הכלה לשמחה, לזה נשארו ולא אכלוה הכלבים: (לו) דבר ה' הוא. ולא במקרה בא: (לז) כדומן. כזבל המפוזר בארץ, כן היו אבריה מפוזרים: זאת אֲיֹבֵל. כי רוב הגוף אכלו הכלבים, והנשאר לא היה שמה עליה:

קִיח. אִטו

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב יֹאמְרוּ־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ג יֹאמְרוּ־נָא בֵּית־אֱהֱרֹן כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ד יֹאמְרוּ־נָא יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ה מִן־הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמַרְחֵב יְהוָה: ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִּי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשֹׁנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח בְּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח בְּנָדִיבִים: י כָּל־גּוֹיִם סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יא סִבְבוּנִי גַם־סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יב סִבְבוּנִי כְּדִבּוּרִים דַּעְכוּ פֶּאֶשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יג דַּחַח דַּחֲתִנִּי לְנֹפֶל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עָזִי וְזִמְרָתִי יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל רְנָה וַיִּשְׁוַעַה בְּאַהֲלֵי צִדִּיקִים יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל:

רש"י

נדעכו ממקומם (איוב ו') וכן ימי נדעכו (שם יז) וכן נרו עליו ידעך (שם יח) כדרך שלהבת הנתקת מן הפתילה ועולה למעלה כשהיא כבה: (יג) דחה דחיתני לנפול. אתה אויבי: (יד) עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. עזי וזמר' גבורת הקב"ה היה לי לישועה, עזי יו"ד יתיר' כי לא מצינו במקר' עזי נקוד חטף קמץ אלא שורק חוץ משלשה מקומות שהוא סמוך אצל וזמרת וע"כ וזמרת דבוק לתבת השם ואינך יכול לפרשו וזמרת, ואל תתמה על ויהי לי שלא אמר היה לי לישועה' שהרב' כאלה במקרא, ואשר לא שם לבו וגו' ויעזוב את עבדיו וגו' (שמות ט') היה לו לכתוב עזב: (טו) קול רנה וישועה. תהיה לעתיד באהלי צדיקי' ומהו קול הרנה ימין ה' עושה חיל ימין ה' רוממה וגו':

(א) הודו לה' וגו'. (ב) יאמר נא ישראל. לפי שלעולם חסדו: (ד) יראי ה'. אלו בני לוי שכתוב בהם מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי (שמות ל"ב) במעשה העגל ונלחמו עם ישראל כשאמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה (במדבר יד): (ח) טוב לחסות בה' וגו'. חסיון זה אינו אלא לשון חסיון צל ודבר מועט הוא: מבטח. דבר בריא וסמך חזק ואעפ"כ לחסות בה' טוב מהבטחת בני אדם: (י) כל גוים סבבוני. מדבר במלחמות גוג ומגוג שכל הגוים יהיו שם, כמו שנאמר' ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה (זכריה י"ד): אמילם. אכרית' לשון ימולל ויבש (לעיל ב'): (יב) דעכו כאש קוצים. כל לשון דעיכה נופל על לשון קפיצה ונתור ממחר להיות נתר ונתק ממקומו על כן הוא נופל על לשון אש ועל לשון מים כמו

מצודת ציון

(י) אמילם. ענין כריתה כמו ימולל ויבש (לעיל ז'): (יב) כדבורים. שם מין שרץ העוף שעושים הדבש: דעכו. ענין ניתור וקפיצה והוא כבוי האש שהשלהבת קופצת ממנה וכן ידעך נרו (משלי כ): (יד) עזי. ענין חוזק והיו"ד יתירה: וזמרת. מלשון זמר ושבח: ויהי לי. כמו היה לי וכן ויעזוב את עבדיו (שמות ט) ומשפטו עזב: (טו) חיל. מלשון כח ואומץ:

וגו'. ר"ל עם כי רבות פעמים אספו ויסבבו אותי עכ"ז אבטח בשם ה': (יב) סבבוני כדבורים. אף כי סבבו אותי כדבורים הללו אשר יסבבו כלי מלא מדבש: דועכו. אף אם כבו גחלתי כאש מעצי הקוצים הכבים מהר ור"ל אף אם העובדי גלולים הרגו רבים מישראל עכ"ז אבטח בשם ה': (יג) דחה דחיתני. אף אם הם דחו אותי לנפול בארץ עכ"ז ה' עזרני ולא יוכלו לי: (יד) עזי וזמרת יה. העוז והשבח של מקום היה לי לישועה ר"ל התשועה היתה למען הראות חזקן ולמען אומר שבחו: (טו) קול רנה. ויהיה נשמע באהלי צדיקים קול רנה וישועה ויאמרו ימין ה' עושה חיל וכו':

יהל אור

בוהר ויקרא דף ז' ובפ' אחרי דע"ז. וזהו הוא ע"י התורה כי ביום חתונתו זו מתן תורה. וא"כ ע"י התורה נמשך יחוד זה כו' וזהו כי לעולם חסדו זו התורה. וזהו ג"כ הודו לה' כי טוב. ע"ד יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים כו' דהיינו קבלת התורה שנק' כי לקח טוב נתתי לכם. מטוב זה הקב"ה:

א כי לעולם חסדו. זו התורה שנתן להם לישראל שנקרא חסד שנאמר ותורת חסד על לשונה. עמ"ש בזה ע"פ ואני בחסדך בטחתי תלים ססי". ועמ"ש ע"פ כי אמרתי עולם חסד יבנה דהפירוש שלעולם יהי' החסד קיים. וחסד זהו הוא יחוד קובה"ו בחי' ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא. כמ"ש

פ ר ק ש ש י

א אלו מנחות נקמצות ושייריהן לפניהם: מנחת הסלת והמרחשת, והחלות, והרקיקין, מנחת גוים, מנחת נשים, מנחת העמר, מנחת חוטא, ומנחת קנאות. רבי שמעון אומר: מנחת חוטא של פהנים נקמצת, והקמץ קרב לעצמו, והשירים קרבים לעצמן.

ב מנחת פהנים, ומנחת פהן משיח, ומנחת נסכים — למזבח, ואין פהם לפניהם. בזה יפה פה המזבח מכה הפהנים. שתי הלחם, ולחם הפנים — לפניהם, ואין פהם למזבח. ובה יפה פה הפהנים מכה המזבח.

ג כל המנחות הנעשות בפלי, טעונות שלש מתנות שמן: יציקה, ובליילה, ומתן שמן בפלי קדם לעשייתן. והחלות בוללן; דברי רבי. וחכמים אומרים: סלת. החלות טעונות בליילה, והרקיקים משיחים. כיצד מושחין?

פירוש ברטנורא

א אלו מנחות נקמצות. מנחת סולת נקמצת עיסה, ומנחת מחבת ומרחשת וחלות ורקיקים דחינו מאפה, פותחן לאחר אפיתן. ובמנחת סולת כתיבה קמיצה בהדיא, ובאיך כתיב אזכרה, ואזכרה היינו קומץ: מנחת גוים או נשים. שהתנדבו אחת מאלו: מנחת העומר. אזכרה כתיב בה: מנחת חוטא וקנאות. כתיב בהו קמיצה: מנחת חוטא של פהנים נקמצת. אע"ג דמנחת כהן נשרפת כולה כדכתיב (ויקרא ו') וכל מנחת כהן כליל תהיה, מכל מקום בעיא קמיצה: והקמץ קרב לעצמו והשייריים קרביין לעצמן. אבל להנא קמא אין מנחת כהן נקמצת אלא נקטרת כמות שהיא, דסבר כל מנחה ששירה נאכלים נקמצת ושארן שיירה נאכלים אינה נקמצת. והלכה כהנא קמא:

ב בזה יפה כח המזבח. לא היו צריך למזוג, דהא חיוני דבזה יפה כח המזבח ומלתא דפשימא היא. אלא לאותי המתנדב יין למזבח בלא קרבן, דלא תימא מזולפו על האשים על האש והוא נשרף וכלה ואין כח מזבח יפה בזה, קמ"ל דלא, אלא מנסכו כשאר נסכים ויורד לשיתן דחינו כמין שני נקבים שהיו במזבח ויורדים למטה עד היסוד, כדי שיהיה כח המזבח יפה: ובה יפה כח הכהנים. לאותי שתי הלחם של עצרת אם הביאום בפני עצמן בלא כבשים, דלא תימא לשריפה עומדות ולא לאכילה כיון שלא קרבו כבשים שמתירים אותם, קמשמע לן דבזה יפה כח פהנים לעולם דלאכילה עומדות ולא לשריפה:

ג הנעשות בכלי. כגון מנחת מרחשת ומחבת שהן נעשות בכלי: טעונות שלש מתנות שמן. למעוטי מנחת מאפה תנור שאינה טעונה יציקה: ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן. תחלה נותן שמן בכלי שרת ונותן סולת עליו, דכתיב במנחת מרחשת (ויקרא ב') סולת בשמן תעשה, כלומר נתן, אלמא דטעונה שמן בכלי קודם לעשייתן.

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה א

פרקנו מוסיף ללמד כללים במעשה המנחות.

אלו מנחות נקמצות ושייריהן לפניהם: מנחת הסלת — שכתוב בה (ויקרא ב, א-ב): "וקמץ משם מלא קומצו... והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה... והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו"; והמרחשת — ומנחת מחבת; והמרחשת — ומנחת מרחשת; והחלות, והרקיקין — של מנחת מאפה תנור, שכתוב במנחות אלו (שם שם, ט-י): "והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה (דהיינו הקומץ) והקטיר המזבחה... והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו". מנחות אלו נקמצות לאחר אפיתן, שפותח אותן וקומץ מן הפתיתים, כמו שבארנו בהקדמה לבאור משנה ב פרק ג: מנחת גוים, מנחת נשים — גויים או נשים שהתנדבו אחת מן המנחות הללו: מנחת העמר — שכתוב בה (שם שם, טז): "והקטיר הכהן את אזכרתה"; מנחת חוטא — שכתוב בה (שם ה, יב): "וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו את אזכרתה והקטיר המזבחה"; ומנחת קנאות — מנחת סוטה, שכתוב בה (במדבר ה, כז): "וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה", וכתוב (ויקרא ו, ז-ט): "וזאת תורת המנחה... והרים ממנו בקומצו... והקטיר המזבחה... והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו", ודרשו: "וזאת תורת המנחה" — תורה אחת לכל המנחות, שכל המנחות הנקמצות, נאכלים שייריהן לכהנים. רבי שמעון אומר: מנחת חוטא של פהנים נקמצת — אף על פי שמנחת כהן כולה למזבח ואין שיירה לכהנים, כמו שכתוב (שם ו, טז): "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", מכל מקום צריכה קמיצה, והקמץ קרב לעצמו, והשירים קרבים לעצמן — ברם, לדעת תנא קמא אין מנחת כהן נקמצת אלא נקטרת כולה כמו שהיא, שסובר תנא קמא: כל מנחה ששיירה נאכלים נקמצת, ושארן שיירה נאכלים אינה נקמצת. והלכה כהנא קמא.

באור משנה ב

מנחת פהנים — בין מנחת חובה ובין מנחת נדבה, ומנחת פהן משיח — מנחת חביתין, ומנחת נסכים — הבאה עם קרבן בהמה, למזבח — כולן למזבח, ואין פהם לפניהם — כלום. בזה יפה

פה המזבח מכה הפהנים — במנחות אלו יפה כוח המזבח, שהמנחה כולה נקטרת עליו. שתי הלחם — שמביאים בעצרת, ולחם הפנים — שעורכים בכל שבת על שולחן הזהב בהיכל, לפניהם — כולן לכהנים, ואין פהם למזבח — כלום. ובזה יפה כח הפהנים מכה המזבח — ששתי הלחם ולחם הפנים נאכלות כולן לכהנים ואין מקטירים מהן כלום על המזבח. בגמרא מבואר, שהפסיקה "בזה יפה כוח המזבח" (שבד"ש) באה להשמיענו, שהמתנדב יין למזבח בלא קרבן, אינו מזולפו על האש אלא מנסכו כשאר נסכים ויורד לשיתן (רמב"ם; ברטנורא; ועיי' "תוספות יום טוב" ו"מלאכת שלמה"); והפסיקה "בזה יפה כוח הכהנים" (שבד"ש) באה להשמיענו, שאפילו הביאו שתי הלחם בלא כבשי עצרת, הרי הן לכהנים (גמרא מנחות עד, ב).

באור משנה ג

כל המנחות הנעשות בפלי — כגון מנחת מחבת ומנחת מרחשת, טעונות שלש מתנות שמן: יציקה, ובליילה, ומתן שמן בפלי קדם לעשייתן — בתחילה נותן מעט מן השמן בכלי, והרי זה "מתן שמן בכלי קודם לעשייתן"; ונותן הסולת עליו, והחור ונותן עליה מעט מן השמן ובולל הכל יחד, והרי זו "בליילה"; אחר הבליילה לשה במים פושרים ואופה במחבת או במרחשת כפי נדרו — עשר מצות; לאחר שנאפו, פותח את המצות לפתיתים ויוצק שמן על הפתיתים, והרי זו "יציקה". משנתנו מונה את שלוש מתנות השמן מהסוף, שכן בליילה ויציקה למדים ממה שכתוב במנחת מחבת (ויקרא ב, ה-ז): "סולת בלולה בשמן... פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן", ומתן שמן בכלי למדים ממה שכתוב אחר כך במנחת מרחשת (שם שם, ז): "סולת בשמן תעשה" (יחפארת ישראל). בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "כל המנחות הנעשות בכלי", כדי להשמיע, שמנחת מאפה תנור, שאינה נעשית בכלי, כלומר שאין כל מעשיה בכלי, שהרי נאפית בתנור (רש"י), אינה טעונה יציקה. ברם, מנחת סולת טעונה כל שלוש מתנות השמן (רמב"ם הל' מעשה הקרבנות יג, ה; עיי' שם "לחם משנה" ו"משנה למדן"). והחלות בוללן — באותן המנחות הבאות חלות

במין פי. וישאר השמן נאכל לפניהם.

ד כל המנחות הנעשות בכלי, טעונות פתיתה. מנחת ישראל – כופל אחד לשנים, ושנים לארבעה, ומבדיל. מנחת כהנים – כופל אחד לשנים, ושנים לארבעה, ואינו מבדיל. מנחת כהן המזשים – לא היה מכפלה. רבי שמעון אומר: מנחת כהנים, ומנחת כהן משיח – אין בהם פתיתה, מפני שאין בהם קמיצה, וכל שאין בהם קמיצה, אין בהם פתיתה. וכלן כזיתים.

ה כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה, וחמש מאות בעיטה. והשיפה והבעיטה בפתים. רבי יוסי אומר: אף

פירוש ברטנורה

מתן שמן קודם לעשייתה, ובמנחת מחבת כתיב בלילה ויצקה ולא כתיב בה מתן שמן ולא כתיב בה יצקה ובלילה, וגמרינן דך מדר, נאמר קרבנך במרחשת ונאמר קרבנך במחבת, וכיצד הוא עושה נותן שמן תחלה בכלי שרת ונותן עליו את הסולת, ונותן עליה שמן ובלילה, הרי מתן שמן בכלי ובלילה, ולשה במים ואופה בתנור ופותתה ויוצק עליה שמן אחר פתיתה, וזו היא יצקה, הרי שלשתן, וקומץ ומקטיר את הקומץ והשאר נאכל לכהנים: והחלות בוללן דברי רבי. השתא מיירי במנחת מאפה תנור שהיא באה חלות או רקיקים, וכתיב בה (שם) סולת חלות מצות בלולות בשמן. רבי סבר חלות בלולות כתיב, שכוללן כשהן חלות. ורבנן סברי סולת בלולה כתיב מלמד שנבללת כשהיא סולת. והלכה כחכמים: חלות טעונות בלילה ורקיקים משוחים. דכתיב חלות בלולות, ולא רקיקים בלולים. רקיקים משוחים, ולא חלות משוחות: כיצד מושחן במין כזית, שהיא כמין ט' שלנו, כהפרשת גודל [של שמאל] מן האצבע [כזה C]:

ד כל המנחות הנעשות בכלי. הכא לאו למעוטי מנחת מאפה תנור אתא, דכתיב (ויקרא ב') פתות אותה פתים וגו' מנחה, לרבות כל המנחות לפתיתה. אלא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאין טעונים פתיתה: כופל אחת לפתיתה. דכתיב פתות אותה פתים. פתות היינו שנים, דכיון דנשבר היינו שתי חתיכות, פתים מרבין שתתא החתיכה לשתי חתיכות דהיינו ארבעה. יכול יעשה פירורים, תלמוד לומר אותה פתים, ולא פתיתה לפתיתים. וכולן פתיתין כזיתים, דסיפא דמתניתין לאו ר' שמעון קאמר ליה אלא דברי הכל היא, דלאחר שעשה פתיתין כזיתים כופל כל זית לשנים ושנים לארבעה: מכפלה. לא היה מכפלה לארבעה, אלא לשנים. דלא כתיב בה אלא מנחת פתים ולא פתות: רבי שמעון אומר כזית. ואין הלכה כר' שמעון:

ה שיפה. שמשפץ החמץ בין ידו לכלי כדי שתהא נוחה להשיר קליפתה: בעיטה. שבעט בעובי אגרופו או בעובי פס ידו. וזהו שף אחת ובעט שתיים,

משניות מבוארות – קהתי

ודרשו: "פתות" לשתיים, "פתים" – לעוד שתיים, דהיינו לארבע. יכול יעשה פירורים? תלמוד לומר: "פתות אותה" – אותה לפתיתים ולא פתיתה לפתיתים (גמרא). מנחת כהנים – אם כהן הביא מנחה אפריה, כופל אחד לשנים, ושנים לארבעה, ואינו מבדיל – כופל את החלות כדי לקיים מצות פתיתה (דש"י), ואינו משרן, שהואיל ואינה צריכה קמיצה, שהרי כולה למזבח, אינה צריכה הבדלה (דש"י). מנחת כהן המזשים – שכתוב בה (ויקרא ו, יז): "מנחת פתים", לא היה מכפלה – בגמרא מבואר, שלא היה מכפלה לארבעה חלקים כמנחת ישראל, אלא לשניים. רבי שמעון אומר: מנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, אין בהם פתיתה – כלומר שלא היה מכפלה (דש"י), מפני שאין בהם קמיצה – שכולן למזבח, וכל שאין בהם קמיצה, אין בהם פתיתה – כמבואר לעיל. וכלן כזיתים – יש מפרשים, שזה המשך דברי רבי שמעון הסובר, שכל המנחות הטעונות פתיתה, אינו כופל אותן לארבעה חלקים בלבד כדברי תנא קמא, אלא פותת אותן לפתיתים שגודלם כזיתים. ויש מפרשים שהפסקה "יכולן כזיתים" היא לדברי הכל, ובאה המשנה להשמיע, שלדעת הכל אין לפותת את המנחות הטעונות פתיתה אלא לפתיתים כזיתים ולא לפותת מכזיתים (דש"י; "מלאכת שלמה").

באור משנה ה

כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה – לשפסף ביד את גרעיני החיטה שלוש מאות פעם, וחמש מאות בעיטה – בפס היד או באגרוף, והשיפה והבעיטה בפתים – כדי להסיר קליפותיהן קודם טחינה. בגמרא מובאת ברייתא: "שף אחת, בועט שתיים, שף שתיים, בועט שלוש", כלומר שכך היה הסדר של השיפה והבעיטה: שיפה אחת, שתי בעיטות, שתי שיפות ושלוש בעיטות, וחוזר ועושה שיפה אחת, שתי בעיטות, שתי שיפות ושלוש בעיטות, וחוזר ועושה כסדר הזה מאה פעמים ונמצאו שלוש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה. רבי יוסי אומר: אף בפצק – עושים שיפה ובעיטה. ויש גורסים: רבי יוסי אומר: בבצק – כלומר שלדעת רבי יוסי אין השיפה והבעיטה בחיטים אלא בבצק, כדי שיתגבל יפה (עין "תוספות יום טוב"). ואין הלכה כרבי יוסי. כל המנחות באות עשור עשור –

מצות, דהיינו במנחת מאפה תנור ומנחת מחבת ומנחת מרחשת, הבלילה שלהן נעשית בפתיתים של החלות, דברי רבי – רבי יהודה הנשיא, הלומד ממה שכתוב במנחת מאפה תנור (ויקרא ב, ד): "סולת חלות מצות בלולות בשמן". שכוללן כשהן חלות. ורקיקים אומרים: סלת – אף במנחות אלו הבלילה שלהן נעשית בעורן סולת, שכתוב (שם) "סולת חלות... בלולות בשמן", ומשמע שהמנחה נבללת כשהיא סולת, והלכה כחכמים. החלות – של מנחת מאפה תנור, טעונות בלילה – שאם התנדב להביא חלות, כולל את הסולת עם כל השמן ואופה בתנור שבמקדש עשר חלות, כמו שבארנו לעיל לדברי חכמים. אבל ורקיקים משוחים – אם התנדב להביא רקיקים, אינו בולל את הסולת בשמן, אלא לש את הסולת בפושרים ואופה עשרה רקיקים, ומושה אחר כך את הרקיקים בשמן, שכן כתוב (שם): "ורקיקי מצות משוחים בשמן". כיצד מושהין – את הרקיקים? במין פי – כצורת אות ייונית "כ"י" (X). ויש דעות שונות בענין צורת האות "כ"י" (עין במפרשים). וישאר השמן נאכל לפניהם – השמן שנשתייר לאחר המשיחה נאכל לכהנים.

באור משנה ד

כל המנחות הנעשות בכלי – היינו מנחת מחבת ומנחת מרחשת, והוא הדין למנחת מאפה תנור (אף שאינה נעשית בכלי), בין חלות ובין רקיקים, טעונות פתיתה – כמו שכתוב במנחת מחבת (ויקרא ב, ו): "פתות אותה פתים", וכתיב (שם): "מנחה היא" – לרבות כל המנחות האפיות שטעונות פתיתה, פרט לשתי הלחם ולחם הפנים שאין טעונים פתיתה, שכתוב: "פתות אותה", ודרושים: "אותה" – למעט שתי הלחם ולחם הפנים. וכן מבואר בגמרא, שמשנתנו נקטה "כל המנחות הנעשות בכלי", להוציא שתי הלחם ולחם הפנים, שאינן נעשות בכלי אלא נאפות בתנור, שאינן טעונות פתיתה. ברם, מנחת מאפה תנור (אף על פי שאינה נעשית בכלי) אין המשנה ממעטת, כמו שכבר הזכרנו למעלה (עין גמרא מנחות עה, א; ועין במפרשי המשנה). וכיצד נעשית הפתיתה? מנחת ישראל – ישראל שהביא מנחה שטעונה פתיתה, כופל אחד לשנים, ושנים לארבעה – כופל כל חלה לשתיים, וחוזר וכופל את השתיים לארבע, ומבדיל – ומשבר את החלה במקום שכופלה, שכתוב: "פתות אותה פתים",

בבבצק. כל המנחות באות עשר עשר, חוץ מלחם הפנים, וחבתי כהן גדול, שהם באות שתיים עשרה; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: כלן באות שתיים עשרה, חוץ מחלות תודה והנזירות, שהן באות עשר עשר. והעמר היה בא עשרון משלש סאין. שתי הלחם — שני עשרונים משלש סאין. לחם הפנים — עשרים וארבעה עשרונים מעשרים וארבע סאין.

ו העמר היה מנפה בשלש עשרה נפה, ושתי הלחם — בשתיים עשרה, ולחם הפנים — באחת עשרה. רבי שמעון אומר: לא היה לה קצבה, אלא סלת מנפה כל צרפה היה מביא, שנאמר (ויקרא כד, ה): "ולקחת סלת ואפית אתה" — עד שתהא מנפה כל צרפה.

פ ר ק ש ב י ע י

א התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות, שהן שש מדבריות; שתי איפות, האיפה שלש סאין, עשרים עשרון, פירוש ברטנורא

שף שתיים ובעטם שלש, וחורר ועושה כסדר הזה עד שגומר חמש מאות בעיטות לשלש מאות שיפות: ח"ו ר' יוסי אומר בבבצק. כלומר, שיפה ובעיטה בבצק ולא בחטין. ואין הלכה כר' יהודה: עשר עשר חלות. ומנחת סולת נמי אע"י דקדוש אפיה נקמצת, אפילו הכי עשר חלות היא באה: לחם הפנים. בהדיא כתיב ביה "ב חלות": וחבתי כהן גדול. נאמר בלחם הפנים חק עולם ונאמר בחבתי כהן גדול חק עולם, מה להלן "ב חלות, אף כאן "ב חלות, ומקריבין מהן שש חלות בבוקר ושש חלות בערב: חוץ מחלות תודה שהן באות עשר. כדבעינן למימר טעמא לקמן באידך פרקין. ואין הלכה כר' מאיר: העומר היה בא עשרון משלש סאין. מנחת העומר שמביאין ממחרת הפסח היו קוצרין שלש סאין דהיינו איפה שעורים, וטוחנין אותה, ומניפין אותה בנפה "ב פעמים עד שמעמידים סלתה על עשרון שהיא עשירית האיפה. ומעמא דבעי עשרון של עומר שלש סאין של שעורים, כיון דמתבואה חדשה הוא ושל שעורים יש בהן סוכין הרבה וסולת מועט ולא אתי עשורנו מוכרח אלא משלש סאין: שתי הלחם שני עשרונים משלש סאין. כיון דמחמטין קאתו. אף על גב דמתבואה חדשה אתיין, דבעצרת תבואה של חטין חדשה היא. אפ"ה שתי עשרונים מוכחרים אתו משלש סאין: לחם הפנים עשרים וארבעה עשרונים. דהכי כתיב (ויקרא כ"ד) שתי עשרה חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת: מעשרים וארבע סאין. כיון דמחמטין אתו ומתבואה ישנה, נפק עשרון מוכרח מסאה:

ז היה מנפה בשלש עשרה נפה. זו למעלה מזו. וכל זה למצוה אבל לא לעכב, שאם הביא עומר עשרון מארבע סאין או שהביאו משני סאין, לא פסל: רבי שמעון אומר לא היה לה קצבה. דאפילו לכתחלה לא נתנו חכמים קצבה מכמה סאין חטין או שעורין מכאין עומר ושתי הלחם ולחם הפנים, אלא רואין במולת שתהא מנופה כל צרכה ודיו. ואין הלכה כר' שמעון:

ז א התודה. חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות. חמש סאין של ירושלים הן שש מאותן שהיו במדבר בימי משה. שהוסיפו על המדה שהיתה

משניות מבוארות – קהתי

מנפים עשרים וארבע סאין ומוציאים מהן עשרים וארבעה עשרונים סולת, דהיינו עישרון סולת מסאה חטים, שהוואיל וחלות לחם הפנים באות מחטים ומתבואה ישנה, די בסאה אחת חטים כדי להוציא ממנה עישרון מוכרח של סולת.

ב א ו ר מ ש נ ה ז

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד, כיצד היו מנפים את העומר, את שתי הלחם ואת לחם הפנים.

העמר היה מנפה בשלש עשרה נפה — היו טוחנים שלוש סאין שעורים מן התבואה החדשה, כפי שלמדנו במשנה הקודמת, ומנפים את הקמח בשלוש עשרה נפה, שכל אחת היתה דקה מחברתה, וממה שנשאר בנפה האחרונה, היו מוציאים את העישרון לעומר (עיין מסכת אבות ה, טו — "ונפה שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת"); ושתי הלחם — שלוש סאין חטים שהיו מוציאים מהן שני עשרונים סולת לשתי הלחם, היו מנפים, אחרי הטחינה, בשתיים עשרה — ולחם הפנים — עשרים וארבע סאין חטים, שהיו מוציאים מהם עשרים וארבעה עשרונים סולת לשתיים עשרה החלות של לחם הפנים, היו מנפים, אחרי הטחינה, באחת עשרה — נפה. רבי שמעון אומר: לא היה לה קצבה — לא נתנו חכמים קצבה מכמה סאין להוציא את הסולת למנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים, ובכמה נפות לנפוחה, אלא סלת מנפה כל צרפה היה מביא — סולת נקיה ורואיה לאפיה, שנאמר: "ולקחת סלת ואפית אתה" — היינו: עד שתהא מנפה כל צרפה — שיש רק לראות שתהא הסולת מנופה היטב. והלכה כותנא קמא. ברם, כל זה למצוה אבל לא לעכב, שאם הביא עומר עישרון מארבע סאין או משתי סאין, לא נפסל (ברטנורא; עיין "תוספות יום טוב").

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה עוסק בדיני לחמי התודה.

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות, שהן שש

עשר חלות או עשרה ריקקים מכל עישרון סולת, חוץ מלחם הפנים, וחבתי כהן גדול, שהם באות שתיים עשרה — שכן בלחם הפנים כתוב (ויקרא כד, ה): "ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות. שני עשרונים יהיה החלה האחת"; וחבתי כהן גדול למדים מלחם הפנים בגזירה שווה של "חק עולם, חק עולם", מה לחם הפנים שתיים עשרה חלות, אף חבתי כהן גדול באים שתיים עשרה חלות (עישרון אחד) — דברי רבי יהודה — הסובר, שכל המנחות נלמדות מלחמי תודה (גמרא). רבי מאיר אומר: כלן באות שתיים עשרה חלות, חוץ מחלות תודה — כל המנחות באות שתיים עשרה חלות, חוץ מחלות תודה — ארבעת מיני החלות הבאים עם קרבן התודה, והנזירות — שני מיני החלות שמביא הנזיר ביום מלאות ימי נזרו: "חלות בלולות בשמן וריקקי מצות משוחים בשמן" (במדבר ו, טו). שהן באות עשר עשר — שכל מין ומין מלחמי תודה בא עשר חלות כמבואר להלן (ז, א), וכן לחמי הנזיר הם: עשר חלות ועשרה ריקקים, כמבואר להלן (ז, ב). ואין הלכה כרבי מאיר.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

להבנת המשנה יש לזכור: עשרון היינו עשירית האיפה (כ"ד ליטרים); איפה = שלוש סאין.

העמר — שמקריבים בששה עשר בניסן, היה בא עשרון משלש סאין — שהיו מנפים שלוש סאין שעורים ומוציאין מהן עישרון אחד מוכרח, שכן העומר בא מתבואה חדשה, ויש הרבה סוכין בשעורים, הלכך היו זקוקים לשלוש סאין, כדי להוציא מהן עישרון נקי. שתי הלחם היו באות שני עשרונים משלש סאין — שהיו מנפים שלוש סאין חטים ומוציאים מהן שני עשרונים סולת; ואף על פי שגם שתי הלחם באות מתבואה חדשה, מכל מקום הוואיל ואין הרבה סוכין בחטים, לא היו זקוקים בשביל שני עשרונים סולת אלא שלוש סאין בלבד. לחם הפנים היה בא עשרים וארבעה עשרונים — כמו שכתוב (ויקרא כד, ה): "שתיים עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת", מעשרים וארבע סאין — שהיו

עֲשֶׂרָה לַחֲמֵץ וְעֲשֶׂרָה לַמָּצָה. עֲשֶׂרָה לַחֲמֵץ — עֲשָׂרוֹן לְחֶלֶה. וְעֲשֶׂרָה לַמָּצָה — וּבִמְצָה שְׁלֹשָׁה מִיָּנִין: חֲלוֹת וּרְקִיקִים וְרִבּוּכָה; נִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרוֹנוֹת וְשְׁלִישׁ לְכָל מִין, שְׁלֹשׁ חֲלוֹת לְעֲשָׂרוֹן. בְּמִדָּה יְרוּשְׁלָמִית הָיוּ שְׁלִישִׁים קֶבֶ: חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַחֲמֵץ, וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַמָּצָה. חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַחֲמֵץ — קֶב וְחָצִי לְחֶלֶה. וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַמָּצָה — וְהִמָּצָה שְׁלֹשָׁה מִיָּנִין: חֲלוֹת וּרְקִיקִים וְרִבּוּכָה; נִמְצָאוּ: חֲמִשָּׁת קָבִים לְכָל מִין, שְׁתֵּי חֲלוֹת לְקֶב.

בַּמְלֹאִים הָיוּ בָּאִים בְּמִצָּה שִׁבְתוּדָה: חֲלוֹת וּרְקִיקִים וְרִבּוּכָה. הַנְּזִירוֹת הָיְתָה בָּאָה שְׁתֵּי יָדוֹת בְּמִצָּה שִׁבְתוּדָה: חֲלוֹת וּרְקִיקִים, וְאֵין בָּהּ רִבּוּכָה; נִמְצָאוּ עֲשֶׂרָה קָבִים יְרוּשְׁלָמִית, שֶׁהֵן שֵׁשׁ עֲשָׂרוֹנוֹת וְעֲדוּיִן. וּמִפְּלֵן הָיָה נוֹטֵל אֶחָד מֵעֲשֶׂרָה תְּרוּמָה, שְׁנָאֵמֶר (ויקרא ז, יד): "וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל־קֶרֶן תְּרוּמָה לַה'", "אֶחָד" — שְׁלֹא יִטֹּל פְּרוֹס; "מִכָּל־קֶרֶן" — שֶׁיְהִי כָּל הַקֶּרֶנוֹת שְׁוִין, וְשְׁלֹא יִטֹּל מִקֶּרֶן לְחִבְרוֹ. "לִפְנֵיהֶן הִזְרֵק אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יְהוָה", וְהִשְׁאָר נֶאֱכַל לַבְּעָלִים.

פירוש ברטנורא

בימי משה שתות. דקיימא לן מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות. ואותו שתות הוא שתות מלכר: שתי איפות. כלומר, הקך שש סאין הם שתי איפות, שהם עשרים עשרון, שהרי בכל איפה עשרה עשרונות: עשרה לחמץ. עשרה עשרונים לעשר חלות חמץ שבתורה: רבוכה. חלומה במים רותחין קרויה רבוכה. ורמב"ם פירש, רבוכה מרובה בשמן וקלוייה בו, לפי שהיה בה שמן כנגד החלות והרקיקין: נמצאו שלשה עשרונות ושליש לכל מין ומין. שבמצה: שלש חלות לעשרון. דהוה להו עשר חלות לשלשה עשרונות ושליש: במדה ירושלמית. שלא היו בה עשרונות אלא קבים, היו הקך חמש סאין שלשים קבין. שהמאה ששה קבים. ובגמרא בכריתא מיייתי מגוריה: שוה שכל מין ומין מארבעה מינים שבתורה היו באים עשר חלות, ואמרו, נאמר כאן ורקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה', ונאמר בתרומת מעשר [ממנו] תרומה לה', מה להלן אחד מעשר אף כאן אחד מעשר. ולמדנו שמין אחד של חמץ היה עשרה עשרונים כנגד שלש מינים של מצה, מדכתיב (ויקרא ז) על חלות לחם חמץ, אמרה תורה כנגד חמץ הבא מצה:

בַּמְלֹאִים. שהיו בימי משה. כשנתחך אהרן ובניו לכהונה: היו באים כמצה שבתורה חלות ורקיקים ורבוכה. דכתיב במלואים (שם ח') ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקק אחד, חלת מצה אלו חלות, וחלת לחם שמן זו רבוכה דמוסף בה שמן כנגד חלות ורקיקים, ורקק זה רקק: נזירות. לחמי נזיר, שנאמר (במדבר ו) וסל מצות סולת חלות כלולות בשמן ורקקי מצות משוחים בשמן. ורבוכה לא הוזכר שם: שני ידות. שני חלקים של מיני מצה שבתורה היו בנזירות, וכדמפרש ואיל: נמצאו. לנזירות: עשר קבין. שהרי בשלשה מיני מצה שבתורה היו חמשה עשר קבין, והיו להו עשרה שני ידות של חמשה עשר: שהן שש עשרונות ועדוין. כלומר, עוד שנוסף עליהן. שהרי היו שלשה עשרונים ושליש לכל מין כדאמרן לעיל גבי מצה שבתורה, נמצא לשני מינים שש עשרונות ושני שלישי עשרון, והיינו דקאמר שש עשרונות ועדוין: ומבולן. מכל ארבעה מינים שבתורה היו

משניות מבאורות – קה"י

באור משנה ב

כשנתחנכו אהרן ובניו לכהונה, במשך שבעת ימי המילואים, כתוב בתורה (ויקרא ח, כב-כו): "ויקרב את האיל השני איל המילואים... ויקח את החלב ואת האלהי ואת כל החלב אשר על הקרב... ואת שוק הימין... ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקק אחד וישם על החלבים ועל שוק הימין. ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו ויגן אותם תנופה..." — מכאן שהביאו חלות עם איל המילואים. כן מוצאים אנו בנזיר שהביא ביום מלאות נזירותו חלות ורקיקים (במדבר ו, טו). משנתנו באה ללמד בדבר שיעור הסולת לחלות של המילואים והנזירות.

הַמְּלֹאִים — הלחמים שהביאו עם איל המילואים, כמבואר לעיל, הָיוּ בָּאִים בְּמִצָּה שִׁבְתוּדָה — שלושה מינים של מצה כמו בתורה, דהיינו: חֲלוֹת וּרְקִיקִים וְרִבּוּכָה — כמבואר במשנה הקודמת. בָּרַם, חֲמֵץ לֹא הָיָה בָּהֶם. הַנְּזִירוֹת — לחמי נזיר, הָיְתָה בָּאָה שְׁתֵּי יָדוֹת בְּמִצָּה שִׁבְתוּדָה — שני חלקים של מיני המצה שבתורה, דהיינו: חֲלוֹת וּרְקִיקִים — עשר חלות מצות ועשרה רקיקי מצות, וְאֵין בָּהּ רִבּוּכָה — אין בה חלות מסולת מורבכת. נִמְצָאוּ עֲשָׂרָה קָבִים יְרוּשְׁלָמִית — היו באים ללחמי נזיר, חמישה קבים לחלות מצות וחמישה קבים לרקיקי מצות, שֶׁהֵן שֵׁשׁ עֲשָׂרוֹנוֹת וְעֲדוּיִן — לפי המידה המדברית, שכן שלושה עשרונות ושליש עשרון באו לכל מין, כפי שלמדנו במשנה הקודמת; נמצאו לשני המינים של לחמי הנזיר ששה עשרונות ושני "ועודין" (פעמיים "ועוד"). דהיינו שני שלישי עשרון. וּמִפְּלֵן — מכל מין ומין שבלחמי התורה, הָיָה נוֹטֵל — הכהן, אֶחָד מֵעֲשָׂרָה תְּרוּמָה — דהיינו חלה אחת מכל מין, שְׁנָאֵמֶר — בתורה: "וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל־קֶרֶן תְּרוּמָה לַה'" — ודרשו: "אֶחָד", שְׁלֹא יִטֹּל פְּרוֹס — שלא יטול הכהן שבור אלא שלם, דהיינו חלה שלמה; "מִכָּל־קֶרֶן", שֶׁיְהִי כָּל הַקֶּרֶנוֹת שְׁוִין — שכל המינים יהיו שווים, דהיינו עשר חלות לכל מין, וְשְׁלֹא יִטֹּל מִקֶּרֶן לְחִבְרוֹ — שלא יטול הכהן תרומה ממין אחד על חבירו, דהיינו שיקח חלה אחת מכל מין ומין ולא שתיים ממין אחד, וממין השני לא כלום. "לִפְנֵיהֶן הִזְרֵק אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יְהוָה" — המשך הפסוק שהובא לעיל, הבא

מִדְּבָרִיּוֹת — המידות הירושלמיות היו גדולות מהמידות המדבריות בששית (מלכר), היינו שכל מידה מדברית היתה $\frac{5}{6}$ של המידה הירושלמית. מכאן — משנתנו באה ללמד, שארבעים לחמי התורה נעשו מחמש סאים סולת לפי הסאה הירושלמית, שהן שש סאים לפי מידת הסאה המדברית. שְׁתֵּי אֵיפוֹת — שש סאים מדבריות הן שתי איפות, הָאֵיפָה שְׁלֹשׁ סָאִין — כל איפה היא שלוש סאים; והואיל ויש באיפה עשרה עשרונות, הרי בשתי האיפות עֲשָׂרִים עֲשָׂרוֹן, שמהם עֲשָׂרָה — עשרונים, לַחֲמֵץ — לחלות החמץ, וְעֲשָׂרָה לַמָּצָה — ועשרה עשרונות לחלות מצה, כמו שמשנתנו מפרשת והולכת. עֲשָׂרָה לַחֲמֵץ — היינו: עֲשָׂרוֹן לְחֶלֶה — שהיו עושים עשר חלות חמץ, כל חלה מעשרון. וְעֲשָׂרָה לַמָּצָה, וּבִמְצָה שְׁלֹשָׁה מִיָּנִין: א. חֲלוֹת — חלות מצות; ב. וּרְקִיקִים — רקיקי מצות; ג. וְרִבּוּכָה — כמו שכתוב (ויקרא ז, יב): "וסולת מורבכת חלות כלולות בשמן". רבוכה — חלוטה במים רותחין (רש"י), והרמב"ם כותב (הל' מעשה הקרבנות ט, יא): "כיצד היא המורבכת? חולטה ברותחין ואופה אותה מעט, ואחר כך קלה אותה בשמן על האילפס וכיוצא בו, כדרך שקולין הסופגנין ומרכיני בשמנה, וזהו הריבוד האמור בכל מקום". נִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרוֹנוֹת וְשְׁלִישׁ לְכָל מִין — של המצות, שְׁלֹשׁ חֲלוֹת לְעֲשָׂרוֹן — דהיינו לכל חלה שליש עשרון, והרי לעשר החלות שלושה עשרונות ושליש עשרון. בְּמִדָּה יְרוּשְׁלָמִית — שלא היו בה עשרונות אלא קבים, הָיוּ שְׁלִישִׁים קֶב — חמש סאים סולת שהביאו ללחמי תורה היו שלושים קב, שכל סאה היא ששה קבים, חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר קָבִים לַחֲמֵץ — לחלות חמץ, וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַמָּצָה — כמו שמשנתנו מפרשת והולכת. חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַחֲמֵץ — היינו: קֶב וְחָצִי לְחֶלֶה — שהיו עושים עשר חלות חמץ, כל אחת מקב וחצי סולת. וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַמָּצָה — וְהִמָּצָה שְׁלֹשָׁה מִיָּנִין: חֲלוֹת וּרְקִיקִים וְרִבּוּכָה — כמבואר לעיל; נִמְצָאוּ: חֲמִשָּׁת קָבִים לְכָל מִין, שְׁתֵּי חֲלוֹת לְקֶב — דהיינו חצי קב לכל חלה; נמצאו חמישה קבים סולת לעשר החלות שבכל מין ומין של המצות.

ג. השוחט את התודה בפנים, ולחמה חוץ לחומה — לא קדש הלחם. שחטה עד שלא קרמו בתנור, ואפילו קרמו פלן חוץ מאחד מהן — לא קדש הלחם. שחטה חוץ לזמנה, וחוץ למקומה — קדש הלחם. שחטה ונמצאת טרפה — לא קדש הלחם. שחטה ונמצאת בעלת מום — רבי אליעזר אומר: קדש; וחכמים אומרים: לא קדש. שחטה שלא לשמה, וכן איל המלואים, וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן — לא קדש הלחם. ד נסכים שקדשו בפלי ונמצא הזבח פסול: אם יש שם זבח אחר — יקרבו עמו; ואם לאו — יפסלו בלינה. ולד תודה ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה — אינן טעונים לחם, שנאמר (ויקרא ו, יב): "והקריב עליזבח התודה"; התודה טעונה לחם, לא ולדה, ולא חליפתה, ולא תמורתה טעונה לחם.

פירוש ברטנורא

הכתנים נוטלים אחד מעשרה תרומה: שלא יטול פרום. שבור וחתוך: שיהיו כל הקרבנות שווין. חמינים יהיו שוין, עשרה חלות לכל מין: שלא יטול תרומה מקרבן על חבירו. שאם היה מניין זה חמשה ומניין זה חמשה עשר, נמצא מפרש מזה על זה:

ג. השוחט את התודה בפנים. לפנים מן העזרה: ולחמה חוץ לחומה. בגמרא מוקמין לה חוץ לחומת בית פאגני. רבתי פירשו חוץ לחומה החיצונה של ירושלים. [אבל חוץ לעזרה קדוש]. ואע"ג דכתיב (ויקרא ו) והקריב על זבח התודה חלות, דמשמע לכאורה שהיא הלחם אצלה בשעת זביחה, לא דרשינן על כסמך. ורמב"ם גורס בית בני. ומפרש שהוא מקום קרוב להר הבית אלא שהוא חוץ לחומת הר הבית ושם אופים המנחות. ועל שם כך היו קורים לו בית בני. לשון פת בן המלך: עד שלא קרמו בתנור. לאו לחם נינהו. אלא עיסה בעלמא: שחטה. על מנת לאכלה חוץ לזמנה, קדש הלחם ונפגל. על מנת לאכלה חוץ למקומה, קדש הלחם ונפסל. ועממא דקדש הלחם, משום דפסולו בקדש, וקו"ל כל שפסולו בקדש הקדש מוקבלו: שחטה ונמצאת טרפה לא קדש הלחם. דפסולו קודם שחיטה הוא: שחטה ונמצאת בעלת מום רבי אליעזר אומר קדש. בגמרא מוקי לה ברוקן שבעין, דכבי האי מומא סבר ר' אליעזר דאם עלו לא ירדו הואיל ואין מומן ניכר, הלכך קדש הלחם. ואין הלכה כר' אליעזר: שלא לשמה. לא קדש הלחם, דכתיב (ויקרא ו) על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו, על זבח שנזבח לשם תודת שלמיו: וכן איל המלואים. לפי שהן היו תחלה לכל הקרבנות נקט איל המלואים. והוא הדין לאיל נזיר, דמלואים כקרבן יחיד הן חשובים:

ד נסכים שקדשו בכלי. לאו דוקא בכלי. שאין נסכים מתקדשים ליפסל ביוצא וכלינה ואע"פ שקדשו בכלי, אלא בשחיטת הזבח, דכתיב זבח ונסכים, הנסכים תלוים בזבח: ונמצא הזבח פסול. שנפסל בוריקה. דאילו בשחיטה נפסל, לא קדשו נסכים: אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו. בנסכים של צבור מוקמין לה למתנותיו, משום דלכ"ד מתנה עליהם, אם הוצרכו לזבח זה הוצרכו ואם לאו יהיו לזבח אחר. אבל בנסכים של יחיד אין כשרים לזבח אחר. ואפילו נסכים של צבור אין קרבים עם זבח אחר אא"כ היה אותו זבח וזכו כשנפסל הזבח הראשון, אבל אם לא היה זבחו בשעה שנפסל הזבח הראשון,

משניות מבוארות — קהתי

שחטה שלא לשמה — שלא לשם תודה אלא לשם קרבן אחר, וכן איל המלואים — שהביאו כשנתחנכו אהרן ובניו לכהונה, כפי שבארנו בהקדמה למשנה הקודמת, וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן — לא לשם קרבן אחר, לא קדש הלחם — שכן בתורה כתיב (ויקרא ו, יג): "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו", ודרשו: על זבח שנזבח לשם תודת שלמיו; ולמדים מתורה גם איל המלואים ושני כבשי עצרת, שבכל אלו אם שחטן שלא לשמן לא קדש הלחם.

באור משנה ד

נסכים — הבאים עם קרבן עולה או שלמים, שקדשו בפלי — דהיינו שהיו בכלי שרת ונתקדשו בשעת שחיטת הזבח, ונמצא הזבח פסול — כגון שנפסל בוריקת דמו (אבל לא נפסל בשחיטה, שאילו נפסל בשחיטה, לא קדשו נסכים). אם יש שם זבח אחר — הזקוק לנסכים, יקרבו עמו — הנסכים הללו. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בנסכים של קרבן ציבור, שלב בית דין מתנה עליהם, שאם יפסל הזבח, יקרבו עם זבח אחר; אבל בנסכים של קרבן יחיד, אם נפסל הזבח, אין הנסכים כשרים לזבח אחר. ואפילו בנסכים של קרבן ציבור אין הנסכים קרבים עם זבח אחר, אלא אם כן היה כבר אותו זבח זבוח בשעה שנפסל הזבח הראשון; ואם לאו — אם לא היה זבח זבוח בשעה שנפסל הזבח הראשון, יפסלו בלינה — יניחו אותם עד שיפסלו בלינה ויצאו לבית השריפה. ויש מפרשים (לפי הגמרא): נעשו כמו שנפסלו בלינה ויישרפו (רמב"ם; ברטנורא; ועיי' "תוספות יום טוב", זיבור המתחיל "נסכים שקדשו בכלי") ברם, אם לא נתקדשו הנסכים בכלי, אף על פי שנשחט הזבח, יכולים להקריב נסכים אפילו אחר כמה ימים, בין בנסכים של קרבן ציבור ובין בנסכים של קרבן יחיד. ולד תודה — שנולד מבהמה שהוקדשה לקרבן תודה, ותמורתה — או שהמיר את התודה בבהמת חולין, שאמר: זו תמורת תודה זו, שהדין הוא ששתיהן קדושות, והמפריש תודתו ואבדה

ללמד שהתרומה היא לכהן, והשאר נאכל לבעלים — שאר החלות נאכלות לבעלי קרבן התודה. והוא הדין בנזירות, שנוטל הכהן חלה אחת וריקן אחד כמפורש בתורה (במדבר ו, יב-ט), והשאר נאכל לבעלים.

באור משנה ג

השוחט את התודה בפנים — העזרה, ולחמה — ארבעים החלות הבאות עמה, נמצאו חוץ לחומה — בגמרא נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בבאור "חוץ לחומה". רבי יוחנן אמר: חוץ לחומת בית פאגני — ויש דעות שונות בענין "בית פאגני". מכל מקום לפי רוב המפרשים הכוונה היא: חוץ לחומת ירושלים. ברם, הרמב"ם גורס: בית בני (מלשון "פ"ד בג"). והוא מבאר, שהיה זה מקום מיוחד לאפיית מנחות, מחוץ לחומת הר הבית וקרוב אליו (עיי' פירוש המשניות להרמב"ם). — וריש לקיש אמר: חוץ לחומת עזרה, לא קדש הלחם — שאין הלחם מתקדש אלא בשחיטת הזבח, והואיל ובשעת השחיטה היה הלחם במקום שאסור לאכלו, לפיכך לא נתקדש. שחטה — את התודה, עד שלא קרמו בתנור — קודם שעלה קרום על הלחמים, שעדיין אינם קרואים לחם אלא עיסה, ואפילו קרמו פלן — כל הלחמים, חוץ מאחד מהן — שלא קרם, לא קדש הלחם — אפילו אלה שקרמו כבר. שחטה — את התודה, על מנת לאכול מבשרה או להקטיר מאימוריה חוץ לזמנה, וחוץ למקומה — או חוץ למקומה, קדש הלחם — ונעשה פיגול או פסול (עיי' לעיל ב, ג). שחטה ונמצאת טרפה — כגון שמצאו נקב בריאתה, לא קדש הלחם — שפסולו קודם שחיטה הוא. שחטה ונמצאת בעלת מום — בגמרא מבואר שמדובר כאן במום שאינו ניכר, כגון ברוקן שבעין, רבי אליעזר אומר: קדש — הלחם, שסובר רבי אליעזר, הואיל והמום אינו ניכר, הרי דינו שאם עלה למזבח לא ירד, הלכך מקדש את הלחם. וחכמים אומרים: לא קדש — שהואיל ולכתחילה אין קרבן זה עולה למזבח, לפיכך אינו מקדש את הלחם.

ה האומר: הרי עלי תודה — יביא ולחמה מן החלין. תודה מן החלין ולחמה מן המעשר — יביא לחמה מן החלין. תודה מן המעשר ולחמה מן החלין — יביא. התודה היא ולחמה מן המעשר — יביא. ולא יביא מחטי מעשר שני, אלא ממועות מעשר שני.

ו מניין לאומר: הרי עלי תודה — לא יביא אלא מן החלין? שנאמר (דברים טז, ב): "וּבַחַת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבֶקֶר" — וְהָלֹא אֵין פֶּסַח בָּא אֶלָּא מִן הַכֶּבֶשִׁים וּמִן הָעִזִּים, אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר "צֹאן וּבֶקֶר"? אֶלָּא לְהַקִּישׁ כָּל הַבָּא מִן הַבֶּקֶר וּמִן הַצֹּאן לַפֶּסַח: מָה הַפֶּסַח שֶׁהוּא בָּא בְּחֻבָּה, אֵינוּ בָּא אֶלָּא מִן הַחֲלִין, אֵף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא בָּא

פירוש ברטנורה

אין קריבים עם הובח האחר. ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, יקרב עמו. כמה דברים אמורים שהיה זבח זבוח באותה שעה, אבל אם לא היה זבח זבוח באותה שעה נעשה כמו שנפסלו בלילה ופסולים. והכי מפרשא מתניתין בנמרא. וכל זמן שלא נתקדשו נסכים בכלי אע"פ שנשחט הובח יכולים להקריב נסכים אפילו אחר כמה ימים, דק"ל מביא אדם קרבנו היום ונסכו אפילו אחר כמה ימים, בין נסכים של יחיד בין נסכים של צבור. וכן מצויר מביא אשמו היום ולוג שמן שלו לאחר כמה ימים: ולד תודה. שהפריש תודה מעוברת וילדה: וכן המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה אינה טעונה לחם. הראשונה, אם נמצאת לאחר הקרבת שניה. וכן שניה אם נמצאת הראשונה קודם הקרבתה והקריב ראשונה, שוב אין השניה טעונה לחם: חליפתה. היינו המפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה: תמורתה. כגון שעומדת בעין ואומר זו תמורת זו, וכתוב (ויקרא כ"ז) והיה הוא ותמורתו יתיה קודש: **ה** יביא הוא ולחמה מן החולין. ולא מן המעשר. דכיון דאמר הרי עלי ליה דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין: ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא הוא ולחמה מן החולין. דלחם נגדר אחר תודה, וכיון דאמר הרי עלי תודה מן החולין בעל כרחיה איחייב ליה בלחם, הלכך האי דמהדר ואמר לחמה מן המעשר לאו כלום הוא: תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא. כלומר יביא כמו שנדר. ולא חובה, דכל שכן אם יביא שניה מן החולין דשפיר עבד. אלא אם רצה להביא כמו שנדר יביא: ולא יביא לחם מחטי מעשר שני עצמו. דלחם דומיא דשלמים בעינן, מה שלמים ממועות מעשר שני ולא ממעשר שני עצמו, אף לחם כן:

ו מה פסח שהוא בא בחובה אינו בא אלא מן החולין. דפסח מצרים לא בא אלא מן החולין, שעדיין לא היתה לחם שום תבואת מעשר שני שאין מעשר

משניות מבוארות — קהתי

אלא שאם רצה להביא כמו שנדר יביא. ולא יביא — את הלחם, מחטי מעשר שני — עצמו, אלא ממועות מעשר שני — שיקח בהן סולת ויביא לחמי התודה, שדינן כקרבן שלמים של נדבה, מה שלמים ממועות מעשר שני ולא ממעשר שני עצמו, שהרי אין מעשר שני בבחמות, אף לחם כן.

באור משנה ו

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד את מקור ההלכה שהבאנו שם, שכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.

מניין לאומר: הרי עלי תודה — לא יביא אלא מן החלין — כמו ששינוי במשנה הקודמת? שנאמר: "וּבַחַת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבֶקֶר" — וְהָלֹא אֵין פֶּסַח בָּא אֶלָּא מִן הַכֶּבֶשִׁים וּמִן הָעִזִּים — כמו שכתוב (שמות יב, ח): "שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם, מן הכבשים ומן העזים תקחו", אם כן למה נאמר "צאן ובקר" — בפסוק הנזכר למעלה? אלא להקיש כל הבא מן הבקר ומן הצאן לפסח — שכל קרבן חובה דינו כקרבן פסח, מה הפסח שהוא בא בחובה, אינו בא אלא מן החלין — שהפסח הראשון במצרים לא בא אלא מן החולין, שעדיין לא היו נוהגים דיני מעשר שני עד שבאו לארץ, ולמדים פסח דורות מפסח מצרים, שכן כתוב (שמות יג, ח): "ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה", ודורשים: "בחודש הזה" — שיהיו כל עבודות חודש זה כזה (של מצרים). ומכאן שכשם שפסח מצרים לא בא אלא מן החולין, כך פסח דורות אינו בא אלא מן החולין; ומה קרבן פסח, שהוא קרבן חובה, אינו בא אלא מן החולין, אף כל דבר שהוא בא בחובה, לא יבוא אלא מן החלין: לפיכך, האומר: הרי עלי תודה, הרי עלי שלמים — שנדר תודה או שלמים, הואיל והם באים חובה — שהרי התחייב בנדר להביאם, לא יבואו אלא מן החלין — ולא ממועות מעשר שני. והנסיכים — הבאים עם קרבן שלמים, בכל מקום — אפילו אומר: הרי עלי תודה או שלמים מן המעשר, שרשאי הוא להביאם ממועות מעשר שני, כמו שלמדנו במשנה הקודמת, מכל מקום נסיכיהם לא יבואו אלא מן החלין — ולא ממועות מעשר שני, שלא התיירה התורה להביא ממועות מעשר שני אלא שלמים שבשרם נאכל לבעלים, אבל

והפריש אחרת תחתיה — ואחר כך נמצאה הראשונה, אינן טעונים לחם — הולד, או התמורה, או התודה שאבדה ונמצאה לאחר שהקריב את השנייה שהפריש תחתיה, או זו שהפריש תחתיה, אם נמצאה הראשונה קודם הקרבתה, והקריב הראשונה — כל הקרבנות הללו אינם טעונים לחם, שנאמר: "וְהַקִּרְבִּים עַל-זֶבַח הַתּוֹדָה" — ודרשו מכאן: הַתּוֹדָה טְעוּנָה לַחֵם, לֹא וְלָדָה — של התודה, וְלֹא חֲלִיפָתָה — היינו המפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה, כמבואר לעיל, וְלֹא תַמּוּרְתָה — כמבואר לעיל, טְעוּנִין לַחֵם — כלומר התודה עצמה טעונה לחם ולא כל אלו טעונים לחם.

באור משנה ה

הפודה פירות מעשר שני בכסף, צריך להעלות את הכסף לירושלים ולהוציאו שם לצרכי אכילה ושתייה בלבד, כמו שכתוב (דברים יד, כו): "ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן ובבין ושכר, ובכל אשר תשאלך נפשך, ואכלת שם לפני ה' אלהיך". ודין הוא שלוקחים ממועות מעשר שני בחמות לשלם נדבה, שבשרם נאכל לבעלים, אבל אסור לקנות בהן קרבן חובה, ואפילו קרבן שבשר נאכל לבעלים, שכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ולא מן המעשר, כפי שיבואר במשנה הבאה. משנתנו דנה בהבאת תודה ולחמה ממועות מעשר שני.

האומר: הרי עלי תודה — היינו שנדר להביא קרבן תודה, יביא היא ולחמה מן החלין — צריך הנודר להביא את התודה ולחמה מן החולין, ואסור לו להביאם ממעשר שני, שהואיל ואמר "הרי עלי", הרי זה דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, כמו שהזכרנו לעיל. האומר: הרי עלי תודה מן החלין ולחמה מן המעשר — ממעשר שני, יביא לחמה מן החלין — חייב להביא גם לחמה מן החולין, שהלחם נגדר אחר התודה, וכיון שנדר תודה מן החולין הרי נתחייב ממילא בלחם; הלכך מה שחזר ואמר "ולחמה מן המעשר" אינו מועיל. ואם אמר: הרי עלי תודה מן המעשר ולחמה מן החלין — הואיל ואמר בתחילה שביא את התודה ממועות מעשר שני, יביא — כמו שנדר, דהיינו התודה מן המעשר והלחם מן החולין; ורשאי הוא להביא שניהם מן החולין. ואם אמר: הרי עלי התודה היא ולחמה מן המעשר — שנדר במפורש, להביא תודה ולחמה ממעשר שני, יביא — כמו שנדר, שניהם מן המעשר; ואף בכגון זה רשאי הוא להביא שניהם מן החולין,

בְּחֻבָּה, לֹא יָבֹא אֶלָּא מִן הַחֲלִין; לְפִיכָּה, הָאוֹמֵר: הָרִי עָלֶי תוֹדָה, הָרִי עָלֶי שְׁלָמִים, הוֹאִיל וְהֵם בָּאִים חֻבָּה – לֹא יָבֹאוּ אֶלָּא מִן הַחֲלִין. וְהַנִּסְכִּים בְּכָל מָקוֹם, לֹא יָבֹאוּ אֶלָּא מִן הַחֲלִין.

פ ר ק ש מ י נ י

א כָּל קֶרֶבֶנֹת הַצֶּבֶר וְהִתְחִיד בָּאִים מִן הָאֶרֶץ, וּמִחוּצָה לָאֶרֶץ, מִן הַחֲדָשׁ, וּמִן הַיֶּשֶׁן, חוּץ מִן הָעֹמֵר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שְׁאֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הַחֲדָשׁ וּמִן הָאֶרֶץ. וְכֵן אֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הַמִּבְחָר. וְאִיזְהוּ מִבְּחָר? מִכֶּמֶס וּמִזִּנְיָחָה אֶלְפָּא לְסֻלָּתָה. שְׁנֵיהֶם לֶחֶם חֲפָרִים בְּבִקְעָה. כָּל הָאֶרְצוֹת הָיוּ בְּשָׁרוֹת, אֶלָּא מִכָּאֵן הָיוּ מִבִּיאִים.

פירוש ברטנורה

אלא משנכנסו לארץ, ומה פסח מצרים לא בא אלא מן החולין אף פסח דורות אינו בא אלא מן החולין, שהרי הוא אומר (שמות י"ג) ועברת את העבודה הזאת בחודש הזה, שיהיו כל עבודת החדש הזה כזה של מצרים: אף כל דבר שבחובה נמי כו'. לפיכך, האומר הרי עלי תודה או שלמים הואיל והן באים חובה דקאמר הרי עלי, לא יביא אלא מן החולין: והנסיכים: אפילו אמר הרי עלי להביאם ממעשר, לא יביא אלא מן החולין. דכי שרא רחמנא לאתויי שלמים ממעשר הני מילי שלמים גופיהו דבני אכילה נינהו, אבל נסכים דכליל הם לא יביאו מן המעשר:

ח א כל קרבנות. מן החדש ומן הישן. במנחות קאמר: שאינן באים אלא מן החדש. בעומר כתיב (ויקרא כ"ג) מנחה חדשה, ובשתי הלחם כתיב (שמות ל"ד) בכורי קציר חטים: ומן הארץ. בעומר כתיב (ויקרא כ"ג) כי תבוא אל הארץ וגו' וקצרתם את קצירה, ובשתי הלחם כתיב (שם) ממושבותיכם תביאו להם: מכמס וזניחה. שמות של מקומות הן: אלפא לסולת. סולת שלהן ראשון ומובחר לכל הסולות. כאל"ף זו שהיא ראשונה לכל האותיות: אלפא. זו אל"ף בלשון יוני: שנייה להן. קרובה סולתה להיות משובחת כסולת מכמס וזניחה: חפריים בבקעה. שתי חפרים הן, אחת בהר ואחת בבקעה, ואותה שבבקעה היא שסולת שלה משובחת: כל הארצות. של ארץ ישראל היו כשרות, אלא שמכאן היו מביאים:

משניות מבוארות – קהתי

למנחות שהם מן המובחר? מִכְּמָס — יש סוברים שזוהי העיר מכם. הנזכרת בספר שמואל א פרק יג, וּמִזִּנְיָחָה — יש גורסים: וזנוחה, וסוברים שזוהי העיר זנוח שבשפלת יהודה, הנזכרת בספר יהושע (טו, דז), אֶלְפָּא לְסֻלָּתָה — שני המקומות הללו הם "אלפא", היינו הראשונים במעלה לסולת, שסולתם היא מובחרת ביותר ("אלפא" — האות הראשונה בשפה היוונית). שְׁנֵיהֶם לֶחֶם — בטיב הסולת שלה, חֲפָרִים בְּבִקְעָה — יש גורסים: עפריים, וסוברים שזו העיר הנזכרת בספר דברי הימים ב (יג, יט): "וירדף אביה אחרי ירבעם וילכד ממנו ערים את בית אל... ואת עפרין ובנותיה"; ושתי עפריים היו: אחת בהר ואחת בבקעה, וזו שבבקעה סולתה משובחת (רש"י; תוספות). ואלו שגורסים "חפרים" סוברים, שזו העיר חפרים שבנחלת יששכר הנזכרת בספר יהושע (יט, יט). כָּל הָאֶרְצוֹת הָיוּ בְּשָׁרוֹת — מותר להביא סולת למנחות מכל המקומות שבארץ ישראל (רש"י), אֶלָּא מִכָּאֵן הָיוּ מִבִּיאִים — מהמקומות שנוכרו למעלה, לפי שסולתם משובחת ומובחרת.

הנסיכים, הואיל ואינם נאכלים אלא קרבים כולם על המזבח, אסור להביאם ממעות מעשר שני, שאין קונים במעות מעשר שני אלא צרכי אכילה ושתייה בלבד, כמו שהבאנו בהקדמה לבאור המשנה הקודמת.

באור משנה א

כָּל קֶרֶבֶנֹת הַצֶּבֶר וְהִתְחִיד בָּאִים מִן הָאֶרֶץ, וּמִחוּצָה לָאֶרֶץ — כלומר כל המנחות באות בין מתבואת ארץ ישראל ובין מתבואה שגדלה בחוץ לארץ, מִן הַחֲדָשׁ, וּמִן הַיֶּשֶׁן — בין מן התבואה החדשה ובין מן התבואה הישנה, חוּץ מִן הָעֹמֵר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שְׁאֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הַחֲדָשׁ וּמִן הָאֶרֶץ — שכן בעומר כתוב (ויקרא כג, י): "כי תבוא אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה, והבאתם את עומר ראשית קצירכם...". ובשתי הלחם כתוב (שם טז, יז): "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, והקרבתם מנחה חדשה לה' ממושבותיכם תביאו להם תנופה"... וְכֵן — וכל המנחות, אֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הַמִּבְחָר — שנאמר (דברים יב, יא): "וכל מבחר נדריכם". וְאִיזְהוּ מִבְּחָר — איזו הסולת ואיזה השמן

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדר"ש, תשי"ז

ברוקלין.

צעירי אגודת חב"ד סניף כפר חב"ד

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבם מכ"א אדר"ש, ראשי פרקים מהתועדות דפורים, ולפלא שמקצרים במקום שאמרו להאריך, ואף כפי שכותבים שכבר כתבו לי ע"ד התועדות זו, מובן שאין זה פוטר מכתובה את הנחלת צעירי אגודת, כיון שהם הן שארגנו ההתועדות.

בודאי למותר לעוררם שהתועדות כגון דא הרי זה חרישה ולכל היותר גם זריעה, ומוכרח לאחר זה כל המלאכות הנדרשות בכדי שיהי צמיחה ופירות, ובנדון דידן מההתחלות שבזה לעמוד בקישור עם הפנים חדשות שבאו עמהם במגע בעת התועדות זו, אף שמובן שאופן הקישור לא עם כולם שוה הוא, ויש לנצל ימי חג הפסח הבע"ל, ובמבצע חלוקת מצה שמורה בפרט.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש ולחג הפסח כשר ושמו.

ביאור עם "שפה ברורה – עזו והדר"

רש"י

דף סג עמוד א. מקשה הגמרא: לָכִי בשאר ימות השנה חייב אָפִילוֹ כששחטו לְשִׁמּוֹ, וְהִתְנַן - והלא שנינו במשנה (זבחים קיב), קרבן שהוא מְחוּסֵר זֶמֶן - שעדיין לא הגיע זמן הראוי להקריבו, השוחטו בחוץ פטור, בֵּין אם הוא מחוסר זמן בְּגוּפוֹ וכגון שעדיין לא מלאו לקרבן שמונה ימים ללידתו, וּבֵין אם הוא מחוסר זמן בְּבָעֲלִים, וְאִיזְהוּ מְחוּסֵר זֶמֶן בְּבָעֲלִים, כגון הָזֶבֶת וְהַיּוֹלֶדֶת וְהַמְצוּרָע הצריכים להביא את קרבנות טהרתם אחר ספירת שבעה, או ביולדת בסוף ימי טהרתה, ובאופן שְׁהִקְרִיבוּ אֶת חַטָּאתָם וְאֶשָּׁמָם בְּחוּץ קודם שהגיע זמן הקרבנות, פְּטוּרִין, כיון שקרבנות אלו לא היו ראויים להיקרב בפנים כלל, לא לחובתם בתורת חטאת ואשם, שהרי הבעלים מחוסר זמן ולא הגיע זמן חיובו, ואף לנדבה אינם ראויים, כיון שחטאת ואשם אינם קרבים נדבה, אמנם אילו הקריבו את עֹלֹתֵיהֶן וְשִׁלְמֵיהֶן בְּחוּץ, חֵיבִין, שהרי יכולים להיקרב בפנים בתורת נדבה. וְאָמַר רַב חֶלְקִיָּה בַּר מִזְבִּי, לֹא שָׁנִי שהשוחט אשם בחוץ כשהוא מחוסר זמן בבעלים שפטור אֵלָּא כששחטו לְשִׁמּוֹ, כיון שאינו ראוי לשם אשם בפנים, אֲכָל כששחטו שְׁלָא לְשִׁמּוֹ כגון ששחטו לשם עולה או לשם שלמים, חֵיבִי, כיון שהיה ראוי להיקרב כך בפנים, שהרי כל קרבן [חוץ מפסח בזמנו וחטאת] שנשחט בפנים שלא לשם מה שהיה עומד הרי הוא כשר, אלא שבעליו לא יצאו בזה ידי חובתם, וצריכים להביא קרבן אחר לחובתם. ומבואר שכששוחט אשם מחוסר זמן בחוץ לְשִׁמּוֹ מִיָּהָ - על כל פנים פְּטוּר, ולפי דברי רבין בשם רבי יוחנן יקשה, אֲמַאי פטור, גִּימָא - נאמר אף בזה שיהיה חייב הוֹאִיל וְהָאִין להיקרב שְׁלָא לְשִׁמּוֹ בְּפָנִים. מתרצת הגמרא: הָכִי הִשְׁתָּא - וכי כך נראה בעיניך שיתכן לדמות דין אשם מחוסר זמן לדין פסח בשאר ימות השנה, הָתָם - שם לגבי אשם, בכדי לשחטו לשם עולה או שלמים בְּעִי עֲקִירָה - צריך לעקור ממנו שם אשם, וכששחטו לשמו לא עקר כלל את שמו ואינו ראוי כעת בפנים כלל, ולפיכך פטור כששחטו בחוץ, מה שאין כן הָכָא - כאן כששחט את הפסח בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה ממילא שְׁלָמִים נִינְהוּ, ואין צורך לעקור שם פסח ממנו כדי שיוכשר לשלמים, ולכך אף כששחטו בחוץ לשמו חייב, כיון שמשנתה מאליו לשם שלמים ונחשב ראוי להיקרב בפנים.

הגמרא מביאה שאמוראים נוספים נחלקו בדין זה: רַב אֲשִׁי מִתְנִי - למד שהשוחט פסח בשאר ימות השנה בין לשמו ובין שלא לשמו חֵיבִי, בְּרֵאשִׁיטָא רַבִּי יְרֵמְיָה אמר רבי יוחנן, ואילו רַב יְרֵמְיָה מְדַפְתִּי מִתְנִי - למד כרב דִּימִי, שהשוחט פסח בין לשמו בין שלא לשמו פְּטוּר, מפני שְׁקִסְכֶּר פֶּסַח בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה בְּעִי עֲקִירָה בכדי שיוכשר לשם שלמים, וְעֲקִירָת חוּץ לֹא שְׁמָה עֲקִירָה, ולפיכך אם שוחטו ועוקר שמו בחוץ אינו ראוי להיקרב בפנים לשם שלמים, וּפְלִיגָא דְרַב חֶלְקִיָּה בַּר מִזְבִּי - רב ירמיה מדפתי הסובר שעקירת חוץ אינה עקירה, חולק על רב חלקיה בר טובי הסובר ששמה עקירה, וחייב משום כך את השוחט אשם מחוסר זמן בחוץ שלא לשמו.

לסיכום, מצינו שלש שיטות בדין השוחט פסח בשאר ימות השנה בתורת שלמים: א. דעת רב חסדא שצריך לעקור את שם הפסח על ידי שחיתתו לשם שלמים. ב. דעת רבין שהפסח נעשה שלמים בלי עקירה. ג. דעת רב דִּימִי שצריך לעקור את שם הפסח, אך רק על ידי שחיתתו בפנים ניתן לעוקרו, אולם על ידי שחיתתו בחוץ לא ניתן לעוקרו. הגמרא דנה בדין שחיתת שעירי יום הכיפורים בחוץ לאחר הגרלה: אָמַר מַר בְּרֵייתא

(לעיל סב), שחט את השעירים בחוץ מִשְׁהַגְרִיל [-אחר שהגריל] עֲלֵיהֶן, חֵיבִי עַל השעיר שֶׁל שָׁם שראוי לאהל מועד, וּפְטוּר עַל השעיר שֶׁל עֲזָאִיל שאינו ראוי להקריבו בפנים וכדלהלן. תִּנּוּ רַבָּנָן בְּרֵייתא, נאמר בתורה (ויקרא יז ג-ד) 'אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז בַּמִּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחֲנֶה, וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לַחֲקָרִיב קִרְבָּן לָהּ',

השירים כפי המבואר בברייתא זו, וזהו הסימן 'הומבה' והבו, ולרשע, מי יקום, בינו, הסרותי, מוטו. רב פפא חולק וסובר ש'הסרותי' היה קודם ל'בינו בוערים', ולכן מנה פה סמנא – הניח סימן שונה 'הומבה', שבסימנו 'ה' קודם ל'ב'. אומרת הגמרא: וסימנך שלא תטעה איהו סימן נתן רב ספרא, אמרבה דספרי – שפירושו מבואות של מלמדי תינוקות, שרגילים לילך בו גדודי אנשים משום שבו היו מתאספים אבותיהם ואמותיהם של התינוקות, אף כאן סימן בידך שמי ששמו ספרא ודומה לסופר ומלמד היה סימנו הומבה, שדומה לחיבת אמבואה. הרי מבואר בברייתא זו שבשבת שבחג אומרים רק את השיר של שבת ולא שני שירים, ודלא כרב אחא הסובר ששירים ותוקעים על כל מוסף, הרי זו תיובתא דרבי אחא בר חנינא. מסיקה הגמרא: אכן היא תיובתא.

מקשה הגמרא: והא רבי אחא בר חנינא קרא ומתניתא קאמר – הביא מקור לדבריו מפסוק ומברייתא כדלעיל. אמר רבינא – יש לפרש שמה שלמדה הברייתא מן הפסוק ש'הכל לפי המוספים תוקעים', אין חוונה בדברי רבי אחא שתוקעים על כל מוסף, אלא לומר שפאריבין בתקיעות – שכשיש שני מוספים מאריך במשך התקיעות, ואומרים את השיר לאחר שקרבו נסכי שניהם. פירוש נוסף, רבנן דקיסרי משמיה דרבי אחא אמרי שבחונה הברייתא 'הכל לפי המוספים' לומר שפאריבין בתקיעין – שכשיש שני מוספים מוסיפים חצוצרות, ותוקעים כולם יחד, וכל זה נחשב כתקיעה אחת.

שואלת הגמרא: ואנן – בני חוץ לארץ דאית לן תרי יומי – שיש לנו שני ימים טובים בתחילת חג הסוכות, היכי עבדינן לענין הזכרת קרבנות המוספים בתפילת המוספים ובקריאת התורה, שהרי ביום טוב שני אין להזכיר את קרבנות היום השני כדי שלא יבואו לזלזל ביום טוב, ואם כן יש להסתפק אם יזכירו ביום הראשון של חול המועד את קרבנות היום השני וכן הלאה, עד שבהושענא רבה שהוא היום החמישי והאחרון של חול המועד יקראו ביום השישי והשביעי ידחה, או שביום הראשון יקראו ביום השלישי שהוא הקרבן האמיתי של היום וקריאת היום השני תידחה. עונה הגמרא: אפי' אמר 'שני' ידחה, שביום הראשון של חול המועד שהוא היום השלישי מתחילת החג קוראים 'וביום השלישי', ופרשת 'וביום השני' נדחית. רבא אמר 'שביעי' ידחה, שביום הראשון של חול המועד קוראים 'וביום השני' וכן הלאה, ונמצא ש'וביום השביעי' לא יקראו. תניא בותיה דרבא, ששינו בברייתא שהובאה לעיל בענין שיר של חול המועד, שאם חל שבת להיות ב'אחד מ'הן אומרים על הקרבן שיר של שבת ולמחרת ביום ראשון אומרים את השיר שהיה צריך להאמר אתמול וכן הלאה, עד שהשיר האחרון שהוא 'מוטו' ידחה. הרי שלעולם עוקרים את האחרונה. דעה שלישית בענין זה: אתקין אמימר בעיר נהרדעא, דמדלג דלוגי וע"ז זה יאמרו את כל הפרשיות. הא כיצד, ביום ראשון של חול המועד אומרים 'וביום השני' וגם 'וביום השלישי', לפי שיום זה הוא ספק שני ספק שלישי. ולמחרת ביום השני של חול המועד (שהוא יום הרביעי מתחילת החג) אומרים 'וביום השלישי' וגם 'וביום הרביעי', וכן הלאה עד שביום החמישי שהוא הושענא רבה אומרים 'וביום הששי' ו'וביום השביעי':

ואמר רבי יוחנן שהטעם שמניחים את איברי מוסף של ראש חודש למעלה מכל האיברים, כדי להראות שהם חשובים, ולידע שהוקבע ראש חדש במוטו. הרי שעשו לכך היכר אחר, ומדוע הוצרכו להקדים שיר של ראש חודש לשל שבת. מתרצת הגמרא: תרי היכרי עבדינן – היו עושים שני דברים להיכר דבר זה, כדי שדחיו האי תו, ותו ב'האי תו, כלומר, כדי שגם מי שלא יראה היכר אחד יוכל לראות את ההיכר השני, ויותר אנשים ידעו שהוקבע ראש חודש בזמנו.

מקשה הגמרא עוד על דברי רב אחא שתוקעים לכל מוסף: מיתבי, דתני רבא בר שמואל, יכול בשם שתוקעין על מוסף של שבת כשהוא בפני עצמו ואין עוד קרבן מוסף באותה שבת, ועל מוסף של ראש חדש כשהוא בפני עצמו – כשחל בחול ואין עוד קרבן מוסף באותו יום, כך כששניהם חלים יחד יהיו תוקעין על כל מוסף ומוסף, תלמוד לומר 'וביום שמחתכם ובמועד' ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרת על עלתיתכם ועל זבחי שלמיכם', ולהלן תבאר הגמרא את הדרשה, ומכל מקום מפורש בברייתא שאין תוקעים לשני המוספים ודלא כרב אחא. ואם כן תיובתא דרבי אחא. מסיקה הגמרא: אכן תיובתא. מבררת הגמרא: מאי תלמודא – כיצד למדה הברייתא מהפסוק שכשחל ראש חודש בשבת תוקעים רק פעם אחת אף שיש שני מוספים. אמר אפי', כיון שאמר קרא בענין התקיעות 'ובראשי חדשיכם', נכללו בזה כל החדשים והוקשו כל חדשים ביום זה לזה, ללמדך שתקיעות כל ראשי החדשים שוות ואין הבדל אם חלו בחול או בשבת. רב אחא אמר, דרשת הברייתא היא מדבתיב 'חדשיכם' חסר יו"ד, ומשמע לשון יחיד, ותיב 'ובראשי' – לשון רבים וזהו כעין סתירה, אלא שהתורה דיברה על חודש אחד שיש לו שני ראשים, ואיהו חדש שיש לו שני ראשים, הוי אומר זה ראש השנה שהוא גם ראש חודש וגם ראש השנה ויש בו שני קרבנות מוסף, ועל זה אמר רחמנא 'חדשיכם' – לשון יחיד לומר שחד היא – שתוקעים רק פעם אחת על שני המוספים.

ועוד מקשה הגמרא על דברי רב אחא, מדתניא בברייתא המלמדת את סדר השירים במוספים של חג הסוכות בחולו של מועד. ביום הראשון של חול המועד סוכות, מה היו הלויים אומרים, את כל מזמור ב'ט בתהלים 'הבו לה' בני אלים'. ביום השני של חול המועד מה היו הלויים אומרים, את כל מזמור נ' בתהלים 'ולרשע אמר אלים'. ביום השלישי של חול המועד מה היו הלויים אומרים, את חציו השני של מזמור צ"ד שבתהלים, והתחילו ב'מי יקום לי עם מרעים'. ביום הרביעי של חול המועד מה היו אומרים, את חציו הראשון של מזמור צ"ד שבתהלים המתחיל 'פינו בערים בעם', ביום החמישי של חול המועד מה היו הלויים אומרים, חלק ממזמור פ"א שבתהלים, והתחילו מהפסוק 'הסירותי מסכל שכימו'. ביום השישי של חול המועד מה היו אומרים, את כל מזמור פ"ב שבתהלים, הפותח 'אלהים נצב בעדת אל' וגו', ובהמשכו נאמר 'מוטו כל מוסדי ארץ'. סדר שירים אלו היה בימות החול של חול המועד, ואם חל שבת באחד מהם אומרים רק את שיר של שבת, ולמחרת ביום ראשון אומרים את השיר שהיה צריך להאמר ביום הקודם, וכן הלאה אין מדלגים את סדר השירים, עד שנמצא שהשיר של היום השביעי שהוא 'מוטו' ידחה לגמרי ולא יאמר. רב ספרא מנה פהו סימנא – הניח סימן בראשי תיבות לזכור סדר

סוכה. פרק חמישי – החליל דף נה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קבז רש"י

1 ואמר רבי יוחנן – לכן סודרין אותן למעלה משאר אברים – להראות שהן חשובין,
2 ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו. יכול כשם שתוקעין – על מוסף של ראש חדש בפני
3 עצמו כשחל בחול, ועל מוסף שבת בפני עצמה כשהיא לבדה. כך תוקעין על כל מוסף
4 ומוסף – כשחלו להיות יחד. תלמוד לומר ובראשי חדשיכם – גבי תקיעות כתיב "וביום
5 שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם" וגו'. חוקש כל החדשים כולן – לענין
6 תקיעות, שתקיעותיהן שוות. שני ראשים –
7 ראש חדש השנה, וקרייה רחמנא
8 "חדשכם" – חסר כתיב לענין תקיעות. בחולו
9 של מועד – דסוכות. מה היו אומרים – בשיר
10 המוספין. בראשון – ביום הראשון דחושמע
11 מינה. אומרים חב' לה' וגו' – כל המזמור על
12 שם שהיום תחלת שמחת בית השואבה –
13 דהיינו, כבוד ועוז. ובאותו מזמור "קול ה' על
14 המים" – על שם ניסוך המים. ולרשע אמר בו'
15 – וכל המזמור דברי כבושין הן לנאספים
16 לעזרה למצות החג, ושמהם שמחת החג.
17 ומוכיחם "מה לך לספר חקי" – כלומר: למה לך
18 לבא לבית זה עם שאר עמי אם אינך חוזר
19 בתשובה ובאותו מזמור כתיב "ובח' לאלהים
20 תודה ושלם לעליון נדררך" – על שחג הסוכות
21 זמן "בל תאחר" הוא שלש רגלים כסדרן. וסוף
22 המזמור "ובח' תודה יכבדני ושם דרך אראנך"
23 וגו'. מי יקום לי עם מרעים – רבינו בוערי'
24 במזמור אחד הם. רבינו בוערי' מוקדם, ורמי
25 יקום לי" מאוחר – והם מקדימין את המאחר.
26 ונראה בעיני, מפני שפרש"ט "מי יקום לי" מדברת
27 על צרותן שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי
28 פרס, ומלכי יון, ומלכי רומי. ואף על פי כן, אינן
29 נמנעים מלשמוח שמחת מלכם, ומתפללים: מי
30 יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה "לול' ה'
31 עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי אם אמרתי
32 מטה רגלי" וגו' "שירעפי בקרבי תנחומך
33 ישעשעני" כלומר: אף לפי צרותינו אין אנו
34 נמנעין מלבא להשתעשע בתנחומך וכו', עד
35 סוף המזמור. ולמחר "בינו בוערי' בעם" – מפני
36 שעבדין זמן מתנות עניים. שהוא זמן אסוף, זמן
37 לקט שכחה ופאה, ומעשר עני. וכשמגיעין ימים האחרונים, שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם קורין לפנין, לזוכיכם שיעשרו בראיו. ואף על פי שהמעשרות בצנעה, ולא יאמרו:
38 מי רואנו ומי יודענו, לכן אומר "בינו בוערי' בעם" – שאומרים בלבם: מי יגיד מעשינו "הנוטע און הלא ישמע אם יצר עין הלא יביט היוסר גוים הלא יוכיח" וגו' עד "מי יקום לי".
39 הפייתו כסבל שכמו – דברי תנחומין הן. אם תזכר "בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם". "אבתך על מי מריבה כו' – על המים שניזונין עליהם בחג, לפי מה שאנו בוחגן אפסוק
40 לך, על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להם. וכתבי' במזמור זה "אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאותו" – שאשלח לכם ברכה. וסוף המזמור "ויאכלהו מחלב חטה" וגו'. ימושו כל מוסרי ארץ – במזמור "אלהים נצב בעדת אל". ואומרים כל המזמור על שם שכתוב בו "עני ורש הצדיק" – אלו מעשרות. שכן הוא נדרש בחולין: צדק
41 משלך ותן לו, בפרק "הורוע" (קלר, א). לא ידעו ולא יבינו" ומי שאינו נוטל לבו להבין לכן "בחשכה יתהלכו" – זו מיתה, כדתן (אבות פרק ה' משנה טו), בארבעה פרקים הדבר מתורבה
42 כו' במוצאי החג שכתב שנה מפני גזל מתנות עניים – גורם קללה לעולות רעושע נטרות מוסיפין ע' ואם חל שבת באחד מהן – ידחו שיר המועד מלפני שיר שבת. ימושו ידחה
43 – שהוא שיר אחרון ונדרה, מפני שאמרו באחד בשבת שיר שודיה ראו לומר אתמול – שאין מדלגין סדר השיר. ובשני – שיר של אחד בשבת נמצא האחרון נדרה. הומוחב" –
44 סימן סדר הפרשיות הוא. ומחליף להקדים "הסירותי" לבינו בוערי' בעם". וסימנך – שלא תטעה איהו סימן של רב ספרא. אמנוהא דספרי – גודדי אנשים ונשים, רגליהם להלך
45 במבוי של מלמדי תינוקות, שהתינוקות ואבותיהם ואמותיהם מצויין אצלם. אף כאן מי ששמו ספרא. היה סימנו הומוחב", שדומה לתיבת אמנוהא. תיבותא דרבי אחא – דאמר:
46 תוקעין על כל מוסף – אלמא, דאמר לכל אחד שיר. והבא קתני: ימושו ידחה – אלמא, לא אמרו בשבת של חול המועד אלא שיר של שבת. אמר רבינא לומר שפאריך בתקיעות
47 – ברייתא קתני אתמא הכל לפי המוספין תוקעין, ור' אחא פירשה: שתוקעין על כל מוסף. ולא הוה ליה לפרושי הכי, דדאי אין אומר אלא שיר אחד, ואין כאן אלא תשע תקיעות
48 לשלשה פרקי השיר. ובריתא קא משמע לן שפאריך במשך התקיעות. כשיש שני מוספין. ואומרין השיר לאחר שקברו נסכי שניהם. שפאריך בתוקעין – שמוסיפין חצוצרות, ותוקעין
49 יחד. וכולהו חד שבתכני – דתנן בערבין (א.א.). אין פותחין משתי חצוצרות רעושע נטרות מוסיפין ע' לעולם. און דאית לן תרי יומי ערבין – משום דאיתירי בשמירא פרושית
50 המאורעות ליום. דרדחין חדא מינה, קבעי להו ואנן דמיבעי לן למימר בצלוחא דמוספין את מוספי היום. וקרבות החג אינן שוקן, שהפרים מתמעטין וחולכין, ואית לן תרי יומי יום טוב
51 מספיקא. ולא מצינן למימר ביום טוב שני פרשת "וביום השני", דאם כן עבדינן ליה חול, ומיבעי לן למימר ביה "ובחמשה עשר יום" – כיומא קמא, היכי עבדינן בראשון של חול
52 המועד. ובשאר הימים מי אמרינן כיומא קמא "וביום השני" – דהוה ליה למימר מאתמול, וכן סדר. ונמצא שבוים השביעי של ערבה נאמר "וביום הששי", ועל כרחך, למחר שהוא
53 יום טוב, לא מצינן למימר "וביום השביעי", דאם כן עבדת ליה חול, ונמצא שביעי נדרה, או דלמא יומא קמא אמרינן "וביום השלישי" ושני נדרה ממקומו, מפני שהוא ספק – ידחה
54 לגמרי. ימושו ידחה – שהוא אחרון. אלמא, פרשה שנדרת היום – אומרים אותה למחר, ואחרונה נעקרת. אתקין אמימר דמדלגי דלוגי – ונמצאו כולן עומדין. ואומרין ביום ראשון
55 של חול המועד "ביום השני" "וביום השלישי" ספק שני ספק שלישי. ולמחר אומרים "ביום השלישי" "וביום הרביעי", ובשלישי דחול המועד – "ביום הרביעי" "וביום החמישי". וברביעי
56 – "ביום החמישי" "וביום הששי", ובחמישי דחול המועד, שהוא חושענא רבא, אומרים "ביום הששי" "וביום השביעי" כספיקו. והיינו דלוגי – שאומרים היום מה שאמרו אתמול;
57 כדאמרינן (מגילה כבא), גבי ראש חדש – רב אמר: דולג – שאומר השני אחד מן הפסוקים שאמר ראשון. וכי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי לענין קורא התורה.
58 שהרביעי הקורא, שהוא מוסף בחולו של מועד, יותר משאר ימים, וניכר שהוא בא לכבוד היום. הוא קורא את ספיקי היום, כמו ששלח צבור אומרן. ואם שבת הוא – קוראן המפטיר.
59 והשלשה שקורין תודלה, אין מקדיפין על קריאתם – יקראו מה שירצו. ומכל מקום, כך היו נהגין רבותי – שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום. והשלישי בפרשת יום המחרת,
60 שאינה מספיקות היום כלל. והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים.

1 אתקין אמימר דמדלגי דלוגי – יום ראשון של חול המועד אומר במוסף "ביום השני"
2 "וביום השלישי" – לפי שהוא ספק שני ספק שלישי. וכן בכל יום ויום של חול
3 המועד – ספק הראוי. ופירש בקונטרס: כי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי
4 לענין קורא התורה. ורביעי שנתוסף לחול המועד, יותר משאר ימים. וניכר שהוא בא לכבוד
5 היום, הוא קורא ספיקי היום, כמו ששלח צבור
6 אומרן. ואם שבת הוא, קוראן המפטיר. ושלשה
7 הקוראים תחילה – שנים ראשונים קוראים שתי
8 ספיקות היום, והשלישי בפרשת יום המחרת.
9 והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים.
10 והשתא, לפי סדר זה, ישתנה הסדר ביום חושענא
11 רבא: שאם יקראו שנים הראשונים שתי ספיקות,
12 היה השלישי זקוק לקרות "ביום השמיני עצרת
13 תהיה לכם" – ואין נכון לקרות בחג פרשה שאינה
14 של חג. ואם מתחיל הראשון וקורא פרשה שלפני
15 הספיקות, ושני ושלישי קוראים הספיקות –
16 נמצא שאין סדר זה כסדר שאר הימים. ועוד:
17 דבחנוכה כשקוראין בפרשת "נשיאים" רגילים
18 שנים הראשונים לקרות נשיא אחד דיומא,
19 ושלישי קורא דלמחרת, אלמא, חשיב ראשון
20 עיקר, ובחג איפכא. דאדרבה האחרון נחשב עיקר.
21 לפיכך, ראו להנהיג שכל הארבעה הקוראים
22 בתורה, אין קוראים כי אם בספיקות. יום ראשון
23 של חול המועד: קורא ראשון "ביום השני", ושני
24 "ביום השלישי", וחוזר שלישי וקורא "ביום השני",
25 ורביעי "ביום השלישי" וכיוצא בזה – קורין
26 בספיקות בכל יום ויום.

ובחילוק

19 באחד מהם – "ימושו" ידחה. רב ספרא מנח ביהו סימנא: הומוחב", רב פפא מנח
20 ביהו סמנא: הומוחב". וסימנך: אמנוהא דספרי. תיבותא דרבי אחא בר חיננא, תיבותא.
21 והא רבי אחא בר חיננא קרא ומתניתא קאמר! אמר רבינא: לומר שפאריך בתקיעות.
22 רבנן דקיסרי משמיה דרבי אחא אמרי: לומר שפאריך בתוקעין. ואנן דאית לן תרי יומי,
23 היכי עבדינן? אפי' אמר: שני ידחה, רבא אמר: שביעי ידחה. תניא פתיה דרבא: אם
24 חל שבת להיות באחד מהן – "ימושו" ידחה. אתקין אמימר בנדרהא דמדלגי דלוגי.
משנה

1 ואמר רבי יוחנן – לכן סודרין אותן למעלה משאר אברים – להראות שהן חשובין,
2 ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו. יכול כשם שתוקעין – על מוסף של ראש חדש בפני
3 עצמו כשחל בחול, ועל מוסף שבת בפני עצמה כשהיא לבדה. כך תוקעין על כל מוסף
4 ומוסף – כשחלו להיות יחד. תלמוד לומר ובראשי חדשיכם – גבי תקיעות כתיב "וביום
5 שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם" וגו'. חוקש כל החדשים כולן – לענין
6 תקיעות, שתקיעותיהן שוות. שני ראשים –
7 ראש חדש השנה, וקרייה רחמנא
8 "חדשכם" – חסר כתיב לענין תקיעות. בחולו
9 של מועד – דסוכות. מה היו אומרים – בשיר
10 המוספין. בראשון – ביום הראשון דחושמע
11 מינה. אומרים חב' לה' וגו' – כל המזמור על
12 שם שהיום תחלת שמחת בית השואבה –
13 דהיינו, כבוד ועוז. ובאותו מזמור "קול ה' על
14 המים" – על שם ניסוך המים. ולרשע אמר בו'
15 – וכל המזמור דברי כבושין הן לנאספים
16 לעזרה למצות החג, ושמהם שמחת החג.
17 ומוכיחם "מה לך לספר חקי" – כלומר: למה לך
18 לבא לבית זה עם שאר עמי אם אינך חוזר
19 בתשובה ובאותו מזמור כתיב "ובח' לאלהים
20 תודה ושלם לעליון נדררך" – על שחג הסוכות
21 זמן "בל תאחר" הוא שלש רגלים כסדרן. וסוף
22 המזמור "ובח' תודה יכבדני ושם דרך אראנך"
23 וגו'. מי יקום לי עם מרעים – רבינו בוערי'
24 במזמור אחד הם. רבינו בוערי' מוקדם, ורמי
25 יקום לי" מאוחר – והם מקדימין את המאחר.
26 ונראה בעיני, מפני שפרש"ט "מי יקום לי" מדברת
27 על צרותן שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי
28 פרס, ומלכי יון, ומלכי רומי. ואף על פי כן, אינן
29 נמנעים מלשמוח שמחת מלכם, ומתפללים: מי
30 יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה "לול' ה'
31 עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי אם אמרתי
32 מטה רגלי" וגו' "שירעפי בקרבי תנחומך
33 ישעשעני" כלומר: אף לפי צרותינו אין אנו
34 נמנעין מלבא להשתעשע בתנחומך וכו', עד
35 סוף המזמור. ולמחר "בינו בוערי' בעם" – מפני
36 שעבדין זמן מתנות עניים. שהוא זמן אסוף, זמן
37 לקט שכחה ופאה, ומעשר עני. וכשמגיעין ימים האחרונים, שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם קורין לפנין, לזוכיכם שיעשרו בראיו. ואף על פי שהמעשרות בצנעה, ולא יאמרו:
38 מי רואנו ומי יודענו, לכן אומר "בינו בוערי' בעם" – שאומרים בלבם: מי יגיד מעשינו "הנוטע און הלא ישמע אם יצר עין הלא יביט היוסר גוים הלא יוכיח" וגו' עד "מי יקום לי".
39 הפייתו כסבל שכמו – דברי תנחומין הן. אם תזכר "בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם". "אבתך על מי מריבה כו' – על המים שניזונין עליהם בחג, לפי מה שאנו בוחגן אפסוק
40 לך, על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להם. וכתבי' במזמור זה "אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאותו" – שאשלח לכם ברכה. וסוף המזמור "ויאכלהו מחלב חטה" וגו'. ימושו כל מוסרי ארץ – במזמור "אלהים נצב בעדת אל". ואומרים כל המזמור על שם שכתוב בו "עני ורש הצדיק" – אלו מעשרות. שכן הוא נדרש בחולין: צדק
41 משלך ותן לו, בפרק "הורוע" (קלר, א). לא ידעו ולא יבינו" ומי שאינו נוטל לבו להבין לכן "בחשכה יתהלכו" – זו מיתה, כדתן (אבות פרק ה' משנה טו), בארבעה פרקים הדבר מתורבה
42 כו' במוצאי החג שכתב שנה מפני גזל מתנות עניים – גורם קללה לעולות רעושע נטרות מוסיפין ע' ואם חל שבת באחד מהן – ידחו שיר המועד מלפני שיר שבת. ימושו ידחה
43 – שהוא שיר אחרון ונדרה, מפני שאמרו באחד בשבת שיר שודיה ראו לומר אתמול – שאין מדלגין סדר השיר. ובשני – שיר של אחד בשבת נמצא האחרון נדרה. הומוחב" –
44 סימן סדר הפרשיות הוא. ומחליף להקדים "הסירותי" לבינו בוערי' בעם". וסימנך – שלא תטעה איהו סימן של רב ספרא. אמנוהא דספרי – גודדי אנשים ונשים, רגליהם להלך
45 במבוי של מלמדי תינוקות, שהתינוקות ואבותיהם ואמותיהם מצויין אצלם. אף כאן מי ששמו ספרא. היה סימנו הומוחב", שדומה לתיבת אמנוהא. תיבותא דרבי אחא – דאמר:
46 תוקעין על כל מוסף – אלמא, דאמר לכל אחד שיר. והבא קתני: ימושו ידחה – אלמא, לא אמרו בשבת של חול המועד אלא שיר של שבת. אמר רבינא לומר שפאריך בתקיעות
47 – ברייתא קתני אתמא הכל לפי המוספין תוקעין, ור' אחא פירשה: שתוקעין על כל מוסף. ולא הוה ליה לפרושי הכי, דדאי אין אומר אלא שיר אחד, ואין כאן אלא תשע תקיעות
48 לשלשה פרקי השיר. ובריתא קא משמע לן שפאריך במשך התקיעות. כשיש שני מוספין. ואומרין השיר לאחר שקברו נסכי שניהם. שפאריך בתוקעין – שמוסיפין חצוצרות, ותוקעין
49 יחד. וכולהו חד שבתכני – דתנן בערבין (א.א.). אין פותחין משתי חצוצרות רעושע נטרות מוסיפין ע' לעולם. און דאית לן תרי יומי ערבין – משום דאיתירי בשמירא פרושית
50 המאורעות ליום. דרדחין חדא מינה, קבעי להו ואנן דמיבעי לן למימר בצלוחא דמוספין את מוספי היום. וקרבות החג אינן שוקן, שהפרים מתמעטין וחולכין, ואית לן תרי יומי יום טוב
51 מספיקא. ולא מצינן למימר ביום טוב שני פרשת "וביום השני", דאם כן עבדינן ליה חול, ומיבעי לן למימר ביה "ובחמשה עשר יום" – כיומא קמא, היכי עבדינן בראשון של חול
52 המועד. ובשאר הימים מי אמרינן כיומא קמא "וביום השני" – דהוה ליה למימר מאתמול, וכן סדר. ונמצא שבוים השביעי של ערבה נאמר "וביום הששי", ועל כרחך, למחר שהוא
53 יום טוב, לא מצינן למימר "וביום השביעי", דאם כן עבדת ליה חול, ונמצא שביעי נדרה, או דלמא יומא קמא אמרינן "וביום השלישי" ושני נדרה ממקומו, מפני שהוא ספק – ידחה
54 לגמרי. ימושו ידחה – שהוא אחרון. אלמא, פרשה שנדרת היום – אומרים אותה למחר, ואחרונה נעקרת. אתקין אמימר דמדלגי דלוגי – ונמצאו כולן עומדין. ואומרין ביום ראשון
55 של חול המועד "ביום השני" "וביום השלישי" ספק שני ספק שלישי. ולמחר אומרים "ביום השלישי" "וביום הרביעי", ובשלישי דחול המועד – "ביום הרביעי" "וביום החמישי". וברביעי
56 – "ביום החמישי" "וביום הששי", ובחמישי דחול המועד, שהוא חושענא רבא, אומרים "ביום הששי" "וביום השביעי" כספיקו. והיינו דלוגי – שאומרים היום מה שאמרו אתמול;
57 כדאמרינן (מגילה כבא), גבי ראש חדש – רב אמר: דולג – שאומר השני אחד מן הפסוקים שאמר ראשון. וכי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי לענין קורא התורה.
58 שהרביעי הקורא, שהוא מוסף בחולו של מועד, יותר משאר ימים, וניכר שהוא בא לכבוד היום. הוא קורא את ספיקי היום, כמו ששלח צבור אומרן. ואם שבת הוא – קוראן המפטיר.
59 והשלשה שקורין תודלה, אין מקדיפין על קריאתם – יקראו מה שירצו. ומכל מקום, כך היו נהגין רבותי – שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום. והשלישי בפרשת יום המחרת,
60 שאינה מספיקות היום כלל. והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים.

משנה

סוכה. פרק חמישי – החליל דף נה עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) תוספות רש"י

והיו בכלל דשאר קרבנות צבור. וכי קאמר
 1 נגמרא: לאתווי פר העלם דבר של צבור ושעירי
 2 עבודה זרה — הזה מצי לאתווי מוסף שבת.
 3 ובהדיא קתי בתוספתא שזוא למשמור הקבוע,
 4 הווא דמרבא לחם הפנים טפי, ד"אבלו משמע
 5 מידי דאבילה — הווא עיקרו. והיינו לחם הפנים
 6 שכבר נעשה מצותו משבת שעברה, שסידרוהו
 7 על השלוח ואינו מחוסר מעשה אלא סילוק. ואי
 משום הקטרת בויבין — להתייב לאתווי, ואין
 עבודה זו בנפה הלחם.

וְהַשָּׂאָר אַחֵר אַחֵר. בְּשִׁבְעֵי - כּוֹלֵן שְׁוִין. בְּשִׁמְנֵי - חֲזוֹר לְפָיִים בְּכִרְגָלִים. אֲמָרוּ - מִי שֶׁהִקְרִיב פָּרִים הַיּוֹם לֹא יִקְרִיב לְמָחָר, אֲלָא חֲזוֹרִין חֲלִילָה. **גְּמָרָא** נִימָא מִתְּנִיתִין רַבִּי הִיא וְלֹא רַבְּנָן, דְּתֵנְיָא: פֶּר הַבָּא בְּשִׁמְנֵי - בְּתַחֲלִילָה מִפִּסִּין עָלֶיָּהּ, דְּבָרֵי רַבִּי. וְהַכְּמִים אֲמָרִים: אַחַת מִשְׁמֵי מִשְׁמֶרֶת וְלֹא שְׁלֹשׁ בְּפָרִים עוֹשֶׂה אוֹתוֹ! אֲפִילוּ תִּימָא רַבְּנָן, אֲפֹס שְׁתֵּי מִשְׁמֶרֶת לֹא אֲפֹסִי בְּעֵי? כִּמָּאן אֲזֵלָא הָא דְתֵנְיָא: כָּל הַמִּשְׁמֶרֶת שׁוֹנוֹת וּמִשְׁלֹשׁוֹת, חוּץ מִשְׁנֵי מִשְׁמֶרֶת, שְׁשׁוֹנוֹת וְרֵאזִין מִשְׁלֹשׁוֹת. נִימָא רַבִּי וְלֹא רַבְּנָן! אֲפִילוּ תִּימָא רַבְּנָן, מָאִי לֹא שְׁלֹשׁ - בְּפָרֵי הַחֶגֶךְ. וּמָאִי קָא מִשְׁמַע לָן? הָא קָא מִשְׁמַע לָן? מִי שֶׁהִקְרִיב פָּרִים הַיּוֹם לֹא יִקְרִיב לְמָחָר, אֲלָא חֲזוֹרִין חֲלִילָה. אֲמָר רַבִּי אֱלֵעָזָר: הֵגִי שְׁבָעִים פָּרִים כְּנֶגֶד מִי - כְּנֶגֶד שְׁבָעִים אוֹמוֹת. פֶּר יִחֲדִי לְפָנֶה - כְּנֶגֶד אוֹמֶתָה וְיִחֲדָה. מִשָּׁל לְמִלָּד בְּשָׂר וְדָם שֶׁאֲמִר לְעִבְדֵּי: עָשׂוּ לִי סְעוּדָה גְּדוֹלָה. לְיוֹם אַחֲרוֹן אֲמִר לְאוֹהֲבָיו: עָשׂוּ לִי סְעוּדָה קְטָנָה, כְּדִי שְׁאֵהֵנָה מִפֶּה. אֲמִר רַבִּי יוֹחָנָן: אוֹי לָהֶם לְגוֹיִים שֶׁאֲבָדוּ וְרֵאזִין וְיִדְעִין מַה שֶׁאֲבָדוּ, בְּזִמְנָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָים - מִזִּבְחַן מִכְכַּר עֲלֵיהֶן, וְעִכְשֵׁיו מִי מִכְכַּר עֲלֵיהֶן? **מִשְׁנָה** בְּשִׁלְשָׁה פָּרָקִים בְּשִׁנָּה הָיוּ כָּל מִשְׁמֶרֶת שׁוֹנוֹת - בְּאִימורי הַרְגָלִים, וּבְחִילוק לָחֶם הַפָּנִים. בַּעֲצֵרָת אוֹמֵר לוֹ: הִילָךְ מִצָּה הִילָךְ חֻמִּין. מִשְׁמֶר שְׁזָמְנוּ קְבֹעַ הוּא מִקְרִיב תְּמִידִין וְגִידִים וְגִדְּבוֹת וְשָׂאָר קִרְבָּנוֹת צָבוּר - וּמִקְרִיב אֶת הַכֹּל. **גְּמָרָא** אִימורי הַרְגָלִים? שֶׁל גְּבוּזָה יִגְבְּהוּ! אֲמִר רַב חֲסִידָא: מַה שֶׁאֲמִיר בְּרַגְלִים. תְּנוּ רַבְּנָן: מִנֵּין שֶׁכָּל הַמִּשְׁמֶרֶת שׁוֹנוֹת בְּאִימורי הַרְגָלִים - תִּלְמִיד לֹמֵר: "וּבָא כָּל אוֹת נִפְשׁוֹ וְיִשְׁרָת". יָכוֹל אִפִּי בְּשָׂר יָמוֹת הַשָּׁנָה כֵּן - תִּלְמִיד לֹמֵר: "מֵאַחֵר שְׁעָרֶיךָ" לֹא אֲמָרְתִּי אֲלָא בְּשַׁעָה שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל נִכְסִין בְּשַׁעָר אֶחָד. "וּבְחִילוק לָחֶם הַפָּנִים" כו'. תְּנוּ רַבְּנָן: מִנֵּין שֶׁכָּל הַמִּשְׁמֶרֶת שׁוֹנוֹת בְּחִילוק לָחֶם הַפָּנִים תִּלְמוּד

תלמוד

משנה יום טוב הראשון של חג ב' — וכל המשמרות עולות לרגל וש עשרה מהם
מקריבין שש עשרה בהמות הללו. נשתתירו ב' — דכל המשמרות וזכות בחבורת הבאות
ממזמת הרגל ברגל. ואין משמר של אותה שבת יכולה לעבכ עליהן. כדארמין בגמרא.
יום הראשון — שהיו שמונה משמרות לארבעה
עשר כבשים. ששה משמרות מן השמונה היו
מקריבין שש כבשים — כל אחד מהן, הרי שנים
עשר כבשים. והשאר — שנים הנותרות
מקריבות אחד אחד. כשני — שנתמעט אחד מן
הפרים, ונשתתירו תשעה משמרות לארבעה
עשר כבשים. הששה מהם מקריבים שנים שנים
— הרי עשרה. והשאר — ארבעה הנותרות
מקריבות כל אחד כבש אחד. בשלישי —
ננתמעט עוד אחד מן הפרים, ונשארו עשרה
משמרות לארבעה עשר כבשים. ארבעה
מקריבין שנים שנים — דהווי לזו שמונה. והשאר
אחד אחד — ששה כבשים לששה משמרות.
בשביעי כולן שוין — כל המשמרות המקריבות
כבשים שוות, שכל אחד מקרבת אחד. שהרי
אינם אלא שבעה פרים ואילים שנים ושעיר
אחד לעשרה משמרות. נשתתירו ארבעה עשר
כבשים לארבעה עשר משמרות. בשמיני חוזרים
לפנים בבתלים — פר אחד ואיל אחד ושבעה
כבשים הקריבים בשמיני, אין קריבים כסדר
קרבנות הנוה שקריבו לפי סדר משמרות. כדבעינן
לפרושי במסקנא. אלא כל המשמרות באות
ומפסות עליהן כולן שש מפסיתן בשאר רגלים,
שאין קרבנותיהן מרובין להקריבין לפי הסדר
ולחשות בהן כל המשמרות. אף בשמיני כולן
מפסיסין, והזוכה בפייס מקריבו. ובסדר יומא
(כבא) מפרש היאך מפסיסין. אמרו פי שחיה
מקריב היום פרים לא היה מקריב לפחד —
פרים. שאין המשמרות שהקריבו כבשים אתמול
מניחים אותם, אלא חוזרין לחיליה. ומצאו כולן
שונות משלשותן בפריס חורץ מותים ששונות
ואין משלשות. כיצד? ביום הראשון היו שלשה
עשר פרים, והקריבו שלשה עשר משמרות
דרך שסדרום בדברי הימים (א דב) "והקריב
ראשון ואחריו ידעיה חרים" כ' — כולן כמות
שחן סדורים. נשתתירו עשתי עשרה אחרונות
לאילים ולכבשים. למחרת היו שנים עשר פרים,
ומקריבו אותן הנה אחד עשר משמרות ואחר

היחידים, ומקריב אחד – נמצא ששנה יחידים לבדו. בשליש – היו אחד עשר פרים והקריבם אחד עשר משמרות שאחרי היחידים, נמצא ששנו שנים עשר משמרות. ברביעי –
עשרה פרים והקריבם עשרה משמרות שלאחריהם, הרי ששנו. נמצאו עשרים ושתיים משמרות שונות. בחמישי – תשעה פרים. שתי משמרות האחרונות הקריבו שנים מקו, וחזר
היחידים ושש משמרות שלאחרי, והקריבו שבעה – הרי ששלוש שבעה משמרות. בשישי – שמונה פרים, והקריבם השמונה שלאחריהם – הרי חמשה עשר משמרות ששילשו.
בשביעי – שבעה פרים לשבעה משמרות. נמצאו כולן משלשות חוץ משתים האחרונות. **גמרא** ליבא תניתין – דקתנא: בשמיני חזורים לפנים בברגלים. וקא סלקא דעתיה דכל
המשמרות באת ומפיסות – רבי היא ולא רבנן. בתחילה פסיפין עליו – כל המשמרות כאילו הוא תחילת קרבנות. ולא אמרין: לקרבו חד מהנך שלא שילשו. **לאו אפסין בני** –
בין שתיהן, איזה מהן תזכה בו, ודלמא ההוא פייס דקאמר מתניתין בין שתיהן היה – דהא לא תנן ביה בתחילה. **מאי קא משמע לן** – וכי מנינא אתא לאגמרין, שכן עולה החשבון
בשחזורין חלילה: ומשנא: קא משמע לן מאי דאשמעינן נמי תנא דמתניתין: מן שיהיה מקריב פרים אחד כו. **שבועים פרים** – פרי חזקת שבועים הם, חוץ משל שמיני. כנגד שבועים אמות
לכפר עליהם שידרו וגמינם בכל העולם – שם שידונו בן חג על המים. פרי יחיד – שם שמיני. **השואה כסף** – אין לו צדיה וחרת רוח בשל אלא בשל. **משנה** בשלש אומות
פריקם – בשלשה ברגלים. **אפסורין ברגלים** – בעלות שור, עולות, ובחזה ושוק של שלמי זביחה. הבאות מחמת הרגל. ונבגרא מפרש מאי לשון "אפסורין" דקתינן. ובהילוק **לחם הפנים**
– אם אירעה שבת ברגל. שבשבת מסלקין אותו ומסדרין לחם אחר תחתיו. כדכתיב (ויקרא כד) "יוםם השבת יערכנו". ובעצרת – כשאיננו בשבת. ויש בו חילוק חמץ ודשתי הלחם,
וחילוק לחם הפנים שהוא מצה – כדאמרין בי"ב המנחות באות מצה" (מנחות נבב). **אומר לו** – לכל אחד כשנותנין לו חלק: הילך מצה. וכשנותנין לו בשתי הלחם אומרים לו:
הילך חמץ. לפי שאין חולקים קרבן כנגד קרבן, אלא מכל אחד חלק – כדקיימא לן בקדושין (גגא), ובמנחות (עגא). מילכל בני אהרן תהיה, ולפיכך מודיעים אותו. **שמיני שומנו**
קבוע – שהיה משוש בשבת וזו שהרגל חל בתוכה. מקריב פסחין – שהיה אינם בשביל הרגל. ונדרים ונדבות – שנדבו ונדדו כל השנה, ומקריבין אותם בעשוי. אין שאר המשמרות
זוכין בהם, שאין זוכין אלא חובות שמחמת הרגל. והוא מקריב את הכל – בגמרא מפרש לאתויי מאי. **גמרא** איסורין דנבזה ניהו – ומאי שוות איכא? כמה שאמרו ברגלים –
בהילוק קרבנות האמורים ברגל, הראויין להתחלק, כגון חזה ושוק של שלמי חגיגה – של כל יחיד ויחיד. ועורות של עולות ראיה, ומספיי צבור ושערי חטאות. וזאב בכל אות נפשו
ושרת בכל אחיו – שאין המשמר מעבד עליו. וכיון דזוכה בעבודתו – זוכה באכילתו. דכתיב (ויקרא ו) "לכחן המקריב אותה לו תהיה". ובעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים
לזיוס. תלמוד לומר נאחד שעריך – וישיה דקרא "וכי יבא היום נאחד שעריך", וירשה ליה הכי נבנו "באחד שעריך" – כשכל ישראל נבנסין בשער אחד, כלומר בעיר אחת. מנין
שכל המשמרות שוות – ברגל, בהילוק לחם הפנים.

תלמוד

סוכה דף נה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכט

משנה

ביום טוב הראשון של חג הסוכות היו שם לקרבן מוסף שלשה עשר פרים, אילים שנים לעולה, ושעיר אחד לחטאת, הרי שש עשרה קרבנות. קרבנות אלו חולקו לשש עשרה מתוך עשרים וארבעה משמרות הכהונה שהיו במקדש, קרבן לכל משמרת לפי סדרן המבואר בפסוקים (דברי הימים א' כד). נשתתרו שם עוד ארבעה עשר בָּבָשִׁים שהקריבו בכל יום מימי החג, וחילקום לַשְׁמוֹנֶה הַמִּשְׁמֵרוֹת הַנּוֹתְרוֹת, וכך חילקו אותם, ביום הראשון ששה מקריבין שנים שנים – שש משמרות מקריבות כל אחת שני כבשים, הרי שנים עשר כבשים, והשאר אחד אחד – שתי המשמרות הנותרות מקריבות כל אחת כבש אחד. ביום השני של החג, שנתמטע פר אחד וחילקו רק חמשה עשר קרבנות לחמש עשרה משמרות, נותרו תשע משמרות להקרב ארבעה עשר הכבשים, הַמִּשְׁשָׁה משמרות מקריבין שנים שנים – כל אחת שני כבשים הרי עשרה כבשים, והשאר – ארבע המשמרות הנותרות מקריבות אחד אחד – כל אחת כבש אחד. ביום השלישי שנתמטע פר נוסף, וחילקו רק ארבעה עשר קרבנות לארבע עשרה משמרות, נותרו עשר משמרות לארבעה עשר הכבשים, אַרְבָּעָה משמרות מקריבין שנים שנים הרי שמונה כבשים, והשאר – שש המשמרות הנותרות מקריבות אחד אחד. ביום הרביעי שנתמטע פר נוסף, נותרו אחת עשרה משמרות לארבעה עשר הכבשים, שְׁלֹשָׁה משמרות מקריבין שנים שנים, הרי ששה כבשים, והשאר – שמונה המשמרות הנותרות מקריבות אחד אחד. ביום החמישי שנתמטע פר נוסף, נותרו שתיים עשרה משמרות לארבע עשר כבשים, שנים – שתי משמרות מקריבין שנים שנים, הרי ארבעה עשר כבשים, והשאר – עשר משמרות הנותרות מקריבות אחד אחד. ביום הששי שנתמטע פר נוסף, משמר אחד מקריב שנים, והשאר – שתיים עשרה המשמרות הנותרות מקריבות אחד אחד. ביום השביעי שנתמטע פר נוסף נותרו ארבע עשרה משמרות, נמצא שכיום זה כולן שוין – כל המשמרות המקריבות כבשים שוות שכל אחת מקריבה כבש אחד. ביום שמיני עצרת הקריבו פר אחד איל אחד ושבעה כבשים, וכיון שהקרבנות מועטים אין ממשיכים להקריבם לפי סדר קרבנות החג שקרבו לפי סדר המשמרות, אלא הָיוּ לַפִּיּים – לקבוע את הזוכים בהקרבה על ידי גורל כמו שעשו בכל הַהֲגָלִים שקרבנותיהם מועטים.

מבאת המשנה את אופן חלוקת עבודת המשמרות בימות החג בעבודת הפרים: ביום הראשון התחילו את חלוקת הפרים מהמשמר המוזכר ראשון בדברי הימים (שם), והקריבו שלש עשרה משמרות פר ביום הראשון, וביום השני אֲמָרוּ, שְׁמִי שֶׁהַקָּרִיב פָּרִים הָיִים – שלש עשרה המשמרות הראשונות, לא יניחו לו שיקריב פר תחילה לַמִּקְדָּשׁ, אלא יתחילו את סדר הקרבת הפרים ממשמרת הארבעה עשר ואילך, וכך חֲזָרוּן חֲלִילָה בסדר סביב סביב, ונמצא שכל המשמרות הקריבו שלשה פרים כל אחת, חוץ משתיים האחרונות שלא הקריבו כל אחת אלא שני פרים:

גמרא

שנינו במשנה, בשמיני חזרו לפייס כברגלים, ומשמע שהפייס נעשה בין כל המשמרות. שואלת הגמרא: נִמָּא – שמא נאמר דַּמְתִּינִין רק בשיטת רבי היא, ולא כשיטת רבנן, דהא תניא, פֶּר יחידי תָּמָא ומוקרב בְּשִׁמְנֵי עצרת, בַּתְּחִילָה מְפִיסִין עָלָיו – מפייסים עליו בין כל המשמרות כאילו הוא תחילת הקרבנות, לפי שהוא רגל בפני עצמו, דְּבָרֵי רַבִּי, וְהַכְּתוּם חולקים ואֲמָרִים שאחת מִשְׁתִּי הַמִּשְׁמֵרוֹת האחרונות דְּלֹא שְׁלֹשׁ בְּפָרִים – שלא הקריבו בימות החג שלשה פרים אלא רק שנים, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ – מקריבה את הפר של שמיני עצרת, ומשנתניו שאמרה שמפייסים בין כולם ברגלים אינה כשיטת רבנן. דוחה הגמרא: אֲפִילוּ תִּמָּא שמשנתניו כַּרְבָּנָן, אֲמָר שְׁתֵּי מִשְׁמֵרוֹת לֹא אֲפֹסִי בָּעֵי – האם בין שתי המשמרות לא צריך להפייס, הרי ודאי צריכים להפייס מי מביניהן תקריב את הפר, ואפשר לומר שכוונת המשנה חזרו לפייס, היינו רק בין שתי

המשמרות שלא שילשו וכדעת רבנן. שואלת הגמרא: כִּמָּאן אֲוֵלָא הָא דַּתְנִינִי – כאילו שיטה מתאימים הדברים ששינו בברייתא, כָּל הַמִּשְׁמֵרוֹת שֹׁנוֹת וּמִשְׁלָשׁוֹת בְּפָרִים, חוץ מִשְׁנֵי מִשְׁמֵרוֹת שֶׁרַק שֹׁנוֹת וְאֵין מִשְׁלָשׁוֹת. האם נִמָּא שברייתא זו רק כשיטת רבי היא ולא רַבָּנָן, מכיון שלדעת רבנן שמפייסים רק בין שתייהן ודאי אחת זוכה להקריב פר שלישי, וא"כ נשארה רק משמרה אחת שלא שילשה. משיבה הגמרא: אֲפִילוּ תִּמָּא – שברייתא זו כדעת רַבָּנָן, וּמָאֵי כוונת הברייתא 'שתי משמרות לא שְׁלֹשׁוּ', בְּפָרֵי הַחֵג – ששתי משמרות לא הקריבו פעם שלישית בפרים של חג הסוכות, ואחת מהן אכן תקבל פר נוסף של שמיני עצרת. מקשה הגמרא: וּמָאֵי קָא מְשַׁמֵּעַ לָן, וכי בא התנא של הברייתא להשמיענו שכך עולה החשבון. מתרצת הגמרא: הָא קָא מְשַׁמֵּעַ לָן – התנא של הברייתא בא לחדש לנו את מה שחדש התנא של המשנה, שְׁמִי שֶׁהַקָּרִיב פָּרִים הָיִים לֹא יִקְרִיב לַמִּקְדָּשׁ, אֲלֵא חוּזְרִין חֲלִילָה וכמבואר במשנה, ובגלל סדר זה זכו כל המשמרות מלבד השתיים האחרונות להקריב שלשה פרים.

אֲמָר רַבִּי (אליעזר) [אֶלְעָזָר], הֵי שְׁכָעִים פָּרִים הַקָּרִיבִים בְּחַג הַסּוּכוֹת [חוץ מפר של שמיני עצרת] כִּנְגֵד מִי הַקָּרִיבוֹם. כִּנְגֵד שְׁכָעִים אוֹמְרִים, לפי שבחג הסוכות נידונים על המים ומקריבים פרים כנגד האומות לכפר עליהם שירדו גשמים בכל העולם. וּפֶר יחידי הקרב בשמיני עצרת לָמָּה – כנגד מי קרב. כִּנְגֵד אוֹמְהָ יחידי – עם ישראל. מְשַׁל לַמִּלֵּךְ בְּשָׂר וְדָם שֶׁאֲמָר לַעֲבָדָיו עָשׂוּ לִי סְעוּדָה גְּדוֹלָה שְׁתִּימְשַׁךְ מִסֹּפֶר יָמִים, לְיוֹם אַחֲרָיוֹן שֶׁל הַסְעוּדָה אֲמָר הַמֶּלֶךְ לְאוֹהֲבָיו עָשׂה לִי אֵתה סְעוּדָה כְּסֵנָה כְּדִי שֶׁאֶהְיֶה מְשֻׁבֵּר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לִי הַנָּאָה וְקוֹרֵת רוּחַ בְּסֻעוּדָה שֶׁל אֵלּוֹ אֵלֶּא בְּשִׁלָּךְ. כֵּךְ חָפֵץ הַקְבִּי'ה בְּפֶר יחידי הקרב כנגד ישראל יותר מהקרבנות הרבים שקריבים כנגד אומות העולם. אֲמָר רַבִּי יוֹחָנָן אוֹי לָהֶם לַעֲבָדֵי בּוֹכֵבִים שֶׁאֲבָדוּ וְאֵין הֵם יוֹדְעִין מַה שֶׁאֲבָדוּ. שְׂבוּמָן שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם הִיָּה הַמִּזְבֵּחַ מְכַסֵּר עֲלֵיהֶן בְּהַקְרַבְתָּ פֶרִי הַחֵג, וְעַכְשָׁיו שֶׁנִּחְרַב, אֵין לָהֶם מִי שֶׁמְכַסֵּר עֲלֵיהֶן:

משנה

בְּשִׁלְשָׁה פָּרִים בְּשָׁנָה – בשלושת הרגלים, הָיוּ כָּל מִשְׁמֵרוֹת הַכַּהֲנוֹנָה שְׁוֹת בִּינְיָהן בְּאִימורי הַהֲגָלִים – בחלוקת עירות של העולות ובחזה ושוק של שלמי חגיגה הבאים מחמת הרגל, וּבְחִילּוֹק לָחֶם הַפָּנִים – שכשאיצרה שבת ברגל חילקו את לחם הפנים בין כל המשמרות, ולא רק בין משמר הנכנס והיוצא כבכל שבת. בְּעֶצְרָת – בחג השבועות שחל בשבת, שמלבד חלוקת לחם הפנים העשוי ממצה, היתה גם חלוקת שתי הלחם העשויים מחמץ, שאף הם מחולקים בין כל המשמרות לפי שהם באים מחמת הרגל, אוֹמֵר לִי הַמַּחֲלֵק לֵכֵל כֹּהֵן כְּשֶׁנוֹתֵן לוֹ חֶלֶק בִּלְחֵם הַפָּנִים הַיֵּלֶךְ מִצָּה, וכשנותן לו חלקו בשתי הלחם אומר לו הַיֵּלֶךְ הַמִּין, כלומר, שאין נותנים לאחד מצה ולאחד חמץ, אלא כל כהן מקבל גם מן המצה וגם מן החמץ, שאין חולקים קרבן כנגד קרבן ולומר אני אטול מזה שני חלקים ואתה טול מקרבן אחר שני חלקים, אלא מכל קרבן מקבל כל אחד חלקו, ולכן מודגישים ומודיעים לכהן שנותנים לו חלקו גם בלחם הפנים וגם בשתי הלחם. מְשַׁמֵּר שְׁזָמְנוּ קְבוּעַ – שזמנו לעבוד באותו שבוע שחל בו הרגל, הוּא מְקָרִיב בְּרַגֵּל אֵת תְּמִידִין שֶׁל שַׁחַר וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְבִיִּים שֶׁהֵי אֵינֶם בָּאִים מִחֲמַת הָרַגֵּל, וְגִדְרִים וְגִדְבוֹת שֶׁנִּדְּבוּ כֹל הַשָּׁנָה וְהֵבִיאוּ אוֹתָם בְּרַגֵּל לְהַקְרִיבָם, וְכֵן שָׂאָר קִרְבָּנוֹת צִבּוֹר שֶׁלֹא בָאִים מִחֲמַת הָרַגֵּל, וְהוּא מְקָרִיב אֵת הַכֹּל:

גמרא

שנינו במשנה, 'כל המשמרות שוות באימורי הרגלים', והבינה הגמרא שהכוונה לאיברים ופדרים המוקטרים על המזבח לשם גבוה. מקשה הגמרא: איך אפשר שכולן שוות באִימורי הַהֲגָלִים הרי האימורים שֶׁל גְּבוּהָ נִינְהוּ – מוקטרים על המזבח, ומה שייך לומר שחולקות בהם בשוה. מתרצת הגמרא: אֲמָר רַב הִסְדָּא, 'אימורים'

61 את ברכת היום לפי שחיוב היום עדיף על תדיר. **אָבֵל הָאֵם** –
 62 בברכת זמן וסוכה שאין טעם זה, שהרי **אִי** לאו ברכת הוֹמֵן מִי **לֹא**
 63 **אֶמְרִינָּה** ברכת הסוּכָה, הלא אין ברכת הוֹמֵן גורמת את ברכת
 64 הסוכה, ובכל ימי חג הסוכות מברכים על הסוכה אף שאין
 65 מברכים 'זמן', ולכן ברכת הסוכה קודמת, שחיוב היום עדיף. וְרָבָה
 66 **בֵּר בֵּר חֲנָה אָמַר לָהּ, אָנָּה דְאֶמְרִי** שברכת זמן קודמת לברכת סוכה
 67 משום שהיא תדירה, אומר זאת **אֶפִּילוּ לְבֵית שְׁמַאי** שהקדימו את
 68 ברכת היום, משום שעד **כָּאן לֹא אֶמְרִי בֵּית שְׁמַאי הֵתָם** – שברכת
 69 היום קודמת, **אֵלָּא** משום הטעם שאמרו **שְׁהוּם גִּזְרִים לִינָן שִׁבְבָא**,
 70 וסברו בית שמאי שטעם זה עדיף על תדיר, **אָבֵל הָאֵם** שלא שייך
 71 לומר טעם זה, שהרי **אִי** לאו סוּכָה מִי **לֹא אֶמְרִינָּה** זמן – האם בלא
 72 ישיבת סוכה אין מברכים זמן על הרגל, הרי אף הולכי דרכים
 73 שפטורים מן הסוכה אומרים זמן בשביל המועד כמו בשאר רגלים,
 74 וכיון שלא שייך טעם זה צריך להקדים ברכת הוֹמֵן משום שהיא
 75 תדירה.
 76 מקשה הגמרא: תנן, **כְּעֶצְרַת שַׁחַל** בשבת היו מחלקים מלחם הפנים
 77 ומשתי הלחם, ואומר לו המחלק לכהן הילך לחם הפנים שהוא
 78 מִצָּה, ולאחר מכן אומר לו הילך שתי הלחם שהם חֲמִין, הרי
 79 שמקדים את חלוקת לחם הפנים לחלוקת שתי הלחם. והא **הָאֵם**
 80 **דְּחִמִּין עֵינָךְ** – ששתי הלחם הם עיקר חובת היום, והמִצָּה מִפְּלֵא –
 81 שמצות לחם הפנים נעשתה בשבת שעברה כשסידרו אותו על
 82 השלחן, ועכשיו רק מחלקים אותו, ובכל זאת קָהֵן הילך מִצָּה
 83 וְחִילָף חֲמִין שחלוקת לחם הפנים קודמת, משום שהיא תדירה.
 84 ומוכח כרבה בר בר חנה שתדיר עדיף, וְחִילָף חֲמִין דְּרַב. מתרצת
 85 הגמרא: **אָמַר לָהּ רַב תַּנְיָא הִיא** – דבר זה שנוי במחלוקת תנאים,
 86 דְּתַנְיָא, אומר לו המחלק הילך מִצָּה חֲמִין. **אָבָא שְׂאוּל** חולק
 87 ואומר, שהמחלק אומר להיפך 'חִילָף חֲמִין הילך מִצָּה', שלדעתו
 88 הקדימו לחלק את שתי הלחם משום שהם עיקר חובת היום. ואם
 89 כן לדעת אבא שאל חיוב היום עדיף על דבר שהוא תדיר. ואמר
 90 לך רב, אני סובר כאבא שאל שחיוב היום עדיף על תדיר, ולכן
 91 גם מקדים לברך ברכת סוכה קודם לברכת זמן.
 92 דַּרְשׁ רַב נַחֲמָן בִּר רַב חֲסָדָא, לֹא – אין ההלכה בְּדַרְבֵּי רַב דְּאָמַר
 93 שמברכים קודם סוּכָה וְאַחֵר כָּךְ זמן, אֵלָּא קודם מברכים זמן וְאַחֵר
 94 כָּךְ סוּכָה, וכדעת רבה בר בר חנה. וְרַב שֶׁשֶׁת בְּרִית דְּרַב אִידִי אָמַר,
 95 מברכים קודם סוּכָה וְאַחֵר כָּךְ מברכים זמן וכדעת רב. מסיקה
 96 הגמרא: וְחִילָף חֲמִין שְׂאוּל מברך ברכת הסוּכָה וְאַחֵר כָּךְ זמן כדעת
 97 רב:
 98 שנינו במשנה: מִשְׁמֵר שְׁזִמְנוּ קְבוּעַ [וכו'] הוא מקריב תמידים נדרים
 99 ונדבות וְשָׂאֵר קִרְבָּנוֹת צִבּוּר: שואלת הגמרא: לֹאֲתֹנִי מֵאִי – מה
 100 בא התנא לרבות במה שאמר 'ושאר קרבנות צבור', מלבד מה
 101 שנשנה במשנה. עונה הגמרא: לֹאֲתֹנִי פֶּה הַעֲלִים דְּכָר שֶׁל צִבּוּר
 102 וְשִׁעְרֵי עֲבוֹדַת כֹּהֲנִים – היינו שאם אירע שעברו העם ברגל
 103 בהוראת הסנהדרין עבירה שחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה
 104 חטאת, וצריכים הסנהדרין להביא פר לכפרה, או עבדו עבודה
 105 זרה בהוראתם וצריכים להביא שעיר, כשמביאים קרבנות אלו
 106 ברגל עבודתם מוטלת על המשמר הקבוע, ואין כל המשמרות
 107 שוות בהם:
 108 שנינו במשנה: וְהוּא – המשמר הקבוע מְקַרֵּב אֶת הַכֹּל: שואלת
 109 הגמרא: לֹאֲתֹנִי מֵאִי – מה באה המשנה לרבות בזה. עונה הגמרא:
 110 לֹאֲתֹנִי קִינֵי הַמִּזְבֵּחַ – כאשר המזבח עומד בטל ושבילתה הקטרת
 111 התמיד ואין קרבנות יחיד של נדרים ונדבות, היו הכהנים מביאים
 112 קרבנות עולה מכספי השופרות המיוחדים לכך שהיו במקדש,
 113 ומקריבים אותם על המזבח, וכאשר מקריבים מהם ברגל, עבודתם
 114 מוטלת רק על המשמר הקבוע.

משנה

115 יום טוב הפסוק לשִׁבְתָּ, בֵּין מִלְפָּנֶיךָ – שחל יום טוב האחרון בערב
 116 שבת, בֵּין לְאַחֲרֶיךָ – שחל יום טוב הראשון ביום ראשון, אף על פי
 117 שאין השבת בתוך החג היו כל המשמרות שוות בחילוקי לחם הפנים
 118 בשבת. שאם חל יום טוב האחרון בערב שבת, הרי אין הכהנים

1 תלמוד לומר בהמשך הפסוק שהבאנו לעיל והעמדנו שמדובר
 2 ברגל, חֶלֶק כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ, לומר שִׁבְחָלֶךְ עֲבוֹדָה ששוה בכל
 3 המשמרות וזכמו שנתרבה לעיל מ'בא בכל אות נפשו ושרת', כָּךְ
 4 חֶלֶק יֹאכְלוּ יהיה שוה בין כולן. מבארת הגמרא: וְיֹאֵל יֹאכְלוּ –
 5 באיזו אכילה צריך ללמדנו ששוה בכל המשמרות ברגל, אֵילִימָא
 6 באכילת קִרְבָּנוֹת, כגון שעירי חטאות, וחזה ושוק של שלמי חגיגה
 7 הבאים מחמת הרגל, הרי מִקְהָתָם נִפְקָא – מפסוק אחר ללמדנו זאת
 8 לְכַהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּחְיֶה, מלמד שכהן שזכאי לעבוד בקרבן,
 9 זכאי גם לאכול את הקרבן, וכיון שזכאי לעיל שכל הכהנים שווים
 10 בעבודת הקרבנות הבאים מחמת הרגל, פשוט ששוים אף
 11 באכילה. אֵלָּא בא ללמד על אכילת לחם הפנים שאף שאין בו שום
 12 עבודה ושכבר נעשית עבודתו משבת שעברה, מכל מקום חולקים
 13 בין כולם. ממשיכה הברייתא: יָכוֹל אֶף חֲזוּבוֹת הַקָּאֹת שְׂלֵא מִקְהָתָם
 14 הָרָגֵל וקרבנות בָּרָגֵל יהיו כל הכהנים זכאים בעבודתו ויחלקו גם
 15 באכילה, תלמוד לומר בהמשך הפסוק חֶלֶק כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ לְכָד
 16 מִמִּקְרִיבֵי עַל הַקָּבוֹת – ששוים בעבודה ובאכילה רק בחיובי הרגל,
 17 חוץ ממה שמכרו אבות זה לזה. מבארת הברייתא: מֵה הָרָגֵל
 18 הַקָּבוֹת זֶה לָזֶה, שהתנו ומכרו האבות ביניהם בימי דוד ושמואל,
 19 שיהו משמשים כל אחד בשבתו הקבועה, אֲנִי בְּשִׁבְתִּי וְאַתָּה
 20 בְּשִׁבְתֶּךָ, ולכן נדרים ונדבות וקרבנות ציבור שישנם בשאר ימות
 21 השנה, הרי הם למשמר הקבוע באותו שבוע ואין כל המשמרות
 22 שוות בהם, אולם לחם הפנים אף שהוא קבוע ואינו בא מחמת
 23 הרגל יש בו גזירת הכתוב 'חֶלֶק כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ' שכולם שווים בו:
 24 שנינו במשנה: כְּעֶצְרַת אֹמֶר לוֹ חִילָף וכו': אֵתְמַר, נחלקו אמוראים
 25 במי שנכנס לסוכה בפעם הראשונה, וצריך לברך ברכת לישב
 26 בסוכה וברכת שהחיינו איזו מהן יברך קודם, רַב אָמַר, מברך
 27 ברכת לישב בסוּכָה, וְאַחֵר כָּךְ מברך ברכת זמן – שהחיינו. וְרָבָה
 28 בֵּר בֵּר חֲנָה חֶלֶק וְאָמַר, מברך ברכת זמן, וְאַחֵר כָּךְ ברכת לישב
 29 בסוּכָה. מבארת הגמרא את טעמיהם: רַב אָמַר סוּכָה וְאַחֵר כָּךְ זמן,
 30 לפי שברכת לישב בסוכה היא חִיּוּבָא דְיוֹמָא – חובת היום, לכך
 31 עדיף לברך עליה קודם. וְרָבָה בֵּר בֵּר חֲנָה אָמַר זמן וְאַחֵר כָּךְ סוּכָה,
 32 לפי שתדיר וְשָׂאֵנִי תְדִיר תְדִיר קוֹדֵם, וברכת זמן היא תדירה
 33 שישנה בכל הרגלים.
 34 מקשה הגמרא: לִימָא – האם נאמר שרב וְרָבָה בֵּר בֵּר חֲנָה בְּפִלּוּתָא
 35 דְּבֵית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל מְסִילָנִי, דִּתְנִי רַבְּנָן, אלו דְּרָבִים שִׁישׁ בהם
 36 מחלוקת בין בית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל בְּהַלְכוֹת הַשְּׁיִיכוֹת לְפַעֲוֶהָ, בֵּית
 37 שְׁמַאי אֹמְרִים, כשעושה קידוש בשבת ויום טוב, מְקַרֵּב עַל קְדוּשַׁת
 38 הַיּוֹם תחילה וְאַחֵר כָּךְ מְקַרֵּב עַל הַיּוֹם – בורא פרי הגפן. וּבֵית הֵלֵל
 39 אֹמְרִים, מְקַרֵּב עַל הַיּוֹם וְאַחֵר כָּךְ מְקַרֵּב עַל הַיּוֹם. מבארת הברייתא
 40 את טעמיהם: בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים מְקַרֵּב עַל הַיּוֹם וְאַחֵר כָּךְ מְקַרֵּב עַל
 41 הַיּוֹם, מפני שְׁהוּם יוֹתֵר חָשׁוּב שהוא גִּזְרִים לִינָן שִׁבְבָא, שחמת
 42 שנוקל לקדש שותה יין קודם סעודתו, ולכן מקדים את ברכת
 43 היום. וְטַעַם נוסף, שכתב היום בצאת הכוכבים וְעִדְדִין יוֹן לֹא
 44 כָּאֵל לִפְנֵי אֵלָּא עֵתָהּ, וכשם שקדושת היום קדמה כך ברכתה
 45 קודמת. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים מְקַרֵּב עַל הַיּוֹם וְאַחֵר כָּךְ מְקַרֵּב עַל הַיּוֹם,
 46 מפני שְׁהוּם גִּזְרִים לְקִידּוּשָׁא שְׁתַּאֲמַר, שהרי אם לא היה לו יין לא
 47 היה מקדש. דְּכָר אַחֵר וְטַעַם אַחֵר, בְּרַבְתָּ הֵינָן תְּדִירָה, שהיא בכל
 48 השנה, וּבְרַבְתָּ הַיּוֹם אֵינָה תְּדִירָה, שהיא רק בשבתות ובימים
 49 טובים, וְתְדִיר וְשָׂאֵנִי תְדִיר תְדִיר קוֹדֵם, מסיימת הגמרא את
 50 הדין: לִימָא – האם נאמר שרב דְּאָמַר שברכת הסוכה קודמת
 51 לזמן משום שחיוב היום עדיף שתדיר, סובר בְּבֵית שְׁמַאי שאף הם
 52 הקדימו ברכת קידוש היום לברכת היין אף שהיא תדירה, וְרָבָה בֵּר
 53 בֵּר חֲנָה דְאָמַר שברכת זמן קודמת לסוכה משום שתדיר עדיף
 54 מחיוב היום, סובר בְּבֵית הֵלֵל שהקדימו ברכת היין לברכת היום
 55 משום שהיא תדירה.

56 מתרצת הגמרא: אָמַר לָהּ רַב – יכול רב לומר אָנָּה דְאָמַר שברכת
 57 סוכה קודמת לזמן משום שחיוב היום עדיף, אומר זאת אֶפִּילוּ לְבֵית
 58 הֵלֵל שהקדימו את ברכת היין, משום שעד כָּאן לֹא קָאֲמְרִי בֵּית הֵלֵל
 59 הֵתָם – שברכת היין קודמת, אֵלָּא משום שיש עוד טעם נוסף שְׁהוּם
 60 גִּזְרִים לְקִידּוּשָׁא שְׁתַּאֲמַר, ולולי טעם זה גם בית הלל היו מקדימים

תלמוד לומר חלק בחלק – בתריה דהחזק קרא דלעיל כתיב, דאוקמא ברגל. חלק אכילה – שוה בכולן בחילוק עבודה, דאתרבי לעיל: מיובא בכל אות נפשו ושרת. ומאי אכילה – איצטריך לאשמועינן. אלימא אכילה דקרבנות – דשערי חטאות, וחזו ושוק. מתתם נפקא לבחן המקריב אותה וגו' – מי שעובדה אוכלה. וכיון דאתרבי לעבודה, פשיטא דמיכל נמי אכיל. אלא לחם הפנים – איצטריך לרבויה – שאין בו שום עבודה לחם, שכבר נעשית עבודתו משבת שעברה. יכול אף חובות הבאות שלא מחמת הרגל ברגל – יהו וזבין בעבודתו, ויחלוקו. תלמוד לומר לבד ממצרי – חוץ ממה שמכרו אבות זה לזה. ומה מכרו אבות זה לזה – כלומר: שהתנו ביניהם, שיהיו משמשין כל אחד בשבתו קבוע. אני בשבתי

ואתה בשבתך – ונדרים ונדבות וקרבנות צבור דאיתגורו בשאר ימות השנה. ודרי הן למשמר המשמש – ליתגור בכלל הרגל, שלא יהו שוין בהן, אלא למשמר שבאותו שבוע יהו בכשאר ימות השנה. הלכך על כדרך, לא אתרבו מ'חלק כחלק יאכלו. אלא ממשמעותיה דקרא: דבר שאין בו אלא אכילה. והיינו לחם הפנים – דאכילה אית ביה, אבל עבודה לית ביה. סוכה ואחר כך זמן – מי שלא בירך "שהחיינו" בעשייתה – שהיתה עשויה ועומדת. ותניא בפרק "לולב וערבה" (לעיל מו,א): כשנכנס לישב מנבר שתיים – סוכה וזמן. ואמר רב: סוכה לימא ברישא, וחדר זמן. זמן תדיר – שנוגה בכל הרגלים. דברים שבין בית שמאי ובית הלל בפעודה – דברים שנחלקו בהלכות סעודה. מנבר על היום – כשמקדש בערבי שבתות – קידוש היום תחילה, ואחר כך ברכת היין. שהיום גורם ליין שיבא – שאם לא מפני קידוש, לא היה נזקק לכוס לפני סעודה. וכבר קדש היום – כלומר, ועוד טעם אחר: שקדש היום מאליו משחשיכה, ועדיין יין לא בא לפניו. שהיין גורם לקידוש שתאמר – שאם לא היה לו יין, לא היה מקדש בבדי. והוא הדין נמי למקדש על הפת – מקדים ברכת הפת. מהאי טעמא שהפת במקום יין. לימא רב – דאמר: חובת היום עדיפא מחר – דאמר כבית שמאי. ורבא כבית הלל – דאמרי תדיר עדיף. אלא שהיין גורם בו' – אי לא דהאי טעמא נמי איכא – משום תדיר לא הוה מקדמו ליה, דחובת היום עדיפא. אי לא סוכה – אי לא ישיבת סוכה, מי לא אמרין זמן? כגון חולכי דרכים דפטורין מן הסוכה, ואמרין "זמן" בשביל המועד כמו בשאר רגלים. דתנין עיקר – שהיא חובת ליום. ומצא טפל – שהוא של שבת שעברה. וקתני דפלגי מצה ברישא, אלמא, תדיר עדיף. פר העלם דבר של צבור – אם אירע בהן ברגל, שעברו עבירה בהוראת בית דין. קיין המוכח – כשהוא בטל, שכלתה הקטרת תמיד, ואין מביא נדר ונדרה – היו שופרות שם, שנותנין בהם מעות. כל מותרות השנוין בתלמוד בכל מקום. וכל מקום שאמרו: ירעו עד שישתאבו וימכרו ויפלו, דמיון לנדבה, ומזה לזקוק עולות לקיין המזבח, ולשון קיין: כאדם האוכל תאנים בקינוח סעודה. משנה בין מלפניה בין מלאחריה – מפרש בגמרא שחל יום טוב לאחריה – דלא חי ליה שבת שבתוך החג. ואפילו הכי, הואיל וגריבין להקדים ביאתן מערב שבת בשביל יום טוב, שהיה בשבת לא יוכלו לבא, חולקין בלחם

תלמוד לומר: "חלק בחלק יאכלו", כחלק עבודה פך חלק אכילה? ומאי אכילה? אילימא קרבנות – מהתם נפקא: "לבחן המקריב אותה לו תהיה". אלא – לחם הפנים. יכול אף בחובות הבאות שלא מחמת הרגל ברגל – תלמוד לומר: "לבד ממצרי על האבות". מה מכרו האבות זה לזה – אני בשבתי ואתה בשבתך. בעצרת אומר לו הילך? וכו'. איתמר, רב אמר: סוכה ואחר כך זמן, רבה בר בר חנה אמר: זמן ואחר כך סוכה. רב אמר: סוכה ואחר כך זמן, חייבא דיומא עדיף. רבה בר בר חנה אמר: זמן ואחר כך

סוכה, תדיר ושאניו תדיר – תדיר קודם. לימא רב ורבה בר בר חנה בפלוגתא דבית שמאי ובית הלל קמפלגי, דתני רבנן: דברים שבין בית שמאי ובית הלל פסעודה: בית שמאי אומרים: מכרך על היום ואחר כך מכרך על היום, ובית הלל אומרים: מכרך על היום ואחר כך מכרך על היום. בית שמאי אומרים: מכרך על היום ואחר כך מכרך על היום, ושהיום גורם ליין שיבא, וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא. ובית הלל אומרים: מכרך על היום ואחר כך מכרך על היום. שהיין גורם לקידושא שתאמר. דבר אחר: ברפת היין תדירה, וברפת היום אינה תדירה, תדיר ושאניו תדיר – תדיר קודם. לימא רב דאמר בבית שמאי ורבה בר בר חנה דאמר בבית הלל! אמר לך רב: אנא דאמרי אפילו לבית הלל, עד כאן לא קאמרי בית הלל התם – אלא שהיין גורם ליין שיבא, אבל הכא – אי לא זמן, מי לא אמרין סוכה? ורבה בר בר חנה אמר לך: אנא דאמרי אפילו לבית שמאי, עד כאן לא אמרי בית שמאי התם – אלא שהיום גורם ליין שיבא, אבל הכא – אי לא סוכה, מי לא אמרין זמן? תנן: בעצרת אומר לו: הילך מצה הילך חמין. והא הכא, דחמין עיקר ומצה טפל, וקתני: הילך מצה והילך חמין, תיובתא דרב! אמר לך רב: תנאי היא, דתנאי: הילך מצה הילך חמין, אבא שאול אומר: הילך חמין הילך מצה. דרש רב נחמן בר רב חסדא: לא כדברי רב דאמר סוכה ואחר כך זמן, אלא: זמן ואחר כך סוכה. ורב ששץ בריה דרב אידי אמר: סוכה ואחר כך זמן. והלכתא: סוכה ואחר כך זמן. "משמר שזמנו קבוע וכו' ושאר קרבנות צבור". לאתניו מאי? לאתניו פר העלם דבר של צבור, ושערי עבודה וזה. "והוא מקריב את הכל". לאתניו מאי? לאתניו קיין המזבח. משנה יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין לאחריה, היו כל המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים. חל להיות יום אחד להפסיק ביניהם, משמר שזמנו קבוע – היה נוסל עשר חלות, והמתעבב נוסל שתים. ובשאר ימות השנה – הנכנס נוסל שש והיוצא נוסל שש. רבי יהודה אומר: הנכנס נוסל שבע, והיוצא נוסל חמש. הנכנסין חולקין בצפון והיוצאין בדרום. בילגה לעולם חולקת בדרום, וטבעתה קבועה, וחלונה סתומה. גמרא מאי מלפניה ומאי מלאחריה? אלימא לפניה – יום טוב ראשון, לאחריה – יום טוב אחרון, היינו שבת שבתוך החג! – אלא: לפניה – יום טוב אחרון, לאחריה – יום טוב ראשון. מאי טעמא? פיון דהני מקדמי והני מאחרי – תיקנו רבנן מילתא, פי הכי דניכולו ביהדי תדיר. "חל יום אחד". והני

הפנים, וכן, אם חל שמיני לפניו בערב שבת, אף על פי שאין השבת בתוך החג – חולקין בו, והואיל ולא יוכלו ללכת. חל יום אחד להפסיק ביניהם – כגון שחל יום טוב ראשון בשני בשבת, שהיו יכולין לבא באחד בשבת, והם קדמו ובאו מערב שבת. או שחל יום טוב האחרון בחמישי בשבת – שהיו יכולין לילך מערב שבת, ונתעבבו שם בשבת. כל המשמרות שנתעבבו – אין נוטלין אלא שתי חלות. ומשמר שזמנו קבוע נוטל עשר, וחולקין אותן בין משמר הנכנס למשמר היוצא כדרך כל שבתות השנה. הנכנס נוטל שבע – מפרש בגמרא שהמשמרות מתחלפות בשבת זו עובדת שחרית וזו עובדת ערבית – כדאמרין בגמרא בבביתא. הנכנסין חולקין בניהם בצפון – את המגיע לחלק, כדאמרין בגמרא: כדי שיראו הנכנסין – שהצפון עיקר, שהרי קבוע הכותב לשחיתת קדשי קדשים. והיוצאין חולקים בדרום – כדי שיראו שהן יוצאין וחולקין להם. לפיכך שינו מקומן אצל רוח שאניו עיקר. בילגה – שם המשמרה. לעולם חולקת בדרום – ואפילו כשהיא נכנסת, קנס הוא שקנסה, כדמפרש בגמרא. ובטבעת קבועה – עשרים וארבעה טבעות היו בעורה במקום בית המטבחיים – כנגד עשרים וארבע משמרות. והיו נותנות באבני רצפה, והטבעת פתוחה מצד אחד והופכה למעלה, ומכניס צואר הבחמה לתוכה, וחוזר והופך פתחה לתוך הרצפה. וטבעת של בילגה קבועה ואינה נהפכת, כדי שתשתמש בשל אחרים – וגנאי הוא לה. וחלונה סתומה – חלונות היו בבית החליפות, בעובי כותלי התאים שבצפון של היכל, ששם גונזין את סכניהן, כדנחן במסכת מדרות (פרק ד משנה ז). וסתמו חלונה של בילגה.

בוצינא טבא מקרא – משל הדיוט הוא, האומר לחברו: דלעת קטנה אני נותן לך במחזור. אם תרצה להניחה עד שתיגדל ותיעשה קרא, תניחה – טוב לו לטלה מיד, שמא לאחר זמן יתחרט בו זה, או שמא לא יצטרך זה לזה. כך פירש בקונטרס. ורבינו חם מפרש: דעל כרחק, בוצינא וקרא שני מינים הם. דקשואין מתרגמינן: בוצינא, ודלעת היינו קרא. כדמוכח בגדרים פרק "הגדר מן המבושל" (בא,א).

דאמרינן: מאי דלעת הרמוצה – קרי קרקחאי. וקישואין ודילועין שני מינים, כדמוכח במסכת כלאים (פרק שלישי משנה ה), דתנן: נוטע אדם קישות ודלעת בתוך גומא אחת ובלבד שתהא זו נטוע לצד זו וזו נטוע לצד זו, ונטוע שער של זו לכאן ושער של זו לכאן. ועוד ראייה מהא דאמרינן בפרק "שלושה שאכלו" (ברכות מח,א): בוצינא מקטפיה ידיע. משמע, דלאחר שנגמר הפרי נקרא בוצינא. ואומר רבינו חם: שהקישות מין פרי קטן מולדת, שממנה להתבשל ויכול לתולשו מיד, והדלעת גדולה, ואינה ממוחרת להתבשל, ואין יכול לתולשה עד לאחר זמן. ואזכיר אדם דבר מועט לאלתר, מדבר מרובה לאחר זמן.

הדרן עלך החליל

וסליקא לה מסכת סוכה

והיוצאין חולקין בדרום – כְּדִי שִׁירָאוּ שֶׁהוּא יוֹצֵאִין. "בִּילְגָה לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בְּדָרוֹם". תְּנוּ רַבָּנִין: מַעֲשֶׂה בְּמִירוֹם בַּת בִּילְגָה שֶׁהִמְרִיחַ דָּתָהּ, וְהִלָּכָה וְנִשְׁאֵת לִסְרֵדִיּוֹת אַחֶר מַמְלַכֵי יוֹנִים. בְּשִׁנְכֶנְסוּ יוֹנִים לְחִיכָל הַיָּתֵה מִכַּעֲשֵׂת בְּסִגְדָּלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְאָמְרָה: לֹקוֹם לֹקוֹם, עַד מָתִי אֶתָּה מְכַלָּה מוֹמוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִי אֶתָּה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת הַדָּחֶק! וּבְשִׁשְׁמֵעוֹ הַכְּמִים בְּדָבָר קָבְעוּ אֶת טַפְעֻתָהּ, וְסָתְמוּ אֶת חִלּוּנָהּ. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים: מִשְׁמַרְתּוֹ שׁוּדָה לָבָא, וְנִכְנֵס יִשְׁכַּב אַחֲיוֹ עִמּוֹ, וַיִּשְׁמַשׁ תַּחְתּוּיָו. אַף עַל פִּי שֶׁשְׂכִּינֵי הָרָשָׁעִים לֹא נִשְׁתַּפְּרוּ – שְׂכִינֵי בִילְגָה נִשְׁתַּפְּרוּ, שְׂבִילְגָה לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בְּדָרוֹם וַיִּשְׁכַּב אַחֲיוֹ בְּצַפּוֹן. בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר מִשְׁמַרְתּוֹ שׁוּדָה לָבָא – הֵינּוּ דְקִנְסִין לְכוֹלָה מִשְׁמָר, אֲלֵא לְמָאן דְּאָמַר מִרִּים בַּת בִּילְגָה שֶׁהִמְרִיחַ דָּתָהּ, מִשּׁוֹם בְּרִיתָהּ קִנְסִין לִיה לְרִידִיָּה? אָמַר אַבְיִי: אֵין, כְּדָאמְרֵי אֵינְשִׁי: שׁוּתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא, אוּ דְאָבּוּהּ אוּ דְאִימִיהּ, וּמִשּׁוֹם אָבּוּהּ וְאִמִּיהּ קִנְסִין לְכוֹלָה מִשְׁמָרָה? אָמַר אַבְיִי: אוּי לְרָשָׁע אוּי לְשָׂכִינוֹ, טוֹב לְצַדִּיק טוֹב לְשָׂכִינוֹ, שְׁנָאמַר: "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֵאָכְלוּ".

הדרן עלך החליל וסליקא לה מסכת סוכה

והני תרתי מאי עבדיתייהו? אָמַר רַבִּי יִצְחָק: בְּשִׁכַר הִנָּפֵת דְּלָתוֹת. וְנִימָא לִיה: דִּל בְּדִל! אָמַר אַבְיִי: בּוֹצִינָא מְכָא מְקָרָא. אָמַר רַב יְהוּדָה: וּבְמוֹסְפִין חוֹלְקִין. מִיִּתְיָבִי: מִשְׁמָרָה הַיּוֹצֵאת עוֹשָׂה תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר וּמוֹסְפִין. מִשְׁמָרָה הַנִּכְנָסֶת עוֹשָׂה תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים וּבִיּוֹכִין. וְאֵילוּ מוֹסְפִין חוֹלְקִין לֹא קָתְנִי! הָאִי תִנָּא בְּחִלּוּקָה לֹא קָא מִיִּירִי. אָמַר רַבָּא: וְהָא תִנָּא דְּבִי שְׁמוּאֵל, דְּמִיִּירִי בְּחִלּוּקָה, וּבְמוֹסְפִין חוֹלְקִין לֹא קָתְנִי, דְּתִנָּא דְּבִי שְׁמוּאֵל: מִשְׁמָרָה הַיּוֹצֵאת – עוֹשָׂה תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר וּמוֹסְפִין – מִשְׁמָרָה הַנִּכְנָסֶת – עוֹשָׂה תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים וּבִיּוֹכִין. אַרְבָּעָה כְּהֻנִּים הָיוּ נִכְנָסִין שָׁם, שְׁנֵים מִשְׁמָר וְזוֹ שְׁנֵים מִשְׁמָר וְזוֹ, וְחוֹלְקִין לָחֶם הַפָּנִים. וְאֵילוּ בְּמוֹסְפִין חוֹלְקִין לֹא קָתְנִי, תְּיֻבָּחָא דְּרַב יְהוּדָה! תְּיֻבָּחָא. "הַנִּכְנָסִין חוֹלְקִין בְּצַפּוֹן". תְּנוּ רַבָּנִין: הַנִּכְנָסִין חוֹלְקִין בְּצַפּוֹן – כְּדִי שִׁירָאוּ שֶׁהוּא נִכְנָסִין, וְהַיּוֹצֵאִין חוֹלְקִין בְּדָרוֹם". תְּנוּ רַבָּנִין: מַעֲשֶׂה בְּמִירוֹם בַּת בִּילְגָה שֶׁהִמְרִיחַ דָּתָהּ, וְהִלָּכָה וְנִשְׁאֵת לִסְרֵדִיּוֹת אַחֶר מַמְלַכֵי יוֹנִים. בְּשִׁנְכֶנְסוּ יוֹנִים לְחִיכָל הַיָּתֵה מִכַּעֲשֵׂת בְּסִגְדָּלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְאָמְרָה: לֹקוֹם לֹקוֹם, עַד מָתִי אֶתָּה מְכַלָּה מוֹמוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִי אֶתָּה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת הַדָּחֶק! וּבְשִׁשְׁמֵעוֹ הַכְּמִים בְּדָבָר קָבְעוּ אֶת טַפְעֻתָהּ, וְסָתְמוּ אֶת חִלּוּנָהּ. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים: מִשְׁמַרְתּוֹ שׁוּדָה לָבָא, וְנִכְנֵס יִשְׁכַּב אַחֲיוֹ עִמּוֹ, וַיִּשְׁמַשׁ תַּחְתּוּיָו. אַף עַל פִּי שֶׁשְׂכִּינֵי הָרָשָׁעִים לֹא נִשְׁתַּפְּרוּ, שְׂכִינֵי בִילְגָה נִשְׁתַּפְּרוּ, שְׂבִילְגָה לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בְּדָרוֹם וַיִּשְׁכַּב אַחֲיוֹ בְּצַפּוֹן. בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר מִשְׁמַרְתּוֹ שׁוּדָה לָבָא – הֵינּוּ דְקִנְסִין לְכוֹלָה מִשְׁמָר, אֲלֵא לְמָאן דְּאָמַר מִרִּים בַּת בִּילְגָה שֶׁהִמְרִיחַ דָּתָהּ, מִשּׁוֹם בְּרִיתָהּ קִנְסִין לִיה לְרִידִיָּה? אָמַר אַבְיִי: אֵין, כְּדָאמְרֵי אֵינְשִׁי: שׁוּתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא, אוּ דְאָבּוּהּ אוּ דְאִימִיהּ, וּמִשּׁוֹם אָבּוּהּ וְאִמִּיהּ קִנְסִין לְכוֹלָה מִשְׁמָרָה? אָמַר אַבְיִי: אוּי לְרָשָׁע אוּי לְשָׂכִינוֹ, טוֹב לְצַדִּיק טוֹב לְשָׂכִינוֹ, שְׁנָאמַר: "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֵאָכְלוּ".

הדרן עלך החליל וסליקא לה מסכת סוכה

סוכה דף נו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קלג

לְפָרְדִּיּוֹת (שֶׁר מִמּוֹנָה) אֶחָד מִמְּלָכֵי יוֹנִיִּים. וּבְשִׁנְכֶנְסוּ יוֹנִיִּים לְחִבָּל
 בִּימֵי מִתְחִילָה בִּן יוֹחָנָן, הָיְתָה כְּמַעֲשֵׂת בְּסִנְדֵּלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ וְאִמְרָה
 לִקְוֹם לִקְוֹם – זָאב זָאב וּבִלְשׁוֹן יוֹנִי עַד כְּתִי אֲתָה כְּמִלָּה מִמּוֹנִן
 שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּקִרְבָּנוֹת שִׁמְקִירִים לִפְנֵי, וְאִי אֲתָה עֹמֵד עֲלֵיהֶם
 לְהַצִּילֵם בְּשִׁעַת הַחֶקֶק, וּבְשִׁשְׁמִיעוֹ חֲכָמִים בְּדָבָר לֵאחֹר שִׁגְבְּרָה יָד
 בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי, קָבְעוּ – סָגְרוּ אֶת מִכְעָתָהּ שֶׁל מִשְׁמֶרֶת בִּילְגָה, וְגַם
 כְּתוּמוֹ אֶת חֲלוּגָה – מְקוֹם שֶׁשׁוּמִיִּים אֶת הַסְכִּינִים, וְצִרִיכָה
 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֶׁל מִשְׁמֶרֶת אַחֲרָה, וְזֶה גָּנָאִי לֵה. וְאִי אֲמָרִים שְׁטַעַם
 הַקֶּסֶס הִיא מִשׁוּם סִיבָה אַחֲרָה, שֶׁמִּשְׁמָרְתָּ שֶׁל בִּילְגָה הִיא שׁוּקָה
 וּמֵאֲחֶרֶת לֵבָא כְּשֶׁהִגִּיעַ שְׁבוּעָה שְׁלָה, וְלֹא אֵין בָּאִים בִּזְמַן, וְנִכְנָס
 יִשְׁכָּב אֲחִיו עִמּוֹ וְיִשְׁמֵשׁ תְּחִילָתוֹ – וּפַעַם אַחַת שֶׁהָיָה לְבֹא הַרְבֵּה,
 וְנִכְנָס יִשְׁכָּב אֲחִיו שֶׁהוּא הַמִּשְׁמֶרֶת הַקּוֹדֵם לוֹ שֶׁהִיא רְאוּיָה לְצֵאתָהּ,
 וְיִשְׁמֵשׁ בְּמִקְוָמוֹ בְּתִמְדָּה שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִיִּים, וְכִיּוֹן שֶׁהוֹכִיחוּ בְּאִיחֻרָם
 שֶׁאֵין הָעֲבוּדָה חֲבִיבָה עֲלֵיהֶם וּמוֹלִילִים הֵם בְּעֲבוּדַת הַקּוֹדֵשׁ, לִכֵּן
 קִנְסוּם. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא: שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁבָדֵרֶךְ כָּלל שְׁכִינֵי הָרְשָׁעִים
 לֹא נִשְׁתַּכְּרוּ שֶׁהֵרִי אֲוִי לְרֹשַׁע אֲוִי לְשִׁכְנוֹ, כֹּאֵן שׁוֹנָה מִתְמִיד
 וְיִשְׁכָּבֵי בִילְגָה נִשְׁתַּכְּרוּ, וּמִזֶּה שְׁכָרָם, שְׁכִינֵן שְׁכִיבָלָה לְעוֹלָם חוֹלָקֶת
 בְּדָרוֹם וְאֵף בְּכִנְיֻתָהּ, אֵם כֵּן מִשְׁמֶרֶת יִשְׁכָּב אֲחִיו שֶׁהִיא יוֹצֵאת
 כְּשֶׁמִּשְׁמֶרֶת בִּילְגָה נִכְנָסָה, לְעוֹלָם תַּחֲלוֹק בְּצִפּוֹן וְאֵף בְּצֵאתָהּ. וְאֵם
 כֵּן נִשְׁכַּרְתָּ הִיא מִשְׁכְּנוֹתָה לְרֹשַׁע.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: בְּשִׁלְמָא לִמָּאן דְּאִמֵּר שְׁטַעַם הַקֶּסֶס מִשׁוּם שֶׁמִּשְׁמָרְתָּ
 שׁוּקָה לֵבָא תִּינֵן דְּקִנְסִינָן לְבֹוֹלָה מִשְׁמָר – מוֹבֵן לְמָה קִנְסוּ לְכָל
 הַמִּשְׁמָר, שֶׁכָּל אֲנָשִׁי הַמִּשְׁמָר זָלוּלוּ בְּעֲבוּדָה. אֲלָא לִמָּאן דְּאִמֵּר
 שְׁטַעַם הַקֶּסֶס מִשׁוּם הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל מְרִים בֵּת בִּילְגָה שֶׁהִמְרִידָהּ, הֵיא
 הָאֵם מִשׁוּם בְּרִיתָהּ קִנְסִינָן לִיה לְיָדֵיהָ – לְכָל הַמִּשְׁמָר, הִיא אֲפִילוֹ
 אֶת אֲבִיהָ לְבֹאֲרָה אֵין סִיבָה לְקִנְסוֹ בְּחֵטָא בֵּתוֹ. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא:
 אֲמִר אֲבִי אֵין – אֲכַן יֵשׁ סִיבָה לְקִנְסוֹ אֶת הָאֵב בְּחֵטָא בֵּתוֹ, בְּדָאֲמִר
 אֲנִישׁ – מִשְׁפַּט הַשְּׁגוּר בְּפִי הַבְּרִיּוֹת 'שׁוֹתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא אֲוִי
 דְּאֲבֹהָ אֲוִי דְּאִמִּיהָ' – מִזֶּה שֶׁהִתְיַנֹּק מִדְּבַר בְּשׁוּק, זֶה מִזֶּה שֶׁשָּׁמַע אֲוִי
 מֵאֲבִיו אֲוִי מֵאִמּוֹ. וְאֵף מְרִים זֶה אֵם לֹא שֶׁשָּׁמַעָה מֵאֲבִיהָ שֶׁהִיא מְבֹוֹה
 אֶת הָעֲבוּדָה, לֹא הִיא אֲוִמֶרֶת כֵּךְ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וּמִשׁוּם אֲבֹוהָ
 וְאִמִּיהָ קִנְסִינָן לְבֹוֹלָה מִשְׁמָרָה – הָאֵם מִשׁוּם אֲבִיהָ וְאִמָּה נִקְנְסוּ
 לְכָל הַמִּשְׁמָרָה. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֲכַן כֵּךְ, מִשׁוּם שֶׁאִמֵּר אֲבִי אֲוִי
 לְרֹשַׁע אֲוִי לְשִׁכְנוֹ, לִכֵּן קוֹנְסִים אֶת כָּל הַמִּשְׁמָרָה. וְדָבָר זֶה לְמִדּוֹ
 (בְּתַרְתָּ כְּתִיב) מְדִינָה בֵּית מְנוּגָה, שְׁכֵתוֹב בּוֹ (וְיִקְרָא יָד מֵ) 'חֻלְצֵצוֹ אֶת
 הָאֲבָנִים' וְאֵם הִיא הִנֵּגַע בְּאֵבָן שֶׁבִּינוּ לְבֵין חֲבִירוֹ, חוֹלְצִים אֵף אֶת
 אֲבָנֵיו שֶׁל הַשֶּׁכֶן, וְאֵף שֶׁהִנֵּגַע לֹא נִרְאָה בְּבִיתוֹ, שֶׁהֵרִי זֶה הַבֵּית
 הַמְנוּגָה בְּעוֹן צָרוֹת עֵין בָּא, וְלִכֵּן אֵף שְׁכִינֵי יַעֲשֶׂה עִמּוֹ, לְלַמֵּד
 שֶׁאֲוִי לְרֹשַׁע וְאֲוִי לְשִׁכְנוֹ. מִסִּימָת הַגְּמָרָא: שֶׁמִּכֵּן נִלְמַד אֵף
 לְהִפְךָ שֶׁמִּזֶּם לְצִדִּיק מוֹב לְשִׁכְנוֹ, שֶׁהֵרִי מִידָה טוֹבָה מְרֹוּבָה
 מִמִּידַת פּוֹרַעֲנוֹת. וְאִמָּנָם כֵּךְ מְפֹרָשׁ בַּפְּסוּק שְׁנָאֲמִר 'אֲמָרוּ צִדִּיק בִּי
 מוֹב בִּי מִי מִי מִעֲלֵיהֶם יֵאָבֵלוּ', הֵרִי שֶׁפָּתַח הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן יָחִיד
 'צִדִּיק', וְסִימָת רַבִּים לְלַמֵּד שֶׁאֵף לְשִׁכְנוֹ טוֹב עִמּוֹ.

הַדְּרָן עַלֶךְ הַחֲלִיל וְסִלְקָא לֵה מִסְכַּת סוּכָה

שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: לְשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה שֶׁמִּשְׁמֶרֶת הַנִּכְנָס נוֹטֵל שְׁבַע,
 וְהֵנִי תְּרִי מֵאִי עֵבֶרֶתִיחִי – עֲבוּר מִזֶּה הֵם נוֹטֵלִים שְׁתֵּי חֲלוֹת
 יִתְרִירוֹת עַל הַמִּשְׁמֶרֶת הַיּוֹצֵא. אֲמִר רַבִּי יִצְחָק, בְּשִׁכָּר הִנֵּפֶת דְּלִתוֹת –
 עַל שֶׁהֵם מְגִיפִים וְנוֹעִלִים בְּעֶרְבַת אֶת הַדְּלִתוֹת שֶׁפָּתְחוּ אֲנָשִׁי מִשְׁמֶרֶת
 הַיּוֹצֵא. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִזֶּה טַעַם יֵשׁ בִּזְוָה, וְנִימָא לִיה מִשְׁמֶרֶת הַיּוֹצֵא
 לְמִשְׁמֶרֶת הַנִּכְנָס, 'דִּל בְּדִל' – הִסֵּר חוֹק זֶה מִכָּאֵן שֶׁבִּבֵּל יִסְיִירוּהוּ
 אֲצִלָּךְ, כְּלוֹמֵר, הִלָּא אֵם יִטְוֹל מִמֶּנִּי עֲכָשִׁיו שְׁתִּים, בְּשִׁבּוּעַ הַבָּא
 יִטְלוּ גַם מִמֶּךָ שְׁתִּים לְמִשְׁמֶרֶת הַנִּכְנָס, לִכֵּן טוֹל עֲכָשִׁיו בְּשׁוּבָה כְּדִי
 שֶׁבִּשְׁבַת הַבָּא גַם אֶתָּה יִטְוֹל בְּשׁוּבָה. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֲמִר אֲבִי
 יֵשׁ מֵאֲמִר הַשְּׁגוּר בְּפִי הַבְּרִיּוֹת 'בּוֹצִינָא מְכָא מְכָא' – שִׁפְרוּשׁוֹ, אֵם
 אָדָם אֲוִמֵר לְחִבְרֵיו אֲנִי נוֹתֵן לָךְ דְּלַעַת קִטְנָה כְּשֶׁהִיא מְחוּבֶרֶת, אֵם
 תְּרַצָּה תוֹכֵל לְתוֹלְשָׁה עֲכָשִׁיו כְּשֶׁהִיא בּוֹצִינָא וְדְלַעַת קִטְנָה, וְאֵם
 תְּרַצָּה תוֹכֵל לְהִנְיָחָה וְלַחְכּוֹת עַד שֶׁתִּגְדֹּל וְתִהְיֶה קְרָא וְדְלַעַת
 גְּדוּלָה, טוֹב לוֹ לְתוֹלְשָׁה מִיָּד, שְׁמָא לֵאחֹר זְמַן יִתְחַרֵּט הַמוֹכֵר אֲוִי
 שְׁמָא לֹא יִצְטָרֵךְ הוּא לִזְוָה, שְׁעִדִּיק לוֹ דְּבַר קִטָּן וּבִטּוּחַ עֲכָשִׁיו, מִדְּבַר
 שִׁקְבָּל בְּעֵתִיד אֵף שֶׁהוּא גְּדוֹל יוֹתֵר. וְכֵן בְּעֵינֵי הַמִּשְׁמָרוֹת,
 מִעֲדִיפִים הַכְּהֵנִים לְקַבֵּל עֲכָשִׁיו אֶת מִזֶּה שֶׁרְאוּיָה לָהֶם לִיטוֹל, מֵאֲשֶׁר
 לְהַמְתִּין לְשִׁבַּת הַבָּא.

שְׁנִינָא בְּמִשְׁנָה, שֶׁמִּשְׁמֶרֶת הַנִּכְנָס וְהַיּוֹצֵא חוֹלְקִים בְּלַחֵם הַפְּנִים: אֲמִר
 רַבִּי יְהוּדָה, וּבְמוֹסָפִין חוֹלְקִין – כִּשֶּׁם שֶׁחוֹלְקִים בְּלַחֵם הַפְּנִים כֵּךְ גַּם
 חוֹלְקִים בְּעוֹרוֹת שֶׁל הַמוֹסָפִים שֶׁל כָּל שְׁבַת. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא:
 מִיִּתְבִּי, שְׁנִינָא בְּבִרְיֵיתָא מִשְׁמָרָה הַיּוֹצֵאת עוֹשֶׂה אֶת הַתְּמִיד שֶׁל
 שָׁחַר וְאֶת קִרְבָּנוֹת הַמוֹסָפִין, וּמִשְׁמָרָה הַנִּכְנָסֶת עוֹשֶׂה אֶת הַתְּמִיד
 שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים וְאֶת הַקְּטֹרֶת הַקְּבוּשִׁין שֶׁל לַחֵם הַפְּנִים, וְאִילוֹ אֶת
 מִזֶּה שֶׁאֲמִר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁמוֹסָפִין חוֹלְקִין לֹא קָתְנִי בְּבִרְיֵיתָא. מִתְרַצָּה
 הַגְּמָרָא: הֵיא תִנָּא בְּחִלּוּקָה לֹא קָא מִיָּדִי – הִתְנָא בְּבִרְיֵיתָא זֶה
 הַתִּיחֵס רַק לְעֲבוּדָה עֲצֻמָּה, וְלֹא לְחִלּוּקָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲמִר
 רַבָּא, וְהָא תִנָּא דְּבִי שְׁמוּאֵל, שֶׁשָּׁנָה בְּרִיִּיתָא דְּמִיָּדִי בְּחִלּוּקָה –
 שֶׁהוֹכֵר בָּהּ חִלּוּקָה בֵּין הַמִּשְׁמָרוֹת, וְכָכָל זֹאת בְּמוֹסָפִין חוֹלְקִין לֹא
 קָתְנִי, דְּתִנָּא דְּבִי שְׁמוּאֵל, מִשְׁמָרָה הַיּוֹצֵאת עוֹשֶׂה תְּמִיד שֶׁל שָׁחַר
 וּמוֹסָפִין, מִשְׁמָרָה הַנִּכְנָסֶת עוֹשֶׂה תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים וּבְיִבְיָין,
 וּמֵבֵאֵרֶת הַבְּרִיִּיתָא אֶת סֵדֶר חֲלוֹקֶת לַחֵם הַפְּנִים, אֲרִבְעָה בְּהֵנִים הֵיוּ
 נִכְנָסִין שָׁם בְּעוֹזָה, שְׁנֵים מִשְׁמָרָה זֶה – מִשְׁמֶרֶת הַיּוֹצֵא וּשְׁנֵים מִשְׁמָרָה
 – מִשְׁמֶרֶת הַנִּכְנָס, וְחוֹלְקִין אֶת לָחֶם הַפְּנִים. וְאִילוֹ בְּמוֹסָפִין חוֹלְקִין
 לֹא קָתְנִי בְּבִרְיֵיתָא, וּמוֹכֵחַ שֶׁלֹּא חוֹלְקִים בְּמוֹסָפִים, וְאֵם כֵּן תִּיּוֹבְתָא
 דְּרַבִּי יְהוּדָה. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: אֲכַן תִּיּוֹבְתָא וְנִדְחוּ דְּבִרֵּי:

שְׁנִינָא בְּמִשְׁנָה: הַנִּכְנָסִין חוֹלְקִין בְּצִפּוֹן: תִּנּוּ רַבִּנָּן, הַכְּהֵנִים מִמִּשְׁמֶרֶת
 הַנִּכְנָסִין, חוֹלְקִין אֶת חֶלֶקם בְּלַחֵם הַפְּנִים בְּצִפּוֹן הָעוֹזָה, וְהִטַּעַם כְּדִי
 שֶׁיִּירָאוּ הַכָּל שֶׁהֵן הַמִּשְׁמֶרֶת הַנִּכְנָסִין. וְהַכְּהֵנִים מִמִּשְׁמֶרֶת הַיּוֹצֵאִין,
 חוֹלְקִין אֶת חֶלֶקם בְּלַחֵם הַפְּנִים בְּדָרוֹם הָעוֹזָה, וְהִטַּעַם כְּדִי שֶׁיִּירָאוּ
 הַכָּל שֶׁהֵן הַמִּשְׁמֶרֶת הַיּוֹצֵאִין:
 מִשְׁמֶרֶת בִּילְגָה לְעוֹלָם חוֹלָקֶת בְּדָרוֹם אֵף בְּכִנְיֻתָהּ, לְפִי שֶׁקִּנְסוּהָ
 שֶׁלְעוֹלָם יִהְיֶה נִרְאִים בְּיוֹצֵאִים: מֵבֵאֵרֶת הַגְּמָרָא אֶת סִיבַת הַקֶּסֶס:
 תִּנּוּ רַבִּנָּן, מִעֲשֶׂה בָּאֵשׁ שֶׁשָּׁמָה מְרִים, וְהִיא הִיא בֵּת לֵאחֹד
 מִהַכְּהֵנִים שֶׁל מִשְׁמֶרֶת בִּילְגָה, שֶׁהִמְרִידָהּ, וְהִלְכָה וְנִשְׁאָת

הַמִּשְׁכָּח בִּיאור לַמִּס' סוּכָה לְיוֹם רִאשׁוֹן עַמ' ב

בְּעֲבוּדָה זֹכָה גַם בְּאִכִּילָה. יְכֹוֹל אֵף בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה בֵּן – כָּל כְּהֵן
 שִׁירְצָה יוֹכֵל לְבֹא וּלְעִבּוֹד. לְתַלְמוּד לִזְמַן בְּתַחֲלִית הַפֶּסֶח יְכֹוֹי יָבֵא
 הַלֵּוִי מֵאֲחֵר שְׁעָרֵיךְ דּוֹרָשִׁים אֶת כְּמוֹ 'בֹּאֲחַד שְׁעָרֵיךְ, לְלַמֵּד שֶׁלֹּא
 אֲמָרְתָּ שִׁיכּוֹל לְבֹא וּלְעִבּוֹד כָּל כְּהֵן שִׁירְצָה אֲלָא בְּשִׁעַת שְׁכָּל
 יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִין 'בֹּאֲחַד שְׁעָרֵיךְ' הֵינִי בְּשִׁעַר אֶחָד – כְּשִׁכּוֹלֵם עוֹלִים
 לְרַגֵּל וּנְמִצָּאִים בְּעִיר אַחַת:
 שְׁנִינָא בְּמִשְׁנָה: כָּל הַמִּשְׁמָרוֹת שׁוֹת בְּאִמְרוֹרֵי הָרַגְלִים וּבְחִילּוּק לָחֶם
 הַפְּנִים בּוֹ; תִּנּוּ רַבִּנָּן, מִנֵּין שְׁכָּל הַמִּשְׁמָרוֹת שׁוֹת בְּרַגֵּל בְּחִילּוּק לָחֶם
 הַפְּנִים, אֵף שֶׁאֵינוֹ נִחְשָׁב מְחוּבּוֹת הָרַגֵּל שֶׁהֵרִי יִשְׁנוּ בְּכָל שְׁבַת,

הַמּוֹזְכָּרִים כֹּאֵן הַכּוֹנוֹה לְמָה שְׁאֲמִיר בְּרַגְלִים – קִרְבָּנוֹת שֶׁאֲמִירָה
 תּוֹרָה שִׁיחֲלֹקֶם בֵּין כּוֹלֵם בְּרַגְלִים, כְּגוֹן חֹזֶה וְשׁוֹק שֶׁל שְׁלָמִי חֲגִיגָה,
 וְעוֹרֹת רֵאִיָה וְשֶׁל מוֹסֵף צִיבוֹר, וְכֵן עוֹרוֹת וְאִכִּילַת
 הַבָּשָׂר שֶׁל שְׁעִירֵי חֲטָאוֹת.
 תִּנּוּ רַבִּנָּן, מִנֵּין שְׁכָּל הַמִּשְׁמָרוֹת שׁוֹת בְּאִמְרוֹרֵי הָרַגְלִים, תְּלַמּוּד לִזְמַן
 יְכֹוֹי יָבֵא הַלֵּוִי מֵאֲחֵד שְׁעָרֵיךְ מִכָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא גֵר שָׁם וְכֹא
 בְּכָל אֹתָּה נִפְשׁוּ אֵל הַמִּקְוֶם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְיִשְׁרָתָהּ, וּמִכָּאֵן לְמִדֵּים
 שֶׁכָּל כְּהֵן שִׁירְצָה מוֹתֵר לוֹ לְעִבּוֹד בְּרַגֵּל, וְאֵין הַמִּשְׁמֶרֶת הַקְּבוּעַ יִכּוֹל
 לְעַכֵּב עֲלֵיו, וּמִמִּילָא לְמִידִים אֲנִי שֶׁאֵף חוֹלֵק וְאוֹכֵל, שְׁכִינֵן סוּכָה

משנה

1 המשנה מביאה מחלוקת שבין בית שמאי ובית הלל ביום טוב;
2 ביצה שנולדה ביום טוב, בית שמאי אומרים מותר שתאכל בו ביום,
3 ובית הלל אומרים לא תאכל עד למחר. ועוד נחלקו בית שמאי
4 ובית הלל, בית שמאי אומרים שאור – בצק שחימוצו קשה
5 המשמש לחמץ עיסות אחרות, חייב לבערו בפסח אם הוא בגודל
6 כזית, וחמין שהוא קל משאור, חייב לבערו רק אם הוא בגודל
7 ככוכית – כתמרה, שהיא גדולה מכזית, ובית הלל אומרים זה וזה
8 – שאור וחמין, חייב עליהם ככזית. ענין נוסף שנחלקו בו, השוחט
9 חיה ועוף ביום טוב, וחייב לכסות את דמם, אמנם אין לו עפר מוכן
10 לצורך הכיסוי, בית שמאי אומרים יחפור בדרך – יתד המיועד
11 לחפירה ויכסה את הדם, ובית הלל אומרים לא ישחוט ביום טוב
12 אלא אם כן היה לו עפר מוכן לצורך הכיסוי מבעוד יום כדי שלא
13 יצטרך לחפור ביום טוב. ומזידים בית הלל שאם כבר שחט ונתחייב
14 במצות כיסוי, שיחפור בדרך שמוכן לצורך כך ונעוץ בקרקע
15 מבעוד יום, ויכסה את הדם. וכן יכול הוא לכסות באפר כירה
16 שהוסקה מערב יר"ט, משום שאמר בידה מוכן הוא ואין איסור
17 מוקצה בדברי:
18 * * *

גמרא

20 הגמרא מבררת את דברי המשנה בביצה שנולדה ביו"ט שנחלקו
21 בה בית שמאי ובית הלל: במאי עסקין? – באיזה אופן נחלקו,
22 אולימא – אם נאמר שמדובר בתרנגולת העומדת לאכילה,
23 שעומדת להישחט ולהאכל בעצמה, מאי מעמייהו – מה טעמם
24 דבית הלל שאסרו לאכול את הביצה, הרי יכול בכל רגע לשחוט
25 את התרנגולת ולאכולה עם ביצתה, ואם כן, הביצה שנולדה
26 אוכלא דאפרת הוא – אוכל שנפרד מן האוכל ואינו מוקצה. אלא
27 תאמר שמדובר בתרנגולת העומדת לנדרל ביצים ולא לשחיטה, שוב
28 יהיה קשה, מאי מעמייהו דבית שמאי המתירים לאכולה, והרי
29 מוקצה היא הביצה, כיון שיצאה מן התרנגולת שהיא עצמה
30 מוקצה משום שאינה עומדת לאכילה. מקשה הגמרא על המקשן:
31 ומאי קושיא שהקשת מדוע התירו בית שמאי, דלמא בית שמאי לית
32 להו – אינם סוברים את איסור מוקצה, כשם שהתיר רבי שמעון
33 מותר השמן שבנר ולא אסר משום מוקצה. מבארת הגמרא את
34 כוונת המקשן: קא סלקא דעתין – סברנו בקושיא זו שאפילו מאן

36 דרשי? – המתיר במוקצה ואינו אסור בשבת וביום טוב, אבל בנולד
37 אפר, משום שנולד חמור יותר, שאמנם במוקצה סובר ר' שמעון
38 שאין אדם מוקצה ומסיר מדעתו דבר שראוי לשימוש, אבל נולד
39 שלא היה קיים, אין האדם יודע עליו ואין דעתו עליו ואסור. ולכן
40 עומדת הקושיא במקומה, שאם מדובר בתרנגולת העומדת לגדל
41 ביצים, מאי מעמייהו דבית שמאי שמתירים לאכולה ביום טוב.
42 הגמרא מביאה ביאור בדעת בית שמאי: אפר רב נחמן, לעולם
43 מדובר בתרנגולת העומדת לנדרל ביצים ולא קשה מדוע התירו בית
44 שמאי בנולד, כיון דמאן דאית ליה איסור מוקצה, אית ליה איסור
45 נולד, ומאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד, ולכן בית שמאי
46 שמתירים ביצה זו סוברים פרבי שמעון, המיקל בנולד כבמוקצה,
47 ובית הלל שאוסרים נולד, פרבי יהודה המחמיר במוקצה ובנולד.
48 מקשה הגמרא על דברי רב נחמן: ומי אפר רב נחמן הכי שבית
49 הלל סוברים כרבי יהודה, ונתנן במסכת שבת, בית שמאי אומרים
50 מנבייתו מעל השלחן עצמות שאינן ראויות לאכילה וקליפין, ואין
51 איסור בטלסולם, ובית הלל אומרים אסור לטלטל את העצמות
52 והקליפין בדרך הגבהה, אלא מסלק את המכלא בולח – המשטח
53 העליון של השלחן, שהוא נחשב כלי ואינו מוקצה ומנערה מן
54 העצמות והקליפין, ואמר רב נחמן שם על דברי המשנה, אנו אין
55 לנו – אין אנו גורסים גירסא זו במשנה, אלא שמעתי מרבותי שיש
56 להפך את השיטות, בית שמאי מחמירים ואוסרים לטלטל את
57 העצמות, שסוברים פרבי יהודה שאוסר מוקצה, ובית הלל הם
58 שהתירו לטלטל אותם, משום שסוברים פרבי שמעון שמיקל
59 במוקצה, ואם כן רב נחמן בסוגייתנו שאמר לבית שמאי אין
60 איסור מוקצה, סותר את דברי עצמו במסכת שבת. מתרצת
61 הגמרא: אפר לך רב נחמן – יכול רב נחמן ליישב לך שאין סתירה
62 בדבר, שיש לחלק ולומר שדווקא לנפי מוקצה בשפת, דקתם לן
63 תנא – שמצינו סתם משנה פרבי שמעון שמיקל במוקצה, דתנן
64 במסכת שבת מחתכין את הדלועין התלושים לפני הכהמה, ואת
65 הנבלה שנתנבלה בשבת לפני הכלבים ואף שבכניסת יום השבת
66 לא היתה עומדת לכלבים, מותר, וזה בודאי כדעת רבי שמעון
67 דלית ליה מוקצה, לכך מוקים לה – מעמיד רב נחמן לבית הלל
68 במשנה של 'עצמות וקליפין' שעוסקת בשבת, שהם סוברים פרבי
69 שמעון, כדי שתהא דעת בית הלל, שהלכה כמותם, כרבי שמעון,
70 שסתם משנה בהלכות שבת כדעתו, אכל

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדר"ש, תשי"ז

ברוקלין.

ברכה ושלום!

זה מזמן נתקבל מכתבה, בו כותבת אשר למרות שקשה הדבר בכל זה תמשיך להתעסק בעיניי נשי ובנות חב"ד, ולה' הישועה.

ונעם לי לקרות את זה, ותקותי חזקה שלא רק תקיים התחלת מכתבה, ז. א. ע"ד התעסקותה, אלא שיתקיים ג"כ הסיום, לה' הישועה, ותראה פרי טוב בעמלה בזה, אשר נוסף על הסיפוק נפשי ממה שרואים הצלחת הפעולות, יביא זה גם כן לחיזוק השפעתה על הידידות ומכרותי שגם הן תוסיפנה בפעולות במסגרת נשי ובנות חב"ד, והרי זוהי דרישת וגם הכרח השעה, וכל המוסיף הרי זה משובח.

ובפרט ימים אלו שנמצאים אנו בין ימי הפורים והפסח, שבשניהם נשים צדקיות שבאותו הזמן היו הפעילות בזה.

בברכה להצלחה בעבודתה מתוך בריאות הנכונה ושמחה ולבשו"ט.

1 **ביצה לא תאכל** – בו ביום. בגמרא מפרש טעמא. שאור כביות – משום דהני תלת מילי
2 הוו מקולי בית שמאי ומזומרי בית הלל גבי יום טוב, תנא להו גבי הודי. ובגמרא מפרש
3 טעמיהו. בככותבת – תמרה. יחפור ברק – פליא בלע"ז. ומוריס שאם שחם בו –
4 כדמפרש טעמא בגמרא: כשיש לו דקר נערץ מבעוד יום. שאפר כירה מוכן הוא – בגמרא
5 בעי מאי קאמר. **גמרא** העומדת לאכילה –
6 שאינה מוקצת. אוכלא דאפרת – אוכל שנפרד.
7 וחבירו במנחות: חבורי אוכלין כמאן דמפרתי
8 דמו. וכן בשדושת חולין (עג,א). לית להו מוקצה
9 – דלמא כרבי שמעון סבירא להו, דאמר בפרק
10 "כירה" (שבת מד,א): מותר השמן שבנר
11 ושבערה אסור (דברי רבי יהודה), ורבי שמעון
12 מתיר. קא סלקא דעתין – להכי פרכין מאי
13 טעמיהו דבית שמאי, דקא סלקא דעתין
14 דאפילו לרבי שמעון דשרי במוקצה, בגולד
15 אסיר. דאילו במוקצה סבירא ליה: לא מקצי
16 איניש מדעתיה מידו דחוי ליה, אבל גולד לא
17 הוה ידע דנהי דעתיה עלויה. ומי אמר רב נחמן
18 הכי – דבית הלל כרבי יהודה. מנביחין – בשבת
19 מעל השלחן עצמות שאינן ראויין לאכילה,
20 וקליפי אגוזים, ולא חיישין למוקצה. ובית הלל
21 אומרים – אין מטלטלין אותן בידים, שמוקצה
22 הן. אלא מסלקי הפכלא – שיש תורת כלי עליה,
23 ומנערה. ואמר רב נחמן אנו אין לנו – בשטות
24 משנה זו, לפי שמוחלפת שיטתה, אלא כך
25 שמעתי מרבותינו: דבית שמאי כרבי יהודה
26 ומתמר, ובית הלל כרבי שמעון. פחתבין דלועין
27 – תלושין לפני הבמה, ולא אמרין טרדא
28 דלאו צורך הוא. ואת הנבילה לפני הכלבים –
29 ואף על פי שנתנבלה בשבת, דבין השמשות לא
30 היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי,
31 דלית לן מוקצה בשבת. הלכך מגבידין מעל
32 השלחן דמייירי בשבת – מוקים לבית הלל
33 דנימרו כרבי שמעון, כי היכי ולא תקשי הלכתא
34 אהלכתא. דקיימא לן הלכה כסחם משנה,
35 וקיימא ולן הלכה בבית הלל. אבל גבי יום טוב,
36 דאשכחן דסתם רבי כרבי יהודה.
19 דתנן

1 **שְׁנוּלָהּ בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: תֹּאכַל,**
2 **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לֹא תֹאכַל. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:**
3 **שֹׁאֵר כְּבִיּוֹת, וְחֶמֶץ כְּכֹכְתֹבֶת, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:**
4 **זֶה וְזֶה כְּבִיּוֹת. הַשּׁוֹחֵט חַיָּה וְעוֹף בַּיּוֹם טוֹב, בֵּית**
5 **שְׁמַאי אוֹמְרִים: יַחְפוֹר בְּדָקָר וְיִכְסֶה, וּבֵית הַלֵּל**
6 **אוֹמְרִים: לֹא יִשְׁחוּט אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה לוֹ עֹפֶר**
7 **מוֹכֵן מִבְּעוֹד יוֹם. וּמוֹדִים, שְׁאֵם שָׁחַט – שִׁיחְפוֹר**
8 **בְּדָקָר וְיִכְסֶה, שְׁאֵפֶר כִּירָה מוֹכֵן הוּא. גַּמְרָא בְּמַאי**
9 **עֲסָקִינוּ? אֵילִימָא בְּתִרְנוּגְלוֹת הָעוֹמֶדֶת לְאֹכִילָה – מַאי**
10 **טַעְמִיהוּ דְּבֵית הַלֵּל? אוֹכֵלָא דְּאִפְרָת הוּא! אֶלָּא**
11 **בְּתִרְנוּגְלוֹת הָעוֹמֶדֶת לְגִדֵּל בְּצִיצִים – מַאי טַעְמִיהוּ**
12 **דְּבֵית שְׁמַאי? מוֹקֶצֶה הוּא! וְמַאי קוֹשִׁיָא? דְּלִמָּא בֵּית**
13 **שְׁמַאי לִית לָהּ מוֹקֶצֶה? קָא סִלְקָא דְּעֵתִין: אֶפְלוּ**
14 **מָאן דְּשָׁרִי בְּמוֹקֶצֶה – בְּגוֹלָד אֶסֶר, מַאי טַעְמִיהוּ**
15 **דְּבֵית שְׁמַאי? אָמַר רַב נַחְמָן: לְעוֹלָם בְּתִרְנוּגְלוֹת**
16 **הָעוֹמֶדֶת לְגִדֵּל בְּצִיצִים, וְדֹאית לִיה מוֹקֶצֶה אִית לִיה**
17 **נֹלָד, וְדֹלִית לִיה מוֹקֶצֶה לִית לִיה נֹלָד, בֵּית שְׁמַאי**
18 **פְּרָבִי שְׁמַעוֹן וּבֵית הַלֵּל פְּרָבִי יְהוּדָה. וְמִי אָמַר רַב**
19 **נַחְמָן הַכִּי? וְהֵתֵּן: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מְגִבִּיחִין מַעַל**
20 **הַשְּׁלַחַן עֲצָמוֹת וְקִלְפִין, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מְסַלֵּק אֶת הַפְּכֵלָא פּוֹלָה וּמִנְעֶרָה. וְאָמַר**
21 **רַב נַחְמָן: אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא בֵּית שְׁמַאי פְּרָבִי יְהוּדָה, וּבֵית הַלֵּל פְּרָבִי שְׁמַעוֹן! אָמַר**
22 **לָךְ רַב נַחְמָן: גָּבִי שִׁבְתָּ, דְּסַתָּם לָן תִּנָּא פְּרָבִי שְׁמַעוֹן, דְּתֵּנָּן: מִחְתָּכִין אֶת הַדְּלֹעִין**
23 **לְפָנֵי הַבְּהֵמָה, וְאֶת הַנִּבְלָה לְפָנֵי הַכְּלָבִים – מוֹקִים לָהּ לְבֵית הַלֵּל פְּרָבִי שְׁמַעוֹן. אֶבֶל**

גבי

דכיון דבבליע לא היו כלל בעולם, ואפילו רבי שמעון מודה דהאי גולד אסור.

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין – פירש הקונטרס: אף על גב דאין ראויין לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה. ולא נהירא: דהא איכא אפונין ושער של ערשים – מפני שהן ראויין למאכל בהמה! לכך נראה לי: שהם ראויים למאכל בהמה, כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים. ובית הלל סברי: כיון דלא חוי למאכל אדם – לא. **ובית הלל**

אומרים מסלק את הטבלא ומנערה – תימא: והלא היא בסיס לדבר האסור, דהא לא שכת, והואיל והניחם שם מדעתו! ויש לומר: דלפירושו רבינו תם ינאח דפירש במסכת שבת דלא היו בסיס לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום. אי נמי: כיון דהוה שם אוכלין הוה ליה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר – ושרי, כדמוכח פרק "נטול" (שם קמב,א). ועוד: דאין זה מניח בכוונה דהא אינו חושש היכן יפלו. **דרתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבמה ואת כו' – ואם תאמר: היכי דמי, אי בדלועין שהיו מחוברין בין השמשות, בהא ודאי מודה רבי שמעון, גזרה שמא יעלה ויתלוש. ויש לומר: דמייירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשוה להו אוכלין לפי שזון קשין והחתוך מורכב אותם. **ואת** הנבלה כו' – אנו צריכין לפרש שנתנבלה בשבת, ומכל מקום תני להו בחדי הדדי, דאף על גב דבדלועין לא היו טעמא משום מוקצה כמו בנבלה – משום דבשניהם שייך לשון מחתכין.

גבי

1 **ביצה** שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל – ואם
2 תאמר: אמאי לא תנא אסורין ומתירין? וכי תימא אסורין שמעמ שאסור לעולם –
3 זה אינו, דאמרין לקמן (י,א): אפרח שנולד ביום טוב – אסור, והיינו ביומו. ועוד, דאמרין
4 (לקמן לב,ב) מותר שמן שבנר, רבי יהודה אסור, והיינו דוקא באותו יום! ויש לומר: דאי הוה
5 תני אסורין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין
6 הביצה – היינו לטלטל, אבל באכילה אסורה.
7 והכי אמרין (לקמן כד,א) גבי גוי אחד שהביא
8 דגים לפני רבן גמליאל, ואמר: מותרים הם אלא
9 שאין רצוני לקבל הימנו. ומסיק: מאי מותרים
10 לטלטל, אבל באכילה – אסורים. ואם תאמר:
11 לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי,
12 והא קיימא לן (לקמן ד,א) דאף לטלטל אסור! לכן
13 פירש רבינו יצחק: דנקט כי האי לישונה, דסתם
14 ביצה לאכילה קיימא. עוד יש לומר: דנקט לבית
15 שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול, דאין
16 אכילה בלא טלטול. ובית הלל אסרי אף בטלטול.
17 אלא אנב דנקטי בית שמאי תאכל, נקטי אינורו
18 לא תאכל.
19 **שאור** כביות – לא שייך הכא מידי, אלא מייתי
20 כאן תלת מילי גבי יום טוב דבית הלל
21 לחומרא ובית שמאי לקולא.
22 **אוכלא** דאפרת הוא – פירוש: אוכל הנפרד מן
23 האוכל הוא, דהביצה שנולדה נפרדה
24 היא מן התרנגולת, ואי בעי – שחוט לה ואכיל כל
25 שבגה. **דלמא** בית שמאי לית להו מוקצה –
26 תימא: במתניתין קאמר בחדיאי דבית שמאי אית
27 להו מוקצה, דתני (לקמן י,א): לא יטול אלא אם
28 כן נענע מבעוד יום! ויש לומר: דמוקצה דבעלי
29 חיים חמיר טפי, ומוקצה ביהור, והתם הוא דאית
30 ליה מוקצה. כדחויא רבי שמעון, דאף על גב
31 דלית ליה מוקצה, אית ליה (שבת מה,א) גבי
32 גרוגרת וצמוקים דאתקצאי טפי.

33 **קא** סלקא דעתך דאפילו מאן דשרי מוקצה
34 בגולד אסיר – דלא מקצי איניש מאי דחוי
35 ליה, אבל בגולד לא הוה ידע מאתמול. ותימא:
36 דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בגולד,
37 כדאמרין בשבת (בט,א): רבי יהודה אומר אין
38 מסיקין בשברי כלים, ורבי שמעון מתיר, אף על גב
39 דהוי גולד! ויש לומר: דלא דמי, דהאי גולד דהכא
40 הוי גולד טפי, שמתחילה לא היה בעולם, אבל
41 התם – הכלי היה בעולם, רק שנשבר, וכן משמע
42 נמי בעירובין (מה,ב ושם): מיא בעינא מבילע
43 בליעי, ופריך: כל שכן דהוי גולד ואסור. ומאי
44 פריך? ודלמא ההוא כרבי שמעון, דהא רבי שמעון
45 מתיר בגולד! אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית,

46
47
48
49
50
51
52
53

ביצה.
תוספות

מן, אבל ביום טוב היה יורד! יש לומר: דמדרשים חלוקין, כדאיתא במדרש (מכילתא פרשת שלח היה יורד ביום מן, ועוד יש לומר: דאפילו היה יורד ביום טוב – מכל מקום ביום טוב שח המיוחד שהוא ראוי להכבנה, ולא בששי שהוא יום טוב. **נגזר** משום כך דמתילין בימינו **מולדתא** דלא שכיחא היא – וקשה: דלמא אם לא שחטה היתה נולדת היום, ואם כן מאתמול ובישרתא.

46 טוב אחר השבת מותרות, הואיל ואינם נולדות. ומשום הך דמיתילין ליכא למגור,
47 דמילתא דלא שכיתא הוא, בשם רבינו. והא דאמרין בכללי התלמוד שאין גורזין גורה
48 לגורה - מהאי קרא נפקא: "ושמרתם את משמרתם" - עשו משמרת, כלומר גורה,
49 "למשמרתם" - לתורתה, ולא משמרת למשמרת, שלא יעשו גורה לגורה: ואין יום טוב
50 מכין לחבר או גרסין במלתיה דרבי, דהא קרא קא דריש. ושני ימים רצופים בתורה
51 לא אשכחן, דמספיקא עברדין להו. ר' יוסף אמר - טעמא דביצה בתרגולת העומדת
52 לאכילה, וכדאוקימנא. וזיה הלל דאמר - משום פירות הנושרין מן האילן בשבת, וקא
53 סלקא דעתך השתא וזיה האי משום פירות הנושרין מן האילן, כלבניהו, דהא נמי לפירות
54 הנושרין מן האילן דמאי, שאז וז פרי הנשר.

שלוש): "שבת לא יחידה" (שמות טז) – לרבות יום הכפרים, "לא יחידה בר" – לרבות יום טוב, יחיות בערב שבת לא היה יורד, מדכתיב קרא "בר" ביום הששי ולא כתיב ששי, משמע הששי ואין זה גזירה לגזירה, דמותר לאוכלו ביום טוב – משמע אפילו ביום טוב דלאחר השבת, וזהו לא, ותאסר בלא גזירה מספק! ויש לומר: דמאחר דלא נולדה – על ידי כך לא חשיב גמור.

ביצה דף ב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קלז

45 היא וביצתה בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל,
46 וכך נדע את כח האוסרים והמותרים כאחד.
47 הגמרא חוזרת בה ומביאה ביאור אחר במשנה: אלא אמר רבה,
48 לעולם המשנה עוסקת בתרנגולת העומדת לאכילה ואין לאוסרה
49 משום מוקצה, שהרי היא עומדת לאכילה, וביום טוב שחל להיות
50 אחר השבת עסקינו, ומשום הכנה אסור בית הלל לאכול הביצה,
51 וקסבר – וסובר רבה שכל ביצה דמתקנא האידנא – שנולדה היום,
52 מאתמול נמרה לה – נגמרה, ואם יאכל הביצה ביו"ט נמצא שהכנת
53 המאכל ליו"ט היתה בשבת שלפניו, ורבה, שאמר שהאסור משום
54 הכנה לטעמיה – לשיתנו הוא, דאמר רבה, מאי דכתיב 'והיה ביום
55 הששי והכינו את אשר יביאו', והמדובר על הכנה לשבת, ואין
56 הכתוב מדבר על הכנה בידים באפי' ובישול, כי על זה כבר נאמר
57 'את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשל בישול', אלא שצויה
58 התורה שיעשו הזמנה בפה ויאמרו מבעוד יום 'מכאן אני אוכל
59 בשבת', ומכאן למדנו שחול מביין לשבת שהחשיבה התורה את
60 סעודת השבת שתהא מוכנה מבעוד יום ואם לא הזמינה מוקצה
61 היא מדאורייתא, וכמו כן חול מביין ליום טוב שגם הוא נקרא
62 'שבת', ואין יום טוב מביין לשבת שלאחריו ואין שבת מבינה ליום
63 טוב שאחריה, משום שבכתוב נאמר 'ביום הששי' וסתם יום ששי
64 חול הוא, והיינו שההכנה צריכה להיות מיום חול שלפניהם. אמר
65 ליה אביי לרבה אלא מעתה לפי פירושך יום טוב בעלמא שאינו
66 אחר השבת תשתי – ביצה שנולדה בו תהא מותרת, והרי דין
67 המשנה נאמר בכל יום טוב. אמר לו רבה, הטעם שבכל יו"ט אסור
68 הוא גזירה משום יום טוב אחר השבת שבו אסור משום הכנה. חזר
69 אביי והקשה, שבת דעלמא שאינה אחר יו"ט תשתי ביצה שנולדה
70 בה. השיב רבה, גם בזה אסורו הוא גזירה משום שבת אחר יום טוב
71 שאסור משום הכנה. חזר והקשה אביי, ומי גזרינן – וכי מצינו
72 שניגזור בגלל דין הכנה לאסור גם ביצה שאין בה שום הכנה, והא
73 תנא, השוחט את התרנגולת ביום טוב, ומצא בה ביצים גמורות –
74 מוכנות לאכילה, מותרות לאכלן ביום טוב, אף אם חל לאחר
75 השבת, ואם איתא – אם אכן היו גזורים בזה היתר משום אסור,
76 ליגזר – היה עלינו לאסור את הביצים שמצא במעיה מיום הקד –
77 מחמת אותם ביצים דמתקנא ביומיהן שלשית רבה אסורות
78 מדאורייתא משום הכנה. אמר ליה רבה לאביי, ביצים גמורות במעי
79 אמן, מילתא דלא שכיחא היא – אינו דבר שכיח למוצאן, ומילתא
80 דלא שכיחא לא גזרי בה רבנן ולכן מותרות לאכלן ביו"ט, אבל
81 ביצה שנולדה ביו"ט, כיון שהיא דבר שכיח, גזרו לאוסרה משום
82 יו"ט שלאחר השבת.
83 ביאור אחר במשנה: רב יוסף אמר, מדובר בתרנגולת העומדת
84 לאכילה, והטעם שביצה שנולדה ביו"ט אסורה לבית הלל הוא,
85 גזירה משום פירות הנושרין מן האילן בשבת ויום טוב, שאסור
86 חכמים לאוכלם בו ביום, וביצה שנולדה דומה לפירות הנושרים.
87 אמר ליה אביי לרב יוסף פירות הנושרין מעץ מאי – למה אסור
88 לאוכלם בשבת ויום טוב,

1 גבי מוקצה ביום טוב, דסתם לן תנא – שמצאנו בו סתם משנה ברבי
2 יהודה שאסור מוקצה, דתנן אין מקציעין עצים להיסק מן הקורות
3 הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין, ולא מן הקורה
4 שנשברה ביום טוב, שאף שאחר שנשברה שוב אינה ראויה לבנין
5 ועומדת להיסק, כיון שבכניסת היום לא היתה עומדת לכך הרי
6 היא מוקצה, ונמצא שנפסקה הלכה ביום טוב ברבי יהודה, על כן
7 מוקים לה – מעמיד רב נחמן במשנתו לבית הלל שאסרו לאכול
8 את הביצה בו ביום, ברבי יהודה שאסור מוקצה.
9 מקשה הגמרא: מקרי מאן פתמייה למהני? – מי קבע איזו דעה
10 במשנה תהא שנויה ב'סתם' ללא שם אומרה, רבי שהוא סידר
11 המשניות, וכשרצה להכריע בדברי תנא מסוים, לא הזכיר שמו
12 כדי שיהגו כמותו ולא יחשבוהו לדעת יחיד, מאי שנא בשבת
13 דסתם – מה שונה שבת שבה הוא סתם להקל במוקצה ברבי
14 שמעון, ומאי שנא ביום טוב דסתם – ומה שונה יום טוב שבו הוא
15 סתם להחמיר במוקצה ברבי יהודה, כלומר, מה הטעם לחלק
16 להלכה בין שבת ויו"ט לענין מוקצה. מתרצת הגמרא: אמרי –
17 תירצו על כך בני הישיבה, שבת דתמיה – חמורה היא על בני
18 אדם, שהרי לא הותרה בה מלאכה לצורך אוכל נפש, ולכן לא
19 איתי ללולוי בה גם אם נקל בה בדיני מוקצה, ולא יבוא להקל בה
20 קולות נוספות, על כן פתם לן רבי ברבי שמעון דמיקל במוקצה,
21 אבל יום טוב דקיל – קל הוא על בני אדם מאחר ועושים בו כל
22 המלאכות שלצורך אוכל נפש, ואיתי ללולוי ביה – יבוא ללול בו
23 ולהקל במלאכות האסורות אם יותר להם איסור מוקצה, לכך
24 פתם לן רבי ברבי יהודה דתחמיר במוקצה.
25 הגמרא מקשה על ביאורו של רב נחמן: במאי אוקימתא – כיצד
26 העמדת את המשנה, בתרנגולת העומדת לגדל ביצים, ומשום
27 מוקצה אסורה בית הלל, אי הכי – אם כך קשה, אדמפלגי – עד
28 שיחלקו בית שמאי ובית הלל בביצה אם מותרת באכילה, לפלוג
29 – יחלקו בתרנגולת עצמה העומדת לגדל ביצים וביום טוב החליט
30 לשוחטה, שלבית שמאי המקילים במוקצה ביו"ט תהא מותרת,
31 ולבית הלל תהא אסורה משום מוקצה, כיון שבכניסת החג עמדה
32 לגדל ביצים ולא לאכילה, ולמה הביאו במשנה את המחלוקת רק
33 לענין הביצה. מתרצת הגמרא: אכן גם בתרנגולת עצמה יחלקו
34 בית שמאי ובית הלל, ומה שהביא התנא מחלוקתם לגבי הביצה,
35 זהו כדי להודיעך בהן דבית שמאי שכל כך הקילו כאן דבגולא שהוא
36 חמור ממוקצה, אפילו הוא שרי – מותר. מקשה הגמרא: ולפלוגי
37 בתרנגולת כדי להודיעך בהן דבית הלל שכל כך החמירו דבמוקצה
38 אסרי, אפילו בזה ולא רק בנולד. וכי תימא – שמה תתיר, פה
39 דהתירא עדיף – עדיף להשמיענו את דברי המתיר, כיון שדבר
40 גדול הוא להתיר שהרי המתיר צריך לסמוך על שיטתו לגמרי, מה
41 שאין כן להחמיר אפשר גם כשאין הדבר ברור לאיסור, ולכן לא
42 חש התנא ללמדנו את חומרתם של בית הלל בתרנגולת עצמה,
43 עדיין קשה, ונפלוג בית שמאי ובית הלל בתרנגולת בתרנגולת
44 ובביצים כאחד, וכך ישמיענו התנא, תרנגולת העומדת לגדל ביצים,

אגרות קודש

[ניסן תשי"ט]

... במש"כ בפי' אתם נצבים היום גוי' - אין בזה סתירה כי היו נצבים גוי' לעברך בברית גוי' בשעת
כניסתן לארץ, ויש בחי' זו בכל שנה ושנה והוא ביום ר"ה. וראה לקו"ת ר"פ תבוא.

ובמש"כ מהו חיוב מתנות לאביונים נוסף על מצות הצדקה - פשוט כי מצוה מד"ס הוא לחפש
באביונים, ואפילו על העני וכו' ולא רק מנהג טוב צדקה לפני התפלה וכו'.

46 יְהוּדָה אֲדָרְבֵי יְהוּדָה – מדברי רבי יהודה על דברי עצמו, וּמִשְׁנֵי –
 47 ותיירץ את הסתירה, ומעצם קושייתו מוכח שפירש הטעם משום
 48 משקין שזבו, וכמו שיתבאר להלן. וכך הקשה רבי יוחנן, תָּנִן
 49 במסכת שבת (קמג): אֵין סוֹמְכִין אֵת הַפִּירוֹת לְהוֹצִיא מִתּוֹן מִשְׁקִין,
 50 שאסור משום מפרק שהוא תולדה דדש ודש – מפרק את התבואה
 51 מן הקש, וְאֵם יֵצֵאוּ הַמִּשְׁקִים מִן הַפִּירוֹת מֵעֶצְמָן, אֲסוּרִין לְשִׁתוּתָם
 52 בו ביום, גזירה שמא יסחוט לכתחילה, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר הַמִּשְׁקִים
 53 שניצאו מעצמם אינם אסורים בכל אופן, אלא אֵם הֵיוּ הַפִּירוֹת
 54 מוֹנְחִים שֶׁם לְאוֹכְלֵין וְלֹא לְשִׁתוּת אֶת הַמִּשְׁקִים שְׂבָהֵם, הֵיכָא מִתְּנָה
 55 מוֹתֵר כִּיּוֹן שֶׁאֵין הַדֵּבֶר לְרִצּוֹנוֹ שִׁינֵּאוּ מֵהֶם הַמִּשְׁקִים, וְאֵין לַחֲשׂוֹשׁ
 56 שֶׁמֶּא יִסְחָטֵם בַּעֲצָמוֹ. וְאֵם הַפִּירוֹת מוֹנְחִים שֶׁם לְצוּרֵךְ הַמִּשְׁקִין
 57 שְׂבָתוֹכֵם, הֵיכָא מִתְּנָה אֲסוּר, כִּיּוֹן שְׁנוּחַ לוֹ בִּכְךָ שֶׁהַמִּשְׁקִים יוֹצְאִים
 58 מִן הַפִּירוֹת, וְאֵם נִתֵּיר לוֹ לְשִׁתוּתָם יֵשׁ לַחֲשׂוֹשׁ שֶׁמֶּא יִסְחָטֵם
 59 לְכַתְחִילָה. וּמַדִּיק רַבִּי יוֹחָנָן, אֲלָמָּה מִמָּה שֶׁאָמַר ר' יְהוּדָה 'אֵם
 60 לְאוֹכְלֵין הֵיכָא מוֹתֵר, מִבּוֹאֵר שֶׁל דֵּבֶר הָעוֹמֵד לְאוֹכְלֵין וְלֹא
 61 לְשִׁתִּיה, לְרַבִּי יְהוּדָה אוֹכְלָא דְאַפְתָּרָה הוּא – אוֹכֵל שֶׁנִּפְרַד מִן הָאוֹכֵל
 62 הוּא, וְאֵינוֹ כְּבָלֵל גְּזִירַת מִשְׁקִין שׁוֹב, וְאִיכָּא בִּיצָה שְׁנוּלָה בְּיוֹם טוֹב
 63 אֵין לְגִזּוֹר בָּהּ מִשּׁוּם מִשְׁקִין שׁוֹב. וְרַמְיָנָהוּ – קִשָּׁה עַל זֶה סְתִירָה
 64 מִהַמִּשְׁנָה בְּעִירוּבִין (לט), שֶׁשִּׁנְנוּ שֶׁם יְעוֹד אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִתְּנָה
 65 אֲדָם – מִפְּרִישׁ הוּא תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת עַל תְּנֵא, עַל בְּלִלְכָּהּ שֶׁל
 66 פִּירוֹת שֶׁל טַבֵּל כְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאוֹמַר, אִם הַיּוֹם
 67 חוֹל תַּחוּל הַתְּרוּמָה, וְאֵם קוֹדֵשׁ הַיּוֹם אֵין בְּדַבְּרֵי כְּלוֹם, וְלִמְחִירָת
 68 חֲזוֹר וְאוֹמַר אֵם אֶתְמוּל קוֹדֵשׁ וְהַיּוֹם חוֹל תַּחוּל הַתְּרוּמָה כַּעַת, וְאֵם
 69 הַיּוֹם קוֹדֵשׁ וְאֶתְמוּל חוֹל הִרִי חֵלָה הַתְּרוּמָה מֵאֶתְמוּל, וְאוֹכְלָהּ
 70 בְּשִׁנִּי, שֶׁבִּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ חֵלָה הַהִפְרָשָׁה, אוֹ מֵאֶתְמוּל אוֹ מֵהַיּוֹם, וְכֵן
 71 בִּיצָה שְׁנוּלָה כְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה תֹּאכֵל בְּשִׁנִּי, מִשּׁוּם
 72 שֶׁאֵם אֶתְמוּל הִיָּה חוֹל נִמְצָא שְׁנוּלָה בְּחוּל וְהִרִי הִיא מוֹתֵרָת
 73 לְאוֹכְלָהּ בְּיוֹם טוֹב, וְאֵם אֶתְמוּל קוֹדֵשׁ הִרִי הַיּוֹם כִּבֵּר חוֹל, וּבִיצָה
 74 שְׁנוּלָה בְּיוֹם טוֹב מוֹתֵרָת לְכוֹלֵי עֲלָמָא בִּאכִילָה בְּחוּל, וּמַדִּיק רַבִּי
 75 יוֹחָנָן, בְּשִׁנִּי, אֵין – אֵכֵן הִתִּיר רַבִּי יְהוּדָה אֶת הַבִּיצָה מִשּׁוּם שֶׁבִּין כֶּךָ
 76 וּבֵין כֶּךָ מוֹתֵרָת, אֲבָל בְּרֵאשׁוֹן לֹא הִתִּיר, וְהִינּוּ שְׂבִיצָה בְּכָלֵל גְּזִירַת
 77 מִשְׁקִין שׁוֹב וְאִסוּרָה בְּיוֹם טוֹב, וְהִרִי זֶה סְתִירָה לְדַבְּרֵיוֹ שֶׁבִּמְסַכֵּת
 78 שְׂבָת שְׂמָהֵם מוֹכַח שֶׁסָּבַר שֶׁדֵּבֶר הָעוֹמֵד לְאִכִּילָה אֵינוֹ בְּכָלֵל גְּזִירַת
 79 מִשְׁקִין שׁוֹב. וּמִשְׁנֵי – וְיִישֵׁב רַבִּי יוֹחָנָן אֶת קוּשִׁייתוֹ שֶׁמּוֹחֲלָתָם
 80 הַשִּׁיטָה, שֶׁבִּמְשִׁנָּה בְּשִׁבְתָּ צִרִיךְ לַהֲפֹךְ הַשִּׁטוֹת וּלְגִרוֹס שֶׁרַבְנָן הֵם
 81 שֶׁהִתִּירוּ מִשְׁקִין שׁוֹב בַּפִּירוֹת הָעוֹמְדִים לְאִכִּילָה אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה
 82 אָסַר אֶפִּילוֹ בַּפִּירוֹת הָעוֹמְדִים לְאִכִּילָה, וְלִכְךָ רַבִּי יְהוּדָה לִשְׁטַתּוֹ
 83 אָסַר בִּמְשִׁנָּה בְּעִירוּבִין בִּיצָה שְׁנוּלָה בְּיוֹם טוֹב לְאוֹכְלָהּ בּוֹ בְּיוֹם.
 84 מוֹכִיחָה הַגְּמָרָא: וּמִדְּקָא כְּרַמִּי לָהּ אֲהָרִי – מִתּוֹךְ שֶׁהִקְשָׁה רַבִּי
 85 יוֹחָנָן שְׁשֵׁתִי מִשְׁנֵוֹת אֵלוֹ סוֹתֵרוֹת זֶה אֵת זֶה, שֶׁמֶּעַ מִינָּה שְׁסוּבֵר רַבִּי
 86 יוֹחָנָן שְׂבִיצָה שְׁנוּלָה בְּיוֹם טוֹב וּמִשְׁקִין שׁוֹב הֵךְ מֵעֶצְמָם הוּא – טַעַם
 87 אֲחֵד לְאִיסוּרָם, כִּי אֵילוֹ הִיָּה סוּבֵר שֶׁאִיסוּר בִּיצָה שְׁנוּלָה הוּא
 88 מִטַּעַם אַחֵר, אֵין כֵּאֵן סְתִירָה כָּלֵל, שֶׁאֵף שֶׁלֹּא גִזַּר רַבִּי יְהוּדָה גְּזִירַת
 89 מִשְׁקִין שׁוֹב בְּאוֹכְלִים, עֲדִיין יֵשׁ לְאִסוּר בִּיצָה שְׁנוּלָה מִטַּעַם
 90 מוֹקֶצֶה אוֹ הַכְּנָה אוֹ מִגְזִירַת פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים.

1 גְּזִירָה שְׂמָא יַעֲלֶה וְיִתְלַשׁ שֶׁהוּא אִיסוּר דְּאוֹרִייתָא מִשּׁוּם קוֹצֵר שֶׁהוּא
 2 מֵאֲבוֹת מִלֵּאכּוֹת, נִמְצָא שֶׁהִיא גְּזִירָה – אִיסוּר פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים, הוּא
 3 גְּזִירָה מִדְּרַבְנָן וְאֵין נִיקוּם וְנִגְזוֹר גְּזִירָה לְגִזּוֹר וְנִאֲסוּר בִּיצָה שְׁנוּלָה
 4 מִתּוֹךְ חֲשֵׁשׁ שֶׁמֶּא יִבּוֹא לְאִכּוֹל פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים, וְהִרִי אֵין גְּזִירָה
 5 מִחֲשֵׁשׁ שֶׁמֶּתוֹךְ כֶּךָ יַעֲבוֹר עַל גְּזִירָה אַחֶרֶת. אָמַר לוֹ רַב יוֹסֵף, כּוֹלָה
 6 הָיָה גְּזִירָה הִיא, שֶׁבְּכָלֵל הַגְּזִירָה שְׁנוּרָה עַל פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים, גִּזְרוּ
 7 מִתְּחִילָה גַּם עַל בִּיצָה שֶׁאֵף הִיא בְּגִדֵּר פְּרִי הַנוֹשֵׁר וְאֵף שְׂבָה לֹא
 8 שִׁיךְ חֲשֵׁשׁ תְּלִישָׁה, וְלֹא שֶׁמִּתְחִילָה גִּזְרוּ עַל פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים וְאַחֵר
 9 כֶּךָ הוֹסִיפוּ גְּזִירָה עַל הַגְּזִירָה.
 10 בִּיאוּר אַחֵר בִּמְשִׁנָּה: רַבִּי יִצְחָק אֲמַר, בִּיצָה שְׁנוּלָה בְּיוֹם טוֹב
 11 אִסוּרָה גְּזִירָה מִשּׁוּם מִשְׁקִין שֶׁכּוֹבֵד מִן הַפִּירוֹת שֶׁאִסוּרִים בּוֹ בְּיוֹם, וְאֵף
 12 בִּיצָה דּוּמָה לָהֶם שֶׁזְּבָה וְיִצְאָה מִמְּקוֹם שֶׁהִתָּה בְּלוּעָה. אֲמַר לִיה
 13 אֲבִי רַבִּי יִצְחָק, וְהִרִי מִשְׁקִין שֶׁכּוֹבֵד מֵעֶצְמָם מֵאִי אִסוּר לְשִׁתוּתָם, גְּזִירָה
 14 שְׂמָא יִסְחָט וְסָחִיט פִּירוֹת הִיא מִפְּרָק שֶׁהוּא תוֹלָדָה שֶׁל מִלֵּאכּוֹת
 15 דֵּשׁ וְשִׁכְשֵׁם שֶׁהִדֵּשׁ מִפְּרָק אֶת הַתְּבוּאָה מִן הַקֵּשׁ כֶּךָ הִסּוּחַט אֶת
 16 הַפְּרִי מִפְּרָק אֶת הַמִּשְׁקִים שֶׁבְּפִרִי מִתּוֹךְ קְלִיפָתוֹ, נִמְצָא שֶׁהִיא גְּזִירָה
 17 אִיסוּר מִשְׁקִין שׁוֹב, הוּא גְּזִירָה מִדְּרַבְנָן, וְאֵין נִיקוּם וְנִגְזוֹר גְּזִירָה לְגִזּוֹר
 18 עַל בִּיצָה מִשּׁוּם מִשְׁקִין שׁוֹב. אָמַר לוֹ רַב יִצְחָק, כּוֹלָה הָיָה גְּזִירָה
 19 הִיא, שֶׁכִּשְׁגּוּרוֹ עַל מִשְׁקִין שׁוֹב גַּם בִּיצָה הִתָּה בְּכָלֵל הַגְּזִירָה.
 20 אַחֵר שֶׁהוּבָאוּ מִדְּבִרֵי הָאֱמִוּרָאִים אַרְבַּעַה בִּיאוּרִים בִּמְשִׁנָּה,
 21 מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא מִדּוּעַ לֹא פִּירֵשׁ כָּל אֶחָד מֵהֶם כְּדַעַת חֲבִירוֹ: כּוֹלָהוּ
 22 – כָּל הָאֱמִוּרָאִים הָאֲחֵרִים, כֶּרֶב נִתְּנָן שֶׁפִּירֵשׁ אֶת טַעַם הָאִיסוּר
 23 מִשּׁוּם מוֹקֶצֶה וּבִתְרַנְּגוּלַת הָעוֹמֵד לְגַדֵּל בִּיצִים, לֹא אֲמַר – לֹא
 24 פִּירֵשׁוּ כְּמוֹהוּ, כִּי קוֹשִׁיין – מִשּׁוּם מָה שֶׁהִקְשִׁינוּ לְעֵיל (ב): עַל דַּבְּרֵיוֹ
 25 'וְנִפְלֹג בְּתוֹרִייהוּ' בִּתְרַנְּגוּלַת וּבִבְצִיתָה שֶׁבִּשְׁתִּיהוּן שִׁיךְ מוֹקֶצֶה,
 26 וְלֹא מִצְאָנוּ תִירוֹךְ לְפִירְכָּא זֶה, וְכֵן כֶּרֶב שֶׁפִּירֵשׁ אֶת טַעַם הָאִיסוּר
 27 מִשּׁוּם הַכְּנָה, נִמְי לֹא אֲמַר שֶׁאֵר הָאֱמִוּרָאִים, מִשּׁוּם שֶׁהִכְנָה לִית
 28 לָהּ אֵין הֵם סוֹבְרִים שֶׁמוֹקֶצֶה דְּאוֹרִייתָא וְלִכְךָ אֵין צִרִיךְ זִמְנוֹן
 29 מִבְּעוֹד יוֹם לְסַעוֹדַת שְׂבָת יוֹם טוֹב. אֲלָא יֵשׁ לַהֲקִשּׁוֹת, רַב יוֹסֵף
 30 שֶׁפִּירֵשׁ שֶׁהִטַּעַם הוּא גְּזִירָה מִשּׁוּם פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים, מֵאִי מֵעֶצְמָם לֹא
 31 אֲמַר כֶּרֶב יִצְחָק שֶׁהִיא גְּזִירָה מִשּׁוּם מִשְׁקִין שׁוֹב. אֲמַר לָךְ רַב יוֹסֵף,
 32 בִּיצָה אוֹכְלָא וְפִירוֹת אוֹכְלָא – בִּיצָה הִיא אוֹכֵל וְכֵן פִּירוֹת הֵם אוֹכֵל,
 33 וְשִׁיךְ לְגִזּוֹר בִּיצָה מִשּׁוּם פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים, לְאַפּוֹקֵי מִשְׁקִין דְּלָא
 34 אוֹכְלָא – אֲבָל מִשְׁקִים אֵינֶם אוֹכֵל, וְלִכְךָ אֵין לֹמַר שְׂבִיצָה הִיא
 35 בְּכָלֵל גְּזִירַת מִשְׁקִין שׁוֹב. וְרַבִּי יִצְחָק שֶׁפִּירֵשׁ שֶׁהִטַּעַם הוּא גְּזִירָה
 36 מִשּׁוּם מִשְׁקִין שׁוֹב, מֵאִי מֵעֶצְמָם לֹא אֲמַר כֶּרֶב יוֹסֵף מִשּׁוּם פִּירוֹת
 37 הַנוֹשְׂרִים. אֲמַר לָךְ רַבִּי יִצְחָק, בִּיצָה כּוֹלָה הִיא בְּגוֹף הַתְּרַנְּגוּלָה,
 38 וּמִשְׁקִין כּוֹלָהֵין הֵם בְּתוֹךְ הַפְּרִי, וְלִכְךָ כִּשְׁגּוּרוֹ עַל מִשְׁקִין שׁוֹב הִתָּה
 39 גַּם בִּיצָה בְּכָלֵל הַגְּזִירָה, לְאַפּוֹקֵי פִירוֹת שֶׁאֵינֶם דּוּמִים לְבִיצָה כְּפִינָלוּ
 40 וְכִינָמוּ – שְׁעוֹמְדִים הֵם מְגוּלִים גַּם בְּעוֹדֵם עַל הָעֵץ, וְלִכְךָ אֵין דּוּמָה
 41 נִשְׁתִּיר הַבִּיצָה לְנִשְׁתִּיר הַפִּירוֹת, וְאֵין לְכָלֵל בִּיצָה בְּכָלֵל גְּזִירַת
 42 פִּירוֹת הַנוֹשְׂרִים.
 43 הַגְּמָרָא מוֹכִיחָה מִה דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן בְּבִיאוּר הַמִּשְׁנָה: וְאֵף רַבִּי יוֹחָנָן
 44 מוֹכַח מִדְּבָרֵיו שֶׁכֶּרֶב שִׁטַּעַם אִיסוּר הַבִּיצָה הוּא גְּזִירָה מִשּׁוּם מִשְׁקִין
 45 שֶׁכּוֹבֵד, כְּדַעַת רַבִּי יִצְחָק. דְּרַבִּי יוֹחָנָן רַמִּי – הִקְשָׁה סְתִירָה מִדְּרַבִּי

המשך ביאור למס' ביצה ליום חמישי עמ' א

8 ההוראה היתה, כי נזהר מלהורות הלכה לאחר שאכל סעודת
 9 שבת ושנתה בה יין, וכפי שמצאנו דרב לא מוקי אמוּרָא עֲלוּתָה – רב
 10 לא היה מעמיד מתורגמן לדרוש לפני הקהל את הוראותיו, מִיּוֹמָא
 11 מְבָא לְחִבְרָה – מלאחר סעודת יו"ט עד למחרת היום, מִשּׁוּם
 12 שאסור להורות בשְׁכִירוֹת. כִּי אֲתָא אוֹתוֹ אִישׁ שׁוֹב מִלְּחָר, אֲמַר לִיה
 13 רב פפא

1 מביאה הגמרא מעשה נוסף: אֲשִׁיפְזִינְיָה דְּרַב פָּפָא – בעל
 2 האבסניה של רב פפא, וְאֲמַר לֵה הוּא נִבְרָא – יש אומרים שהיה
 3 המעשה בסתם אדם, דְּאֲתָא לְקַמִּיה – בא לפני דרב פפא, הוּוּ לִיה
 4 לאותו אדם הֵךְ בִּיצִים שְׁנוּלָדוּ מִשְׁבָּת הַסְמוּכָה לְיוֹם טוֹב, אֲתָא
 5 לְקַמִּיה דְּרַב פָּפָא אֲמַר לִיה מַהוּ לְמַכְלִינְהוּ לְמַחֵר, כְּלוּמַר הָאֵם הַלְכָה
 6 כִּרְב אוֹ כִּרְבִי יוֹחָנָן, אֲמַר לִיה רַב פָּפָא זִיל הָאִידָנָא – עכשיו לך
 7 לביתך וְתָא – ובוא לְמַחֵר לשמוע את ההוראה, הסיבה שנמנע מן

ויתלוש – דהוה איסורא דאורייתא, דהיינו קוצר, שהוא אב מלאכה. הלא נורה היא – לא שתהא זו גורה דלא ליתי לידי פירות הנושרין, אלא כשנמנו וגורו על פירות הנושרין – אף ביצה היתה במשמע, ואף על גב דלית בה משום תלישה, מידו מכלל גורת חכמים היתה, שאף היא פרי הנושר. משום משקין שובו – דק"ל אסורין לבו ביום, כדתנן: ואם יצאו מעצמן – אסורים (שבת דף קמג.ב). וביצה

נמי דמיא להו, שובה ויצאת ממקום שהיתה בלועה. שמא יסחוט – וסודות פירות תולדה דרש היא, שמפרקן מותר וג שלחן, כמפרק תבואה מקש שלה. הלא נורה היא – כדפרישתי: כשגורו על משקין שובו, אף ביצה היתה במשמע, כולוה – רבה דאוקי מתניתין משום הכנה, ורב יוסף ורבי יצחק דאוקמה משום גורה. ברב נחמן לא אמרי – משום מוקצה. כי קושין – כדפרישתי לעיל: לפלגו בתרייהו. ופסקין לאי אובכלא – הלכך, כשגורו על משקין שובו – לא היתה ביצה במשמע, שהרי אינה משקה, אבל בכלל פירות הנושרין היתה. בלועה – בתוך התנגלות ובה לחור. ופסקין בלועין – בחרצן, וחבין לחור, לאפוקי פירות דמגלו וקיימו – הלכך, נשירת הביצה לאו בכלל נשירת הפירות, ואם יצאו מעצמן אסורין – בו ביום, גורה שמא יסחוט: אם לאובכלין – הן מכותסין הפירות הללו – היוצא מהן מותר בו ביום, דכין דלא ניהא ליה בהני משקין – ליכא למגורו שמא יסחוט. אלמא – מדקאמר אם לאובכלין היוצא מהן מותר – כל לאובכלין אמר, בדבר היוצא מהן אובכלא דאפרת הוא, ואינו בכלל גורת משקין שובו. ועוד אמר רבי יהודה – לעיל מיניה תנן במסכת ערובין, ראש השנה, שהיה ירא שמא תתעבר ויהיו שני ימים טובים, מערב אדם שני ערובין בר, דקסבר: שתי קדושות הן, אחד חול ואחד יום טוב, ולא ידעין די חול ודי יום טוב. מתנה אדם על הכלכלה – להא מלתא הוי שתי קדושות. היתה לו כלכלה של פירות טבל,

ושבח טבל עישר מערב יום טוב, ותנן: אין מגביהין תרומות ומעשרות ביום טוב, מעשר ביום טוב בתנאי, ואומר: אם היום חול ולמחר קדש – יהי אלו תרומה ומעשרות על אלו, ואם היום קדש – אין בדברי כלום; ונתן בהן סימן, ולמחרת חזר ואומר: הן היום חול ואתמול קדש – יהיו אלו תרומה על השאר, ואם היום קדש ואתמול חול – הרי נעשה תרומה מאתמול. וממה נפשך נתקנו. ואובכלא בשני – אבל לא בראשון, דשמא קדש הוא, ואין בדבריו כלום, וכן לגבי ביצה – הוה שתי קדושות, האחד חול והאחד יום טוב, והנולדה בראשון מותרת בשני. בשני אין בראשון לא – אלמא: כל מידי דוב ממקומו ביום טוב, ואפילו אובכלא – אסור. ומשני רבי יוחנן מוחלת השיה – שיטת המשנה דאין סוחטין, ואיפך דרבי יהודה לרבנן. ומדקא מרי – רבי יוחנן משקין שובו וביצה אהדי. שמע מינה חד טעמא הוא – זמאן דאסר בהא – אסר בהא, ודשרי בהא – שרי בהא. רבינא

מותר לעשותן ביום טוב: ויש אומרים: דלכך אין צוין – שמא יצור דגים טמאים שאינם צורך, ולא נהירא, דאם כן – הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דמותרת. על כן פירש רבינא נתנאל מקינן, דבירושלמי יש: "אך אשר יאכל לכל נפש" וסמך ליה "ושמרתם את המצות" – אותם מלאכות שממשורר ואלך הם מותרות, דהיינו מלישה ואלך. אבל שאר מלאכות דמקום לכן – אסורין, ועוד, דבירושלמי יש מיעוט אחר: "אך", שלא לקצור. רבי יוחנן אמר מוחלת השיה – פירש רש"י: מוחלתה הוהיא דאין סוחטין, ויפה פירש, דעל כרחך צריך לפרש, הכי דאין לפרש איפוך הוהיא דכלכלה, דאם כן כל שכן קשה מדרבי יהודה לדברינו יצחק שיאסור ביום טוב שני, דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדשה אחת היא, ואם כן, אי אמרינן איפוך – אסור אפילו ביום טוב שני. ותימא: דהא רבי יוחנן גופה פסיק בפרק "חבית" (שבת קמג.ב ושם) דהלכה כרבי יהודה, (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות, אבל זיתים וענבים – לא. אלמא דלא סבירא ליה דמוחלת השיה: ויש לומר: דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלת השיה: לדבריהם הכי הוא. והכי נראה לי כבודמה. ובששת מאיברא תירץ דמוחלת השיה היא אותה דכלכלה, ורבי יהודה: לדבריהם דרבנן קאמר להו: ליריד – אפילו ביום הראשון מותרין, דאובכלא דאפרת הוא, וליריד, דאסריתו גולד – בההיא דאין סוחטין אפילו ביום טוב השני אסור. ואם תאמר: אם כן, לדבריהם קאמר להו – אמאי קא מחליף השיה? לימא לדבריהם קאמר להו, ולא מוחלת השיה, כריכנא ויש לומר: דהוה נראה לו דחוק לומר לדבריהם קאמר להו, כדלא מוקמינן מוחלת כו, דהואיל ועדיין לא דבר חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה – לא שייך לומר לדבריהם. ורבינא אינו

חושש לזה.

גורה שמא יעלה ויתלוש, היא גופה גורה, ואנן ניקום ונגזור גורה לגורה? פולא חדא גורה היא. רבי יצחק אמר: גורה משום משקין שובו. אמר ליה אביי: משקין שובו טעמא מאי – גורה שמא יסחוט, היא גופה גורה ואנן ניקום ונגזור גורה לגורה? פולא חדא גורה היא. פולא ברב נחמן לא אמרי – פי קושין, פרבא נמי לא אמרי – הכנה לית להו. אלא, רב יוסף מאי טעמא לא אמר פרבי יצחק? אמר לך: ביצה אובכלא, ופירות אובכלא, לאפוקי משקין דלאו אובכלא. ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר ברב יוסף? אמר לך: ביצה בלועה ומשקין בלועין, לאפוקי פירות דמגלו וקיימו, ואף רבי יוחנן סבר גורה משום משקין שובו. דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדרבי יהודה, ומשני, תנן: אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן – אסורין. רבי יהודה אומר: אם לאובכלין – היוצא מהן מותר, ואם למשקין – היוצא מהן אסור. אלמא: כל אובכלין לרבי יהודה אובכלא דאפרת הוא, ורמינן, ועוד אמר רבי יהודה: מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון ואובכלא בשני, וכן ביצה שגולדה בראשון תאכל בשני. בשני – אין, בראשון מרימי להו אהדי – שמע מינה חד טעמא הוא. רבינא

גורה שמא יעלה ויתלוש – ותימא: למה לי האי טעמא? דלקמן (כד.ב) גבי גוי שהביא דורון, אם יש במינו במחזר אסור, פירש רש"י: דכין דאתקצאי לבין השמשות – אתקצאי לכולי יומא. וכן משמע דטעמא משום מוקצה, מדמיית לה גבי ספק מוכן, והשתא תרי טעמי למה לי ויש לומר: דטעמא דהבא אתיא אליבא דרבי שמעון, דלית ליה מוקצה, ולקמן אתיא אליבא דרבי יהודה, ותימא: דהא פירש רש"י גופה לקמן גוי שהביא דורון כו' אסור, הואיל ולא לקטניו מאתמול – אקצינהו, דהוי במוקצה דגורגרות וצמוקים, דאפילו רבי שמעון מודה, אם כן אתיא נמי כרבי שמעון! על כרחך יש לומר דמייירי הכא כגון בחצר, דהוי מוכן לעורבים, ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם, לכך צריך האי טעמא, ואם תאמר: דהא אמרי' (שבת דף קכב,א) מעמיד אדם בשבת בהמתו על המחזר, אבל לא על המוקצה, פירוש: עשבים שנתלשו היום, ואמאי הא הוי מוכן לבחמה, דאי בעי אכלה מנפשה! ויש לומר: דמייירי בתרי עברי דנהרא, עוד יש לומר: דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן שרגילין להשיר מעצמן, והוא מצפה לכך, אבל תימא: אם כן, כיון דאמר האי טעמא, למה לי טעמא דלקמן? ויש לומר: דלקמן מייירי דבר דבעי מרא וחצינא, כגון לפת וצנון, דלא שייך שמא יעלה ויתלוש, דאדכורי מדבר הואיל ואין יכול בקל לתלוש. וראה לדבר – דהא דתנן במסכת שבת (קכב,א ושם): גוי שהדליק הנר בשביל ישראל – אסור להשתמש לאורו, אבל בשביל הגוי – מותר. ואמאי לא חיישנן שמא ידליקנו ישראל עצמו? אלא, אדכורי מדבר, ומטעם זה אבל רבינו אליעזר ממ"ץ מליח שעלאו גוי מעצמו בשבת, דלמאי נחוש? הרי לא צלאו בשבילו, וכי תימא שמא יעלה הוא עצמו – הואיל ואיכא טרחא דבדר אדכורי מדבר, ואי משום מוקצה – חזי לכוס, ולא נהירא, דאמרין במסכת שבת (שם) בהדיא: אם הביא גוי מים – אסור, שמא ירבה בשבילו, ואין לחלוק ולומר

דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו, אבל כאן הגוי צלאו כבר – ולא שייך האי טעמא, דהא איכא בתוספתא (דשבת פרק י"ב) בהדיא: במקדיר – אסור, מפני נחוש? הרי לא בשבת הבאה. ועוד יש לומר: דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט, לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו ילענו. אך תימא: מאי שמא יעלה ויתלוש? דהא אפילו לבתחילה מותר לתלוש, דהא אוכל נפש מותר וגם קשה? לקמן (כג.ב ושם) תנן אין צוין דגים מן הים בירין ביום טוב, ואמאי? דהא אוכל נפש הוא! ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יום טוב אסור לעשותו ביום טוב עצמו, כי לא אתעביד ליה מערב יום טוב, דהא אמרינן (לקמן כח.ב), דהא ולא מכשיריו, פירוש: אוכל נפש ולא מכשיריו, כגון לתקן שפוד. רבי יהודה אומר: לכם – לכל צרכיכם והוא לבד! איצטריך לאסור מכשירין שאפשר לתקן מערב יום טוב. אלמא: דוקא במכשירין יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יום טוב בין אי אפשר, אבל באוכל נפש – כולי עלמא מודו דאפילו אפשר לעשותן מערב יום טוב מותר לעשותן ביום טוב: ויש אומרים: דלכך אין צוין – שמא יצור דגים טמאים שאינם צורך, ולא נהירא, דאם כן – הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דמותרת. על כן פירש רבינא נתנאל מקינן, דבירושלמי יש: "אך אשר יאכל לכל נפש" וסמך ליה "ושמרתם את המצות" – אותם מלאכות שממשורר ואלך הם מותרות, דהיינו מלישה ואלך. אבל שאר מלאכות דמקום לכן – אסורין, ועוד, דבירושלמי יש מיעוט אחר: "אך", שלא לקצור. רבי יוחנן אמר מוחלת השיה – פירש רש"י: מוחלתה הוהיא דאין סוחטין, ויפה פירש, דעל כרחך צריך לפרש, הכי דאין לפרש איפוך הוהיא דכלכלה, דאם כן כל שכן קשה מדרבי יהודה לדברינו יצחק שיאסור ביום טוב שני, דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדשה אחת היא, ואם כן, אי אמרינן איפוך – אסור אפילו ביום טוב שני. ותימא: דהא רבי יוחנן גופה פסיק בפרק "חבית" (שבת קמג.ב ושם) דהלכה כרבי יהודה, (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות, אבל זיתים וענבים – לא. אלמא דלא סבירא ליה דמוחלת השיה: ויש לומר: דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלת השיה: לדבריהם הכי הוא. והכי נראה לי כבודמה. ובששת מאיברא תירץ דמוחלת השיה היא אותה דכלכלה, ורבי יהודה: לדבריהם דרבנן קאמר להו: ליריד – אפילו ביום הראשון מותרין, דאובכלא דאפרת הוא, וליריד, דאסריתו גולד – בההיא דאין סוחטין אפילו ביום טוב השני אסור. ואם תאמר: אם כן, לדבריהם קאמר להו – אמאי קא מחליף השיה? לימא לדבריהם קאמר להו, ולא מוחלת השיה, כריכנא ויש לומר: דהוה נראה לו דחוק לומר לדבריהם קאמר להו, כדלא מוקמינן מוחלת כו, דהואיל ועדיין לא דבר חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה – לא שייך לומר לדבריהם. ורבינא אינו

אבל

אבל כופה עליה כלי – פירש רש"י: דמזך ברייתא פריך התם לרבי יצחק, דאמר דאין כלי

ניטל אלא לדבר נטיל. והוא תירץ בצריך למקומו. ומכאן פוסקין דהא דקיימא לן

דדבר שמלאכתו לאיסור אסור – אינו אלא דוקא שאינו לצורך גופו או לצורך מקומו, אבל

לצורך גופו או לצורך מקומו – שרי. ואם התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו

– מותר להוליכו אפילו בחדרו אם ירצה, דהא

חזינא הכא דהואיל וצריך למקומו או לגוף הכלי

– כופהו על הביצה.

לדידי אפילו בראשון נמי שריא – ותימא: רבי

יהודה דאמר בבית שמאי, ובי שבקי בית

הלל ועבדי בבית שמאי ויש לומר: דרבי יהודה

היה אומר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר

זה מעולם.

ואחרות באחרות וכו' – תימא: דאם כן אסור

ספק ספקא, ובי"תערובות. (ובחס)

עדא ושם) דקאמר: מי איכא דאסר ספק ספקא

באסורי הנאה, אמאי לא פשיט ליה מהכא

דאסרין אף על גב דאיכא ספק ספקא בשלמא

הדיא דלעיל, דאמר וספקא אסורה, נתערה

באלף כולן אסורות, ונכל לפרש בדפדוש רבינו

תנן: נתערה באלף – אאסור עצמו קאי. אי נמי:

הא דלעיל ברייתא היא, ומאי אולמא דדך

ברייתא דהכא מדך ברייתא דהתם. אבל

(מברייתא קשיא למשנה) על כרחך לא גרס

רבינו תם ואחרות באחרות. ורבינו יצחק ברבי

ברוך אומר: דגרס ליה שפיר, והכי פירושו:

שנתערב גם האיסור, דסלקא דעתך אמאי

שמות, והאיל ואיכא כעין תרי רובי, קא משמע

לן. ועוד תירץ הרב רבינו יצחק: דגרס ליה שפיר,

ואף על פי כן לא מצי למפשט מהכא. דקים לן

כל דבר שיש לו חשיבות אינו בטל אלא גרס

רובי, לכך אינו בטל הכא, אבל התם מוכיח ליה

מתרי רובי, דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא,

והתניא וכו'. אבל הכא אין כאן תרי רובי,

שהתערובת הראשון היה שוה, ובפירק "הערלה"

(יבמות פא,א.) פירשתי.

נימא

באחרות – פולין ודלקו, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: יעלו באחת ומאתים. שהיה רבי

מאיר אומר: את שדרפן למנות מקדש, וחכמים אומרים: אינו מקדש אלא ששה דברים

בלבד. רבי עקיבא אומר: שבעה. ואלו הן: אגוזי פרה, ורמוגי בארן, וחביות סתומות, וחלפי

תדרין, וקלחי פרוה, ודלעת וינית. רבי עקיבא מוסיף אף פפרות של פעל הבית. הראוי

לערלה – ערלה, הראוי לכלאי הפרם – פלאי הפרם. ואתמר עליה, רבי יוחנן אמר: "את

שדרפן למנות" שנינו, ורבי שמעון בן לקיש אמר: "פל שדרפן למנות" שנינו. הניחא לרבי

שמעון בן לקיש, אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר? אמר רב פפא: האי תנא – תנא דלימרא

קציעות הוא, דאמר: פל דבר שפמנין, אפילו בדרפן לא בטיל, וכל שפן בראורייתא. דתנן:

לימרא קציעות שדרסה על פי עגול, ואינו יודע באיזה עגול דרסה; על פי חבית, ואינו יודע

באיזה חבית דרסה; על פי פורת, ואינו יודע באיזה פורת דרסה. רבי מאיר אומר: רבי אליעזר

שבעולם בטלים, חוץ מששה דברים הללו המניין באן, שהן חשובין מאד. פירך וכאין – מקומות הן. קולחי – קלחי כרובין גדולים עם עלין שלחן, וכרוב של ארץ ישראל היה גדול

כאילו, כדאמרין בכתובות (קא.ב.) הראוי לערלה ערלה – אותן שהן מין אילן, וערלה נהגת בהן – מקדשין את ערוביהן משום ערלה. והראוי לכלאי הכרם – בגון חלפי תרדן וקולוד

כרוב וככרות, שאינן מין אילן – מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם. את שדרבו לימנות שנינו – במילתיה דרבי מאיר. הניחא לרבי שמעון בן לקיש – איכא לאוקמא לברייתא

דלעיל דקתני ביצה לא בטלה – כרבי מאיר. האי תנא – דלעיל. תנא – דארייר גבי ליטרא קציעות הוא, דאמר: כל דבר שיש בו מנין, אפילו במיד דרבנן בגון ליטרא קציעות, דארייר

בתרומת פירות דרבנן – לא בטיל, כדמפרש לקמיה. וכל <שכך> <שהוא> – ביצה טרפה. ליטרא קציעות – תאנים שנתייבשו בשדה וקצען במקצוע, והוא שם כל העשוי לכך, וחוחבין

בו עוקצי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול, והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה, והוא נקרא עגולי דבילה. וכשבאין למוכרן מפרדין במגרפה, ומוכרן במשקל ליטרא. שדרסה על

פי כלי – ששמו עגול, שבו עושין העגולין. ואינו יודע באיזה עגול – אבל יודע שעל פי הוא, ולא בתוכו. רבי מאיר אומר – כן נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע בדבר זה: רבי אליעזר

אומר אף על פי שאין לטות תחתונתו בספק דמוע – מצטופת התחתונת אל הפומין של כל העגולין הללו.

ביצה. פרק ראשון – ביצה דף ג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

רש"י

רבינא אמר – הא דקאמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה – לא תיפר. **אובלא דאפרת** הוא

– וכיון דמשום סחיטה ליכא – משום משקין שזבו נמי ליכא, בעומדת לאכילה. לדידכו

– דאסריתו לה אף בשני, נהי נמי דאית לכו בביצה גזירת משקין שזבו, ואפילו בתרנגולת

העומדת לאכילה. **אודו לי מיהת דבשני שריא** – דחד מינייהו חול הוא. קדושה אחת היא

– ולא דמו לשאר ימים טובים, דהך לאו משום

ספקא אתפוק, דאף בזמן בית דין היו עושין אותם

שני ימים אם באו עדים מן המנחה ולמעלה,

כדאמרין בראש השנה (ל.ב.). **רבינא בריה דרב**

עולא אמר – רבי יהודה אדריי יהודה מעיקרא

לא תקשי. דהא דקאמר בשני אין בראשון לא –

בעומדת לבציעים קאמר, ומשום מוקצה, ולא

משום משקין שזבו. **מיתבי** – אתהך אמוראי

קמאי דאפלוג בטעמא דבית הלל דמתניחין,

לבסות בה את הכלי – פי צלוחית. לסמוך בה

– זוקפה כנגד חודה, וסומך בה. **אבל כופה** עליה

כו' – ואף על גב דהדיא אינה נישלת – מטליתא

את הכלי לצורכה. ולאפוקי מדריי יצחק, דאמר

(שבת דף מ.ג.א.) אין כלי ניטל אלא לדבר הנטיל

בשבת, ואידו מוקי לה בצריך למקומו של כלי.

וספקא – של זו אסורה. קא סלקא דעתך: ספק

נולדה ביום טוב ספק בחול – אסורה ביום טוב.

ספק דרבנן היא – דאפילו ודאי משום גזירה

הוא דאתסר, וכן הויא לה ספקא – הוי ספק

במידי דאסור מדרבנן. **לספס מריפה** – ספק

נולדה מתרנגולת טרפה, ולא ביום טוב קאי.

ואיירי דארייר באיסור ביצה – איירי נמי בהא.

שיש לו פתירין – שיכול לאכלו אחר יום טוב

בהיתר גמור. **אפילו באלף לא בטיל** – ואף על

גב דמדאורייתא חד בתרי בטיל, דכתבי (שמות

כג) "אחרי רבים להטות" – אתמור רבנן, הואיל

ויש לו מתירין לאחר זמן – לא יאכלנו באיסור

על ידי ביטול. הניחא **למאן דאמר** – לקמן. כל

שדרבו למנות שנינו – במשנת ערלה, כדלקמן

דלא בטיל, משמע: כל דבר שיש בני אדם

המקפידין עליו מפני חשיבותו למוכרו במנין.

ביצה נמי, הרבה מוכרין אותה במנין. **אלא למאן**

דאמר את שדרבו – דמשמע: את המיוחד לכך,

שאין אדם מוכרו באומדן. **מאי איכא למימר** –

הרי ביצה, הרבה נמכרת באומדן בלא מנין.

תלתן – מין קטנית למתק קדירה, פלוגי' –

בלעז. ידלקו – כדן כלאי הכרם, שנאמר

(דברים כב) "פן תוקדש" – תוקד אש, דאסייר

בתנאה. יעלו באחת ומאתים – אם נתערב אחד

מתוך במאתים של היתר – יעלה אחד מתוך

וידלק, והשאר מותרין. וזה שיעור ביטול כלאים

וערלה באחד ומאתים. שהיה רבי מאיר אומר –

כלומר, להכי אמר רבי מאיר כולן ידלקו ולית

לחו ביטול, שהיה רבי מאיר אומר: הואיל ודרבן

לימנות – אין בטלין, ומקדשין לאסור כל

המתערבין בהן. וחכמים אומרים – כל פירות

האין כרובין גדולים עם עלין שלחן, וכרוב של ארץ ישראל היה גדול

כאילו, כדאמרין בכתובות (קא.ב.) הראוי לערלה ערלה – אותן שהן מין אילן, וערלה נהגת בהן – מקדשין את ערוביהן משום ערלה. והראוי לכלאי הכרם – בגון חלפי תרדן וקולוד

כרוב וככרות, שאינן מין אילן – מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם. את שדרבו לימנות שנינו – במילתיה דרבי מאיר. הניחא לרבי שמעון בן לקיש – איכא לאוקמא לברייתא

דלעיל דקתני ביצה לא בטלה – כרבי מאיר. האי תנא – דלעיל. תנא – דארייר גבי ליטרא קציעות הוא, דאמר: כל דבר שיש בו מנין, אפילו במיד דרבנן בגון ליטרא קציעות, דארייר

בתרומת פירות דרבנן – לא בטיל, כדמפרש לקמיה. וכל <שכך> <שהוא> – ביצה טרפה. ליטרא קציעות – תאנים שנתייבשו בשדה וקצען במקצוע, והוא שם כל העשוי לכך, וחוחבין

בו עוקצי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול, והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה, והוא נקרא עגולי דבילה. וכשבאין למוכרן מפרדין במגרפה, ומוכרן במשקל ליטרא. שדרסה על

פי כלי – ששמו עגול, שבו עושין העגולין. ואינו יודע באיזה עגול – אבל יודע שעל פי הוא, ולא בתוכו. רבי מאיר אומר – כן נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע בדבר זה: רבי אליעזר

ביצה דף ג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קמא

והשערה, עליו נשנו דברי ר' מאיר שאינו בטל אפילו באלף, יש
לומר שגם ביצה היא בכלל דבר חשוב כיון שיש בני אדם
שמקפידים למוכרה במנין, אלא למאן דאמר את שדרבו למנות
שנינו – שאין זה אלא דווקא בדבר שכולם מקפידים עליו ומוכרים
אותו רק במנין ולא באומד, ולפי זה בביצה שיש בני אדם שאין
מחשיבים אותה כל כך ומוכרים אותה באומד, יודה ר' מאיר
שמועיל בה ביטול, מאי איבא למימר, וחזרת הקושיא למקומה
שאם מדובר בביצת טריפה מדוע אין הביצה מתבטלת ברוב של
ביצי היתר. הגמרא מביאה את המחלוקת האמורה בשיטת רבי
מאיר: דתנן מי שהיה לו חבילי תלתן של בלאי הברם שנירעו חבילי
התלתן בתוך הכרם, ידלקו – ישרפו, משום שכלאי הכרם אסורים
בהנאה. נתערבו אותן חבילי תלתן האסורים בלאי היתר, היתר,
ואחרות בלאי היתר, לא בטל האיסור בהיתר אלא כולן
ידלקו, משום שמעורב בהן איסור הנאה דברי רבי מאיר. והכמים
אומרים, יעלו באחת ומאתים – אם יש כנגד האיסור מאתים של
היתר כמות, יוציא אחד כשיעור האיסור וישרפנו וכל שאר
המאתים מותרים, משום שכלאים וערלה בטלים במאתים, וטעמו
של רבי מאיר הוא, שהיה רבי מאיר אומר, את שדרבו למנות –
שאופן מכירתו הוא ע"י מנין, חשוב הוא ואינו בטל, ואפילו אם יש
מאתים כנגדו מקדש ואסור הכל, ותלתן דבר חשוב הוא שדרבו
לימנות. והכמים שסוברים שמועיל בתלתן ביטול במאתים
אומרים, שאינו מקדש ואסור כשיש כנגדו מאתים אלא שיש דברים
כללם שהם חשובים ביותר ואינם בטלים, רבי עקיבא אומר, שבעה
דברים ישנם, ואלו הן הדברים החשובים לדעת רבנן, אגוני פרה –
אגוזים הבאים מפרך, שהם משובחים ביותר, ורמוני פארן –
רימונים הבאים מבארן, והבית בתומות של יין, וחלפני תרדיון –
עלים מצלעות התרדיון, וקלחי פרום שבארץ ישראל שהם גדולים
וטובים, ודלעת ויוני. רבי עקיבא מוסיף אף בפרות של בעל חבית
שהם גדולים וחשובים. הראוי מבין המנויים לעיל לערלה כגון
אגוזים ורמונים ויוני, נאמר דין זה בהם לענין ערלה שכשהם של
ערלה אינם בטלים בשל היתר, הראוי מבין המנויים לעיל לכלאי
הברם כגון תרדיון וכרוב ודלעת, נאמר בהם דין זה לענין איסור
כלאי הברם, שאינם בטלים בשל היתר ועומדים באיסורם. ואתמר
ערלה – על משנה זו, רבי יוחנן אומר, את שדרבו למנות – שאין נמכר
אלא במנין ולא באומד שנינו בדברי רבי מאיר במשנה שחשוב
הוא ואינו בטל, ורבי שמעון בן לקיש אומר, כל שדרבו למנות – שיש
בני אדם שמוכרים אותו במנין שנינו דברי רבי מאיר שאינו בטל,
ואף שיש בני אדם שמוכרים אותו באומד. הגמרא חזרת
לקשייתא: הניחא לרבי שמעון בן לקיש שאמר בדעת רבי מאיר
'כל שדרבו לימנות', אפשר לומר שגם ביצה היא דבר חשוב כיון
שיש שמקפידים למוכרה במנין, אלא לרבי יוחנן שאמר 'את
שדרבו לימנות', דהיינו רק בדברים שאין מי שמוכר אותם לפי
אומד, בודאי ביצה בכלל זה, ואם כן מאי איבא למימר,
שחזרת הקושיא למקומה מדוע אין ביצת הטרופה מתבטלת
בתערובת ביצי היתר. הגמרא מביאה יישוב לקושיא: אמר רב
פפא, האי תנא של הברייתא, התנא דברייתא דלימרא קציעות הוא
וישובאו דבריו להלן, דאמר כל דבר ששכמנין – שיש בו מנין,
כלומר, אפילו אם רק מיעוט בני אדם מוכרים אותו במנין, אפילו
בדבר שאיסורו דרנן כגון תרומת תאנים שהיא מדרבנן, לא בטיל
האיסור בהיתר כלל אפילו באלף, וכל שכן בדבר שאיסורו
דאורייתא כגון ביצת טריפה, ודאי אינו בטל כלל. דתנן, ליתרא
קציעות – תאנים מיובשות של תרומה שדרסה על פי עגול – הכלי
שעושים בו עגולי דבילה, ותחת ליטרא זו שבפי הכלי, מלא
הכלי בקציעות של חולין המותרות באכילה, ואינו יודע לאחר זמן
באיהו עגול מבין הכלים הנמצאים כאן דרסה, אבל יודע לו בבירור
שדרסה על פי הכלי ולא בתוכו, או שדרסה על פי חבית העומדת
בין החביות ואינו יודע באיהו חבית דרסה, או שדרסה על פי בנרת
העומדת בין הכוורות ואינו יודע באיהו בנרת דרסה, רבי מאיר אומר
שנחלקו בדבר רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר

רבינא אמר תירוצא אחר על הסתירה שהקשה רבי יוחנן, לעולם לא
תירוצא – אין צריך להפוך את השיטות במשנה, ורבי יהודה
בעירובין ששם משמע שאסר את הביצה שנולדה ביו"ט קאמר להו – אמר
לדבריהם דרנן שאסורים ביצה שנולדה ביו"ט קאמר להו – אמר
את דבריו, וכך אמר להם, לרבי – לשיטתי אפילו בראשון של
ראש השנה נמי שריא – גם כן מותרת הביצה, דאויכלא דאפרת הוא
– אוכל שנפרד הוא, ואין שייך בו גזירת משקין שזבו, אלא לרדכו
– לדבריהם שאתם גוזרים על משקין שזבו גם בפירות העומדים
לאכילה, והוא הדין לביצה, אורי לי מיהת – לפחות תודו לדעת
דביום השני של ראש השנה אסרה הביצה, משום דשתי קדושות הן
שני הימים של ראש השנה, וממילא ביצה שנולדה בראשון
מותרת בשני, שממה נפשך או שנולדה אתמול, שהוא יום חול
ומותרת לגמרי, או שנולדה בתג אבל היום יום חול ומותרת היום.
ואמר לי רבנן לרבי יהודה, לא, קדושה אחת היא – יום טוב אחד
הוא שני הימים, שלא תיקנו שני ימים מחמת הספק שאז תאמר
שממה נפשך היא מותרת בשני כיון שאחד מהם חול, אלא
קדושתה היא אורית, שאפילו בזמן שהיו מקדשים החודש בבית
דין על פי הראייה אם באו עדים להעיד על המולד מן המנחה
ולמעלה היו עושים אותם שני ימים אף שאין כל ספק אימתי ראש
השנה, וכיון ששניהם קודש בודאי, אסורה הביצה גם ביום השני.
רבינא בריה דרב עולא אמר יישוב נוסף לסתירה בדברי רבי יהודה,
הקא במשנה בעירובין שהתיר רבי יהודה רק ביום השני את
הביצה שנולדה בראשון, מדובר בתרנגולת העומדת לגדל ביצים,
ורבי יהודה לטעמיה דאית לי מוקצה ולכך אסורה הביצה ביו"ט
ראשון של ראש השנה, משום מוקצה, ולא משום גזירת משקין
שזבו, ואין סתירה עם המשנה בשבת. הגמרא מקשה על טעמיהם
של רבי יוסף ורבי יצחק: מיתבי, אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד
ביצה שנולדה ביום טוב, אין מוטללין אותה ואפילו לצורך גופה,
לא לבפות בה את הכלי, ולא לסמוך בה פרעי המפה על ידי זקיפתה
כנגד חודה, אבל בופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר, משום
שמותר לטלטל כלי אפילו לצורך מוקצה, ואם ספיקא הוא אם
נולדה הביצה ביו"ט או בחול, אסורה מספק, ואם נתערבה הביצה
שנולדה ביו"ט באלף שנולדו בחול כולן אסורות, ואין הביצה
האסורה בטלה ברוב של הביצים המותרות. וקשה, בשלמא לרבה
דאמר טעם איסור ביצה שנולדה ביו"ט משום הקנה, והוא נלמד
מפסוק כמבואר לעיל (ב): הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא
דאורייתא לחומרא, אלא לרב יוסף ולרבי יצחק דאמרי שאסורה
הביצה משום נזרה דרבנן, מכח גזירת משקין שזבו או פירות
הנושרים, קשה, הרי בספק נולדה ביום טוב ספיקא דרנן היא, וכל
ספיקא דרנן לקולא, ומדוע אסרה הברייתא את הביצה מספק.
מתרצת הגמרא: (אמר לי) ספא של הברייתא בו החמירו בספק,
אין מדובר כלל בספק אם נולדה ביו"ט, אלא מתאן – באה הסיפא
לביצה שנולדה מספק טריפה, ובוה אמר האסורה מספק כיון
שהוא ספק דאורייתא. מקשה הגמרא: אי הכי – אם מדובר בספק
ביצת טריפה, איבא ספא – יש להקשות מהמשך הסיפא של
הברייתא, נתערבה הביצה באלף ביצים של היתר כולן אסורות, אי
אפרת בשלמא כמו שפירש המקשן שהברייתא מדברת בביצה
שנולדה ספק ביום טוב ספק בחול, שאין האיסור בטל אפילו באלף
משום דהוי הביצה הווי דבר שיש לו – לאיסורו מתיירין – דבר
שאיסורו יהיה מותר לאחר זמן, שלאחר זמן יכול לאוכלה בהיתר
גמור, וכל דבר שיש לו מתיירין ואף שמדאורייתא גם הוא בטל
ברוב גזרו בו חכמים שאפילו באלף לא בטיל, אלא אי אפרת
כתירוץ שהברייתא מדברת בביצה שספק אם נולדה מתרנגולת
מטריפה, הרי איסור טריפה דבר שאין לו מתיירין היא ואסורה לעולם,
ובוה אין להחמיר ולומר לא יתבטל האיסור, ותבטל הביצה בראש
של ביצי היתר. ובי תימא – שמא תאמר לתרין, שביצה השונה ולא
בטלה ברוב, כדין כל דבר חשוב שאינו בטל, הניחא למאן דאמר
במשנה שתובא להלן כל שדרבו למנות שנינו – כל דבר שיש בני
אדם שמקפידים עליו מפני חשיבותו למוכרו לפי מנין ולא באומד

אומר אף על פי שאין הקציעות התחתונות [כלומר, התאנים
שבתוך הכלים פנימיה] בכלל ספק הדימוע, מקילים בזה ויכולים
אנו להתייחס לכל הקציעות כולן, אף אלו שבתוך הכלים כחלק
מהספק, ולצרף הכל יחד כדי להעלות את התרומה, שרואין את
העליונות – ליטרות הקציעות שבפיות העיגולים באילו הן פירות
מן הפיות ומעורבות עם הקציעות התחתונות, וכך נמצא שכל
הליטרות שבעיגולים נכנסות בכלל ספק הדימוע, והתחתונות
מעלות את העליונות, כלומר, אם בסך הכל יש מאה ליטרות חלקין,
נמצא הקציעות התחתונות מעלות את אלו שבפיות הכלים
ומוציאות אותן מגדר ספק תרומה. רבי יהושע אומר, אי אפשר
לצרף את התחתונות לבטל את האיסור, כיון שאינן בכלל
התערובת, ולכן אם יש שם מאה פומין, כלומר, שהקציעות
שבפיות הכלים בלבד יש בהן מאה כנגד הליטרא של תרומה, יעלו
ויבטלו את האיסור באחד ומאה, ואם לאו – שאין מאה של היתר
בפיות בלבד, כל הפומין מסורין ממני שאותה ליטרא שבפי אחד
מהם אינה בטלה, והשוללים – הליטרות התחתונות, מותרין כיון
שאינן בכלל האסור, רבי יהודה אומר לא כך נחלקו רבי אליעזר
ורבי יהושע, אלא רבי אליעזר אומר, אם יש שם מאה פומין של
היתר כנגד אחד של איסור יעלו ויתבטל האיסור באחד ומאה, ואם
לאו – שאין מאה פומין של היתר, הפומין מסורין ואין התחתונות
מצטרפות לבטל את האיסור, כיון שאינן בכלל הספק, והשוללים
מותרין – התאנים שבשולי [תוך] הכלים מותרים, שבהם לא היה
ספק כלל. רבי יהושע אומר, אפילו יש שם שלש מאות פומין של
היתר לא יעלו לבטל את האיסור, משום שפי הכלי דבר שיש בו
מנין הוא, כיון שיש בני אדם שמוכרים אותו במנין, וחשוב ואינו
בטל בפיות הכלים האחרים, ואף על פי שתרומת פירות דרבנן,
סובר רבי יהושע שדבר שיש בו מנין אינו בטל אפילו באיסור
דרבנן, על כן יש להעמיד הברייתא דלעיל שביצה ספק טריפה
אינה בטלה אפילו באלף כנתא זה.

המשך דברי הברייתא: דרשה את הליטרא קציעות באתו כלי
ששמו עגול, ואינו יודע באיזה עגול דרשה, דברי הכל יעלו באחד
ומאה. מקשה הגמרא: וכי דברי הכל היא, והרי תינו פלוגתיהו
שלרבי יהושע אין ביטול אפילו בשלש מאות פומין כמפורש לעיל.
הגמרא מביאה ביאור לדבר: אמר רב פפא, הסיפא שבברייתא הכי
קאמר, דרשה בתוך העגול ולא נשארה על פיו ואינו יודע באיזה
מקום בעגול דרשה, אי לצפונה אי לדרומה, שבאופן זה אינו דבר
שיש בו מנין ואינו ניכר, בזה דברי הכל יעלו.
הגמרא שבה לקושיא דלעיל (ג) לרב יוסף ולרבי יצחק מדוע
ספיקא של ביצה אסורה, והרי ספק דרבנן לקולא. הגמרא מביאה
יישוב נוסף: רב אשי אמר, לעולם הברייתא מתפרשת בביצה שספק
נולדה ביום טוב ספק נולדה בחול, ואף שהוא ספק דרבנן, אסורה
משום דהוה דבר שיש לו מתיירין שהרי יום טוב יכול לאוכלה
בהיתר, וכל דבר שיש לו מתיירין שהחמירו בו שאפילו באיסור דרבנן
לא בטיל אפילו באלף, וכיון שהחמירו בתערובתו כך יש להחמיר
גם בספיקו אף שהוא מדרבנן.

הגמרא מביאה ברייתא: תניא בתוספתא (פ"א ה"א), אחרים
אומרים משום רבי אליעזר, ביצה שנולדה ביו"ט תאכל היא ואמה.
שואלת הגמרא: במאי עסקינן, אלימא בתרנגולת העומדת לאכילה,
ובא רבי אליעזר לומר לנו שהלכה בבית שמאי דמשנתניו
שמותיירם אכילת הביצה, פשיטא דהיא ואמה שריא – מותרות,
ולמה הוסיף גם 'אמה' שאין מחלוקת בדבר. אלא על כרחך מדובר
בתרנגולת העומדת לגדל ביצים, ואם כן קשה היאך התירה והלא
מוקצה היא והיה ראוי שתהא היא ואמה ראוי שתהא מסורה. אמר
רבי ירמיה, כוונת הברייתא היא שתאכל הביצה אנב אמה, כלומר,
שרק אם אמה נאכלת היום הביצה מותרת. היכי דמי – במה
המדובר, אמר אמי, בגון שלקחה סתם – שכשקנה אותה לא קבע
אם תהא לאכילה או לגידול ביצים, ולכן אם נשקחה התרנגולת
ביו"ט הוברה דלאכילה עומדת וממילא היא וביצתה מותרת
שאינה מוקצה, ואם לא נשקחה התרנגולת ביו"ט הוברה לגדל
ביצים עומדת וביצתה אסורה משום מוקצה. הגמרא מביאה יישוב
אחר: רב מרי אמר לעולם דין הברייתא הוא בתרנגולת העומדת

לאכילה, ולא הוצרך להזכיר התרנגולת, אלא גזמא קתני – כדי
לחזק דבריו הוסיף ואמר שפת יתר, שהכל יאכל גם הביצה וגם
אמה. וכיוצא בזה מצאנו בברייתא אחרת, דתניא, אחרים אומרים
משום רבי אליעזר, ביצה תאכל היא ואמה ואפירות וקליפתה, ויש
להקשות מאי קליפתה, אלימא להתיר קליפה ממש באכילה, וכי
קליפה בת אכילה היא, אלא תפרש שבא להתיר אפירות בשווא
בקליפתה – קודם שיצא מקליפתה, הלא עד כאן לא פליגי דרבנן עליה
דרבי אליעזר בן יעקב להלן (ו) והתירו אפירות שלא נפקחו
עניהם, אלא היכא דיצא דלא לאויר העולם, אבל היכא דלא
יצא לאויר העולם לא פליגי, וכולי עלמא מודים שהאפירות אסור,
אלא על כרחך צריך לפרש באפירות שיצא מן הקליפה שמותר
לאכלה, ומה שנקטה הברייתא אפירות וקליפתה, אף שקליפה אינה
ראויה לאכילה, גזמא היא, שרצה לחזק דבריו ולכך הוסיף
שהאפירות וגם קליפתו מותרים, ואם כן קאמ' נמי בתוספתא, יש
לפרש תאכל היא ואמה גזמא, ולא התכוין לומר אלא שהביצה
מותרת.

הגמרא מביאה נידון לגבי ביצה שנולדה בשבת ויום טוב הסמוכים
זה לזה: אהמר, שבת יום טוב שבאו יחד, בין שקדמה שבת ליו"ט
ובין שקדם יו"ט לשבת, רב אמר, נולדה ביצה כזה – בראשון,
אסורה כזה – בשני, ורבי יוחנן אמר, נולדה כזה מותרת כזה. מדייקת
הגמרא: נימא קסבר רב – שמא נאמר שסובר רב ששני הימים
קדושה אחת היא והרי הם כיום אחד ארוך ולכך אסורה גם בשני
ומדין ביצה שנולדה ביו"ט בבית הלל, והאמר רב במסכת עירובין
(לח) הלכה פארבעה זקנים ואלימא דרבי אליעזר – שארבעה זקנים
שנמנו שם סוברים כרבי אליעזר במשנה שם (לח), דאמר לגבי
יו"ט הסמוך לשבת שיכול אדם לערב שני עירובין ולומר ביום
ראשון יהיה עירובי למזרח וביום שני למערב, משום שיו"ט הסמוך
לשבת שתי קדושות הן, ולא כיום אחד ארוך, ואם כן דברי רב
סותרים, אלא ודאי שגם רב סבר שתי קדושות הן, והכא בהכנה
דרבה קמפיגני – נחלקו בדין שחידש רבה לעיל (ב) שאין שבת
מכין ליו"ט ולא יו"ט מכין לשבת מפני שסעודת שבת צריכה
הזמנה מיום חול שלפניה מגזירת הכתוב, רב אית ליה הכנה דרבה
ולכך אוסר את הביצה גם ביום השני כיון שלא היתה מוכנה מיום
חול, ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה ולכך מותרת בשני גם לבית
הלל.

הגמרא מביאה שנחלקו בכך תנאים: בתנאי, למדנו בברייתא,
ביצה שנולדה בשבת (ואסורה ביום) תאכל ביום טוב שלמחרת
השבת, נולדה ביום טוב, תאכל בשבת שלמחרתה, רבי יהודה אומר
משום רבי אליעזר, עדיין היא מחלוקת – גם בזה נמשכת המחלוקת
ממשנתניו, שפית שמאי אומרים תאכל, וביה הלל אומרים לא
תאכל – בשני, כמו שאסורה ביום, ונמצא שרב כשיטת רבי
יהודה משום רבי אליעזר, ורבי יוחנן כשיטת תנא קמא.

מביאה הגמרא מעשה: אושפיזיניה – בעל האכסניה דרב אדא בר
אבהו, הווי ליה הנה ביצים שנולדו ביום טוב הסמוך לשבת, אהא
לקמיה – בא לפני רב אדא בר אבהו, אמר ליה, מאי לאמרינא –
מהו לצלות את הביצים האידנא – עתה ביו"ט, וניכלינא – ונאכלם
למחר בשבת, שהיה פשוט לו לבעל הבית שהביצים מותרות
באכילה למחר (ובשנה חזית), אלא שנתפסק אם מותר לטלטל כדי
להכנין ביו"ט לצורך השבת, או שאסורות ביום טוב גם לטלטל
ואי אפשר לצלותן לצורך מחר. אמר ליה רב אדא, מאי דעתך
שאתה סבור שלמחר בודאי הביצה מותרת, משום שנקטינן
במחלוקת רב ורבי יוחנן שהלכה בדין יוחנן ר' יוחנן התיר, אבל
אפילו רבי יוחנן לא קא שרי – לא התיר אלא לגומעה – לשתות את
הביצה החיה למחר בשבת, אבל ביומיה – ביום שנולדה שהוא
יו"ט, לא התיר רבי יוחנן אף לטלטלה, ולכך לא תוכל לצלותה.
והתניא – ששנינו כן בברייתא, אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת
ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה לא לבשות בה את הכלי
ולא לסמוך בה כרעי המטה, הרי מפורש בברייתא שהביצה אסורה
גם בטלטול.

- 1 **רואין אותן כאלו הן פירות** – אם אין כאן מאה פומין של היתר, שיהא בהן כדי
2 להעלות פי האיסור באחד ומאה, רואין כאלו ליטרות של כל הפומין פירות מעל
3 הפומין, ומעורבות בשל שולים, ונמצאו כולם בספק הדמוע, ומצטרפות התחתונות
4 להעלות את ליטרא שעל הפה, דהואיל ותרומת פירות דרבנן – מקילים בהעלאתם. ורבי
5 **יהושע אומר אם יש שם מאה פומין** – של היתר,
6 לבד פומין של אסור – מעלין אותן באחד ומאה,
7 ואם לאו – הפומין אסורין, ואין השולים מועילין
8 לבטל הפומין, הואיל ואין בספק הדמוע. רבי
9 יהודה אומר – לא כן נחלקו רבי אליעזר ורבי
10 יהושע, אלא כן נחלקו: רבי אליעזר אומר כו',
11 רבי יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות
12 פומין – וכולן בכלל הספק – אין מעלין את
13 היחיד, הואיל ופומי הכלי דבר שיש בו מנין הוא
14 – לא בטלי, ואפילו בדרבנן, אבל דרסה בעגול
15 כו', הכי קאמר דרסה בתוך העגול – דעכשיו
16 אין נכדומי, שדרי מדובקות ואינו יודע היכן
17 היא, אם בצפונה של עגול או בדרומה, והאיל
18 והשתא לאו בת מנין היא, ולא מנכרא – דברי
19 הכל יעלו, ותנא דלעיל רבי יהודה, ואליבא
20 דרבי יהושע היא. רב אשי אמר לעולם – הא
21 דתנתי וספקא אסור – ספק יום טוב ספק חול
22 קאמר, ודקשיא לך לרב יוסף ולרבי יצחק ספק
23 דרבנן הוא, ולקולא – הכא אולין לדומרא,
24 הואיל ויש לו מתירין למחר, אפילו בדרבנן –
25 כגון ביצה, דגורת פירות הנושרין היא – לא
26 בטלה בתערובתה, וכי היכי דבטולה מחמירין
27 מהאי טעמא – בספקה נמי מחמירין מהאי
28 טעמא. ביצה תאכל – אם נולדה ביום טוב.
29 **פשיטא דהיא ואמה שריא** – כלומר: אם בא
30 לומר בבית שמאי – לשמעינן ביצה, אמה להא
31 לזי פשיטא דשריא. היא ואמה אסורה –
32 דשמעינן לרבי אליעזר דאית ליה מוקצה, דתנן
33 בפרק "המביא" (לקמן לד.) רבי אליעזר אומר:
34 עומד אדם על המוקצה כו', אלמא: הכנה בעי.
35 **אנב אמה** – אם אוכלין את אמה היום – תאכל
36 את איה. שלחמא סתם – תרנגולת זו קנאה סתם.
37 **נומא קתני** – באדם שרוצה להחזיק דבריו
38 מדבר יתר, ובעומדת לאכילה קאמר, ונחלק על
39 בית הלל האוסרים, ואמה לא איצטריכא ליה,
40 אלא גזים ואמר מילתא יתירא: הכל יאכל, גם
41 את האב גם את האם. דרבי אליעזר בן יעקב –
42 אוסר אפרוחים שלא נפתחו עיניהם. ופליגי רבנן
43 עליה, ולקמן מייח לז' בגמרא. **נומא** – אף על
44 פי דלא אפשר – גזים ואמר מילתא דטופיינא.
45 גזמא – דבר שנוי שאינו מתקבל. שבת ויום טוב
46 – הסמוכין, והוא הדין ליום טוב ושבת, קדושה
47 אחת היא – הרי הן כיום אחד ארוך. אריבעה
48 זקנים אליבא דרבי אליעזר – בערובין בפרק
49 "בכל מערבין" (לחב), דאמר שתי קדושות הן –
50 מערב ליום אחד למזרח ולשני למערב. הכנה
51 דרבה – דאמרי: הכנה בידי שמים מתסרא מיום
52 טוב לשבת, דסעודת שבת בעיא הומנה מיום
53 חול מגורת הכתוב. עדיין היא מחלוקת – בית
54 שמאי ובית הלל בזה, כשם שנחלקו לכו ביום. אושפיזיבניה – בעל הבית. מיום טוב לשבת – היום נולדה, והיה רוצה לאכלן למחר בשבת. לאפיוניו – לצלותן האידנא, מי אסירי
55 בטלטול בו ביום, או לא? מאי דעתך – דפשיטא לך לדמחר מידא שרו – משום דקיימא לן רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, מיהו, בטלטול האידנא אסירי. דאפילו רבי יוחנן לא שרי
56 לצלותה היום אלא לגומעה למחר, אם היה יום טוב קודם לשבת, אבל בזמיה – לא, ואפילו בטלטול. והתניא – סייעתא. דרב לא מוקי אמורא עליוה – לא היה מעמיד מתורגמן
57 לפניו לדרוש דרשה לרבים. מיומא סבא לחבריה – כלומר, משעשה היום יום טוב דהיינו לאחר סעודה, עד מחר. משום שכרות – דרב אוריי היה מורי בדרשה שלו, כדאמרין
58 בכריתות, ושכור אסור להורות, דכתיב "וְיִשְׁכַּר אֶת חֲשֵׁתוֹ" (ויקרא י') וכתבי "להורות את בני ישראל" (שם).

ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה – ואף על גב דמדאורייתא חד בתרי בטיל – היינו היבא דמיערב ממילא, אבל למערביניהו בידים לבטלי – אסור. דהכי תנן במסכת תרומות (פרק ה משנה ט): סאה של תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה של חולין, וחזרה ונפלה לתוכן סאה של חולין ורבה עליה, בשוגג – מותר, במזיד – אסור, דאין מבטלין איסור לכתחילה. ומשני: הני מילי – בדאורייתא, אבל

בדרבנן – מבטלין. ומשום הכי הפילה אסור, דאין מבטלין איסור לכתחילה. אבל הכא לא אמרינן הכי, דשפיר מבטלין לכתחילה, ואם תאמר: לעיל (ג.ג.) גבי עגול דהוי תרומה דרבנן, ויסיף עליו ויבטל! ויש לומר: דהא דאמר בדרבנן מבטלין – היינו דבדרבנן שיעקרו מדרבנן, כגון מוקצה, דעיקרו אינו אלא מדרבנן, אבל בדבר שיעקרו מדאורייתא, כגון תרומה, דאיכא שום דבר דאורייתא כגון דגן תירוש ויצהר, אפילו במקום שאינו אלא מדרבנן כגון בשאר פירות – אין מבטלין. וכן משמע פרק "גיד הנשה" (חולין צח.א) גבי ההיא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדקלא, סר מר בר רב אשי לשערינהו בתלתין פלגי דזיתא. אמר ליה אבהו: אל תולול בשיעורי כו', ואין מבטלין. ואמאי לא הסיף עליהן עד וששים? כדי לבטל אותם? אלא שמע מינה: כיון דעיקר איסורו דאורייתא, כגון היבא דאיכא כוית – הכי נמי דליכא כוית, ולכא אלא איסור דרבנן – אין מבטלין.

ונתקלקלו

איבּו הַשֶּׁתָּא אֲשֶׁתְּלֵא, וְאִמְרִי קֹף: רַב יוֹחֲנָן הִלְכָּה כְּרַבִּי יוֹחֲנָן. הָא אִמְרִי רַבָּא הִלְכָּתָא כּוֹתִיבָה דְּרַב בְּהִנֵּי תֵּלָת. בֵּין לְקוּלָּא בֵּין לְחֻמְרָא. אִמְרִי רַבִּי יוֹחֲנָן: עֲצִים שֶׁנִּשְׂרָו מִן הַדֶּקֶל בְּשִׁפְתָּ אִסוּר לְהִסְקִין בְּיוֹם טוֹב, וְאֵל תִּשְׁבִּנִי בִיצָה. מַאי טַעְמָא? בִּיצָה מְשׁוּם דְּבִיּוּמָא נִמְי חֻזָּא לְגֻמְעָה, וְלֹא קָא שְׂרִי לָהּ עַד לְמַחֵר – מִידַע יִדַּע דְּכַת יוֹמָא אֶסְרוּהּ. עֲצִים, דְּלֹא חֻזּוּ לְיוֹמִיָּהּ, אִי שְׂרִי לָהּ לְמַחֵר – אֲתִי לְמִימָר: בְּיוֹמִיָּהּ נִמְי שְׂרִי, וְאֶתְמוּל מְשׁוּם שִׁפְתָּ הוּא דְּלֹא חֻזּוּ לְהִסְקָה. אִמְרִי רַב מַתְנָה: עֲצִים שֶׁנִּשְׂרָו מִן הַדֶּקֶל לְתוֹךְ הַתְּנוּרָה בְּיוֹם טוֹב – מִרְבָּה עֲלֵיהֶם עֲצִים מוֹכְבִּים וּמְסִיקִין. וְהָא קָא מְהַפֵּךְ בְּאִיסוּרָא! בֵּין דְּרוּבָא דְּהִיתָרָא נִינְהוּ, כִּי קָא מְהַפֵּךְ בְּהִיתָרָא קָא מְהַפֵּךְ. וְהָא קָא מְבַטֵּל אִיסוּרָא לְכַתְּחִלָּה, וְתַנּוּן: אֵין מְבַטְלִין אִסוּר לְכַתְּחִלָּה! הֵנִי מִילֵּי בְּדִאֻרִּיָּתָא, אֶבֶל בְּדִרְבָּנָן מְבַטְלִין. וְלִרְבִּי אֲשִׁי, דְּאָמַר: כֹּל דְּבֵר שֵׁשִׁי לֹא מִתְּרִין, אֲפִילוּ בְּדִרְבָּנָן לֹא בְּטִיל, מַאי אִיכָּא לְמִימָר? הֵנִי

מִילֵּי הִיכָּא דְּאִיתִיהּ לְאִיסוּרָא בְּעִינֶיהָ, הִכָּא מְקַלָּא קְלֵי אִיסוּרָא. אֲתָמָר, שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּזִיּוֹת, רַב אָמַר: גּוֹלָדָה בְּזוֹה מוֹתֶרֶת בְּזוֹה, וְרַב אֲסִי אָמַר: גּוֹלָדָה בְּזוֹה אִסוּרָה בְּזוֹה. לִימָא קָא סָבַר רַב אֲסִי קְרוּשָׁה אַחַת הִיא? וְהָא רַב אֲסִי מְבַדִּיל מִיּוֹמָא טָבָא לְחִבְרִיָּה! רַב אֲסִי סְפּוּקִי מְסַפֵּקָא לִיה, וְעֵבִיד הִכָּא לְחֻמְרָא וְהִכָּא לְחֻמְרָא. אִמְרִי רַבִּי יוֹרָא: כּוֹתִיבָה דְּרַב אֲסִי מְסַתְּבָרָא, דְּהָאִידָנָא יִדְעִין בְּקִבְעָא דִּירְחָא וְקָא עֲבָרִין תְּרִי יוֹמִי. אִמְרִי אֲבִי: כּוֹתִיבָה דְּרַב מְסַתְּבָרָא. דִּתַּנּוּ: בְּרֹאשׁוֹנָה הָיוּ מְשִׁיאִין מְשׁוּאוֹת, מְשַׁקְלְקְלוּ הַכּוֹתִים הַתְּקִינוּ שִׁיָּהוּ שְׁלוחִין יוֹצִאִין. וְאִילוּ בְּטִלוּ כּוֹתִים עֲבָרִין חַד יוֹמָא, וְהִיכָּא דְּכִמְטוּ שְׁלוחִין עֲבָרִין חַד יוֹמָא. וְהַשֶּׁתָּא יִדְעִין בְּקִבְעָא דִּירְחָא מַאי טַעְמָא עֲבָרִין תְּרִי יוֹמִי? מְשׁוּם דְּשִׁלְחוּ מִתָּם: הִזְהִירוּ בְּמִנְהַג אֲבוֹתֵיהֶם בִּידִיכֶם, וְזָמִין דְּגִזְרוּ הַמְּלָכוֹת גְּזָרָה וְאֲתִי לְאֶשְׁקֻלֵי. אֲתָמָר, שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תְּרִיּוּהוּ: גּוֹלָדָה בְּזוֹה אִסוּרָה בְּזוֹה. דִּתַּנּוּ: בְּרֹאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִין עֲדוֹת הַחֹדֶשׁ כֹּל הַיּוֹם כּוֹל, פֶּעַם אַחַת נִשְׁתַּהוּ הָעָרִים לְבָא

ונתקלקלו

איבּו השתא – אם הוריתי לך אתמול בשכרותי. אשתלאי – שכחתי ושגגתי, והייתי מורה בו היתר. משום דקימא לן בשאר דוכתי: רב ורבי יוחנן – הלכה כרבי יוחנן. עבשיו יפה דחיתך עד היום, ונזכרתי. הא אמר רבא – לקמן (דף ה.ב.) הלכתא כותיה דרב בהני תלת – שאמר לענין ביצה זו משבת ויום טוב, ולקמיה בשני ימים טובים של גלויות נחלק

להקל, והשלישי בשני ימים טובים של ראש השנה נחלק להחמיר. מן הדקל – שנשבר בשבת. אסור להסיקין ביום טוב – הסמוך לו. ואל תשיבני ביצה – שאמרת בה: נולדה בזה מותרת בזה, והכא שייך למיסר טפי. ומאי טעמא ביצה כיון דביזמא – אי לאו דאסירא משום דנולדה בשבת, הוה חזיא לגמעה חיה, שיש בני אדם גומעין כן. ולא שרי ליה (מר) עד למחר מידע ידע – כי שרית ליה למחר ואתמול לא שרית – דבת יומא אסירא. אבל עצים דשבת, כיון דביזמיהו בלאו איסור מוקצה נמי לא חזו, שאין מבערין אש בשבת. אי שרי להו (מר) למחר ביצה לפישר – אם נפלו בו ביום נמי שרו, ואתמול שלא בערנום – משום דשבת לא חזי להסקה. והא קא מהפך באיסורא – כשמוליכין בתנור מוֹתֵי לֹוֹת. בחיתריתא מוֹפֵךְ – שהאיסור בטל ברוב. והא קמבטל איסור בידים – ותנן: אין מבטלין איסור לכתחילה. דאף על גב דאיסורא בטיל ברובא – הני מילי היבא דאיכא דאיערב ממילא, אבל לא לערובי ולבטולי בידים – אסור, דהכי תנן במסכת תרומות (פירש הקונטרס: מאי טעמא) – סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה, וחזרה ונפלה סאה של חולין, אם שוגג – מותר, ואם מזיד הפילה לאותה סאה אחרונה, כדי להשלים מאה חולין להעלות את התרומה – אסור. בדאורייתא – כגון תרומה, אבל בדרבנן – כגון מוקצה דהכא. של גלויות – שאין עושין אותו אלא בני גלויות הרחוקים מבית דין, ואין השלוחין יכולין להגיע אצלם מראש חדש עד יום טוב, להודיעם באיזה יום קבע החדש, אם ביום שלשים אם ביום שלשים ואחד, ועושין ב' ימים יום טוב מספק. ומדאורייתא ביום הראשון שבתון וביום השביעי שבתון, ותו לא. מותרת כוזה – דחד מנייהו חול הוא, וממה נפשך שריא. אסורה כוזה – כדמפרש ואזיל. לימא קסבר רב אבי קיושה אחת היא – חכמים קבעום על בני גולה לעשותם לדורות מחמת ספק זה, והטילים עליהם בחומר יום ארוך. והא רב אבי מברל –

ומברך "המבדיל בין קדש לחול", דקסבר: קים לן בקביעת דירחא, ויום טוב שני חול גמור הוא. משום מנהג אבותינו שלא ידעו בקביעת החדש כמונו ועשאוּם מספק מאלהין, אנהו עושין אותם. ספוקי מספקא ליה – אם חק חכמים הוא שהוטל על הגלויות לדורות, ואפילו ירבו בהם חכמים יודעי העתים יהיו עושין אותן שנים – אם כן הרי הוא מדברי סופרים כיום ארוך, או אם חן עשאוּם מאלהין מספק, וחד מנייהו חול. ולמאן דקים ליה בקביעת דירחא – בעי אבדול. כותיה דרב אבי מסתברא – דאסיר. קים לן בקביעת דירחא – על ידי חשבון שמחשבין תולדתו אנו למדים אם נראה ביום שלשים אם לאו. ועבידי תרי יומי – אלא: חק קבוע הוא מתקנת חכמים על ישראל הרחוקים לעשותן, ואפילו בלא ספק, הלכך כחד יומא אריכא שוינהו. כותיה דרב מסתברא – שאינו חק, אלא מדאגת הספק התמירום עליהם הגלויות. בראשונה – קודם שקלקלו הכותים והשיאוּם הם משוואות ביום שלא קבעו בו החדש, כדי להטעות את ישראל. משיאין משוואות – כמו "להעלותם משאת העשן מן העיר" (שופטים כ) – (סימן) תבערה. וב"ראש השנה" מפרש להו. ובזמן היו יודעין כל בני הגלויות הקרובים והרחוקים את קביעת החדש, ולא היו עושין אלא יום טוב אחד בכל מקום. שיהו שלוחים יוצאים – ועד מקום שיכול להגיע בתוך חמשה עשר ימים – הם מודיעים ועושין יום אחד, והשאר עושין שני ימים. ואילו בבלו הכותים – הדרגין ועבדינן משוואות בראש ההרים, וידעו הכל. ועבדי חד יומא – בכל דוכתא, והאידינא נמי, היבא דמטו שלוחין קודם יום טוב – עבדי חד יומא. שמע מינה: לא קבעום עליהם בתקנה לדורות. דגזרי המלכות נזירה – שלא יתעסקו בתורה, וישתכח סוד העיבור מכח ותעבדו נמי חד יומא, ואתי לקלקלי ולעשות חסר מלא ומלא חסר, ותאכלו חמץ בפסח. אסורה כוזה – שהם דאי חוק קבוע להיות כיום ארוך מדרבנן, שמתחילה לא מחמת ספק התחילו לעשותן. כל היום – יום שלשים של אלול. ומבערב היו אסורין במלאכה שמא יתקדש החדש למחר, ונמצא שהלילה הזה יום טוב, שכן כל היום מצפין לעדות ראי הלבנה אולי יבוא, וכל שעה שבאין עד שתחשך – היו מקבלין עדותן, ומקדישין החדש בו ביום.

ונתקלקלו

ביצה דף ד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמח

ורב אסי אמר, נולדה בזה אסורה בזה. הגמרא מבררת את טעמו של רב אסי: למה – שמא נאמר קא קבר רב אסי ששני ימים טובים של גלויות קדושה אחת היא – יו"ט אחד ארוך הם, ולכך אסר ביצה שנולדה בראשון גם ביום השני, והא רב אסי מבדיל מיומא מביא להכריח – היה אומר הבדלה במוצאי יו"ט ראשון, שלדעתו נהגו יום טוב שני מחמת הספק בלבד וראונו שיוצאים עתה בקביעות החדשים אין לנו ספק בדבר וברור לנו שהשני הוא חול גמור, אלא שנוהגים אותו כיו"ט משום מנהג אבותינו בלבד, ואם כן קשה היאך אסר רב אסי ביצה שנולדה בראשון לאוכלה בשני, והרי יו"ט שני ודאי חול הוא ויש להתירה בו. מתרצת הגמרא: רב אסי ספיקו מספקא ליה בדבר זה, אם מחמת הספק תיקנו חכמים וקבעו לדורות לעשות יו"ט ארוך, או אפשר שלא קבעו הדבר לדורות אלא נהגו קדושה בשני רק משום ספק, ובזמננו שאנו יודעים בקביעות החדשים אין יו"ט שני אצלנו אלא מנהג אבותינו בעלמא ואין שייך לומר יו"ט ארוך הוא, ומחמת ספיקו עבדי הכא, בביצה שנולדה בראשון, להומרא שאסורה בשני שמא קבעוה לדורות כיו"ט ארוך, והכא, לענין הבדלה, להומרא שבייך ברכת הבדלה שמא אינו אלא מנהג אבותינו והוא ודאי חול. הגמרא מביאה מדברי אמוראים נוספים במחלוקת זו: אמר רבי ירמיה בנתייה דרב אסי מסתברא – מסתבר לפסוק כרב אסי, שביצה שנולדה בראשון אסורה בשני. דהרי האידנא ידעין פקבינא דירחא – עתה על ידי חשבון זמני המולדות אנו יודעים אם נראה המולד ביום שלשים או לא, ואין לנו ספק בקביעת החודש, ואף על פי כן קא עבדינן תרי יומי – אנו עושים שני ימים טובים, והיינו מפני שקבעוה לדורות כיו"ט ארוך. אמר אביי, בנתייה דרב מסתברא – מסתבר לפסוק כרב, שהביצה מותרת בשני, דתנן בראש השנה (כב): בראשונה היו נוהגים שאם נתקדש החודש ביום שלשים היו משלישין משואות – מדליקים אש בראשי ההרים, כדי להודיע למקומות הרחוקים שנתקדש החודש, משקלקלו הפותחים והיו מעלים משואות ביום שלא קידשו בו החודש כדי להסעות את ישראל, התקינו שיהיו שלוחין יוצאין להודיע אימתי נתקדש, ובמקומות שהגיעו עד החג עשו יום אחד, ובמקומות הרחוקים יותר עשו יומיים, והרי אילו פקבול פותים ונשוב ונעלה משואות עבדינן חד יומא – נשוב לעשות יום אחד בכל המקומות כבעבר, וכן גם עתה חייב פקבול – במקומות שמגיעים השלוחין עבדינן חד יומא – עושים יום אחד, ומשמע שלא קבעו חכמים יו"ט שני תקנה לדורות. שואלת הגמרא: והשתא דידעין פקבינא דירחא – עתה שאנו יודעים בקביעות החודש עולל ידי חשבון זמני המולדות, מאי טעמא עבדינן תרי יומי – מדוע אנו עושים יומיים. מבארת הגמרא: משום דשלחו מהם – מארץ ישראל לבני הגולה, וההוה פקבנה אבותיכם בידכם והמשיכו לנהוג יו"ט שני, משום דומנין דנורו הפלכות נורה שלא יעסקו בתורה וישתכח סוד העיבור מכס ותמשיכו לעשות יום טוב אחד בלבד, ותטעו בחשבון לעשות את החודש החסר מלא ואת החודש המלא חסר, ואיתי לאפקולא – תבוא לידי מכשול שתאכלו חמץ בפסח.

דין ביצה שנולדה בראש השנה: אמר, שני ימים טובים של ראש השנה, רב ושמאל דאמרי תרניהו – אמרו שניהם, ביצה שנולדה בזה – ביום ראשון של ר"ה, אסורה בזה – ביום השני של ר"ה, משום ששני ימים טובים של ראש השנה שונים הם משאר ימים טובים של גלויות ותיקנום חכמים להדיותם ביום ארוך, שהרי מתחילה לא מחמת הספק עשאו, דתנן בראש השנה (ל): בראשונה היו מקבלין עדות תחוש בל תיום, יום שלשים באלול (פולו), והיו מצפים אם יבואו עדים שיעידו שראו את הלכנה ויקדשו את החודש על פיהם בו ביום ולמחר יזא חול, ואם לא יבואו הרי נתברר שהיום הראשון היה חול ולמחר הוא קודש, ומליל שלשים היו נוהגים יו"ט שמא יבואו עדים ביום שלשים ויקבעו הראשון קודש, פלג אחת נשתחו העדים לבא עד לאחר שהקריבו תמיד של בין הערביים,

איכו השתא – אם הייתי מורה לך אתמול בשכרותי, אשתלא ודאמרי לך – הייתי שוכח וטועה ומורה לך להיתר כדברי רבי יוחנן שאמר נולדה בזה מותרת בזה, לפי הכלל שבכל מקום שנחלקו רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי יוחנן, אמנם אין זה כך, הא – שהרי אמר רבא לקמן (ה): הלכתא בנתייה דרב תנן תלת – הלכה כרב בשלש הלכות אלו: שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה, שני ימים טובים של גלויות נולדה בזה מותרת בזה, ובשני ימים של ראש השנה נולדה בזה אסורה בזה, בין באותן שפסק לקולא ובין באותן שפסק להומרא.

דין נוסף אודות שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה: אמר רבי יוחנן, עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב שלמחרת, ואיל תשיבני ותקשה על דברי ממה שהתירתי ביצה שנולדה בשבת לאוכלה ביו"ט שלמחרת, שחלוקים זה מזה, ומאי טעמא – ומדוע הטעם לחלק, ביצה אין צורך להחמיר בה משום דביומא נמי חזיא לגומעה – אף ביום שבת שנולדה בו ראויה לגומעה חיה כמות שהיא, ולא קא שרי לה עד למחר – וחכמים לא התירוה עד למחרת שהיא יום טוב, ומתוך שנאסר לגומעה ביום שנולדה, מידע דידע דבת יומא אסורה – יודע שביצה שביום שנולדה אסורה, אבל עצים שנשרו מן הדקל בשבת דלא חזו לזימיהו – שאינם ראויים לשימוש ביום שנשרו, שהרי אסורים להסיק בהם בשבת משום מלאכת מבעיר, אי שרי להו – אם תתיר להסיק בהם למחר, ביו"ט, איתי – יבואו לטעות ולחמיר, ביומיהו נמי שרי – שגם אם נשרו ביום טוב מותר להסיקם בו ביום, ומה שנאסר להסיק בהם אתמול בשבת כשנשרו, משום שבת הוא דלא חזו – שאינם ראויים להסקה משום איסור הבערה, ולא משום מוקצה. ולכך אף שרבי יוחנן לא סבר 'הכנה דרבה' לעיל (ע"א), אסר את העצים שנשרו מן הדקל משבת ליום טוב, כדי שלא יבואו להסיק ביום טוב בעצים שנשרו בו ביום.

דין נוסף בעצים שנשרו: אמר רב מתנה, עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב שאסור להסיק בהם בו ביום, מרבה עליהם – מוסיף עליהם שיהיו רוב עצים מוכנים שאינם מוקצים, ומסקין. מקשה הגמרא: והא קא מהפך באיסורא – והלא כשמוליכם בתנור מוזית לזוית מטלטל גם את העצים המוקצים. מתרצת הגמרא: בין דרובא דעצים דהיתרא ניהו – של היתר הם, הרי העצים המוקצים בטלים ברוב ופי קא מהפך בהיתרא קא מהפך שגם האיסור הופך להיתר. שואלת הגמרא: והא קא מבטל איסורא לכתחלה על ידי שמוסיף על עצי האיסור עצים של היתר כדי לבטלם ברוב, ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה, שכן שנינו במסכת תרומות (פ"ה מ"ט) סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואחר כך נפלו שם חולין, אם נפלו בשוגג מותר ואם הפילם במזיד אסור, והיינו שקנסוהו חכמים משום שביטל את האיסור במזיד, ומכאן שאין לבטל איסור לכתחילה. מתרצת הגמרא: הני מילי – הדין שאין מבטלים איסור לכתחילה נאמר רק באיסורים דאורייתא (וכגון תרומה), אבל באיסורים דרבנן (וכגון עצים שנשרו ביום טוב) מבטלין לכתחילה. מקשה הגמרא: ולרב אשי דאמר לעיל (ע"א) כל דבר שיש לו מתירין אפילו באיסור דרבנן לא בטיל ברוב, מאי איכא למימר, הלא עצים אלו המתירים למחר אינם בטלים. מתרצת הגמרא: הני מילי שאינו בטל היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה – שהאיסור קיים כמות שהוא. אבל קא בעצים, על ידי שמסיקים מקלא קלי איסורא – נשרפים העצים ואין האיסור בעין, ובה מועיל ביטול ברוב.

דין ביצה שנולדה ביום טוב במקומות שעושים שני ימים טובים: אמר, שני ימים טובים של גלויות – שני ימי יום טוב סמוכים זה לזה שעושים בני הגלויות מספק, רב אמר ביצה שנולדה בזה – ביו"ט ראשון, מותרת בזה – ביו"ט שני, משום ששני הימים שעושים, מפני הספק הם, אם היום יום טוב או למחרת, ואם כן אחד מהם חול הוא וממה נפשך מותרת בשני, שאם הראשון חול הרי נולדה בחול ואם הראשון קודש הרי השני חול ומותרת בו.

45 בזה מותרת בזה, היא דווקא להו – לבני ארץ ישראל, שאצלם
46 כאשר תיקן רבן יוחנן בן זכאי שיקבלו עדים כל היום, בטלה
47 התקנה הקודמת והפסיקו לנהוג קדושת שני ימים מדין ודאי, ולכן
48 אף אם לאחר זמן שבו ונהגו שני ימים אינם קדושה אחת כיום
49 ארוך אלא מספק נוהגים אותם.
50 הגמרא מביאה דעה החולקת על רבה: ורב יוסף אמר, אף מתקנת
51 רבן יוחנן בן זכאי ואילף עדיין ביצה שנולדה בזה אסורה בזה, מאי
52 טעמא, משום שתקנה הראשונה שתיקנו שלא לקבל עדים מן
53 המנחה ולמעלה ונהגו שני הימים כיום ארוך, הוי דבר ששכמנן –
54 שנמנו וגמרו דבר זה בקיבוץ חכמים, וכל דבר ששכמנן אפילו אם
55 אירע דבר שביטל את סיבת האיסור אין האיסור נעשה מותר
56 מאליו וצריך מנן אחר להחילו, ולכן אף שרבן יוחנן בן זכאי תיקן
57 שיקבלו העדים כל היום, ונמצא שפסקה התקנה הקודמת שעשו
58 שני ימי ראש השנה כיום ארוך, מכל מקום איסור הביצה במקומו
59 עומד כל זמן שלא נמנו להחילו בקיבוץ חכמים.
60 רב יוסף מוכיח את דבריו: אמר רב יוסף, מנא אמינא לה – מהיכן
61 למדתי דבר זה שכל דבר שנאסר במנן צריך מנן אחר להחילו,
62 אף אם נתבטלה סיבת האיסור ואפשר להורות היתר ולומר שאין
63 תקנה הראשונה קיימת, מדבכתיב לאחר מתן תורה (דברים ה כו)
64 'לך אמר להם שובו לכם לאהליכם' להתיר להם תשמיש, והיה
65 אפשר להתירו מסברא וכמו שיתבאר להלן (ע"ב) ומכל מקום
66 הוצרך הכתוב להחילו בפירוש. וכן פסוק נוסף אמר (שמות יט יג)
67 'במשך הלב המה יצאו בקר' להתיר עליה להר לאחר סילוק
68 שכניה, וגם דבר זה אפשר היה להחילו בלי הפסוק וכמו שיתבאר
69 להלן, ומכל מקום הוצרך הכתוב להחילו בפירוש. (ותניא) [ותנן]
70 – במשנה במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ב) 'ברם רבעי' – פירות הכרם
71 בשנה הרביעית לנטיעתו, שצריך להעלותם לירושלים או
72 לפדותם ולהעלות דמיהם לירושלים ולאכלם שם, תיקנו חכמים
73 שהיה עולה פרי הגפן עצמו לירושלים, ולא דמי פדיונו, כשהמרחק
74 בינו ובין ירושלים לא היה עולה על מהלך יום אחד לכל צד, שכיון
75 שאינו כל כך רחוק אפשר לו לטרוח ולהעלות הענבים עצמן, וזו
76 היא תחומה – הגבולות שמשם והלאה אין צריך להעלות הענבים
77 עצמן לירושלים, ומהם ולפנים צריך להעלותם, (ע"ל) [אילת] מן
78 (הצפון) [הדרום] ועקרבת מן (הדרום) [הצפון], לוד מן המערב וירדן
79 מן המזרח, ועל משנה זו אמר עולה, ואיתקא – ויש שהביאו
80 מיימא זו בשם רבה בר בר חנה שאמר בשם רבי יוחנן, מה טעם
81 הצריכו חכמים את בני המקומות הקרובים להעלות הענבים עצמן
82 לירושלים, כדי לעשר שוקי ירושלים בפירות – שעל ידי שכל אחד
83 יביא עמו פירות רבעי שלו ויאכלם ולא יצטרך לענבי ירושלים,
84 לא יתמעטו הענבים בשוקי ירושלים, וזהו כבודו של ירושלים,
85 ותניא בתוספתא (מעשר שני פ"ה ה"י) ברם רבעי היה לו לרבי
86 אילעזר במזרח לוד, כלומר בין לוד לירושלים שהוא בתוך מהלך
87 יום אחד בצד צפון צפון, וזהו

1 ונתקלקלו הלוים בשר של תמיד של בין הערבים, שכיון שעדיין
2 לא באו עדים היו סבורים שלא יבואו עוד היום ואמרו בו שירה
3 של חול, ולבסוף באו העדים מבעוד יום וקידשו בית דין את
4 החודש על פיהם, ונמצא שהיה היום קודש והיו צריכים לומר בו
5 שיר של ראש השנה, ולכן התקינו לשנים הבאות, שלא יהו בית
6 דין מקבלים את העדים שבאו ביו"ט ראשון של ראש השנה להעיד
7 עדות החודש, אלא אם באו עד המנחה – עד הקרבת תמיד של בין
8 הערבים, ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה, אין מקדשים את
9 החודש באותו היום על פיהם, אלא מעברים את אלול ורק
10 למחרת הוא א' בחודש, ונתינת אותה ראשון של ראש השנה
11 קדש ולמחרת גם כן קדש, הרי לנו שאף על פי שלא באו עדים עד
12 המנחה, ואין כאן ספק שהרי אנו יודעים בודאי שלא יתקדש
13 החודש היום ואם כן ודאי חול הוא, מכל מקום נוהגים בו קדושה
14 באיסור מלאכה עד סוף, ומוכח שחוק חכמים ומצוותם הוא
15 לעשות שני הימים קודש בשלא באו עדים עד המנחה אף על פי
16 שאין ספק בדבר, ובמקומות הרחוקים הוצרכו לעשות שני הימים
17 קודש בכל שנה, שמא יבואו עדים בירושלים אחר המנחה, ולכן
18 שני ימים של ראש השנה כיום אחד ארוך הם וקדושה אחת היא,
19 שהרי לא מחמת הספק נתקנו מתחילה, ולכן ביצה שנולדה בזה
20 אסורה בזה.

21 דעה אחרת בדיון זה: אמר רבה מוזמן תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילף,
22 ביצה שנולדה בראשון של ראש השנה מותרת בשני, שלאחר
23 תקנתו אין שני הימים של ראש השנה נחשבים קדושה אחת, ומהי
24 תקנתו, דתנן בספא של המשנה הנזכרת לעיל, משחרב בית
25 המקדש ובטלו הקרבנות ושיר הלויים ואין חשש קלקול בדבר,
26 התקין רבן יוחנן בן זכאי והחזיר הדבר לקדמותו שיהיו מקבלין עדות
27 החדש כל היום עד שתחשך, ואם כן בטלה אותה תקנת חכמים
28 שתיקנו לנהוג שני הימים קודש אפילו כשאין ספק, ונמצא ששני
29 ימים של ראש השנה מחמת הספק נוהגים אותם ככל יום טוב,
30 ואינם קדושה אחת, ולכן ביצה שנולדה בזה מותרת בזה.
31 הגמרא מביאה משא ומתן בדבר: אמר ליה אביי לרבה והא רב
32 ושמואל דאמרי תרוניהו ביצה שנולדה בראשון של ראש השנה
33 אסורה בשני, ולא בדבריה. אמר ליה רבה לאביי אמינא לך אגא –
34 אני אמרתי לך יסוד לדברי מדברי רבן יוחנן בן זכאי במשנה, ואף
35 אמרת לי – ואתה מקשה עלי מרב ושמואל שהם אמוראים ואינם
36 יכולים לחלוק על המשנה. מקשה הגמרא: ולרב ושמואל קשיא
37 ממה ששנינו במתניתין שחזר הדבר לקדמותו, ונמצא ששני ימים
38 של ראש השנה שתי קדושות הן ולא אחת, והיאך אמרו הם
39 שביצה שנולדה בזה אסורה בזה. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא
40 – הדין שאמרו רב ושמואל שביצה שנולדה בזה אסורה בזה, הוא
41 לן – לנו בני הגולה, שלא פסקו אפילו שנה אחת מלנהוג שני
42 ימים, ונמצא שעדיין אנו עושים אותם מחמת תקנה ראשונה
43 שקדושה אחת היא, והא – המשמעות מהמשנה שביצה שנולדה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מה' ניסן, וכבבקשתו אזכיר אותו ואת זוגתו שיחיו להולדת בן זכר וגדול זכות התעסקותו בחינוך הכשר המקרב את לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים שיוכל לקיים לא רק ושננתם לבניך אלא גם כפשוטו לבניך ממש. ומוכן אשר בתור כלי להוספת ברכה מהשי"ת צריך האדם להוסיף בלימוד התורה וקיום המצות בהידור אשר מהעיקרים בזה הוא ג"כ לימוד פנימיות התורה שבדורנו זה נתגלתה בתורת החסידות והוספה במצות הצדקה והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל.

מהנכון שיתעסקו – הוא וזו' תי' – במצות הכנסת אורחים.

בברכה.

רש"י
ביצה. פרק ראשון – ביצה דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות
קמ"ז

וַתִּקְלָקְלוּ הָלוֹם בַּיּוֹם – בַּיּוֹם שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים מִיָּמֵי שֹׁמְרוֹ שִׁיר שֶׁל חוֹל, שֶׁלֹּא הָיוּ
סֹבְרִים שִׁיבָאוּ עִדִּים אוֹתוֹ יוֹם וְנִהְגוּ אוֹתוֹ יוֹם חוֹל, וְכִשְׁבָּאוּ לֵאחֲרֵי הַמִּנְחָה
נִמְצָא שֶׁהוּא קָדֵשׁ. אֲבָל אֵינּוּ אֹמְרִים בַּיּוֹם שֶׁל שְׁחִירֵי שֹׁמְרוֹ שֶׁל חוֹל הַבְּמִידָה שֶׁל שְׁחִירֵי,
שֶׁהָיוּ אֲפִילוֹ בֹּאוּ קֹדֶם הַקֶּרֶת תְּמִיד שֶׁל שְׁחִירֵי הָיוּ אֹמְרִים שִׁיר שֶׁל חוֹל, כְּדֹאמְרִינָן בְּרֹאשׁ
הַשָּׁנָה (לִב, וְשֵׁם) לִפִּי שְׂרֹב הַשֵּׁמֶן אֵל הָיוּ
מִמְחִירֵי כָל כֵּן לֵאמֹר. וְהִקְשֶׁה רַבִּי פְּרִיץ: וְהֵאֵלָּה;
לְקַלּוֹל גְּבִי מוֹסָפִין, וְהָיוּ אֵל חֹשׁוֹ אֵלָּא עַל
עֲבֹדַת הַתְּמִיד? דְּכִשְׁבָּאוּ עִדִּים מִן הַמִּנְחָה
וְלַמַּעֲלָה כִּבְר הַקְּרִיבוּ הַתְּמִיד, וְאֵם כֵּן אֵינִי יוֹכִילִן
לְהַקְרִיב הַמוֹסָפִין, דְּבִתְכִי "וְהִקְשֶׁה" עֲלֶיהָ חֲלָבִי
הַשְּׁלֵמִים" וְדִרְשִׁין (וִימָא ל.ג.א.): עֲלֶיהָ הַשֵּׁמֶן כֹּל
הַקֶּרֶבֶת בּוֹלֵן, שְׂאֵן קֶרֶב קָרֵב לֵאחֲרֵיהֶן! וְתִרְצִי:
דְּאִפִּילוֹ לֵב אֲבָּא עַד לֵאחֲרֵי הַקֶּרֶת הַתְּמִיד, מִכֹּחַ
מְקוֹם הַמוֹסָפִין קֶרֶבֶן, דְּהִיבֵא דִלָּא אֲפֹשֶׁר – שְׂאֵנִי,
מִיָּד דְּהָיוּ אֲמֻחוֹסֵר כְּפֹרִים בַּעַ"פ שְׂמִיבֵא כְּפֹרֵתוֹ
לֵאחֲרֵי הַקֶּרֶת הַתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים וְאוֹכֵל
פִּסְחוֹ בַּעֲרֵב. וְהִבִּי אֲמִרְנָן בִּפ' "תְּמִיד נִשְׁחַט"
(פִּסְחוֹס דִּנְט. וְשֵׁם). עוֹדֵשׁ שֶׁ לּוֹמֵר: דֹּאֲתִי עֵשָׂה
דְּרִבִּים וְדִי עֵשָׂה דְּהַשְׁלֵמָה, מְשֻׁם דְּרִאִלִּים טַפִּי.
דְּהִבִּי אֲמִרְנָן בִּפְסֵי "תְּמִיד נִשְׁחַט" (דִּנְט: שׁ) דֹּאֲתִי
עֵשָׂה דִּפְסַח דְּעִנְשׁוֹ כִּבְרֵת, וְרִצִּי עֵשָׂה דְּהַשְׁלֵמָה
דֹּאֲנִי עִנְשׁוֹ כִּבְרֵת. וְיֵשׁ מְפִרְשֵׁי דְּמַעֲיָקְרָא אֵייתִי
הַתְּמִיד וּמוֹתָנ: אֵם אֵל יִבְאוּ עִדִּים – הֵיא תְּמִיד,
וְאֵם יִבְאוּ – הֵיא מִן הַמוֹסָפִין, וְאֲחֵר כִּי יִבְאוּ אֵת
הַתְּמִיד וְשֹׁאֵר כְּרִבּוּתוֹ. וְלֹא נִדְרִיא, דִּיאֵבֵא כִּבְדִּיא
הֶחֱם דְּאִמְרוּ שִׁיר שֶׁל חוֹל עַד תְּמִיד שֶׁל
הָעֶרְבִים. **ה**אָ לֶן וְהָא לְהוּ – פִּירֵשׁ בְּקִנְטֶרֶס: בְּנִי
אַרְצִי יִשְׂרָאֵל שְׂמֻקְדָּשִׁין חֻדֵּשׁ עַל פִּי הָרִאִידִי,
וְאֵין עוֹשִׂין אֵלָּא יוֹם אֲחֵד, וְפֻעְמֵינִי עוֹשִׂין שְׁנַיִם
כִּשְׁבָּאוּ עִדִּים מִן הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה. וְאִשְׁתֵּי בִשְׁבִיל
תִּקְנַת רִבִּן יוֹחֲנָן בֶּן זְכַאי, וְאֵין עוֹשִׂין אֵלָּא יוֹם אֲחֵד
אֶף כִּשְׁבָּאוּ עִדִּים מִן הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה. וְאִפִּילוֹ
כְּשֹׁדֵר עוֹשִׂין שֵׁשׁ יָמִים בְּכֹחַ שֶׁלֹּא בָּאוּ עִדִּים – הָיוּ

34 הוא מחמת ספק, והרין קו שתי קדושות, לפי שאין זה מחמת הזמנה, לפיכך היתה מותרת
35 לתקן, אבל לבני חוצה לארץ – אסור, שהרי עדיין הם עושין שני ימים כבתחילה, ואם כן לא
36 אשתנו לוק מפני התקנה, הואיל והתחילו לעשות שני ימים ולא ספק בשום פעם לעשות
37 יום אחד – עדיין הם עומדים באיסורן להיותן כיום ארוך, דלא נימא דמחמת ספק קו עושין,
38 ואין זרעם אם באו ערב לאו – אלא מחמת הזמנה עושין, כיון דלא נשתנה היום
39 דהוא יום אחד: לרבי יוסי דאמר בעירובין (ט"ז, ושם) גבי שני ימים של ראש השנה:
40 נולדה בראשון – אסורה בשני, והא רבי יוסי בארץ ישראל הוה לאחור חורבן, ואם כן שתי
41 קדושות, ואמאי ביצה אסורה? ואין לומר דהיינו קודם חורבן, דהוה קדושה אחת – דאם
42 כן מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה? וכי תימא דהיינו לאחר חורבן, והא דביצה אסורה היינו
43 לבני בבל, דלדידהו קדושה אחת – זה אינו, דרבי יוסי מארץ ישראל ונקט מילתא בשביל
44 בבלי יש לומר: דעלמא דרבי יוסי מקדוש קאמר, ולא להקשות מאי דהוה, הואיל
45 ואשמעינן פס דנקט עתה שייך, לאחר חורבן, לבני בבל.

בדבר שבמנין צריך מנין אחר להחיותו - יש שהיו רוצין לומר: מכאן דאיתן חרמות
עושהין לזמן, עד פסח או עד זמן אחר, דכי יגיע הזמן - צריך מנין להחיות את החרם,
אף על פי שבער הזמן, ודא דרי הבא, והקדוש ברוך הוא אסר להם תשמיש שבביל מתוך
תורה, וממילא ידעינן דלאחר שלשה ימים דנתנה תורה דמותרין, ואף על פי כן תחית להם.
והוא עצמו, דבאר אכן כאן שום מום, דקרא דהיו נבונים לשלש ימים וגו' (שמות יט)
ולזמן עוצמם לרוב שיהיה לזמן שלשת ימים, ודא תניב "היו נבונים שלשת ימים" - כל
למדי של "שלשת ימים" - הויין מוכיח שפיר, דכי הכי נבון הצריך להחיות תשמיש צריך נמי

53 וְזוֹ אֵל אִשָּׁה וְגו' דַּמְשַׁמְעֵה עוֹלָמִית, כִּי הֵיכִי דַאסֵּר לָהֶם קוֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים. אֲבָל
54 - מִמִּילָא עֵבֶר, וְאֵין צָרִיךְ הִיתֵר.

ובקש

1 ונתקלקלו הלוים בשיר - המיד של בין הערבים, שאמרו בו שירה של חול, שהיו סבורים
2 שלא יבאו עוד, והיום חול. וכשבאו, נמצא שהוא קדש. ובשל שחר אין טעות, דבתמיד
3 של שחר אפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו - שיר של חול היו אומרים, לפי שברוב
4 השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך. עד המנחה - עד הקרבת המיד של בין הערבים.

אבל לאחר מכאן – אותו היום הרי הוא מעובר,
ומונין מיום המזרחת ליום הכפרים וסכות. ואם
באו עדים מן המנחה ולמעלה, אף על פי שאין
מונין למעודות מדמים, לא מולולין ביה באשי
שלשים, אלא גומרים אותו באסור, כאשר
הזכורו דה המנחה ממלאכה – כן נהגין וגומרין
אותו בקדושתו. אלמא: תחילת עשייה שני ימים
לראש השנה אפילו בבית דין דרז, ולא מספק,
שהרי דאי שיום טוב למחר, ואף על פי כן תקנו
לעשותו. שום מינה: חק כבשים ומזמות היה
לעשותו בבאי עדים אחר המנחה. והרחוקים
עליהם לעשותו בכל שנה, שמו יבאו עדים
אחר המנחה ודרי קדושתו אחת. ואין כאן לומר
ממה נפשך חד מינידו חול – דשמוא אין כאן
חול, אלא שנייהם קדש. אמר רבה – גרבי.
מתקנת רבן יוחנן בן זבאי – שהחזיר דהבר
ליושנו, לקבל ערותו כל היום ולעשרת היום –
נמצא שאין בית דין עושין שני ימים, והרחוקים
העושים שני ימים – אינו אלא מספק, שאין
יודעין אם נתקדש ביום שלשים אם בשלשים
ואחד, והרי הן כשאר יום טוב של גליות, וביצה
שגולה חזו. ומותרת בהן ממה נפשך, דחד
מינידו חול, ולרב ושמואל קטנה מתניתין –
דקתני דחזר דהבר ליושנו. הא לו הוא לחו –
לבני ארץ ישראל שעושין יום אחד – מותרת,
אבל לידן בני גולה – אסורה. שהרי עדיין אנו
עושין שני ימים, ועודנו כבתחילה מפני אותה
תקנה ראשונה, לא מפני ספק. הלבך, הוראי
ולא פסקו מאצלנו משהתחלנו – אין לחלל

34 ולומר אין מנהגו זה מפני תקנה ראשונה אלא מפני הספק, וביצה מותרת – הא לא
35 אמרין, דכיון דלא פסקה אותה תקנה מאצלנו שנה אחת לעשות יום אחד – עדיין
36 באיסורנו הראשונה עמנו, להדיחם כיום ארוך. **חזי דבר שבמנין** – ביצה זו נאסרת בקבוץ
37 חכמים, שבמנו וגמרו לעשותו שני ימים קדושה אחת אם לא באו עדים לפני מנחה, וכל
38 העושה שני ימים – מחמת כן עשו, שמא לא באו עדים לכית דין קודם המנחה. **צריך מנין**
39 **אחר** – שימנו לך ויתירוהו. ולקמן פרכין: ביצה לא אתסרא במנין והלא לא נמנו אלא
40 על קבלת עדות, ובהאדר חזר בו ר' יוחנן והתירו. **מנא אמינא לה** – דכל דבר הנאסר
41 במנין צריך מנין אחר להיתרו, ואפילו אישור ארע בר שאתה ליה להורות בו דהיתו, ולומר:
42 אין תקנת מנין הראשון עומדת, כי הבא – אפילו הכי אסור עד שיתירוהו בפירוש בקבוץ
43 חכמים. **לך אמור להם** – לקמן מפרש לה היכי ליקף. **ואומר במשור חיובל** – לקמן מפרש.
44 **ותניא** – נמי דצריך מנין אחר להתירו. **כרס רבעי** – שאמרה תורה "קדש הלולים" (ויקרא
45 ט) וגמרין "קדש" "קדש" ממעשר שני, דכתיב ביה "קדש" – וכל מעשר הארץ מורע
46 הארץ מפני העני" וגו' (שם כז) – שצריך להעלות הפירות לירושלים, או לפירות
47 ולהעלות הדמים לירושלים. ותקנו חכמים במהלך יום אחד לכל צד שלא יפדוהו, אלא
48 הפירות עצמן יעלם ויאכלם שם, כדמפרש לקמן. כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות.
49 **במורה לוד** – היינו לוד לירושלים בתוך מהלך יום. דהא אמרין לוד בתוך מהלך יום
50 מן המערב, ונמצא מורה לוד לירושלים. **ביצדע ממרקי** (ברכות דף קא.) יש
51 פלוגתא: חד תני נטע רבעי, וחד תני כרס רבעי. להפסידו.

להפקיד

להתיר החרם. ומדלא כתיב הכי – שמע מינה גבי תשמיש צריך להתיר, משום דכתיב "אל חרמות שמימין לזמן, מכי עבר ד

ובקש רבי אליעזר להפקירו לעניים – ואם תאמר: אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא – אם כן מה הריוחו עניים בזה? הא היה צריכין לפדותו קודם אכילה, שהרי לא היה חומה לירושלים, ולא היה יכולין לבלול בשום מקום רק לפדותו קודם אכילה? ויש לומר: לפירש רש"י נחא, דפירש קדושה ראשונה אליבא

דב"י אליעזר קדשה לעתיד לבא – אם כן יכולין

העניים להביא פירות לירושלים ולאכלן שם בלא

פדיוהו, אי נמי: אפילו ס"ל לא קדשה לעתיד לבא

– מכל מקום היו מרויחין העניים, דהא הקדש

שזה מנה שחללו על שזה פרוטה מחולל, ואפילו

לכתחילה, בזמן הזה, כדאיתא בערבין (כ"ט, א).

מכרי כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו וגו' –

פירוש: מכדי כתיב "אל מול הדר הוא"

דמשמע: כל זמן שהוא בהיותו בקדושה

ששכינה שרויה עליו דוקא – אסור, אבל נסתלקה

שכינה – מותר, ואם כן "במשוך היובל" למה לי?

ואם תאמר: דהא "אל מול הדר הוא" בלחות

אחרונות כתיב, "ובמשוך היובל" נאמר קודם לכן,

בלחות הראשונות, ואי לא במשוך היובל – לא

שמעין שריותא בלחות הראשונות? ופירש

בקונטרס: שלא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן

תורה עד יום שהוקם המשכן, ועד בעשרים באייר

בשנה השנית שנעלה הענן, ואם כן שריותא

"במשוך היובל" לא דעי עד שנה שניה, ואז

נאמר כבר "אל מול הדר הוא" דמשמע מינה

שריותא, כדפירש. כי שיטת הקונטרס, ודחוק

הוא, דהא "במשוך היובל" משמע שגם בו ביום

דמתן תורה הותרו לעלות כשימשוך היובל, שלא

היו קולות רק בלחות הראשונות בסיון, ואם כן,

ליכא ולמימר שריותא בלחות "במשוך היובל" לא היה

עד השתא הויבא? ועוד: כיון דמהותא משתמע

היתר בהדיא כדפרישית, אם כן איך צריך מניין

אחר להיתר, מדי דהוא אחרמות לאחר הומן,

כדפרישית לעיל, לכן נראה לי הכי פירוש: תא

שמע במשוך היובל וכו' למה לי? והלא בלאו הכי

יש להיתר מסברא, דהא לא אסר להם לעלות

אלא משום שכינה, ואם כן ממילא משתריין

כשנסתלקה השכינה, והא קאמר מכדי כו' – וזו

שלא תאמר דבמשוך היובל אתי למשרי

כשיפסקו הקולות, אף על פי שלא נסתלקה

שכינה עדיין, והאי היתירא לא הוה שמעין

ממילא מסברא, והשתא לא תפשוט מדי – הא

לא אפשר לומר, דמכדי כתיב "גם הצאן והבקר

אל ירעו" בלחות האחרונות, אף על פי שלא היה

שם קולות – ומסתמא הוא הדין נמי בדברות

הראשונות, שנאסרו כל זמן ששכינה בהר אפילו

כשיפסקו הקולות כמו באחרונות, אם כן "במשוך

היובל" לא בא להיתר (אלא) כשיפסקו הקולות,

(שנסתלקה) שכינה, והאי היתירא שמעין ממילא מסברא, אלא שמע מינה שצריך מנין אחר

להיתר.

מי לא מודה רבן יוחנן כי זכאי כו' הדין קדש ולמחר קדש – ואם תאמר: והא הוא עצמו

תקן לקבל עדות החדש כל היום! ופירש הקונטרס: הני מילי לענין שמונין המועדות

מיום הראשון, ואפילו באו לאחר המנחה, אבל מלעשות יום שני קדש – לא נעקרה תקנה

ראשונה ממקומה, וקשה: דמנין ליה הך סברא דתקיני לענין מועדות לחוד, הא לענין יום

טוב הוי יום שני נמי קדוש, ואם כן תתא הביצה אסורה? ואימא: כיון שהתקין שיהו מקבלין

כל היום – אם כן כשהיו עושין שני ימים דם מספק, ושתי קדושות נניהו, וביצה מותרת!

לכך נראה כפירוש רבינו חננאל, דגרסי: מי לא מודה: שאם לא באו כו', ומכל מקום קשה

דכיון שלא באו – אם כן הוי שני ימים מספק, ואם כן שתי קדושות נניהו וביצה מותרת ויש

לומר דהכי פירושו: שאם לא באו עדים עד סמוך לחשכה, ומדי החשיך, ולא היה שהות

ביום כדי לקבל עדותם, ומכל מקום היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין – אלמא דקדושה אחת נניהו, והא דאמר התקיני שיהו מקבלין עדותן כל היום – היינו היכא דבאו עדים

ביום או קודם המנחה או לאחר מיד, והשתא דאיתיה להכי אין למחוק גרסת הספריים אם באו עדים וכו' כדפירש. ומכל מקום יש ליישב פירש רש"י, ודקשיא לך מנא ליה הך סברא, הכי

פירוש: מי לא מודה רבן יוחנן כי זכאי וכו' כגון קדם חורבן, דהוי קדושה אחת, ואם כן, גם לאחר חורבן נמי, כשהיו עושין שני ימים כמו קודם חורבן – דם קדושה אחת.

מיומות

ובקש להפקירו לעניים, אמרו לו תלמידיו: רבי! כבר

נמנו עליך חבריך והתירוהו, מאן חבריך – רבן

יוחנן בן זכאי, טעמא – דנמנו, הא לא נמנו – לא.

מאי "ואומר"? הכי קאמר: מפדי פתיב "היו נבונים

לשלושת ימים אל תגשו אל אשה" – "לך אמור להם

שובו לכם לאהליכם" למה לי? שמע מינה: כל דבר

שבמנין צריך מנין אחר להיתרו, וכי תימא: למצות

עונה הוא דאיתא – תא שמע "במשוך היובל המה יעלו

בהר", מפדי פתיב "גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול

ההר ההוא", "במשוך היובל" למה לי? שמע מינה:

דבר שבמנין צריך מנין אחר להיתרו, וכי תימא: הני

מילי – בראויותיה, אבל בדרבנן לא – תא שמע:

פרם רבעי, והא פרם רבעי דרבנן וקאמר ליה: כבר

נמנו עליך חבריך והתירוהו, וכי תימא: ביצה נמי

אמנו עליה רבן יוחנן בן זכאי ושרייה, כי אמנו –

אעדות, אביצה – לא אמנו, אמר ליה אב"י: אטו ביצה

במנין מי הווא? ביצה בעדות תליא מלתא, אהסר

עדות אהסר ביצה, אשתרי עדות אשתרי ביצה, רב

אדא ורב שלמן, תרוייהו מפי בלוחות, אמרי: אף

מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה, מאי

טעמא מהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו: אשתקד מי

לא אכלנו ביצה ביום טוב שני, השתא נמי יוכל.

ולא ידעי דאשתקד שתי קדושות הן, והשתא קדושה

אחת היא, אי הכי, עדות נמי לא נקבל, מאי טעמא

מהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו: אשתקד מי לא

קבלנו עדות החדש כל היום פולו, השתא נמי נקבל.

הכי השתא? היום עדות מסורה לבית דין, ביצה

לכל מסורה, רבא אמר: אף מתקנת רבן יוחנן בן

זכאי ואילך ביצה אסורה, מי לא מודה רבן יוחנן בן

זכאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין

אותו היום קדש ולמחר קדש? ואמר רבא: הלכתא

פתייה דרב בהני תולת, בין לקולא בין להוימרא.

אמר

הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו, אבל במנין דרבנן – לא בעינן שריותא בהדיא, אלא

מכללא, תא שמע ברם רבעי – דהא הוצרך להעלות פירות עצמן במהרה יום דרבנן

הוא, וקא בעי מנין, ואף על גב דאיכא למשרייה מכלל, וכי תימא ביצה נמי וכו' – השתא

הדר רב יוסף לאסוקי מלתא, דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה.

ביצה במנין מי הוא? – כלום הוצרכו במנין הראשון לאסורה? מהרה יבנה בית המקדש

– ותחזור תקנה ראשונה, שלא לקבל עדות אלא עד המנחה, מסורה לבית דין – אין

נוקדין להם אלא בית דין, והם יודעין טעמו של דבר, ולא יטעו, לכל מסורה – ליד הכל

היא באה, ואין הכל באין לישאל, וסומכין על מנהגו, מי לא מודה כו' – אף על גב דתקן

לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון, ואפילו באו עדים לאחר

המנחה, אבל מלעשות יום טוב שני – לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה.

אמר

הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו, אבל במנין דרבנן – לא בעינן שריותא בהדיא, אלא

מכללא, תא שמע ברם רבעי – דהא הוצרך להעלות פירות עצמן במהרה יום דרבנן

הוא, וקא בעי מנין, ואף על גב דאיכא למשרייה מכלל, וכי תימא ביצה נמי וכו' – השתא

הדר רב יוסף לאסוקי מלתא, דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה.

ביצה במנין מי הוא? – כלום הוצרכו במנין הראשון לאסורה? מהרה יבנה בית המקדש

– ותחזור תקנה ראשונה, שלא לקבל עדות אלא עד המנחה, מסורה לבית דין – אין

נוקדין להם אלא בית דין, והם יודעין טעמו של דבר, ולא יטעו, לכל מסורה – ליד הכל

היא באה, ואין הכל באין לישאל, וסומכין על מנהגו, מי לא מודה כו' – אף על גב דתקן

לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון, ואפילו באו עדים לאחר

המנחה, אבל מלעשות יום טוב שני – לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה.

אמר

הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו, אבל במנין דרבנן – לא בעינן שריותא בהדיא, אלא

מכללא, תא שמע ברם רבעי – דהא הוצרך להעלות פירות עצמן במהרה יום דרבנן

הוא, וקא בעי מנין, ואף על גב דאיכא למשרייה מכלל, וכי תימא ביצה נמי וכו' – השתא

הדר רב יוסף לאסוקי מלתא, דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה.

ביצה במנין מי הוא? – כלום הוצרכו במנין הראשון לאסורה? מהרה יבנה בית המקדש

– ותחזור תקנה ראשונה, שלא לקבל עדות אלא עד המנחה, מסורה לבית דין – אין

נוקדין להם אלא בית דין, והם יודעין טעמו של דבר, ולא יטעו, לכל מסורה – ליד הכל

היא באה, ואין הכל באין לישאל, וסומכין על מנהגו, מי לא מודה כו' – אף על גב דתקן

לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון, ואפילו באו עדים לאחר

המנחה, אבל מלעשות יום טוב שני – לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה.

אמר

להפקירו לעניים – שילקטוהו הם, ויעלוהו לירושלים ויאכלוהו שם, שהיה עליו טורח

להעלות שם הפירות, כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו – לפדותו ולהעלות דמיו, ואף על

גב דלאחר חורבן הוה – קסברי: קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא,

וצריך להעלות הפירות או הדמים, טעמא דנמנו הא לא נמנו לא – ואף על גב דממילא

ליתא לתקנתא קמייתא, דהא כדי לעטר שוקי

ירושלים הוא דהוה, וכיון דחרבה – מה לנו

לעטרה לצורך הגויס? ואפילו הכי צריך מנין.

מאי ואומר – כלומר: כיצד אנו למדין מן

המקרא הראשון, ולמה נאמרו שנים, הכי קאמר

– כך למד מן הראשון: מכדי כתיב "היו נבונים

לשלושת ימים אל תגשו אל אשה", וממילא

אישתרו בתשמיש לאחר שלשה ימים שקבלו

את התורה, למה ליה למחדר ולמיתן להו רשות

לשוב לאהליהם, הדיינו תשמיש? שמע מינה –

הואל קדושה בריך הוא אסר – בעי למשרייה

הוא גופיה בהדיא, והוא הדין לכל דבר שבמנין,

וכי תימא – כלומר: וקרא ד"במשוך היובל"

דילין תנא מיניה – להכי הדר ביה וילין מהתם,

דהכי קאמר לך: וכי תימא דהאי "שובו לכם"

לאו למשרי תשמיש, דהא ממילא משתרי, אלא

לצוותן לשוב במצות המלך על כרחו, שלא

לגרוע עונת נשותיהן, תא שמע – מהכא:

"במשוך היובל" – שימשוך בחסותך שכינה מן

ההר, ויארץ התוקע את קולו כמנהג התוקע

באחרונה, לשון אחר: "במשוך היובל" –

שימשוך התוקע מלתקוע, והכי מפרש לה

במכילתא: "במשוך היובל" – בפסוק היובל,

מכדי כתיב – בלוחות האחרונות "ואיש לא

יעלה עמך" וגו' (שמות לד) מספיה דקרא יליף

"אל מול הדר הוא" – כל זמן שהיו בהיות

קדושתו, שהשכינה עליו – אסור, אבל נסתלק

שכינה – מותר, שמעין ממילא, למה ליה

לאדכרי שריותא בהדיא בלוחות הראשונות,

ולמימר נסתלקה שכינה – המה יעלו, והלא לא

נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד אחד

בחדש שהוקם המשכן, ועד בעשרים באייר

שנעלה הענן, והיה לו ללמוד היתר כשנסתלק

מאל מול הדר הוא", ובמסכת תענית (כ"א, ב)

נמי מהדוא קרא יליפין, דתניא, רבי יוסי אומר:

לא מקומן של אדם מכבדו, אלא הוא מכבד

מקומו, שכל זמן שהשכינה היתה בהר אמרה

תורה "גם הצאן והבקר אל ירעו" וגו', נסתלקה

שכינה – אמרה תורה: "במשוך היובל המה יעלו

בהר", הלכך, למה ליה לכתוב בהדיא "המה

יעלו" ולא אישתרי ממילא מדוקיא דהדר

ההוא? שמע מינה: צריך מנין אחר להיתרו כו',

הני מילי בראויותיה – באיסור שיצא מפי

הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו, אבל במנין דרבנן – לא בעינן שריותא בהדיא, אלא

מכללא, תא שמע ברם רבעי – דהא הוצרך להעלות פירות עצמן במהרה יום דרבנן

הוא, וקא בעי מנין, ואף על גב דאיכא למשרייה מכלל, וכי תימא ביצה נמי וכו' – השתא

הדר רב יוסף לאסוקי מלתא, דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה.

ביצה במנין מי הוא? – כלום הוצרכו במנין הראשון לאסורה? מהרה יבנה בית המקדש

– ותחזור תקנה ראשונה, שלא לקבל עדות אלא עד המנחה, מסורה לבית דין – אין

נוקדין להם אלא בית דין, והם יודעין טעמו של דבר, ולא יטעו, לכל מסורה – ליד הכל

היא באה, ואין הכל באין לישאל, וסומכין על מנהגו, מי לא מודה כו' – אף על גב דתקן

לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון, ואפילו באו עדים לאחר

המנחה, אבל מלעשות יום טוב שני – לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה.

אמר

הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו, אבל במנין דרבנן – לא בעינן שריותא בהדיא, אלא

מכללא, תא שמע ברם רבעי – דהא הוצרך להעלות פירות עצמן במהרה יום דרבנן

הוא, וקא בעי מנין, ואף על גב דאיכא למשרייה מכלל, וכי תימא ביצה נמי וכו' – השתא

הדר רב יוסף לאסוקי מלתא, דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה.

ביצה במנין מי הוא? – כלום הוצרכו במנין הראשון לאסורה? מהרה יבנה בית המקדש

– ותחזור תקנה ראשונה, שלא לקבל עדות אלא עד המנחה, מסורה לבית דין – אין

נוקדין להם

ביצה דף ה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמט

החודש, שכיון שאתם לקבל עדות החודש לאחר המנחה, ותיקנו
להמשיך ולנהוג דין יו"ט באיסור מלאכה כל היום הראשון אף
שרק מחר ראש השנה, ונמצא ששני הימים של ראש השנה
קדושה אחת הם, ממילא אתם ביום טוב שני ביצה שנולדה
בראשון, וכיון שביצה עצמה לא נאסרה במנין אין צריך מנין
מיוחד להתירה, אלא כיון שאשתי – הותר לקבל עדות כל היום,
ממילא אשתי – הותרה ביצה, כיון ששוב אין נוהגים שני ימים של
ראש השנה אלא מטעם ספק ושתי קדושות הן, כמו שאמר רבה
לעיל (ע"א).
הגמרא מביאה אמוראים הסוברים כרב יוסף ומטעם אחר: רב אר
ורב שלמן, תרניהו – שניהם מבי בלוחית הם, אמרי אף מתקנת רבן
יוחנן בן זבאי ואילך ביצה אסורה, כדברי רב יוסף ומטעם אחר, מא
מטעם – מהו הטעם לאסור, שהרי מהרה יבנה בית המקדש ותחזור
התקנה הקדומה שאין מקבלים עדות החודש בשלשים באלול
אחר המנחה, ונמצא שכשיבואו העדים אחר המנחה שני הימים
קדושה אחת הם, ויטעו ויאמרו האנשים אשתך – בשנה שעברה
לפני שנבנה המקדש, מי לא אכלנו ביצה שנולדה בראשון ביום
טוב שני, השתא בשנה זו נמי ניכול, ולא ירעי שטעות בידם,
האשתך שעדיין לא נבנה המקדש שתי קדושות הן, והשתא
שנבנה המקדש ואין מקבלים עדים לאחר המנחה נמצא שנוהגים
יום טוב אפילו בלא ספק וקדושה אחת היא ויש לאסור הביצה,
וכדי שלא יטעו בה לכשיבנה המקדש אסורה גם בזמן הזה. מקשה
הגמרא: אי הכי עדות נמי לא נקבל אחר המנחה בזמן הזה, מא
מטעם, שהרי מהרה יבנה בית המקדש ויהיו צריכים לחזור לתקנה
הקדומה שלא לקבל עדים אחר המנחה משום קלקול השיר
והקרבנות, ויטעו ויאמרו בית דין אשתך קודם שנבנה המקדש, מי
לא קבלנו עדות החדש בל היום בולו כתקנת רבן יוחנן בן זכאי,
השתא נמי נקבל, ולא ישימו ליבם לכך שכיון שנבנה המקדש
חזרה תקנה הראשונה למקומה, ועל כרחך לא חשש רבן יוחנן בן
זכאי שהתקין לקבל כל היום, משום מהרה יבנה המקדש, ואם כן
גם ביצה אין לאסורה משום זה. מתרצת הגמרא: הכי השתא – מה
ענין זה לזה, אין לדמות דין הביצה לדין העדות, היום עדות אסורה
לביטוי דין ואין לנו לחשוש שמא יטעו חכמי ישראל בדבר זה, שהרי
יודעים הם טעמו של דבר ובדאי ידעו שכיון שנבנה המקדש שוב
אין לקבל עדים אחר המנחה, אבל ביצה שנולדה בראש השנה
לכל אסורה – דינה נוגע לכל אדם ממשאל, ויש לחשוש שמא
יטעו בני אדם ולא ידעו שאחר שנבנה המקדש נשתנה דין הביצה
ויסמכו על מנהגם להתירה ולא יבואו לשאול לחכמים, ולכך
אסורה רב אדא ורב שלמן גם בזמן הזה.
הגמרא מביאה עוד דעה האוסרת: רבא אמר, אף מתקנת רבן יוחנן
בן זבאי ואילך ביצה אסורה, ומטעם אחר, מי – האם לא מודה רבן
יוחנן בן זבאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעה, שאף שמקדשים
החודש על פיהם ונקבע א' תשרי בראשון, נוהגין אותו היום קדש
ולמחר קדש אף שאין ספק בדבר שהשני חול הוא, ועל כרחך
משום שכן תיקנו חכמים שיהיו כיום אחד ארוך וקדושה אחת הם,
וממילא ביצה באיסורה עומדת.
ההלכות במחלוקת אלו: ואמר רבא הלכתא בותיה דרב כהני תלת
– הלכה כרב באלו שלוש הדעות הנזכרות לעיל: א. שביצה
שנולדה בשבת אסורה ביום טוב שלמחרתו (לעיל ד. ב. שביצה
שנולדה ביום טוב ראשון של גלויות שמוותקו בשני (לעיל ד. ג.
שביצה שנולדה ביום הראשון של ראש השנה אסורה בשני (שם).
בין לקולא – לענין שני ימים טובים של גלויות שנחלק בהם רב על
רב אסי להקל ולהתיר בשני ביצה שנולדה בראשון, בין לחומרא
– בין לענין שבת ויו"ט הסמוכים ולענין שני ימים של ראש השנה
שנחלק בהם להחמיר.

ובקש להפיקו לענינים שילקטוהו הם ויעלוהו לירושלים ויאכלוהו
שם, כי היה קשה לו לטרוח בעצמו ולהעלותם לירושלים, אמרו
לו תלמידיו, רבי, אינך צריך לכך ויכול אתה לפדותו ולהעלותו,
משום שכך נמנו עליך חבריך והתירוהו לפדותו ולהעלות את
דמיו. מבררת הגמרא: מאן חבריך שהתירוהו, רבן יוחנן בן זבאי
ובית דינו, משום שכשיירושלים חרבה אין צריך לעטרה בפירות.
ומדייק רב יוסף מן הברייתא, מטעם דנמנו החכמים להתיר, לכך
הוא מותר, הא לא נמנו לא, ואף על פי שבטלה סיבת התקנה.
הגמרא מפרשת את דברי רב יוסף: מאי ואמר במשך היוכל המה
יעלו בהר' – כיצד למדים מהפסוק הראשון ולמה הוצרך להביא
פסוק נוסף, הכי קאמר, מכדי בתיב בפרשת יתרו קודם מתן תורה
היו נכנים לשלש ימים אל תנשו אל אשה לצורך הכנה למתן
תורה, וממילא אנו יודעים שאחר מתן תורה שוב אין צורך
בפרישה ויהיו מותרים בתשמיש, ואם כן לך אמר להם שובו לכם
לאהליכם' שמשמעותו להתיר להם תשמיש, למה לי, אלא שפע
מינה כל דבר שנקמנו צריך מנין אחר להתירו, ולכך כיון שנצטוו
מפי הקב"ה בעצמו לפרוש מן האשה אי אפשר להתיר האיסור
אלא בהיתר מפורש מפי הקב"ה. וכי תימא – ואם תאמר שהכתוב
'שובו לכם לאהליכם' לחייבם במצות עונה לנשיהם הוא דאמא –
הוא בא, ואם כן אין להוכיח מפסוק זה שצריך מנין אחר להתירו,
לכך תא שפע – בוא ולמד מכתוב אחר, שנאמר קודם מתן תורה
(שמות יט ב) שאסר הכתוב לעלות להר סיני, ואחר כך נאמר (שם
יג) 'במשך היבל – כשתשמע תקיעה גדולה לסימן סילוק שכינה
המה יעלו בהר', וקשה, מכדי בתיב – הרי נאמר (שמות לד ג)
כשעלה משה לקבל לוחות אחרונות 'גם הצאן והבקר אל ידעו אל
מול ה' ה'הוא', וממה שכתוב 'אל מול ה'הוא' יש ללמוד
שדווקא כל זמן שהוא בהווית קדושתו שהשכינה שורה על ההר
אסור לעלות עליו, ומשמע שאחר סילוק שכינה מותר לעלות
להר, ואם כן הכתוב 'במשך היבל' להתיר עליה להר לאחר סילוק
שכינה למה לי, הרי בלא הכתוב ידעו שמותר, אלא שפע מינה דבר
שנקמנו צריך מנין אחר להתירו, ולכך כיון שנאסרו מפי הקב"ה
הוצרך הכתוב להתירם מפי הקב"ה. וכי תימא – ואם תאמר הני
מילי פדאורייתא – כל זה הוא בדברים שמן התורה, שכיון
שהאיסור יצא מפי הגבורה הוצרכו לשמוע ההיתר מפי, אצל
בדברים דרבנן, כגון ביצה שאיסורה מדרבנן, לא צריך מנין אחר
להתירו בפירוש, תא שפע – בוא ולמד ראייה מן הברייתא של פירוש
רבנן, והא דין זה שפירוש רבנן הקרוב לירושלים שיש להעלותו
בעצמו, דרבנן הוא, וקאמרי ליה התלמידים לרבי אליעזר כבד נמנו
עליך חבריך והתירוהו, ומשמע מדבריהם שבלא מנין לא היו
יכולים להתירו. לכך הביא רב יוסף את הברייתא אף שכבר הביא
בן משני פסוקים.
רב יוסף מסיים את דבריו: וכי תימא – ואם תאמר שביצה שנולדה
בראשון של ראש השנה, נמי אמנו עליה רבן יוחנן בן זבאי במנין
חכמים ושריה לאחר החורבן, שהרי כיון שתיקנו שמקבלים עדות
החודש כל היום נמצא ששני הימים שתי קדושות הם כשאר ימים
טובים של גלויות, ושוב אין לאסור ביום שני ביצה שנולדה
בראשון, אין לומר כן, שהרי כי אמנו רבן יוחנן בן זכאי עם
החכמים, אעדות – שנמנו לתקן שיקבלו עדי החודש כל היום,
אבל אפיצה לא אמנו – לא התקין רבן יוחנן בן זכאי לענין דין ביצה
כלל, ולכך ביצה באיסורה עומדת כיון שלא נמנו עליה להתירה.
אביי מקשה על דברי רב יוסף: אמר ליה אביי לרב יוסף, אמי
האם איסור ביצה שנהג בזמן שבית המקדש היה קיים, במנין מי
הוא – האם נמנו עליה חכמים לאסורה בפירוש, הרי לא תיקנו
החכמים אלא שלא יקבלו עדים לאחר המנחה, ופיצה מאליה
נאסרה משום שפערות תליא מלתא – היא תלויה בדין עדות

1 עוד אודות שני ימים טובים לגבי ביצה שנולדה בראשון ולגבי
2 דינים אחרים: אָמַר רַבָּא, מַתְּ הַמוּטֵל לַפְּנִינוּ לְקוּבְרוּ בְּיוֹם טוֹב
3 רֵאשֹׁן, וְיִתְעַסְקוּ בּוֹ בְּקִבְרֹתוֹ עֶמְמִים – נִכְרִים וְלֹא יִשְׂרָאֵל. וְאִם
4 שְׁאִמְרִיהָ לִנְכְרֵי אֲסוּרָה מִשּׁוּם שְׁבוּת, הַתִּירוּהָ מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמֶּת.
5 אֲבָל מַתְּ שְׁצִירָךְ לְקוּבְרוּ בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי, וְיִתְעַסְקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל
6 בְּקִבְרֹתָהּ, וְאִפְּלוּ בְּשָׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כֵּן הוּא, וְאִם עַל
7 פִּי שֶׁהוּא חֲמוּר מִשְׁאֵר יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלוּיוֹת, כִּפִּי שִׁיבֹאֵר בְּסִמּוּךְ,
8 מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמֶּת הִקִּילוּ בּוֹ וְהַשְׁווּהוּ לְיוֹם שֶׁנִּי שֶׁל שָׂאֵר יָמִים
9 טוֹבִים, אֲבָל אֵין זֶה אֵלָּא בְּמֵת בְּלִבָּהּ, מַתְּ שְׁחָן בֶּן בְּבִיצָה שֶׁבָּה לֵאמֹר
10 הִקְלוּ וְאִם נִוְלְדָה בְּיוֹם הַרְשָׁאָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֲסוּרָה בְּיוֹם הַשָּׁנָה
11 וְכִמוֹ שְׁאִמְרָה רַבָּא לְעִיל (ה:). וְנִתְרַעַץ אֲמַרִי, אִם בְּבִיצָה יֵשׁ לָנוּ
12 לְהַקֵּל וְלִהְתִּיר בְּיוֹם הַשָּׁנָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵת הַבִּיצָה שֶׁנִּוְלְדָה
13 בְּיוֹם הָרֵאשֹׁן, דְּמַתְּ דְּעֵתִיךְ – מַה טַעֲמִךְ לִאֲסוּר בְּיוֹם הַשָּׁנָה שֶׁל רֹאשׁ
14 הַשָּׁנָה לְרִחוּקִים מִמָּקוֹם הַבֵּית דִּין, הֲלֹא הוּא מִשּׁוּם שְׁבוּתָן הַבֵּית
15 הַזֶּה נִוְהֵגִים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים כְּקִדּוּשָׁה אַחַת, וְאֲסוּרָה אֵת הַבִּיצָה
16 שֶׁנִּוְלְדָה בְּרֵאשֹׁן אִם בְּשֵׁנִי, מִשּׁוּם שֶׁחֲשִׁשׁוּ דְלָמָּה – שְׁמָא יִבְּאוּ
17 עַדִּי הַחוּדֶשׁ בְּיוֹם הָרֵאשֹׁן לֵאמֹר הַמִּנְחָה וְלֹא יִקְבְּלוּ אֵת עֲדוּתָם
18 וּמַעֲבָרֵי לֵיהּ לְאִילּוּל, וְלֹא יִקְדְּשׁוּ אֵת הַחוּדֶשׁ אֵלָּא בְּיוֹם הַשָּׁנָה, וְאִם
19 יִהְיֶה גַם הָרֵאשֹׁן קִדּוּשׁ מִדְּרַבָּנָן, וְשְׁנֵי הַיָּמִים יִחֲשְׁבוּ לְיוֹם אֶחָד
20 אֲרִיכְתָּא, וְלִדְעַתְךָ גַם הַיּוֹם יֵשׁ לְנַהוּג כֵּן, כִּי נִמְשַׁךְ דִּין קִדּוּשָׁה אַחַת
21 כְּבוֹזֵן הַמְּקֻדָּשׁ, אִךְ לֹא כֵן הוּא, דְּהָא אֲמַר רַב חִינְנָא פְּרִי הֶהָיָה אֲמַר
22 רַב, מִיָּמִינוּ עֲזָרָא וְאִילּוּף לֹא מִיָּצִינוּ אִילּוּל מְעוּבָר, שֶׁאִם עַל פִּי שְׁתִּיקָנוּ
23 שֶׁלֹּא לְקַבֵּל עֲדִים מִן הַמִּנְחָה וְלִמְעֵלָה, בְּפוּעֵל לֹא אִירַע כְּדִבְרֵי הַזֶּה
24 מַעֲלוֹם וְאֵלָּא תְּמִיד קִידְּשׁוּ אֵת חוּדֶשׁ תְּשֵׁרִי בְּשִׁלְשִׁים בְּאִילּוּל,
25 וְתִמְנִיד הִיא הַיּוֹם הָרֵאשֹׁן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה קִדּוּשׁ מִן הַתּוֹרָה, וְאִם
26 כֵּן מַעֲלוֹם לֹא נִתְקִימָהּ הַתְּקֵנָה שֶׁל קִדּוּשָׁה אַחַת, וּמֵאֲחֵר הַיּוֹם
27 מִבּוֹרֵר לָנוּ שֶׁמַּעֲלוֹם לֹא נִחְשְׁבוּ בְּאֵמֶת כִּיּוֹמָא חֲדָא אֲרִיכְתָּא, לִכֵּן
28 אִם שְׁנוּהֵגִין שְׁנֵי יָמִים רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵין לְנַהוּג בְּהֵם קִדּוּשָׁה אַחַת,
29 אֲלֹא כְּקִדּוּשָׁה נִפְרֶדֶת כְּשֶׁאֵר שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלוּיוֹת.
30 הַגְּמָרָא דְּנָה בְּקִבְרֹת מַת בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי: אֲמַר מֶר וּזְמָרָא, לֹא אֲמַרִן
31 – לֹא אִמְרִנוּ שְׁבוּתָם טוֹב שְׁנִי יִתְעַסְקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא בְּמִקְרָא
32 דְּאֶשְׁתֵּתִי – שֶׁהִשְׁתַּהֲהָה הַמֶּת זְמַן מִמוּשָׁךְ מִמִּיתָתָהּ, וְהוּא עֵלּוּל
33 לְהִסְתִּירָהּ אִם יִשְׁהוּרָה עוֹד, אֲכָל אִם עֲדִינָן לֹא אֶשְׁתֵּתִי, מִשְׁחִינָן לֵיהּ
34 – מִשְׁחִים אוֹתוֹ עַד לְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב וְאִם יִקְבְּרוּהוּ. רַב אֲשִׁי אֲמַר, אִם
35 עַל גִּבְ דְּלֵא אֶשְׁתֵּתִי הַמֶּת כָּלֵל אֲלֵא מַת בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי, נִמְי לֹא
36 מִשְׁחִינָן לֵיהּ עַד לְמַחֵר אֲלֵא יִקְבְּרוּהוּ בּוֹ בְּיוֹם, מֵאִי מַעֲבָא – מַה
37 הִטַּעַם לִכֵּךְ, מִשּׁוּם שִׂיּוֹם טוֹב שְׁנִי לְגַבִּי מַת, פְּחוּל שְׁוִיָּה רַבָּנָן –
38 עֲשֵׂאוּהוּ חֲכָמִים בְּיוֹם חוֹל, וְלֹא רַק בְּקִבְרֹתָהּ הִקִּילוּ לַעֲשׂוּתָהּ עַל
39 יְדֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא אִפְּלוּ דְּבָרִים שְׂאִינֵם הַכְּרָחִים לַעֲצֵם הַקְּבוּרָה
40 נַעֲשִׂים עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן לְמִינֵי לֵיהּ – לְחַתּוֹךְ לוֹ גְּלִימָא הַעֲשׂוּיָה
41 לְכַבּוּדָּהּ, וְלְמִינֵי לֵיהּ אֶסָּא – לְקַצּוֹץ הָרֶס בְּכַדִּי לְהַנִּיחוֹ עַל מִיטַת
42 הַמֶּת לְכַבּוּדָּהּ. אֲמַר רַבִּינָא, וְהָאִידָנָא – וְעִבְשִׁי בּוֹמֵן הַזֶּה, זְמַן
43 הַפְּרָסִים, דְּאִיכָא – שְׁאֵנָא מִצְוִיִּים בְּתוֹךְ אוֹמָה רְשָׁעָה הַנִּקְרָאת
44 תְּבֵרִי, שֶׁהֵם כּוֹפִים אֵת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֵת מִלְּאכְתָּם, וּבְיוֹם
45 טוֹב הֵיוּ מִשְׁתַּמְטִים מֵהֶם בְּאוֹמְרֵם כִּי יוֹם טוֹב הוּא וְאֲסוּר בַּעֲשִׂיַּת
46 מִלְּאכָה, חִיִּישִׁין – חוֹשְׁשִׁים שֶׁאִם יֵרְאוּ אוֹתָם מְקַבְּרִים אֵת מִתֵּיהֶם
47 בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי, שִׁיכּוּפֵר אוֹתָם לַעֲשׂוֹת גַּם אֵת מִלְּאכְתָּם, וְלִכֵּן אֵין
48 לְקַבֵּר אֵת הַמֶּת בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל.
49 * * *

50 עוד אודות שני ימים טובים לענין עירובי תבשילין: רַבִּינָא הִוָּה יָתִיב
51 קָמִיָּה – יֵשֵׁב לַפְּנֵי דְרַב (אִסִּי) [אֲשִׁי] בְּשָׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ
52 הַשָּׁנָה, חֲנֻיָּה – רַאֲהוּ רַבִּינָא דְּהִנּוּה עֲצִיב – שָׂרֵב אֲשִׁי עֲצוּב. אֲמַר לֵיהּ
53 רַבִּינָא, אֲמָאִי – מַדּוּעַ עֲצִיב מֶר. אֲמַר לֵיהּ רַב אֲשִׁי, הֲרִינִי עֲצוּב
54 מִשּׁוּם דְּלֵא אוֹתִיכִי – לֹא הִנַּחְתִּי עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין, וּבְאוֹתָהּ שְׁנָה
55 חָלָה שֶׁבֶת לֵאחֲרֵי שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמֵאֲחֵר וְלֹא הִנִּיחַ בּוֹ
56 רַב אֲשִׁי עִירוּב תַבְשִׁילִין, נִאֲסַר עָלָיו לְבַשֵּׁל מִיּוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת. אֲמַר
57 לֵיהּ רַבִּינָא, וְלֹאֲתִיב מֶר הָאִידָנָא – נִיחַ מֶר כַּעַת, בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשֹׁן
58 שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, עִירוּב תַבְשִׁילִין, וְעַל יוֹכֵל לְבַשֵּׁל לְמַחֵר בְּיוֹם
59 טוֹב הַשָּׁנָה לְצוּרֶךְ שֶׁבֶת, שֶׁהִרִי מֶר לֹא אֲמַר רַבָּא, שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים

60 שֶׁל גְּלוּיוֹת שֶׁחָלוּ בְּיָמֵי חֲמִישִׁי וְשִׁישִׁי, שֶׁסֶּפֶק הוּא מִיָּהּ קִדּוּשׁ וּמִי
61 חוֹל, וְנִזְכַּר בְּיוֹם טוֹב רֵאשֹׁן שֶׁלֹּא הִנִּיחַ מִעֲרַב יוֹם טוֹב עִירוּב
62 תַבְשִׁילִין, מִנֵּי אֲדָם עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין מִיּוֹם טוֹב לְחֵבְרוֹ – לְהַתִּיר לוֹ
63 לְבַשֵּׁל לְמַחֲרָתוֹ בְּיוֹם טוֹב הַשָּׁנִי לְצוּרֶךְ שֶׁבֶת, וּמִתְּקָה עָלָיו וְאוֹמַר,
64 אִם הַיּוֹם חוֹל הִרִי עִירוּבֵי עִירוּב, בְּדִין כָּל עִירוּב שְׁמִינִיחִים אוֹתוֹ
65 מִעֲרַב יוֹם טוֹב, וְאִם הַיּוֹם קִדּוּשׁ אֵין עִירוּבֵי כָּלָם, וְלִמַּחֵר שֶׁהוּא
66 חוֹל בֵּין כֶּךָ מוֹתֵר לִי לְבַשֵּׁל, וְנִמְצָא כִּי מִמָּה נִפְשָׁךְ מוֹתֵר לוֹ לְבַשֵּׁל
67 לְמַחֲרָת לְשֶׁבֶת, וְאִם כֵּן אֵין לָךְ וְרַב אֲשִׁי לְהִיעָצֵב כִּיּוֹן שְׁעִדִּין
68 אֲפִשָׁר לְעַרְבִי. אֲמַר לֵיהּ רַב אֲשִׁי, אֲמַר – כָּל מַה דְּאֲמַר רַבָּא כֵּן הוּא
69 דּוּקָא בְּשָׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלוּיוֹת שֶׁהֵם שְׁנֵי קִדּוּשֹׁתַי, וְרַק אֶחָד
70 מֵהֶם קִדּוּשׁ אֲלֵא שֶׁמִּסּוּפֶךְ לָנוּ מִי הוּא, וְעַל כֵּן מִמָּה נִפְשָׁךְ מוֹעִיל
71 עִירוּב הַיּוֹם הָרֵאשֹׁן לְהַתִּיר אֵת הַיּוֹם הַשָּׁנִי, אֲבָל בְּשָׁנֵי יָמִים טוֹבִים
72 שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁקִדּוּשָׁה אַחַת לָהֶם וְכִיּוֹמָא אֲרִיכְתָּא הֵם, מִי אֲמַר
73 רַבָּא כֵּן, הֲלֹא אֵין נִוְהֵג בְּהֵם הַמִּמָּה נִפְשָׁךְ הָאִמּוֹר שֶׁהִרִי שְׁנֵיהֶם
74 קִדּוּשִׁים בְּתוֹרַת וְדָאִי, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל, וְאִם נִמְנִחַ אֵת הָעִירוּב
75 בְּרֵאשֹׁן הִרִי הוּא כְּמִעֲרַב בְּאִמְצַע הַיּוֹם טוֹב. אִמְרָה לוֹ רַבִּינָא, וְהָא
76 אֲמַרִי נִתְרַעַץ שֶׁאִם בְּשֵׁנִי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּבִיצָה
77 שֶׁנִּוְלְדָה בְּרֵאשֹׁן מוֹתֵרָת בְּשֵׁנִי, כִּי מִמָּה נִפְשָׁךְ אִם הָרֵאשֹׁן חוֹל
78 נִמְצָא כִּי נִוְלְדָה מִעֲרַב יוֹם טוֹב, וְאִם הָרֵאשֹׁן קִדּוּשׁ בּוֹדָאִי מוֹתֵרָת
79 בְּשֵׁנִי שֶׁהוּא חוֹל, הִרִי לָנוּ כִּי גַם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵין שְׁנֵי הַיָּמִים
80 קִדּוּשִׁים בְּתוֹרַת וְדָאִי. אֲמַר לֵיהּ רַב מְרִדְכִי, שְׁהִיָּה תְּלִמִּידוֹ שֶׁל רַב
81 אֲשִׁי, לְרַבִּינָא, אֵל תְּקַשֶּׁה לְרַב אֲשִׁי מִדְּבַרֵי נִתְרַעַץ, שֶׁהִרִי פְּרִיּוֹשׁ
82 אֲמַר לִי מֶר – רַב אֲשִׁי, דְּהוּא לֹא כְּבֹר לְהָא דְּנִתְרַעַץ, אֲלֵא כְּבֹר
83 וְשִׁמּוּאֵל שְׁשֵׁנִי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה קִדּוּשָׁה אַחַת הִיא, וְעַל כֵּן לֹא
84 רָצָה לְעַרְבֵי מַהִיּוֹם הָרֵאשֹׁן לְשֵׁנִי.
85 * * *

86 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַחְלוקָת לְגַבִּי אֲפִרּוּחַ שֶׁבַקַּע מְבִיצָתוֹ בְּיוֹם טוֹב;
87 אֲתֵּרָא, אֲפִרּוּחַ שֶׁנִּוְלַד בְּיוֹם טוֹב, רַב אֲמַר, אֲסוּר הוּא בּוֹ בְּיוֹם,
88 וְשִׁמּוּאֵל וְאִיתִיקָא – וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂרָבִי וְיִתְנֵן, אֲמַר, מוֹתֵר הוּא.
89 מִסְבִּירָה הַגְּמָרָא, רַב אֲמַר אֲסוּר, מִשּׁוּם שְׁמוּקָצָה הוּא, שֶׁהִרִי בֵּין
90 הַשְּׁמִשּׁוֹת שֶׁל עֲרַב יוֹם טוֹב קִדּוּם יִצִּיתָאוּ מִהִבְצָה, הִיא אֲסוּר
91 בְּאִיסוּר שְׂרָב, וְלֹא הִיא רְאוּי לְכָלָם, וְשִׁמּוּאֵל וְאִיתִיקָא רַבִּי יוֹהָנָן
92 אֲמַר, מוֹתֵר הוּא, הוּאִיל וּמִתִּיר עֲצֻמוֹ מִעֲתָה בְּשִׁחִיטָהּ, מַה שֶׁלֹּא הִיא
93 קִדּוּם הַלִּידָה, שֶׁאִילוּ הִיוּ בּוֹקְעִים אֵת הַבִּיצָה וּמוֹצִיאִים מִמֶּנָּה אֵת
94 הָאֲפִרּוּחַ, הִיא נִאֲסַר מִשּׁוּם שְׂרָב, וּמִגַּם וְ–מִתּוֹךְ שֶׁעַל יְדֵי לִידָתוֹ
95 הוּא מִתִּיר אֵת עֲצֻמוֹ וְנַעֲשֶׂה רְאוּי לְאִכְלָה עַל יְדֵי שְׁחִיטָהּ, כֵּן הוּא
96 מִתִּיר אֵת עֲצֻמוֹ בְּלִידָתוֹ מֵאִיסוּר מוֹקָצָה. אֲמַר לֵיהּ רַב פְּהֵנָא וְרַב
97 אֲשִׁי לְרַב, וְכִי מַת בֵּין אֲפִרּוּחַ זֶה שֶׁנִּוְלַד בְּיוֹם טוֹב שֶׁאֵתָהּ אֲסוּר
98 מִשּׁוּם מוֹקָצָה, לְבִין עֲגֵל שֶׁנִּוְלַד בְּיוֹם טוֹב שֶׁשְׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא לְהֵלֵךְ
99 שֶׁהוּא מוֹתֵר בְּיוֹם טוֹב לְדַבְרֵי הַכֵּל. אֲמַר לְהוֹ רַב, עֵגֶל שֶׁנִּוְלַד בְּיוֹם
100 טוֹב אֵינוֹ מוֹקָצָה, הוּאִיל וּמוֹכֵן הוּא אֲנָב אֲמִי בְּשִׁחִיטָהּ – שֶׁהִרִי אִם
101 קִדּוּם שֶׁנִּוְלַד הוּא נִיתֵר בְּשִׁחִטָּה אֲמִי, כִּי עוֹבֵר יָרַךְ אִמּוֹ וְהִרִי הוּא
102 כְּאֶחָד מֵאֲבָרֵיהּ, וְאִם נִשְׁחַטָּה אֲמִי בְּעוֹדוֹ בְּמַעֲיָה הִרִי הוּא נִאֲכָל
103 בְּלֹא שְׁחִיטָהּ, מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּאֲפִרּוּחַ, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הִיתֵר עַל יְדֵי
104 שְׁחִיטָהּ עַד לִלְדָתוֹ. שׁוּב הִקְשׁוּ לוֹ, וְכִי בֵּין אֲפִרּוּחַ זֶה לְבִין עֲגֵל
105 שֶׁנִּוְלַד מִן הַפְּרָפָה בְּיוֹם טוֹב שֶׁאִם הוּא מוֹתֵר בְּיוֹם טוֹב, וְלֹא מִצִּינוּ
106 לָמִי שִׁיאֲסִרְנוּ מִשּׁוּם מוֹקָצָה, וְהֲלֹא עוֹבֵר הַטְּרִיפָה אֵינוֹ נִיתֵר
107 בְּשִׁחִטָּה אֲמִי, שֶׁהִרִי אֵין שְׁחִיטָה הַטְּרִיפָה מִתִּירָה לְאִכְלָה, וְאֵינוֹ
108 רְאוּי עַל יְדֵי שְׁחִיטָה עַד לִלְדָתוֹ. וּמֵאֲחֵר שֶׁנִּוְלַד בְּיוֹם טוֹב נִמְצָא, כִּי
109 לֹא הוּכַח מִעֲרַב יוֹם טוֹב, וּמוֹקָצָה הוּא. שְׁתִּיק רַב וְלֹא הִשְׁמִיעַ דְּבַר.
110 אֲמַר רַבָּא וְאִיתִיקָא – וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂרָב יִקָּף אִמְרָה זֹאת, מֵאִי מַעֲבָא
111 שְׁתִּיק רַב, לִימָא לְהוֹ – הִיא לוֹ לְהַשִּׁיבָם, שֶׁאִם עֵגֶל הִנוּל מִן
112 הַטְּרִיפָה אֵינוֹ מוֹקָצָה, הוּאִיל וְכִבֵּר מִעֲרַב יוֹם טוֹב קִדּוּם לִלְדָתוֹ
113 מוֹכֵן הוּא אֲנָב אֲמִי לְהַאֲכִילוֹ לְכָלֵּים בְּעוֹדָה חִיָּה, מַה שֶׁאֵין כֵּן
114 אֲפִרּוּחַ שֶׁנִּוְלַד בְּיוֹם טוֹב, שֶׁקִּדּוּם לִידָתוֹ אֵינוֹ רְאוּי לְכָלָם, מִשּׁוּם
115 שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד לְאִכְלִית כְּלָבִים, וְאִם אֵינוֹ רְאוּי עַל יְדֵי שְׁחִיטָה קִדּוּם
116 שֶׁנִּוְלַד, עַל כֵּן הוּא אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב מִשּׁוּם אִיסוּר גְּנוּל. אֲמַר לֵיהּ
117 אֲבִי לְרַבָּא וְ–אֵל לְרַב יוֹסֵף,

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר – ואם תאמר: והאמרין בערוכין (לט,א ושם) דרבי יוסי אוסר הביצה שנולדה (ובראשון ביום) השני, ואם כן היכי פליגי נהרדעי ארבי יוסי שהוא תנא? יש לומר: דלרבי יוסי אסור אי אתרמי, ונהרדעי אמרי דלא אתרמי. יום טוב שני לגבי מות כחול שזויה רבנן אפילו למינו ליה גלמא ואפילו למינו ליה אסא –

ותימנ: דבמועד קטן (ח,ב ושם) אמרין אין חופרין כוכין במועד, והכא משמע דאין זו מלאכה ויש לומר בפירוש רבינו חננאל, דפירש: שהיו רגילין לחפור הרבה ביחד כדי שיהיו מומונת כשיבאו מתי, ועל זה קאמר דאין חופרין במועד לצורך אחר המועד. **והאידנא** דאיכא חברי חישינן – פירש רש"י: שכופין לישראל לעשות מלאכה, וכשהוא יום טוב מניחין אותם, ואם היו רואין שיקברו מתים – יכופו אותם לעשות מלאכה. והשתא בזמן הזה שאין חברי – מותר. ואין לומר שצריך מניין אחר להיתיר, דכיון דזה הטעם משום חששא, ועברה החששא – עבר הטעם. והכי נמי אמרין גבי מים מגולין דאסורין שמא נחש שטה מהן, ועכשיו שאין נחשים מצויין בנינו – אנו שותין מהן אפילו לכתחילה, אף על פי שהוא דבר שבמניין, ומכל מקום, רבינו תם היה אוסר. ומעשה שהיה במלאין שמת אדם אחד ביום טוב שני ורצו להתעסק בו לקבור, וגער בהן רבינו תם, ושלח להם: בני בשכר אינן בני תורה, ואתם בני תורה; כדאייתא בשבת (קל"ט,ב ושם) שלא לקבור מת ביום טוב שני משום דלאו בני תורה נינהו, ואתי ללוחולי ביה. אבל הרבני יצחק אמר דאין זה דמיון, דהא לענין הרבה דברים אשכחא דאינן בני תורה, כדאייתא ביבמות (מו,א ושם) ופריכין: והא נאכל כמו שהוא חי, וכל שהוא נאכל כמו שהוא חי – אין בו משום בשולי גוים, ומשני: שלא היו בני תורה. ואנו אין אנו חוששין בדבר זה, דקיימא לן דכל שהוא נאכל כמו שהוא חי – אין בו משום בשולי גוים. והרב רבנו יחיאל אומר דלא דמי, דשאני הכא דבצנעה הוא אוכל בביתו, ולא אושא מלאת, אבל לקבור מתים בהרסאי – אושא מלאת, ואין נכון להיתיר. ועוד אמר רבינו תם: דבזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה, כגון לקבל חמס ולהתעסק בצרכיהם. הלכך, אם יראו שיתעסקו לעשות מלאכה בנות – יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות.

אפרוח שנולד ביום טוב וכו' – גראה לומר דאתרמי שנפתחו עיניו היום, דאי לא נפתחו עיניו – קיימא לן דאפילו בחול אסור. **הואיל** ומתיר עצמו בשחיטה – פירש רש"י: מתיר עצמו בלידתו להיות נשחט, אבל קודם לידתו היה אסור, וכיון דאתקן לשחיטה – אתקן נמי לענין מוקצה. ותימנ: למה לזה לשמואל ורבי יוחנן ור' טעמא: תיפוק ליה משום דלית ליה מוקצה, כדאמרין פרק "מי שהשחיר" (שבת ק"ג,ב). דשמואל ורבי יוחנן כרבי שמעון סבירא להו ויש לומר: דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דאית ליה מוקצה שרי מהאי טעמא, ולכך צריך האי טעמא. אי נמי: איצטרך אפילו לרבי שמעון דלית ליה מוקצה, דמודה בהאי מוקצה דהכא, דהוי כגורגורא וצמוקין. והכי מוכח בשבת (מה"ב). **וכי** מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה – דחתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אנב אמו, דהא אמו טרפה והוא מותר. ותימנ: והא

אמר רבא מת ביום טוב ראשון כו' – מת המוטל לקבור, אם יום טוב ראשון הוא וכו'. **מה שאין כן בביצה** – לענין ביצה לא הקלו ביום טוב שני דראש השנה להשוות לשל גליות, דאלו ראש השנה – נולדה בה אסורה בה. **אף בביצה** – נולדה בה מותרת בה. **רמאי דעתך** – לאסרה בשני לרחוקי? מבית דין, דילמא מעברי ליה לאלול – כתננה הראשונה, למנות מיום שני ולעשות שני ימים,

כגון שלא באו עד יום שלשים ואחר. **מימות עזרא ואילך** וכו' – ואף על פי שתקנו, לא אירע שבאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם, ועדיין לא נתקנה. וזו דקט מיומא עזרא – משום דבימי עברוהו, דכתיב בעזרא (נחמיה ח) "וביום השני", ובראש השנה משתעי. **לא אמרין** – דיתעסקו בו ישראל, אלא ראשיתו – ומתירא שלא יסירה, **אסא** – הרס היו מניחין על מטת מת, לכבודו. **דאיכא חברי** – אומה רשעה שהיו בימי פריסים, וכופין את ישראל לעשות מלאכה, וזויה טוב היו נדחין מהן על ידי שאומרים להם: יום טוב הוא. ואם יראו אותם מקברין מתים – יכופו אותם למלאכה. והאי גלמא דאמרין לעיל – אינו צורך המת, שהיו יש לו תכריכין אחרים כל צרכו. שאם צריך לו – מאי אפילו דקאמר? הא אמרין ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל, ועסק זה חציבת קברו וחתך תכריכין, הלכך על ברחק בגלמא שאינו צריך לו מיירי, דומיא דאסא דשרי למגויה, וקא משמע לן דאף על גב דטרוא דלא צריך הוא, אלא משום כבודו עשין לו יותר מדאי – מותר לעשות לו, כיון דלגבי מת כחול שזויה רבנן, חייב – רבינא לרב אשי דהוה עציב, הכי גרסינן: אמאי עציב מר. **אמר** ליה **דלא** וחתך תכריכין – לא הושבת, כלומר: לא הכנית לי ערובי תבשילין, לאפות ולבשל מיום טוב לשבת. דתנן לקמן (ט"ו,ב) עושה אדם תבשיל מערב יום טוב לשם ערוב. **האינא** – ביום טוב ראשון, והוא חמושי בשבת, ועל תנאי הוא אומר: אם היום הוא חול ולמחר קדש – יתא ערוב, ואם היום קדש ולמחר חול – איני צריך לכך. **מי אמר** – והרי הם כיום ארוך, ושניהם קדש. **אמר** ליה רב מרדכי – לרבינא: מנהרדעי לא תותביה למה, בפירוש שמיע ליה מיניה דלא סבר לנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה, כדאמרין בסוטה (מו"ב) גבי ליה לרב ער פרסה: רב מרדכי אלויא לרב אשי כו'. **הואיל ומתיר עצמו** – בלידתו להיות נשחט, מה שלא היה לפני לידתו. אף מוקצה היתיר את עצמו בלידתו, דמגו דאתקן להא אתקן להא. **לעגל שנולד ביום טוב** – דתניא לקמן שמונת בו ביום לדברי הכל. **מוכן אנב אמו** – בעורו בתוך מעיה, אם נשחטה האם היה נאכל, **הטריפה** – בנה אסור אם נמצא בתוכה, דעובר ירך אמו הוא. הואיל ובשחיטת אמו אתה בא לאכלו, וכי נולד ביום טוב מן הטרפה – ליכא למימר הואיל ומוכן אנב אמו, ואפילו הכי בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו, דלא אשכחן מאן דאסר. **לכלבים** – דבין השמשות היתה אמו עומדת לכך, אבל אפרוח שבקליפה – אינו עומד לאכילת כלבים, ואף לא היה ראוי, הלכך: נולד הוא.

מוכן

מוכן הוא דאמרין בחולין (ע"ה), דבן פקועה נותר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בדידה, ואם כן יכול להושיט ידו בעמי אמו וישחטנו, ויהיה מוכן כהאי גוונא ויש לומר: דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיא, דקמבעיא ליה ההם בחולין (ע"ה), אם נותר בן פקועה בארבעה סימנין. אי נמי, יש לומר: הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות, מידי דהוה אשחט בלילה (שם י"ג), דאסור לכתחילה – לא מיקרי מוכן. ועוד יש לומר: דחתם מיירי דאירע שכלו לו חרשיו, והכא מיירי בלא כלל לו חרשיו עד היום, ואם כן לא היו מוכן היום, הואיל ובין השמשות לא היה חזי.

השתא מוכן לאדם לא היו מוכן לבדמה דתנן מתחבין וכו' רבי יהודה כו' לפי שאינו מוכן. ותימיה: הדין מוכן לאדם? אדרבה, לא היו מוכן לאדם. דבין השמשות לא מצי שחית לה – דשמו הוא שבת, והדיבא מוכח מהבא דמוכן לאדם לא היו מוכן לכלבים? על כן נראה להורבינו יצחק דגס: אם לא היתה נבלה מעולם טוב. ולא נראה, דהא בהדיא אמרין לעיל דגבי שבת מתניא, דקאמר גבי שבת

דסתם לן תנא כרבי שמעון וכו', ומייתי הך משנה. ויש לומר: דשפיר מיירי בשבת, ומייתי מן היתור. דאי לא אשמעינן כי אם גבי שבת – לתני: רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה, ותו לא. והייתי יודע דאסורה משום מוקצה. ואמאי היה צריך למיטני לפי שאינו מן המוכן? אם אינו ענין לשבת, דהא שמעינן ליה – תנאו ענין ליום טוב, ואפילו הכי אסור. ואף על גב דהוה מוכן לאדם בין השמשות, משום דמוכן לאדם לא היו מוכן לכלבים, ותימיה: הא דתנן בשבת (מבב, וסם): אין גונתין כלי תחת הרב בשבת לקבל בו שמן, ואם נתנו מבעוד יום – מותר, ואין גונתין הימנו לפי שאינו מן המוכן. היתם מאי דרשינן מן היתור, ולא שייך לרבות יום טוב? ויש לומר: דהתם נמי מרביין מן היתור, אף על פי שכבה הרב כבר – אסור אחרי כן, לפי שאינו מן המוכן. והרב רבנו יעקב מקורבייל תירץ: דשפיר מיירי דוקא לענין שבת, ואף על פי כן מוכח שפיר דמוכן לאדם לא היו מוכן לכלבים. דאי סלקא דעתך מוכן לאדם היו מוכן לכלבים – אם כן בערב שבת מבעוד יום, אם היה מוכן לאדם – היה כמו כן מוכן לכלבים, לפי דבריו דמוכן לאדם היו מוכן לכלבים. אם כן כשהחשיך וקדש היום, אף על גב דנסתלקה הכנה דאדם, שאינה ראויה לאדם עכשיו – מכל מקום היתה מוכנת לכלבים מבעוד יום, וכיון שהיתה מוכנת להם – ההכנה לא נסתלקה בקדוש היום.

מוכן לכלבים היו מוכן לאדם דעתיה דאיניש אבל מידי דחזוי ליה – וקשה: דאם כן אפרוח נמי ידא מותר, שמוכן לכלבים? ויש לומר: דבעינן מוכן ועומד, וזה אינו עומד לכלבים. **עגל** שנולד ביום טוב מותר – ותימיה: מכל מקום הוי אסור משום גולל, כמו ביצה? ויש לומר: דהא דאמר דשייך למיסר גולל – היינו דוקא בדבר מאכל, דמאי דפירות הנושרין ומשקין שובו, אבל בעלי חיים – לא. **ביצים** גמורות מותרות לאכלן בחלב – וקשה: דהא אמרין בעדיית (פרק ה' משנה א'): ביצת נבילה, כל שכמה נמכרת בשוק – בית שמאי מתיירין ובית הלל אוסרין. והבא הדין מותר לאכלן בחלב? ויש לומר: דטעמא משום דבשר עוף בחלב מדרבנן, ואפילו בית הלל מודו. וקשה: דאמרין בעירובין (סב, ושם) אפילו ביעתא בכותחא לא לשרי

איניש במקום רביה, מאי קא משמע לן? פשיטא: דהאיכא בסמוך רבי יעקב דאסור? ויש לומר: דכולי עלמא מודו דביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב, וטעמא דבית הלל דאסרי ביצת נבלה – היינו משום דגורין אטו ביצת טרפה, כדאמרין בעדיית: ומודים בביצת טרפה שהיא אסורה, מפני שהיא גזילה באיסור. **וכי** תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במשנה – פירש רש"י וגילה לנו רבי, והואיל ולא סתם לן במשנה הכי, דהברייתא משבושת. דרבי לא שנוא רבי חיאי מנין ליה. ותימיה: אם כן מאי פריך הא גוללה אסורה, לא בית שמאי ולא בית הלל? ואמאי דחיק נפשיה לאוקומה אליבא דתנאי, והואיל ומשובשת דעל כן צריך לפרש הכי: וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין, תניא, דאדרבה, גוללה חמורה יותר מבמעי אמה, ואתיא נמי בבית זלל וכו' דבמעי אמה דברי הכל שריא. **מני** לא בבית שמאי ולא בבית הלל – ואינו יכול לפרש דקדני בברייתא מה ששייר במתניתין, דהא סלקא דעתך עכשיו שנולדה חמורה בממעי אמה.

מוכן לאדם לא היו מוכן לכלבים – לזמן דאית ליה מוקצה, דהא נתנבלה בשבת לרבי יהודה אתמול בין השמשות היתה עומדת לאדם, וקא חשיב ליה מוקצה בהא לגבי כלבים. אבל מידי דחוי ליה – ועובר שבמעי טרפה – ראו לו לכשילדה, הלכך, מאתמול דעתיה עלויה, אם יולד – יאכלנו. לפי שלא נתפתחו עיניו – ואחרבי לאסורא מ'כל

השרץ השורץ על הארץ' כדלקמן. **עם יציאתה** נגמרה – כשיצאה נגמרה ברייתה, אבל מקמי הכי – לא חשיבא ביצה נגמרה, ולקמיא מפרש ואזיל לזמאי הלבנתא. לאכלה בחלב – דהשתא הוה ביצה ולא בשר, אבל הנמצאת במעי אמה – אינה ביצה, ואסורה לאכלה בחלב. **ביצים** גמורות – ואפילו בלא קליפה לבנה, אלא שהחלמון לבדו גמור. ואף על פי שמעורה עדיין בגידין – שריא, כדלקמן מדפליג רבי יעקב עליה, ואמר: אם היו מעורות בגידין – אסורות. **ביום טוב** – והכי קאמר: יצתה ודאי מבעוד יום מותר, כי ודאי הוא דנגמרה בחול. אבל לא יצתה – לא נגמרה בחול, ואסורה משום הכנה דרבה. וכי תימא – אין הלכה בברייתא זו, דאשמעינן בה מאי דלא אשמעינן במתניתין, ובכשם משנה לא סתם לן רבי הכי, ואם רבי לא שנה רבי חיאי מנין לו. **אלא** הא דתניא כו' – דך ברייתא דלעיל, מאן קתני לה? **לא בית שמאי** ולא בית הלל – לא בית שמאי – דמאי אריא במעי אמה? אפילו נולדה ביום טוב שריא. ולא בית הלל – דאפילו במעי אמן אסירי. ומגדלת אפרוחים – ולענין דין מקח וממכר אתמור, דאם נולדה – נגמר בשוליה, וראויה לגדל ממנה אפרוחים, אבל נמצאת במעי אמה – אינה מגדלת אפרוחים, ואם תבעורה למכור ביצים לגדל אפרוחים, אם מכר אלו – הוי מקח טעות, ובטל מקח.

דפחאי

ומותרת לאכלה בחלב, הא במעי אמה אסורה לאכלה בחלב? והתניא: השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות – מותרות לאכלן בחלב! **אלא**: עם יציאתה נגמרה ומותרת לאוכלה ביום טוב. הא במעי אמה אסורה לאכלה ביום טוב? והא תניא: השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות – מותרות לאכלן ביום טוב? וכי תימא: קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין – הא נמי תניא: ביצה שנולדה ביום טוב, בית שמאי אוסרים: תאכל, ובית הלל אוסרים: לא תאכל. ועד כאן לא פליגי בית שמאי ובית הלל אלא בגוללה, אבל במעי אמן – דברי הכל שריין. וכי תימא: בית הלל אפילו במעי אמן נמי אסרי, והאי דקתני גוללה – להודיעך כהן דבית שמאי דאפילו גוללה נמי שרי, אלא **הא דתניא**: השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות – מותרות לאכלן ביום טוב, מני? **לא בית שמאי** ולא בית הלל? **אלא**: עם יציאתה נגמרה – ומגדלת אפרוחים, במעי אמה – אינה מגדלת אפרוחים. למאי נפקא מיה – למקח וממכר. כי ההוא דאמר להו: פיעי

דפחאי

ומצא

ביצה דף ו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזר והדר" (ליום שבת קודש) קנג

49 היא, כרבי אליעזר בן יעקב.
 50 עוד אודות ביצה שנולדה: אמר רב הונא אמר רב, ביצה עם יציאתה
 51 נגמרה בריאתה, אבל קודם לכן אין היא ביצה גמורה. מבררת
 52 הגמרא: מאי עם יציאתה נגמרה, ומה נפקא מינה מעובדא זו,
 53 אילימא – אם נאמר שהכוונה עם יציאתה מהתרנגולת נגמרה
 54 ומותרת לאכלה בקרב, הא כל זמן שהיא במקעי אמה אסורה לאכלה
 55 בקרב, משום שלא נגמרה ועדיין דין בשר לה שאסור לאכלו
 56 בחלב, והתניא בברייתא, השוחט את התרנגולת ונמצא בה ביצים
 57 נמורות, מותרות לאכלן בקרב, שאפילו שעדיין לא התכסו
 58 בקליפתן הלבנה, ולא נגמר אלא החלמון לבדו, אין להם דין בשר
 59 אלא יש להם שם ביצה, ואם כן אין לומר שבא לומר זאת.
 60 הגמרא מנסה לפרש באופן אחר את דברי רב: אלא נאמר שכונת
 61 רב עם יציאתה נגמרה ומותרת הביצה לאכלה ביום טוב אם נולדה
 62 מערב יום טוב, כי במקרה זה ודאי נגמרה בחול, הא אם עדיין היא
 63 במקעי אמה, שנשחטה ביום טוב, אסורה היא לאכלה ביום טוב,
 64 משום שלא נגמרה בחול אלא ביום טוב גופו, ואמר רבה לעיל,
 65 שכל סעודות השבת והיום טוב צריכות להיות מוכנות ומזומנות
 66 מבטור יום של חול, וכל דבר שלא נגמרה הכנתו מחול אסור ביום
 67 טוב כאמור, והא תניא בברייתא, השוחט את התרנגולת ונמצא בה
 68 ביצים נמורות, מותרות לאכלן ביום טוב, ואין חוששים לכך שלא
 69 נגמרה בחול. וכי תימא – ואם יעלה על דעתך לומר שאין הלכה
 70 כברייתא זו, משום דקא משמע לן בכרייתא מאי דלא אשמעינן
 71 במתניתין – שהיא מחודשת דבר שאינו נמצא במשנה, ואם רבי
 72 כותב המשנה לא שנה, מניין חידש כן רבי חייה שכתב את
 73 הברייתא, הרי לא ניתן לומר כן, דהא נמי תניא – שהלא שנינו
 74 גם דין זה במשנתנו, ביצה שנולדה ביום טוב, בית שמאי אומרים,
 75 תאכל, ובית הלל אומרים, לא תאכל, ועד כאן לא פליגי – ולא
 76 נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא בביצה שנולדה ביום טוב, אבל
 77 בעוד הביצים במקעי אמן, דברי הכל שריין – מותרות הן ביום טוב
 78 לאחר שחיתת אמן. וכי תימא, שבית הלל אפילו ביצים שנמצאו
 79 במקעי אמן ביום טוב נמי אסרי, והאי דקתני במשנה שאסורים
 80 בביצה שנולדה לאו דווקא הוא, אלא נקטה המשנה כן כדי
 81 להודיע דבין בית שמאי ובית הלל אסורים גם בביצה שנמצאה
 82 גם כן התירו, אבל לעולם בית הלל אסורים גם בביצה שנמצאה
 83 במעי אמה, אלא אם כן היא דתניא בברייתא הנוכרת, השוחט את
 84 התרנגולת ונמצא בה ביצים נמורות מותרות לאכלן ביום טוב, מני
 85 – בשיטת מי נאמרה. הרי לא בית שמאי היא, שהרי מתירים הם
 86 אף בגולה ביום טוב, ואילו הברייתא לא התירה אלא בביצה
 87 שלא נולדה, ואף לא בית הלל היא, שהרי לדבריהם אסורים הם אף
 88 ביצה במעי אמה.
 89 מסיקה הגמרא: אלא כונת רב עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים
 90 מכאן ואילך, אבל קודם שנולדה, בעודה במקעי אמה, לא נגמר
 91 ביטולה, ואם הוציאה משם לאחר שחיתת אמה, אינה מגדלת
 92 אפרוחים. למאי נפקא מינה, למקח וממכר, שאם קנה אדם מחבירו
 93 ביצים הראויות לגדל אפרוחים, ומכר לו מביצים אלו שנמצאו
 94 במעי אמן, מקח טעות הוא זה, והרי הוא בטל. כי ההוא דאמר להו
 95 – כאותו אדם שחפש לקנות ביצים לגידול אפרוחים והכריז ביעי

1 רב לא יכל לתרץ כן, משום שהשפתא לדעת הסובר איסור מוקצה,
 2 דבר המוכן מערב שבת לאכילת אדם ותוך כדי השבת השתנה
 3 ונעשה מאכל כלבים, אין אומרים שבכלל ההכנה הראשונה
 4 לאדם כלולה גם כן הכנה לאכילת הכלב, אלא לא הוי מוכן
 5 לכלבים, והרי הוא אסור משום מוקצה, כל שכן שדבר המוכן
 6 לכלבים אינו נחשב מוכן לגבי אכילת אדם, דתנן במשנה (שבת
 7 קנז): ממתקין בשבת את הדלועין התלושים לפני הקהקה, ואין
 8 אומרים שטירחה שאינה צריכה היא, וכמו כן מחתכים את הנבלה
 9 לפני הכלבים, רבי יהודה אומר, אם לא היתה הבחמה נבלה מערב
 10 שבת אלא התנבלה בשבת, הרי היא אסורה בו ביום, לפי שאינה
 11 מן המוכן, שהרי לא הוכנה מערב שבת בין השמשות לאכילת
 12 כלבים אלא היתה עומדת לאדם, ועל כן היא מוקצה לגבי כלבים
 13 כל השבת, וכיון שמוכח מדברי רבי יהודה אלו שמוכן לאדם אינו
 14 נחשב מוכן לגבי כלבים, וכי יעלה על הדעת שמוכן לכלבים הוי
 15 מוכן לאדם, ואם כן עגל שנולד מן הטריפה אינו מוכן, ועל כן שתק
 16 רב ולא השיב דבר על מה שהקשו לו רב כהנא ורב אסי, איך מותר
 17 עגל זה שנולד ביום טוב. אמר ליה רבה – או רב יוסף, אין – אכן
 18 כן הוא, שמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים, דמאי דתני ליה לאיניש,
 19 לא שרי ליה לכלבים – משום שדבר הראוי לאדם לאוכלו בעצמו
 20 אינו זורקו לפני כלבו, ועל כן בהמה שהתנבלה בשבת, אסורה
 21 משום מוקצה, משום שבערב שבת בין השמשות בעודה ראויה
 22 לאדם, הוקצתה מאכילת כלבים, אבל מוכן לאכילת כלבים הוי
 23 מוכן אף לאדם, שלא כדבריה, משום דרעיתיה דאיניש אבל מדי
 24 דתני ליה – שדעתו של אדם להשתמש בו בכל אופן שיהיה ראוי
 25 לו בעתיד, ואף שלפי שעה אינו עומד לשימוש זה, ועל כן לא
 26 הקצהו מערב יום טוב מאכילת אדם, אלא אף היא בכלל הכנתו,
 27 שאם יוולד העגל ביום טוב יאכלנו. ולכן עומדת הקושיא מדוע
 28 שתק רב, ולא תירץ שאף בבהמת טרפה מותר הולד משום שהיה
 29 מוכן מערב יו"ט לכלבים.
 30 הגמרא מביאה ברייתות המסייעות לשתי הדעות: תניא בותיה דרב
 31 הסובר שאפרוח שנולד ביום טוב אסור, ותניא בותיה דשמואל
 32 ואיתימא רבי יוחנן המתירים אפרוח זה. תניא בותיה דרב, עגל
 33 שנולד ביום טוב מותר בו ביום באכילה, אבל אפרוח שנולד ביום
 34 טוב אסור, ומה הפרש בין זה לזה, עגל זה עוד קודם לידתו מוכן
 35 הוא מערב יום טוב אצל אמו בשחיטה, וכמו שאמר רב לעיל (ע"א),
 36 ואילו אפרוח זה אינו מוכן אצל אמו, ואין לו שום היתר אכילה עד
 37 שיוולד, ומאחר שבערב יום טוב בין השמשות אינו ראוי לכלום,
 38 מוקצה הוא ליום טוב כולו. תניא בותיה דשמואל ואיתימא רבי
 39 יוחנן, עגל שנולד ביום טוב מותר בו ביום, וכמו כן אפרוח שנולד
 40 ביום טוב מותר, מאי טעמא, עגל זה מותר מפני שהוא מוכן אצל
 41 אמו להאכל על ידי שחיטתו, ואפרוח זה מותר משום שהוא מותר
 42 את עצמו בלידתו לשחיטה, כמבואר לעיל (ע"א) בדברי שמואל.
 43 עוד בענין אפרוח שנולד: תנו רבנן, אפרוח שנולד ביום טוב אסור.
 44 רבי אליעזר בן יעקב אומר, אף בחול אסור הוא באכילה ביום
 45 לידתו, לפי שעדיין לא נתפתחו עיניו בו ביום. מפרשת הגמרא:
 46 כמאן אולא הא דתניא, – כדעת מי היא ברייתא זו ששנינו, נאמר
 47 (ויקרא יא מב) לכל השרץ השרץ על הארץ, לרבות אפרוחים
 48 שעדיין לא נתפתחו עיניהם שאסורים באכילה, כמאן – כדעת מי

אגרות קודש

[י"ט ניסן תשי"ט]

... במ"ש אודות הספר שניתן לתלמידה אחת, ותוכן הספר הזהים אותו כו' - בודאי באופן
 המתאים רואים שלא יכנסו ספרים כאלה בתוככי ד' אמות של כל התלמידים-ות ש"י אלא שצריך ענין
 זה להעשות באופן שלא לגרות את התאבון של הני"ל, מתאים למ"ש מים גנובים ימתקו. ולכן יתייעץ
 באופן המתאים עם סגל המורים-ות ש"י והרי נאמר ותשועה ברוב יועץ.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ד. וְכָל זֶה בְּנִגּוּן שֵׁשׁ בּוֹ נְעִימָה פְּעִין שְׁעוֹשִׁין בְּפִסְקֵי דְזִמְרָה¹ אֲבָל לֹא כְּמוֹ הַמְשׁוֹרְרִים הַמְאָרִיכִים בְּשִׁיר
2 וּמִפְּרִידִים תְּכָה מִחֲבֵרָתָהּ וּכְבֵּר הַפְּלִיגוֹ הַקְּרִמּוֹנִים בְּנִגּוֹתָם (עֵין סִימָן נ"ג)¹⁶:

סימן רפא הלכות שבת דיני זמירות ביום השבת סעיף ד

הלכתא רבתא

ו] בַּפִּסְקֵי דְזִמְרָה - מְנַהֵג אֲנִ"ש לִנְגֵן בַּכֶּמֶה קִטְעִים בַּתְּפִלָּה הַשַּׁבָּת¹⁵.

צינונים והוספות

נהגו בליובאוויטש שלא לנגנון.
(16) סי"ד: ש"ץ שמאריך בתפלתו כדי שישמעו קולו הערב אם הוא מחמת ששמח בלבו על שנותן הודאה להקב"ה בנעימה תבא עליו ברכה והוא שיתפלל בכובד ראש ועומד באימה ויראה אבל אם מכזיב להשמיע קולו ושמח בקולו ה"ז מגונה ועליו נאמר נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה ומכל מקום כל שמאריך בתפלתו לא טוב הוא עושה מפני טורח הצבור.

15 בעת התפלה היה רומז רבינו בידו הק' לשיר הניגונים "האדרת והאמונה" וכן "הוא אלוקינו" (שבאמירת "כתר" דמוסף). וכן כשהחזן ה' מנגן איזה ניגון ה' רבינו מנענע בידו הק' לעידוד והגברת השירה.
בש"פ עקב כ' מנ"א תשכ"ב כשרבינו התפלל לפני העמוד בש"ק, התחיל לשיר בתיבות "פאר וכבוד.." בניגון של "שאמיל", (לקט הליכות ש"ק ע' 32).
אמנם בד"כ אף שעודד הניגונים לא היה כ"ק אדמו"ר מנגנם כשעבר לפני העמוד, ואפילו לא את 'לכה דודי' (וכן

שולחן ערוך - הלכות שבת

21 להוציא בו יין בכל עת שלא יחפוץ לפתוח המגופה והרי
22 זה פתח גמור העשוי להוציא שאסורו חכמים שאם היה
23 מתכוין לעין יפה היה לו לפתוח המגופה שדרך שם יכולין
24 להוציא יין יותר בריח מדרך הנקב שעשה הוא:
25 יד אבל מותר לעשות נקב במגופה מלמעלה להוציא בו
26 יין אף אם החבית היא שלמה לפי שאין דרך כלל
27 לעשות פתח במגופה מלמעלה אלא נוטל כל המגופה
28 ולפיכך נקב זה שמלמעלה אינו נראה ונחשב כפתח כלל
29 ולכן לא אסורו במגופה הואיל ואף העושה בה נקב גמור
30 להכניס ולהוציא בו היין אינו חייב מן התורה כמו העושה
31 בחבית עצמה מפני שהמגופה אינה חשובה חיבור להחבית
32 אף כשהיא נתונה על פיה אלא הוא דבר בפני עצמו ולכן
33 אין הנקב שבה קרוי עשוי להכניס ולהוציא בו לפי
34 שכשמוציא ומכניס דרך הנקב שבה הרי זה כאלו מוציא
35 ומכניס דרך פי החבית בלבד לפי שהנקב אינו מועיל כלום
36 להוצאה והכנסה זו שאף מבלעדו היה יכול להכניס
37 ולהוציא דרך פי החבית ואף שפיה סתום במגופה אין זו
38 סתימה גמורה הואיל ואין המגופה חשובה חיבור לחבית
39 לכן לא החמירו בה כל כך לאסור בה אפילו נקב שאינו
40 עשוי אלא להוציא בלבד אם הוא עשוי במקום שאין דרך

1 יב קורע אדם עור שעל פי החבית של יין או שאר משקה
2 שלצורך השבת ואינו חושש מפני שפסיקת תלוש מותר
3 לכתחלה כמו שיתבאר ובלבד שלא יתכוין לעשות כעין
4 מרזב מעור הקרוע מפני שהוא כמתקן כלי:
5 יג מביא אדם חבית של יין לפני האורחים ומתיו ראשה
6 (פירוש ראש החבית הוא במקום המגופה שזהו מקום
7 הגבוה שבה כשהיא מונחת שסביב למקום זה מכל צדדיו
8 היא משפעת ויורדת) בסיף למטה ממגופתה דהיינו שחותך
9 שפת פיה סביב עם המגופה שעל פיה ואף שעל ידי כך
10 נעשה פתח חדש לחבית אין בכך כלום מפני שבדאי אין
11 כוונתו כדי לעשות פתח חדש שאין דרך כלל לעשות כן
12 להתיו ראש החבית בשביל עשיית פתח אלא לעין יפה הוא
13 מתכוין להראות נדיבות לכו לפני האורחים שמרחיב להם
14 מקום מוצא היין והוא שהחבית שבורה ודבוקה בזפת וגם
15 אינה מחזקת ארבעים סאה שאין בה משום סתירה כמו
16 שנתבאר למעלה.
17 אבל אסור לעשות נקב בגוף החבית אפילו ברומח שעושה
18 נקב גדול שאינו דומה לפתח מפני שמכל מקום על כרחך
19 הוא מתכוין לפתח דהיינו שמפני שאינו חפץ לפתוח
20 המגופה תדיר מאיזה טעם שיש לו לכך הוא עושה נקב זה

1 לעשות שם פתח דהיינו על גבה מלמעלה.

2 אבל אסור לעשות בה נקב בצדה דהיינו במקום שהיא
3 משפעת ויורדת לפי שדרך הוא לפעמים לעשות בה פתח
4 מן הצד כשרוצה שתהא החבית פתוחה להוציא ממנה יין
5 תדיר ואינו רוצה לפתוח המגופה שלא יפול עפר או פסולת
6 ביין לכן עושה בה פתח פתוח מן הצד:

7 **טו** אבל בגופה של חבית אסור לעשות נקב אפילו
8 מלמעלה אף שאין דרך לעשות שם פתח לפי שכיון
9 שאם היה עשוי להכניס ולהוציא היה חייב עליו מן התורה
10 אף שעשאו מלמעלה לפיכך גם כשאינו עשוי אלא להוציא
11 בלבד אסור מדברי סופרים אף שעשאו מלמעלה:

12 **טז** המחמתך את העור ומקפיד לחתכו במדה הצריכה לו
13 כגון שמקצו לרצועות וסנדלים הרי זה אב מלאכה
14 שכן במשכן היו מחתכים עורות אילים ותחשים במדה
15 לעשותן מכסה לאהל וכל המחמתך איזה דבר תלוש ומקפיד
16 לחתכו במדה הרי זה תולדת המחמתך כגון הקוטם ראש
17 הנוצה שהוא דק ורך וראוי ליתנו בכר או בכסת חייב אם
18 מתכוין לכך מפני שמקפיד לקטמו במדה הראויה לו וכן
19 המגרד ראשי כלונסות שיהיו שוין וחדין חייב משום מחתך.

20 וכן המבקע עצים לחתיכות אם מקפיד לחתכן במדה חייב
21 משום מחתך ואף אם אינו מקפיד על מדתן אם מבקע
22 לחתיכות דקות מאד להבעיר בהן האש חייב משום טוחן
23 אבל המבקע לחתיכות גדולות ואינו מקפיד על מדתן אין
24 בו איסור אלא מדברי סופרים משום שהוא מעשה חול
25 וזולזול שבת אם אין בהם משום טלטול מוקצה כגון עצים
26 המיוחדים לחשיש ומוכנים לטלטל.

27 אבל שאר דבר תלוש שאין בחתיכתו משום מעשה חול
28 מותר לחתכו לכתחלה כל שאינו מתכוין לחתוך במדה ואינו
29 חותך לחתיכות דקות מאד וגם הוא דבר שאין בו תיקון כלי
30 בחתיכתו וכמו שיתבאר בסי' ש"מ לפיכך מותר לחתוך
31 קשרי השפור שקושרים בטלה או עוף הצלויים בו וכן
32 עופות ממולאים שתפרן מותר לחתוך חוט התפירה:

33 **יז** וכן חותמות שבכלים כגון שידה תיבה ומגדל שהכיסוי
34 שלהם קשור בהם בחבל מותר לחתוך החבל אפילו
35 בסכין או להפקיעו דהיינו להתיר קליעתו כדי לפותחם ליקח
36 מה שבתוכם ואין צריך לומר שמותר להתיר הקשר שהרי

37 אינו קשר של קיימא שהוא עשוי להתירו תדיר ואף שהחבל
38 עשוי לחבר הכיסוי עם הכלי וכשחותכו או מפקיעו הרי זה
39 סותר חיבורם אין בזה משום סתירה לפי שהחבל הוא חיבור
40 גרוע שאינו חזק כל כך וכשסותרו הרי הוא סותר בנין גרוע
41 ואין סתירה בכלים אלא כשסותר בנין גמור לפיכך אינו
42 מותר לחתוך ולהפקיע אלא בחבל וכיוצא בו אבל פותחות
43 של עץ ושל מתכת שהם חזקים אסור להפקיע ולשבר אם
44 נאבד המפתח שזהו סתירה גמורה האסורה אף בכלים.

45 וכן אסור להסיר הצירים שאחורי התיבה (דהיינו היתידות
46 שמחברים כיסוי התיבה עם דופןה מאחוריים שתוחבין יתד
47 בחורים קטנים שבשני ברזלים משולבים אחד קבוע בכיסוי
48 ואחד קבוע בדופן וע"י היתד התקוע בשניהם יחד הם
49 מחוברים ומשולבים זה עם זה ויתד זה ראשו אחד עב קצת
50 וראשו השני יש בו נקב ותוחבין בו יתד קטן) מפני שהם
51 תקועים בחוזק והרי זו סתירה גמורה. וכן אסור להסיר
52 החשוקים מחבית של עץ העשויה מנסרים הרבה והם
53 מחוברים ע"י החשוקים שעליהם וכשמסיר החשוקים הרי
54 זו סתירה גמורה.

55 ומכל מקום ע"י נכרי יש להקל בין בשבית פותחות בין
56 בהסרת הצירים והחשוקים לפי שיש אומרים שאין בנין
57 וסתירה בכלים אפילו בבנין גמור וסתירה גמורה ולא אמרו
58 שהמחזיר דלת שידה תיבה ומגדל ותוקעה בחוזק וכן
59 המחזיר כלי של פרקים ותקע בחוזק חייב חטאת אלא מפני
60 שהוא מתקן כלי וחייב משום מכה בפטיש אבל כשסותר
61 דבר התקוע בחוזק ואפילו סותר ושובר כלי שלם לגמרי אין
62 בזה שום איסור כלל אם הוא לצורך השבת ויש לסמוך על
63 דבריהם לענין אמירה לנכרי אם הוא לצורך השבת:

64 **יח** חותלות של תמרים ושל גרוגרות דהיינו כלים העשויים
65 מכפות תמרים ומניחין בתוכם גרוגרות או תמרים שלא
66 נתבשלו בחמה שיגמרו שם בישולם אם הכיסוי קשור בהם
67 בחבל מותר להפקיע החבל או לחתכו כמו שנתבאר למעלה
68 ואפילו גופן של כלים אלו מותר להפקיע ולחתוך מפני
69 שבנין כלים אלו העשויים מכפות תמרים הוא בנין גרוע
70 שאינו עשוי להתקיים הרבה וכשסותרו אינו אלא כמי
71 ששובר אגוזים ושקדים בשביל האוכל שבהם:

חלק ב סימן שיד דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת סעיפים
יב"ח

לקוטי תורה

1 [לאחרי שביאר בפרק הקודם ענין הדעת באלקות,
2 ממשיך בפרק זה לבאר ענין האמונה בה':]

3 אך הנה דעת והרגשה זו היא בבחינת ממלא כל
4 עלמין, אבל בבחינת סובב כל עלמין כתיב אני
5 הוי' לא שנית, ואתה הוא קודם שנברא העולם
6 בו, שאינו בגדר עלמין כלל.

7 יש, בכללות, שתי מדריגות כלליות באור
8 וחיות האלקי המחי' ומקיים את כל העולמות
9 והנבראים שבתוכם, ונקראות בזהר בשם "ממלא
10 כל עלמין" ו"סובב כל עלמין".

פירוש:

12 "ממלא כל עלמין" הוא האור והחיות האלקי

41 אם האור והזיו המתפשט ממנו מגיע לארץ ולדרים
42 עלי' ופועל פעולתו להאירם ולחממם או לאו,
43 מאחר שאור השמש אינו אלא זיו והארה ולא חלק
44 ממהותו ועצמותו של השמש.

45 ומאחר שעצמותו ומהותו יתברך אינו נתפס
46 כלל בבריאת העולמות, לפיכך, גם עתה לאחר
47 שנבראו העולמות אין להם שום חשיבות כלל
48 לפניו יתברך, וכאילו כל העולמות אינם במציאות
49 כלל (מאחר שמצד הקב"ה בכבודו ובעצמו אין
50 שום "מקום" לעולמות ונבראים), ונמצא שמצידו
51 יתברך כביכול גם עתה "הוא לבדו הוא יחיד
52 ומיוחד".

53 [ומעתה יבאר בפרטיות יותר ענין זה, שבריאת
54 העולמות היא רק מהארה בעלמא של האין סוף ב"ה:]

55 רק בחינת מלכותך לבדה היא מלכות כל
56 העולמים, דהיינו בחינת זיו והארה ממדת
57 מלכותו ית', כמאמר ברוך שם כבוד מלכותו
58 לעולם ועד, שם כבוד מלכותו ולא מלכותו
59 עצמה.

60 כתיב "מלכותך מלכות כל עולמים", דפירוש
61 הפשוט הוא שמלכותו יתברך מתפשטת על כל
62 העולמות, אך הפירוש הפנימי בכתוב זה הוא,
63 שחיות כל העולמות כולם היא רק ממידת המלכות.

64 ובפרטיות יותר, חיות כל העולמות אינה מעצם
65 מידת המלכות, אלא רק מ"זיו והארה" של מידת
66 המלכות, שזהו מה שאומרים "ברוך שם כבוד
67 מלכותו לעולם ועד", ד"ברוך" הוא לשון המשכה
68 (כנודע), ועל זה אומרים, דאיזו בחינה ממידת
69 המלכות נמשכת "לעולם" (היינו בתוך כל
70 העולמות) - רק "שם כבוד מלכותו", ד"שם"
71 ו"כבוד" המלכות אינם ענין המלכות עצמו אלא רק
72 "הארה" ממנו.

73 ההבדל בין "הארת" המלכות ומידת המלכות
74 עצמה, הוא כמו ההבדל על-דרך-משל במלך בשר
75 ודם, בין המלך כפי שהוא לעצמו ובין השפעת
76 המלך על אנשי מדינתו. דהמלך עצמו הוא סגור
77 ומסוגר בהיכל מלכותו, מרומם ומנושא מן העם;
78 וכל הקשר בין אנשי המדינה אליו אינו עם המלך
79 עצמו אלא רק בכך ששם המלך נקרא על אנשי
80 מדינתו ועמו, כמאמר "מלך שמו נקרא עליהם".

1 המתלבש בעולמות ונבראים להחיותם כמו נפש
2 המלוכשת בגוף העושה אותו לגוף חי (ועל זה
3 אמרו חז"ל מה הנפש ממלא את הגוף כך הקב"ה
4 ממלא את העולם);

5 ו"סובב כל עלמין" הוא אור אין סוף ב"ה
6 בכבודו ובעצמו, שהוא מובדל ומרומם מן
7 העולמות (ולכן נקרא "סובב כל עלמין"), כי
8 להיותו אור בלתי מוגבל (אור שאין לו סוף), אינו
9 יכול להיות נתפס בעולמות.

10 ומה שהוסבר לעיל שזה שהקב"ה מחי' את
11 העולמות ניתן להרגיש ממש כאילו רואה - אין זה
12 אלא באור ה"ממלא כל עלמין", דהיינו החיות
13 האלקית המלוכשת בעולמות, ועליו נאמר
14 "ומבשרי אחזה אלקה", שהוא נראה לעינים
15 משא"כ באור הסובב כל עלמין אין שייך שום
16 השגה ותפיסה, לפי שאור זה אינו בגדר העולמות
17 כלל.

18 כדי להבין ענין זה, כיצד אור הסובב כל עלמין
19 אינו בגדר העולמות, יש להקדים פירוש הכתוב
20 "אני ה' לא שנית", שהקב"ה אינו בגדר שינוי. וכן
21 אומרים "אתה הוא קודם שנברא ואתה הוא
22 משנברא העולם", "פירוש הוא ממש, בלי שום
23 שינוי.. כי עוה"ז וכן כל העולמות העליונים אינן
24 פועלים שום שינוי באחדותו יתברך בהבראם מאין
25 ליש, שכמו שה' הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד קודם
26 הבראם, כן הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר
27 הבראם".

28 ולכאורה אינו מובן, איך יתכן לומר שאין שום
29 שינוי לפניו יתברך בבריאת העולמות, הלא קודם
30 הבריאה לא היתה שום מציאות בלעדו יתברך,
31 ועכשיו ישנם עולמות וברואים עד אין קץ?

32 אך טעם הדבר הוא, לפי שכל ענין בריאת
33 העולמות והשפעת החיות לנבראים אינו אלא
34 מ"הארה" של אור אין סוף ב"ה ולא ממהותו
35 ועצמותו יתברך, ולפיכך אין הקב"ה בכבודו
36 ובעצמו נתפס כלל ח"ו בבריאת והתהוות
37 העולמות, וגם לאחר הבריאה נשאר ברוממותו
38 והבדלתו כמו קודם הבריאה. וכמו על דרך משל
39 אור וזיו השמש, שאינו אלא הארה בעלמא מעצם
40 השמש, שלכן אין שום נפק"מ למאור השמש עצמו

41 של שמו, היא מידת המלכות, דרך "הוד" וזיו של
42 שמו מתפשט על ארץ ושמים, משא"כ בחינת
43 "שמו" עצמה נשגב ומרומם מנבראים, בבחינת
44 "לברו" (וכנ"ל בפירוש "הי' הוא ושמו בלבד").

45 ונקרא הוא ית' בשם סובב כל עלמין, שאין
46 העולמות תופסים מקום נגדו, שחיותו
47 המתפשט תוך העולמות אינו כדמיון הנשמה
48 המתלבשת ממש תוך הגוף ומתפעלת ממקרי
49 הגוף וממקרי המקום והזמן קוד וחום בו, אבל
50 לפניו ית' הגם שנמצא למטה כמו למעלה אינו
51 נתפס בגדר מקום ח"ו, ומעלה ומטה שוין.

52 ועל שם זה נקרא הוא יתברך בשם "סובב כל
53 עלמין", דעיגול אין בו ראש וסוף (דרך בדבר שיש
54 לו קצוות ניתן לומר שהתחלתו היא מאחד מן
55 הקצוות, משא"כ בעיגול).

56 וכן אין בו מעלה ומטה, "על-דרך-משל כדור
57 הארץ, שאנחנו נדמה לנו שבני אדם שבאמריקא
58 העומדים תחת רגלינו ממש הם למטה, ולהם נדמה
59 בהיפוך", והיינו לפי שהארץ היא כדורית, ובעיגול
60 לא שייך גדר מעלה ומטה לומר שכאן הוא צד
61 העליון שבו וכאן הוא צד המטה שבו.

62 ולכן נקרא "סובב כל עלמין", כי לפניו יתברך
63 אין שום "מעלה" ו"מטה", כי כולם שווים אצלו
64 יתברך בלי שום עדיפות לעולמות עליונים על
65 עולמות תחתונים, והוא נמצא בכולם בשווה.

66 ליתר ביאור:

67 החיות המתפשט מאור הסובב כל עלמין בתוך
68 העולמות אינו כמו החיות המתפשט מנפש האדם
69 בתוך אברי הגוף להחיותם, שהנפש מתפעלת
70 ממקרי הגוף, והיינו לפי שהיא מלובשת ממש בגוף
71 ונתפסת בו ולפיכך מאורעות הגוף פועלים על
72 הנפש, משא"כ הקב"ה אינו נתפס ח"ו ב"מקום"
73 שהוא נמצא בו, כי הוא יתברך אינו בגדר מקום,
74 ועל כן אע"פ שיש הבדל בין עולמות עליונים לגבי
75 עולמות תחתונים - אין הבדל זה עושה שום שינוי
76 בהקב"ה עצמו, ונמצא בכולם בשווה.

77 ואין הפירוש סובב כל עלמין שהוא מלמעלה מן
78 העולמות, אלא הוא נמצא בתוך העולמות ג"כ,
79 ואעפ"כ הוא בבחינת סובב כל עלמין.

1 וכך בנמשל, שעצם מידת המלכות דלמעלה
2 מובדלת ומרוממת מן העולמות והנבראים, ורק
3 "הארה" ממידת המלכות מתפשטת בעולמות
4 ובנבראים להחיותם ולקיימם.

5 ועל זה אמרו רז"ל עד שלא נברא העולם היה
6 הוא ושמו בלבד, שגם שמו, היא מדת מלכותו,
7 היא בבחינת לברו, וכמ"ש כי נשגב שמו לברו,
8 רק הודו וזיוו של שמו על ארץ בו.

9 וזהו פירוש מאמר רז"ל "עד שלא נברא העולם
10 הי' הוא ושמו בלבד", דלכאורה אינו מובן, מהו
11 ענין "שמו" של הקב"ה קודם בריאת העולם,
12 דאיזה צורך יש ב"שם" כשאין מי שיקראוהו
13 בשמו?

14 אך הענין, ד"שמו" הוא כינוי למידת המלכות,
15 כי כמו ששם האדם אינו אלא בשביל הזולת (שהרי
16 האדם כשלעצמו אינו זקוק לשם, וכל ענין השם
17 הוא כדי שאחרים יוכלו לקרותו), כך ענינה של
18 מידת המלכות הוא - השליטה על הזולת, כמאמר:
19 אין מלך בלא עם. וזהו ענין "שמו" של הקב"ה
20 קודם שנברא העולם, שזהו כח המלכות בטרם
21 גילוי מלכותו יתברך בפועל - שגילוי המלוכה
22 בפועל לא שייך אלא לאחר בריאת העולמות.

23 ועל זה נאמר "הי' הוא ושמו בלבד", דלכאורה
24 תיבת "בלבד" מיותרת, שהרי מובן שקודם שנברא
25 העולם אין שום מציאות אחרת בלעדו יתברך. אלא
26 תיבת "בלבד" באה לא רק לשלול שאין עדיין
27 מציאות אחרת, אלא להגדיר ולתאר רוממותו של
28 הקב"ה, שלא רק שאין שום מציאות בפועל בלעדו
29 יתברך, אלא שאין שום נתינת מקום לאיזו מציאות
30 אחרת, לפי שהוא יתברך מרומם ומנושא כל כך מן
31 העולמות ושלא בערכם כלל, עד שלא שייך לומר
32 שהוא מקור אל העולמות. וזהו דקאמר "הי' הוא
33 ושמו בלבד", דאפילו מידת המלכות ("שמו") היא
34 ג"כ בבחינת "בלבד", "שאינו בגדר מהווה ומחי'
35 כלל".

36 כי רק זיו והארה ממידת המלכות הוא
37 המתפשט בנבראים להחיותם ולקיימם, כנ"ל.

38 זהו גם פירוש הכתוב "כי נשגב שמו לברו,
39 הודו על ארץ ושמים" - דפירוש הפנימי בזה הוא,
40 ד"הודו" אינו ההוד של הקב"ה עצמו, אלא ההוד

27 בהשוואה גמורה.
28 ובבחינה זו לא שייך דעת והרגשה, שאין נתפס
29 בשום שכל והשגה איך אין שינוי לפניו ית'.
30 ומאחר שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא "קדוש"
31 ומובדל מגדר העולמות, הרי לא שייך לומר ענין
32 של דעת והרגשה בו יתברך, דלית מחשבה תפיסא
33 ב', דשום שכל והשגה (גם של מלאכים היותר
34 עליונים) אינו יכול להבין אור זה וכיצד אינו
35 משתנה ע"י העולמות.

36 אלא זו היא בחינת אמונה להאמין בה' שהוא
37 ית' אינו בגדר עלמין ולפניו כחשיכה כאורה:
38 ומעתה יובן תוכנם של שני הענינים הנדרשים
39 מכל אדם, דעת ואמונה - דענין ה"דעת" באלקות
40 היינו כפי שהוא יתברך בורא את העולמות ומחי'
41 ומקיים אותם, בחינת ממלא כל עלמין, שבזה
42 אפשר להיות דעת והרגשה;

43 משא"כ בהקב"ה עצמו, כפי שהוא יתברך
44 מרומם ומובדל מן העולמות, בחינת סובב כל
45 עלמין, צ"ל ענין האמונה, להאמין שהוא יתברך
46 אינו בגדר העולמות וכולם שווים לפניו ית',
47 וכמ"ש "כחשיכה כאורה", דהול"ל "חשכה
48 כאורה", ומהו "כחשיכה כאורה", ומשמע דלא רק
49 שהחשך שוה לאור אלא שגם האור שוה לחשך,
50 כי שניהם שווים ממש לפניו.

ד"ה וידעת היום פרק ב

1 ונמצא, שזה שאנו קוראים לאור זה בשם
2 "סובב" אין הפירוש "סובב" במובן של מקום,
3 שסובב את העולמות מלמעלה, דאין הדבר כן,
4 אלא גם אור זה נמצא בתוך כל העולמות, אך
5 מאחר שאין הוא נתפס בעולמות (גם בהמצאו
6 בתוכם) הרי זה כאילו הוא סובב ומקיף אותם.

7 וזהו והקדוש בשמים ובארץ, שלפי שהוא קדוש
8 ומובדל, הוא בחינת סובב כל עלמין, לכן הוא
9 שוה ממש בארץ מתחת כמו בשמים ממעל,
10 שאינו בגדר עלמין ואין העולמות פועלים בו
11 שום שינוי ח"ו, וכמו מקודם שנברא העולם.

12 ע"פ הנ"ל בפירוש "סובב כל עלמין" - שנמצא
13 בתוך כל העולמות, אלא שאינו נתפס בהם ולפיכך
14 נמצא בכולם בהשוואה גמורה - יובן לשון התפלה
15 "הגדול והקדוש בשמים ובארץ", ד"קדוש" פירושו
16 מובדל, היינו שהוא יתברך קדוש ומובדל מן
17 העולמות והנבראים, וא"כ לכאורה אינו מובן, איך
18 הוא "קדוש בשמים ובארץ"?

19 אלא הן הן הדברים, "שבא לפרש שלא כמו
20 טעות העולם שסוברים בפירוש סובב שהוא כמו
21 ענין הקפה גשמית שמקיף מלמעלה", אלא דגם
22 אור הסובב נמצא בתוך השמים והארץ, אך גם
23 בהיותו בתוך העולמות אינו נתפס בהם ונשאר
24 "קדוש" ומובדל, שאין העולמות פועלים שום
25 שינוי בו יתברך (והוא בדיוק כמו שהי' קודם
26 שנברא העולם), ולפיכך נמצא בשמים ובארץ

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

7 עולמות ומה שמתחלקין לח"י אלף היינו ג"כ מפני
8 שבבחי' הקטנות מתחלק לחלקים רבים יותר דהיינו
9 מה שבבחי' הגדלות דאצי' הוא רק אור א' מתחלק
10 למטה בבחי' הקטנות דנער כו' לאלף והיינו שע"י
11 בחי' כרוב קל זה שט בחי' אלף כו' והיינו דוקא
12 בלילה כמ"ש בליליא מאי קא עביר רוכב כו' כי

1 (נח) וזהו ענין מט"ט שנק' נער כמ"ש נער הייתי
2 וגם זקנתי כו' ששמו כשם רבו שהוא
3 בחי' אדם העליון דאצי' כידוע דבחי' ו"ק דאצי'
4 מתלבשים בו"ק דבריאה שהוא מט"ט והיינו
5 שהקב"ה רוכב על כרוב קל כו' בחי' מט"ט זה שע"י
6 נמשך השפע לכל המלאכים והעולמות שהן ח"י אלף

16 כרוב קל שלו בלילה דוקא להשפיע שפע למלאכים
 17 שהן ח"י אלפים עולמות כמ"ש רכב אלהים ריבתיים
 18 כו' לפי שמקבלים מבחי' מט"ט ב"פ ט"ס דא"י
 19 ואו"ח גי' ח"י כמ"ש חי חי הוא יודוך. ח"י ברכאן
 20 דאצי' וח"י דמט"ט כמ"ש כי שמי בקרבו רק שבא
 21 בו שם הוי"ה בבחי' הקטנות מאד וע"כ חסר בו ב'
 22 אלפין שהן ב' אלפין דואלפך חכמה אאלפך בינה
 23 כו' שהוא בחי' הכתר שהוא מקור בחי' הגדלות
 24 דחכמה וע"כ נקרא מט"ט (ויש הפרש בין מיט"ט
 25 ביו"ד שהוא בבריאה ובין מט"ט בלא יו"ד שהוא
 26 ביצי' כמ"ש במ"א) וז"ש שנאן שאינן שנשארים
 27 בהעלם ואין למעלה כו' אבל כמו שהוא למעלה
 28 באצי' נק' רכב אלהים ריבתיים. י' ספירות דאור
 29 ישר ואור חוזר בשלימות הארת הכתר בחכמה
 30 וכמ"ש במ"א בענין עשרים גרה השקל כו' וד"ל:

שער הפורים

1 ביום חסד אל שהוא מדת יום שבאצי' בבחי' מוחין
 2 דגדלות דחב"ד ומדות דאדם הגדול והיינו מ"ש ג"ש
 3 ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן
 4 כו' אבל בליליא הוא בחי' הקטנות דמל' כשמסתרת
 5 למטה מטה שאז הוא ע"י בחי' כרוב קל להשפיע
 6 למלאכים דוקא כי ביום הוא זמן שפע לנשמות דוקא
 7 שהן מבחי' אדם העליון וע"כ ביום דוקא כל ענייני
 8 האדם בג' תפלות ובמזון סעודותיו בקר וערב ובעסק
 9 פרנסתו כו' משא"כ המלאכים כל עניינם הוא בלילה
 10 דוקא ולא ביום כמו שיר שלהם הרי או' בלילה
 11 דוקא וגם זמן שפע מזונם מלמעלה הוא בלילה כי
 12 נזונים ע"י בחי' המל' שמבררת בירורים בלילה
 13 להמציא טרף ומזון למלאכים כמ"ש ותקם בעוד
 14 לילה ותתן טרף לביתה אלו המלאכים וחק לנערותיה
 15 הן בחי' היכלות כו' וע"כ אמרו שהקב"ה רוכב על

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

20 שהוא בחי' עלמא דאתגלייא כמו דגים שהם ברואים
 21 שבים בחי' עלמא דאתכסייא, וזהו לזווג זווגים
 22 כקרי"ס כי הנה ענין הזיווג הוא ע"י קידושין
 23 שמקדשה בטבעת ואומר הרי את מקודשת לי עי"ז
 24 נתקדשה לו ונאסרה על כל העולם, וכמו"כ יובן
 25 למעלה הנה כנס"י נק' בשם כלה וכמ"ש לבבתי
 26 אחותי כלה והקדב"ה נק' חתן כידוע ומבואר במ"א,
 27 והקידושין הוא בחי' אשר קדשנו במצותיו שהוא
 28 בחי' קידושין, וזהו ג"כ קשה כי הקידושין נמשך
 29 מבחי' סוכ"ע שהוא מבחי' עגולים כדוגמת הטבעת
 30 קידושין שהוא עגול, ומאחר שנמשך מסכ"ע למטה
 31 הוא דבר קשה כי אל דיעות הוי' ד"ת שלמטה יש
 32 ולמעלה אין, וד"ע שלמעלה היש האמיתי ולמטה
 33 הוא אין, וכשיתחבר בחי' ד"ע בד"ת והיינו שגם
 34 בד"ת ישיגו בחי' ד"ע איך דכולא קמי' כלא חשיב
 35 זהו דבר קשה מפני שהוא בחי' שני הפכים בנושא
 36 א', ונמשך מבחי' אל שהוא מקור י"ג מדה"ר כמ"ש
 37 מי אל כמוך נושא עון כו', וזהו אל דיעות הוי' שע"י
 38 שם אל יתחברו דיעות הוי' כו' וד"ל.

ולחבין בתוס' ביאור ענין קשה לזווגם

1 וזהו"ע קשה דקרי"ס כי ים הוא בחי' עלמא
 2 דאתכסייא וארץ הוא בחי' עלמא דאתגלייא,
 3 והנה כל מה שיש בים יש ביבשה, רק ההפרש כי
 4 הנבראי' שבים הם מובלעים ובטלים בים והים מכסה
 5 עליהם וזהו שנק' המלאכי' בשם נוני ימא לפי שהם
 6 בבחי' ביטול, משא"כ ברואים שביבשה אף
 7 שמקבלים חיות מהארץ וכמ"ש ארץ אשר ממנה
 8 תוצא לחם ואעפ"כ הם נפרדים מן הארץ, וקרי"ס
 9 הוא שנעשה מים יבשה והיינו שהאיר בחי' עלמא
 10 דאתכסייא בעלמא דאתגלייא, והיינו שכמו שהם בחי'
 11 נפרדים הלכו בים בחי' עלמא דאתכסייא, שהאיר
 12 בהם בחי' הביטול כמו שהיו בגופים בחי' נפרדים,
 13 וזהו קשה שמאיר בחי' עלמא דאתכסייא בעולם
 14 הנבראים ונפרדים וכמ"ש באריכות בד"ה ראו כי הוי'
 15 נתן לכם השבת, וזהו ג"כ בחי' תורה כמ"ש ר"ע
 16 והמשיל לדגים שבים מה דגים שבים מיד שפורשים
 17 הם מתים כך הפורש מן התורה, וע"י בחי' התורה
 18 הוא כמ"ש וידגו לרוב בקרב הארץ שמאיר בחי'
 19 עלמא דאתכסייא בעלמא דאתגלייא ויהי' הברואים

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

- 1 וההמשכה הוא ע"י בחי' מחצית השקל בשקל
2 הקדש, והענין הוא דהנה יש קדש וקדוש,
3 קדוש וא"ו הוא מל' הגמ' שקראו שמו ית' בשם
4 הקדוש ברוך הוא, ששם זה הוא על מה שהוא ית' הוא
5 סובב וממלא, כי קדוש הוא בחי' סוכ"ע, וברוך הוא
6 בחי' ממכ"ע, שבבחי' זו היא אמונת נש"י כמשנ"ת
7 לעיל, וכדי לחזק האמונה בהכרח שיומשך מבחי'
8 הגבוה יותר עד שתוכל לחזק האמונה, וז"ע המשכת
9 בחי' קדש שנודע ממ"ש בזהר שקדש היא מלה
10 בגרמי', פי' בגרמי' שמובדלת, היינו שזהו בחי'
11 שלמעלה מבחי' ההשפעה בעלמין בעצם, והיינו שזהו
12 למעלה מבחי' סוכ"ע, כי בחי' סוכ"ע הוא מה ששייך
13 לעלמין עכ"פ כנ"ל, אבל קדש מלה בגרמי' הוא בחי'
- 14 אוא"ס שלמעלה מבחי' עלמין שבחי' זו המשיך משה
15 דוקא, והוא לפי שמשה משה לא פסיק טעמא, והיינו
16 כמ"ש במ"א בענין אברהם אברהם פסיק טעמא
17 שאברהם דאצי' אינו בערך א' עם אברהם דבי"ע, אבל
18 משה משה לא פסיק טעמא שמשה שלמטה הי' שוה
19 ממש עם שרשו כמו שהוא למעלה, ע' מזה בת"א
20 בביאור ע"פ ואלה המשפטי' בסופו, ובד"ה וילך איש
21 מבית לוי, ולכן הוא הוא הממשיך בחי' קדש מלה
22 בגרמי' בחי' מ"ה דחכ' בנש"י לחזק האמונה עד
23 שיומשך בחי' דעת בהאמונה, ואז העבודה היא עבודה
24 שלימה, וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם,
25 פי' שע"י הדעת אשר נמשך בהאמונה עי"ז ועבדהו
26 בלב שלם שה"ע שלימות העבודה כו'.

כי תשא את ראש בני

בס"ד. (ש"פ ויקהל פ' שקלים, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

- 1 למ"ה.
2 ב' המדריגות הנ"ל הם בבחי' התנשאות עצמית
3 והתנשאות על זולת - עתיק ואריך. והמדריגה הג' הם
4 האורות המתלבשים בכלים הנעשה בהם גדר,
5 והתכלותם ע"י אור עליון.
6 ועל ב' מדריגות הנזכרות לעיל – האורות כפי שהם
7 בשרשם לפני הצמצום, וכפי שהם נמשכו לאחר
8 הצמצום בבחינת גילוי, נאמר בתפילה, בברכת יוצר
9 אור, המלך המרומם לבדו מאז כו' והמתנשא מימות
10 עולם,
11 דפירוש המלך המרומם הוא שמרומם ומנושא בעצם
12 שאינו שייך לעולמות כלל, וזהו שאומר את התואר לבדו
13 הכוונה על בחינת הוא לבדו הוא וכמו ונשגב⁵⁹ הוי'
14 לבדו כו', וכמו שאומרים בתפילה, במזמור "ויברך דוד"
15 - אתה הוא הוי' לבדך כו' וכמו שנתבאר במקום אחר,
16 והיינו בחינת מלכות דאין סוף כמו שהוא לפני הצמצום
17 - שכיון שמדובר על "המלך המרומם לבדו" הרי זה
- 18 עוסק בספירת המלכות אבל כפי שהיא בשרשה לפני
19 הצמצום, שזהו בחינת ההשערה שבאור אין סוף הבלי
20 נבול להאיר בבחינת נבול והן העשר ספירות הגנוזות
21 כו' כמו שנתבאר לעיל פרק כ"ז,
22 דבחינה ומדריגה זו "מלכות דאין סוף" – שהיא הכינוי
23 לכללות הספירות הגנוזות, היא בתכלית היחוד
24 וההתכללות באור אין סוף ולא בחושבן (בחשבון) עשר
25 ספירות עדיין בנוכר לעיל פרק כ"מ, ועל בן הרי זה
26 בבחינת רוממות והתנשאות לגמרי כו', - שהרי מהות
27 ספירת המלכות היא בחינת התנשאות ורוממות.
28 והיינו בבחינת התנשאות עצמי – הספירות הגנוזות
29 נמצאות שם לא באופן של התנשאות על הזולת, אלא
30 באופן של התנשאות עצמית.
31 ולכאורה כיון שעוסקים בספירות הגנוזות שהם השרש
32 לאור שבעולמות, ענין של זולת, כיצד אומרים שהיא
33 בבחינת התנשאות עצמית?
34 מבאר הרבי נ"ע: דמאחר שהדרגה של הספירות הגנוזות

עולם הוא כבר בדרגה הבאה - בהאור כמו שבא לאחר
 הצמצום בגילוי להתלבש בכלים, אבל קודם שמתלבש
 עדיין, בבחינה זו אינו בבחינת המרום לבדו היינו
 בבחינת רוממות עצמי כפי שזה לפני הצמצום מאחר
 שכבר בא בגילוי להיות בבחינת מקור האורות דעשר
 ספירות בו, ומכל מקום אומר על זה והמתנשא מימות
 עולם היינו שהוא בחינה של התנשאות להיות שאורות
 אלו הם גם כן בלי מה בבחינת פשיטות ביחס לכלים,
 ואמנם זה לא התנשאות עצמית, אלא הרי הם מנושאים
 עדיין בבחינת ימות עולם שהן יומין כלומר גילוי דעיר
 אנפין – המידות העליונות, ויומין – הגילוי - דעשר
 ספירות דאצילות בכלל בו.
 ובדרך כלל יש לומר דב' בחינות אלו של "המרום
 לבדו מאז" ו"המתנשא מימות עולם" הן בחינת עתיק
 ואריך – דרגת עתיק היא הפנימיות של הכתר שנעתקת
 ונבדלת מן הנאצלים, ואילו דרגת אריך, היא אמנם מעל
 הנאצלים אך כבר ראש ומקור אליהם.
 וכמו שנתבאר לעיל פרק מ"ו דהעשר ספירות הגנוזות
 הן בחינת עתיק דאדם-קדמון בו – כלומר נחשבים
 כעתיק ביחס לעולם אדם-קדמון, והאור שבא בגילוי
 לאחר הצמצום שהוא אור הקו הרי זה בחינת אריך
 בכלל בו לעולמות, - דעם היותו בחינת מקור לעשר
 ספירות מכל מקום הוא מרום ומנושא מהם בו. ולכן
 שייך לומר עליו "והמתנשא מימות עולם".
 וכל זה הוא בהאורות לפני התלבשות בכלים שהן
 בבחינת פשיטות דגם מדרגה הב' הנוכרת לעיל של אור
 הקו לאחר הצמצום הוא בבחינת פשיטות ובבחינת בלי
 מ"ה בו' ביחס לכלים (דעם היותם מדרגות פרטיות –
 כפי שהתבאר שכל ספירה נמשכה באופן פרטי, והקו
 עשוי מנקודות, הרי הם בבחינת בלי מ"ה וגדר מפני
 שהצמצום של הספירות הגנוזות הוא בבחינת מיעוט
 לבד בו' ולא סילוק, ואם כן הרי זה גילוי ההעלם, ואינו
 באין ערוך, ובנוכר לעיל במאמר הקודם), וכמו חכמה
 סתימאה (החכמה הסתומה) שבכתר שהיא למעלה
 מהחכמה ובבחינת פשיטות לגבי חכמה הגלוי בו, וכמו
 סברת הרב שהיא סברא אחת עדיין בו' והיא בפשיטות
 ביחס לתפיסת התלמידים וכמו שנתבאר לעיל פרק י"ג
 ביחס שבין סברת "שמעיה ואבטליון" לבין סברת
 התלמידים "הלל ושמאי".
 עד כאן זה הביאור של הדרגה הב' שבאורות, והיחס
 שלה אל מול דרגה הא'.

לפני הצמצום אינו בבחינת מקור עדיין לעולמות, שהרי
 מדובר על "לפני הצמצום" שכללות המדרגה של לפני
 הצמצום, הוא גילוי הבורא כפי שהוא לעצמו, ללא
 נתינת מקום לזולת, ממילא הרי זה בבחינת התנשאות
 עצמי בו.
 והגם שזהו ההשערה להאיר במדה וגבול בו', - למרות
 שבתוך "לפני הצמצום" גופא מדובר על הדרגה בה כבר
 יש השערה להאיר אחר כך באופן של מידה וגבול -
 מכל מקום הרי אינו בבחינת המשכה כלל להיות בנדר
 מקור בו', - כלומר, מאחר שאין קשר ישיר בין
 העולמות לבין שורשם לפני הצמצום, אלא קשר סיבתי
 בלבד, שהסיבה לעולמות היא המחשבה עליהם לפני
 הצמצום, אבל לא שאותה מחשבה משמשת כמקור –
 שייכות ישירה, לכן ניתן לומר על זה את הלשון
 "התנשאות עצמית".
 ובפרט דכללית השערה הזאת לפני הצמצום היא
 השערת האורות לא השערת הכלים - שהרי השערת
 הכלים זה בעולם אדם-קדמון, שם יש השערה על כל
 פרטי הנבראים, אבל ההשערה הכללית שלפני הצמצום
 היא השערה כללית לבד על האור ולא על הכלים.
 במילים אחרות: בחינת ההשערה לפני הצמצום היא
 הדרגה בה אין עדיין מחשבה על הנברא עצמו, אלא
 השערה כיצד הבורא נותן את עצמו לנברא. המחשבה
 שם היא לא על דרגת המקבל (כלים), אלא איך שהוא
 מתייחס אליו (האור המתלבש).
 וכמו לדוגמא אדם שבונה בית, הנה זה שמשער איך
 יראה הבית, הרי זה בנמשל השערת הכלים. אך זה
 שמשער איך הוא ירגיש ואיך הוא יתענג בתוך הבית,
 הרי זה בנמשל השערת האורות.
 ולכן שייך לומר על זה התנשאות עצמית, כי התנשאות
 על זולת היא התנשאות שתלויה בעם, על דרך "אין מלך
 בלא עם". אבל כשמדברים על המחשבה של "אנא
 אמלוך" כפי שהיא במלכות דאין סוף לפני הצמצום,
 הרי היא התנשאות עצמית, ומצד שתי סיבות כנזכר
 לעיל: א. כיון שהיא לא מקור אליהם, אלא רק סיבה.
 ב. כיון שזה השערת אורות, ולא כלים. היינו שחושב
 על עצמו כפי שהוא מתייחס לעולם, ולא על העולם
 עצמו.
 הרי מסקנת הענין אינו שייך לומר בזה התנשאות
 מהדבר המתהווה כי אם מה שהוא מרום לבדו בו'.
 היינו התנשאות עצמית.
 ומה שאומר בהמשך נוסח התפילה והמתנשא מימות

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ז

בְּרֵאשִׁית, דְּבִרְאֵתִי בְּגִימְטְרִיָּא תְּרִי"ג, בְּשִׁבִּיל תְּרִי"ג
מִצּוּת, אִם כֵּן גַּם בְּעֵשֶׂת עֶסֶק הִזָּה הַפּוֹנֶה הוּא שְׂיֵהִיָּה
בְּזֶה עֲנִין אֱלֹקִי, וְהִינוּ הַבְּרוּרִים שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הָעֶסֶק,
אִם כֵּן כָּאֲשֶׁר מִבְּקָשִׁים עֶזֶר מֵהֶשֶׁם יִתְבָּרֵךְ עַל פְּרִנְסָה,
הָרִי צְרִיכִים לֵידַע אִם הָעֶסֶק הוּא כְּדִבְעִיד שְׂיֵהִיָּה כְּלִי
טְהוֹרָה, וְצְרִיכִים לְהַשְׁתַּדֵּל שְׂיֵהִיָּה כְּלִי הַמְּחֻזָּק בְּרִכָּה,
וְהִינוּ שְׂיֵהִיָּה כְּפִי הַפּוֹנֶה. אָמֵן לְהִיּוֹת שֶׁהָאֱמוּנָה הִיא
בְּכַחֲנִית מְקִיף אֵינוֹ שֶׁם לְבוֹ כָּל כֶּף, וְזֶהוּ דְּאֱמוּנָה צְרִיכָה
פְּרִנְסָה, שֶׁהָאֱמוּנָה תֹּאִיר בְּהַפְנִימִיּוּת, וְזֶה הִיא עֲבוּדָת
מִשָּׁה שְׂהִיָּה רוּעָה וּמִפְרִנָּס אֶת הָאֱמוּנָה, הִינוּ שְׂיֵהִיָּה
"צְדִיק בְּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה", שֶׁהָאֱמוּנָה תִּהְיֶה בְּכַחֲנִית חַיִּית
פְּנִימִית, כִּי מִשָּׁה²² הַמְּשִׁיף בְּחִינַת הַדַּעַת בְּנִשְׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב "וְנִתְחִי עֹשֶׁב בְּשָׂדֶךְ לְבִהְמָתְךָ",
שֶׁמִּשָּׁה הַמְּשִׁיף בְּחִינַת דַּעַת גַּם בְּנִשְׁמוֹת דְּזִרְע בְּהֵמָה,
דַּעַת הוּא הֶרְגֵּשׁ, וּמִשָּׁה הוּא רַעֲיָא מְהִימָנָא, שְׂרוּעָה
וּמִפְרִנָּס אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּעֲנִין הָאֱמוּנָה, הִינוּ
שֶׁהָאֱמוּנָה תִּהְיֶה בְּכַחֲנִית הֶרְגֵּשׁ פְּנִימִי.
קִצּוֹר. יִבָּאֵר דְּכָל אֶחָד יִמְצָא בְּעֶצְמוֹ דְּלַפְעָמִים מִבְּקָשׁ
מִתְקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל דְּכָר שֶׁהוּא נִגְדֵּי רְצוֹנוֹ
יִתְבָּרֵךְ, כִּי הָאֲדָם טוֹעָה בְּעֶצְמוֹ שֶׁמִּגִּיעַ לוֹ בְּנִים וְעֹשֶׁר
וְגִדְלָה, וְשׁוֹכֵחַ דְּגַם אִם אֵין לוֹ עֲבוֹת גִּסּוֹת יִשְׁנֵן
בְּדַקּוֹת, כְּמוֹ בְּעֲנִיגָה כְּלִי וְהִנֵּהגַת פְּרִנְסָתוֹ, וְזֶהוּ פְּרִנְסָת
הָאֱמוּנָה שֶׁתֹּאִיר בְּפְנִימִיּוּת.

י"ס ה' פרשת כי תשא. פורים קטן. תרפ"ז

י' (א) וְהִנֵּה בְּדִגְמָא כְּזֶה יָכוֹל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִמְצָא
בְּעֶצְמוֹ אִם בְּגִסּוֹת אוֹ בְּדַקּוֹת, וְהִינוּ
שֶׁמִּבְּקָשִׁים עֶזֶר מֵהֶשֶׁם יִתְבָּרֵךְ, וְיָכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁעֲצָם
הַדְּבָר מֵהֶשֶׁם יִתְבָּרֵךְ הוּא עֲנִין מוֹתָרִי
לְגִמְרִי, וְהוּא רַק לְמִלְאֵת תַּאֲוֹת נַפְשׁוֹ שְׁאִין זֶה רְצוֹנוֹ
יִתְבָּרֵךְ, בְּדִגְמָת גִּנְבָּא אֲפֻסִּים מִחֲתֻרְתָּא, וְסִפְתַּת הַדְּבָר הוּא
מִפְּנֵי טְעוּתִי בְּנִי אָדָם שֶׁהֵם טוֹעִים בְּעֶצְמָם וְחוֹשְׁבִים אֶת
עֲצָמָם לְמִצִּיאוֹת דְּכָר חֲשׁוֹב, וְהִינוּ שֶׁהוּא יִקָּר בְּעִינֵי
עֲצָמוֹ וְנִדְמָה לוֹ שֶׁמִּגִּיעַ לוֹ עֹשֶׁר וְכו', וְאֲשֶׁר אֵז דּוֹקָא
יֻכַּל לַעֲבֹד אֶת ד' בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה מִתּוֹךְ הִרְחָבָה דּוֹקָא,
אֲכַל בְּאֶמֶת עֶקֶר בּוֹנֵתוֹ הוּא מֵה שְׂרוּעָה בְּהֶעֱנִינִים
הַנִּשְׁמִיִּים לְמִלְאֵת תַּאֲוֹת נַפְשׁוֹ, שְׁאִין זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ
כָּלֵל. וְיֵשׁ שְׂזֶה בְּדַקּוֹת, וְכִמוֹ בְּעֶסֶק מִשָּׂא וּמַתָּן, דְּעֶסֶק
מִשָּׂא וּמַתָּן הוּא כְּלִי לְפְרִנְסָה, וְצְרִיף לְהִיּוֹת כְּלִי טְהוֹרָה,
וְהִינוּ בְּלִי שׁוֹם נִדְנוּד אֲסוּר דְּשִׁקָּר וְגִנְבָה וְכֵהאִי גִּוּוֹנָא²¹,
וְיִהְיֶה מִשָּׂא וּמַתָּן בְּאֱמוּנָה, עַד עֲנִין "וְדַבֵּר אֶמֶת בְּלִבְכוֹ"
כְּמֵאֵמֶר רַז"ל²¹, וְכָלֵלוֹת הָעֶסֶק צְרִיף לְהִיּוֹת בְּכּוֹנֶה לְשֵׁם
שְׁמִים, שְׂיֵהִיָּה בְּזֶה בּוֹנֶה אֱלֹקִית, דְּהָאֶמֶת הוּא שְׁנִתָּן
רְשׁוֹת לַעֲסֵק וְלַעֲבֹד, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב "שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲבֹד",
וְכְּתִיב "וּבִרְכֶּךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה", אֲכַל לֹא
הָעֲשִׂיָּה הוּא הַפְּנִיָּה, שְׂהִרִי לֹא זֶה הִיא תְּכִלִּית יִצִּירַת
הָאָדָם בְּעוֹלָם בְּשִׁבִּיל הָעֲשִׂיָּה, כִּי אִם עֶקֶר יִצִּירַת הָאָדָם
הוּא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ

(21) מכות כד, א.

(22) ראה תורה אור ריש פרשת משפטים. תורת חיים שם. ובכמה מקומות.

כג. וכדומה לזה. כד. כפי שצריך.

לקוטי דיבורים

שאלו בתלפיון אם האזרח שניאורסאהן בחדרו,
והנער – עוזר הטעלעפאניסט – השיב כי הוא בחדרו
מספר ס"ז ודרך המבוא אי אפשר עתה ללכת, ומה
לעשות?
אני: הרגעו, אין אני ירא, ואלך דרך המבוא
הרגיל. הננו הולכים והנער – עוזר הטעלעפאניסט –
רץ לקראתנו ואומר להפקיד כי קוראים אותו אל
התלפיון, הנער חוזר על עקביו והפקיד ממחר ללכת
אחריו ואנכי הנני הולך לאטי לרגל מחשבותי הנוגות,

ק. הלך לו ואנכי ישבתי להתבונן. יש פנים לכאן
ולכאן: אנכי אינני ירא כלל, אבל בין כה וכה יהי
סער ואפשר הדבר כי יעלילו עלי ויוליכוני לבית
פקידות המשטרה לבירור וימצאו דרכים לעכבני יום
או יומים וזה יעשה רושם רע על כל מהלכי העניינים,
ואחליט לעזוב את הגאסטיניציא ואקח את תרמילי
ומקלי ללכת.
כשיצאתי ראיתי את ק. הולך לקראתי, עיניו
טרוטות, פניו לבנים כסיד וקולו רועד לאמר: זה עתה

9 עומד. שאלתיו למה בא בשעה מאוחרת כזו. אנכי
10 באתי - עונה רב"ש - להגיד כי באו התמימים בניציון
11 ואברם יוסף. ואמרתי לו להגיד להם אשר מחר
12 בשעה עשירית בקר נתראה בביתו.
13 הרב"ש הלך לו ואנכי נסעתי לב. מאסקאווסקא
14 גאסטיניצא ואלך דרך המבוא הרגיל והפקיד קבלני
15 בסבר פנים.

1 ובעברי דרך משרד הגאסטיניצא מסר לי הפקיד
2 בלחישה אשר הפקיד מבאלשאיא מאסקאווסקא
3 דבר עמו למסור לי כי מחכה הוא עלי אצל פתח
4 מבוא בית המבשלות. אמרתי לו כי יגיד לו את תודתי
5 ואל יחכה עלי אצל פתח מבוא בית המבשלות.
6 אמרתי לו כי יגיד לו את תודתי ואל יחכה עלי כי
7 אבוא דרך המבוא הרגיל.
8 בירדי לחדר הכניסה ראיתי והנה הרב"ש כאן

יומן, תרפ"ז

דברי* ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ

ימי ההתרגשות

1 בעת ההיא, בשנת תר"ח⁹¹ בערך, ימי התרגשות היו בבית כ"ק רבינו אדמו"ר הרב צמח
2 צדק, כי בנו צעירו (כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקללה"ה) בא לעונת השידוכים.
3 ושני הבתים, בית הרב ר' ברוך שלום⁹² ובית הרב ר' שניאור זלמן⁹³ (שניהם בני כ"ק אדמו"ר
4 הרב צמח צדק) התחילו להתרגש⁹⁴, כי לשניהם היו בנות⁹⁵... ולא אחרת חשבו כי יתחתנו עמהם,
5 וכל אחד חפץ באחיו הצעיר הבן זקונים, שהי' מופלג בכשרונותיו הבלתי רגילים וחביב מאד
6 לאביו, ויקר לו יתר על שאר אחיו הגדולים ממנו, וכבר הי' בן י"ד שנה ויותר⁹⁶.

והקדושה" שבט תש"ב ע' ד). ראה אודותו - בית רבי שם. ספר
השיחות תש"ו ע' 38. וש"נ.
94 ראה רשימת רבינו שבהערה 97.
95 ברשימות רבינו (שנמצא העתק מהן) ע"ד הרב"ש ואשתו
הרבנית מרת ראדזיא*: "ארבעה בנות היו להם, ציפע רחל,
רבקה, ביילא, לאה (שתיים האחרונות שמותיהן ספק אצלי, כן
סדרן לא אדע)".
בכמה מקומות הובאו שמות בנות הרב"ש: ביילא, לאה
שרה**, רבקה***, גאלדא****, זלאטע*****.

(*) ראדזיא: ברשימה שבהערה"ג הבאה: ראדא. ראה אודותיה -
"רשימות הרב"ש" (רשימות ענינים וסיפורים כתובים בידי הר"ר ברוך
שניאור ז"ל שניאורסאהן) ע' נט. ע' ס ואילך. ע' עח.
(**) ביילא, לאה שרה: רשימת בני המשפחה על"פ המפקדים
מחודש כסלו תרי"א שבהערה 63. ושם, שמרת ביילא היתה אז בת תשע
עשרה שנה ומרת לאה שרה היתה אז בת שנים עשרה שנה.
(***) רבקה: אשת הר"ר משולם רייך - ראה אגרות קודש שם ע'
קסא. ע' רלג (מכתב הרב"ש בן אדמו"ר הצ"צ). - בהערות המו"ל
לאגרות קודש שם, שנוצרה, כנראה, אחרי המפקד שלפניו.
(****) גאלדא: ראה לקמן הערה 159.
(*****) זלאטע: במצבה שנתגלתה לאחרונה בליובאוויטש בסמיכות
לאוהל הרבניות: "... הצעונה וחשובה מ' זלאטע בת הרב המפורסם מ'
ברוך שלום נפ' אור ליום א' ו' כסלו תריב". ואם הכונה לרב"ש בן אדמו"ר
הצ"צ, צ"ע מדוע לא נמנתה במפקד הנ"ל.

(*) ההערות בשוה"ג באותיות אל"ף-בי"ת הם הקטעים
שנכתבו ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בשנת תרד"ע ונשמטו על ידו
כשניתנו להמעתיק (ראה "סקירה קצרה" שנדפסה בחוברת "דבר
מלכות" לפרשת ויקהל). ההערות הממוספרות הם מהמו"ל.
91 ראה לקמן הערות 97-98.
92 כ"ק הרה"ק הרה"ח הר' ברוך שלום, בנו הבכור של
אדמו"ר הצ"צ. נולד בשלהי מרחשון תקס"ו*. נסתלק ט"ז שבט
תרכ"ט. ראה אודותו - בית רבי ח"ג פ"ח.
93 כ"ק אדמו"ר הר' חיים שניאור זלמן מליאדי, בנו
השלישי של אדמו"ר הצ"צ. תקע"ד (בערך)** - ד' טבת תר"ם.
בעודו ילד הוסיפו לו את השם "חיים" (ראה מ"ש הרח"א
ביחובסקי בפתיחה לתהלים "יהל אור" פאלטאווע, תרע"ח.
"כתבי הרח"א ביחובסקי" (ניו יארק, תש"נ) ע' קמד. "הקריאה

(*) במאמרי אדה"ז תקס"ו (ח"א ע' רא ואילך) נדפס ד"ה וידבר ג'
קדש לי כל בכור, בכורת: "יום א' ערב חנוכה (בסעודת מצות פדיון הבן
הנ"ל)", וברשימת מאמרי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (קה"ת, תשכ"ח) ע' 8.
שהכוונה ל"סעודת מצות פדיון הבן של רב"ש נע", וא"כ נולד הרב"ש
בשלהי מרחשון תקס"ו. ב"הקריאה והקדושה" (שבט תש"א ע' ו); ספר
השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 74 בהערה - שנוצרה בשנת תקס"ד. בבית רבי ח"ג
רפ"ח שנוצרה בערך שנת תקס"ו. ברשימת בני המשפחה שבהערה 63,
שבחודש כסלו תרי"א ר' בן ארבעים וחמש שנה.
(**) ברשימת בני המשפחה שבהערה 63, שבחודש כסלו תרי"א ר' בן
שלשים ושמונה שנה.

- 1 ... והיו שלוחים שונים מכל בית ביחוד לכבוד אביהם כ"ק אאזמור"ר הרצ"צ להמליץ טוב
 2 בעדם, כי דוקא בבתו יבחרו לאשה עבור אחיהם, בנו האהוב, ושניהם היו טוענים עם כ"ק אביהם
 3 ואמם⁹⁶. וכה נתמשך בערך חצי שנה ויותר, עד כי לרגלי הבחירה שבחר כ"ק אאזמור"ר הרצ"צ
 4 נבחרה בת הרב ר' שניאור זלמן⁹⁷.
 5 ... וביום ו' או ז' אלול תר"ח⁹⁸ היתה חתונת כ"ק אאזמור"ר מוהר"ש עם בת אחיו הררש"ז
 6 ברוב פאר והדר על דרך הפלגה. סיפר לי אחד שזכר את זה שהחגיגה היתה נפלאה במינה.
 7 ואחר החתונה תיכף נחלתה הכלה, והתמשך חלי' במאד, וסבל כ"ק אאזמור"ר מוהר"ש
 8 זצוקללה"ה יסורים גדולים⁹⁹.

הוד כ"ק אאזמור"ר הרצ"צ הי' בעצר גדול מהמאורע . . ומעשה הנשיקה שכבוד ק' א"ז הרבנית נשקה את בנה תחת החופה באמרה לו: מחותן קום אהער ונשקה לו. וגם סיפרו לו המעשה שה' במוש"ק בבית כ"ק חמותו הרבנית הנ"ל*, בהיות הוד כ"ק אאזמור"ר בן ארבע שנים. הנדוניא הי' מונח אצל הגביר החסיד ר' שלמה ז"ל מאַנעסזאָהן** בשקלאָוו, והוא קנה בשליש שטרי המלוכה, שליש בעסקא לסוחרים גדולים, שליש קנה בשותפות אבנים טובות ומרגליות, הכל כפי ססידר הוד כ"ק אאזמור"ר צ"צ. הרחש"ז דרש כי יחזירו לו הכסף בשלימות, הוד כ"ק אאזמור"ר לא אבה לקבל לעצמו אפילו אגורה אחת, כי הי' בלבו על כללות השידוך, וכ"ק אאזמור"ר הרצ"צ פסק כי כללות הסכום של הקרן (מלבד הריוח) יחצה לשנים, מחצה יוחזר לבעליו חותנו של כ"ק ד"ז הרחש"ז, ומחציתו יחלק לב' חלקים, חלק א' יהי' על צדקת רמבעה"נ וחלק א' על צרכי הכלל, והריוח יהי' להוד כ"ק אאזמור"ר.

הוד כ"ק אאזמור"ר מיאן לקבל גם את הריוח שעלה קרוב לאלף רוי"כ זהב, ואמר: אם שלו הוא, הרי-הוא מקדיש סכום זה לצרכי הדפסת ספר לקוטי תורה, אשר זה כשנה ויותר שהוד כ"ק אאזמור"ר צ"צ מתעסק לסדרו, וזה יהי' לזכות עליו נשמת בת אחיו שנפטרה.

הוד כ"ק אאזמור"ר הרצ"צ מצא כי הצעתו בענין זה נכונה היא, ובעת ההיא הוסיף הוד כ"ק אאזמור"ר הרצ"צ על הקאפיטאַל של הוד כ"ק אאזמור"ר (כמבואר באחת הרשימות אשר משנולד הוד כ"ק אאזמור"ר אמר הוד כ"ק אאזמור"ר לכ"ק א"ז הרבנית מ' חי' מושקא כי צריכים להקציב עבור הילד כמו שנותנים לכל הבנים, ובהקבץ איזה סכום הי' קונה שטר המלוכה עבורו, ועד עת חתונתו לא ידע הוד כ"ק אאזמור"ר מזה, כי הוא ידע רק מן המתנות קטנות שקיבל בכל-עת, והיו לו איזה מעות רוי"כ, אבל שתהי' לו סכום נכון בשטרי הממלכה לא ידע כלל, וקודם החתונה ספר לו הוד כ"ק אביו, ונתן לו אז במתנה 5 רענטעס (=הקצבות שנתיות) בני 300 רוי"כ).

להפיג צערי – מספר הוד כ"ק אאזמור"ר להוד כ"ק אאזמור"ר – כאאזמור"ר נתן לי כתבים חז"ק גם מאלו שלא הראה לשום אחד מהבנים, וציוה לפנות חדר הסמוך לחדרו ממש באופן אשר בכל עת אוכל לכנס לחדר קדשו, ואני – מסיים הוד כ"ק אאזמור"ר ענין זה – לא דאגתי על האבידה רחמנא-ליצלן כי לא שלי היתה ...

כל הב' חדשים אלול ותשרי (תר"ח) הייתי מתבודד ושוקד בלימודים בהתמדה גדולה, עד שהתחלתי לסבול מכאב ראש, והפסקתי ללמוד בשקידה כזו, וכשני חדשים למדתי רק כארבעה חמשה שעות ביום.

(96) ראה שו"ת דברי נחמי' חלק אה"ע סמ"ח. הובא ב"פתח דבר" שבהערה 17.

(97) ב"רושם חומר" שבהערה 71 ממשיך רבינו: בחורף תר"ז התחילו לדבר בו נכבדות, ולאחיו הרה"ק הרב"ש והרחש"ז ישנם בנות, וכל אחד מהם משתדל ומתאמץ אצל כ"ק אביהם אאזמור"ר הרצ"צ להשתדך עמרו.

... וכ"ק דודיזקני מוהרש"ז . . הרבנית שלו חי' שמה . . ולהם שתי בנות ובן יחיד. הם היו מרי נפש כי הרבה בנים ובנות הולידו ונשארו רק שלשה אלו ...

בחורף ההוא (תר"ז), בעת היריד קנו עבור בתם סטערנא מרגלית בעד אלף וב' מאות רובל כסף סעגנאַציעס [= שטרות כסף], והכל בשביל כוונת השידוך, וחותנו של ד"ז הרחש"ז* נתן נדוניא חמשה אלפים רוי"כ בזהב רענדלעך, חמש מאות רוי"כ בזהב על ר' מאיר-בעל-הנס, וחמש מאות רוי"כ על צרכי הכלל, וכ"ק אאזמור"ר צ"צ בירך אותו באריכות ימים בריאים.

כל החורף ההוא היתה התחרות גדולה בין בית כ"ק דודיזקני הרב"ש ובית כ"ק ד"ז הרחש"ז. ולבסוף נצחה בית כ"ק ד"ז הרחש"ז, והוד כ"ק אאזמור"ר הרה"ק נעשה לחתן עם בת אחיו סטערנא בת כ"ק ד"ז מוהרש"ז.

(98) ראה גם "היום יום" בתחילתו ("נשא בזווג ראשון את בת אחיו אדמור"ר מוהרש"ז – תר"ח"). "פתח דבר" שבהערה 17.

ברשימת רבינו ("רושם חומר") שבהערה הקודמת ובספר התולדות אדמור"ר מהר"ש (קה"ת, תשי"ז. תשנ"ז) ע' 12: "בשנת תר"ז נשתדך עם בת אחיו הרה"ק ר' חיים שניאור זלמן – סטערנא. התנאים נערכו בחגיגה גדולה והגבילו זמן החתונה לש"ק שאחרי חג השבועות". בספר השיחות תרצ"א ע' 240: "נמדונה שכן שמעתי שנשואי מהרש"ע הי' קודם הב"מ שלו". בסידרת הזכרונות "פון ליבאוויטשער רבי'ס הויף" (הנ"ל הערה 17), מסופר שהסתלק בשנת ה' 49 (וראה לעיל הערה 71) ונישואיו הראשונים היו בהיותו בן 15.

(99) בספר התולדות שם: "על החתונה באו אלפי חסידים, וחגיגה ברעש גדול. בתוך שבעת ימי המשטה חלתה הכלה, כשלשה חדשים ארכה מחלתה ונפטרה". בשיחות סיון-מנ"א תרצ"ב (תורת מנחם רשימת היום ע' רמז): "זווגו הא' הי' רק ב' או ג' חדשים".

ברשימת רבינו ("רושם חומר") הנ"ל: הגיע זמן החתונה, התקבצו אלפי חסידים והיתה החתונה ברעש גדול, ובשבעת ימי המשטה נחלתה הכלה, וכשתי שבועות הי' הוד כ"ק אאזמור"ר הרה"ק בדירת חותנו כ"ק ד"ז אחיו הרחש"ז, ושב הוד כ"ק אאזמור"ר לבית הוד כ"ק אביו, והיא חלתה כשלוש חדשים, ונפטרה.

(* ננתק לעיל הערה 74.

(**) ראה אודותו – לקמן הערה 103. וש"נ.

(* חותנו – החסיד ר' ישעי' הלוי מהאמיל ("תולדות משפחת הרב מלאדי" (הנ"ל הערה 57) ע' 64).

- 1 ... בת הררב"ש¹⁰⁰ במשך זמן מה נשאה איש, והיתה מעוברת, ונחלתה בחולי קשה וכבד
2 מאד רחמנא-ליצלן ומתה אף היא... י'

יז) וכ"ק אאזמו"ר מוהר"ש אז בן ט"ו שנה ויותר והי' סמוך על שולחן כ"ק אביו הרצ"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

(100) זו שנזכר לעיל שרצו בבית הרב"ש שתינשא לאדמו"ר מהר"ש.

אגרות קודש

- ב"ה יו"ד שבט תרפ"ב
כבוד ידידי הרב הנכבד וו"ח אי"א
מוה"ר אהרן שי'
שלו' וברכה,
- 1 הנני חושב אשר הי' מהראוי להתאחד עם הרב הר"ש
2 שי', ולצרף את הרב ר"ש שי' ראבינאוויץ (רב העיר)
3 ולהשתדל בדבר השגת רשיון על קבלת נדבות בספרים
4 כסף והדומה מפנים המדינה ומחו"ל עבור התלמוד
5 תורה"ס והחדרים, אשר בני עניים לומדים שם, ולמען
- זאת הנה מההכרח לבוא בדברים עם כל הת"ת שבמרחבי
המדינה. והנני כותב בזה גם להרב ר"ש שי' לאזאראוו,
והנני חושב אשר דבר נקל הוא בעזרתו ית' להשיג זאת
כאשר יתנו עצמם ע"ז. והזמן מכריח כי הרבנים שי' יתנו
אל לבם לעשות לטובת הלומדים בחדרים ותלמוד
תורה"ס. והשי"ת יהי בעזרם בגו"ר.
- והי' ברכה ושלו' כאו"נ והדו"ש ידידו, מוקירו ומכבדו
בן מו"ר,
י"י שי"ס.

אג"ק מוהריי"צ כרך יד

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ב אד"ש.

נבהלתי לקרות בו אשר יש סברא לנסוע באנ"י שמלחי' והעובדים בה ורב החובל הם ישראלים
ובנסיעתה נמצאת בים גם ביום השבת, שזהו חילול שבת בפרהסיא, וחלק בזה גם להנוסעים בה,
והיאומן כי יסופר אשר אברך הלומד בישיבת תומכי תמימים ובכלל בן ישיבה תהי' אצלו קס"ד כזו,
ולא עוד אלא שמבקש הסכמתי על זה, וכפי שמסיים בשביל לקבל תועלת בתורה ויראת שמים.

ובמ"ש אודות נסיעה ללמוד בישיבה כאן ומביא ראי' מעוד אברכים תלמידי תו"ת דצרפת.

בטח ידוע לו מה נכתב להם, היינו שילמדו בהתמדה ושקידה גדולה במשך החדשים דהחורף
והקיץ עד שהנהלת תו"ת תעיד עליהם אז יש לחשוב ע"ד הנסיעה לכאן בשילהי קייטא, ובתנאים אלו
שייך הדבר גם אליו, כיון שגם הוא מהראשונים שבאו ללמוד בישיבה הקי' דתו"ת. ויהי רצון שילמוד
תורה ביראת שמים תורת הנגלה ותורת החסידות ויהדר בקיום המצות ויבשר טוב בכל הענינים הנ"ל.

בברכה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר שני, ה'תשי"ז
ברוקלין, נ. י.

נשי ובנות קהלה קדישא שובה ישראל
אשר בעיר בוענאס איירעס מדינת ארגנטינה
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

בשעתו נעם לי לקבל ידיעות מפעולותיהן הטובות בחיזוק היהדות בקהלתן והפצת עניני היהדות.

אשר תקותי שמוזמן לזמן מוסיפות בזה, וכציווי תורתנו הקדושה, מעלין בקדש, ומובן אשר ביחוד חוב קדוש וזכות קדוש על כל אחת מבנות ישראל, בנות שרה רבקה רחל ולאה, לנהל תעמולה ולהשתדל בחיזוק ענינים המיוחדים לנשים, טהרת המשפחה, הנחגת הבית בכלל וחינוך הבנים והבנות והכשרות ביחוד ועוד ועוד. וכיון אשר בורא עולם ומנהיגו דורש את זה מבנות ישראל, בודאי אשר ניתנו להן כחות מיוחדים להביא את כל האמור לפועל במילואו ובשלימות, ואין הדבר תלוי אלא ברצונן.

ושכרן מבואר בספרים הקדושים, שלכן נכתרו גם בתואר עקרת הבית, שפירושו עיקר ויסוד בית ישראל.

ובפרט שבאים אנו מימי הפורים, אשר הנס הי' על ידי אסתר, ובזמן אשר עמדו במסירות נפש בעניני יהדות, בזמן דהסתר פנים וכמאמר חכמינו ז"ל, אשר על תקופה ההיא נאמר הסתר אסתר.

ובאים אנו לימי חג הפסח, אשר בזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו אבותנו ממצרים.

ויהי רצון אשר כל אחת ואחת מהן תוסיף כח ואומץ בעבודה הקדושה האמורה, ויהי זה מתוך מנוחת הנפש הרחבת הדעת, ושמחה פנימית ואמיתית.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח.

ב"ה, כ"ו אדר"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ בעל מדות רב פעלים
מו"ה אברהם סענדער שי"ב

שלום וברכה!

במענה למכתבו פ"נ מכ"ה אדר"ש, שיקרא בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

בטח יבשר טוב בתוכנו ובפרט כפי שכותב גם במכתבו שיום ההילולא של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע ממשמש ובא והרי צדיקי רועי ישראל, מה בחייו חיותו בעלמא דין עומד ומשמש כן להלן עומד במרום ומעורר ר"ר להשפעת צרכי כל אלה המקושרים ובפרט אלו שזכו לשמוע תורתם באופן דוהיו עיניך רואות את מוריך, אשר גם להבא עין בעין יראו בספריהם ובמאמרי דא"ח שהניחו אתנו, ואשר בהם עצמות ופנימיות נפשם, וע"ד המבואר בחסידות היחוד נפלא בין השכל משכיל ומושכל, וק"ל.

בברכה לשבת החדש, חדש הגאולה שמח וטוב ובקרוב יקוים היעוד דחס עלינו ויגאלנו מהסתר אסתיר בזכות האמונה שכל ישראל מאמינים הם בני מאמינים והמאמין הראשון הוא אברהם דוהאמין בה' ויחשבה לו צדקה.

בברכה לבשו"ט.

ומשתדל צבור חבור העשיר - עוזרים לו מלמעלה לקים את הבטחתו בעשירות.

שני י' ושחט את־הכבש במקום אשר ישחט את־החטאת ואת־העלה במקום הקדש כִּי פִּחְטָאת האשם הוא לִפְתֹּן קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוא: י' ולקח הפֹּתֵן מִדָּם האשם ונתן הפֹּתֵן על־תְּנוּדָה אֵזֶן המטהר הימנית ועל־פֹּתֵן יָדוֹ הימנית ועל־פֹּתֵן רִגְלוֹ הימנית: י"א ולקח הפֹּתֵן מִלֶּגֶם השֶׁמֶן ויצק על־כַּף הפֹּתֵן השֶׁמְאֵלִית: י"ב ומָבֵל הפֹּתֵן את־אֶצְבָּעוֹ הימנית מִן־הַשֶּׁמֶן אשר על־כַּף השֶׁמְאֵלִית וְהִזָּה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פַּעֲמִים לִפְנֵי יְהוָה: י"ג ומִיתֵר הַשֶּׁמֶן אשר על־כַּףוֹ יִתֵּן הפֹּתֵן על־תְּנוּדָה אֵזֶן המטהר הימנית ועל־פֹּתֵן יָדוֹ הימנית ועל־פֹּתֵן רִגְלוֹ הימנית על דָּם האשם: י"ד וְהִנּוֹתֵר בְּשֶׁמֶן אשר על־כַּף הפֹּתֵן יִתֵּן על־רֹאשׁ המטהר וכֹּפֶר עָלָיו הפֹּתֵן לִפְנֵי יְהוָה: י"ה וְעָשָׂה הפֹּתֵן את־הַחֲטָאת וְכֹפֶר על־הַמִּטְהָר מִטְּמֵאתוֹ ואחר ישחט את־הַעֲלָה: י"ז וְהַעֲלָה הפֹּתֵן את־הַעֲלָה וְאת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַה וְכֹפֶר עָלָיו הפֹּתֵן וְטָהַר: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי תורה, תורה, כב, ב ע"פ ביאורי

(החומש)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

מסבך ב"לקוטי תורה", שהצרעת רומזת למצב שבו פנימיותו של האדם היא טובה בתכלית, והרוע נמצא רק בחיצוניותו ("בעור בשרו"); וזוהי הסבה לכך שנגע הצרעת אינו מצוי בזמן הזה, שכן בְּיָמֵינוּ אין בנמצא אנשים שפנימיותם היא טובה בתכלית ואין בה רע כלל.

שלישי כא ואם־דל הוא ואין ידו מְשֻׁנֶּת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם לְתִנּוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה וְלֶגֶם שֶׁמֶן: כ"ג וְשָׁתִי תְּרִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיֵי יָדוֹ וְהִיָּה אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה: כ"ד וְהִבִּיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ אֶל־הַפֹּתֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־

פרשת מצורע

יד * וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כ זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמִּצְוָה בַּיּוֹם טַהֲרָתוֹ וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: ג וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה נֶרְפָא נִגְעֵ־הַצֶּרַעַת מִן־הַצֹּרֵעַ: ד וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטְהָר שְׁתֵּי־צִפְרִים חַיִּים טָהוֹרִים וְעֵץ אֲרֵז וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְאֹזֹב: ה וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חָרָשׁ עַל־מֵי חַיִּים: ו אֶת־הַצִּפּוֹר הַשֵּׁנִי יָקַח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֲרֵז וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֹזֹב וּמָבֵל אוֹתָם וְאֶת הַצִּפּוֹר הַשֵּׁנִי הַחַיָּה בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשְּׁחִטָה עַל הַמֵּי חַיִּים: ז וְהִזָּה עַל הַמִּטְהָר מִן־הַצֶּרַעַת שִׁבְעַת פַּעֲמִים וְטָהַר וְשָׁלַח אֶת־הַצִּפּוֹר הַחַיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה: ח וְכִבֶּם הַמִּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר וְאַחֵר יָבֹוא אֶל־הַמִּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאֹהֶל שִׁבְעַת יָמִים: ט וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זָקְנוֹ וְאֶת גִּבּוֹת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ יִגְלַח וְכִבֶּם אֶת־בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר: (ישראל) י ובַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָקַח שְׁנֵי־כִבְשִׁים תְּמִיִּם וְכִבְשָׂה אֶחָת בַּת־שָׁנָתָה תְּמִימָה וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֶגֶם אֶחָד שֶׁמֶן: י"א וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמִּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמִּטְהָר וְאֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: י"ב וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאֲשֶׁם וְאֶת־לֶגֶם הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: (ע"כ בחול)

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי. והיה מצרע עשיר. מביא... קרבנות עשיר (רמב"ם)

כ"ק מו"ח אדמו"ר הציץ פעם ליהודי אחד לנדרב את הוצאות ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח, אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקנים הבטחתו. אמר הרבי, שהחלטה זו פתחה לו למעלה 'צנורות' חדשים של פרנסה. ואף כאן: באשר עני יוצא מגדרו

האֲבִנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הִנֵּנִי וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־
מַחוּץ לְעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא: ^{מא} וְאֶת־הַבֵּית יִקְצַע
מִבֵּית סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֵפֶל אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל־
מַחוּץ לְעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא: ^{מב} וְלָקְחוּ אֲבָנִים
אֲחֵרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפָר אֲחֵר
יִקַּח וְטַח אֶת־הַבֵּית: ^{מג} וְאִם־יָשׁוּב הִנֵּנִי וּפְרַח
בִּבֵּית אֲחֵר חִלָּץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאֲחֵרֵי הַקְצוֹת
אֶת־הַבֵּית וְאֲחֵרֵי הַטּוֹחַ: ^{מד} וְכֹאֵל הַכֹּהֵן וְרָאָה
וְהִנֵּה פָשָׁה הִנֵּנִי בִּבֵּית צֹרֶעַת מִמָּאֶרֶת הוּא
בִּבֵּית טָמֵא הוּא: ^{מה} וְנָתַן אֶת־הַבֵּית אֶת־אֲבָנָיו
וְאֶת־עֲצָיו וְאֶת כָּל־עָפָר הַבֵּית וְהוֹצִיֵא אֶל־מַחוּץ
לְעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא: ^{מו} וְהָבֵא אֶל־הַבֵּית כָּל־יְמֵי
הַסִּגִּיר אֹתוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{מז} וְהִשְׁכַּב בִּבֵּית
יְכָכֶם אֶת־בְּגָדָיו וְהֵאֱכַל בִּבֵּית יְכָכֶם אֶת־בְּגָדָיו:
^{מח} וְאִם־יָבֹא יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פָשָׁה
הִנֵּנִי בִּבֵּית אֲחֵרֵי הַטּוֹחַ אֶת־הַבֵּית וְטִהַר הַכֹּהֵן
אֶת־הַבֵּית כִּי נִרְפָּא הִנֵּנִי: ^{מט} וְלָקַח לַחֲמֵא אֶת־
הַבֵּית שְׁתֵּי צִפּוֹרִים וְעֵץ אֲרָז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב:
וְשִׁחֲטָה אֶת־הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל־כָּל־יְהִירֵשׁ עַל־
מִים חַיִּים: ^{סא} וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרָז וְאֶת־הָאֵזֹב
וְאֶת ׀ שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה וְטָבַל
אֹתָם בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשְּׁחוּטָה וּבְמִים חַיִּים וְהִזָּה
אֶל־הַבֵּית שִׁבְעַת פְּעָמִים: ^{סב} וְחָטָא אֶת־הַבֵּית
בְּדָם הַצִּפּוֹר וּבְמִים חַיִּים וּבַצִּפּוֹר הַחַיָּה וּבְעֵץ
הָאֲרָז וּבָאֵזֹב וּבְשְׁנֵי הַתּוֹלַעַת: ^{סג} וְשָׁלַח אֶת־
הַצִּפּוֹר הַחַיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
וּכְפָר עַל־הַבֵּית וְטִהַר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חז"ל ע' 97, ע"פ ביאורי

החומש)

כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנִתְּתִי נֹגַע צֹרֶעַת בְּבֵית אֶרֶץ
אֲחֻזַּתְכֶם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנזעים באים עליהם, לפי שהטמינו
אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה
שהיו ישראל במדבר, ועל־ידי הנגע נותן הבית ומוצאן
(רש"י).

מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה: ^{סד} וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כִּבְשֵׁ
הָאֵשֶׁם וְאֶת־לֶג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה
לִפְנֵי יְהוָה: ^{סה} וְשִׁחֲטָה אֶת־כִּבְשֵׁ הָאֵשֶׁם וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְנָתַן עַל־תְּנוּף אֶזְנוֹ־הַמִּטְהָר
הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ
הַיְמָנִית: ^{סו} וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצֹק הַכֹּהֵן עַל־כָּף הַכֹּהֵן
הַשְּׂמָאלִית: ^{סז} וְהִזָּה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־
הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כָּפוֹ הַשְּׂמָאלִית שִׁבְעַת פְּעָמִים
לִפְנֵי יְהוָה: ^{סח} וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן ׀ אֲשֶׁר
עַל־כָּפוֹ עַל־תְּנוּף אֶזְנוֹ הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן
יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מָקוֹם דָּם
הָאֵשֶׁם: ^{סט} וְהִנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כָּף הַכֹּהֵן
יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהָר לְכָפֹר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה:
^ס וְעָשָׂה אֶת־הָאֲחֵד מִן־הַתָּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיִּזְנָה
מֵאִשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ: ^{סא} אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֵג יָדוֹ אֶת־
הָאֲחֵד חֲטָאת וְאֶת־הָאֲחֵד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה
וּכְפָר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטְהָר לִפְנֵי יְהוָה: ^{סב} וְאֵת
תּוֹרֹת אֲשֶׁר־כָּוִן נֹגַע צֹרֶעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֵג יָדוֹ
בְּמִהְרָתוֹ: פ

רביעי ^{סג} וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:
^{סד} כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם
לְאֲחֻזָּה וְנִתְּתִי נֹגַע צֹרֶעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם:
^{סה} וְכֹאֵל אֲשֶׁר־לֹו הַבֵּית וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנָנִי
נִרְאָה לִי בִּבֵּית: ^{סו} וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפָנּוּ אֶת־הַבֵּית
בְּטָרֶם יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת־הִנֵּנִי וְלֹא יִטָּמֵא
כָּל־אֲשֶׁר בִּבֵּית וְאֲחֵר כֵּן יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת
אֶת־הַבֵּית: ^{סז} וְרָאָה אֶת־הִנֵּנִי וְהִנֵּה הִנֵּנִי
בְּקִירַת הַבֵּית שִׁקְעוֹרוֹתָ יִקְרָקֶת אוֹ אֲדַמְדָּמֶת
וּמִרְאִיתָהּ שִׁפָּל מִן־הַקִּיר: ^{סח} וְיֵצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבֵּית
אֶל־פֶּתַח הַבֵּית וְהִסְגִּיר אֶת־הַבֵּית שִׁבְעַת יָמִים:
^{סט} וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָשָׁה
הִנֵּנִי בְּקִירַת הַבֵּית: ^ס וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־

וּבֹא | לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַנִּתָּן
אֶל־הַכֹּהֵן: ^{טו} וַעֲשֵׂה אִתָּם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת
וְהָאֶחָד עֹלָה וּכְפָר עֲלֵיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה
מוֹזָבֹ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חל"ב ע' 91, ע"פ ביאורי

(חזו"מ)

פי תבאו אל ארץ כנען . . ונתתי נגע צרעת בבית ארץ
אחזתכם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו
אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה
שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית ומוצאן
(רש"י)

פרשו של רש"י מוכא מן המדרש, אף שם נכתב
בצורה שונה. במדרש נאמר שהכנענים הטמינו "ממונים"
ואלו רש"י כתב "מטמוניות של זהב". עוד נכתב במדרש
שכנענים הטמינו "בבתים ובשדות" ואלו רש"י צנן "קירות
בתיהם" בלבד. וההסבר לחלוק: רש"י עוסק אף ורק
בפרוש הכתובים, ולא בספרי חז"ל שאינם מפרשים את
הכתוב. והיות שהפסוק כאן עוסק רק בעניני נגעי הבתים,
רש"י לא מזכיר כלל את הטמנת המזון בשדות. לכן גם
רש"י מדגיש שהטמינו "מטמוניות של זהב" ולא שאר
מזונם, שכן קירות הבית הם מקום מצמצם מכדי להטמין
מזון מסוג נחות, בכמות שתצדיק את הטרחה.

שישי ^{טו} ואיש כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרִחַן
בְּמִים אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטִמָּא עַד־הָעֶרֶב: ^ז וְכָל־
בְּגָד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִי עָלָיו שִׁכְבַּת־זֶרַע
וּכְבֵּם בְּמִים וְטִמָּא עַד־הָעֶרֶב: ^ח וְאִשָּׁה אֲשֶׁר
יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרִחְצוּ בְּמִים
וְטִמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: ^פ וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹכָה
דָּם יִהְיֶה זֹכָה בְּבִשְׂרָה שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה
בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנֶּגַע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְכָל־
אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אֲשֶׁר־
תִּשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ^{כא} וְכָל־הַנֶּגַע בְּמִשְׁכָּבָהּ יְכַבֵּם
בְּגָדָיו וְרִחַן בְּמִים וְטִמָּא עַד־הָעֶרֶב: ^{כב} וְכָל־
הַנֶּגַע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו יְכַבֵּם בְּגָדָיו
וְרִחַן בְּמִים וְטִמָּא עַד־הָעֶרֶב: ^{כג} וְאִם עַל־
הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁכַּב־

מבאר בחסידות שהמלה "אמורי" היא מלשון אמירה
ודבור. לכן מצינו שדוקא בבתי האמורים הופיעו נגעי
צרעת, הבאים על עוון דבור לשון הרע. אף עם זאת, דוקא
בבתיהם היו טמונים "מטמוניות של זהב": ללמדנו שכח
הדבור יכול להיות מנצל לדברים רעים, אף באותה מדה נתן
לנצלו לדברים טובים. זוהי מטרת הנגעים, לא רק לבטל את
הדבור הרע, אלא גם לגלות שאפשר להשתמש עם הדבור
לדברים טובים (מטמוניות של זהב).

חמישי נר זאת התורה לכל־נגע הצרעת ולנתק:
^ה ולצרעת הבגד ולבית: ^ו ולשאת ולספחת
ולפחרת: ^ז להורלל ביום הטמא וביום הפחור
זאת תורת הצרעת: ^פ ^א וידבר יהוה
אל־משה ואל־אהרן לאמר: ^ב ודברו אל־בני
ישראל ואמרתם אליהם איש איש כי יהיה זב
מבשרו זובו טמא הוא: ^ג וזאת תהיה טמאתו
בזובו רר בשור את־זובו או־החתים בשור מוזבו
טמאתו הוא: ^ד כל־המשכב אשר ישכב עליו
הזב יטמא וכל־הכלי אשר־ישב עליו יטמא:
^ה ואיש אשר יגע במשכבו יכבם בגדיו ורחץ
במים וטמא עד־הערב: ^ו והישב על־הכלי אשר־
ישב עליו הזב יכבם בגדיו ורחץ במים וטמא
עד־הערב: ^ז והנגע בבשר הזב יכבם בגדיו ורחץ
במים וטמא עד־הערב: ^ח וכִּי־יִרַק הזב בפחור
וכבם בגדיו ורחץ במים וטמא עד־הערב:
^ט וכל־המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא:
^י וכל־הנגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד־
הערב והנושא אותם יכבם בגדיו ורחץ במים
וטמא עד־הערב: ^{יא} וכל אשר יגע־בו הזב וידיו
לא־שטף במים וכבם בגדיו ורחץ במים וטמא
עד־הערב: ^{יב} וכל־חרש אשר־יגע־בו הזב ישבר
וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטַף בְּמִים: ^{יג} וכִּי־יִטְהַר הזב
מוזבו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבם
בגדיו ורחץ בשור במים חיים וטהר: ^{יד} וביום
השמיני יקח־לו שתי תרים או שני בני יונה

לא פֿרש שֶהפֿונָה לִבְעַל שְׁתִּים או שְׁלשׁ רֵאיוֹת, שְׁנֹזָפֿר לְעִיל, פֿי דִּינוּ חֲמוֹר יוֹתֵר מִדִּינוּ שֶׁל בְּעַל קָרִי, הַמוֹפִיעַ בְּכַתוּב לְאַחַר מִכְּנֵס. אֲלֵא מִפֿרשׁ שֶהפֿונָה לִבְעַל רֵאיהּ אַחַת, שְׁדִּינוּ בְּבַעַל קָרִי, וְלִפֿי זֶה הַפְּתוּבִים הֵם מִן הַקָּל אֶל הַכָּבֵד: זֶב בְּעַל רֵאיהּ אַחַת וּבְעַל קָרִי – טִמְאַת עָרֵב. נִדָּה – טִמְאַת שְׂבָעָה. זֶב בְּעַל שְׁתִּים או שְׁלשׁ רֵאיוֹת – חֵיִיב סְפִירַת שְׂבָעָה נְקִיִּים. שׁוֹכֵב עִם טִמְאָה – אֲסוּר כֶּרֶת.

חצי קדיש

וַתִּגְדַּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. אֲמֵן בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחֵי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֶלְמָא וּבְזִמְנָן קָרִיב וְאִמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵי. יְתַבְּרַךְ: יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵי. יְתַבְּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרַומֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמֹה דְקִדְשָׁא בְּרִיד הוּא. אֲמֵן לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן

מפֿטֿיר לא וְהוֹרַתֶּם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטִּמְאַתֶּם וְלֹא יָמָתוּ בְּטִמְאַתֶּם בְּטִמְאַם אֶת־מִשְׁפְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכֶם: * זֹאת תּוֹרַת הַזֵּב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ־זֹרַע לְטִמְאַה־בָּה: * וְהִדּוּהַ בְּנִדְתָּהּ וְהַזֵּב אֶת־זוּכּוֹ וְהַזֵּב לְזָכָר וְלִנְקֵבָה וְלֹאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־

טִמְאָה: פפפ

צ' פסוקים, עיר"ו סימן.

עָלָיו בְּנִגְעוּ־בּוֹ יִטְמָא עַד־הָעָרֵב: כה וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ וְתָהִי נִדְתָּה עָלָיו וְיִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו וְיִטְמָא: ס כה וְאִשָּׁה כִּרְיוּבָהּ זֹכֵב דְמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ או כִּרְיוּבָהּ עַל־נִדְתָּהּ כָּל־יָמֶי זֹכֵב טִמְאַתָּהּ כִּימֵי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טִמְאָה הוּא: ט כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יָמֵי זִוְכָהּ כַּמִּשְׁכָּב נִדְתָּהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכָּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו טִמָּא יִהְיֶה כַּטִּמְאַת נִדְתָּהּ: ט וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וּבָכֶם בְּגִדָיו וְרִחָץ בָּמִים וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: כה וְאִם־טָהֲרָה מְזוּבָהּ וְסִפְרָה לָּהּ שְׂבַעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר:

שביעי כה וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָהּ שְׁתֵּי תְרִים או שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהִבִּיֵּא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: * וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֶחָד חֲפָאֵת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וּכְפָר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מְזוּב טִמְאַתָּה: לא וְהוֹרַתֶּם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטִּמְאַתֶּם וְלֹא יָמָתוּ בְּטִמְאַתֶּם בְּטִמְאַם אֶת־מִשְׁפְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכֶם: * זֹאת תּוֹרַת הַזֵּב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ־זֹרַע לְטִמְאַה־בָּה: * וְהִדּוּהַ בְּנִדְתָּהּ וְהַזֵּב אֶת־זוּכּוֹ וְהַזֵּב לְזָכָר וְלִנְקֵבָה וְלֹאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טִמְאָה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות כב עמ' 81)

בְּעַל רֵאיהּ אַחַת (רש"י טו, לב)

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עץ־חיים היא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכֵּי־נֶעֱם, וְכָל־נִתְיַבְחָתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחויז. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנִּאמְרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבִמְשָׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת מצורע לקריאה בציבור ולשמו"ת

במלכים ב פרק ז

ז וַיֹּאדָבֶעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֻרְעִים פָּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתְנֵנוּ: וְאִם־אֶמְרֵנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם־יֵשְׁבֻנוּ פֹה וּמָתְנוּ וְעַתָּה לָכֹו וְנִפְלָה אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם אִם־יַחֲיֶנוּ נַחֲיָה וְאִם־יָמִיתֵנוּ וּמָתְנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְנֵשֶׁף לָבֹא אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קִצֵּה מַחֲנֶה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם אִישׁ: וַיֹּאדָבִי הַשְּׂמִיעַ וְאֶת־מַחֲנֶה אֲרָם קוֹל רָכָב קוֹל סוּס קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה שֹׁכְרֵ־עֲלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבֹא עָלֵינוּ: ז וַיִּקְוֹמוּ וַיִּגְוֹסוּ בְנֵשֶׁף וַיַּעֲזֹבוּ אֶת־אֶהֱלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כְּאִשֶּׁר הָיָא וַיִּגְוֹסוּ אֶל־נַפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמְצֻרְעִים הָאֵלֶּה עַד־קִצֵּה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלֵ אַחֵד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבָגָדִים וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלֵ אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בְּשִׁרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׁים וְחַפְּנוּ עַד־אֹרֶךְ הַכֶּקֶר וּמִצָּאֵנוּ עוֹן וְעַתָּה לָכֹו וְנִבְאָה וְנִגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שַׁעַר הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם־הַפּוֹס אֲסוּר

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

(ג) וַיֹּאדָבֶעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֻרְעִים, אָמְרוּ ר"ל, שָׁהֵם הָיוּ גִיחִיו וְשִׁלְשֵׁת בְּנֵיו, שְׂדִבְקָה בָּהֶם צָרַעַת נִטְמָן, בְּעָבוּר שְׁלָקָה מִמֶּנּוּ אֶת הַכֶּסֶף וְהַבָּגָדִים. פָּתַח הַשָּׁעַר, שָׁהִיו יוֹשְׁבִים בְּפֶתַח הַשָּׁעַר, בְּדִין הַמְצֻרָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "מַחֲוִץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ" (ויקרא יג.טז). עַד מָתְנֵנוּ, עַד שְׁנִמּוֹת בְּרַעֲב. (ד) וְנִפְלָה, נִסְגִּיר אֶת עַצְמֵנוּ לְשָׁפָן אֶתְּם. (ה) בְּנֵשֶׁף, בְּעָרֶב. (ו) וְה' הַשְּׂמִיעַ וְגו', הַסִּפָּה עַל שֶׁלֹא מִצָּאוּ שָׁם אִישׁ, הִתְהַלַּךְ כִּי ה' הַשְּׂמִיעַ בְּאֻזְנֵיהֶם קוֹלֹת שֶׁל רָכָב וְגו'. (ז) לֹא כֵן, לֹא טוֹב וַיִּשָּׂר. מַחֲשִׁים, שׁוֹתְקִים מִלְּבָשֶׁר. (י) שַׁעַר הָעִיר, שׁוֹמֵר שַׁעַר הָעִיר. אֲסוּר, קָשׁוּר.

(יא) וַיִּקְרָא הַשְּׁעָרִים, הוּא קרא לשומרי שְׁעָרֵי בֵּית הַמִּלָּךְ. יג) אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ בָּהּ, שְׁנֵשְׁאָרוּ בְּעִיר וְלֹא מָתוּ בְּרָעָב. וְנִשְׁלַחַת וְנִרְאָה, וְנִשְׁלַח אוֹתָם אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ סָבְנָה בְּדָבָר, וְנִרְאָה מִה יִהְיֶה בָּהֶם. יד) שְׁנֵי רֶכֶב, אֵף עַל פִּי שְׁהַעֲבָד הִצִּיעַ לְקַחַת חֲמִשָּׁה מִן הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים, לֹא רָצוּ לְהַעֲמִיד בְּסָבְנָה יוֹתֵר מִשְׁנֵי. טו) אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אָרֶם בַּחֲפֹז, בְּגִלְל שְׁמֹהְרוּ לָנוֹם, הִשְׁלִיכוּ מַעֲצָמִם בְּגָדִים וְכֻלָּם בְּרִי לְהַקֵּל מִמִּשְׁאֵם. יז) הַפְּקִיד, מִנֶּה. אֶת הַשְּׁלִישׁ, אֶת הַשּׁוֹר. אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל יָדוֹ, אֲשֶׁר אֶתְמוֹל הָיָה נִשְׁעַן עַל יָדוֹ כְּשֶׁבֶא לְבֵיתוֹ שֶׁל אֱלִישָׁע הַנָּבִיא. עַל הַשֹּׁעַר, הַמִּלָּךְ מִנֶּה אוֹתוֹ לְהִיטֹט שׁוֹמֵר הַשֹּׁעַר. וַיִּרְמָסֶהוּ, מֵרֵב הַדָּחֵק שֶׁל הַחוֹלְכִים לְשַׁלַּל שְׁלָל, רָמְסוּהוּ בְּרַגְלֵיהֶם.

וְהַחֲמוֹר אָסוּר וְאֲהָלִים כְּאֲשֶׁר הָמָה: יא וַיִּקְרָא הַשְּׁעָרִים וַיִּגִּידוּ בֵּית הַמִּלָּךְ פְּנִימָה: יג וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו אֲנִידֶה־נָּא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר עָשׂוּ לָנוּ אָרֶם יָדְעוּ פִּירְעָנִים אֲנַחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן הַמַּחֲנֶה לְהַחֲבֶה בַשָּׂדֶה לְאֹמֹר כִּי־יֵצְאוּ מִן־הָעִיר וְנִתְּפָשׂוּ חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֵא: יז וַיַּעַן אֶחָד מֵעַבְדָּיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ־בָּהּ הֵנָּה כְּכֹל־הַמֶּזֶן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ בָּהּ הֵנָּה כְּכֹל־הַמֶּזֶן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־תִּהְיֶה וְנִשְׁלַחַת וְנִרְאָה: יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח

הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֶה־אָרֶם לְאֹמֹר לָכוּ וּרְאוּ: טו וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל־הַיַּרְדֵּן מְלֵאָה בְּגָדִים וְכֻלָּים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ אָרֶם בַּחֲפֹז וַיֵּשְׁבוּ הַמֶּלָּאכִים וַיִּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ: טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיִּבְּזוּ אֶת מַחֲנֶה אָרֶם וַיְהִי סֶאֱה־סֵלֶת בַּשָּׂקָל וְסֶאֱתִים שְׁעָרִים בַּשָּׂקָל בְּדָבָר יְהוֹה: יז וְהַמֶּלֶךְ הַפְּקִיד אֶת־הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ עַל־הַשֹּׁעַר וַיִּרְמָסֶהוּ הָעָם בַּשֹּׁעַר וַיָּמָת כְּאֲשֶׁר דָּבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דָּבַר בְּרַדְת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: יח וַיְהִי כְּדָבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֶאֱתִים שְׁעָרִים בַּשָּׂקָל וְסֶאֱה־סֵלֶת בַּשָּׂקָל יְהִיָּה כְּעֵת מָחָר בַּשֹּׁעַר שְׁמֶרוֹן: יט וַיַּעַן הַשְּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוֹה עֹשֶׂה אֲרָבוֹת בַּשָּׁמַיִם הִיְהִיָּה בְּדָבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנֶּדָּ רֵאָה בְּעֵינֶיךָ וּמַשֶּׁם לֹא תֹאכַל: כ וַיְהִי־לּוֹ כֵּן וַיִּרְמָסוּ אוֹתוֹ הָעָם בַּשֹּׁעַר וַיָּמָת:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְּדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שָׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

קעג

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנָּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹא לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי כֵשֶׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשְּׁבִיט הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וְלִתְפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבִיט:

אגרות קודש

בי"ה, כ"ט אדי"ש, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחר ההפסק נתקבל מכתבו מכ"ד אדי"ש, ולפלא שאינו כותב דבר מהשתתפותו בעסקנות
חב"ד ומהשתתפותו בשיעורים הנלמדים ברבים, שהרי אף זה שכמה שיעורים לומד ביחידות, זכות
ודבר גדול הוא ביותר להשתתף בלימוד הנלמד בעשרה מישראל וכמובן ג"כ מאגה"ק סי' כ"ג ועיין ג"כ
בקונטרס החלצו מעניינים אלו, ותקותי שאין זה אלא שחסר בכתיבה אבל לא בהפוי"מ.

במ"ש הוראת הרב לנדא שי' בענין קביעות המזוזה שאזלינן בתר היכר ציר, זאת אומרת לאן
הדלת נפתחת, כן הוא מנהגנו לבד הדלת היוצאת לחוץ. ומובן שהתיקון בזה נכנס ג"כ בכלל בדיקת
המזוזות....

במענה לשאלתו, ישנה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר וכמדומה כבר גם נדפסה, בהנוגע לשלשת
השיעורים דחת"ת, שאם מאיזה סיבה לא הספיק ללמד ביום יש להשלים בלילה שלאחריו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך הרחבת הדעת ושמחה.

[אדי"ש, תשי"ז]

בעת רצון אזכיר את כל אלו שכותב אודותם על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע.

במש"כ בפ"י מרז"ל שלעת"ל כל המועדים בטלים חוץ מפורים. ויש עוד מ"ד דגם חוץ מחנוכה,
יוהכ"פ.

יעוין שו"ת הרשב"א סצ"ג. סי' החיים (לאחי המהר"ל) סי' פרנסה רפ"ז. עקרים מ"ג פט"ז. מ"מ
ס"פ ויקהל. הוספות לתו"א לרבינו הזקן ריש מג"א. שערי אורה (לרבנו האמצעי) ע' קיג. ועוד.

לוח זמנים לשבוע פרשת מצורע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:25	6:32	9:03	8:58	9:37	9:32	10:41	10:38	18:59	19:03	19:25	19:29	18:42	19:39
חיפה (ק)	6:23	6:31	9:01	8:56	9:36	9:31	10:40	10:36	18:59	19:03	19:25	19:29	18:32	19:40
ירושלים (ק)	6:23	6:31	9:01	8:56	9:35	9:31	10:39	10:36	19:02	19:06	19:23	19:28	18:25	19:38
תל אביב (ק)	6:25	6:32	9:02	8:57	9:37	9:32	10:41	10:37	18:59	19:03	19:25	19:30	18:43	19:40
אוסטריה, וינה (ק)	6:25	6:37	9:01	8:53	9:46	9:39	10:52	10:47	19:22	19:30	19:55	20:04	19:11	20:18
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:37	6:32	8:50	8:52	9:26	9:28	10:27	10:28	18:17	18:08	18:45	18:36	17:52	18:47
אוקראינה, אודסה (ק)	6:30	6:41	9:06	8:58	9:50	9:43	10:55	10:50	19:23	19:31	19:55	20:04	19:12	20:17
אוקראינה, דונייצק (ק)	6:00	6:12	8:35	8:27	9:21	9:14	10:26	10:21	18:56	19:04	19:29	19:38	18:45	19:52
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	6:10	6:23	8:46	8:38	9:32	9:25	10:37	10:32	19:07	19:16	19:41	19:50	18:56	20:04
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	6:34	6:47	9:09	9:00	9:57	9:49	11:03	10:57	19:34	19:43	20:09	20:19	19:24	20:33
אוקראינה, קייב (ק)	6:26	6:39	9:01	8:52	9:49	9:42	10:55	10:49	19:27	19:36	20:02	20:12	19:17	20:26
איטליה, מילאנו (ק)	6:57	7:08	9:33	9:26	10:16	10:10	11:21	11:16	19:49	19:56	20:20	20:29	19:37	20:41
אקוואדור, קיטו (ח)	6:14	6:15	8:46	8:45	9:15	9:13	10:17	10:16	18:22	18:20	18:44	18:42	18:02	18:51
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:09	7:05	9:24	9:26	9:59	10:01	11:00	11:01	18:51	18:43	19:18	19:10	18:26	19:20
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:05	7:59	10:14	10:16	10:52	10:54	11:52	11:53	19:40	19:30	20:09	19:59	19:14	20:11
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:45	6:54	9:22	9:16	10:01	9:55	11:05	11:01	19:28	19:34	19:57	20:03	19:15	20:15
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:33	6:43	9:10	9:04	9:50	9:44	10:55	10:50	19:18	19:25	19:48	19:54	19:06	20:06
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	6:33	6:43	9:11	9:04	9:50	9:44	10:55	10:51	19:19	19:25	19:48	19:55	19:06	20:07
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:08	7:18	9:45	9:38	10:26	10:20	11:31	11:26	19:56	20:03	20:26	20:33	19:43	20:45
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:06	7:13	9:44	9:39	10:18	10:13	11:22	11:18	19:39	19:42	20:04	20:08	19:24	20:18
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:34	6:42	9:12	9:07	9:47	9:42	10:52	10:48	19:11	19:16	19:38	19:43	18:57	19:53
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:08	7:14	9:46	9:41	10:18	10:14	11:22	11:18	19:37	19:39	20:01	20:04	19:21	20:14
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:28	6:38	9:06	8:59	9:45	9:39	10:50	10:46	19:15	19:21	19:44	19:51	19:02	20:03
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:27	6:37	9:04	8:57	9:44	9:38	10:49	10:45	19:14	19:21	19:44	19:51	19:01	20:03
בוליביה, לה-פס (ח)	6:39	6:38	9:06	9:05	9:35	9:35	10:37	10:36	18:36	18:31	18:59	18:54	18:14	19:03
בלגיה, אנטוורפן (ק)	7:09	7:23	9:44	9:35	10:33	10:26	11:39	11:34	20:12	20:22	20:48	20:58	20:02	21:13
בלגיה, בריסל (ק)	7:10	7:23	9:45	9:36	10:33	10:26	11:40	11:34	20:12	20:22	20:47	20:58	20:02	21:12
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:16	6:14	8:39	8:40	9:11	9:11	10:12	10:12	18:08	18:02	18:32	18:26	17:45	18:35
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:04	6:02	8:28	8:28	8:59	8:59	10:00	10:00	17:56	17:50	18:20	18:14	17:33	18:24
בריטניה, לונדון (ק)	6:27	6:41	9:01	8:53	9:51	9:43	10:57	10:51	19:30	19:40	20:06	20:17	19:24	20:32
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	6:33	6:48	9:06	8:57	9:59	9:51	11:05	10:59	19:40	19:51	20:18	20:30	19:35	20:45
גרמניה, ברלין (ק)	6:32	6:46	9:06	8:57	9:57	9:49	11:03	10:57	19:37	19:48	20:14	20:25	19:28	20:40
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:54	7:07	9:29	9:20	10:17	10:09	11:23	11:17	19:54	20:03	20:29	20:39	19:44	20:53
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:18	6:16	8:40	8:40	9:12	9:12	10:13	10:13	18:08	18:01	18:32	18:26	17:44	18:36
הודו, מומבאי (ח)	6:30	6:35	9:06	9:03	9:37	9:33	10:40	10:37	18:52	18:53	19:15	19:17	18:35	19:26
הודו, פונה (ח)	6:26	6:31	9:03	8:59	9:33	9:30	10:36	10:34	18:48	18:49	19:11	19:13	18:31	19:22
הונגריה, בודפשט (ק)	6:15	6:27	8:51	8:43	9:36	9:29	10:41	10:36	19:10	19:19	19:43	19:52	18:59	20:06
טורקיה, איסטנבול (ק)	6:38	6:48	9:15	9:09	9:54	9:49	10:59	10:55	19:23	19:29	19:52	19:59	19:10	20:11
יוון, אתונה (ק)	7:05	7:14	9:42	9:36	10:20	10:14	11:25	11:20	19:46	19:52	20:14	20:20	19:33	20:31
מולדובה, קישינב (ק)	6:37	6:48	9:13	9:05	9:57	9:50	11:03	10:57	19:31	19:39	20:04	20:12	19:20	20:26

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ו									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:31	6:26	9:03	9:00	9:34	9:30	10:37	10:34	18:49	18:51	19:13	19:15	18:33	19:24
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	6:44	6:52	8:55	8:58	9:37	9:40	10:37	10:38	18:23	18:12	18:55	18:44	17:56	18:56
נפאל, קטמנדו (ח)	5:57	5:50	8:28	8:23	9:01	8:56	10:05	10:01	18:20	18:23	18:45	18:48	18:05	18:58
סינגפור, סינגפור (ח)	7:06	7:04	9:37	9:35	10:05	10:03	11:08	11:06	19:13	19:11	19:35	19:33	18:53	19:42
פולין, ורשא (ק)	6:16	6:02	8:36	8:27	9:26	9:19	10:33	10:27	19:06	19:17	19:43	19:54	18:57	20:09
פרו, לימה (ח)	6:13	6:13	8:42	8:41	9:11	9:10	10:13	10:11	18:13	18:09	18:35	18:31	17:51	18:40
צרפת, ליון (ק)	7:25	7:14	9:50	9:43	10:33	10:27	11:39	11:34	20:06	20:14	20:38	20:46	19:55	20:59
צרפת, פריז (ק)	7:33	7:20	9:56	9:48	10:42	10:35	11:48	11:43	20:18	20:27	20:52	21:02	20:08	21:16
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:56	5:54	8:28	8:26	8:57	8:54	9:59	9:57	18:05	18:04	18:28	18:27	17:47	18:35
קנדה, טורונטו (ק)	7:03	6:52	9:29	9:22	10:11	10:04	11:16	11:11	19:42	19:49	20:13	20:20	19:30	20:33
קנדה, מונטריאול (ק)	6:38	6:27	9:04	8:56	9:47	9:40	10:52	10:47	19:20	19:28	19:52	20:00	19:08	20:13
קפריסין, לרנקה (ק)	6:36	6:27	9:05	9:00	9:41	9:36	10:45	10:41	19:05	19:10	19:32	19:37	18:51	19:48
רוסיה, ליובאוויטש (ק)	7:34	7:19	9:51	9:41	10:46	10:37	11:52	11:46	20:29	20:40	21:08	21:20	20:20	21:37
רוסיה, מוסקבה (ק)	7:06	6:51	9:22	9:12	10:19	10:10	11:25	11:19	20:03	20:15	20:43	20:56	19:55	21:13
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)	7:05	6:53	9:29	9:21	10:13	10:07	11:19	11:14	19:47	19:56	20:20	20:29	19:36	20:43
שווייץ, ציריך (ק)	7:09	6:57	9:33	9:25	10:18	10:11	11:24	11:18	19:52	20:01	20:25	20:34	19:41	20:48
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:16	6:12	8:48	8:45	9:17	9:14	10:21	10:18	18:30	18:30	18:53	18:53	18:12	19:02

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודיות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומכל־פונעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00419
30/03/2014

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7